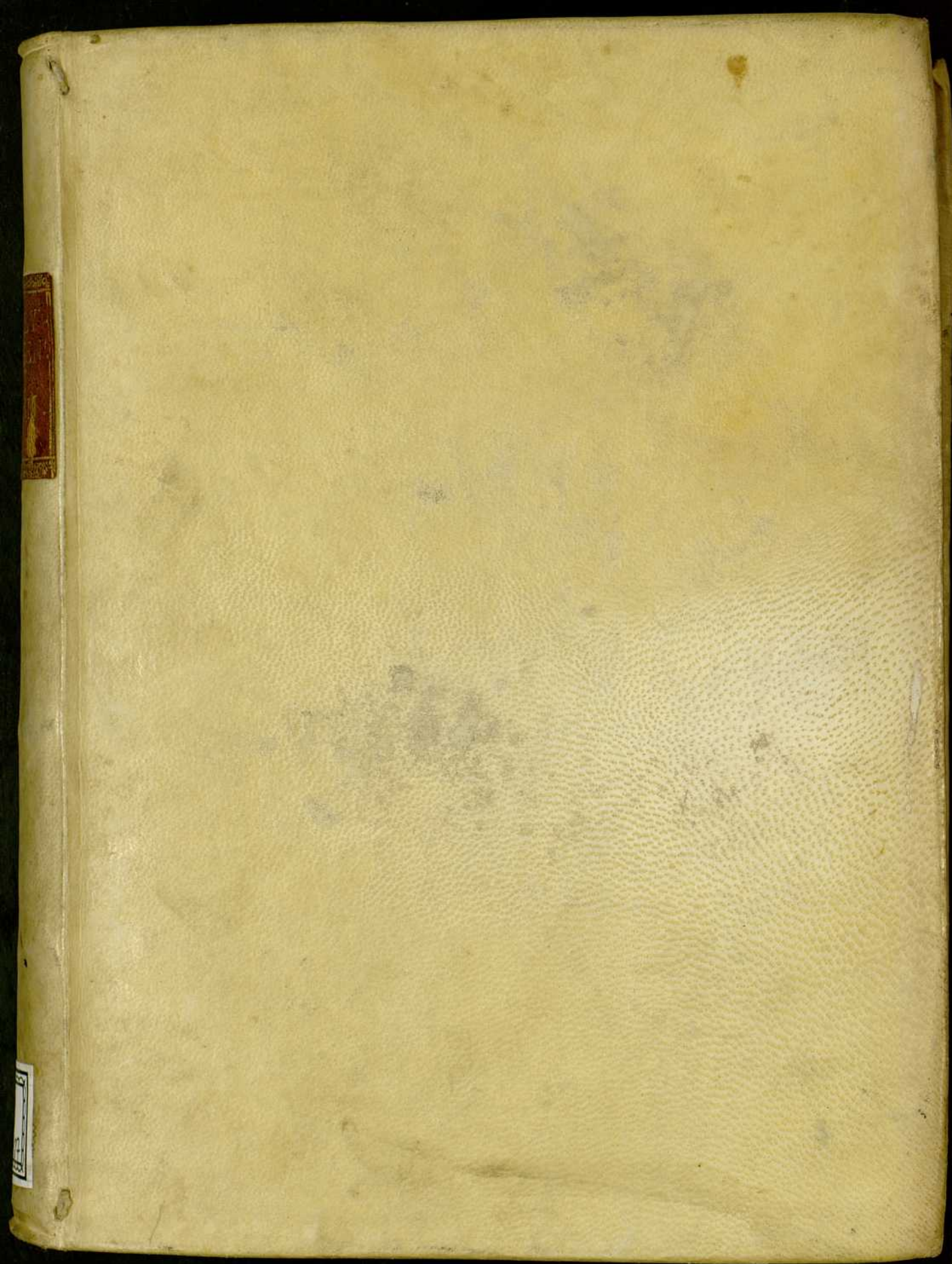

TOURNELY
DE SS. IN GEN.
DE BAPT.
ET CONFIRM.
T. VI. VII.

A

20-187

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA	
GRANADA	
Sala	A
Estantería	20
Tabla	
Edición	187

117649298

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA	
GRANADA	
Sala	A
Exemplar	20
Tabla	
Año	187

56-5-2

i 17649298

B/7930
(11)
PRÆLECTIONES
THEOLOGICÆ

D E

SACRAMENTIS
I N G E N E R E,

Quas in Scholis Sorbonicis habuit

HONORATUS
TOURNELY,

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor,

Socius Sorbonicus, Regius & Emeritus Professor, Sacro-
sanctæ Capellæ Regii Palatii Parisiensis Canonicus.

*Editio Postrema juxta exemplar Parisiense, quamplurimis Additionibus ac Notis nunc
primum locupletata, quibus Doctrina Auctoris illustratur, ac defenditur.*

TOMUS SEXTUS.

PARISIIS, MDCCLXV.

Sed prostant VENETIIS
Apud NICOLAUM PEZZANA.

8/17/30

THEOLOGICAL

SACRAMENTS

IN GENERAL

HONORATUS

TORRELLY

THEOLOGICAL

SACRAMENTS

IN GENERAL

TORRELLY

THEOLOGICAL

SACRAMENTS

IN GENERAL

THEOLOGIÆ CANDIDATIS

P R Æ F A T I O.

Proposui vobis, dilectissimi Candidati, universam divinæ gratiæ naturam, vires, efficaciam, dotes, necessitatem: his autem omnibus cognitis riteque perpensis necesse est, si quicquam sapimus, aut omnino Christiani sumus, vehementi divinæ gratiæ consequendæ, conservandæ, augendæque desiderio animos nostros inflammari, eoque desiderio inflammatos cupere diligenter, scire & exploratum habere, ubinam tam pretiosum munus delitescat, quibusve rebus contineatur, quibus producat, quæ via dimanet ad nos, quaque ratione conservetur.

Quapropter ad sacros publicosque divinæ gratiæ fontes vobis referandos accedimus, ex quibus cum aquæ in vitam æternam salientes jugi fluxu scaturiant, quas haurire mortalium quilibet, si salvus esse velit, teneatur, quanti momenti sit puram earum originem ac saluberrimam naturam detegere, facile, ut puto, mecum agnoscetis.

Septem intelligo Ecclesiæ Sacramenta, *per quæ omnis vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur.* Septem illæ sunt columnæ, quas sibi divina excidit Sapientia, quæ ipso Christi Mediatoris Sanguine constructæ, firmissimum adversus omnes hostium impetus Ecclesiæ ædificium fulciunt ac sustentant. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Neque vero Ecclesiæ tantum fulcimenta sunt, sed etiam augusta quædam Religionis symbola, & insignes tesserae, quibus & nostra palam declaratur fides, & vinculum communionis & societatis inter Fideles fovetur ac conservatur. *In nullum quippe nomen Religionis seu verum seu falsum, ait sanctus August. Lib. 19. contra Faust. cap. 11. coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum aut Sacramentorum visibilibus consortio colligentur.* Pretiosa vasa sunt quibus Christi Sanguis ac merita continentur; ac totidem veluti canales per quos innumera divinæ clementiæ beneficia ad nos defluere Christus sancivit: pigmenta denique suavitatis, & unctiones sanitatis quas fecit cælestis Unguentarius, ut cum Auctore sacro loquamur, in quibus adversus omnes animorum nostrorum morbos paratissimum ac præsentissimum nobis offertur remedium. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, exclamat Christus, & ego reficiam vos.*

Quibus vero modis reficit? Aut potius quibus modis non reficit? Quis illius opes varietate incredibiles, multitudine innumeras, suavitatis jucundissimas, numero pariter ac potentia infinitas enumeret? Præcipue vero tum Corporis sui in Eucharistia cælesti prorsus alimonia, tum aliorum Sacramentorum vario usu, ac fructu multiplici corroborat, ornat, delectat.

Quæ cum tanta sint, ac humanæ mentis captum tantopere superent, ut

Concil.
Trid.

Sess. 7.
in præf.

Ephes. 5.
v. 15.

T. 3. p.
319. E.

Ecclesi. 38
vers. 7.

Matth.
22. v. 28

fidem facilius invenirent, ac exciperentur libentius, jam diu ante in veteri Testamento prænunciata & adumbrata fuere. Ita nos Deus Optimus Maximus ad hanc futuram aliquando largam, & uberem donorum divinorum effusionem præparavit, ac quasi manu duxit, cum per Ezechielem declaravit: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris ... Dabo vobis cor novum, & spiritum meum ponam in medio vestri.* Illam quoque præsignaverat Isaias c. 12. v. 3. his verbis: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; ad quas, ut venirent omnes, prophetico spiritu afflatus invitabat: Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite. Venite, emite absque ullo argento, absque ulla commutatione vinum & lac.* His enim symbolis nostra, quæ futura olim essent, procul dubio Sacramenta præfigurabat, quorum valor ac pretium non auro & argento, non rei cujuscumque terrenæ ac caducæ commutatione constat aut comparatur, sed eo qui æstimari satis non potest, Christi Sanguine; unde tamquam a fonte, & origine omne meritum defluit, gratisque nobis conceditur. *Qui sitit, ait S. Joannes, veniat; & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.* Hæc, interprete S. Bernardo, Serm. 2. de Resurrex. Christi, etiam nummo propriæ voluntatis emenda sunt, ut communis fiat, quæ propria fuit. Porro communis voluntas, charitas est; quo alludit Christus Apocal. 3. v. 18. suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris. Aurum istud ignitum, ait Rupertus in hunc locum, eme pretio piæ confessionis, & jugi memoria propriæ fragilitatis, semper memorando quid ex te sis, quid a Deo acceperis. Ut locuples fias, idest, addatur tibi gratia, & vestimentis albis induaris, non ex operibus tuis, sed ex eadem gratia largitionis.

Tanta scilicet est, tam effusa in nos Dei benignitas, & clementia, ut etiam pretium, unde aurum illud ignitum comparare nobis possimus, per Sacramenta gratis suppeditet. *Ob miram beneficentiæ celeritatem!* exclamat S. Greg. Nazianz. Or. 40. in S. Baptisma. *O facilem contrahendi rationem! Hoc bonum sola voluntate venale tibi proponitur, cupiditatem ipsam Deus ingenti pretii loco habet. Sitit sitiri; libere cupientibus potum præbet; cum ab eo beneficium patitur, beneficio afficitur, promptus est, liberalis ac munificus, jucundius dat, quam alii accipiant.*

Hinc cohortationes illæ tam frequentes tam vehementes SS. Patrum, ad sitim illam in nostris mentibus ardentius excitandam, ut plus gratiarum a Deo impetremus & hauriamus. *Hoc unum caveamus,* pergit idem S. Doctor, *ne jejuni ac minuti animi notam subeamus, parva, Deique liberalitate parum digna postulantes. Beatus ille, a quo, ut ab illa Samaritana, potum Christus poscit, fontemque dat aquæ in vitam æternam salientis.*

Hinc S. Clemens Alexandrinus Admonitione ad Gentes, ad citata Isaïæ verba, *Omnes sitientes venite ad aquas: Adhortatur, inquit, ad lavacrum, ad salutem, ad illuminationem; propemodum clamans, & dicens: Do tibi, o fili, terram & mare & calum Solummodo, o fili, patrem ficias, Deus tibi gratis ostendetur. Gratis quoque & bonam voluntatem, quæ necessaria prorsus est, tibi Deus gratiæ suæ largitate inspirat, quæ aliquid etiam datur ad cælestia dona in Sacramentis emenda & comparanda: Nostram enim est velle, ait S. Augustinus L. de bono viduit. cap. 7. nn. 21. sed voluntas ipsa, & admonetur ut surgat, & sanatur ut valeat, & dilatur, ut cagiat, & impletur ut habeat.*

Intelligitis nimirum, dilectissimi Candidati, nihil appositum magis a divina providentia institui potuisse in humanæ salutis subsidium, quam ut homines, qui spiritu, & carne constant, quique ad spiritualia vix aliter quam per corporalia possunt assurgere, per signa quadam exteriora dona cælestia degustarent ac perciperent. Si tu, ait S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. incorporeus esses, ipse dona incorporea tradidisset tibi: quoniam vero corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur. Ed. Com. p. 703. E

Quid quod & ipsa etiam Sacramenta, quemadmodum observat apostolite Bellarminus, non omnino corporalia, sed magna ex parte spiritualia sunt. Corporale est elementum, corporale etiam verbum; sed mirifica illa virtus & potestas, qua fit ut aqua corpus tangat, & cor abluat, ut loquitur S. Augustinus, plane spiritualis est. Itaque Dominus Nicodemo, non ex aqua solum, sed ex aqua & spiritu renascendum esse pronuntiavit. Quandoquidem, ut annotavit S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. in sanctum Baptisma, duabus partibus, hoc est, animo & corpore, constamus, quarum altera in aspectum cadit, altera oculorum sensum fugit; duabus quoque rebus constat Baptismus, aqua scilicet & spiritu; illa visibili & corporeo modo accepta, hoc vero incorporeo, & invisibili currente; illa typica, hoc vero & intimos animi fines purgante. T. I. p. 642. E.

Quapropter utrumque conjungit, & corporale, & spiritale Tertullianus, cum de Sacramentis nostris mentionem habet. Caro, inquit, abluatur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur. Caro Corpore Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur. Lib. de Resur. carnis p. 330. B

Pro vario autem hominis statu ac multiplici morbo, quo tentari & affligi illius animus potest, diversa certoque numero definita Sacramenta, veluti totidem iis morbis sanandis accomodata pharmaca cælestis animorum nostrorum medicus Christus præparavit, veteribus præci populi Sacramentis longe, ait S. August. L. 19. contra Faust. cap. 13. *virtute majora, utilitate meliora, aditu faciliora, numero pauciora.* Tom. 8. 320. A.

Septenario numero definita illa sunt. Cur autem neque plura, neque pauciora numerentur; in causa est una Dei voluntas: in rebus etenim humanæmodi, tota ratio facti est voluntas facientis. Quamquam Auctores Catechismi Romani, post Angelicum Doctorem, numerum illum, ex iis etiam rebus, quæ per similitudinem a naturali vita ad spirituales transferuntur, probabili quadam ratione deducant. Homini quippe ad vivendum vitamque ex sua Reipublicæ utilitate conservandam, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur; ut si in morbum incidat, sanetur, imbecillitas virium reficiatur: deinde, quod ad Rempublicam attinet, ut Magistratus nunquam desint, quorum auctoritate, & imperio regatur; ac postremo legitima sobolis propagatione seipsum, & humanum genus, vel potius divinam, & Christo institutam communitatem conservet. Quæ omnia, quoniam vitæ illi, qua anima Deo vivit, respondere satis apparet, ex iis facile Sacramentorum numerus colligitur. Primum enim est Baptismus, veluti ceterorum janua, quo Christo renascimur; deinde Confirmatio, cujus virtute fit, ut divina gratia augeatur, & roboremur: baptizatis enim jam

Luc. 23. Apostolis, ut divus Augustinus testatur, inquit Dominus: *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Tum Eucharistia, qua tamquam cibo vere cælesti spiritus noster alitur & sustinetur; de illa enim dictum est a Salvatore: *Caro mea vere est cibus, & Sanguis meus vere est potus.*
Joan. 6. Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope sanitas amissa restituitur; si quando peccati vulneribus aut læsa, aut amissa fuerit: postea vero Extrema Unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur; siquidem D. Jacobus cum de hoc Sacramento loqueretur, ita testatus est: *Et si in peccatis sit, remittuntur ei.* Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sacræque omnes functiones exequendi potestas traditur: postremo additur Matrimonium ut ex maris, & feminae legitima, & sancta conjunctione filii ad Dei cultum, & humani generis conservationem procreantur, ac religiose educantur.

Inter illa vero non eadem est, nec par omnium dignitas, ac necessitas. Dignitate ac majestate omnia longe vincit Eucharistia, ob realem Corporis, & Sanguinis Christi præsentiam: Alia vero tria sunt, tametsi non eadem ratione, ac gradu, tamen præ ceteris necessaria. Baptismus, dicente Domino: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei.* Pœnitentia; sed illis dumtaxat necessaria, qui se post Baptismum aliquo peccato mortali obstrinxerint. Ad illos enim ista Christi verba sunt: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* Ordo præterea etsi non singulis Fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omnino necessarius est; neque enim stare Ecclesia potest sine sacrificio, Ministerio publico, & Ministris.

Atque inde nata apud Theologos distinctio duplicis modi quo res aliqua necessaria dici potest; necessitate scilicet medii, vel præcepti. Necessitate medii res aliqua necessaria est, quæ sine tali medio obtineri absolute non potest: ita sine cibo & potu non potest homo vivere: necessitate vero præcepti tantum, quæ vel ideo necessaria est; quia imperata, vel quia facilius tali via obtinetur; ita alimenta melioris succi conferunt ad sanitatem corporis facilius obtinendam vel fovendam. Primariam vero causam, & rationem discriminis inter Sacramenta necessaria necessitate aut medii, aut præcepti, multi repetunt ex gratia specie vel gradu diversa, quæ unicuique Sacramento est annexa. Sine gratia regenerante, aut a lapsu reparante, nemo salvus esse potest: inde causa, cur Baptismus, & Pœnitentia Sacramenta sint prorsus necessaria, quia Pœnitentia gratiam confert a lapsu reparantem, Baptismus vero regenerantem.

Quanto autem effusa magis est Dei benignitas ac providentia in Sacramentis pro salute omnium hominum instituendis, tanto major exarsit dæmonis invidia & furor in iis impugnandis, unde tot hominum millia sibi eripi perditus ille intellexit. Mirum quam varias ac multiplices artes, dolos, & machinationes adhibuerit, quam projectos ad quodlibet audendum homines suscitaverit, ut, si fieri posset, salutare illos gratiæ fontes exsiccaret, ac cælestes divinorum charismatum thesauros diriperet, ac dissiparet.

Hæreticos intelligitis, dilectissimi Candidati, quorum alii omnia si- ^{Sueen- ch.}
mul Christiana Sacramenta repudiarunt: homines scilicet supra modum ^{feldius.}
spiritalis, & Angelici, quia ab omni corporis consortio segregati, ni-
hil sibi cum signis exterioribus commercii esse voluerunt. Alii fastidio-
si ac delicati, vel ipsum Sacramenti nomen, eo quod in Scripturis non
legeretur, dedignati, ab Ecclesiæ usu rejiciendum aliquando putave- ^{Luthe-}
runt. Alii, cum nomen servant, multa Sacramenta sustulerunt, pauca ^{rus.}
retinere, ac ne illa quidem plena, & efficacia, sed vacua, inania, &
virtutis indiga. Nonnullis quippe Sacramenta visa sunt tamquam me-
ra, & nuda signa seu symbola, in distinctionem Christianorum ab In-
fidelibus; alias tamquam externa sigilla, quibus hoc unum insitum est,
ut divinas promissiones conscientijs nostris obsignent; alijs denique, ^{Socinia-}
maxime vero Lutheranis, nonnisi externa signa & instrumenta ad ex- ^{ni. Cal-}
citandam, vel alendam fidem destinata: Qui omnes communi confi- ^{vinus.}
lio, junctisque viribus eo tendunt, ac conspirant, ut Sacramentis Chri- ^{Luth. &}
sti vim omnem seu efficientiam ad fructum spiritale eripiant. ^{Calv.}

Verum non tantum vano prorsus, & irritato conatu, sed etiam non
sine manifesta pugna, & collisione Lutheranos inter, & Calvinistas
ex una parte, & Anabaptistas ex altera. Quippe, ut solide arguit
Bellarminus, si Sacramentum nihil est aliud, nisi excitandæ vel alen-
dæ fidei instrumentum, quorsum infantes in Ecclesia baptizantur? Num
ea vis est in Sacramentis, ut in iis etiam, qui usum rationis non
habent, fidem excitent eamque ipsis persuadeant? An non potius re-
cte docent Anabaptistæ, solis adultis sanis Sacramenta prodesse? *Mi-*
nime vero, inquit Lutherani, *quin potius graviter errant Anabaptistæ*, ^{Luthe-}
homines fanatici ac furiosi, dum infantes baptizari prohibent. Nam etsi par- ^{rani.}
vuli alio tempore judicio rationis carent, tamen dum baptizantur, sic in
eorum mentibus operatur Deus, ut & verbum Dei audiant, & Deum et-
iam agnoscant ac diligant, quemadmodum olim Sanctus Joannes in utero
mâtris Christi præsentiam sensit, & præ gaudio exultavit. En solidum,
si quod unquam fuit, Lutheranum figmentum, quo se recipere com-
pulsus fuit, ut se a laqueis Anabaptistarum quoquomodo expediret.
Sed ne in eo quidem loco illum pedem figere passi sunt; undique
enim conclusum isto dilemmate tenuerunt. Vidistis aliquando infantes
dum baptizantur, quam refugiant, ejulent, oblucentur. Quæro igitur ^{Bellar.}
vel intelligunt quid agant, vel non intelligunt; si non intelli-
gunt, nec credunt; si non credunt, perperam baptizantur, & vi-
cerunt Anabaptistæ: si intelligunt, sacrilegi sunt, qui sic pervicaci-
ter Sacramenta recusant, nec tam purgantur, quam maculantur; non
igitur baptizentur, & vicerunt Anabaptistæ. Quid quod has ineptias
jam olim Augustinus in Epistola 187. alias 57. ad Dardanum irrisit;
& ad exemplum S. Joannis, qui singulari miraculo in utero exulta-
vit, argute respondit, aliquando etiam Asinam Balaam sapienter ef- ^{T. 2. p.}
se loquutam, nec tamen ob id admonitos esse homines in deliberationibus suis ^{635. F.}
asinina expectare consilia.

Sed quid mirum suis Hæreticos figmentis nihil nisi jocos risumque
accerere, cum ipse satanas illorum doctor, ac parens Catholicam
de Sacramentis doctrinam conatus convellere, ipsam magis confir-

- mauit ; & quantum illi Sacramenta corrumpendo depravandoque sibi nocuerunt , tantum iste nobis eadem imitando profuit . Nam siue ut suos facilius inescaret , siue ut nostris illuderet adumbrata Mysteriorum specie ac similitudine , omnes fere Sacramentorum Christi ritus sacrilega imitatione æmulatus est . *Diaboli sunt* , dicebat Tertullianus Lib. de
- P.216.D *Præscript. c. 40. intervertendi veritatem* , qui ipsas quoque res Sacramentorum divinorum , Idolorum Mysteriis æmulatur . *Tingit & ipse quosdam* , utique credentes , & fideles suos : expositionem delictorum de lavacro repromittit ; si adhuc memini , *Mithra* signat illic in frontibus milites suos . Celebrat & panis oblationem , & imaginem resurrectionis inducit , & sub gladio redimit coronam . Quid ? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit : habet
- P.215.D & virgines , habet & continentes . Et Lib. de Baptismo cap. 5. *Nationes extraneæ ab omni intellectu spiritualium potestatum eadem efficacia Idolis suis subministrant* , sed viduis aquis sibi mentiuntur : nam & Sacris quibusdam per lavacrum initiantur , *Isidis* alicujus aut *Mithræ* ipsos etiam deos suos lavationibus effecerunt .
- P.94.E. Ante Tertullianum idem observaverat S. Justinus Apologia 2. pro Christianis : Porro , inquit , lavationem hanc (Baptismum Christi) cum audissent demones per Prophetam promulgatam , ut & ingressuri in delubra eorum , & accessuri ad illos , atque libationibus , & adipis nidoribus offerendis operaturi , seipsos aquæ aspersione lustrarent , effecerunt . Quia ut in toto quoque corpore lavarentur prodeuntes , priusquam ad Tempia , ubi illi collocati sunt , veniant , instinctu , & opera sua curant . Nam & illud , quod fana eorum ingredientes , calceos deponunt , & cultores eorundem idem facere Sacerdotes jubent , per imitationem ejus instituerunt , quod *Mosi* Prophetæ , quem diximus , accidit .
- T. 3. p. Denique S. Augustinus Lib. 4. de Trinitate cap. 10. *Dæmon* , inquit ,
- P.19.B. fallaciarum regnum exercet & animas deceptas illusasque præcipitat pollicens etiam purgationem animæ per eas quas *τελετός* appellant , transfigurando se in angelum lucis per multiformem machinationem in signis , & prodigiis mendacii . Eisdem fere purgationis , & præparationis gradus Gentiles a suis exigebant , priusquam Sacris initiarentur quos Christiani a suis Catechumenis , & pœnitentibus : In Sacris , ait Olympiodorus in Phædone Platonis , præcedebant publicæ purgationes , deinde has excipiebant aliæ reconditiore , post has aggregationes , tum sequebantur initiationes , ad postremum epoptiæ , idest , Sacramentorum omnium plena participatio ; nihil enim aliud in Sacris ulterius erat , quam ut fieret aliquis Epopta , idest , juxta vim nominis , testis oculatus , quia tunc aperte Mytheria contemplari licebat ; quod a Valentinianis observatum quoque fuisse refert Tertullianus adversus Valentinianos capit. 1. Diutius , inquit , initiant , linguam consignat ; cum
- P.250.A epoptas ante quinquennium instituunt , ut opinionem suspensio cognitionis adificent .
- At nec ista quoque mendacia ac fallaciæ via , quod volebat , dæmon obtinuit , imo male providus imitando confirmavit quod evertere nitebatur . Omnia namque , ait apposite idem Tertullianus Apolog. cap. 47. adversus veritatem de ipsa veritate constructa sunt , operantibus æmulationem istam spiritibus erroris .
- P.37.B

Et vero nisi divini aliquid ad placandum iratum numen idoneum in his exterioribus signis latitare dæmon subodoratus fuisset, nusquam profecto ad suorum Idolorum cultum ea traduxisset. Unde porro id intellexit? non aliunde sane, quam ex pervulgata Christianorum sententia de summa Sacramentorum suorum virtute ac potestate, quam quidem vel ipse dæmon magnam esse sensit ex infinita propemodum hominum cujuscunque conditionis atque ætatis multitudine, qui ejurato infano Idolorum cultu, salutaribus undis ad Christi fidem conversi sunt, ac pie sancteque vitam traduxerunt.

Mira enim vero est, ac plane stupenda Sacramentorum virtus, dilectissimi Candidati: *Unde tanta virtus aquæ, exclamabat S. Augustinus, Tra. 80. ut corpus tangat, & cor abluit?* Nemo profecto est, qui istud satis in Joan. animo concipere & verbis eloqui possit. Neque porro id mirum: commune quippe hoc habent Sacramenta nostra cum ceteris fidei nostræ Mysteriis, quæ ab omni ratione, & sensu longe seposita sunt. Nonne cæco nato luti applicatione visum Christus restituit? Nonne Lazarum a morte ad vitam solo verbo revocavit? Quidni ergo vel una aquæ guttula poterit totum hominem ad vitam spiritalem interiorius renovare?

Ista, inquiet aliquis, habens agnosco & suspicio: sed id me potissimum anxium tenet & afficit, quod in re sacramentaria, quæ tanti momenti est, unde & veritas Sacramenti pendet, & salus hominis, tam pauca, vel in Scripturis, vel in SS. Patribus expresse declarata habeamus; imo & tam multa sint dubia, incerta, atque in disputatione apud Theologos etiamnum posita, quæ vel materiam, vel formam, idest, substantiam ipsam Sacramentorum spectant. Una quidem est omnium vox atque sententia, Sacramenta rebus & verbis constare: at si Baptismum, & Eucharistiam exceperis, quorum clare ac distincte a Christo Domino determinata est tum materia, tum forma, quot inter nos lites, quot dissensiones circa materiam, & formam Sacramentorum v.g. Confirmationis, & sacræ Ordinationis? Nulla in Scripturis mentio unionis, nec istorum verborum, *signo te &c.* ubi de Sacramento Confirmationis. Nullum pariter vestigium tactus instrumentorum in sacris Ordinationibus, nec verborum quæ adjici solent: *Accipe potestatem &c.* Imo nusquam eorum usus apud Græcos, apud Latinos vero et si perantiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit. Inde nata in Scholis quæstio, quomodo scilicet res Sacramentorum sint a Christo Domino constitutæ ac determinatæ; an in specie, unoquoque signo speciatim declarato; an in genere tantum, data Ecclesiæ licentia ejusmodi signum assumendi, quod similitudinem quamdam habeat cum effectu seu fine Sacramenti: *Si enim*, ait Sanctus August. Epist. ad Bonif. 98. alias T. 2. p. 23. *Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum non haberent, quarum* 267. E. *Sacramenta sunt, omnino Sacramenta non essent.*

Atqui tamen ex ista quæstione, quæ necdum decisa est, ac definita, sed hinc & inde in Ecclesia disputatur, ambigua ac veluti in suspensio manet sacrarum Ordinationum veritas ac substantia. Quanti tamen momenti res sit, apprime nosse quæ sit illarum materia, & forma essentialis, vel integralis aut accidentalis, nemo non intelligit: nullibi

certe periculosius in praxi erratur, unde tot damna & pericula in populum Christianum & Ecclesiam ipsam universam possunt derivari.

Verum dilectissimi Candidati; ista ne minimum quidem vos moveant: nihil est profecto quod inde Sacramentorum veritati, aut Ecclesiae timeatis. Salva res est, si rite illud omne observetur, quod vel ab Apostolis, docente Christo, legimus observatum, vel ab Ecclesia pro data sibi potestate præscriptum fuit. Manuum impositione, & oratione Apostoli sacros ordinarunt Ministros: Occidentalis Ecclesia ad expressiorem sacramentalis effectus significationem tactum instrumentorum etiam adjecit, sive Apostolorum exemplo, quamquam scriptis non tradito, edocta; sive optimis de causis excitata, ea usâ fuerit auctoritate, quam a Sponso suo Christo accepit: est enim illa columna & firmamentum veritatis, in moribus & usu Sacramentorum, non minus quam in fide, ab omni errore longe aliena.

Itaque religiose ea omnia in praxi retineantur & observentur, quæ illa retinet & observat; ita in tuto erit Sacramentorum substantia, seposita ista quæstione, qua animo forte nimium curioso ac litigioso in partes Sacramentorum essentielles vel integrales tantum inquiritur. Nec vero integritati ac substantiæ Sacramentorum tantum consulitur, sed & in concordiam, quantum ad praxim pertinet, oppositæ nostrorum Theologorum sententiæ adducentur, de immediata & in specie, vel mediata tantum ac in genere, partium aliquorum Sacramentorum determinatione.

Duæ vero potissimum nobis causæ videntur esse, cur tam pauca de Sacramentis observata & tradita in Veterum monumentis habeamus.

Prima est, quod quæ usu publico & quotidiana praxi trita sunt, & explorata, non raro in Scriptis suis veteres Scriptores prætermittunt, quod nempe res hujuscemodi oblivioni vix unquam tradi possit, quia viva quadam ac spirante traditione quasi per manus ad posteros transmittuntur. Istud porro quasi proprium ac singulare habet hujuscemodi viva traditio, quod longe minus subiaceat æquivocationibus ac falsis Novatorum interpretationibus, quam traditio scriptis consignata. Quot enim vero circa proprium verborum sensum lites nobis moverint Hæretici, vel uno scriptæ circa Eucharistiam traditionis, ac grandioris Albertini Calvinistæ in ea impugnanda voluminis exemplo omnibus manifestum ac comprobatum est.

Altera maxime animadvertenda causa & ratio, est lex silentii quam in Mysteriis fidei nostræ non divulgandis tanta religione Veteres observari voluerunt, ne forte Gentilium & impiorum hominum irrisioni ac profanationi objicerentur. Inde, Augustino teste, Mysteria nuncupata sunt, hoc est, secreta & occulta, quæ nefas est in publicum efferre, ac solis initiatis communicanda sunt.

Hujus silentii ac secreti tot fere testes sunt, quot ex Veteribus de Religione scripserunt.

Tertullianus Apolog. c. 7. *Omnibus Mysteriis, ait, silentii fides debetur.* S. Joannes Chrysostomus Hom. 49. in Epist. 1. ad Corinth. loquens de Baptismo, *Volo quidem, inquit, aperte dicere, non audeo tamen propter eos qui non sunt initiati: ii enim expositionem nobis faciunt difficiliorem, ut qui*

*Bib. de
Catech.
rudibus
cap. 9.
Tom. 6.
p. 271.
P. S. A.*

*Edit.
Comm.
p. 688.*

Nos cogant, vel non aperte dicere, aut eis arcana enuntiare; sed tamen dicam recte & adumbrate. Denique Innocentius I. de nonnullis quæ ad Sacramenta pertinent, a Decentio Eugubino Episcopo interrogatus, Verba dicere non possum, ait, ne magis prodere videar, quam ad consultationem tuam respondere.

Hinc mos ille sollemnis Catechumenos ac pœnitentes publicos a conspectu Sacrificii, quo tempore peragendum erat, ejiciendi, proclamante Diacono, *Exite Catechumeni, exite pœnitentes.* Eadem silentii ac secreti legem, moremque in abominandis Idolorum Mysteriis Pagani servaverunt.

*Ep. Rom.
PP.
T. I. p.
859. A.*

Narrat Livius Libro tertio, duos juvenes tamquam ob infandum scelus misere trucidatos, quod cum initiati non forent, Templum Cereris ingressi, absurde quædam de Sacris fuissent percunctati. Nota est & Penthæi lanatio, propter curiosius inspecta Mysteria: quo respiciebat Synesius L. de Providentia sect. 2. ubi scribens de silentio Mysteriis debito, ait: *Tam is qui ostenderit, quam qui viderit, in offensionem numinis incurrit. Ac Bæotorum narrationibus proditum est, eum qui Bacchi Orgya temere irrumpens inspexerit, repente laniari.* Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem, & reverentiam conciliat; propterea noxi mysteria committuntur. Inde sollemnis illa apud Gentiles formula, tempore quo Sacra sua operabantur, *Procul hinc, procul este profani.*

*Ed. Par.
1630. p.
128. B.*

Mirum igitur vobis videri non debet, neque officere causæ nostræ bonitati, quod Veteres hac silentii seu secreti servandi lege severius adstricti, tam parce ac dissimulanter de Sacramentis nostris tractaverint. Quod in eorum Scriptis deerat, utcumque supplevit oralis seu viva & spirans Traditio, in usu & praxi quotidiana fideliter expressa.

Attamen inde perdifficilis ac maxime operosa Theologis semper visa est accurata de Sacramentis disceptatio, quæ infinitam propemodum rerum qua veterum, qua recentiorum, ad severioris criticæ judicium exactam notitiam postulat.

Quæ vero in præsentī Tractatu vobis offerimus, dilectissimi Candidati, eo majoris momenti sunt, & diligentiori cura studioque a vobis excipienda, quod communia omnibus Sacramentis principia, & fundamenta continent, quæ nisi plane perspecta vobis fuerint, priusquam ad singulorum Sacramentorum tractationem accedatis; necesse erit vos velut cæcos mediis in tenebris palpare, ac incertis prorsus vestigiis incedere. Ut autem statim in ipso hujus Tractatus aditu dignoscatis quæ sit Ecclesiæ doctrina de Sacramentis generatim sumptis, vestramque in antecessum fidem præformemus, trêdecim Canones, quos Tridentina Synodus eam in rem condidit, oculis vestris subjicimus.

Primus est: *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Tom. 12. Jesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem, Conc. P. videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam 776. Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse vere & proprie Sacramentum, anathema sit.*

Secundus: *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.*

Ter-

Tertius: Si quis dixerit, hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.

Quartus: Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.

Quintus: Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.

Sextus: Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur Fideles ab Infidelibus, anathema sit.

Septimus: Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiamsi rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.

Octavus: Si quis dixerit, per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Nonus: Si quis dixerit, in tribus Sacramentis Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spiritale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.

Decimus: Si quis dixerit Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.

Undecimus: Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.

Duodecimus: Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema sit.

Decimustertius: Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in sollemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.

Novem Quæstionibus totam istam de Sacramentis in genere disputationem absolvemus.

Prima erit de natura seu definitione Sacramenti.

Secunda, de fine ac necessitate seu existentia Sacramentorum.

Tertia, de virtute & efficacia eorundem.

Quarta de effectibus, gratia, & caractere.

Quinta, de auctore seu institutione.

Sexta, de Ministro.

Septima, de conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.

Octava, de subiecto, seu de homine percipiente Sacramenta.

Nona denique, de cæremoniis Sacramentorum.

I N D E X

Q U Æ S T I O N U M.

Q UÆSTIO I. <i>De natura seu definitione Sacramenti.</i>	pag. 1
ARTICULUS I. <i>De nomine ac definitione Sacramenti.</i>	ibid.
Definitio Sacramenti.	3
Definitio Sacramenti apud Hæreticos.	ibid.
ARTICULUS II. <i>De genere Sacramenti.</i>	8
An & quale sit signum.	ibid.
CONCLUSIO. <i>Sacramentum est in genere signi.</i>	ibid.
ARTICULUS III. <i>De differentia Sacramenti, an debeat esse signum effi-</i> <i>cax, seu alicujus sanctitatis effectivum.</i>	10
CONCLUSIO. <i>Differentia specifica Sacramenti in eo est, ut significet &</i> <i>conferat aliquam sanctitatem; adeoque ut sit signum efficax, practicum &</i> <i>operativum.</i>	11
ARTICULUS IV. <i>De materia & forma Sacramenti.</i>	12
Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant.	ibid.
An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma.	16
PRIMA CONCLUSIO. <i>Quodlibet Sacramentum seu veteris seu novæ</i> <i>Legis, constare necessario debet rebus aliquibus tamquam materia.</i>	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Quodlibet veteris Legis Sacramentum ne-</i> <i>cessario verbis tamquam forma non constabat.</i>	16
TERTIA CONCLUSIO. <i>Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramen-</i> <i>tum necessario constabat rebus tamquam materia, & verbis tamquam for-</i> <i>ma: sive rerum nomine, elementum, aut substantiam, aut actiones quas-</i> <i>dam & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid simile ipsis equi-</i> <i>valens.</i>	17
An & quomodo materia & formæ Sacramentorum sint a Christo Domino fixæ ac determinatæ.	19
Res Sacramentorum duplici modo determinari possunt, in genere & spe-	20
cie.	ibid.
Materia Sacramentorum alia physica, alia moralis. Quid inter eas discri-	ibid.
minis?	23
An & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma Sacramentum nullum & irritum efficiat.	23
Qualia sint verba Sacramentorum: an promissionis & concionis, an conse-	27
crationis.	27
PRIMA CONCLUSIO. <i>Ad essentiam Sacramenti non requiritur con-</i> <i>cio, quæ exponatur Sacramentorum vel promissio, vel institutio, vel effectus.</i>	31
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Verba Sacramentorum vere ac proprie</i> <i>consecratoria, non promissoria, nec concionalia.</i>	32
Solvuntur Objectiones.	35
Quotuplex generatim fit forma Sacramentorum. An ea quæ conditionalis dici-	39
tur, in usu semper fuerit; & quibus in casibus usurpanda.	39

QUÆSTIO II. De fine ac necessitate seu existentia Sacramentorum.	42
Duplex necessitas, medii & præcepti.	ibid.
Unde reposci debeat discrimen necessitatis medii & præcepti.	43
ARTICULUS I. De fine seu causis propter quas consentaneum fuit constitui Sacramenta.	44
ARTICULUS II. De Sacramentis innocentis naturæ. An in eo statu aliqua extiterint, aut extitura fuissent, si perseverasset diutius.	45
PRIMA CONCLUSIO. Sacramentorum institutio nullam videtur ex se habere repugnantiam & oppositionem cum perfectione status innocentie.	ib.
SECUNDA CONCLUSIO. Nulla de facto extitere in statu innocentie Sacramenta.	47
TERTIA CONCLUSIO. Verisimilius est, quod vi præsentis decreti nulla futura fuissent in statu innocentie, si diutius perseverasset, Sacramenta: utrum autem virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut certo possit definire?	48
ARTICULUS III. De Sacramentis Legis naturæ.	ib.
PRIMA CONCLUSIO. Extitisse parvulis in Lege naturæ aliquod adversus peccatum originale remedium, pia est ac vera sententia; illud vero in fide venturi Messie signo aliquo vel actu exteriori demonstrata positum fuisse, verisimilius.	49
SECUNDA CONCLUSIO. Conjici non immerito potest, in Lege naturæ nonnulla pro adultis Fidelibus extitisse Sacramenta.	53
ARTICULUS IV. De Sacramentis Legis scriptæ Mosaicæ, & Evangelicæ.	ibid.
PRIMA CONCLUSIO. Instituta sunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.	54
SECUNDA CONCLUSIO. Christus in nova Lege vera & proprie dicta Sacramenta instituit, numero septem, non plura nec pauciora: videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium.	ibid.
Occupatur objectio ducta ex silentio Veterum qui septem non numerant Sacramenta.	55
Alia objectio occupatur ex variis speciebus Ordinationis.	56
An lotio pedum sit verum Sacramentum.	62
Incerta & varia disciplina circa lotionem pedum.	64
Origo & finis illius lotionis.	ibid.
Quid significetur per lotionem pedum.	ibid.
Quis sensus verborum Christi, Nisi laveris te &c.	65
Quo sensu Professio religiosa Sacramentum ab aliquibus dicitur.	66

Q U Æ S T I O I I I.

De virtute & efficacia Sacramentorum.	69
ARTICULUS I. An Sacramenta Legis Evangelicæ ex se seu ex opere operato, gratiam non ponentibus obicem conferant.	70
Duplex modus producendi gratiam, ex opere scilicet operato, & ex opere operantis.	ibid.
Fraudes ac mendacia Novatorum circa sensum istorum verborum, ex opere operato.	71

<i>Quæ sit Novatorum sententia de virtute & efficacia Sacramentorum.</i>	73
<i>Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.</i>	ibid.
<i>Novatores veram in Sacramentis virtutem & efficaciam respectu gratiæ agnoscere interdum videntur.</i>	74
<i>Probatur Catholicum dogma de virtute & efficacia Sacramentorum ex opere operato.</i>	77
CONCLUSIO. <i>Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.</i>	ibid.
<i>Prima probatio ex Scripturis.</i>	ibid.
<i>Secunda probatio ex constanti Ecclesiæ traditione.</i>	78
<i>Concilia.</i>	ibid.
<i>Sancti Patres.</i>	79
<i>Tertia probatio ex Theologica ratione.</i>	80
<i>Ratio Theologica ex Baptismo infantium.</i>	ibid.
<i>Quid sit non ponere obicem gratiæ sacramentali.</i>	81
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	82
ARTICULUS II. <i>De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, an physice, an moraliter.</i>	89
<i>Exponitur duplex causalitatis modus, physicus & moralis; ac variæ recensentur Scholæ opiniones.</i>	ibid.
<i>Varii modi explicandi causalitatem physicam Sacramentorum.</i>	90
<i>Varii modi explicandi causalitatem moralem Sacramentorum.</i>	91
CONCLUSIO. <i>Verisimilius nobis videtur, Sacramenta causas esse dumtaxat morales, non physicas gratiæ sanctificantis.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	93
ARTICULUS III. <i>De discrimine efficientiæ Sacramentorum novæ ac veteris Legis, in primis vero Circumcisionis.</i>	97
<i>Sententia Novatorum.</i>	ibid.
<i>Opiniones Scholæ.</i>	99
<i>Opiniones circa vim Circumcisionis.</i>	100
PRIMA CONCLUSIO. <i>Vetera Sacramenta nullam vim & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.</i>	101
SECUNDA CONCLUSIO. <i>In veteribus Sacrificiis ac Sacramentis gratia conferebatur ex opere operantis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu percipientis Sacramentum.</i>	103
TERTIA CONCLUSIO. <i>Circumcisio instituta non videtur in remedium peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.</i>	105
<i>Solvuntur Objectiones adversus Conclusiones præcedentes.</i>	107
* APPENDIX. <i>De Circumcisionis origine.</i>	114

Q U Æ S T I O. IV.

<i>De effectibus Sacramentorum.</i>	119
ARTICULUS I. <i>De gratia quæ primarius est Sacramentorum effectus.</i>	ibid.
<i>An gratia sanctificans quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis & vera qualitas.</i>	120
CONCLUSIO. <i>Fide Catholica certum est, gratiam quæ per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inherens, distinctum ab actu fluentem</i>	te

- te ac transitorio; quod, desinente sæculo duodecimo, per habituales qualitates explicari cœpit: an autem vera sit habitualis qualitas, Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuit. 121
- An per singula Sacramenta prima sanctificans gratia conferri possit. 125
- CONCLUSIO. Sacramenta vivorum possunt per accidens primam conferre gratiam, & Sacramenta mortuorum, secundam. ibid.
- Quæ & qualis sit gratia sacramentalis. An sit habitus distinctus a gratia sanctificante. ibid.
- PRIMA CONCLUSIO. Singula Sacramenta præter sanctificanlem gratiam, peculiarem aliquam, quæ sacramentalis dicitur, conferunt. 126
- SECUNDA CONCLUSIO. Verisimilius est gratiam sacramentalem non esse habitum distinctum a gratia sanctificante, eique jus aliquod dumtaxat addere ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiæ necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramenti effectus consequendos. ibid.
- Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus semper æqualem. 127
- PRIMA CONCLUSIO. Idem specie Sacramentum æqualem semper gratiæ effectum confert iis qui æqualiter præparati ea percipiunt. ibid.
- SECUNDA CONCLUSIO. Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam iis qui sunt inæqualiter dispositi. 128
- ARTICULUS II. De caractere qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur. ibid.
- Novatorum error circa characterem. 129
- Quid veteres Scholastici de characteris existentia. ibid.
- Varia Scholasticorum sententiæ circa essentiam characteris. 131
- PRIMA CONCLUSIO. Certum est ex fide, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima: hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt. 132
- SECUNDA CONCLUSIO. Character non est pura relatio rationis, non extrinseca dumtaxat denominatio, nec relatio realis, sed est aliquid reale absolute quod ad secundam speciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tamquam in suo immediato subiecto residet. 136
- Solvuntur Objectiones adversus præcedentes Conclusiones. 137
- ARTICULUS III. De aliis Sacramentorum effectibus. 141

Q U Æ S T I O V.

- De auctore seu institutore Sacramentorum. 142
- ARTICULUS I. An Christus Dominus omnia & singula novæ Legis Sacramenta instituerit, & quomodo; an per seipsum immediate, an mediate per Apostolos. ibid.
- CONCLUSIO. Christum Dominum omnia & singula novæ Legis Sacramenta immediate & per seipsum instituisse, certa quidem est ac vera sententia, non tamen de fide. 143
- ARTICULUS II. An auctoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari. 148
- CONCLUSIO. Potestas auctoritatis primaria & independens instituendi Sacramenta, nulli puræ creature communicari potest. Ea vero quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Christi tamquam instrumento Divinitati conjuncto

concessa fuit, adequate quantum ad omnes effectus communicari non potest, sed inadæquate dumtaxat. ibid.

Q U Æ S T I O VI.

<i>De Ministro Sacramentorum.</i>	149
ARTICULUS I. <i>An Minister Sacramentorum active concurrat ad gratiam sanctificantem.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Minister Sacramentorum tamquam vera, instrumentalis & materialis causa simul cum Sacramento proxime & active concurrat ad gratiam sacramentalem.</i>	ibid.
ARTICULUS II. <i>An solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.</i>	150
PRIMA CONCLUSIO. <i>Solus homo viator idoneus esse potest Minister Sacramentorum.</i>	151
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Homo quilibet Christianus (si Baptismum excipias in casu necessitatis) idoneus non est Minister Sacramentorum, sed ille tantum qui per legitimam Ordinationem ministerii potestatem accepit.</i>	153
QUÆSTIO VII. <i>De conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.</i>	155
ARTICULUS I. <i>De intentione Ministri Sacramentorum.</i>	ibid.
<i>An & quæ in eo necessaria sit ut sacramenta valide perficiat.</i>	ibid.
<i>De necessitate intentionis ratione objecti.</i>	ibid.
<i>Status questionis.</i>	ibid.
<i>Varia hypotheses.</i>	156.
<i>Intentio externa & interna varie explicatur.</i>	157
<i>Sententia Novatorum de intentione Ministri Sacramentorum.</i>	158
<i>De sententia Catharini & nonnullorum aliorum Catholicorum.</i>	160
PRIMA CONCLUSIO. <i>Ad veritatem & integritatem substantialem Sacramenti necessaria est interna Ministri intentio, qua velit, non fingere ac simulare, sed vere ac serio facere simpliciter ac generatim saltem id quod facit Ecclesia.</i>	164
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est, vel etiam facere quod facit Ecclesia Catholica Romana; sed sufficit ut simpliciter ac generatim velit facere quod facit Ecclesia, quæcumque tandem illius sit, & de Ecclesia & de Sacramento ejusque effectu ac fine, sententia.</i>	170
<i>De intentione absoluta & conditionata.</i>	174
<i>An intentio ad certam & determinatam personam dirigi debeat.</i>	175
<i>Solvuntur Objectiones adversus primam Conclusionem.</i>	ibid.
<i>Objectiones ex factis historicis.</i>	ibid.
<i>Factum S. Athanasii incertum ac dubium.</i>	ibid.
<i>Factum S. Genesii etiam incertum.</i>	176
<i>Objectiones ex sancti Augustini, Thoma & Innocentio IV.</i>	179
<i>Expenditur mens sancti Augustini.</i>	ibid.
<i>Expenditur mens sancti Thomæ.</i>	186
<i>Expenditur mens Innocentii IV.</i>	189
<i>Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.</i>	190

Sol.

<i>Solvuntur Objectiones adversus secundam Conclusionem.</i>	197
<i>De necessitate intentionis ratione modi considerata: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.</i>	201
CONCLUSIO. <i>Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio vero actualis & formalis sufficit quidem, at non requiritur: intentio vero virtualis & requiritur & sufficit.</i>	ibid.
<i>Duplex dubium circa intentionem virtualement.</i>	203
ARTICULUS II. <i>An fides necessaria sit in Ministro, ut Sacramentum valide perficiat.</i>	205
<i>Status controversiæ inter Stephanum & Cyprianum.</i>	ibid.
<i>Error Donatistarum. Quam diversa eorum & Cypriani conditio.</i>	206
<i>Agrippinus primus auctor erroris.</i>	ibid.
<i>Tertullianus ad decretum Agrippini respexisse videtur.</i>	207
<i>Origo & occasio hujus controversiæ, juxta Baronium.</i>	208
<i>Plures de hoc argumento Epistolæ & Synodi sancti Cypriani.</i>	ibid.
<i>Ad Orientales pariter scriptæ Stephanus.</i>	ibid.
<i>Firmilianus asserit antiquam & omni memoria superiorem in sua Ecclesia Rebaptizantium sententiam & praxim.</i>	209
<i>Cyprianus & Firmilianus non dissimulant multos inter suos diversæ fuisse sententia.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Fides Ministri necessaria non est ut Sacramentum vere ac valide perficiat.</i>	ibid.
<i>Argumentum ex Scripturis.</i>	210
<i>Firmius ex Traditione ducitur argumentum.</i>	ibid.
<i>Traditionem agnoscunt S. Augustinus & alii.</i>	ibid.
<i>Ne in Africa quidem & in Oriente oblitterata vera Traditio.</i>	211
<i>Concilia distinguunt inter Hæreticos formam Baptismi observantes, & violantes.</i>	ibid.
<i>Variis rationum momentis pugnavit S. Augustinus.</i>	212
<i>Solvuntur Objectiones ex momentis rationum.</i>	214
<i>Prima Objectio ex parte Hæreticorum.</i>	215
<i>Secunda Objectio ex parte Sacramentorum.</i>	216
<i>Tertia Objectio ex parte effectus Sacramentorum.</i>	218
<i>Solvuntur Objectiones ex auctoritate.</i>	219
<i>S. Dionysius Alexandrinus.</i>	221
<i>S. Athanasius.</i>	224
<i>B. Optatus Milevitanus.</i>	228
<i>S. Cyrillus Jerosolymitanus.</i>	231
<i>Expenduntur nonnullæ quæstiones facti quæ ad Histor. Rebaptizantium pertinent.</i>	232
<i>An S. Cyprianus, Firmilianus, alique tum Africa, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam ad fidem vel ad disciplinam pertinere crediderint.</i>	233
PRIMA CONCLUSIO. <i>Videntur Cyprianus, Firmilianus, ceterique ipsi adherentes Episcopi, existimasse excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam non ad fidei dogma, seu ad disciplinam dumtaxat pertinere.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	234
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Stephanus Summus Pontifex quæstionem de</i>	de

- de Baptismo ab Hæreticis dato ad fidem pertinere censuit, ac implicite saltem definiuit.* 237
- Solvuntur Objectiones.* 238
- An Summus Pontifex Stephanus reipsa S. Cyprianum, Firmilianum, aliosque Rebaptizantes a sua communione suspenderit.* 241
- CONCLUSIO.** *Stephanus S. Pontifex comminatus est quidem sua communione privandos Cyprianum, Firmilianum, ceterosque Rebaptizantes, reipsa tamen eos non privavit, sed hæsit intra minas.* ibid.
- Solvuntur Objectiones.* 244
- An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppositum errori Cypriani lapsus fuerit, approbato omnium indistincte Hæreticorum Baptismo.* 247
- CONCLUSIO.** *Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapsus non fuit, nec alium Hæreticorum Baptismum ratum usquam habuit, quam qui verbis Evangelicis: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratus fuisset.* 248
- Solvuntur Objectiones.* 249
- An S. Cyprianus, Firmilianus, ceterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.* 251
- CONCLUSIO.** *Certum non est Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse, quamquam id conjici merito possit.* 252
- Solvuntur Objectiones.* ibid.
- Quodnam sit plenarium illud totius Orbis Concilium, in quo controversiam de Baptismo Hæreticorum terminatam, ac finitam fuisse testatur toties S. Augustinus.* 253
- CONCLUSIO.** *An Concilium totius Orbis plenarium, quo S. Augustinus asserit controversiam de Baptismo Hæreticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuisse, sit Arelatense I. vel Nicænum generale I. definire certo non possumus.* 254
- ARTICULUS III.** *An Ministri probitas necessaria sit, ut valide, vel licite Sacramenta perficiat.* 260
- PRIMA CONCLUSIO.** *Improbi Ministri, seu publici seu occulti, qui omnia necessaria rite observant, Sacramenta valide perficiunt.* ibid.
- SECUNDA CONCLUSIO.** *Peccat graviter Minister, qui cum sibi conscius est peccati alicujus mortalis, Sacramenta ex officio conficit aut dispensat.* 261
- TERTIA CONCLUSIO.** *Urgente mortis periculo licitum est a malis Ministris, sive publicis sive occultis, sive toleratis, sive non, imo & communiter a Parocho cui ex officio ministrare incumbit, aut ab alio Sacerdote ad ministrandum parato, quamquam perverso tolerato, Sacramenta petere & accipere, cum adest justa ea petendi ratio: seclusa autem ea necessitate & causa legitima, non licet.* 264
- Solvuntur Objectiones.* 266

Q U Æ S T I O VIII.

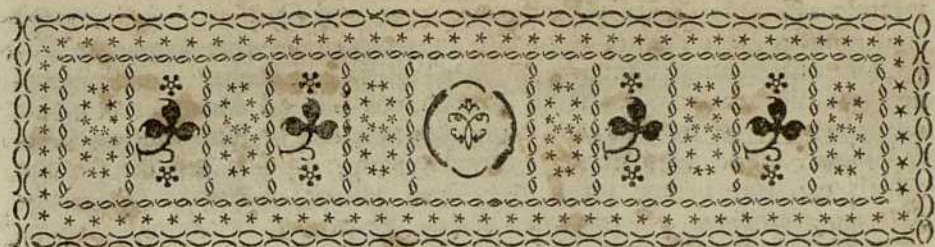
- De subiecto Sacramentorum.* 272
- ARTICULUS I.** *An solus homo viator sit Sacramentorum capax.* ibid.
- CONCLUSIO.** *Solus homo viator subiectum est Sacramentorum capax.* ib.
- ARTICULUS II.** *An & quæ requiratur intentio seu voluntatis consensus,*

- sus, ut quis vere Sacramentum percipiat.* 273
PRIMA CONCLUSIO. *In adulto, ut Sacramenta vere percipiat, requiritur vera & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ quem percipit.* ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. *Non sufficit in adulto intentio percipiendi mere externum, ac materiale Ecclesiæ ritum; nec etiam requiritur, ut eum expresse tamquam verum Sacramentum intendat, sed sufficit ut ex animo, ac generatim velit percipere id, quod facit Ecclesiæ.* 276
TERTIA CONCLUSIO. *In aliquibus Sacramentis percipiendis v. gr. Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, sed interpretativa sufficit intentio recipientis.* 277
Solvuntur Objectiones. ibid.
ARTICULUS III. *De dispositionibus necessariis ad Sacramenta valide aut licite & cum fructu percipienda.* 280
PRIMA CONCLUSIO. *Fides non est dispositio necessaria ad Sacramenta valide percipienda, una excepta Pœnitentia.* 281
SECUNDA CONCLUSIO. *Ut Sacramentum licite, ac cum fructu percipiat, necessariae sunt præviæ ex fide, ac pietate dispositiones.* ibid.
Solvuntur Objectiones. 282

Q U Æ S T I O U L T I M A

De Cæremoniis Sacramentorum.

- Nomen, definitio, ac partitio cæremoniarum.* ibid.
Cæremoniarum rectitudo & æquitas. 285
Cæremoniarum necessitas & utilitas. 286
Est-ne aliquarum cæremoniarum quidam spiritualis effectus? 288
Habet-ne Ecclesiæ potestatem instituendi cæremonias? 289
Necessitas observandi cæremonias ab Ecclesiæ præscriptas. 290
An Ecclesiasticæ cæremoniæ in sua prima institutione, symbolicam seu mysticam & spiritualement significationem contineant. 298
Qua lingua Officia divina celebrari in Ecclesiæ debeant. 302
De usu nonnulla in sacrificio Missæ submissa voce pronunciandi. 311

PRÆLECTIONES
THEOLOGICÆ
DE
SACRAMENTIS
IN GENERE.

QUÆSTIO PRIMA.

De natura seu definitione Sacramenti.

NATURA Sacramenti, per nomen, & definitiones ejus declaratur. Cum autem definitio constet genere, ac differentia, de genere primum, ac differentia Sacramenti differemus, tum de partibus ipsius quasi physicis, materia scilicet, & forma.

ARTICULUS PRIMUS.

De nomine ac definitione Sacramenti.

Idem omnino est Latinis Sacramentum, quod Græcis *μυστήριον*, *mysterium*. Utriusque nominis eadem derivatio, a re nimirum sacra, & secreta, seu occulta. Habent autem illæ voces, etiam apud Auctores profanos, nescio quid religionis, reverentiæ ac majestatis plenum.

Præcis linguæ Latinæ auctoribus sacramentum duo significat.

I. Pecuniam sive pignus a litigantibus apud Pontifices in loco sacro depositum, quo mulctabatur is, qui causa ceciderat, in poenam injustæ litigationis.

II. Juramentum, quod nonnisi invocato sacro quodam numine concipiebatur: unde sacramento contendere, apud Tullium, idem est ac jure-

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

A

juram-

jurando affirmare. Peculiariter vero usurpatur ad significandum juramentum militare, quo milites certo ritu ac præscriptis verbis Reipublicæ defensionem obligabantur, suumque nomen militiæ inscribentur: unde Sacramentarii dicebantur. Quo sensu Tertullianus Lib. ad Martyres c. 3. ait *Vocatos nos esse ad militiam Dei vivi, jam tunc cum in sacramenti verba respondimus*. Quod vero sit illud sacramentum, exponit Lib. de Corona militis c. 3. cum nempe aquam Baptismatis adituri, in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renunciare diabolo, & pompæ, & Angelis ejus.

Ed. Rig.
p. 138. A
p. 102. A

Apud Scriptores sacros, & Ecclesiasticos Sacramentum seu mysterium significat

I. rem sacram, sed occultam, & latentem. Sapientiæ 2. v. 22. *Nescierunt sacramenta Dei*. Matth. 13. v. 11. *Vobis datum est nosse mysteria Regni Calorum*. Ephes. 1. v. 9. *Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ*. 1. Corint. 2. v. 7. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est*. Et 1. Corint. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Hoc sensu, quælibet Religionis nostræ, ac fidei capita generatim mysteria dicuntur. 1. ad Timoth. 3. v. 16. *Incarnatio Verbi divini magnum dicitur pietatis sacramentum, græce μυστήριον*. Quin & ad res quoque non sacras, sed quas evulgare religio est, extenditur. Sic Tobia 12. v. 7. de secreto Regis dicitur: *Sacramentum Regis abscondere bonum est*.

Idem quoque significat apud auctores profanos, rem scilicet sacram, sed obscuram, arcanam ac latentem. Apud illos etenim Religionis arcana, mysteria dicebantur, Sacra opertanea, aut Sacra operta; a silentio scilicet, quo sua Sacra obtegi, & obvelari curabant: summum quippe apud eos piaculum erat, res sacras profanis, & nondum initiatis aperire. Hinc sollemnis illa formula in celebrandis mysteriis præmitti solita: *Procul hinc, procul ite profani*.

II. Mysterium, & Sacramentum significat ipsum rei latentis, & occultæ symbolum seu signum; quo sensu Apocal. 1. v. 20. appellatur *sacramentum septem stellarum*. Et c. 17. v. 7. *sacramentum mulieris, & bestiae*. Cujus in fronte, ut dicitur v. 7. scriptum erat *Mysterium*. Hoc est, quale signum sint, seu quid significant septem stellæ, quid significet mulier, & bestia &c. Quo sensu dixit S. Aug. Epist. 138. alias 5. nu. 7. *Signa, cum ad res divinas pertinent, Sacramenta appellari*. Et Epist. 98. ad Bonifacium, alias 23. nu. 9. *Si Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent*.

Ed. nov.
Tom. 2.
p. 412. E
Ibid. p.
267. F

Hoc eodem sensu usurpatur etiam a Paganis, qui sua sacrilega mysteria nonnullis signis, ac symbolis exprimebant, de quibus Clemens Alexandrinus in Protreptico seu Oratione ad Gentes exhortatoria, Aristobolus 1. 5. Eusebius 1. 2. Præpar. Evang. c. 3. ubi ait: *Hæc sunt Sacrorum symbola, Talus, Pila, Trochus, Poma, Turbo, Speculum, Vellus*. Ibid. refert mysteriorum Eleusiniarum hanc communem quasi Tesseram fuisse: *Jejunavi; cinnum ebibi; accepi e cista &c.*

Ed. Pa-
ris. 1528
p. 165. A
Ibid. p.
66. D

III. Significat rem sacram occultam, sed sacramentem seu initiantem hominem divino cultui: quæ postrema significatio maxime propria est ac præsentis nostro instituto accommodata. Sacramenti quippe nomine hic intelligimus signum rei sacræ, qua Deo consecramur seu sanctificamur, & ejus cul-

cultui initiamur. Inde Sacramenta manarunt, ait S. Aug. l. 15. de Civitate Tom. 7. Dei c. 26. quibus credentes initiantur. Et Lib. de Cathechizandis rudibus p. 401. E capite 25. admonet, de hoc in primis rudes informandos esse, nempe Sacramenta signacula esse rerum divinarum visibilia, sed res ipsas invisibiles Tom. 6. in eis honorari, nec sic habendam illam speciem benedictione sanctificatam, quæ- p. 193. F. madmodum habetur in usu quolibet. S. Ambrosius Librum scripsit, cui titulum fecit: de Mysteriis, seu de initiandis. S. Thomas 1. 2. qu. 102. Articulo 5. in corpore, ait: Sacramenta proprie dici illa, quæ adhibebantur Dei cultoribus ad quamdam consecrationem, per quam scilicet deputabantur quodammodo ad cultum Dei. Atque hoc sensu unio conjugalis viri, & mulieris Ephes. 5. v. 32. dicitur: magnum Sacramentum in Christo Jesu, & in Ecclesia, non tantum quia signum est unionis Christi, & Ecclesiæ, sed quia signum efficax gratiæ, qua donantur conjuges cum in Domino nubunt.

Hoc ipso sensu veteres Pagani mysteria sua initia dicebant, Quibus, ait Tullius l. 2. de Legibus: ex agresti vita exculi ad humanitatem sumus, tamquam ea sint vitæ melioris principia.

Displicuit aliquando morosis, ac fastidiosis nostris Novatoribus Sacramenti nomen, ea potissimum de causa quod in Scripturis non extaret; sed inepte prorsus: latinum quippe nomen est, quod in primigenio Scripturæ textu Hebraico vel Græco insulse quæreretur. Cum autem in usu Ecclesiæ idem prorsus significet Sacramentum apud Latinos, quod Mysterium apud Græcos, merito Sacramenti nomen retinuit Ecclesia, ut & multa alia vocabula, tametsi in Scripturis expressa non legantur. Quapropter obtinuit subinde apud Novatores ipsos: soli Sociniani ab eo, velut a superstitione abhorrent.

Definitio Sacramenti.

Videntur nonnulli dubitare an Sacramentum definiri accurate possit. Ratio dubitandi ipsis est, quod Sacramentum vel est aggregatum quoddam per accidens, constans rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma: vel est ens rationis, si formaliter consideretur ratione suæ significationis, quam habet ex instituto.

Verum, esto non possit accurate definiri Sacramentum physice spectatum, potest tamen si moraliter consideretur, ut reipsa solet a Theologis considerari. Hac quippe ratione est totum quoddam destinatum ad significandam, & efficiendam hominis sanctificationem: posse autem totum morale definiri, solus ille inficiabitur, qui negaverit Ecclesiam, Concilium, Regnum, Civitatem aut familiam definiri posse. Quæ porro sit definitio Sacramenti tum apud Hæreticos, tum apud Orthodoxos, exponendum.

Definitio Sacramenti apud Hæreticos.

Sociniani definiunt Sacramentum: nudum, & simplex signum, quo Christianus a Judæo vel Gentili distinguitur. Ita Catechesis Racoviana c. 4. Socin. p. 709. cinus disp. de Baptismo, Volkelius l. 4. de vera Religione cap. 22.

Rejicitur a Lutheranis, & Calvinistis hæc definitio, quibus Sacramentum non tantum ad otiosam, & vacuam distinctionis notam, sed etiam ad promissiones divini gratiæ in nobis obsignandas, & confirmandas institutum videtur.

Lutherani igitur, & Calvinistæ Sacramenta definiunt: *signa seu sigilla divinitus instituta ad obfignandas in nobis, & confirmandas divinas gratiæ promissiones, ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem, & excitandam nostram in Deum pietatem.* Colligitur hæc definitio seu descriptio Sacramenti ex Calvino l. 4. Institutionis c. 14. & ex Kemnitio parte 2. examinis Concilii Tridentini. Bellarminus l. 1. de Sacramentis in genere cap. 14. 15. 16. & 17. fufe definitionem hanc prosequitur, ac refellit.

Si porro verba hæc, ut sonant, & præcisa a tota contextus & doctrinæ Novatorum serie attendantur, non videntur sensum habere a Catholico dogmate alienum. Sano quippe sensu Sacramenta dici possunt *signa seu sigilla*, quibus divinæ promissiones confirmantur; non quidem ex parte Dei, cuius promissio ex se firma est, nec vade aut sponfore indiget, sed ex parte nostri; ob fidei nostræ tarditatem, & imbecillitatem. Confirmantur autem, non mera dumtaxat, ac sterili ostensione seu significatione gratiæ, sed collatione; non speculative tantum, sed practice: confirmat enim Deus in nobis suas promissiones, tum maxime cum per Sacramenta velut per instrumenta illas adimplet, ac veluti obfignat. Valere etiam plurimum Sacramenta ad juvandam fidem nostram, & excitandam pietatem agnoscit Catechismus Conc. Trident. parte 2. n. 13. *Magnam; inquit, vim habent Sacramenta ad fidem in animis nostris excitandam, & exercendam, & ad charitatem inflammandam.* Paullo ante dixerat: *Christum, cum peccatorum veniam, celestem gratiam, Spiritus Sancti communicationem nobis pollicitus est, quædam signa oculis, & sensibus subjecta instituisse, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare nunquam possemus.*

Itaque si in uno dumtaxat verborum sono, ac cortice hæreremus, ab hac auctorum Catechismi sententiâ recedere non viderentur Novatores, cum Sacramenta definiunt: *signa seu sigilla, quibus divinæ in nobis promissiones obfignantur, & confirmantur &c.* Verum multiplex in eorum sententiâ error involvitur.

Docent enim 1. Sacramenta esse sigilla gratiæ, respectu electorum dumtaxat, non aliorum hominum. Docemus, ait Calvinus in Lib. de Consensione inter Tigurinos, & Geneveses de re Sacramentaria: *Deum non promiscue vim suam exercere in omnibus qui Sacramenta percipiunt, sed tantum in electis. Nam quemadmodum non alios ad fidem illuminat, quam quos prædestinavit ad vitam; ita arcana Spiritus sui virtute efficit, ut percipiant electi quæ offerunt Sacramenta.*

Docent 2. gratiam hanc nihil esse internum homini, sed meram, & externam peccati non imputationem.

Docent 3. quod hic capitale est, non aliam Sacramentis vim, & efficaciam inesse, quam ut objective moveant, & excitent fidem, non vero ut efficienter gratiam conferant. Ita rem totam exponit Theodorus Beza Lib. de Summa rei Sacramentariæ qu. 2. *Efficacia, inquit, Sacramentorum est a Spiritus sancti operatione in solidum, non autem a signis, nisi quatenus externis illis objectis interiores sensus moventur.*

Si quando igitur apud Novatores legeris: *Sacramenta esse instrumenta Dei ad nostram sanctificationem instituta*, cave, dolus est: nullam etenim in illis veram efficientiam, sed meram movendi, & excitandi vim objectivam,
& ex-

& externam agnoscunt. *Scholæ sophisticae*, ait Calvinus 1. 4. Instit. cap. 14. paragr. 14. *magno consensu tradiderunt, Sacramenta novæ legis justificare, & conferre gratiam, modo non ponamus obicem peccati mortalis. Quæ sententia dici non potest*, pergit ille, *quam sit exitialis, & pestilens*. Deinde eum serio refellit, quasi mens Catholicorum foret, Sacramentum vi sua propria naturali interna & inhærente producere gratiam, sine ullo vel influxu ex parte Dei, vel motu fidei, ac pietatis ex parte nostri. Sic ille sibi monstra fingit, ut ea facilius impugnet, ac simpliciores decipiat. Verum de hoc posteriori Novatorum errore fusius, & ex professo dicemus ad tertiam hujus Tractatus Quæstionem: non desunt enim inter nostros, quibus hac in parte sententia Novatorum a Catholica, nonnisi loquendi modo, distare videtur.

Edir.
Genes.
158.
p. 476.

Anabaptistæ definiunt Sacramenta, *allegorias seu signa quædam vitæ spiritualis, morum atque bonorum operum, quibus scilicet signis admonemur bonis operibus nos exercere*.

Zuinglius L. de vera, & falsa Religione, docet Sacramentum nihil esse præter *initiationem quamdam, & oppignorationem, qua Christo se homines obligant, atque ejus militiæ nomen dant*.

Omnes illæ definitiones hoc habent commune vitium; quod nullam in Sacramento vim ad sanctificationem hominis efficiendam agnoscant; quam agnosci debere, ex professo quæstione 3. hujus Tractatus demonstrabimus.

Definitio Sacramenti apud Catholicos.

Multæ passim apud Scholæ Magistros leguntur Sacramenti definitiones, quæ tametsi nonnullis verbis discrepent, & aliæ minus, aliæ vero magis evolutæ sint, & explicatæ, unum tamen habent, eumque orthodoxum sensum.

Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 1. tres proponit Sacramenti definitiones.

Prima hæc est: *Sacramentum est sacræ rei signum*. Verum recte observat Hugo Victorinus L. 1. de Sacramentis parte 9. c. 2. illam non tam definitionem esse, quam nominis interpretationem, quæ latius patet, quam res definita; siquidem multa sunt rei sacræ signa, quæ non sunt vera Sacramenta, quales fuere omnes veteris Testamenti figuræ.

Altera definitio hæc est: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma*.

Verum strictior videtur hæc definitio, nec satis adæquata; cum ea dumtaxat signa comprehendat, quæ interiorem gratiam significant, sive eam efficiant, sive non.

Denique Sacramentum definit, *id quod ita signum est gratiæ Dei, & invisibilis gratiæ forma, ut ipsius imaginem gerat, & causa existat*.

Verum hæc quoque definitio satis adæquata non videtur, quandoquidem solis novæ Legis Sacramentis competit: hic vero definitionem quærimus, generalem, & adæquatam, quæ possit omni vero Sacramento adaptari.

Edir.
Megun.
T. 3. p.
405. F.

Hugo Victorinus loco jam citato Sacramentum definit: *corporale vel materiale elementum foris sensibilibus propositum, ex similitudine representans, & ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam invisibilem, & spiritalem gratiam*.

At descriptio potius hæc esse videtur quam accurata Sacramenti definitio, nec omnibus, sed solis Christi Sacramentis congruit.

Catechismus Concilii Tridentini parte 2. duas exponit, quæ in eundem sensum recidunt.

Primam nu. 5. his verbis: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum*. Quæ definitio ex Conc. Trid. sess. 13. cap. 4. excerpta videtur.

Alteram n. 10. his verbis: *Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ, tum efficiendæ vim habet*. Prior definitio optima quidem, ac retinenda, cum de Sacramentis novæ Legis definiendis agitur, posterior vero cum de Sacramento generatim sumpto.

Dicitur autem 1. res sensibus subjecta, seu signum quoddam sensibile, quo nomine genus Sacramenti aperitur; per res autem sensibiles, non tantum intelligimus elementum seu substantiam quamdam exterius usurpatam, v. gr. aquam in Baptismo, oleum in Confirmatione &c. sed etiam sensibiles, & externas actiones, seu Ministri conficientis, seu hominis recipientis Sacramentum, quales sunt v. gr. in Sacramento Pœnitentiæ, contritio, & confessio ex parte pœnitentis; & absolutio ex parte Sacerdotis.

Dicitur 1. *Quæ ex Dei institutione vim habet*, quia nempe signum illud sensibile sacrum, non habet ex se, propriaque sua natura, sed ex voluntate Dei instituentis, quod rem sacram, & religiosam significet.

Dicitur 3. *Quæ vim habet significandæ, & efficiendæ sanctitatis, & justitiæ*: quæ verba differentiam specificam signi sacramentalis ab aliis exprimunt. Sacramenti etenim proprium istud est, ac singulare, ut sanctitatem aliquam, & justitiam significet, & conferat, sive ea exterior dumtaxat sit, ac legalis, qualis a Sacramentis veteribus conferebatur; sive interior, ac spiritualis, quæ Sacramentorum novæ Legis propria est.

Dices 1. Definitio accurata non est, quæ non convenit soli definito: atqui talis est adducta mox definitio Sacramenti; convenit enim ipsi etiam Sacrificio, quod certe signum est rei sacræ seu sanctitatis, ac justitiæ, quam impetrat, & producit.

Resp. neg. min. Ad probationem dico, Sacrificium, & Sacramentum convenire quidem in ratione signi sacri, tam ex parte cæremoniæ, quia utrumque debet esse cæremonia religiosa, quam ex parte rei significatæ, quia in utroque debet esse res sacræ; differre tamen in eo maxime, quod Sacrificium primario & immediate referatur ad cultum Dei, ob testimonium quod continet, supremi ipsius in res omnes dominii; Sacramentum vero primario ac immediate tendat ac referatur ad sanctificationem hominis, & significandam & efficiendam: unde fit ut Sacrificium consistat in actione aliqua seu oblatione, quæ ad Deum refertur, & ut non tantum offerentibus, sed etiam aliis prodesse possit; Sacramentum vero in receptione seu quasi passione, quæ in homine aliquo modo recipitur, & ipsi soli recipienti prodest. Altera discriminis ratio est, quod Sacrificium non prosit v. g. defunctis in Purgatorio detentis, ex opere operato ac per modum Sacramenti, sed ex opere operantis pro conditione scilicet ac mensura bonorum operum, quæ illi, dum viverent, fecerunt: Neque enim, ait sanctus Augustinus,

Ser. 172.
alias 32.
de verbis

mor-

mortuis nova merita comparantur, cum pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum *Apost.*
 præcedentibus consequentia ista redduntur. Hoc quippe meritum, pergit idem *num. 2.*
 sanctus Doctor, sibi quisque cum in corpore viveret, comparavit, ut ei pos- *Tom. 5.*
 sent ista (vivorum suffragia) prodesse. Vide quæ eam in rem diximus Tra- *p. 826.*
 ctatu 1. de Attributis p. 605. & seq. Sacrificium igitur ex intrinseca sua & *Enchi-*
 ridii c. *110.*
 formali ratione hoc unum exigit, ut directe ac primario publica sit pro- *Tom. 6.*
 testatio excellentiæ Dei, ac supremi ejus in res omnes domini; secun- *p. 238.*
 dario autem ut a Deo nova quædam beneficia impetret: Sacramenti
 vero natura est, ut primario, ac directe, gratiam, quam significat,
 operetur.

Dices 2. Multa tum in veteri, tum in nova Lege occurrunt signa rei
 sacræ, quæ inter vera Sacramenta recenseri non possunt. Sic transitus ma-
 ris rubri significavit sanctitatem per Baptismum conferendam; manna pa-
 riter significavit sanctitatem dandam per Eucharistiam. Omnes denique
 veteres ceremoniæ, figuræ quædam erant eorum omnium, quæ in nova
 Lege adimpleri debebant, nec tamen hæc omnia inter vetera Sacramen-
 ta recensenda sunt, Apud nos pariter multa sunt signa rei sacræ, & qui-
 dem suo modo efficacia, quæ tamen pro veris non habentur Sacramentis:
 talia sunt omnia Sacramentalia, seu ritus, & ceremoniæ Sacramentorum:
 talis aquæ lustralis seu benedictæ consecratio, ejusque usus, quo pecca-
 ta venialia dimitti, dæmones morbiq; expelli ac fugari dicuntur; ta-
 le signum crucis; tale martyrium infantium ab Herode occisorum, quod
 quidem ex opere etiam operato ipsis ad salutem profuit; talis denique
 lotio pedum, & alia innumera, quæ ad Christianam humilitatem ac va-
 ria pietatis officia significanda, & promovenda usurpata fuere.

Resp. Cum Sacramentum signum sit rei sacræ non cujuscumque, sed
 sacrantis seu initiantis & sanctificantis hominem, a numero Sacramento-
 rum excludi debent quæcumque signa rei sacræ simpliciter speculativa,
 non practica, & efficacia: atque ita nec transitus maris rubri, nec man-
 na, nec serpens æneus, nec alia hujuscemodi bene multa, veri nomi-
 nis Sacramenta fuere apud Judæos; quia etsi rem aliquam spiritalem fu-
 turam designarent, attamen vel non erant stabiles ceremoniæ sacræ ab
 ipso Deo institutæ, vel steriles omnino erant, & otiosæ, quæ nulla ne-
 quidem legalem, & externam sanctitatem operabantur.

In nova pariter Lege, illud dumtaxat signum sacrum pro vero Sacra-
 mento haberi debet, quod gratiam ex se se, seu ex opere operato producit:
 quapropter Sacramentalia, seu ritus Sacramentorum, vera non sunt Sacra-
 menta, quia ex pietate dumtaxat, seu ex opere operantis, vim aliquam
 exerere possunt, non ex seipsis; sunt etenim isthæc omnia instituta ab Ec-
 clesia, quæ potestatem non habent signa instituendi, quibus gratia certo, &
 efficaciter conferatur. Aqua igitur benedicta, si vim habeat dimittendi pec-
 cata venialia, hanc profecto non habet, nisi per modum impetrationis &
 suffragii totius Ecclesiæ, & propter affectum pietatis & religionis in ea usur-
 panda, non vero ex ipsius usu physico & materiali: ad morbos pariter &
 dæmones pellendos ut valeat, Ecclesia deprecatur: at vim illam certo &
 infallibiliter annexam non habet: dici etiam possunt per illius aquæ reli-
 giosum usum spiritualiter fugari dæmones, quando tollitur aut minuitur in
 nobis, id per quod dæmones nos sibi obnoxios & quasi manipatos tenent, id

est peccatum: quod, ut diximus, non per aquæ illius asperſionem præciſe, ſed per orationes Eccleſiæ, aut pietatem hominis, Deo condonante, dimittitur. S. Thomas 3. p. q. 60. art. 2. ad 3. ſolvens hanc objectionem ductam ex aſperſione aquæ benediſtæ, diſtinguit inter diſpoſitionem ad ſanctitatem, & ſanctitatem ipſam; vultque aſperſionem aquæ benediſtæ eſſe diſpoſitionem dumtaxat ad ſanctitatem, non vero operari ſanctitatem, adeoque non eſſe Sacramentum: *Dicendum*, inquit, *quod res denominatur a fine & complemento: diſpoſitio autem non eſt finis neque perfectio. Et ideo quæ ſignificant diſpoſitionem ad ſanctitatem, non dicuntur Sacramenta, (de quibus procedit obſectio) ſed ſolum ea, quæ ſignificant perfectionem ſanctitatis humanæ.* Signum crucis eodem modo efficax eſt, non ex ſe ſe, ſed ex pietate, ac religione illius, qui ſe; aut res alias ſignat. Martyrium vero Innocentium verum non fuit Sacramentum, etſi ex opere operato ipſis ad ſalutem profuerit, quia nempe Sacramentum ritus eſt exterior a Chriſto Domino inſtitutus in Religione conſtans, ac perpetuus; at martyrium eſt a demone, ejuſque miniſtris in odium Chriſti ac Chriſtianæ Religionis, neque ſignum eſt ſtabile ordinarium, ac perpetuum in Eccleſia ad gratiam conferendam, ut per ſe patet. Denique, lotio pedum documentum quidem fuit humilitatis, at non verum ſanctitatis efficiendæ Sacramentum.

A R T I C U L U S I I.

De genere Sacramenti.

An, & quale ſit ſignum.

PLacet Lutheranis genus Sacramenti actionem potius eſſe, quam ſignum; ratio ipſis eſt, quia Sacramentum verum eſſe non poteſt extra uſum. Calviniſtæ licet in uſu pariter, & actionibus Sacramentum reponant; ſæpius tamen eſſe ducunt Sacramentum ad ſignum velut ad genus ſuum revocare, ac referre. Verum confundunt illi Hæretici externas Sacramenti cauſas cum internis: actiones quidem neceſſarias eſſe ut perficiatur Sacramentum, omnes fatentur; ſed actiones illæ ſunt dumtaxat cauſæ externæ conſicientes Sacramentum, uſus vero conditio eſt neceſſaria: nos vero hic loquimur de cauſis internis Sacramenti. Ad hanc ſententiam Novatores maxime adduxit error alius, quo circa Euchariftiam laborant, quam quidem in ſolo uſu, non vero in re permanenti poſitam eſſe contendunt.

T. 5. p. 1. Orthodoxi Theologi communi ſuffragio docent ſignum eſſe genus Sacramenti, ſeu Sacramentum eſſe in genere ſigni. Signum autem defini-
p. 39. B. tur a S. Auguſtino L. 2. de doctrina Chriſtiana c. 1. *Res, quæ præter ſpe-
ciem, quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid facit in cognitionem venire.*

C O N C L U S I O.

Sacramentum eſt in genere ſigni.

Probatur: Quia omne Sacramentum eſt caremonia ſeu ritus quidam exterior ſacer ac religioſus a Deo inſtitutus, & ſignificat rem aliquam ſacram & religioſam pertinentem ad cultum Dei, & ſanctificationem hominis. Ita Circumciſio Gen. 17. v. 11. dicitur *ſignum fœderis* Deum inter, & Abrahamum. Et Rom. 4. verſ. 11. dicitur *ſignaculum juſtitia fidei*. Et cap. 6. verſ. 3.

vers. 3. idem Apostolus de Baptismo loquens, ait: *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, &c.* quia nempe Baptismus figura est, signum, symbolum mortis, & resurrectionis Christi. De Eucharistia 1. Corinthios 11. vers. 26. idem Apostolus: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*: quia nempe Eucharistia in signum, & memoriam passionis Christi est instituta. Ephes. 5. vers. 31. unio conjugalvis viri, & mulieris dicitur Sacramentum seu signum ac symbolum unionis Christi cum Ecclesia.

Ratio est, quia illud est genus respectu Sacramenti, quod de multis rebus sacris & Sacramentis specie distinctis prædicatur: atqui esse signum & quidem sacrum prædicatur de multis rebus sacris & Sacramentis specie distinctis: figuræ enim veteris Testamenti, sicut & omnia illius ævi Sacramenta vera erant signa rei alicujus sacræ, & quidem specie distincta a Sacramentis Legis Evangelicæ; ergo &c.

Quæres 1. quale signum sit Sacramentum.

Resp. 1. esse signum exterius ac sensibus subjectum; quia est symbolum distinctionis, & Religionis. *In nullum enim nomen Religionis, seu verum, seu falsum*, ait Sanctus Augustinus lib. 16. contra Faustum cap. 11. *coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum aut Sacramentorum visibilibus consortio colliguntur.* T. 8. p. 319. E.

II. Esse signum rei sacræ, non cujuslibet, sed sacrantis seu active initiantis hominem: qua discriminis ratione verum Sacramentum distinguitur ab alio quocumque signo sacro.

III. Esse signum non naturale, sed ex instituto, cujus tota vis, & efficacia pendet a libera Dei instituentis voluntate.

IV. Esse signum fixum ac in Religione perpetuum, cujus non alius finis, quam qui & Religionis. Unde Genes. 17. & Exodi 12. ritus Circumcisionis, & Agni Paschalis dicitur *fœdere & cultu sempiterno observandus*: & Eucharistia 1. Corinth. 11. v. 26. celebranda dicitur in memoriam Christi, *donec ipse veniat*; idest, ad finem usque mundi.

V. Esse signum quamdam habens cum re significata proportionem seu analogiam. *Si enim Sacramenta*, inquit S. Augustinus Epistola jam citata ad Bonifacium 98. alias 23. *quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent.* Sic v.g. ablutio externa in Baptismo, recte significat, & exprimit internam animæ a peccatorum sordibus munditiem. T. 2. p. 267. F.

VI. Denique, esse signum efficax, & practicum sanctitatis, quam efficit, sive externa illa sit ac legalis, sive interna, & vera animæ justitia, sicut jam exposuimus.

Quæres 2. quarum rerum signa sint Sacramenta.

Resp. per signum sacramentale significari 1. gratiam sanctificantem, vel futuram, qualem vetera; vel præsentem, qualem nova Sacramenta exhibent ac significant. 2. Passionem & mortem Christi, quæ est causa gratiæ, & vel futura, vel præterita repræsentatur. 3. Vitam æternam, quæ est effectus gratiæ, & ut futura præfiguratur. Tria hæc in aliquibus novæ Legis Sacramentis, v.g. Baptismo & Eucharistia, distincte significantur; in aliis vero implicite saltem ac confuse.

fuse. De Baptismo Sanctus Paulus Rom. 6. v. 3. ait: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem.* De gratia vero Baptismali ibid. v. 7. ait: *Qui mortuus est, justificatus est a peccato.* Et Actor. 22. v. 16. *Baptizare, & ablue peccata tua.* Denique de vita aeterna idem Apostolus citato capite 6. ad Roman. vers. 5. ait: *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus.* Eadem in Eucharistia exprimi ostendunt, quæ canit Ecclesia in sollemni ejus Officio: *O sacrum convivium, exclamat, in quo Christus sumitur; recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.*

Sacramentum proprie dicitur, ait S. Th. 3. p. q. 60. art. 3. in corp. quod ordinatur ad significandam nostram sanctificationem, in qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi, & forma nostræ sanctificationis, quæ consistit in gratia & virtutibus, & ultimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita aeterna. Unde Sacramentum est signum rememorativum ejus, quod præcessit, scilicet passionis Christi; & demonstrativum ejus, quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratia, & prognosticum, idest, prænuntiativum futuræ gloriæ.

Præterea per Sacramenta nostri admonemur officii, tum erga Deum, tum erga proximum. Erga Deum, ut memores accepti beneficii ulterius non peccemus. Rom. 6. v. 4. *Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos novitate vitæ ambulemus.* Erga proximum vero admonemur mutue charitatis servandæ, quia omnes fratres sumus, & unius Capitis Christi membra; 1. Corinth. 12. v. 13. *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus.* Inter hæc omnia gratia sanctificans est principale significatum signi sacramentalis, quam nempe significando producit.

ARTICULUS TERTIUS.

De Differentiâ Sacramenti.

An debeat esse signum efficax, seu alicujus sanctitatis effectivum.

Quæstio non vertitur, an Sacramentum semper in usu sanctitatem operetur: fieri enim potest ut per accidens, propter malum recipientis dispositionem, suum non consequatur effectum.

Quæstio pariter non est, utrum omne Sacramentum sanctitatem spirituales, & interiorem operetur: nobis quippe certum est, quod postea demonstrabimus, vetera Sacramenta vim talem non habuisse.

Quæstio igitur est, utrum Sacramentum in genere, prout abstrahit a veteribus & novis, aliquam sanctitatem, seu exteriorem & legalem, seu spirituales & internam, ex se producere valeat, itaut ex sua institutione sit signum efficax, & practicum.

Circa quam quæstionem varie opinantur Scholæ Theologi.

Sunt qui existimant esse de ratione veri Sacramenti, ut veram & internam animæ sanctitatem significet, & conferat; atque inter illos aliqui idcirco negant vetera Sacramenta propria, & vera fuisse, ac cum nostris univoce convenire, quod veram & internam illam gratiam non efficerent.

rent. Ita Magister Sententiarum lib. 4. dist. 1. Alii e contra, & vere ac proprie illa Sacramenta fuisse, ac spiritualement gratiam contulisse docent. Ita sentire videntur Hugo Victorinus lib. 1. de Sacramentis p. 9. cap. 1. S. Bonaventura in 4. dist. 1. art. 1. q. 5.

Sunt qui volunt ad rationem Sacramenti duntaxat pertinere, ut significet veram, & internam animæ sanctitatem, sive futuram, & per Christum dandam, sive presentem; non vero ut aliquam reipsa sanctitatem conferat sive perfectam, sive imperfectam. Videtur hæc communis esse discipulorum S. Thomæ opinio.

Sunt denique qui putant, esse de ratione essentiali Sacramenti, ut aliquam operetur sanctitatem, aut veram & internam, aut legalem, & externam; internam vero necessario significet.

C O N C L U S I O.

Differentia specifica Sacramenti in eo est, ut significet & conferat aliquam sanctitatem; adeoque ut sit signum efficax, practicum, & operativum.

Probatur: quia differentia specifica Sacramenti in eo reponenda est, per quod verum Sacramentum constituitur, & distinguitur ab aliis signis sacris, quæ non sunt veri nominis Sacramenta: atqui per hoc maxime verum Sacramentum constituitur, ac distinguitur ab aliis signis sacris, quæ veri nominis Sacramenta non sunt, quod aliquam sanctitatem naturæ suæ proportionatam efficiat; hoc, vel externam & legalem, si sit veteris Legis Sacramentum, vel internam ac spiritualem, si sit Sacramentum Legis Evangelicæ.

Sacramenta etenim vetera quamdam legalem, ac externam sanctitatem contulisse, res est per se manifesta. De Sacerdotibus veteribus Exodus 28. v. 41. dicitur: *Cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut Sacerdotio fungantur mihi.* Lev. 8. v. 12. Aaron a Moyse consecratur per infusionem olei; & Apostolus generatim de omnibus veteris Legis caeremoniis, Hebr. 9. vers. 9. pronunciat, eas valuisse solummodo in cibis, & in potibus, & variis baptismatibus, & iustitiis carnis. Et vers. 13. *Sanguis, inquit, hircorum & taurorum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.*

Quanta vero sit Sacramentorum Legis Evangelicæ virtus, & efficacia, inferius ex professo demonstrabimus: sufficiat jam vel hoc unum Apostoli testimonium de Baptismo, ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abunde per Jesum Christum Salvatorem nostrum.*

Et vero Sacramentum omne ex se se caeremonia quædam est sacra, initians seu consecrans & deputans homines ad cultum Dei. Ita olim Circumcisio hominem Deo quodammodo consecrabat, sicut jam Baptismus; & sicut Baptismus janua est & introitus ad Religionem Christi, ita olim & Circumcisio ad Religionem Moysi: unde universa Legis debitor erat quicumque circumcissus fuerat; quemadmodum & Christianæ Legis præceptis obstrictus tenetur, qui per Baptismum Christo nomen suum dedit, & obligavit.

Ex dictis hætenus nascitur inter Scholasticos controversia, utrum scilicet definitio Sacramenti superius adducta univoce conveniat omnibus tum veteris,

ris, tum novæ Legis Sacramentis. Affirmant qui censent ad hoc fatis esse, quod vetera Sacramenta internam, ac spiritualem sanctitatem per Christum nobis dandam significaverint, externam vero aliquam & legalem contulerint: negant vero qui existimant tantum differre Sacramenta vetera a ratione veri & proprie dicti Sacramenti, quantum differt sanctitas legalis & externa, ab interna & spirituali. Cum autem hæc analogice tantum cum illa conveniat, idcirco asserunt vetera Sacramenta analogice duntaxat convenire cum Sacramentis Evangelicis, quæ certe controversia, cum fidem non spectet, tanti non videtur, ut in ea immorari diutius necesse sit.

Hactenus de partibus Sacramenti logice spectatis, genere scilicet & differentia; nunc de partibus ejusdem physicis, materia scilicet, & forma differendum.

ARTICULUS QUARTUS.

De materia, & forma Sacramenti.

Circa materiam, & formam Sacramenti universim considerati, hæc sunt exponenda capita.

I. Quid per materiam, & formam Sacramenti Theologi intelligant?

II. An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma?

III. An materiæ, & formæ Sacramentorum sint a Christo Domino fixæ, & determinatæ?

IV. An, & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma, Sacramentum irritum faciat?

V. Qualia sint Sacramentorum verba, an promissoria, an concionalia, an consecratoria?

VI. Denique, quotuplex generatim sit forma Sacramentorum: an ea quæ conditionalis dicitur, semper in usu fuerit, & quibus in casibus usurpanda?

Quid per materiam, & formam Sacramenti Theologi intelligant.

Apud veteres Ecclesiæ Scriptores, Sacramentorum partes, quas nos materiam & formam appellamus, simpliciter res Sacramentorum dicebantur, Ita Tertull. lib. de Præscriptionibus c. 40. ait, demonem in suis idolorum mysteriis *res Sacramentorum Divinorum* æmulari. Dicebantur etiam communiter, mystica symbola, sacra signa, Religionis initia seu initiationes, & Sacramenta. Paulo distinctius aliquando designabantur per elementum, & verbum; quo sensu de Baptismo dicebat S. August. Tract. 80. in Joan. n. 3. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

P. 216.
D.

T. 3. par.
2. p. 603.
C.

T. 10. p.
35. & 36.

Reipsa quidem formam Baptismatis ab illis aliquando dictam legimus; at non eo profecto sensu, qui e Schola Peripatetica subinde manavit; per formam enim, non partem aliquam, sed totum Baptismatis ritum; ipsos etiam exorcismos ceterasque cæremonias intelligunt, ex quibus Sanctus August. lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione c. 34. & Patres Milevitani Concilii, quos inter sedebat sanctus ille Doctor an. 402. demonstrabant adversus Pelagianos efficaciam Baptismi, & existentiam peccati originalis. Si enim nullum est in parvulo, qui baptizatur, peccatum, arguebant

bant illi, necesse est formam Baptismatis in remissionem peccatorum, non *Tom. 2.*
veram sed falsam esse. Simili argumento adversus Novatores utitur Con- *Conc. p.*
cilium Trid. sess. 5. in Decreto de peccato originali, verba Concilii Mile- *1664.*
vitani sua faciens.

A D D I T I O.

(*)

AD aliam autem usurpationem accommodarunt Patres formæ nomen, de Eu-
charistia Sacramento loquentes. Forma panis erant illis apparentiæ seu
species visibiles; sic enim relatus ab Algero S. Augustinus in lib. sententiarum
Prosperi habet: Caro ejus est, quam forma panis opertam in Sacramen-
to accipimus. Atque nequis forte opinetur, pro substantia poni, Augustinus
ipse hom. 28. de verbis Domini, postquam de virgæ mutatione in serpentem
verba fecit, subdit: ita in Sacramento, panis non est panis, quamvis in
eo non forma, sed substantia mutari credatur.

(*)

Methodus igitur explicandi partes Sacramentorum per materiam, & *To. 14.*
formam, ante exortam Scholasticam Theologiam incognita fuit. E pla- *Conc. p.*
citis Philosophiæ Peripateticæ, quibus imbuti jam tum, & innutriti erant *752. De*
Scholastici, fluxit ad Scholas Theologorum; quamquam non statim Scho-
las omnes occupaverit: quippe centum jam annis integris obtinuerat Phi-
losophia Peripatetica, priusquam methodus hæc a Theologis usurpata fue-
rit. Nihil de ea veteres Scholæ Magistri, ne ipse quidem Petrus Lom- *Petrus*
bardus, Magister Sententiarum dictus, nec Hugo Victorinus. Licet enim *Lombar-*
isti interdum aut formam, aut materiam Baptismi nominent, non ta- *duſ o-*
men Philosophorum sensu: neque enim de forma, per ordinem ad mate- *biit an-*
riam, aut de materia, per ordinem ad formam, locuti videntur: sed *1164.*
per materiam, totum sensibile quo constat Sacramentum; per formam *Hugo*
vero, Jurisconsultorum more, certas verborum formulas seu conceptio- *Victori-*
nes intelligebant, quas & Judices in formula Judiciorum, & Ministri Ec- *nus o-*
clesiastici in administratione Sacramentorum observare tenerentur. *biit an-*
1140.

Primus itaque inter Scholasticos Sacramenta per materiam, & formam
distincte exposuit Guilielmus Altiſſiodorensis in sua Summa Theologica
an. 1215. (1) Ab eo vero tempore summo consensu methodus hæc rece- *To. 13.*
pta fuit, publico etiam Ecclesiæ usu consecrata, tum in Decreto Eugenii *Conc. p.*
IV. ubi dicitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tam-*
quam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramen-
tum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Quorum si aliquod desit, non perfici-
tur Sacramentum. Tum in Conc. Trid. sess. 14. c. 3. ubi tres actus pœni- *Tom. 14.*
tentis, nempe contritio, confessio, & satisfactio appellantur quasi mate- *Conc. p.*
ria, & verba absolutionis, forma Sacramenti pœnitentiæ. Observa parti- *817. A.*
culas

(1) ita passim Recentiores Theologi ajunt post Morinum de sacris Ordinationibus
P. 3. Exercit. I. c. 3. num. 6. Verum in anecdotorum fasciculo, qui anno 1756. Romæ
prodiit, curante CL. P. D. Joanne Aloyſio Mingarellio Canonico Regulari S. Salvatoris,
editus est Guilielmo antiquior B. Alanus Magnus, qui in Regul. de Sacra Theologia
Reg. 109. panem Eucharistiæ *materiam*, verba *formam* diserte appellat. Antiquiorem di-
xi Guilielmo, obiit enim an. MCCIII., easque regulas conscripſisse videtur antequam
a. MCL. Altiſſiodorensium Episcopus renuncicaretur, fortasse etiam antequam a. MCXI.
primus Ripatorii Abbas a S. Bernardo constitueretur.

culas istas: *tamquam*, &: *quasi*, quibus certe innuitur, materiæ, & formæ vocabula; cum ad rem sacramentariam transferuntur, non proprio ac physico sensu, sed metaphorico, & improprio usurpari: neque enim Sacramentum hic spectatur, ut est totum quodam physicum, sed morale dumtaxat constans ex partibus a Christo Domino destinatis ad significandam, & producendam in nobis gratiam sanctificantem.

Ex analogia vero, quæ est inter totum Sacramentale, & totum physicum, fluxit methodus exponendi partes Sacramentorum per materiam, & formam. Sicut enim in composito physico materia præcedit, forma accedit; ita in Sacramento accedit verbum ad elementum. Pariter, sicut in toto physico materia ex se indifferens est, & indeterminata ad hoc vel illud compositum, determinatur autem, & contrahitur per formam; ita in Sacramento verbum determinat indifferentiam elementi:

T. 3. p. 2. p. 703. B. *Detrahe verbum*, ait Sanctus Augustinus Tr. 80. in Joan. num. 3. *quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Denique, ut in composito physico materia est imperfecta, forma vero perfecta; & rem ipsam constituit; ita in Sacramento verba sunt rebus perfectiora, & apertius significant. In Baptismo v. g. aqua, quæ refrigerandi perinde ac abluendi vim habet, accedente verbo vitæ, ad interiorem animæ mundationem significandam coarctatur. Ephes. v. 25. & 26. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Dicendum, ait S. Thomas 4. p. q. 60. articulo 7. in corp. *quod in Sacramentis verba se habent per modum formæ, res autem sensibiles per modum materiæ. In omnibus autem compositis ex materia & forma, principium determinationis est ex parte formæ, quæ est quoddammodo finis & terminus materiæ: & ideo principaliter requiritur ad esse rei determinata forma, quam determinata materia; materia enim determinata requiritur, ut sit proportionata determinatæ formæ. Cum igitur in Sacramentis requirantur determinatæ res sensibiles, quæ se habent in Sacramentis sicut materia, multo magis requiritur in eis determinata forma verborum.*

Per materiam igitur Sacramenti, intelligitur illud omne sensibile quod magis confuse gratiam significat; sive illud sensibile sit res quædam seu substantia, qualis est aqua in Baptismo, unctio in Confirmatione, panis, & vinum in consecranda Eucharistia &c. sive sit quædam actio aut ex parte ministrantis, aut ex parte suscipientis Sacramentum, qualis est manus impositio in Ministro Confirmationis, & Ordinationis, & contritio, confessio, & satisfactio in pœnitente.

T. 3. p. 1. p. 20. D. Per formam vero intelliguntur non tantum verba proprie dicta quæ ore proferuntur, sed id omne quod in Sacramento rem sensibilem artius, & clarius restringit ad significandam gratiam sanctificantem, sive illud verbum sit vocale, sive non: ut sunt v. g. nutus, & similia signa, quæ S. August. l. 2. de Doctrina Christiana c. 3. appellat *verba visibilia*, quia nempe verborum vice funguntur, & verba possunt appellari, sumpta denominatione a nobiliori signorum genere, quod est verbum, ut docet ibidem S. August. Quod quidem in Sacramento Matrimonii locum habere potest, cum nempe qui contrahit matrimonium vocis usu privatus, solo nutu consensum exterius demonstrare valet, saltem in eorum opinione, qui mutuum consensum hujus Sacramenti formam esse

affirmant. In Sacramento etiam Pœnitentiæ sufficit ad illius materiam, ut confessio, & contritio aliquo exteriori signo seu nutu declaretur: quapropter sacramentalis absolutio impendi solet moribundo, qui subita vi morbi oppressus, voce confiteri non potest, sed nutu aliquo aut gestu suum de peccatis dolorem testatur.

Sapienter observat Dominicus Soto in 4. dist. 1. quæst. 1. art. 6. *Fidei esse Catholicæ, Sacramenta constare rebus, & verbis, quod sine manifesta hæresi, inquit, negari non posset; quod vero res materiæ, verba autem formæ nomine donentur, ex usu dumtaxat Theologorum invaluisse, a quo recedere jam non licet, cum sit totius Ecclesiæ praxi approbatus, & consecratus.*

Ab illo usu recedunt Novatores, qui Sacramenti formam, non in verbis ipsis, sed in virtute seu efficacia, & in significatione tum rerum, tum verborum collocant. *Sacramenti materia, ait Spalatensis l. 5. de Republica Christiana c. 4. num. 10. est actio sensibilis; forma vero, vis aliquo modo producendi gratiam seu efficaciter testandi. Ita porro sentiunt illi, quod existiment verba Sacramentorum promissionis esse ac concionis, unice destinata ad fidem audientium excitandam.*

Ex nostris aliqui, quamquam sensu ab errore Novatorum longe alieno, dixerunt totum id, quod in Sacramento sensibile est, sive res sit, sive verbum, esse loco materiæ; significationem vero esse loco formæ totius Sacramenti. Scilicet Sacramentum illi materialiter, & subjective considerant, prout est signum quoddam totale sensibile compositum ex rebus, & verbis: cum autem signi veluti forma sit ipsa significatio, inde totius Sacramenti formam in significatione positam esse dixerunt: non tamen negant illi, quin verba ad elementum comparata, & vere consecratoria sint, & formæ rationem habeant. Audiatur eam in rem Maldonatus, de natura Sacramentorum parte 3. *Solet vulgo dici, inquit, Sacramentorum materiam esse res, formam verba, quod aliquo quidem modo verum est: si vero summo agamus jure, falsum. Nam quemadmodum in re artefacta materia constat ex materia singularum partium, forma ex formis singularum; sic in Sacramento (quod res quædam est artificiosa) necesse est, ut materia totius Sacramenti constet ex materia singularum partium, & forma ex forma. Singulæ autem partes Sacramenti, sunt res & verba. In rebus, id quod videtur, est materia; significatio, forma: in verbis, id quod auditur, materia; significatio, forma: Ergo in toto Sacramento, id quod videtur, & auditur simul, idest, res & verba, materia; significatio, quæ neque videtur, neque auditur, forma. Quo loco non comparat Maldonatus unam Sacramenti partem cum altera, sed omnes cum toto Sacramento; atque sub ea consideratione vult res, & verba esse materiam; significationem vero rerum, & verborum, esse formam totius Sacramenti. Idem Theologus agens de Sacramento Matrimonii qu. 1. multum laborat in assignanda materia, & forma hujus Sacramenti, asseritque: non ita subtiliter in Sacramentis quarendam esse materiam, & formam: ac tandem concludit, conjunctionem, & societatem externam viri, & mulieris, esse materiam; significationem vero esse formam Sacramenti Matrimonii.*

Quamquam vero hæc Maldonati, & aliquorum recentiorum sententia fidei Catholicæ non adversetur, emendari nihilominus debet, judice Belarmino de Sacramentis in genere l. 1. c. 18. quia non licet a commu-

ni,

Ed. Paris 1677.
p. 7. D.

Ed. Colon. 1615.
T. 3. p. 3.

ni, & recepto usu loquendi Ecclesiæ recedere; Ecclesiæ autem res Sacramentorum materiam, verba autem formam appellare consuevit.

Quærent hic nonnulli, utrum materia, & forma dici possint partes componentes Sacramentum. Ratio dubitandi est, quod partes illæ simul non uniantur, sed aliquo intervallo temporis a se invicem separentur, quod maxime patet in Sacramento Eucharistiæ, quod perseverat postquam verba consecrationis effluxerunt.

Verum facile reponitur, id non obstare quominus materia, & forma dici possint partes componentes Sacramentum, saltem illud quod in usu, & actione transeunte positum est; sufficit enim ad morale compositum, quale Sacramentum est, moralis unio partium, quæ fit, cum una, & eadem iudicio prudentum censetur esse moralis actio, per quam materia, & forma Sacramenti adhibetur: neque vero morosius ac scrupulosius hic exigendum, ut eodem puncto mathematico temporis materia, & forma simul conjungantur: moraliter istud æstimari debet, non physice aut mathematice.

Specialis porro ac propria videtur esse ratio Eucharistiæ, quæ sola habet esse permanens, etiam postquam effluxere verba consecrationis: ut consecratur quidem necessaria sunt verba, quæ sunt veluti forma: at post consecrationem perfectam, perseverat Sacramentum, Corpus scilicet, & Sanguis Christi sub speciebus panis, & vini.

An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma.

Quæstio moveri potest de Sacramentis tum veteribus, tum novis.

P R I M A C O N C L U S I O.

Quodlibet Sacramentum seu veteris seu novæ Legis, constare necessario debet rebus aliquibus tamquam materia.

Probatur: Quia quodlibet Sacramentum est signum sensibile: ergo necesse est res aliquas habeat externas, & sensibiles, quibus tamquam materia componatur, & in sensus incurrat.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Quodlibet veteris Legis Sacramentum necessario verbis tamquam forma non constabat.

Probatur. Quia Gen. 17. ritus Circumcisionis; Exodi 12. ritus Agni Paschalis; Lev. 8. ritus Consecrationis Pontificum ac Sacerdotum describuntur, absque ulla præscripta verborum sollemnitate ac forma.

Neque obstat, quod Leviticis 4. 5. & 6. quædam ex mandato Dei preces adhibendæ sint in sacrificiis pro peccato. Quid enim inde? nisi hoc unum, in aliquibus caremoniis Deum verba nulla observanda præscripsisse, in aliis vero non præscripsisse, pro sua voluntate; neque enim alia hic querenda est ratio præter Dei voluntatem, quia in hujusmodi rebus, tota ratio

ratio facti est voluntas facientis. In illis vero Sacramentis quæ sine verbis perficiebantur, ipsæ symboli seu signi exterioris significatio, veluti formæ rationem induebat.

TERTIA CONCLUSIO.

Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum necessario constat rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma: sive rerum nomine, elementum, aut substantiam, aut actiones quasdam; & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid simile ipsis æquivalens.

Probatur inductione singulorum nostrorum Sacramentorum.

Baptismi materia est aqua; forma, invocatio Sanctissimæ Trinitatis. Matth. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.*

Confirmationis materia est manus impositio, & unctio; forma, oratio. Act. 8. v. 15. & 17. *Oraverunt pro eis ... tunc imponebant manus super illos.* De unctione 2. Corinth. 1. v. 21. & 22. Apostolus ait: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus; qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus.* Quæ verba de interna unctione per gratiam multi interpretantur, recte quidem; at non excludit Apostolus externam olei unctionem, quæ interioris signum ac symbolum est: imo ad eam illum alludere eo verisimilius videtur, quod vel a primis Ecclesiæ temporibus, unctionem olei in Sacramento Confirmationis usurpatam fuisse certissimis monumentis testatum habeamus; cui unctioni correspondet quædam verborum formula, quæ cum oratione integram, & completam huius Sacramenti formam perficit.

Eucharistiæ materia est panis, & vinum; forma, hæc verba: *Hoc est Corpus meum. Hic est calix Sanguinis mei.* Matt. 26. v. 26. *Accipit panem, & benedixit ... & ait: Hoc est Corpus meum.* Et de calice: *Hic est Sanguis meus, &c.*

Pœnitentiæ materia remota, sunt peccata: proxima, pœnitentis actus, contritio, confessio, & satisfactio: forma vero, verba quibus Sacerdos absolvit a peccatis. Jo. 20. v. 22. & 23. *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex quibus verbis semper intellexit Ecclesia, datam esse a Christo Sacerdotibus auctoritatem dimittendi peccata per verum ac proprie dictum Sacramentum Pœnitentiæ: quæ auctoritas exerceri non potest, nisi ex prævia pœnitentis confessione, & subsequente absolutione Sacerdotis, ut fufius suo loco ostendemus.

Unctionis extremæ materia, est olei unctio: forma, oratio. Jac. 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Ordinis materia, est manus impositio: forma, oratio. Act. 6. v. 6. de Ordinatione Diaconorum dicitur: *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus.*

Matrimonii denique materia, recte potest assignari aut mutua corporum traditio, aut mutuus contrahentium consensus: forma vero, aut acceptatio mutua, aut verba Sacerdotis, pro varia ea de re Theologorum opinione. Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem*

suam, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

Verum de materia & forma uniuscujusque Sacramenti commodius ac fufius, cum de singulis disputabimus.

Conclusionem nostram confirmat Decretum Eugenii IV. jam citatum, Tom. 13. ubi ait, omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tamquam materia, Conc. p. verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia; quorum si aliquod desit, non perfici Sacramentum.

Illud vero sine quo Sacramentum perfici non potest, haud dubie absolute necessarium est.

Tam illud certum & exploratum omnibus Christianis semper fuit, ut dæmon diuinitatis æmulator, in Sacrificiis idolorum, ac Gentilium mysteriis easdem fere res eisdemque ritus imitatus fuerit, quos a Christianis in suorum Sacramentorum usu observari noverat. Dæmon, inquit T. 8. p. 319. A. B. S. August. lib. 4. de Trinitate c. 10. fallaciarum regnum exercet... & animas deceptas illusasque præcipitat... pollicens etiam purgationem animæ per eas quas tædætiæ appellant, transfigurando se in Angelum lucis per multiformem machinationem in signis, & prodigiis mendacii.

P. 216. D. Tertullianus L. de Præscriptionibus c. 40. Diaboli, inquit, partes sunt intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum divinorum, idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos: expositionem delictorum de lavaera reprobmittit; & si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit? Habet & virgines, habet & continentes.

Ed. Pari S. Justinus Apol. 2. pro Christianis, refert Gentiles ad imitationem 1615. p. Christianorum suis in Sacrificiis panem & calicem offerre verbis etiam 98. C. quibusdam additis. Et paullo ante narrat, quomodo dæmones in abominandis Paganorum Mysteriis Christianorum Baptisma imitati fuerint. Porro, inquit, levationem hanc cum audissent dæmones per Prophetam promulgatam, ut & ingressuri in delubra eorum, & accessuri ad illos, atque libationibus & adipis nidoribus offerendis operaturi, seipsos aquæ aspersione lustrarent, effecerunt. Quin ut toto quoque corpore lavarentur prodeuntes, priusquam ad templa, ubi illi collocati sunt, veniant, instinctu & opera sua curant. Nam & illud, quod fama eorum ingredienti, calceos deponunt, & cultores eorumdem idem facere Sacerdotes jubent, per initiationem ejus instituerunt, quod Moysæ Prophetæ, quem diximus, accidit.

P. 225. D. Hoc ipsum de lustrationibus, ac lotionibus Paganorum ad imitationem nostram factis, testatur Tertullianus lib. de Baptismo cap. 5. Sed enim, inquit, Nationes extraneæ ab omni intellectu spiritualium potestatum eadem efficacia idolis suis subministrant: sed viduis aquis sibi mentiuntur. Nam & sacris quibusdam per lavacrum initiantur, Isis alicujus aut Mithra. Ipsos etiam Deos suos lavationibus effecerunt.

Quandam etiam peccatorum confessionem exigebant ab eo, qui iniciandus erat. Constat ex Plutarcho in Apophthegmatis, ubi narrat Antalcidam, cum erat iniciandus, a Sacerdote fuisse interrogatum, cujus maximi

peccati esset sibi conscius. Notum est Neronem, post occisam matrem, ausum non fuisse accedere ad sacra Eleusinia: adeo nempe vel ipsis Gentilium animis alte infederat, nonnisi pura conscientia ad Deorum Sacra esse accedendum. Hinc sollemnis illa apud ipsos formula: *Procul hinc, procul ite profani*: qua certe agendi ratione Christianos imitabantur, apud quos severe cautum semper fuit, ne quis indignus absque præviam per Sacramentum Pœnitentiæ purgatione, ad sacram Mensam auderet accedere. *Nolite*, dicebat Christus Matth. 7. v. 6. *sanctum dare canibus*.

Quin & prævios illos instructionis, ac purgationis gradus, quos & Catechumeni ante Baptismum, & pœnitentes ante absolutionem ex more Christiano percurrerant, Gentiles utcumque adumbrasse, & erga eos, quos Sacris suis initiabant, observasse videntur. In sacris, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, *præcedebant publicæ purgationes; deinde hæc excipiebant aliæ reconditiore: post hæc aggregationes, tum sequebantur initiationes; ad extremum Epoptiæ, id est, Sacrorum omnium plena participatio*. Nihil enim aliud in Sacris ulterius erat, quam ut fieret aliquis Epopta, id est, juxta vim nominis, testis oculatus; quia tunc aperte Mysteria contemplari licebat. Hoc ipsum de Valentinianis refert Tertullianus in Libro, quem adversus eos scripsit c. 1. *Diatius, inquit, initiat, linguam P. 135. consignant, cum Epoptas ante quinquennium instituunt; ut opinionem suspensio A. cognitionis ædificent*.

*Dial.
apud Pl.
de Ani-
ma.*

Denique, quod Christianis sollemne erat, ut Mysteria sua silentio premerent, nec coram profanis aperirent, ipsi quoque Gentiles religiose observabant, apud quos severe puniebantur, qui non initiati se Sacris immiscere ausi fuissent. Narrat ea occasione L. 31. duos juvenes tanquam ob infandum scelus misere trucidatos fuisse; quod cum initiati non forent, Templum Cereris per initiorum dies imprudentes cum ceteris ingressi, absurde quædam de Sacris fuissent percunctati.

Synefius Libro de Providentia Sect. 2. de silentio Mysteriis debitodicebat: *Tam is, qui ostenderit, quam qui viderit, in offensionem numinis incurrit. Ac Bæotorum narrationibus proditum est, eum qui Bacchi Orgia temere irrumpens inspexerit, repente laniari. Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem: propterea nocti Mysteria committuntur*.

*Ed. Patr.
1049. P.
124. E.*

Atque hæc occasione rerum & verborum, quibus nostra perficiuntur Sacramenta, enarranda nobis fuere, ut pateat quam falso Celsus apud Origenem, & alii nonnulli post ipsum affirmaverint, omnes fere Christianorum ritus a Gentilibus per imitationem dimanasse: quam opinionem fuscæ refellit Origenes lib. 6. contra Celsum. Imo potius Paganorum ritus, ac fabulæ ex Judæorum Mysteriis, ac Historiis inversis & depravatis sacrilega æmulatione originem traxere: *Omnia enim adversus veritatem, vere ait Tertullian. Apolog. c. 47. de ipsa veritate constructa sunt, operantibus æmulationem istam spiritibus erroris*.

P. 37. B.

An & quomodo materiæ & formæ Sacramentorum sint a Christo Domino fixæ, ac determinatæ.

Nonnulla in aliquibus Sacramentis signa seu symbola & verba usurpantur, quorum nulla extat in Scripturis mentio, imo quæ aut Ecclesia Græca nusquam, aut Latina non semper adhibuit. V. g. nulla in Scriptu-

*Aliqua
Sacra-
mento-*

rum res in Scri- pturis non ex- pressæ. ris mentio unctionis Chrismatis, & istorum verborum: *Signo te signo crucis*, ubi de Sacramento Confirmationis, quod per solam manus impositionem & orationem datum ab Apostolis legimus Act. 8. Nulla pariter mentio instrumentorum, & istorum verborum: *Accipe potestatem &c.* in sacris Ministrorum Ordinationibus perficiendis: imo nullus unquam eorum usus apud Græcos; apud Latinos vero, etsi antiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit.

Res Sa- cramen- torum duplici modo determi- nari pos- sunt, in genere & spe- cie. Atque hinc duplex inter Theologos nata controversia: prima, an hujuscemodi materia & forma sit Sacramento essentialis, an accidentalis dumtaxat aut integrans. Secunda, an & quomodo Christus Dominus singulorum Sacramentorum materiam & formam determinaverit. Seposita jam priori questione, quæ suo proprio loco servanda est, de posteriori dumtaxat hic agemus, cui prima locum & ortum dedit.

Observandum autem primo, res & verba Sacramentorum duobus modis a Christo Domino determinari potuisse, in genere scilicet & in specie: in genere quidem, si tantum præscripsit assumendum esse signum aliquod exterius, aptum & idoneum ad finem instituti Sacramenti significandum; Ecclesiæ vero potestatem fecerit tale signum eligendi, ac determinandi. In specie vero, si ipsemet Christus signum illud notaverit, ac determinaverit, imposita lege eo semper utendi: v. g. aqua in Baptismo: pane & vino in Eucharistia. Quod de rebus seu materia Sacramentorum, idem de verbis, quæ formæ rationem habent, plane dicendum: quocumque autem modo ea per Christum determinata fuisse dixeris, quoad sensum dumtaxat, ac significationem, seu ut ajunt, formaliter, non vero quoad sonum & idioma, seu materialiter determinata sunt, quocumque enim idiomate collatus Baptismus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ratus, ac validus est.

Observandum 2. Sacramentorum nostrorum materiam; aliam in re quadam seu substantia physica consistere, qualis est aqua Baptismi, oleum Confirmationis, panis & vinum Eucharistiæ &c. aliam in actione quadam morali, quales sunt actus poenitentis in Sacramento Poenitiæ, qualis consensus mutuus contrahentium in Sacramento Matrimonii. Istud autem discriminis esse observant Theologi, inter materiam Sacramenti physicam, & moralem, quod physica nullatenus pendeat a legibus Ecclesiæ, ut rata sit, ac verum efficiat Sacramentum: econtra, moralis his legibus subjaceat, ita ut si observatæ illæ non fuerint, nullum & irritum sit Sacramentum. V. g. post receptum Decretum Concilii Tridentini irritantis matrimonia clandestina, mutuus contrahentium consensus clanculum & contra Ecclesiæ leges datus nullus est, ac irritum facit matrimonium: non quod mutetur materia Sacramenti a Christo instituta, sed quod personæ inhabiles reddantur ad contrahendum.

Consentiunt omnes inter se Scholæ Magistri, Christum Dominum aliquorum Sacramentorum materiam & formam in specie assignasse, ac determinasse, puta, Baptismi & Eucharistiæ, ceterorum vero saltem in genere. Hoc unum igitur in dubium & controversiam adducitur, utrum, non tantum in genere, sed etiam in specie singulorum omnium Sacramentorum res & verba Christus Dominus per seipsum determinaverit: affirmant aliqui, negant alii.

Qui affirmant, his ducuntur momentis.

I. Quia

I. Quia nullum est ex septem novæ Legis Sacramentis, cujus sufficiens non occurrat in Scripturis expressa materia & forma: quod quidem, inductione facta, demonstrant locis Scripturæ Conclusionem 3. præcedenti citatis. Quidquid ergo ad hanc materiam & formam ex Ecclesiæ usu aut præcepto temporis lapsu accessit, illi revocant ad partem Sacramenti accidentalem, aut integrantem, nullatenus vero ad substantialem & essentialem. Ita sentiunt de unctione Chrismatis in Confirmatione, & porrectione instrumentorum cum verbis adjunctis in sacris Ministrorum Ordinationibus.

II. Quia Christus Dominus immediate, ac per se omnia & singula Legis Evangelicæ Sacramenta instituit. Doctrinam hanc colligunt ex Conc. Trid. sess. 7. can. 1. quam nos ipsi inferius propugnabimus. Atqui si Ecclesiæ potestatem fecisset speciatim determinandi materiam & formam Sacramentorum, non immediate, nec per se, sed mediate, ac per Ecclesiam, ea Sacramenta instituisse dicendus foret? qui enim partes Sacramenti essentielles instituit, is certe Sacramentum ipsum instituere dicitur.

III. Concilium Tridentinum sess. 21. c. 2. docet, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicaret. Opponit eo loci Concilium, substantiam Sacramentorum ritibus ac cæremoniis quæ in eorum dispensatione observantur: ritus quidem illos ab Ecclesia statui, ac mutari posse, substantiam vero non posse, satis aperte declarat. Porro si Ecclesiæ datum esset, in specie determinandi essentielles Sacramenti alicujus partes; si pro rerum, temporum, ac locorum varietate, varias assumere posset, mutationi profecto subjacerent partes substantiales Sacramenti, perinde, ac ritus & cæremonia: qua enim libertate potuisset Ecclesia hanc vel illam materiam aut formam præscribere, potuisset & mutatis circumstantiis immutare, alia subrogata in locum prioris; & ita salva semper & integra non remaneret Sacramenti substantia, contra expressam Concilii Tridentini doctrinam. Et vero, inquit, si porrectio instrumentorum v. g. pertinet ad substantiam sacrorum Ordinationum, cum hæc ab Ecclesia usurpata semper non fuerit, omnino necesse est fateri, ad substantiam sacræ Ordinationis de novo aliquid accessisse; adeoque mutatam illam fuisse, non quidem per detractionem ritus antiqui, sed per additionem novi.

Addunt denique, esse de dignitate Sacramentorum, ut substantialis earum ritus constans sit, perpetuus, ac uniformis: talem vero esse, si in iis reponatur rebus, quas assignat Scriptura, ubi de illis mentionem facit; secus vero, si in iis, quas varius Ecclesiæ usus, varia disciplina diversis temporibus invexit; quæ certe, pro reverentia & obedientia quæ Ecclesiæ debetur, religiose observari quidem debent, non ut substantiales, sed ut accidentales aut integrantes Sacramenti partes.

Qui ex adverso existimant; non in specie, sed in genere dumtaxat Christum Dominum aliquorum Sacramentorum res & verba determinasse, Ecclesiæ suæ data libertate ea speciatim assignandi, ii hac una maxime ratione moventur, quod substantialis Sacramenti veritas inter tam diversam, ac discrepantem Ecclesiarum praxim, aliter salvari, ac vindicari non possit. Nonnulla siquidem, ut jam observavimus, in perficiendis Sacra-

Opinio
negans
qua ra-
tione ni-
tatur.

mentis usurpat Ecclesiæ tamquam essentialia, quorum tamen in Scripturis nulla prorsus mentio, quorum varius est in Ecclesia Græca & Latina usus, imo nec in ipsa quidem Latina semper constans ille fuit, ac uniformis; talis est in primis porrectio instrumentorum in sacris Ordinationibus, cujus nulla in Scripturis mentio, nullumque in Ecclesia Latina vestigium deprehenditur ante decimum vel duodecimum Ecclesiæ sæculum: quomodo igitur in hac varietate stabit veritas substantialis Sacramenti, nisi dixeris, Christum Ecclesiæ permisisse, ut quas idoneas judicaret, res Sacramentorum seligeret, ac determinaret?

Supponit hæc opinio & unctionem Chrismatis, & porrectionem instrumentorum ad substantiam Sacramenti Confirmationis & Ordinis pertinere; de quibus aptus non est hic dicendi locus.

Ad momenta vero prioris sententiæ reponunt.

Respon-
sio ad
momenta
primæ opi-
nionis.

I. Non omnia quæ ad Sacramenta pertinent, in Scripturis expressa esse, sed multa ex Traditione constanti & perpetua dimanasse, quæ ad substantiam Sacramentorum sunt pariter revocanda.

II. Recte ista duo conciliari, Christum immediate, ac per se omnia Sacramenta instituisse, ac Ecclesiæ suæ potestatem fecisse nonnullorum Sacramentorum res & verba speciatim determinandi; quia ad hoc satis est, quod Christus & rebus ab Ecclesia selectis vim & efficaciam dare promiserit, & quod ipsam formalem significationem signi ab Ecclesia materialiter determinati, per seipsum instituerit? hoc est, effecerit ut tale signum, v. g. porrectio instrumentorum, efficaciter significet spirituales aliquam potestatem datam ei qui sacram Ordinationem percipit.

III. Respondent, salvam semper remanere Sacramenti substantiam, quæcumque sit in ritu, quo perficitur, varietas, & discrepantia, quia nempe idem semper quoad substantiam Sacramentum remanet, cum servatur Christi institutio? servatur autem, cum Ecclesia, pro concessa sibi libertate, juxta sponsi sui mentem assumit signum aliquod idoneum ad finem Sacramenti exprimendum: quapropter, etsi signum illud materialiter spectatum, sit diversum, formaliter tamen idem est, quod sufficit ut salva & integra remanere dicatur Sacramenti substantia.

IV. Respondent, non aliam in præsentī argumento quærendam esse congruam rationem, quam voluntatem Christi instituentis Sacramenta, qui voluit ut Ecclesia nonnullas res & verba eorum in specie determinaret.

En momenta quibus utraque sententia innititur. Utraque suos habet Catholicos defensores, utramque probabilem judicamus: quam quisque voluerit eligat & sequatur; modo tamen expendat prius, quam partem amplecti maluerit circa materiam & formam adæquatam & totalem tum Confirmationis, tum Ordinis: inde enim veluti præjudicatam & præformatam habebit circa præsentem nostram quæstionem sententiam.

De his etenim solummodo duobus Sacramentis, ut jam innuimus, dubium movetur; an scilicet in Confirmatione præter manuum impositionem & orationem, unctio Chrismatis cum forma ei correspondente; & in sacra Ordinatione pariter præter impositionem manuum, & orationem, porrectio instrumentorum cum verbis adjunctis, materiæ & formæ substantialis rationem habeant, an tantum accidentaliter seu integrantis. Prior senten-

tia

etia Hæreticis in re nostra sacramentaria peccantibus pressius confutandis eo videtur aptior, quod eam dumtaxat utrique Sacramento materiam & formam assignat, de qua in Scripturis mentio habetur. Altera vero commodior vindicandæ, ac simul conciliandæ in utraque Ecclesia Græca & Latina eorundem Sacramentorum veritati; iis nimirum pro materia & forma essentiali assignatis, quæ Ecclesia longo & constanti usu adhibuit. Quæstionem hanc in suspenso Ecclesia hætenus reliquit, ac Scholæ disputationi permisit; pendente autem illo dubio, ea omnia religiose observanda quæ observat Ecclesia, & caute supplendum, si quid forte omisum fuerit.

An & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma, Sacramentum nullum & irritum efficiat.

Duplex generatim hic mutatio distinguenda: una substantialis, accidentalis altera. Qua in re hæc generalis, ac certa est regula, omnem scilicet mutationem substantialem, seu materiæ, seu formæ, nullum & irritum reddere Sacramentum.

Substantialis est mutatio materiæ, cum non remanet eadem, vel quoad speciem physicam, vel quoad usum humanum & communem. Baptizet, v. g. aliquis in vino, aut in aqua ex floribus expressa, aut in alio quocumque liquore, qui non sit vera, naturalis & elementaris aqua, mutat speciem physicam materiæ Sacramenti Baptismatis, nec consequenter vere baptizat: pariter congelatam aquam adhibeat, aut in perficienda Eucharistia, loco panis, malsam non coctam, nullum etiam erit Sacramentum. Quid ita? quia recepto, ac communi usu, nec aqua congelata sit lotio, nec malsa nondum cocta nutritio. Econtra baptizet in aqua calida vel frigida, maris vel fontis, benedicta vel non benedicta; panem azymum vel fermentatum consecret, perinde est ad veritatem substantialem Sacramenti Baptismi & Eucharistiæ, quia mutatio illa materiæ prorsus accidentalis est, quæ Sacramento non officit.

Substantialis vero est mutatio formæ, cum idem non remanet verborum sensus. Non in sono quippe, sed in sensu, ac significatione potissimum vis verborum posita est; nec alia re melius Veteres æstimabant an verus, an falsus esset Baptismus datus ab Hæreticis, quam si sensum verborum Christi quibus Baptisma perficitur, retinuisent, vel adulterassent.

Quæcumque autem sit mutatio, sive substantialis, sive accidentalis, caute fugienda est, quæ culpa carere non potest, & quidem gravissima, si mutatio substantialis fuerit. Oportet enim, ait S. Basilus L. de Spiritu Sancto, c. 12. *inviolabilem manere traditionem . . . ut quidquam addere aut detrabere, plane sit ab æterna vita excidere.* Proinde si in Baptismo separare spiritum a Patre & Filio, ut periculosum est baptizanti, ita Baptismum accipienti inutile. Lex tingendi imposita est, ait Tertull. L. de Baptismo c. 13. *& forma præscripta. Itē, docete nationes, tingentes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Graviter etiam peccat Minister, qui non observato rite Ecclesiæ, accidentalem invehit mutationem. Si quis enim dixerit, ait Conc. Trid. sess. 7. Can. 13. *receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in sollemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.*

Observant hic Theologi, mutationem facilius in verba obrepere, & quidem variis modis.

Primus est per simplicem mutationem, quæ triplex fingi potest: ratione scilicet vel idiomatis, vel synonymæ alicujus vocis, vel modi indicativi pro imperativo, aut absoluti pro deprecativo, aut vice versa.

Prior mutatio accidentalis prorsus est, plane indifferens ad substantiam Sacramenti: quocumque enim idiomate seu lingua perficiatur, si fervatur integra Christi institutio, ratum est Sacramentum. Sensu quippe, non sono, verba sacramentalia operantur; sensus autem idem occurrit in diverso idiomate: Absit autem a publico Sacramentorum Ministro, ut in eorum administratione alio utatur sermone, quam qui publico, & communi Ecclesiæ usu receptus est.

Alter mutatio quæ fit unius vocis in aliam synonymam & ejusdem significationis, accidentalis pariter est: ut si quis v.g. diceret: *Ego te abluo, lavo, vel tingo*, loco: *Ego te baptizo*. Non ita esset, si aliud verbum substitueret aut diversæ significationis, aut non æque distincte & claræ, ac est significatio verborum, quibus Ecclesia utitur: v.g. si quis diceret: *Te mundo, purgo, vel refrigero in nomine Patris &c.* substantialis foret mutatio, quia mundatio seu purgatio peccatorum significari hoc in Sacramento debet per modum ablutionis. Si quis nomine colectivo baptizaret in nomine Trinitatis, nullus esset. Baptismus, quia iussi sumus baptizare in clara, & distincta invocatione Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nomen vero collectivum Trinitatis confuse tantum, & indistincte tres divinas personas exprimit.

Sapienter hic monet Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 1. Articulo 8. necesse esse, ut significatio vocis in quam fit mutatio, publica sit, & communi impositione recepta: neque enim privatorum est ad arbitrium significationem verbis imponere.

Denique mutatio verbi ratione modi indicativi vel imperativi, absoluti vel deprecativi, accidentalis pariter est, nec nocet integritati Sacramenti. Sic Latini verbo indicativo dicunt: *Ego te baptizo*: Græci autem: *Baptizatur, vel baptizetur talis*. In Sacramento etiam Penitentia, Latini verbis absolutis, Græci deprecativis utuntur: utrobique autem verus est Baptismus, vera absolutio sacramentalis, quia idem est quoad substantiam verborum sensus.

Secundus modus mutationis verborum fit per simplicem corruptionem. Talis fuit corruptio, de qua consultus olim fuit Zacharias Summus Pontifex. *Quidam scilicet Sacerdos qui latinam linguam penitus ignorabat; nescius latini eloqui, infringens linguam dicebat: Baptizo te in nomine Patriæ & Filia & Spiritu sancta*. Sic baptizatos iterum baptizari iusserat Bonifacius Episcopus: Summus vero Pontifex data ad eum Epistola, quam refert Gratianus de Consecr. dist. 4. c. *Retulerunt* 86. & extat T. 6. Conc. respondet: *Si ille qui baptizavit, non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, ut supra sati sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuo baptizentur*.

Duo hac responsione insinuat Summus Pontifex: primum, per corruptionem in pronuntianda forma, sive sit ex ignorantia latini sermonis, sive ex vitio seu elisione linguæ, non destrui veritatem Baptisminis. Quod intel-

Igitur, modo sensus verborum ex communi audientium iudicio integer maneat, qualis præsimitur fuisse sensus illius Sacerdotis de quo loquitur Summus Pontifex. Si enim sensus legitimus destrueretur, quacumque tandem de causa, non perficeretur Baptismus. Alterum, per corruptionem quæ sit animo introducendi errorem vel hæresim, nullum reddi Sacramentum; istud enim contrario sensu videtur inferri ex verbis Pontificis: quippe si corruptio formæ facta sine intentione errorem introducendi non nocet substantiæ Sacramenti, a contrario nocet, ubi est intentio introducendi errorem. Cujus quidem rei rationem reddit S. Thomas 3. p. q. 60. ar. 8. in corpore: *Quia non videtur quod ille intendat facere id, quod facit Ecclesia.* Sanctus igitur Doctor nullum tunc censet Sacramentum, non quidem ex defectu formæ, sed ex defectu intentionis debitæ in Ministro.

Atque occasione hujusce postremi capitis quod ex responso Zachariæ deducitur, prolixè disputant recentiores Scholastici, de veritate Sacramenti cujus forma eo sine corrumpitur, ut error vel hæresis inducatur: eorum sententia ad hæc capita revocari potest.

I. Nullo errore interiori, quicumque ille sit, violari veritatem Sacramenti quod ritu legitimo celebratur. Ita expresse S. Augustin. 1. 4. de Baptismo contra Donat. c. 15. *Jam satis ostendimus*, inquit, *ad Baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusdam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat, quam celestis doctrina insinuat.*

II. Error, qui exterius manifestatur, nec invertit legitimum verborum sensum, Sacramenti substantiam non destrui, quacumque tandem sit privata intentio Ministri pro errore inducendo. Ratio est, quia privata intentio Ministri nocere non potest generali Ecclesiæ intentioni, per quam ille præsimitur velle facere id, quod facit Ecclesia. Sit v.g. Græcus aliquis, qui ista Baptismi forma apud suos recepta, *Baptizatur, vel baptizetur talis*, eo utatur animo, ut velit modum baptizandi Latinorum invalidum esse; aut qui istis verbis Eucharisticis: *Hoc est Corpus meum*, hæc addat tanquam essentialia, *quod pro vobis tradetur*; aut fermentatum panem sic adhibeat, ut declaret aximum insufficientem esse, profecto ille valide baptizat, & consecrat Eucharistiam; quia error, quo laborat, intactam & integram relinquit Sacramenti substantiam.

III. Denique, cum ex corruptione formæ verborum sensus aut apertè corrumpitur, aut ambiguus saltem redditur, ex ipsa intentione Ministri volentis errorem vel hæresim inducere, ambiguus sensus ad perversum determinatur, & tunc judicatur esse substantialis corruptio, cum qua non fiat substantia Sacramenti. V. g. baptizat quis in nomine Matris, Filii, & Spiritus sancti; corruptio est manifesta, & apertè contraria sensui verborum Christi; baptizat vero in nomine Patris, & Filii, & Spiritu sancta, sensus potest esse ambiguus. Si ex circumstantiis, ac iudicio audientium corruptio hæc fiat ex ignorantia latini sermonis, aut elisione linguæ, mutatio est accidentalis; si vero fiat ex intentione inducendi errorem, nempe in Deo quamdam esse personam generis feminini, filiam, non filium, corruptio essentialis est, nec potest compati cum sensu verborum quibus voluit Christus Baptismum perfici; atque hoc sensu intelligenda videtur responsio su-

Suarez
in 3. p.
q. 60. ar.
8. sect. 1.
4. & 5.
Vasq. ib.
ad q. 60.
ar. 8. dis.
129. c. 6.
& 7.
Iamb.
de Sacra-
in gen.
ad q. 60.
disp. 7.
a. 2. 3. 4.
5. & 6.
T. 2. p.
234. c.
D.

pra memorata Zachariæ: quo casu nullum est Sacramentum, non modo ex defectu debitæ intentionis Ministri, sicut innuit S. Thomas, sed etiam ex defectu veræ, ac legitimæ significationis in forma verborum. Si quis pariter Lutheranus in consecranda Eucharistia diceret: *Hic est Corpus meum*; ambiguus foret sensus. Si enim particulam: *Hic*, adverbialiter sumeret, innuens Christum hic, sicut & in ceteris aliis locis per ubi-quitatem, ut ajunt, esse præsentem, non vero præsentem fieri vi pronomi- nis demonstrativi: *Hoc*, & aliorum verborum, profecto irrita foret consecratio, eo quod non servaretur sensus verborum Christi: non ita si particulam: *Hic*, ex ignorantia vel lapsus linguæ, masculinum pro neutro usurpans, loco pronomi- nis, *hoc*, pronunciaret, nullum habens in animo perversum consilium. Ambiguus autem dictionis alicujus sensus judicatur, vel ex proprietate verborum, quæ non servatur, vel ex communi usu, a quo receditur, vel ex circumstantiis personæ seu Ministri, qui vel suspectus est, vel non.

Tertius mutationis verborum modus fit per additionem quæ sensum verborum Christi aut corrumpit, aut integrum servat. Si prius, irri- tum est Sacramentum; si posterius, firmum, ac ratum. In exemplum prioris additionis sit hæc forma baptizandi, quam Eunomiani usurpabant, referente S. Epiphanio hæresi 76. *Baptizo te in nomine Dei increati, & Fi-
lii creati, & Spiritus sanctificantis a creato Filio creati*. Vel ista qua ute-
bantur Marcitæ, teste S. Irenæo l. i. c. 21. alias 18. *In nomine ignoti Pa-
tris universorum, in veritate matre omnium, in eo, qui in Jesum descendit,
in unione, ac redemptione, & communionem virtutum*.

Nemo sane hic recognoscit formam baptizandi quam Christus præscri-
psit Matth. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Fi-
lii, & Spiritus sancti*: quibus certe verbis exprimitur æqualitas & con-
substantialitas trium divinarum personarum. Propter adulteratam istam
a Paulianistis Baptismi formam, jussit Synodus Nicæna I. generalis an.
325. Can. 19. eos, si ad Ecclesiam redirent, rebaptizari. Si quis pari-
ter diceret: *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, &
beate Virginis*, vere non baptizaret; quia hæc additio formæ sensum
adulterat, qua nempe innuitur, B. Virginem in auctoritate, ac pote-
state æqualem esse personis divinis; hoc enim importat ista formula lo-
quendi: *In nomine &c.* qui profecto sensus a Catholica fide longe alienus
est. S. Thomas 3. p. q. 60. art. 8. in corpore, ait, quod si isthæc additio,
& B. Virginis, sic intelligatur, non quasi nomen B. Virginis aliquid operetur
in Baptismo, sed ut ejus intercessio prosit baptizato ad conservandam gratiam
baptismalem, non tollitur perfectio Sacramenti.

Verum cum verborum significatio non pendeat a privata loquentis
intentione, sed ab usu publico; atque ex usu publico baptizare in no-
mine B. Virginis, significet Baptismum auctoritate, ac virtute B. Virgi-
nis collatum; consequenter nullus esset Baptismus ob corruptum exte-
rius formæ sensum, quantumvis interius recte ille sentiret. Sicut enim
internus error mentis Sacramenti perfectionem non tollit, cum omnia
necessaria rite observantur; illa pariter interna mentis intentio, recta
non corrigit, nec tollit exterius formæ vitium, quod ex recepta, &
communi significatione essentielle seu substantiale judicatur.

Posterioris additionis exemplum est, si quis v. g. baptizaret *in nomine
Patris*

Patris ingeniti, Filii geniti, & Spiritus sancti procedentis: vel in nomine Patris omnipotentis, & Filii sapientis, & Spiritus sancti paracleti: ille verum Sacramentum perficeret: quia ejusmodi additio non invertit substantialem verborum Christi sensum.

Quartus modus mutationis fit per detractionem alicujus verbi, quod vel necessarium judicatur ad integritatem sensus, vel non judicatur necessarium. Si prius, eo verbo detracto, nullum est Sacramentum: ut sit quis baptizaret in nomine Filii, & Spiritus sancti, omisso Patre, aut vice versa. Vel si in consecranda Eucharistia diceret, *Corpus meum*, omisso Pronomine *Hoc*, vel, *Hoc est corpus*, suppresso *meum*. Si posterius raturum, ac validum est Sacramentum, ut si quis diceret: *te baptizo in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti*, omisso pronomine, *ego*, aut in consecranda Eucharistia diceret: *Hoc est Corpus meum*, dempta particula, *enim*.

Quintus mutationis modus fit per transpositionem seu inversionem verborum, cum qua si idem substantialiter remanet sensus, valet Sacramentum; si non remanet, nullum est. V. g. si quis ita baptizaret: *Filii ego te baptizo in nomine Patris, & Spiritus sancti*, invalide prorsus baptizaret: quia hæc transpositio invertit, ac perturbat sensum verborum Christi. Secus si diceret: *In nomine Filii, Patris, & Spiritus sancti ego te baptizo*; quia hæc transpositio, quamquam animo erroris alicujus inducendi facta, non mutat essentialem significationem formæ consuetae.

Ultimus denique mutationis modus fit per interruptionem verborum, quæ si tanta esset, ut communi judicio non censeretur esse una, & eadem moralis actio, & interciperetur intentio pronunciantis, haud dubie, ait S. Thomas 3. p. p. 60. art. 8. ad 3. *tollitur sensus Sacramenti & per consequens veritas ejus*. Ut si quis v. g. post ista verba: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Missam celebraret, vel Horas Canonicas recitaret, tum rediens ad prius ministerium pergeret, & *Filii, & Spiritus sancti*. Secus vero si hæc interruptio tanta non esset, quin moraliter eadem æstimaretur actio: neque enim physice aut mathematice temporis instantia numeranda sunt.

Atque isti sunt vulgares modi, quibus immutari possunt verba Sacramentorum. Recte autem hic Bellarminus, de Sacramentis in genere l. r. c. 21. *Uicumque variantur verba, inquit, addendo, detrabendo, mutando, transponendo, corrupendo, interrumpendo, semper manet integritas substantialis, dum manet idem sensus: econtra, minima etiam variatio destruit integritatem substantialem, si pereat sensus... Accidentaliter autem integritas consistit, (pergit ille) in ceteris omnibus, idest, in integro sono, ordine & numero syllabarum.* T. 3. p. 38. B.C.

Quod si in praxi dubium aliquod grave occurrat circa mutationem aliquam, an substantialis habenda sit vel accidentaliter, consulendus loci Episcopus, ac, legitimo perseverante dubio, Sacramentum sub conditione iterandum.

Qualia sint verba Sacramentorum: an promissionis, & concionis, an consecrationis.

Ante Lutherum, & Calvinum inaudita prorsus fuit præsens controversia. Inaudita ante Lutherum quippe, ac trito usu, Sacramentorum verba vocabantur sollemnia, Evangelica, divina, sacramentalia; verba invocationis, benedictionis & consecrationis. Illis primum visum est Novatoribus, ea etiam, & quidem potius, Inaudita ante Lutherum quæstio.

Conne-
xionem
habet
cum alia
de vi &
efficacia
Sacra-
mento-
rum.

potissimum, nuncupare verba promissionis, concionis, prædicationis seu instructionis & doctrinæ; quæ controversia tota de nomine, & appellatione videri posset, nisi certam, ac necessariam connexionem haberet cum altera Novatorum sententia circa vim, & efficaciam Sacramentorum. Quippe si non aliam illi agnoscunt in Sacramentis virtutem, quam ut fidem, qua iusti sumus, objective moveant & excitent, consequenter verba, quibus ea perficiuntur, promissionis esse, concionis, & prædicationis seu instructionis, affirmant necesse est, utpote quæ eo unice destinata sint ut audientium fidem, ac pietatem exterius promoveant; seu, ut loquitur Calvinus l. 4. Instit. c. 14. n. 4. *ut clara voce a Ministro prædicata plebem eo manu ducant, quo signum tendit, ac nos dirigit.* Si e contra Novatores nonnisi diverso loquendi modo a Catholicis discrepant circa efficaciam Sacramentorum, sicut aliqui e nostris sentiunt, quod nos inferius expendemus, profecto nonnisi etiam de nomine præsens æstimanda erit controversia. Quod ut apertius fiat; & termini ipsi exponendi sunt, & quid sit ex utraque parte concessum vel negatum, aperiendum.

P. 471.

Quid
verbum
promis-
sionis.

I. Itaque verbum promissionis appellant illud, quod divinas promissiones aut expresse continet, qualia ista sunt de Baptismo, Jo. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Et ista de Eucharistia, Jo. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* aut ad eas promissiones jam factas animum erigit, ac revocat, qualia sunt hæc Baptismi: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* & ista Eucharistia: *Hoc est Corpus meum &c.*

Quid
verbum
concio-
nis.

Verbum concionis seu instructionis, & doctrinæ dicunt, quod alta & intelligibili voce prolutum, fidem audientium movet, & excitat, aut saltem ex se movere potest, & excitare.

Quid
verbum
consecra-
tionis.

Verbum denique consecrationis seu benedictionis dicitur, quod rem ab usu profano, & vulgari ad sacrum, & religiosum traducit, ac sacram efficit; de quo tritum istud Augustini Tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.*

Calum-
nia Cal-
vini cir-
ca ver-
bum con-
secra-
tio-
nis.

II. Aberrat Calvinus, ac inverecunde Catholicis imponit, cum ait apud illos verbum consecrativum illud esse, *quod sine sensu, & fide insusurratum, solo strepitu velut magica incantatione, consecrandi elementi vim habeat.* Institutionis lib. 4. c. 14. n. 4. Apage tam crassum errorem, ac tam apertam calumniam. Nullus Catholicorum ita despuit unquam.

P. 472.

Novato-
res non
negant
verbum
sacra-
mentale
esse vere
consecra-
torio-
rium.

III. Quamquam Novatores Sacramentorum verba promissionis, ac concionis esse doceant, non tamen negant, ea vere consecratoria esse, quibus elementum ab usu profano, & communi traducitur ad sacrum, & religiosum. Hoc profecto vult Calvinus, cum Libro & capite mox citato n. 16. probans vim, ac veritatem Sacramenti non pendere a conditione aut arbitrio illius, qui vel ministrat, vel recipit Sacramentum, sic loquitur: *Consecratum verbo Domini symbolum est revera quod dicitur, vimque suam conservat.* Hoc est, verum, ac ratum est Sacramentum, etiam seclusa fide vel ministrantis, vel recipientis illud. Longe apertius mentem suam ea de re explicant posterius Calvinistæ: unum hic appellabimus Turretinum in Academia Genevensi Theologia Professorem, de Sacramentis q. 6. n. 2. *Facile admittimus, inquit, verbum sacramentale in-*

stitu-

stitutionis prædicatum, esse etiam consecratorium respectu signorum, quatenus per illud ab usu communi, & profano transferuntur ad usum sacrum. Et n. 3. dilucide aperiens statum hujus nostræ quæstionis, Hinc patet, inquit, status quæstionis: non, an detur verbum sacramentale consecratorium, quod non negamus: sed an ita sit consecratorium, ut sit etiam operativum, quod negamus: non, an verbum aliquod proferendum sit super signa: sed an sit verbum quod alta, & intelligibili voce sit prædicandum, ut ab iis intelligatur quibus Sacramentum est administrandum, vel ea ratione consecratorium dici possit. Agnoscit ergo ille, verbum sacramentale vere, & esse, ac dici posse consecratorium respectu signorum; tamen, & illud alta, & intelligibili voce pronunciandum esse velit, ut intelligi possit ab iis, quibus Sacramentum administratur, nempe ut fidem in illis excitet.

IV. Docent iidem Novatores, verbum illud consecratorium, quod & concionale appellant, qua parte concionis, ac doctrinæ speciem habet, non pertinere ad substantiam Sacramenti, sed ad conditionem dumtaxat necessariam, ut cum fructu percipiatur Sacramentum. Ita rem explicat Lambertus Danaus ad cap. 19. Libri primi Bellarmini de Sacramentis, Controversia 3. ubi sic loquitur: *Explicatio promissionis Dei ad Sacramenti legitimam administrationem requiritur, uti ad illius participationem vera fides: neutra tamen ut pars essentialis Sacramenti, utraque tamen velut res ad verum Sacramenti usum necessaria.* Quæ doctrina fundamentum habet in quotidiana praxi, & disciplina Novatorum: ratum enim illi habent Baptismum datum infantibus, qui doctrinæ, & instructionis tunc sunt incapaces.

Novatores docent verbum concionis non pertinere ad substantiam Sacramenti. Danaus.

Tota igitur præfens controversia eo recidit, utrum verba sacramentalia merito possint appellari verba promissionis, & concionis seu instructionis, periunde ac consecrationis; & utrum altiori voce sint pronuncianda cum administratur Sacramentum: quæ certe quæstio præcisa ab altera, quæ spectat Sacramentorum efficaciam mere externam & objectivam, circa quam obscura & incerta videtur sententia Novatorum, levis videri potest, ac tota fere de nomine, de qua solliciti plurimum non sunt Orthodoxi, cum fidem in tuto esse intelligunt. Permittent illi facile Novatoribus, verba sacramentalia promissionis, ac concionis appellari, modo non inficiantur ea quoque consecratoria esse: permittent ea dici divinarum promissionum sigilla, modo agnoscant ea esse operativa & efficacia: permittent ut doceant ea ad doctrinam audientium utcumque pertinere, valere etiam ad eorum fidem & pietatem excitandam, adeoque institutionem, vim, energiam, significationem Sacramentorum a Pastoribus etiam lingua vernacula populo explicari debere, sicut statuit Tridentina Synodus sess. 24. de Ref. c. 7. modo credant vim & veritatem Sacramenti non pendere tamquam a vera causa, aut a concione Ministri, aut a fide audientis: hæc omnia Catholicis Novatoribus non inviti concedunt, a quibus isti multum alieni non videntur. Inde factum est, ut inter Canones tredecim quos Tridentinum Concilium sess. 7. opposuit doctrinæ Novatorum circa Sacramenta universim spectata, nullus sit, qui directe, ac expresse verba Sacramentorum promissoria, & concionalia perstringat. Quid ita? Quia noverant Patres Tridentini, aut nullum hic specialem errorem esse, aut saltem non distinctum ab eo qui circa virtutem Sacramentorum pure objectivam, & ex-

Quo recidat præfens controversia.

Quid Catholicis Novatoribus hic concedant.

ternam versatur, quem Canonibus 4. 5. 6. 7. poscibunt. Ita Novatorum sententiam in re presenti, nonnulli explicare, & emollire conantur.

Verum, si mens, ac sententia Novatorum propius inspiciatur, ludere in verbo illi videntur, cum Sacramentorum verba non recusant consecratoria nuncupare. Reipsa enim non ad elementum, ut consecratur, sed ad eum qui Sacramentum percipit, ut Dei justitiam apprehendat, ac sibi applicet, verba illi dirigi arbitrantur. Quod ut intelligatis, paullo altius res repetenda est. Scilicet docent Novatores post Calvinum, in justificatione inhaerentem justitiam non infundi, qua interius homo renovetur, sed Christi justitiam dumtaxat imputari; adeoque Sacramentum in eo dumtaxat vim exercere suam, ut fidem promissionum Dei in nobis excitet, & divinam apprehendendo justitiam, eam nobis

P. 434. applicet; qui error aliorum omnium caput & origo est. *Hanc donationem (peccati originalis) ait Calvinus lib. 4. Instit. c. 15. n. 10. sublatam, & a se depulsam esse certi per Baptismum fideles fiunt, quando Dominus hoc signo nobis pollicetur plenam solidamque remissionem factam esse, & culpæ, quæ imputanda nobis erat, & pænæ, quæ ob culpam luenda: justitiam quoque apprehendunt, sed qualem in hac vita obtinere populus Dei potest, nempe imputatione dumtaxat; quia pro justis & innocentibus eos sua misericordia Dominus habet.*

Itaque in sententia Novatorum, homo qui justificatur, peccator manet & immundus, & solum habetur pro justo propter imputatam Christi justitiam, qua non obstante omnia hominis opera peccata sunt mortalia, quæ tamen homini non nocent, quia per Christi justitiam tanquam per quoddam velamen obteguntur, & occultantur.

Porro ut hæc justitia Christi, qua justii censetur, nobis imputetur, & quodammodo nostra fiat, sola fide opus est, quæ eam apprehendat, & quasi nobis communicet; atque hoc sensu asserunt, solam fidem justificare. Hæc autem fides qua homo justificatur, est fides promissionum. Alia enim est historica, qua creduntur qua narrantur in Scripturis; alia miraculorum, qua creditur nihil esse Deo impossibile; tertia tandem est promissionum, qua creditur veras esse Dei promissiones de gratuita peccatorum remissione per merita Christi; & hæc potissimum fides duplex est: generalis una, qua generatim creditur promissam esse remissionem peccatorum iis omnibus, qui in Christum credunt; specialis altera, quæ unusquisque in particulari promissionem illam sibi applicat, credendo certo omnia peccata propter meritum Christi sibi esse remissa, & hac speciali fide justificatur homo, quia per eam sibi adaptat justitiam Christi.

Cum ergo in mente Novatorum sola fides unicum sit medium quo gratia homini communicatur, consequenter Sacramenta nuda sunt signa, quæ per se, ac immediate gratiam non conferunt, sed dumtaxat exhibendo oculis per symbola externa promissiones Christi, excitant, ac roborant promissionum fidem qua homo justificatur. Inde est quod Cal-

vinus Sacramentum definiat vel describat: *Signum quo benevolentia erga nos suæ promissiones conscientis nostris Dominus obsignat ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem; & nos vicissim pietatem erga eum nostram tam coram eo, & Angelis, quam apud homines testamur.* Ex qua definitione intelligitur nunquam suæ præeunte promissione esse Sacramentum, sed promissioni tan-

tamquam appendicem adjungi Sacramentum, eo fine ut promissionem ipsam obsignet, & ratam quodammodo faciat.

Ex quibus omnibus inferes, (quidquid tandem recentiores aliqui Calvinistæ ad fucum faciendum dicant) verba in Sacramentis eo dumtaxat fine ab illis adhiberi, ut per ea populus edoceatur, & fides promissionum Christi excitetur signis externis quæ Christus instituit.

Catholici vero qui existimant in Sacramentis, & per Sacramenta tantquam Dei instrumenta gratiam conferri, non propter meritum conferentis nec propter fuscipientis fidem, sed vi ipsius actionis sacramentalis ad hoc a Deo institutæ, docent consequenter primo, ad essentiam Sacramenti non esse necessariam concionem, qua eorum excitetur fides, qui Sacramentum sunt percepturi: secundo, ad essentiam Sacramentorum requiri quædam verba determinata, quæ proprie consecratoria sunt, quibus elementum ad dignitatem Sacramenti elevetur.

PRIMA CONCLUSIO.

Ad essentiam Sacramenti non requiritur concio, qua exponantur Sacramentorum vel promissio, vel institutio, vel effectus.

Probatur 1. ex Scripturis, quæ cum loquuntur de Baptismo, & Eucharistia, nullam concionis habendæ faciunt mentionem, quinimo officia baptizandi, & concionandi velut distincta exhibent. Ait quippe sanctus Paulus 1. Cor. 1. v. 17. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare*, & Christus ipse describitur instituens Eucharistiam, nullo adhibito de ejus institutione sermone. Qui enim legitur c. 13. sancti Joannis Eucharistiam non spectat.

Secundo: certum est olim Hæreticorum Baptisma, cujus integra forma servabatur, a Catholicis admissum fuisse, atque ad hoc unum eos attentos fuisse, an baptizarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Si *Evangelicis verbis*, aiebat Sanctus Augustinus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata. Nam sub eisdem verbis, idest: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, non solum Marcion, aut Valentinus, aut Arius, aut Eunomius, sed ipsi *carnales parvuli Ecclesiæ* . . . si possent singuli diligenter interrogari, tot diversitates opinionum fortassis, quot homines numerarentur. Diversa ergo fuit expositio horumce verborum: In nomine Patris &c. Alio quippe sensu intelligebantur ad Arianis, alio ab Eunomianis, & alio a Valentinianis; attamen ratum, & validum erat Sacramentum ab illis datum, dummodo verba hæc integra redderentur. Ergo aut dicendum est concionem præviam ad essentiam Sacramenti non pertinere, aut agnoscendum concionem hæreticam impietatis, & blasphemix plenam, in qua perverse promissio, & institutio Sacramenti exponebatur, fuisse partem essentialem Sacramenti, quod certe ferre non possunt aures Christianæ.

Tertio, si concio ad essentiam Sacramenti pertineret, infantes baptizandi non essent. Ad quid enim concio, ubi non est, qui eam intelligat?

Atqui

Atqui infantes nec promissionem nec institutionem Sacramentorum intelligere possunt: ergo ad eos habenda non est concio: ergo nec baptizandi sunt, si concio ad essentiam Baptismatis pertinet. Atqui Ecclesia Catholica infantes semper baptizavit, imo & eos vel ipsi Novatores baptizant: ergo ut secum illi cohæreant, fateri debent concionem non pertinere ad essentiam Sacramentorum.

Respondet Calvinus, infantibus quidem, quo tempore baptizantur, non prodesse Baptismum cujus significationem non agnoscunt, subinde tamen profuturum. *Nibil plus in paedobaptismo, ait Calvinus, presentis efficaciae requirendum est, quam ut fœdus cum illis a Domino percussum obfirmet, & sanciat. Reliqua ejus Sacramenti significatio, quo tempore Deus ipse providerit, postea consequetur.*

L.4. Inf.
c. 16. n.
21.
P. 491.

Verum, illusoria prorsus est responsio. Si enim concio est de essentia Baptismi, debet ab infantibus actu percipi, sicut aqua debet actu eos attingere. Adde plures infantes mori, priusquam quidquam utilitatis ex concione consequantur.

Respondet 2. concione, si non profit infantibus, prodesse saltem circumstantibus. Verum Sacramenta non celebrantur propter circumstantes, sed ad utilitatem suscipientium. Præterea fieri potest nullum adesse præter infantem baptizandum, & Ministrum baptizantem.

Dices: Matth. 28. v. 19. Christus Apostolis mandat ut gentes doceant, & baptizent: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Ergo Baptismo præire debet doctrina seu concio.

Resp. doctrinam, & instructionem præmittendam esse, non quidem erga infantes, quibus plane inutilis est, sed erga adultos; non ut partem essentialem Sacramenti, sed ut conditionem præviam, ac necessariam ut adulti Baptismum cum fructu percipiant. Prius enim quam baptizentur, doctrina Christiana imbuendi sunt, ac præformandi.

SECUNDA CONCLUSIO.

Verba Sacramentorum vere, ac proprie consecratoria sunt, non promissoria, nec concionalia.

Probatur I. auctoritate Scripturæ, ac constanti usu Scriptorum Ecclesiasticorum, a quibus verba Sacramentorum, non promissionis, nec concionis seu instructionis dicuntur, sed

I. benedictionis I. Cor. 10. v. 14. *Calix benedictionis cui benedicimus; nonne communicatio Sanguinis Christi est?* Idem porro est apud nos verbum benedictionis, ac consecrationis.

II. dicitur verbum invocationis. I. Cor. 1. v. 14. *Numquid in nomine Pauli baptizati estis?* idest, invocato Pauli nomine: quo sensu Act. 22. v. 16. dicitur; *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.*

III. verbum vitæ. Ephes. 5. v. 26. *Mundans eam (Ecclesiam) lavacro aquæ in verbo vitæ.*

IV. dicitur verbum cæleste, Evangelium, Dei verbum. Sanctus Irenæus lib. 5. cap. 2. *Quando mixtus calix, & fractus panis percipit verbum Dei; fit Eucharistia Corporis, & Sanguinis Christi.*

P. 294. n.
3. Ed.
nov. T. 2.
p. 35. F.

San-

Sanctus Ambrosius Lib. 2. de Sacramentis c. 5. *Venit*, inquit, *Sacerdos*, *precem dicit ad fontem*, *invocat Patris nomen*, *praesentiam Filii*, & *Spiritus Sancti*: *utitur verbis caelestibus*, *caelestia verba quae Christi sunt*, *quod baptizemus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*.

S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo c. 10. *Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus*, & *per adulteros*, & *in adulteris sanctus est*.

V. Dicitur verbum sollemne ab auctore Sermonis de Baptismo, inter Opera S. Cypriani. *Verborum sollemnitas*, inquit, & *sacri invocatio nominis*, & *signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa*, *visibile celebrant Sacramentum*.

VI. Dicitur verbum consecrationis seu sanctificationis a Sancto Ambrosio Lib. 4. de Sacramentis c. 4. *Ubi accessit*, ait, *consecratio*, *de pane fit Caro Christi*. Et Libro de Misteriis aliter de Initiandis cap. 3. n. 14. *Aqua sine predicatione Dominicae crucis ad nullos usus futurae salutis est: cum vero salutaris fuerit crucis mysterio consecrata*, *tunc ad usum spiritualis lavacri*, & *salutaris poculi temperatur*.

A S. Gregorio Nysseno Oratione Catechetica c. 37. *Dei verbo sanctificatum panem*, inquit, *in corpus Dei verbi transmutari credo*.

A S. Augustino l. 19. contra Faustum c. 16. *Illae syllabae*, inquit, *celeriter sonantes*, & *transeuntes* *nisi dicantur*, *non consecratur* (Baptismus.) Et l. 6. de Baptismo c. 25. *Deus adest*, inquit, *Evangelicis verbis suis*, *sine quibus Baptismus consecrari non potest*; & *ipse sanctificat Sacramentum suum*, *ut homini siue ante quam baptizetur*, *siue cum baptizatur*, *siue postea quandoque ad se veraciter converso*, *id ipsum valeat ad salutem*, *quod ad perniciem*, *nisi converteretur*, *valeret*.

VII. Denique, idem S. August. Tract. 80. in Joannem, unde Calvinus potissimum arguit, iis caracteribus verbum Sacramentale describit, qui nullatenus, in verbum concionis, sed consecrationis cadere possunt. Ait nempe 1. *Detrahe verbum*, *quid est aqua*, *nisi aqua*? At detracto verbo doctrinae quo instruuntur audientes, pronunciatis autem Evangelicis verbis, aqua non est aqua simplex, & communis, sed sacra ad effectum plane spirituales destinata. Ait 2. *Accedit verbum ad elementum*, & *fit Sacramentum*. At verbum concionis non dirigitur ad furdum elementum, recte autem verbum consecrationis. At 3. *Unde tanta virtus aquae*, *ut corpus tangat*, & *cor abluat*, *nisi faciente verbo*? Et postea: *Mundatio nequaquam fluxu*, & *labili tribueretur elemento*, *nisi adderetur*, *in verbo*. Quid vero potest verbum instructionis respectu aquae? Ait 4. *Hoc verbo*, *ut mundare possit*, *consecrari Baptismus*. Consecratur autem verbis istis Evangelicis: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, fatente ipsomet S. Doctore l. 3. contra Donat. c. 26. Ait denique: *hoc verbum fidei tantum valere in Ecclesia Dei*, *ut per ipsum credentem*, *offerentem*, *benedicentem*, *tingentem*, *etiam tantillum*, *mundet infantem*, *quavis nondum valentem corde credere ad justitiam*, & *ore confiteri ad salutem*. At verbum concionis seu instructionis nihil prodest, nisi actu credatur, seu fidem excitet audientis.

Accedit, totum esse S. Doctorem, ut adversus Donatistas demonstrat vim, ac veritatem Sacramentorum Christi non pendere ex privata conditione, fide, ac pietate Ministri. *Non est aqua profana*, inquit lib. 3. de Baptismo cap. 10. & *adultera super quam Dei nomen invocatur*, *etiamsi a*

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI,

C

pro-

T. 9. p. 103. A.

Ed. Rig. p. 320.

Ed. nova T. 2. p. 368. C.

Ibid. p. 328. D. E.

Ed. Par. 1615.

T. 2. p. 536. C.

T. 8. p. 321. C.

T. 9. p. 176. D.

Tom. 3. part. 1. p. 705. E.

Ibid. C.

Ibidem.

Ibid. E.

Ibid. D.

Ibid. E.

T. 9. p. 133. A.

profanis, & adulteris invocetur Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici, & immundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & in Sacramento sua divina virtus assistit. Non pendet igitur, in mente Sancti Augustini, vis ac veritas Sacramenti aut ex doctrina seu instructione ministrantis, aut ex fide, & pietate suscipientis; adeoque ad substantiam verbi Sacramentalis non pertinet, quod per modum concionis clara, & alta voce prædicatum fidem in audiente moveat, & excitet.

Probatur 2. Quia finis primarius, proximus, & immediatus verborum sacramentalium non est, ut divinas in nobis obloquent promissiones, aut fidem excitent; sed ut, & symbola ipsa consecrent, & hominem divino cultui devoveant, ac sanctificent.

Antecedens manifestum est, tum quia verba, quibus Sacramenta perficiuntur, nullas clare, & expresse continent divinas promissiones, qualia sunt ista Baptismi: *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Et ista Eucharistiæ: *Hoc est corpus meum &c.* quorum loco hæc potius adhibenda fuissent: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Joan. 3. v. 5. &: *Nisi manducaveritis Carnem filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ibid. 6. v. 54. si verum esset verba sacramentorum primario, ac immediate destinata esse ad divinas in nobis promissiones obsignandas.

Tum quia ratum, ac firmum est Sacramentum Baptismatis, etsi nullam excitet in infante, qui baptizatur, fidem ac pietatem. Nec juvat reponere Baptismum illum tunc inutilem, postea vires suas recuperaturum, cum infans in adulta ætate confirmabit quod antea nesciens susceperat. Esto, ita sit: (quod hic non expendimus) at saltem non iteratur ejuscemodi Baptismus: ergo quoad substantiam ratus, & validus fuit, quamquam sine fide datus aut susceptus.

Tum denique, quia ut Ecclesia de veritate collati Baptismatis certa & secura sit, non attendit ad fidem, doctrinam, & instructionem Ministri, sed ad formam quam baptizavit; quam, si rite, ut oportet, observavit, validus; si contra violavit, & adulteravit, invalidus ac nullus judicatur Baptismus. Ita Concil. Nicænum generale primum Can. 19. Paulianistarum, & Conc. Laodicenum Can. 8. Cataphrygarum Baptismum reprobavit. Econtra Conc. Arelatense 1. Can. 8. admisit Baptismum datum ab Arianis. Unde porro discrimen istud? An ex fide, & doctrina baptizantium? minime: omnes enim illi turpiter errabant contra orthodoxam fidem; sed ex diversa baptizandi forma, quam quidem violabant Paulianistæ, Ariani vero integram retinebant.

Probatur denique ex Concilio Tridentino. Quamvis enim, ut dictum est, nullo speciali Canone verba promissionis, & concionis directe perstringat, indirecte saltem Canone 6. sess. 7. de Sacramentis in genere comprehenduntur, quo damnantur qui dicunt: *Sacramenta novæ Legis esse tantum externa signa acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ.* Verba quippe promissionis, ac concionis qualia Novatores admittunt, sunt tantum externa signa gratiæ seu justitiæ per fidem acceptæ; nec ad aliud ex se se valent quam ad fidem illam movendam, & excitandam. Ergo verba illa indirecte saltem Canone illo 6. damnantur.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies 1. Omne Sacramentum signum est, ac symbolum rei alicujus: signi autem natura in eo est, ut in cognitionem alterius ducat: ergo essentia Sacramenti in eo consistit, ut suscipientem ducat in cognitionem alicujus rei, nempe mysteriorum Religionis, excitando scilicet in eo fidem, ac pietatem per quam ad Deum erigitur. In Sacramentis vero non tantum res, sed etiam verba signi rationem habent: verba autem significare non possunt, nisi prædicata? ergo nullam vim habent, nisi in audiente fidem excitent; adeoque merito sunt, & dici possunt verba concionis seu instructionis, & doctrinæ.

Resp. distinguo ant. Omne Sacramentum est signum rei alicujus efficax & practicum, concedo: signum nudum & mere speculativum, nego. Distinguo pariter istam propositionem, signi natura in eo est, ut in cognitionem alterius ducat, signi speculativi, esto: signi efficacis & practici, iterum distinguo: ut in cognitionem ducat, vel ex se ducere possit, concedo: ut actu semper ducat, nego. Itaque fallacia Objectionis propositæ in eo est, quod confundat signum practicum, & operativum, cum signo mere speculativo. Equidem signum mere speculativum, nisi in cognitionem rei significatæ duxerit, inutile prorsus videtur: non ita signum practicum, quod operatur id, quod significat independentem a notitia rei significatæ. Porro ex dictis supra Art. 3. differentia specifica signi sacramentalis est, ut sit efficax, & practicum sanctitatis alicujus, quæ sanctitas est res principaliter per Sacramentum significata. Revera Sacramentum nonnulla etiam speculative significat, quæ non operatur: ita Baptismus repræsentat mortem ac resurrectionem Christi; Eucharistia pariter in memoriam ejusdem mortis celebratur. At id quod præcipue significat, hæc ipsa res est quam efficit, gratiam scilicet, & caracterem.

Instabis 1. Apostolus Rom. 4. v. 11. loquens de Abrahamo, ait, eum accepisse signum Circumcisionis, signaculum justitiæ, quæ est in præputio: at circumcisio non fuit signum practicum seu operativum justitiæ fidei.

Resp. quidquid sit de virtute, & efficacia Circumcisionis quoad internam animæ justitiam, de qua proprius erit infra differendi locus, saltem legalem aliquam, & externam sanctitatem illa conferebat: siquidem Judæorum nullus populo Dei accenseri, ac omnium veterum Sacramentorum particeps fieri poterat, nisi circumcissus prius fuisset; adeoque sub ea consideratione Circumcisio signum fuit efficax, & practicum.

Instabis 2. Sanctus Petrus Epistolæ 1. cap. 3. v. 21. de Baptismo ait: *Vos similis formæ salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium; sed bonæ conscientiæ interrogatio in Deum.* Quo loco observat Lutherus; vocem Græcam *εἰσπὴν τῆς* quam Latinus Interpretes vertit, interrogationem, significare pactum seu stipulationem, quam nempe anima init cum Deo, quando promissiones ejus fide apprehendit: unde concludit, verba, quibus constat Baptismus, esse verba pacti, & promissionis.

Resp. nego consequens. Namque dato, quod vult Lutherus, vocem Græcam *εἰσπὴν τῆς* significare pactum seu stipulationem, & aliquando per metonymiam sumi pro ipsa responsione seu promissione, quæ interroganti redditur, ne vel nimium inde nostra læditur Conclusio.

Tum quia pactum illud; de quo Sanctus Petrus non se tenet ex parte Sacramenti seu Baptismi, (nusquam enim sanctus Petrus Baptismum appellavit sigillum promissionum Dei, vel pactum Dei) sed ex parte baptizati, qui in Baptismo *sub Antistitis manu*, inquit Tertullianus *P. 102. A* Lib. de Corona cap. 3. *confestatur se renunciare diabolo, & pompæ, & angelis ejus.*

Tum quia Baptismo eandem ad salutem animæ procurandam vim & efficaciam tribuit sanctus Petrus, quam Arca Noe ad salutem corporis; atqui Arca Noe non tantum testificando, & obsignando promissiones aliquas, sed etiam vere in se continendo, & ab aquis diluvii præservando octo animas salvas fecit: ergo pariter Baptismus non tantum speculative, sed effective salutem animæ operatur per infusionem gratiæ regenerantis. Tum denique quia citato loco consilium Apostoli hoc unum videtur esse, nempe ut discrimen afferat quod est inter lotiones Judeorum, & Baptismum a Christo Domino institutum. Illæ quippe externas dumtaxat corporis sordes abluebant, & ad munditiam carnis valebant; iste vero internam animæ sanctificationem, ac purgationem operatur quæ quidem exprimitur ac designatur, tamquam per proprium suum effectum, per bonam conscientiam in Deum interrogationem.

Instabis 7. Sacramenta frequenter a Sanctis Patribus appellantur signacula, sigilla, pignora, arrhæ &c.

Resp. Hæc Catholicis immerito opponi, quæ ultro agnoscunt ac profitentur. Neque enim in Novatoribus arguunt, quod Sacramenta dicant esse signacula, sigilla, pignora divinarum promissionum ac celestis gratiæ; sed quod negent aut negare saltem videantur, ea esse sigilla & pignora efficacia & practica, ut jam monuimus. Concedant hoc Novatores, & sola remanebit inter nos circa quæstionem hanc, de nomine controversia.

Tom. 2. nov. Ed. p. 328. Objic. 2. S. Ambrosium L. de Mysteriis c. 3. n. 14. *Aqua*, inquit, *sine prædicatione Dominicæ Crucis ad nullos usus futuræ salutis est: cum vero salutaris fuerit Crucis mysterio consecrata, (alii legunt consecrata) tunc ad usum spiritualis lavacri, & salutaris poculi temperatur. Sicut ergo in illum fontem Moyse misit lignum, hoc est, Prophetas; ita & in hunc fontem Sacerdos prædicationem Dominicæ Crucis mittit, & aqua fit dulcis ad gratiam.*

Resp. Per prædicationem Dominicæ Crucis hic non intelligere Ambrosium verbum concionis seu instructionis, & doctrinæ, sed verbum consecrationis. Concio enim ad aquam non dirigitur, sed ad audientes; verbum vero consecratorium ad aquam dirigitur tamquam forma in materiam, & eam dulcem reddit, quia ad gratiæ productionem illam determinat: *Quid vidisti?* ait S. Ambrosius initio capitis citati, *Aquas utique, sed non solas. Levitas illic ministrantes, Summum Sacerdotem interrogantem, & consecrantem. Quomodo vero consecrat? Verbo utique quod consecratorium appellamus, & elementum ab usu communia ac profano transfert ad usum sacrum ac divinum. S. autem Doctor verbum illud consecratorium vocat prædicationem sanctæ Crucis, eo quod signum sit præteritæ passionis Christi, cujus virtute sanctificatum est Baptisma.*

Tom. 3. part. 2. p. 705. B. Objicies 2. S. Augustinum Tract. 80. in Joann. n. 3. ad hæc verba: *Fam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis. Quare non ait, quærit S. Doctor, mundi estis propter Baptismum quo loti estis, sed ait,*

propter verbum quod locutus sum vobis : nisi quia & in aqua verbum mundat? Detrahe verbum , & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum , & fit Sacramentum ; etiam ipsum tamquam visibile verbum . Nam & hoc utique dixerat , quando pedes discipulis lavit : Qui lotus est , non indiget nisi ut pedes lavet ; sed est mundus totus . Unde ista tanta virtus aquæ , ut corpus tangat , & cor abluat , nisi faciente verbo : non quia dicitur , sed quia creditur? Nam & in ipso verbo , aliud est sonus transiens , aliud virtus manens . Hoc est verbum fidei quod prædicamus , ait Apostolus , quia si confessus fueris in ore tuo , quia Dominus est Jesus , & credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit a mortuis , salvus eris . Corde enim creditur ad justitiam , ore autem confessio fit ad salutem . Unde in Actibus Apostolorum legitur : Fide mundans corda eorum . Et in Epistola sua Beatus Petrus , sic & vos , inquit , Baptisma salvos facit , non carnis depositio sordium , sed conscientie bonæ interrogatio . Hoc est verbum fidei quod prædicamus : quo sine dubio ut mundare possit , consecratur & Baptismus . Christus quippe nobiscum vitis , cum Patre agricola , dilexit Ecclesiam , & se ipsum tradidit pro ea . Lege Apostolum , & vide quid adjungat : Ut eam sanctificaret , inquit , mundans eam lavacro aquæ in verbo . Mandatio igitur nequaquam fluxo , & labili tribueretur , nisi adderetur , in verbo . Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei , ut per ipsum credentem , offerentem , benedicientem , tingentem , etiam tantillum , mundet infantem : quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam , & ore confiteri ad salutem . Totum hoc fit per verbum , de quo Dominus ait : Jam vos mundi estis , propter verbum quod locutus sum vobis . Huc usque S. August. ex quibus Novatores duo potissimum inferunt . Nempe 1. S. Doctorem verbis citatis loqui de verbo sacramentali , seu de illo , quo materia elevatur ad dignitatem Sacramenti . 2. Verbum illud sacramentale verbum esse concionis , & doctrinæ .

Primum demonstratur his momentis .

I. Sanctus Doctor de illo verbo loquitur , quod si ab aqua detrahatur , ipsa sola manet .

II. De illo verbo , quo accedente ad elementum , fit Sacramentum .

III. De illo verbo , quod aqua mediante cor abluat .

IV. Illud verbum de quo loquitur tale est , ut per id consecratur Baptismus , ut mundare possit .

V. De verbo loquitur , quod tantum valet in Ecclesia Dei , ut per ipsum credentem , offerentem , benedicientem , tingentem etiam tantillum , mundet infantem .

His momentis ultro subscribunt Orthodoxi , quibus invicte demonstratur , S. Aug. ubi loquitur de verbo quo fit hominis mundatio , intelligere non tantum verbum concionis seu doctrinæ , sed etiam verbum consecrationis , quod proprium est Sacramentorum ; qui enim mox delineati sunt verbi mundantis caracteres , perfecte exprimunt verbum consecratorium seu Sacramentale .

Secundum igitur quod urgent Novatores istud est , nempe verbum illud Sacramentale , de quo S. August. esse concionale ad fidem excitandam destinatum , probant .

I. Quærit August. quare Christus non dixerit : *Mundi estis propter Baptis-*
Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI. C 3 *plis-*

ptimum quo loti estis, sed dixerit, mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis; ac respondet, causam istam esse, quia & in aqua verbum mundat. Sed verbum quod in aqua mundat, illud ipsum est quod Christus Apostolis prædicavit, quod certe verbum fuit concionis, & instructionis.

II. Ait verbum illud mundare, non quia dicitur, sed quia creditur. At verbum quod mundat quia creditur, haud dubie verbum est concionis quod fidem excitat, & excitando mundat.

III. Verbum quod ex August. mundat in aqua, est fidei verbum quod Apostoli prædicabant, de quo loquitur S. Paulus Rom. 10. v. 8. & S. Petrus Ep. 1. c. 3. v. 21. At verbum huiusmodi concionis est ac doctrinæ, eo unice tendens ut fidem per quam iustitia comparatur, excitet.

Resp. Ad primum: Recte observat S. Doctor Christum dixisse: Vos mundi estis propter verbum, & non dixisse, mundi estis propter Baptismum: quia in omni mundatione, sive fiat in Sacramento, sive extra Sacramentum, vim mundandi semper oritur a verbo. Si enim mundatio fiat extra usum Sacramenti, necesse est ut adsit fides actualis: fides autem ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Rom. 10. v. 17. Si vero mundatio fiat in Sacramento, necesse est ad elementum accedat verbum consecrationis. Igitur S. August. citato Tractat. 80. in Joan. universim loquitur de omni verbo, per quod fit mundatio: quapropter promiscue argumenta, & testimonia Scripturæ proponit, quibus mundatio verbo tribuitur tum sacramentali, & consecratorio, tum concionali; Nec ulla tamen est in verbis sancti Doctoris ambiguitas, & æquivocatio: tam quippe distincti, ac diversi sunt verbi utriusque characteres, ut nemo decipi possit. Neganda igitur primi argumenti consecutio; verbum enim quod in aqua mundat, proprie verbum est consecrationis; non illud quod prædicarunt Apostoli: nisi forte hoc sensu intelligere volueris, quod nempe Apostoli verbi huius efficaciam, & virtutem annuntiaverint, & exposuerint.

Ad secundum: sensus S. Doctoris non est, verbum sacramentale nullatenus mundare, quia dicitur, quasi necesse non foret illud pronunciare: ne ipsi quidem Novatores sensum hunc admittunt. Neque etiam sensus esse potest, nullam vim inesse verbis sic pronunciatis: si enim elementum vim mundandi habeat, quanto magis verba? Cum pariter S. Aug. ait, verbum illud mundare quia creditur, haud dubie fidem actualem absolute non exigit: noverat enim vim illam a Christo ipso derivari, ac firmum stare Sacramentum verbis Evangelicis consecratum, etiam sine fide datum vel acceptum. Cum igitur ait, verbum illud mundare, non quia dicitur, sed quia creditur; sensus illius hic est, verbum vim mundandi non habere præcise ex materiali, ac sensibili sono, seu ex strepitu transeunte, sed ex invocatione Trinitatis; seu ex sensu qui fide apprehenditur, & est objectum fidei. Verbum enim, ait S. Th. 3. p. qu. 60. art. 7. ad 1. operatur in Sacramentis, non quia dicitur, id est, non secundum exteriorem sonum vocis; sed quia creditur, id est, secundum sensum verborum qui fide tenetur. Seipsum clare exponit S. August. his verbis: Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluit, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur. Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud sensus manens. Et Epist. 23. ad Bonifacium nunc 98. Non scriptum est, inquit, Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel ministrantium fide; sed: Nisi quis renatus fuerit ex aqua,

aqua, & Spiritu Sancto. Aqua igitur exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ, regenerant hominem. Distinguenda igitur hæc propositio argumenti, verbum quod mundat, non quia dicitur, sed quia creditur, mundat excitando fidem; si mundat, quia creditur actu & formaliter, concedo: si mundat, quia creditur objective, idest, quia est objectum seu verbum fidei, nego. Porro hoc posteriori dumtaxat modo ait S. Aug. verbum Sacramentale mundare: infantes enim per Baptismum mundantur, etsi corde credere non possint ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem.

Ad tertium: Quæ laudat ibi S. Doctor Scripturæ testimonia, de verbo prædicationis seu concionis recte intelliguntur, quia, ut jam observatum fuit, generatim agit de omni verbo, per quod fit mundatio: at per verbum concionis, mediante fide quam excitat, mundatio fit. Quapropter argumenta, & probationes quibus utitur S. August. accommodata distribui debent ad scopum quem sibi proponit, & naturam verbi de quo loquitur, quod & consecrationis est & concionis.

Quotuplex generatim fit forma Sacramentorum? An ea quæ conditionalis dicitur, in usu semper fuerit; & quibus in casibus usurpanda.

Quæres 1. Quotuplex generatim a Theologis distinguatur forma Sacramentorum?

Resp. Duplicem distingui: absolutam, quæ nullam involvit conditionem, ut si dicas: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; alteram conditionalem, quæ conditionem aliquam includit; ut si dicas: *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.*

Quæres 2. An vulgatus apud veteres fuerit usus formæ conditionalis, cum dubia erat veritas Sacramenti?

Resp. Ad octavum usque Ecclesiæ sæculum nullum occurrere vestigium formæ conditionalis adhibite, etiam cum de veritate collati Sacramenti legitimum dubium moveri poterat.

Tertio sæculo excitata est questio de Baptismo Clinicis per asperisionem dato, an validus esset, vel iterum conferendus, de quo Magnus Sanctum Cyprianum consuluit. Respondit Sanctus Doctor per Epist. 76. sibi quidem verum, ac legitimum videri Baptismum, iis tamen qui dubitant, auctorem esse, ut eum iterum conferant, nulla prorsus injecta mentione conditionis. *Si aliquis existimat, ait, eos nihil consecutos, eo quod aqua salutari tantum perfusi sunt, sed inanes & vacui sunt; non decipiantur, ut si incommodum languoris evaserint, & convalescerint, baptizentur.* P. 154.

In celebri etiam controversia de Baptismo Hæreticorum, inter Sanctum Cyprianum, & Orientales Episcopos ex una parte, ac Sanctum Stephanum Romanum Pontificem, & Occidentales ex altera, cum nondum veritas plane eliquata foret, ac pendente adhuc dubio, opportune forma conditionalis usurpata fuisset, nullum tamen illius tunc temporis exemplum in veteribus monumentis deprehenditur.

Quarto sæculo, Cæciliani Carthaginensis Archiepiscopi Ordinatio in dubium vocata fuit ab auctoribus schismatis Donatistarum, hoc prætextu, quod illam accepisset a Felice Aptungitano sacrorum codicum traditore. Cæcilianus vero alteri Ordinationi, quasi prior invalida fuisset, se subiecit,

nulla prorsus facta mentione conditionis. Ita refert Optatus lib. 1. de Schismate Donatistarum adversus Parmenianum.

Tom. 2. Eodem sæculo, anno scilicet 398. Canone 6. Concilii V. Carthagi-
Conc. p. nensis providetur, ut quoties certissimi non inveniuntur testes, qui asserant,
1216. C. infantes fuisse baptizatos, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sa-
 cramentis respondere, absque ullo scrupulo baptizentur, ne ista trepidatio eos
Ibid. p. faciat Sacramentorum purgatione privari. Repetitur idem Canon altero in
1652. E. Concil. Africano an. 401. Absolute, sine ulla conditione volunt Africa-
 ni Patres, ejusmodi infantibus Baptismum conferri.

Edit. Eandem disciplinam quinto sæculo retinuit S. Leo. Interrogatus et-
Quesnel. enim a Rustico Narbonensi, de his qui parvuli ab hostibus capti sunt, &
in 4. non se sapiunt baptizatos; sed sciunt se aliquoties ad Ecclesiam a parentibus
T. 1. p. ductos: utrum possint vel debeant, cum ad Romanam veniunt, baptizari?
411. Sic autem respondit S. Pontifex: Qui possunt meminisse, quod ad Eccle-
 siam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari, an quod earum paren-
 tibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsorum memoriam alienum
 est, conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas
 intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis. Pluribus hoc ipsum ex-
 ponit idem Sanctus Pontifex in sua ad Neonam Ravennatem Episco-
 pum Epist. num. 135. isto nixus fundamento, quod vulgatum, ac com-
 mune tunc erat: Quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod sa-
 crum esse omnino nescitur.

Sanctus Gregorius Magnus labente sexto sæculo & initio septimi,
 eandem cum antecessoribus viam iniiit. In Epistola ad Felicem Episco-
 pum Messanæ, quæ est nu. 32. l. 12. Indict. 7. nunc 17. l. 14. Indict. 7.
Sedit sic loquitur: Hoc vos rite tenere debetis, quod ab antecessoribus nostris tra-
an. 590. ditum accepimus: idest, ut quoties tam de Baptismo aliquorum, vel Confirma-
& oblit tione, quam de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, & nec Scriptis
an. 504. nec testibus ratio certa habetur, utrum baptizati, vel confirmati, vel Ecclesiæ
Edi no- consecrata sint; ut baptizentur tales, ac confirmentur, atque Ecclesiæ canonice
us T. 2. dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur ite-
Conc. p. ratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum.
1279. C.

Tom. 6. Gregorius II. initio octavi sæculi Epist. 13. ad Bonifacium Episco-
Conc. p. pum responsione ad 9. articulum: De parvulis, inquit, qui a parentibus
1449. D. substracti sunt, & an baptizati an non ignorant, quia interrogasti: hos ut ba-
 ptizare debeas, secundum Patrum traditionem, si non fuerit qui testificetur,
Ibid. p. ratio poscit. Nulla pariter hic mentio conditionis appositæ.

1475. A. Gregorius III. Epist. 2. ad eundem Bonifacium, jubet ordinari Presby-
B. teros, de quibus dubium est, an fuerint a veris Episcopis ordinati. (1)

Octa-

(1) Non unus Turnelius est, qui ab octavo sæculo formæ conditionatæ initia usumque
 repetat; docuit idipsum Natalis Alexander hist. Eccl. Sæc. IV. cap. 4. art. 12. Verum cum
 Benedicto XIV. de Syn. Diœc. lib. 7. cap. 6. nu. 1. ex antiqua & constanti Ecclesiæ praxi
 oppositum colligi putamus, quod hac ratiocinatione ostenditur. Perpetuum Catholica fidei
 dogma fuit, unicum esse Baptisma, juxta illud Apostoli ad Eph. IV. Unum Dominus,
 una fides, unum baptisma: quod propterea semel collatum sine gravi piaculo iterari pos-
 se, semper Ecclesia negavit; immo rebaptizantes gravibus subdidit penis, & Ecclesiasti-
 ca communione privavit. At eadem Ecclesia, quæ ita docuit, eos nihilominus, de qui-
 bus dubitabatur, an essent in Christo regenerati, incunctanter baptizandos præcepit, ut
 exem-

Octavo primum sæculo legitur forma baptizandi sub conditione, l. 6. T. 1. c. Capitularium c. 184. his verbis: *De quibus dubium est utrum sint baptizati, an non, omnimodis absque ullo scrupulo baptizentur, his tamen verbis præmissis: Non te rebaptizo; sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris &c.* Eundem Canonem totidem verbis describit Isaac Lingonensis Episcopus titulo 11. c. 17. & ante ipsum S. Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus in Statutis, quæ T. 9. Spicilegii edita sunt.

Alexander III. S. Pontifex, qui sedit an. 1159. & obiit an. 1181. differte jubet sub conditione rebaptizari eum de quo dubium est, an fuerit baptizatus. Sic refertur Extra. de Baptismo c. de quibus. P. 69.

Pariter Odo Parisiensis Episcopus Alexandro coætaneus, in Statutis Synodalibus eandem in dubio baptizandi formam præscribit.

Nihilominus tamen nec octavo, nec duodecimo sæculo, etiam post Decretum Alexandri III. ubique plane receptus, ac confirmatus videtur usus formæ illius conditionalis. Siquidem & l. 7. Capitularium c. 391. repetitur quod ex Canone 6. Conc. V. Carthaginensis mox retulimus, de repetendis sine ulla conditione, Baptismo, Confirmatione, & Consecratione Ecclesiarum; & duo Anglicana Concilia, Eboracense an. 1195. Londinense an. 1200. jubent absolute conferri Baptismum, ubi legitima subest dubitandi ratio, an collatus fuerit, hac indicata communi ratione: *quia non dicitur iteratum, quod non scitur fuisse collatum.* T. 1. p. 1109.

Quin & vivente adhuc Alexandro III. & etiam post ejus obitum, multi (quibus haud dubie ejus Decretalis non innotuerat) idem statuerunt, ut Petrus Lombardus l. 4. Sent. d. 6. & ipsius singularis discipulus Petrus Pictaviensis, Commentario in illum Lombardi textum, & Petrus Cantor in Summa manuscripta folio 156. ubi narrat excitatam tunc temporis inter Doctores Parisienses præsentem controversiam, aliis sub conditione, aliis vero, quibus ipse suffragatur, absolute in dubio conferri debere Baptismum contendentibus. Tom. 11. Conc. p. 14. D.

Ex his colligi non immerito potest, prius ubique non invaluisse formam baptizandi sub conditione, quam Decretalis Alexandri III. fuerit a Gregorio IX. qui sedit an. 1227. in Corpus Juris Canonici relata. Ab eo vero tempore usque in hodiernum diem, constanti praxi in Ecclesia observatur. (1)

Quæres 3. An, quo tempore forma conditionalis primum invaluit, omnia Sacramenta sub conditione iterata fuerint, an aliqua dumtaxat.

Resp. Ex citatis testimoniis manifestum esse, ea dumtaxat Sacramenta sub conditione iterata fuisse, quæ absolute iterari non possunt, ob eum quem imprimunt characterem, quibus & Ecclesiarum consecratio adjuncta fuit: subinde tamen ad alia quoque Sacramenta eundem agendi morem fluxisse testantur aliqui. Sic, referente Homobono in examine Ecclesiæ p. 1. tract. 7. c. 18. q. 84. Clemens VIII. qui sedit an. 1592. cum vidisset

exempla a Turnelio allata comprobant. Ergo ne dicamus, Ecclesiam in eundem, quem toties execrata est, incidisse rebaptizantium errorem; necesse est existimare, non aliter in ea dubietate Baptismum conferri voluisse, quam sub tacita, & concepta animo conditione: *si nondum es legitime baptizatus.* Hæc autem conditio, quæ prius mente concipiebatur, coepit Sæculo VIII. in ipsa Baptismi forma exprimi & pronunciari.

(1) A Joanne XXII. apud Raynaldum ad annum 1333. num. 42. confirmata.

diffet aliquem e fabrica Sancti Petri præcipitem cadentem, eum absolvit his verbis: *Si es capax, absolvo te a peccatis*. Nihilominus multis dispar hic videtur ratio Pœnitentiæ, & aliorum Sacramentorum. Namque vel conditio appositæ spectat Ministrum, hoc modo: *Si possum, ego te absolvo*; vel subjectum seu hominem qui absolvitur, hoc modo: *Si es capax, ego te absolvo*. Atqui neutra ex parte putant illi apponi posse conditionem. Non ex parte Ministri: qui enim prudenter judicat, se non delinquere absolvendo, potest sine conditione absolvere; non etiam ex parte subjecti, quia sufficiens dignoscitur adesse materia Sacramenti, contritio scilicet & confessio, vel dignoscitur non adesse; si primum, absolute absolvendus ille est; si postremum, nullatenus absolvendus. Atque hæc porissimum illis auctoribus videtur esse ratio discriminis inter Sacramentum Baptismi v.g. & Pœnitentiæ, quoad præsens institutum, quia parata semper, ac certa esse potest Baptismatis materia; non ita vero Pœnitentiæ: ut contingit, quando moribundus subita vi morbi oppressus, nullo exteriori signo nec peccata, nec suum de illis dolorem manifestare potest.

Quæres 4. Quibus in circumstantiis sub conditione conferri debeat Sacramentum.

Resp. Cum legitima est ratio dubitandi, an revera collatum fuerit Sacramentum: *Sciendum est*, ait Estius in 4. dist. 4. parag. 15. *non quamcumque levem in contrarium suspicionem vel scrupulum debere sufficere, ad hoc ut sub conditione quis hoc pacto baptizetur; sed requiri dubitationem probabilem.... Ea autem probabilis dubitatio est, quæ facta etiam diligenti indagine discuti non potest, itaut nec moralis certitudo facti haberi queat. Itaque, pergit Estius, vituperabilis est consuetudo quorundam, qui passim, ac sine discrimine infantes ab obstetricibus propter vitæ periculum baptizatos iterum sub conditione baptizant, non aliam dubitandi causam habentes, quam quod muliercula forte vel intentione deficere, vel in verbis proferendis hallucinari potuerit, cum tamen obstetrix interrogata testetur se rite totum mysterium peregerisse. Contra quem abusum graviter scribunt Dominicus Soto in 4. dist. 3. artic. 6. Petrus de Palude dist. 6. q. 4. &c. (1)*

Edi. Pa-
ris. 1696.

T. 2. p.
38. B.

Q U Æ S T I O S E C U N D A .

De fine, ac necessitate, seu existentia Sacramentorum.

EX fine propter quem instituta sunt Sacramenta, eorum sequitur, ac dignosci debet necessitas.

Duplex vero distingui generatim potest necessitas Sacramentorum: una institutionis seu existentie, altera usus; & hæc iterum duplex, medii scilicet, & præcepti.

Duplex
necessi-
tas, me-
dii &
præce-
pti.

Necessitas medii seu finis ea dicitur, qua res ad finem assequendum sic est necessaria, ut sine ipsa non possit obtineri. Ita cibus, & potus necessarij sunt ad vitæ conservationem. Ita Baptismus necessarius ad vitam æternam habendam.

Necessitas præcepti dicitur ea, qua res est necessaria ad finem faci-
lius

(1) Vide Benedictum XIV. *Instit.* 8. c. 84. , ac de Synodo Dioces. lib. 7. cap. 6. num. 3. seqq.

lius & tutius obtinendum: talis est sobrietas in cibo, & potu, ad sanitatem corporis; & perceptio Eucharistiæ, ad sanitatem animæ conservandam & fovendam. Prior necessitas recte dici potest interna, quæ nempe ex natura rei ipsius necessaria; altera vero externa, quæ ex præcepto dumtaxat nascitur.

In re quippe nostra Sacramentaria, totum discrimen necessitatis medii & præcepti repetitur dumtaxat ex natura gratiæ Sacramentalis, quam Christus Dominus sua institutione unicuique Sacramento propriam esse voluit: quæ si talis est ut sine ipsa salus æterna non possit obtineri, Sacramentum necessarium dicitur necessitate medii: talis est Baptismus, talis Pœnitentia, propter gratiam quam continet, vel regenerantem, vel reparantem. Si vero gratia Sacramentalis non est absolute necessaria ad vitam æternam, qualis est gratia confortans in Sacramento Confirmationis, & nutriens, ac roborans in Sacramento Eucharistiæ, Sacramenta necessaria dumtaxat dicuntur necessitate præcepti; & qui, urgente præcepto, huiusmodi Sacramenta percipere vel negligunt vel contemnunt, ii quidem rei sunt violati præcepti, ac æternæ damnationi obnoxii, non quidem præcise ex defectu gratiæ, quæ propria est illorum Sacramentorum, sed ob lethale peccatum ex violato præcepto contractum. Unde fit ut omne medium ad finem assequendum necessarium, sub præceptum etiam cadat; & vice versa, quod ex præcepto necessarium est, fiat medium necessarium: quia præceptorum observatio necessaria est illis, qui sunt præcepti capaces. Nec tamen propterea confundenda necessitas medii, & præcepti, quæ, ut diximus, Deo ita volente consistit in natura vel gradu gratiæ Sacramentalis, quam in aliquibus Sacramentis absolute ad salutem necessariam esse voluit Christus, in aliis vero non necessariam.

Non hic agimus de necessitate usus Sacramentorum, sive absoluta sit & medii, sive tantum præcepti; sed de necessitate dumtaxat institutionis, & existentiae, non quidem simplici, & absoluta, quæ soli Deo convenit, sed hypothetica & relativa ad finem supernaturalem. Imo nec quæstio est, utrum ex hypothesi quod voluerit Deus gratiam homini conferre, necesse omnino fuerit institui Sacramenta: certum quippe est, virtutem Dei signis externis sic alligatam non esse, quin absolute possit Deus per semetipsum, absque ullis Sacramentis, gratiam conferre. Quæstio igitur est de necessitate congruentiæ, ac sapientis cujusdam œconomiae, an nempe consentaneum fuerit, & divinæ providentiæ, & naturæ hominis, ut per signa quædam externa cælestis gratia daretur.

Cum vero humanum genus in quadruplici quasi statu considerari possit, nempe innocentiae, a creatione scilicet Adami, usque ad ejus lapsum; Legis naturæ, a lapsu Adami usque ad Moysen; Legis scriptæ, a Moyse usque ad Christum; & Legis Evangelicæ, a Christo usque ad mundi finem, quaritur an congruum, & consentaneum fuerit in variis illis naturæ humanæ statibus, Sacramenta quadam institui.

Unde
repositi
debeat
discrimen
necessitatis
medii &
præcepti.

ARTICULUS PRIMUS.

De fine seu causis, propter quas consentaneum fuit institui Sacramenta.

Multæ institutionis Sacramentorum causæ seu rationes vulgo proferuntur. Istæ sunt præcipuæ :

I. Ad domandam, & sanandam primævam hominis superbiam : ut nempe qui Deo subijci noluit, & jugum ejus peccando excussit, signis quibusdam externis subiceretur, & ab illis dependeret tamquam mediis, & instrumentis ad salutem æternam assequendam necessariis.

II. Ad eruditionem. Cum enim ea sit nativa hominis conditio, ut ex rebus sensu perceptis ad spiritualia deducatur, sapienter instituta sunt Sacramenta, velut externa quædam documenta quibus ad cælestia erigatur. *Nam si tu incorporeus esses, ait S. Jonn. Chrysost. Homil. 83. in Matth. nuda ipse dona, & incorporea tradidisset tibi : quoniam vero corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur.*

III. Ad fidei nostræ firmitatem. Quemadmodum enim in veteri Legge Dominus promissiones suas multa signorum varietate confirmavit, ut populus ille firmiter adhuc verbis Dei crederet, ita quoque in nova Legge Christus cum nobis veniam peccatorum, justitiam, Spiritum Sanctum, vitam æternam promiserit, quædam signa sensibus subiecta instituit, quibus eum quasi pignoribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in promissis futurum minime dubitarem.

IV. In fidei nostræ testimonium : ut nempe per Sacramenta, tamquam per voces quasdam visibiles, in hominum conspectum fidem nostram profiteamur. Sicut enim corde creditur ad justitiam, sic ore confessio fit ad salutem. Rom. 10. v. 10. Sic & aliis quibuscumque externis symbolis, iis maxime quæ ad spiritualia significanda divinitus instituta sunt, quasi totidem vocibus fidem nostram manifestam omnibus fieri consentaneum maxime fuit. Talia vero sunt Sacramenta, quæ sanctus Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 16. appellat quasi verba visibilia.

V. Ad distinctionem Fidelium, & adunationem Ecclesiæ, ad utrumque enim necessaria sunt Sacramenta. Fideles quippe distinguunt ab Infidelibus, ipsosque inter se Fideles sancto quodam societatis vinculo connectunt. *In nullum quippe Religionis nomen, seu verum, seu falsum, coagulari possunt homines, ait Sanctus Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 11. nisi aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium consortio colligantur : quorum Sacramentorum vis inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit.*

VI. Denique ad sanctificationem hominis, quæ præcipua causa est institutionis Sacramentorum, per quæ scilicet, ajunt Patres Tridentini sess. 7. omnis vera justitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur : quæ ratio vel in ipsa Sacramenti definitione, quam adducit Catechismus Conc. Trid. continetur. Est quippe Sacramentum, res sensibus subiecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis, & justitiæ tum significandæ tum efficiendæ vim habet. *Illud sine dubitatione tenendum est, ait Sanctus Augustinus, quæcumque illa sanctificatio sit, non valere ad Christianos faciendos, atque ad dimittenda peccata, nisi Christiana, & Ecclesiastica institutione Sacramentis efficiantur fide.*

fideles. Nam nec conjuges infideles, quamlibet sanctis, & justis conjugibus habeant, ab iniquitate mundantur, quæ a Regno Dei separatos in damnationem venire compellit; nec parvuli de quibuslibet sanctis justisque procreati, originalis peccati reatu absolvuntur, nisi in Christo fuerint baptizati, pro quibus tanto impensius loqui debemus, quanto pro se ipsi minus possunt. Verum de hoc argumento plenius infra disputabimus.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Sacramentis innocentis naturæ. An eo in statu aliqua extiterint; aut extitura fuissent, si perseverasset diutius.

IN his quæ ab una Dei voluntate pendent, cum silet Scriptura & Ecclesie Traditio, silere & nos satius forsan esset, quam meris indulgere conjecturis. De Sacramentis autem naturæ innocentis altum in Scripturis ac Traditione silentium: conjecturis ergo, ac ratiociniis, ut mori Scholæ serviamus, res tota hic perficienda.

Sensus vero Articuli propositi multiplex esse potest. 1. Utrum Sacramentorum institutio repugnantiam & oppositionem quamdam ex se habeat, quod existimant nonnulli, cum perfectione naturæ innocentis. 2. Supposito quod nulla sit repugnantia, utrum aliqua de facto extiterint in statu innocentie Sacramenta. 3. An si perseverasset diutius ætas illa innocens, vi præsentis decreti eadem habuisset Sacramenta, quæ nunc habet collapsa natura, aut saltem alia diversæ conditionis, & virtute alterius decreti.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentorum institutio nullam videtur ex se se habere repugnantiam & oppositionem cum perfectione status innocentie.

Probatur: Quia Sacramenta considerari possunt vel ut signa, vel ut causæ gratiæ: atqui neutra ex parte pugnat cum perfectione naturæ innocentis.

Non ut signa: imo sub ea ratione multiplex deprehenditur eorum utilitas & convenientia.

I. Ad comparandam rerum spiritualium actualem cognitionem. In eo quippe statu, actualis rerum sive naturalium, sive supernaturalium perceptio modo naturali comparata fuisset, per species quasdam sensibiles, & conversionem ad phantasmata. Quamquam enim tunc cum gratia & iustitia originali infusus fuerit habitus fidei, non tamen infusæ species, ac phantasmata quibus homo ex nativa sua conditione indiget, ut actu apprehendat res fidei: neque enim factæ fuissent omnibus, ac singulis hominibus interiores revelationes rerum omnium credendarum, sed per traditionem filii a parentibus accepissent: necesse ergo tunc fuisset homines in rebus fidei institui per voces, ac signa sensibilia. Neque modus iste magis alienus videtur a perfectione naturæ integræ, quam modus (qui fuisset) acquirendi scientiam experimentalem rerum naturalium ministerio sensuum & phantasmatum; vel utendi alimentis ad vitæ conservationem; vel declarandi cogitationes mentis per voces aut scripturam, aut alia quolibet exteriora signa. Quod si perfectioni naturæ Angelorum non repugnat ut inferiores a superioribus

*Ita Suidæ
re ad 3.
p. 5. 76.
q. 61. a.
2. disp.
3. sect. 30
Isambertus de
Sacramentis
in genere
re ad q.
61. disp.
1. a. 1.*

ribus illuminentur, quare repugnet perfectioni hominis innocentis, ut ad cognitionem rerum spiritualium per sensibilia quædam signa erigeretur?

II. Valerent eo in statu signa Sacramentalia ad exprimendam, & profitendam interiorem fidem: quia *sicut corde creditur ad justitiam, sic ore confessio fit ad salutem*; & hæc est naturalis hominis conditio, ut nonnisi externo quodam medio testetur ac significet quod intus habet in animo præconceptum. In statu autem innocentia, si durasset, congruum fuisset, interiorem fidem manifestari exterius, non tantum Sacrificiis, sed etiam Sacramentis: neque enim ista magis, quam illa exclusisset hujus status perfectio.

III. Valerent ad excitandam memoriam. Neque enim continuo præsentibus animo obversarentur res fidei, eas igitur aliquibus adjumentis exterius excitari, & revocari in memoriam oportuisset, aut saltem illud absurdum, & absonum non fuisset.

IV. Valerent ad quamdam representationem supernaturalium mysteriorum, & faciliorem eorum apprehensionem.

V. Ad consensionem, & unitatem hominum ejusdem Religionis in exteriori Dei cultu. Fuisset enim tunc vera Religio, fuisset vera Ecclesia: porro, ex S. Augustino jam citato: *in nullum Religionis nomen coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum vel Sacramentorum visibilibus consortio colligentur*.

Non pugnent etiam Sacramenta cum statu innocentia, quatenus sunt causæ gratia. Nam quamvis eo in statu, nullo existente peccato, gratia medicinali ac sanante opus non fuisset, non repugnasset tamen augeri gratiam: quin & necessaria fuisset gratia conservans ac præservans a lapsu, imo & a lapsu etiam reparans, si forte homo peccasset, quod contingere potuisset, quandoquidem in gratia confirmatus non fuisset, sicut revera non fuit, ne ipsi quidem confirmati fuere Angeli viatores. Atqui quod per Sacramenta, tamquam per instrumenta efficacia, homini etiam innocenti (de lapsu etiam vix dubium esse potest) communicata fuisset gratia vel major, vel conservans, & præservans, non videtur contrarium perfectioni status innocentia: econtra potius. Tum quia habere gratiam vi operis ipsius externi ultra meritum operantis, perfectio est, & utilitas maxima, qua sapienter consulitur nativæ fragilitati hominis. Tum quia conferre gratiam per res sensibiles unum est ex maximis operibus sapientia, potentia, & bonitatis divinæ; quia res infinitas cum supremis eo in opere mirabiliter conjungit, quod est maximæ sapientia; & res inferioris ordinis elevat ad perfectiones efficiendas, quod est maximæ potentia, ac denique in rebus facilibus, & quæ passim usu veniunt, sanctificationem, & gratiam præstat, quod est magnæ bonitatis, & misericordia. Igitur hujusmodi Sacramenta non solum propter utilitatem hominum, sed etiam propter manifestationem divinæ virtutis, poterant in statu innocentia sufficientem habere congruentiam.

Neque dicas indecens futurum, & contra ordinem status innocentis natura, quod homo subiceretur rebus sensibilibus ad bona spiritualia consequenda. Ita S. Thomas 3. part. qu. 61. art. 2. in corp. Namque 1. non magis istud indecens fuisset in ordine supernaturali, quam uti speciebus, & phantasmatibus ad cognitionem rerum naturalium, aut alimentis ad conservationem vitæ corporalis. 2. Sicut non fuit contra dignitatem status inno-

Innocentiæ, ut in signum obedientiæ, & subjectionis homini prohiberetur usus ligni scientiæ boni, & mali; ita pariter non fuisset contra dignitatem ejusdem status, si propter obedientiam, & humilis ad Deum subjectionis testificationem, voluisset Deus hominem signis sensibilibus uti ad conservationem vel augmentum vel reparationem gratiæ sanctificantis: neque proprie tunc rebus illis sensibilibus subjectus homo fuisset, sed uni Deo usum illarum rerum imperanti. Ad Sancti Thomæ auctoritatem fatemur eum nobis hic aversari: sed præsens controversia ex earum est numero, quæ pondere rationum, non vero auctoritate, sepositis rationum momentis, definiendæ sunt.

SECUNDA CONCLUSIO.

Nulla de facto extitere in statu innocentiae Sacramenta.

Probatur: Tum quia nulla prorsus eorum facta legitur mentio in Scripturis aut Traditione: quæ autem pendent ab uno Dei instituentis arbitrio, ea absque testimonio Scripturæ vel Traditionis instituta esse, prudens nusquam affirmabit Theologus. Tum quia Sacramentum est signum stabile ac permanens in Religione: atqui status innocentiae brevissimo duravit tempore: ergo consentaneum non fuit institui Sacramenta tam cito abolenda.

Neque porro hic par & eadem est ratio Sacrificii, ac Sacramenti. Neque Sacrificium non ordinatur primario & immediate ad sanctificationem offerentis, sed ad officium Religionis seu cultum & honorem Dei, in signum scilicet & testificationem supremi ipsius in res omnes dominii, & in gratiarum actionem pro acceptis ab ipso beneficiis. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* 1. Paralip. 29. v. 14. Unde Sanctus Thomas 2. 2. q. 45. art. 1. in corp. ait, *rationem sacrificii pertinere ad jus naturale.*

Econtra, Sacramentum primario destinatur ad sanctificationem hominis, aut primo efficiendam, aut conservandam. Verum homo innocens in ortu suo justitiam originalem a Deo immediate accepit, atque cum tam brevi post tempore ea propter inobedientiam spoliandus esset, nulla videntur necessaria fuisse eo in statu Sacramenta.

Neque etiam Matrimonium Adami & Evæ Gen. 2. v. 24. verum & proprie dictum fuit Sacramentum, sed latiori tantum sensu, quatenus nempe futuram significabat unionem Christi cum Ecclesia: quomodo lignum vitæ appellatur aliquando a Sancto Augustino Sacramentum; & quomodo pariter Lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 21. dixit idem Sanctus Doctor, *tria nuptiarum bona, prolem, fidem, & Sacramentum fuisse in paradiso*: fuit enim dumtaxat primum illud conjugium, in officium naturæ, quod Christus subinde ad dignitatem & virtutem Sacramenti evexit. Unde Apostolus de illo verba faciens Ephes. 5. vers. 22. non ait illud fuisse, sed esse in Christo & Ecclesia magnum Sacramentum, propter quod homo relinquet patrem & matrem; quod quidem de Adamo ad litteram dici non potuit.

L. 11. de
Gen. ad
lit. c. 3.
L. 40.
L. 13. de
Civit.
Dei c.
21. &
alibi.
To. 10.
p. 192.

TERTIA CONCLUSIO.

Verisimilius est, quod vi præsentis decreti, nulla futura fuissent in statu innocentiae, si diutius perseverasset, Sacramenta; utrum autem virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut certo possit definire?

Prima pars probatur. Quia vi præsentis decreti, Sacramenta destinata sunt ad conferendam homini gratiam medicinalem, vel reparantem, vel præservantem a lapsu, quam efficaciam trahunt ex morte & passione Christi: atqui Adamo non peccante, nulla opus fuisset, vi præsentis decreti, gratia medicinali; neque etiam Christus in carne venisset, neque consequenter Sacramenta suam ex morte Christi virtutem traxissent, adeoque non fuissent nostris similia; ergo verisimilius videtur, vi præsentis decreti, nulla futura fuisse in statu perseverantis innocentiae Sacramenta.

Secunda pars probatur. Quia nemo scire potest quid in alio rerum ordine Deus facturum fuisset. Quamquam enim ex dictis Conclusionibus prima, Sacramentorum institutio nihil habeat in se, quod pugnet cum perfectione naturæ innocentis, inde tamen certo affirmari non potest, futurum ut eo in statu, si diutius perseverasset, Deus Sacramenta quædam institueret: neque enim Deus semper operatur quod nobis infirmis mortalibus congruum magis ac consentaneum apparet; quod vel uno patet malorum Angelorum exemplo, quos creavit Deus, etsi brevi lapsuros ac sine ulla spe remedii æternum cruciandos fore prævidisset.

ARTICULUS TERTIUS,

De Sacramentis Legis naturæ.

LEx naturæ ab Adami lapsu ad Moysen usque solet extendi, sic dicta, non per exclusionem gratiæ, sed Legis scriptæ. Quia vero Deus Circumcisionis præceptum Abrahamo imposuit multis ante Moysen annis, idcirco nos Legis naturæ statum hic consideramus dumtaxat ante imperatam Circumcisionem, de qua suus erit dicendi locus, ubi de Sacramentis Legis Mosaicæ.

Quæritur ergo hic 1. utrum toto illo intervallo temporis quod fluxit ab Adami lapsu ad præceptum usque Circumcisionis, extiterit aliquod remedium a Deo destinatum ad delendum in parvulis originale peccatum. 2. Quale illud fuerit? an sola interior fides parentum, an aliqua exterior actio necessaria etiam fuerit? 3. An actio illa seu signum exterius, fuerit verum Sacramentum, & qua ratione determinatum? an a Deo, an ab homine? 4. Quomodo efficax fuerit, an ex opere operato, an ex opere operantis? 5. denique, an aliqua alia eo in statu extiterint pro adultis Sacramenta.

Circa hæc omnia nihil fide Catholica certum ac præfinitum habemus: quapropter varias in partes hic abeunt Theologi, præsertim circa naturam & virtutem illius remedii.

Ante S. Augustinum, qui ex professo contra Pelagianos accurate demonstravit, unumquemquem hominem nascendo ex Adamo trahere peccatum
origi.

originale, nullus fere inter Veteres existentiam illius originalis peccati probabit ex remedio adversus illud instituto. Primus S. Augustinus effacax inde duxit argumentum: quamquam candide agnoscat, & fateatur lib. 15. de Civitate Dei cap. 16. de illo remedio prorsus filere sacros Scriptores, *Utrum, inquit, aliquod fuerit, vel si fuit, quale fuerit corporale atque visibile regenerationis signum ante diluvium, sicut Abrahæ Circumcisio postea est imperata, sacra Historia tacet.* Idem repetit lib. 2. de peccato originali c. 30. His præmissis sit

T. 7. pag. 399. B.
T. 10. p. 168. E.

PRIMA CONCLUSIO.

Existisse pro parvulis in Lege naturæ aliquod adversus peccatum originale remedium, pia est ac vera sententia, illud vero in fide venturi Messæ signo aliquo vel actu exteriori demonstrata positum fuisse, verisimilius.

Prima pars probatur auctoritate S. Augustini lib. 5. contra Julianum c. 11. *Nec ideo credendum est, inquit, ante Circumcisionem famulos Dei, quandoquidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis; quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura sacra latere voluerit.* Nam & sacrificia eorum legimus, quibus utique Sanguinis ille figurabatur, qui solus tollit peccata mundi. Apertius etiam Legis jam tempore nascentibus, offerebantur sacrificia pro peccatis. Et lib. 2. de nuptiis, & concupiscentia c. 1. *Superioribus temporibus (nempe ante Circumcisionem) omnino, inquit, latuit Sacramentum justificationis ex fide.* Non ait sanctus Doctor, nullum fuisse, sed latuisse dumtaxat Sacramentum, quod ex fide justificabat.

Ibid. p. 651. C.

Sancti Prosperi lib. 2. de vocatione Gentilium c. 33. ubi ait, non irreligiose credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ semper universis est impensanationibus: quæ utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per tot judarentur. At parentes suis parvulis tutius subvenire non poterant, quam ipsis procurando remedium quo ab originali labe mundarentur.

Ed. nov. p. 911. C.

Innocentii III. cap. *Majores, De Baptismo & ejus effectu*, ubi postquam asseruit, originale peccatum in veteri Lege per Circumcisionem, in nova autem per Baptismum deletum esse, hanc generalem adducit causam & rationem: *Abstine enim ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem; quæ certe ratio ad eos etiam parvulos extenditur qui in Lege naturæ vixere.*

P. 1383. col. 2. n. 2.

Auctoris Tractatus de operibus cardinalibus Christi, inter Opera sancti Cypriani (fuit ille Abbas Bonævallis, qui decimo tertio floruit Ecclesiæ sæculi.) Eo in opere, ubi de Circumcisione, hæc habet dictus Auctor; Sane originale peccatum quod a primis parentibus in totam generis humani successionem defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari; licet vim plenam significantia non habuerint, donec ad rem ipsam ventum est, quæ figurarum operiebatur velamine. Et licet Sacramentorum arcana omnibus non pateret, virtus tamen & effectus eorum ignorari non poterat.

Op. S. Cypri. p. 318.

Idem mox patebit ex aliis quæ referemus, Veterum testimoniis, quibus constat remedium illud in fide positum fuisse. Idem universi affirmant Scholæ Doctores in 4. dist. 1. & 2. absque ulla controversia aut opinionum varietate; quod signum est, ait Suarez in 3. part. S. Thomæ quæst. 61. disp. 4. art. 3. sect. 1. dogma hoc certum ac indubitatum apud illos fuisse.

Ed. Lug. 1608. T. 3 p. 42. col. 2. B. Et quidem S. Thomas in Summa 3. p. q. 61. art. 3. in corpore, postquam asseruit universim necessaria esse Sacramenta ad humanam salutem, in quantum sunt quædam signa sensibilia invisibilium rerum, quibus homo sanctificatur; sic pergit: *Et ideo oportebat ante Christi adventum esse quædam signa visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Salvatoris adventu. Et hujusmodi signa dicuntur Sacramenta.* Quæst. 60. ar. 5. ad 3. dixerat: *Sicut in statu legis naturæ, homines nulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur.*

Ed. Nicolai T. 10. p. 9. c. 2. E. Et in 4. d. 1. q. 1. art. 2. in responsione ad 3. q. ad 2. Dicendum est, inquit, quod ante Legem scriptam erant quædam Sacramenta necessitatis, sicut illud fidei Sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati; & similiter Pœnitentia, quæ ordinabatur quoque ad deletionem actualis.

Atque hoc ipsum Legis naturæ contra originale noxam remedium perseveravit etiam in Lege Moysis, ac locum habuit tum in infantibus, qui ante octavum a nativitate diem circumcidi non poterant, tum in mulieribus, quæ a Lege Circumcisionis erant immunes: pro illis enim non aliud fuit remedium, quam quod tempore Legis naturæ usurpabatur.

P. 781. Ratio autem petitur ex summa Dei clementia, quia cum neminem perire velit, sed omnes salvos fieri, haud dubie salutem parvulorum in Lege naturæ consuluit, per aliquod remedium ad eluendam maculam originalem destinatum. Nulla ratio, pariter, ait Melchior Canus, Relectione de Sacramentis in genere, p. 3. ut divina providentia nullo tempore defuerit hominibus in necessariis ad salutem. Non possent autem filii parvulis remedia parentes applicare, nisi per Dei revelationem cognovissent, & parvulos originali peccato teneri, & aliquod remedium ad eos servandos idoneum esse, quod licet scriptum non sit, non est tamen minus exploratum, quam si fuisset scriptum. Et cum Scriptura exprimat ante Abrahamum fuisse Religionem, ac Sacerdotium, ex consequenti tradit fuisse Sacramenta, sine quibus nec Religio, nec Sacerdotium est. Cumque etiam in Lege naturæ Sacrificia pro peccatis fierent, ut Job 1. capite dicitur, non potest quin in Lege naturæ fuerint aliqua Sacramenta. Ita Canus.

Secunda pars Conclusionis, remedium illud fuit fides. Secunda Conclusionis pars, nempe remedium illud in fide venturi Messias positum fuisse.

Probatur 1. Quia sine fide in Christum Mediatorem nulla est speranda salus. Act. 4. v. 12. *Non est aliud sub Cælo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Et 1. Cor. 3. v. 11. *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* Unde merito S. Aug. Epist. 190. alias 157. ad Optatum ait: *Illa est fides salva, qua credimus, nullum hominem sive majoris, sive parvulæ quamlibet & recentis ætatis, liberari a contagione mortis antiquæ, & obligatione peccati, quod prima nativitate contraxit, nisi per unum Mediatorem Dei, & hominum, hominem Christum Jesum.*

Probatur 2. auctoritate Sanctorum Patrum.

S. Aug. Lib. 2. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. *Superioribus temporibus, inquit, omnino latuit Sacramentum justificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pueros cum magnis... Quia sicut credimus nos, Christum in carne venisse, sic illi venturum; sicut nos mortuum, sic illi moriturum.* T. 10. p. 323. D. E.

S. Greg. Magnus Lib. 4. Moralium cap. 3. *Quod vero, inquit, apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud Veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abrahamæ stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis.* T. 1. p. 102. G.

Venerabilis Beda Lib. 1. in Lucam cap. 8. sic loquitur: *Qui vel ante tempora Circumcisionis, vel etiam post datam Circumcisionem de exteris gentibus extiterunt Fideles, ut exemplar patientiæ Job, & amici liberique illius, sive victimis hostiarum se suosque ab originali peccato, seu certe sola fide salvabant, quia justus ex fide vivit, & sine fide impossibile est placere Deo.* Ed. Bas. T. 5. p. 211. n. 37.

S. Bernardus Epist. 77. ad Hugonem a S. Victore, quæ inter Tractatus rejecta est ad Tomum 2. editionis postremæ c. 1. nu. 4. postquam dixit Abrahamo ejusque posteris datam esse Circumcisionem in remedium peccati originalis, sic pergit: *In nationibus vero quotquot inventi sunt Fideles, adultos quidem fide & sacrificiis credimus expiatis, parvulis autem solam profuisse, imo & suffecisse parentum fidem.* T. 1. p. 627. B.

Idem plane sentiunt Magister Sententiarum L. 4. dist. 1. Hugo a S. Victore L. 1. part. 2. c. 3. S. Bonav. in 4. dist. 1. part. 2. art. 2. q. 2. S. Thom. tum in L. 4. sententiarum, dist. 1. q. 2. art. 7. tum in summa 3. par. q. 60. art. 4. ad 2. ubi docet, hujusce remedii vim in fide potissimum positam fuisse: *Sicut, inquit, ante institutionem Circumcisionis sola fides Christi futuri justificabat tam pueros, quam adultos; ita etiam & Circumcisione data. Sed antea non requirebatur aliquod signum protestativum hujus fidei, quia nondum homines fideles seorsim ab infidelibus cœperant adunari ad cultum unius Dei.*

Ante illos omnes Tertull. L. de Baptismo c. 13. concedit ultro ante Legem solam fidem absque ullis signis exterioribus sufficientem fuisse ad salutem: *Fuerit, inquit, salus retro per fidem nudam ante Domini passionem, & resurrectionem: at ubi fides aucta est credendi in nativitatem, passionem, & resurrectionem ejus, addita est ampliatio Sacramento, obsignatio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda.* P. 129. D.

Fidem autem illam solam & nudam non fuisse, sed aliquo signo seu actione externa circumvestitam, probabile omnino nobis videtur: tum quia Sanctus Augustinus ait credendum esse aliquo Sacramento famulis Dei primis illis temporibus subventum esse; Sacramentum autem est signum sensibile: tum quia per illud remedium seu Sacramentum, infantes populo Dei aliqua ratione adunabantur: tum quia id verisimile putat S. Thomas 3. par. qu. 70. art. 4. ad 2. ubi postquam dixit sola fide justificados fuisse tam parvulos, quam adultos, addit, probabile tamen esse quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas Deo preces funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro se ipsis preces & sacrificia offerebant.

Quo sen-
taducunt
Veteres
sola fide
justifica-
tos fuisse
parvulos.
P. 780.

Quo ergo, inquires, sensu asserunt Veteres mox citati parvulos sola parentum fide, adultos autem sacrificiis mundatos fuisse?

Resp. solam ab ipsis fidem pro remedio infantium assignari, non per exclusionem signi alicujus exterioris quo manifesta fieret, sed per exclusionem Sacrificii. *Veteres*, ait Melchior Canus Relezione de Sacramentis in genere p. 3. distinguunt fidem non a signo seu Sacramento, sed a sacrificio, asserentes sacrificium pro adultorum peccatis fuisse necessarium, sed propter generale peccatum fuisse etiam generale remedium, nempe fidei quamcumque professionem.

Præterea, solam idcirco fidem Veteres hic appellant, quod ab illa non vero a signo exteriori, potissimum penderet vis tota, & efficacia remedii, signum enim illud infirmum erat & egenum elementum, ac mera conditio necessaria; fides autem vera justificationis causa, denique a fide non distinguunt nec separant externam ipsius professionem, & protestationem; quæ professio etiam ab ipsis fides appellatur; quia Sacramentum est seu signum fidei.

Quæres, quomodo fides illa causa fuerit justificationis, an ex merito credentis, an vero ex merito objecti, seu Christi, qui credebatur venturus?

Resp. fidem illam vim habuisse impetrandi gratiam, non præcise ut erat actus personæ credentis, sed propter objectum, seu Christum, qui credebatur. Unde S. Thomas in 4. dist. 1. q. 2. art. 6. ad 2. ait, *eam quamdam habuisse similitudinem cum nostris Sacramentis, in quantum justificabat quasi ex opere operato, non autem ex opere operante*. De industria particulam istam imminuentem quasi apponit Sanctus Doctor, ut innuat non eundem plane fuisse modum agendi ex opere operato hujus remedii in Lege naturæ, qualis est Sacramentorum Christi in Lege Evangelica: remedium enim illud prius ex ipso exteriori signo non pendebat sicut jam pendet, sed ex fide, non tantum objective sumpta, sed etiam subjective, quia nempe necesse erat per actum fidei parvulo remedium illud applicari, hoc est, meritum fidei in Christum. Operabatur enim illa fides simul per modum meriti & suffragii: meritum autem potissimum ex parte objecti crediti, nempe Christi venturi profluebat; suffragium autem erat ex parte credentis, qui remedium applicabat. Unde merito dixit S. Thomas, *fidem illam justificasse ex objecto, quasi ex opere operato, non ex opere operante*: quia licet fides ex parte operantis necessaria foret ut causa applicans remedium, non erat tamen causa efficacia & virtutis ipsius remedii: atque in hoc potissimum a veteribus Sacramentis nova discrepant, quod nova ex virtute Christi sine ulla Ministri fide data, etiam valeant, & rata sint.

Fides vero illa parentum, qua parvuli mundabantur, sola non erat mentis credulitas, sed qualibet moralis ac pia actio, quæ ex fide manabat, & cujus quoddam erat signum protestativum. Necesse etiam non erat, ut fides illa charitate formata foret: quia, ex mox dictis non operabatur virtute actus seu personæ credentis, sed virtute objecti seu Christi qui credebatur venturus: non sufficiebat tamen fides habitualis, sed actualis requirebatur, ea scilicet per quam Deo parvulus offerebatur.

Neque inde licet inferre, aut fidem in Christum majoris efficacia a pueris

vete-

veteres fuisse; quam jam sit apud nos; aut meliorem etiam fuisse infantium tunc temporis conditionem, quam nostrorum, quibus nempe sola parentum fides ad salutem sufficiebat, cum jam Sacramentum Baptismatis prorsus necessarium sit.

Namque de virtute fidei nihil prorsus detractum est, quæ plurimum semper valuit sive in Lege naturæ, sive in Lege Moïsis aut Christi; fidei solummodo in Lege Christi, accessit Sacramenti necessitas velut quoddam vestimentum, ait Tertullianus: unde concludi non debet, fidem jam salutem nostram non operari; sed solam non operari, cum necessaria prorsus sint Sacramenta, velut causæ effectrices gratiæ salutaris. Tantum igitur abest, ut melior inde fuerit Veterum conditio, quin nostra lege præstantior: tum quia obscurior, & rarior erat fides apud antiquos, & gratia parciore; nunc vero, & fides frequentior ac magis evoluta, & gratia uberior: tum quia salus infantium pendebat olim ex fide parentum, vel eorum a quibus Deo offerebantur; nunc vero seclusa etiam illa parentum vel Ministri Sacramentorum fide, virtute ipsius Sacramenti applicati salus obtinetur: tum denique quia innumeris ritibus ac legalibus caeremoniis Veteres obruebantur, quibus nos per Christum jam liberi facti sumus: tanto igitur fors nostra veteri præstat, quanto filius servo figuræ veritas, lux tenebris antecellit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Conjici non immerito potest, in Lege naturæ nonnulla pro adultis fidelibus extitisse Sacramenta.

Probatur: Quia fuere eo in statu Deo oblata sacrificia, ut patet exemplis Abelis, Cain, Job, Abraham, Melchisedecis: quin & Gentiles ipsi hoc quasi innatum habuere, ut quos Deos colerent, eos cultu aliquo externo venerarentur. Unde Gen. 41. & 47. mentio fit sacerdotum Ægypti, & Exodi 2. & 3. nominatur Sacerdos Madian: gentium quippe omnium consensu firmatum illud est, non aliter quam oblati Deo sacrificiis divinam iram placari ac mitigari posse; quidni ergo fuere eo in statu Sacramenta? Maxime cum idem ritus exterior, simul & sacrificiis ad cultum Dei, & Sacramenti ad sanctificationem hominis, rationem habere potuerit, quam sanctificationem non virtute ritus externi, sed merito fidei tunc homines consequerentur. Adde quod rationes omnes & causæ, propter quas ostendimus consentaneum fuisse aliqua post hominis lapsum institui Sacramenta, locum habeant in statu Legis naturæ, perinde ac in Lege scripta. Favere videtur sanctus Thomas jam citatus in 4. dist. 1. q. 1. art. 2. in responsione ad 3. q. ad 2.

ARTICULUS IV.

De Sacramentis Legis scriptæ Mosaicæ, & Evangelicæ.

DE una hic duntaxat loquimur Sacramentorum in Lege veteri & nova institutione ac existentia: dicturi subinde de essentia, de virtute, ac discrimine nostrorum a veteribus.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

D 3

PRI-

PRIMA CONCLUSIO.

Instituta sunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.

Probatur: quia multi ea in Lege fuere ritus, multæ ceremoniæ stabiles ac fixæ, quæ legalem & externam conferebant sanctitatem, internam vero per Christum dandam præfigurabant; talis in primis fuit Circumcisio, talis Agnus paschalis, & alia hujusmodi bene multa, quibus totidem umbris ac figuris venturus Christus adumbrabatur, finis enim Legis Christus. Unde Apostolus 1. Corinth. 10. v. 11. generationem pronunciat, *omnia Judæis in figura contigisse*: ritus porro illi fuere præsci populi Sacramenta, quibus in unum Religionis corpus adunabatur. In re tam certa & omnibus explorata superfluum foret plura referre Veterum testimonia.

Unus hic sufficiat S. Th. qui scribens in lib. 4. Sentent. dist. 1. q. 1. ar. 2. in solutione ad 4. q. causam exponit, cur diversis temporibus oportuerit diversa institui Sacramenta; *Cum Sacramentorum usus*, inquit, *fidei proportionaliter respondeat*, oportuit quod secundum diversum statum fidei diversimode Sacramenta traderentur: fides autem quantum ad articulorum explanationem, semper magis & magis crevit secundum propinquitatem temporis gratiæ; & secundum hoc oportuit Sacramenta magis, ac magis determinari. Et propter hoc, quia in Abraham fides primo habuit quasi notabilem quantitatem, ut propter fidei religionem ab aliis separaretur, ideo ei signaculum sive Sacramentum fidei determinatum fuit, scilicet Circumcisio. Et quia tempore Moysi jam fides ad tantam quantitatem devenerat, ut non solum in uno homine resfulgeret, vel in familia, sed in una tota gente, populo Dei multiplicato ideo oportuit & Legem dari ... & Sacramenta in speciali determinari & multiplicari; & propter hoc necessarium fuit in Lege Moysi determinari sacrificia, oblationes, & decimas, quantum ad omnes singulares circumstantias, & Matrimonia ordinari, & pœnitentiæ satisfactiones distingui. Hæc sanctus Thomas.

De duratione ac tempore quo vetera Sacramenta non tantum mortua, sed & mortifera fuere, non est hic aptus dicendi locus, sed pertinet ad disputationem de Legibus, ubi de veteri Lege controversia instituitur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Christus in nova Lege, vera & proprie dicta Sacramenta instituit, numero septem, non plura nec pauciora: videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium,

Probatur; Quia in verbo Dei seu scripto seu tradito isthæc dumtaxat septem, non alia, referuntur a Christo Domino instituta veri nominis Sacramenta. Testimonia Scripturæ eam in rem superius, occasione materiæ, & formæ Sacramentorum, laudavimus. Traditionis vero seriem hic texere nobis animus non est, quod, Deo aspirante, ubi de unoquoque sigillatim Sacramento, exequemur adversus Novatores, qui septenarium illum numerum detractis aliquibus Sacramentis non sine aliqua

qua inter se varietate & inconstantia labefactare tentarunt. Vide Bel-
larminum lib. 2. de Sacramentis in gen. c. 23.

Neque porro vim Catholicæ probationis elidere potest præten-
sum illud, quod jactant Novatores, antiquorum silentium, apud quos, in-
quiunt, ex ordine descriptus non legitur septenarius ille Sacramento-
rum numerus, qualis primum occurrit apud Hugonem a sancto Victo-
re an. 1130. & apud Petrum Lombardum an. 1140.

Namque 1. argumentum istud plane negativum est, cujus apud ipsos
met Novatores nullum pondus, nullum ferre est momentum. 2. Pari
argumento si valeret, impugnari & everti posset auctoritas, & veritas
Librorum Canonicorum, quæ ante Laodiceam Synodum eorum Cata-
logus ex ordine concinnatus non legitur. 3. Veteres pro data dumtaxat
occasione, ac suscepti operis instituto non de omnibus simul, sed de
aliquibus solummodo Sacramentis tractarunt, ac de illis potissimum,
quæ eodem tempore initiandis conferebantur, Baptismo scilicet, Con-
firmatione, & Eucharistia, de quibus ordo postulabat, ut Catecheses,
& institutiones præmitterentur, quæ certe causa fuit, cur sanctus Am-
brosius, aut quisquis apud ipsum auctor est Librorum de Sacramentis,
& S. Cyrillus Jerosolymitanus in suis ad Neophitos Catechesibus, de
tribus illis dumtaxat Sacramentis verba fecerint; Sanctus vero Justinus
in 2. Apologia, de duobus tantum, Baptismo & Eucharistia: non quod
cetera exclusa voluerint, absit; sed quod eorum expositionem non po-
stulabat tunc suscepti ab ipsis operis ratio. 4. Ea quæ quotidiano Ec-
clesiæ usu ac praxi teruntur, quia sunt in publica veluti luce posita,
& a nemine ignorantur, nonnunquam suis in Operibus commemorare
prætermittunt Scriptores Ecclesiastici, quæ negare nemo ausus fuisset,
quin statim, toto insurgente ac reclamante Orbe Christiano, repressus
fuisset. Ad hunc Orbis totius consensum, ac publicam praxim provo-
cabat olim S. Hieron. ut Sacramentum Confirmationis demonstraret: *An*
nescis, inquiebat Dialogo adversus Luciferianos ante medium: Ecclesia-
rum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invoce-
tur Spiritus Sanctus? Exigis ubi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Etiam
si Scripturæ auctoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus in-
stat præcepti obtineret.

Quamquam facile sit plura ex sanctis Patribus testimonia hic profer-
re, quibus septem illa Ecclesiæ Catholicæ Sacramenta designantur, unus
impræsentiarum sufficiat S. Augustinus.

Lib. 5. de Baptismo c. 20. n. 28. adhuc valet, inquit, quod dictum est
in Evangelio: Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non
celebrentur, quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptis-
mi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, qui-
bus manus imponitur? Quæ omnia tamen, & sunt & valent etiam per ho-
micias . . . in ipsa intus Ecclesia.

Lib. 2. contra Petil. c. 104. n. 239. exponens verba Psalmi, tamquam
unguentum in capite, quæ Petilianus antea in sensum suum interpretatus
fuerat: In hoc unguento, inquit S. Augustinus, Sacramentum Chris-
matis interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum
est, sicut ipse Baptismus.

Occu-
patur
objectio
ducta ex
silentio
Vete-
rum qui
septem
non nu-
merant
Sakra-
menta.
Tom. I.
Conc. p.
1521. D.
E.

An Ed. nov.
Ecclesia-
T. 4. p. 2.
p. 294.

T. 9. p.
154. &
155. A.

ib. p. 293.

10. p. 80. Lib. 1. de Baptismo c. 1. n. 2. *Sacramentum*, ait, dandi Baptismi est
 A. B. quod habet qui ordinatur . . . si ab unitate recesserit, *Sacramentum* dandi Ba-
 ptismi non amittit . . . Qui priusquam recederent, ordinati sunt, non utique
 rursus ordinantur, sed aut administrant, quod administrabant, aut si non ad-
 ministrant, *Sacramentum* Ordinationis suæ tamen gerunt, & ideo eis manus
 inter laicos non imponitur.

T. 10. p. 175. F. Lib. 1. de Nuptiis c. 10. n. 11. Dicit Apostolus, inquit, *Viri diligite uxore-*
 res vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam: hujus procul dubio *Sacramenti*
 res est, ut mas & femina connubio copulati quamdiu vivunt, inseparabiliter
 T. 3. p. 1. perseverent. Et Lib. 9. de Gen. ad litt. c. 7. n. 12. ait: *Matrimonii tri-*
 p. 247. E. plex bonum, proles, fides, *Sacramentum*.

Ex his omnibus patet, Sanctum Augustinum septem agnovisse Sacra-
 menta; quæ satis in testimoniis adductis designantur, nisi forte Unctio-
 nem extremam excipias, quæ tamen olei nomine in primo testimonio
 subintelligi potest.

Ante Augustinum Tertullianus nonnulla commemorat Ecclesiæ Sacra-
 I de Pra- menta quæ diabolus in mysteriis idolorum imitabatur: *Ipsas*, inquit,
 ser. c. 40. quoque res *Sacramentorum* divinatorum, idolorum mysteriis æmulatur. Tingt &
 p. 116. D. ipse quosdam, utique credentes, & fideles suos: expositionem delictorum de la-
 vacro repromittit; & si adhuc memini, *Mithra* signat illic in frontibus milites
 suos; celebrat, & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub
 gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis sta-
 tuit? habet & virgines, habet & continentes. Tria hic aperte *Sacramenta*
 designantur, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia; alibi mentionem fa-
 cit Pœnitentiæ, de qua Librum integrum scripsit; Ordinationis l. 1. ad
 P. 165. C. uxorem c. 7. ubi ait: *Ecclesiæ disciplinam non permittere bigamos præsidere,*
viduam adlegi in ordinem nisi univiram. Et Lib. de Præscript. c. 41. ubi
 Hæreticorum Ordinationes temerarias, leves, inconstantes esse ostendit,
 P. 217. G. apud quos alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector:
 hodie Presbyter, qui cras Laicus. *Matrimonii* mentionem habet l. 2. ad
 P. 171. C. uxorem c. 8. Unde, sufficimus ad enarrandam felicitatem ejus *Matrimonii*,
 quod *Ecclesia* conciliat, & confirmat oblatio, inquit, & obsignat benedictio;
Angeli renuntiant, pater rato habet?

Denique utramque Ecclesiam Græcam, & Latinam summo consensu
 septem agnoscere Legis novæ *Sacramenta*, demonstrant Arcadius, &
 Leo Allatius.

Alia ob- Huic vero Conclusioni nostræ, quæ Catholicorum omnium est, & ad
 jectio oc- fidei dogma pertinet, non adversantur qui ex nostris Scholasticis docent,
 cupatur unumquemque Ordinem, Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus &c:
 ex variis esse *Sacramentum* proprie dictum ac specie distinctum: non enim pro-
 pterea crescit in eorum sententia, qui definitus est, septenarius Sacra-
 mentorum numerus; quia scilicet species illæ variæ Ordinationis revo-
 cantur ad unum genus quod dicitur *Sacramentum* Ordinis. Non est au-
 tem ab Ecclesia definitum, sed disputationi permistum, an illæ variæ
 Ordinationes, sint, vel non sint totidem specie distincta *Sacramenta*.

Eugenius IV. S. Pontifex in Decreto seu Instructione Armenorum,
 S. Thomas ceterique scholæ Magistri hujus septenarii *Sacramentorum*
 numeri congruam rationem, & causam reddunt, ex analogia, & simi-
 litu-

litudine vitæ spiritualis cum corporea, seu publica, seu privata, Hanc eleganter exponunt auctores Catechismi Conc. Trident. p. 2. n. 18. his verbis: *Homini ad vivendum vitamque conservandam, & ex sua Reique publicæ utilitate traducendum, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur; si in morbum incidat, sanetur, imbecillitas virium reficiatur; deinde, quod ad Rempublicam attinet, ut Magistratus nunquam desint, quorum auctoritate, & imperio regatur, ac postremo legitima sobolis propagatione seipsum, & humanum genus conservet. Quæ omnia quoniam vitæ illi, qua anima Deo vivit, respondere satis apparet, ex iis facile Sacramentorum numerus colligitur. Primus enim est Baptismus, veluti ceterorum janua, qua Christo renascimur. Deinde Confirmatio, cuius virtute fit ut divina gratia augeatur, & robaremur . . . Tum Eucharistia, quo tamquam cibo vere caelesti spiritus noster alitur ac sustinetur . . . Sequitur quarto loco Pœnitentia, cuius ope sanitas amissa restituitur, postquam peccati vulnera accepimus. Postea vero Extrema unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur . . . Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum ministeria perpetuo in Ecclesia exercendi, sacrasque omnes functiones exequendi potestas traditur. Postremo additur Matrimonium, ut ex maris, & femine legitima, & iusta conjunctione, filii ad Dei cultum, & humani generis conservationem procreentur, & religiose educantur.*

Catechismus
Concil.
Trident.
causam
exponit
septena-
rii num-
meri Sa-
cramen-
torum.

A D D I T I O.

(*)

Objic. 1. Scriptura nullibi dicit esse septem Sacramenta, imo eorum, quæ nos recensemus, sub nomine Sacramenti ne meminit quidem, ergo. Confirmant illo Joan. 19. ubi legitur ex latere Christi fluxisse sanguis & aqua, unde ita arguunt: communis Patrum sensus est Sacramenta ex latere Christi profluxisse, atqui hinc non nisi aqua, & sanguis fluxit, per quæ Baptismus, & Eucharistiam intelligunt Cyrillus, Chrysostomus, & alii: ergo.

Resp. dist. antec. 1. par. Scriptura nullibi dicit esse septem Sacramenta, sub hoc nomine, & numero collectim expresso C. a. neque eadem sparsim enumerat septem res, quibus rationem Sacramenti convenire ex ipsa Scriptura ostendi possit N. a. &c. Mirum ita arguere Sectarîa: cum Scriptura ne Baptismus quidem & Eucharistiam Sacramenti nomine insigniat: minus vero ullibi expresse dicat duo tantum, aut tria esse Sacramenta, quod utrumque tamen ipsi asserere non verentur.

Obijciunt 2. Patrum nullus uspiam asserit septem esse Sacramenta; ergo inferunt, Assertioni positæ nihil est a Patribus præsidii.

Resp. c. a. n. c. una addo: eosdem PP. nunquam negare septenarium Sacramentorum numerum, neque unum tantum, aut duo, vel tria dumtaxat asserere, quod utrumque tamen Sectarîi, nulla Patrum auctoritate fulti, sibi licere autumant. Ceterum quod veteres PP. omnia septem Sacramenta nuspiam simul recensuerint in causa est, quod id ad eorum scribendi institutum non pertinuerit, satis igitur habebant referre ea, de quibus vel ad Sectarîos confutandos vel fideles erudiendos ex proposito ipsis agendum erat. Omnium interim Sacramentorum diversis locis, ac seorsim eos meminisse, jam ostensum est N. 45. & pluribus per decursum ostendetur, id quod ad probandam ex Patribus Assertionem nostram satis est.

In-

Instant 1. Aliqui PP. iis etiam locis, quibus ex instituto agunt de Sacramentis omnibus, pauciora, quam septem, recensent Sacramenta, ergo datum responsum sustineri nequit. A. probant. Ambrosius tam in libris de Sacramentis, quam in volumine de his, qui Mysteriis initiantur, Baptismi tantum, Confirmationis, & Eucharistiæ meminit; & tamen Lib. de Sacramentis c. 2. ita inchoat: ergo accepisti de Sacramentis plenissime &c. Cyrillus etiam Hierosol. in Catechesi sua hæc eadem tria dumtaxat Sacramenta memorat: Dionysius autem Areop. in opere de Hierarchia Eccl. Extremam unctionem, & Matrimonium non refert: quamvis uterque locis citatis ex proposito de Sacramentis tractaverit.

Resp. N. a. Ad probationem ex Ambrosio & Cyrillo petitam dico: utrumque id fecisse propterea, quod cit. Locis ex proposito Neophytos instituerint, quibus necessaria fuit præ reliquis trium illorum Sacramentorum cognitio, ut quæ illis ex veteri Ecclesiæ usu principio statim ministrabantur. Habetur istud in cit. Ambrosii libris; idemque eruitur ex Amphiloquio, qui in vita S. Basilii hæc scribit: baptizavit Episcopus Maximinus Basilium, & Eubolum, atque ungens eos sancto Chrysmate, tradidit eis vivificam Communionem. Ad Dionysium Areop. quod attinet, non agit is hoc loco ex proposito de Sacramentis, verum (ut vel operis titulus indicat) de officio Episcopi, & functionibus Hierarchicis, uti inter alia, de Monachorum consecratione, unctione Mortuorum, &c. quæ tamen Sacramenta non sunt.

Instant 2. opponendo quosdam PP. qui Novatorum, ac præsertim Kemnitii opinione, duo tantum Sacramenta, Baptismum videlicet, & Eucharistiam admiserunt. Ita docuisse ajunt Justinum M. in Apologia secunda, Tertullianum L. de Resurrectione Carnis, Augustinum cum primis, qui in Lib. de Catechizandis rudibus unum attigit Sacramentum: contra Manicheos autem, & lib. 3. de Doctr. Christ. c. 9. atque in Epist. ad Januarium duo tantum, Baptismum scilicet, & communicationem Corporis, quo etiam utroque loco asserit, Sacramenta in Evangelio esse paucissima numero; & denique scribens in c. 19. Joan. & continuo exivit sanguis, & aqua. Tract. 120. in Joan. Inde, ait, Sacramenta Ecclesiæ manasse, at non manarunt, nisi Sacramenta aquæ, & sanguinis, & si septena omnino manassent, non essent jam numero paucissima, sed numerum veterum superarent; quippe in quibus nullum fuit Confirmationi nostræ, atque Extremæ Unctioni respondens Sacramentum.

Resp. 1. generatim ad omnes PP. ac dico: esse eorum omnino quosdam, qui duo tantum Sacramenta, prout nempe argumenti ratio postulabat, referant; neminem autem, qui duo tantum admittenda censeat. Idem dicendum de Patribus aliis, qui nunc tria, aut quatuor vel quinque, nunquam autem simul omnia enumerant. Serviebant nempe materiæ, quam tractandam susceperant; ad hanc explanandam cum satis erat duo vel tria Sacramenta retulisse, fiebant tum quidem de reliquis, nec tamen ea ullibi negarunt. Illustrabitur istud ex sequentibus responsis.

Resp. 2. In particulari referendo causas, cur tres primo loco nominati PP. in cit. suis Operibus duorum tantum Sacramentorum meminerint, reliqui ad eundem fere modum exponendi erunt.

Et Justinus quidem M. in sua Apologia agit contra gentiles, qui Christianos arguebant Atheismi propterea, quod Deos non colerent: objiciebant item il-
lis,

lis, quod in conventiculis suis gratia perpetrarent scelera, atque idcirco ad Synaxim præter suos admitterent neminem. Justinus igitur ad hæc duo respondet; ac prima quidem Apologiæ parte tractat de fide docetque Christianos non posse dici Atheos, cum colant tres divinas personas, in altera deinde parte de Synaxi agens, obiter meminit Baptismi, quo doceat, solis baptizatis licere ad synaxim accedere, tum pluribus ipsam exponit synaxim, ubi necesse habuit de Eucharistia differere, ut gentilibus errorem eximeret, qui eam putabant in esu occisi parvuli consistere. De reliquis Sacramentis isthic filuit Justinus, seu quod ea gentilibus ignota fuerint, seu quod eorum calumniis non sint impetita.

Tertullianus in *L. cit.* non ex proposito, sed per occasionem tantum de Sacramentis aliqua insinuat. Ceteram hoc ipso Libro, non duo tantum, sed omnino quatuor Sacramenta refert, Baptismum nempe, Chryisma, Eucharistiam, & manus impositionem, seu Ordinem. Nec dici potest, per Chryisma, & impositionem manus isthic Baptismi dumtaxat caeremonias intelligi, nam effectus, quos ibi Tertullianus Chrysmati, & manus impositioni tribuit, Confirmationi, & Ordini conveniunt, impositionem manus præterea Eucharistiæ subjicit, non autem Baptismo, quod tamen facere eum oportebat, si per illam hujus dumtaxat caeremoniam intellexisset.

Ad Augustinum quod adinet, non diffitemur unum aliquando, duo sæpissime ab Augustino adduci Sacramenta, at non quod ignoraret, aut negaret, plura esse, sed quod hæc paucula ad propositi sui explicationem in exemplum produxisse, abunde esset. Ita egisse Augustinum, primum inde concludes, quod aliter secum ipso pugnare dicendus esset, cum Epist. 119. non duo jam, sed tria numeret: aquam frumentum, vinum, oleum; atque eadem tria lib. 19. contra Faustum proponens in exemplum, aquam appellet Baptismum Christi, frumentum, & vinum Eucharistiam Christi, oleum denique Signum Christi. Deinde ex eo quoque, quod uno atque altero in exemplum proposito, eam plerumque Orationi suæ Clausulam addat, ex qua plura ad classem eandem pertinere merito inferri debeat. Sic Epist. 118. post commemorata tria subdit. Et si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. Et iterum in Psal. 13. Respice, inquit, ad munus Sacramentorum Ecclesiæ in Baptismo, in Eucharistia, & in ceteris Sacramentis. Quamquam vero plura duobus, tribusque, imo septena plane sint ex mente Augustini Sacramenta, & in lege veteri Confirmationis, Unctionisque extremæ vice nihil responderit; integrum adhuc stat Augustini effatum, & sunt legis Evangelicæ pauciora numero Sacramenta: explicat id D. Thomas p. 3. q. 66. art. 1. ad 4. Quod in Sacramento Confirmationis datur plenitudo Spiritus sancti ad robur; in Extrema Unctione preparatur homo, ut recipiat immediate gloriam; quorum neutrum competit veteri legi, & ideo nil potuit his Sacramentis in veteri leges respondere. Nihilominus tamen Sacramenta in veteri Lege, plura fuerunt numero propter diversitatem sacrificiorum, & caeremoniarum. Tractatu autem 120. in Joan. cum Augustinus sermonem instituat de ædificatione Ecclesiæ ex Christi latere; Ecclesia vero Christi Sanguine redempta sit, & aqua baptismali liberetur a labe originaria, recte dixit Augustinus Sacramentis Sanguinis & aquæ ædificari Ecclesiam: nam cetera Sacramenta ædificatam supponunt, atque ad roborandam, augendamque potius pertinent.

Ostendunt hæc quidem palam alienum ab Heterodoxis Augustinum, at nondum nostrum. Demus ergo id etiam opere, ut S. Doctorem totum in nostris fuisse partibus intelligant, qui controvertunt. Et vero si Augustinus reliqua ex illis septem Ecclesiæ ritibus, ac ceremoniis, in pari classe, graduque cum Baptismo, aut Eucharistia constituit, nemo erit, qui ambigat, eum sicut Baptismum, ac Eucharistiam, ita cetera quoque, non ex largiori dumtaxat usu, sed omni proprietate vocis servata Sacramentis accensuisse. Ita vero de ceteris illis existimasse Augustinum manifestum est. Nam Confirmationem lib. 3. contra Donat. c. 16. & lib. 5. c. 9. appellat Sacramentum, & lib. 2. contra Epist. Petiliani confert Baptismo; illius verba sunt: Sacramentum Chrysmatis in genere visibilium signaculorum est Sacrosanctum, sicut ipse Baptismus. Ordinem lib. 2. Contra epist. Parmen. c. 13. tradit esse Sacramentum, & contra Donat. lib. 2. c. 1. Baptismo comparat inquit: Utrumque Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur, ideoque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterari. Pœnitentiam cum baptismo composuit lib. de adult. conjug. c. 26. & 28. dicendo: Eadem est causa Baptismi, & reconciliationis, sine quibus Sacramentis homines credunt se non debere exire de corpore. Ordini autem, quem prius cum baptismo comparaverat, comparat matrimonium lib. de bono conjug. c. 24. dicens: Bonum nuptiarum per omnes gentes, & omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis est. Quod autem ad populum Dei attinet, etiam in sanctitate Sacramenti est, quod manet in conjugatis, licet proles non sequatur, sicut Sacramentum Ordinationis manet in ordinatis, licet plebem, propterquam congregandam ordinati sunt, non congregent. Denique Unctionem extremam serm. 215. de tempore, primo post corpus Domini loco commendatam, & cordis esse voluit. Quoties, inquit, aliqua infirmitas supervenerit, Corpus, & Sanguinem Christi ille, qui aegrotat, accipiat, & inde corpusculum suum ungat, ut illud, quod scriptum est, impleatur in eo: infirmatur aliquis, inducat Presbyteros, & orent super eum, ungentes eum oleo, & oratio fidei salvabit infirmum. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam concurrerit, & corporis sanctitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere.

Objic. 3. Orientalem Ecclesiam, quasi ea quoad septenarium Sacramentorum numerum cum Occidentali non consenserit, atque ita Consensionem hanc pro formanda Assertionem frustra adferri. Argumentum hoc est Kemnitii, qui Exam. sui P. 2. scribit, ignotum antea septenarium Sacramentorum numerum a Concilio Florentino frustra obtrusum fuisse Græcis: Armenos vero a S. Bartholomæo conversos, post mille, & amplius annos in hoc Concilio septem Sacramenta tandem recepisse.

Resp. N. assertum. Neque illi quidquam addit roboris auctoritas Kemnitii, ut qui in utroque, quod cit. loco refert, lapsus est, ut ostendit Bellarm. lib. 2. de effect. Sacram. C. 24. Et de Armenis quidem constat ex ipso decreto Eugenii, ante unionem eorum cum Latinis collationes inter illos factas de fide Trinitatis, Incarnationis & Sacramentorum, codices præterea utriusque nationis sedulo excussos, ac tum demum Unionis decretum fuisse confectum, & receptum; id quod haud dubie adeo facile non evenisset, nisi præscriptam in Decre-

Decreto Instructionis (utique etiam de septem Sacramentis) formam reperissent Armeni conformem antiquis libris , & ritibus Ecclesiæ suæ . Non fuit igitur Armenis jam inde a S. Bartholomæo ignotus septenarius Sacramentorum numerus .

Quoad Græcos erroris convincitur Kemnitius ex Concilio ipso . Editum illud est tam Græco , quam Latino idiomate : in neutra attamen editione legitur actum fuisse quidpiam cum Græcis de numero Sacramentorum . Imo memorata instructio Armenis data est toto approbante Concilio , proinde & Græcis , qui pars illius erant ; ut adeo certum sit hos tum cum Latinis sensisse de numero Sacramentorum .

Quod vero deinceps Græca Ecclesia eandem retinuerit doctrinam , claro testimonio & Jeremias Patriarcha Constantinopolitanus , qui in ea Censura , quam ad Augustanam Confessionem , a Wittenbergensibus sibi submissam , habito cum suis Concilio edidit An. 1575. aperte docet : septem esse Sacramenta , quæ Spiritus sanctus operatur , iisque nec plura , nec pauciora . Item ibidem : septem in Ecclesia Catholica Divina Sacramenta recepta esse , Baptismum , Unctionem Divini Chrysmatis &c.

At Græcorum ardor , & sincera fides , qua septenarium complectebantur Sacramentorum numerum , nunquam luculentius apparuit , quam cum adversus Calvinianorum molitiones pugnandum fuit . Cornelius ad portam Ottomanam Statuum Hollandiæ legatus inter primas curas id demandatum sibi habuit , ut Calvinii doctrinam in Orientem induceret , illius ergo artibus Timotheus Patriarcha veneno sublatum , & Cyrillus Lucaris Meletii Alexandrini discipulus afflitus hæresi in thronum subiectus est . Verum ubi confessio ejus , ad Calvinii , & Cornelii mentem deformata apparuit , atque inter cetera Articulus 15. sic haberet : Græcorum perpetuam & consentaneam esse doctrinam : duo tantum sacramenta Baptismum & Eucharistiam a supremo Legislatore Christo sancita , Teste de la Croix in opusculo : *Etat present des Nation & Eglises Grecque &c. en Turquie* , Ecclesiæ græcæ Prælati Concilio collecto deiecere primum throno Cyrillum Lucarum , suscepto in ejus locum Parthenio . Ac cum multo Calvinianorum ære rursus in eundem restitutus esset ; nec cessaret ex occulto labefactare fidem , græci Patres per Georgium Coressium insignem Theologum non uno prælio debellarunt Leodagarium Ministellum Battavum , Cyrillum vero Lucarum compertum Hæreticum coacta novis studiis Synodo ad an. 1638. throno abegere exulem in Pontum Euxinum suscepto Cyrillo Beræensi , atque nullo reclamante edidere Canonem ut sequitur : Anathema Cyrillo nova dogmata fabricanti , & credenti non esse ex Institutione I. C. neque ex Apostolorum traditione , praxique perpetua septem Ecclesiæ Sacramenta : Baptismum scilicet , Chrisma , Pœnitentiam , Eucharistiam , Sacerdotium , Extremam Unctionem , & Matrimonium : sed falso asserenti , duo tantum a Christo in Evangelio data esse aut instituta , Baptismum , & Eucharistiam , Anathema . Quadriennio post , hoc est , ann. 1642. tum Jassii in Moldavia , tum Constantinopoli præside Parthenio suppresso dumtaxat Cyrilli nomine in eandem doctrinam innovatum est Anathema . Quod ipsum præstitit quoque Dositheus Patr. Hierosol. in Synodo an. 1762. c. 5. & c. 15. in hunc modum fidem orthodoxam professi sunt Patres : Credimus esse in Ecclesia legis novæ Sacramenta , eaque septem : nec minorem , majoremque in Ecclesia Sacramentorum numerum admittimus : siquidem

dem Hæreticorum dementiae foetus est alius Sacramentorum numerus, quam septenarius.

(*)

Quæres 1. quis sit ordo inter Sacramenta numeranda servandus.

Resp. eum esse quem Conclusio nostra ex Decreto Eugenii IV. & ex Concil. Trid. sess. 7. Can. 1. exprimit: ejus quidem ordinis consentanea ratio manifesta est ex mox citatis Catechismi Romani verbis.

Quis sit
ordo in-
ter Sa-
cramen-
ta?

Ordo porro ille non est ordo perfectionis: alioquin Eucharistia, quæ Christum ipsum continet, ac ceteris idcirco dignitate est superior, primo loco numeranda fuisset: neque etiam est ordo necessitatis; alias Pœnitentia ante Confirmationem collocanda foret; neque etiam ordo naturæ & causalitatis, quia unum sacramentum non est causa alterius: neque pariter ordo temporis, quasi necesse foret, Sacramenta eo ordine percipi quo numerata sunt. Est igitur solummodo ordo relativus ad finis Sacramentorum proprios, quatenus scilicet ad spiritualem vitam ordinantur, vel cum ea conjunctionem habent: hac quippe de causa dicuntur priora Sacramenta, quæ privatam singulorum vitam spectant: posteriora vero, quæ publicam.

Quæres 2. an omnia Sacramenta novæ Legis sint necessaria.

Resp. affirmative, quamquam diverso necessitatis gradu. Aliqua enim necessaria sunt necessitate medii seu finis, ut Baptismus & Pœnitentia; alia vero necessitate præcepti; ut Confirmatio, Eucharistia &c. nullum porro est plane otiosum ac superfluum. *Si quis dixerit*, ait Canon. 4. Tridentinus sess. 7. de Sacramentis in genere, *Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum voto, per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

Tom. 14.
Conc. p.
776. E.

Quæres 3. an omnia Sacramenta sint inter se dignitate paria.

Resp. negative. Ita Conc. Trid. sess. 7. citata Can. 3. *Si quis dixerit hæc septem Sacramenta ita inter se paria esse, ut nulla ratione aliud sit alio dignius; anathema sit.* Et vero Eucharistia quæ continet Christum totius gratiæ fontem & auctorem, cetera Sacramenta dignitate & excellentia superat.

Ibid.

Quæres 4. cur inter vera novæ Legis Sacramenta non recenseatur illa pedum lotio quæ a Christo facta refertur ante ultimam cœnam, Jo. 13. v. 5. & seq. nihil quippe eorum quæ ad verum Sacramentum exiguntur, in ea desiderari videtur. 1. est signum exterius: *Cœpit lavare pedes discipulorum.* 2. annexum habet præceptum: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* 3. continet promissionem gratiæ: *Si non laverō te, ait Christus ad Petrum, non habebis partem mecum.* Rursus: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet;* quæ verba necessariam designant mundationem a venialibus peccatis post acceptam gratiam Baptismalem. Denique mysticam ea in lotione significationem latuisse, indicant hæc Christi verba ad sanctum Petrum; *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.* Accedit & auctoritas nonnullorum e Veteribus.

An lotio
pedum
sic ve-
rum Sa-
cramen-
tum.
Ratio-
nes du-
bitandi.

Sanctus Ambrosius lib. 3. de Sacramentis c. 1. contendit ritum illum lavandi pedes non ad humilitatem modo, sed etiam ad sanctificationem seu mundationem a peccatis institutum fuisse. *Audi, inquit, quia myste- rium est & sanctificatio: Nisi laverō tibi pedes, non habebis partem me- cum.*

S. Ambr.
T. 1. p.
263. A
Ibid. C.

cum. Et postea: *In Baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo culpa: sed quia Adam supplantatus a diabolo est, & venenum ei effusum est supra pedes, ideo lavas pedes; ut in ea parte in qua insidiatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit. Lavas ergo pedes, ut lavas venena serpentis. Ad humilitatem quoque proficit, ut in mysterio non erubescamus, quod dedignamur in obsequio.*

Et Lib. de Mysteriis c. 6. Ideo, inquit, planta ejus (Petri) abluitur, ut hereditaria peccata tollantur; nostra enim propria per Baptismum relaxantur. ib p. 333
A. B.

S. Bernardus ferm. in Cœna Domini, cui titulus est de Baptismo, Sacramento altaris, & ablutione pedum num. 2. postquam præmisit Deum curasse ut aliquo visibili signo suam nobis gratiam communicaret, sic pergit: *Ad hoc instituta sunt omnia Sacramenta; ad hoc Eucharistiæ participatio; ad hoc pedum ablutio; ad hoc denique ipse Baptismus initium Sacramentorum omnium.* Confert eo loci S. Doctor, lotionem pedum cum Baptismo, & Eucharistia, veris sine dubio Sacramentis, atque ea omnia ad hoc instituta esse affirmat, ut signo visibili invisibilis gratia nobis donetur. Quod ubi de Baptismo, & Eucharistia demonstravit, tum num. 4. de lotionem pedum subjungit: *Ut de remissione quotidianorum minime dubitemus; habemus ejus Sacramentum, pedum ablutionem. Quæris forte unde sciam, quod Sacramentum sit hujus remissionis? Maxime cum ipse Dominus promiserit Petro dicens: Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea; nihil autem de Sacramento locutus est, sed tantum: Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis. . . Vis autem nosse, quia pro Sacramento illud est, non pro solo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum est: Si non laveris te, non habebis partem mecum. Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in regno Christi & Dei. . . Unde scimus quia ad abluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & a quibus plane cavere non possumus ante mortem, ablutio ista pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus, & caput pariter ad abluendum, responsum est: Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet.* T. i. p. 890. F.
Ibid. p. 891. E.
Ibid. p. 892. A.

Igitur Sanctus Bernardus lotionem pedum comparat Baptismo, & Eucharistiæ, asseritque 1. eam Sacramentum esse quotidianorum peccatorum. 2. illam non pro solo exemplo, sed etiam pro Sacramento factam. 3. aliquid in ea latere ad salutem necessarium, sine quo nec ipse Petrus partem habere potuisset in regno Christi. 4. denique, ad diluenda peccata, a quibus omnino cavere non possumus, ablutionem illam pertinere.

Denique auctor Tractatus de ablutione pedum inter Opera S. Cypriani, exultimare pariter videtur ablutionem illam pro delendis quotidianis peccatis institutam fuisse, quod probat his verbis Christi: *Si non laveris te, non habebis partem mecum: quæ conditio proposita, inquit, inevitabilem declarat hujus mysterii necessitatem.*

Resp. non aliam in factis hujusmodi rationem, & causam quæri aut reddi posse, præter unam voluntatem Christi, cujus Ecclesia fidelis est interpres: hæc porro lotionem illam pedum nusquam loco veri Sacramenti a Christo Domino instituti se habuisse aperte declaravit, tum præfinito septenario Sacramentorum numero; tum varia, & inconstanti sua disciplina, & praxi in ea lotionem retinenda, vel non retinenda.

Incerta & varia discipli-
na circa lotio-
nem pe-
dum.
T. 2. p.
141. F.

Testatur id S. Aug. in Epist. 55. alias 119. ad Januarium. *Ne, inquit, ad ipsum Sacramentum Baptismi videretur pertinere, (pedum lotio) multi hoc in consuetudine recipere noluerunt. Nonnulli etiam de consuetudine auferre non dubitarunt. Aliqui autem ut hoc, & sacratione tempore commendarent, & a Baptismi Sacramento distinguerent, vel diem tertium Octavarum, quia & ternarius numerus in multis Sacramentis maxime excellit, vel etiam ipsum octavum, ut hoc facerent, elegerunt.*

Et vero Ecclesia Romana ceterarum mater ac magistra, ritum hunc lavandi pedes non observavit, teste ipsomet S. Ambrosio l. 3. de Sacramentis c. 1. n. 5. Ecclesia pariter Hispanica in Conc. Eliberitano Can. 48. prohibuit lavari a Sacerdotibus vel Clericis pedes eorum, qui baptizabantur: Ecclesia etiam Africana certam ac fixam ea in re disciplinam non habuit, ut ex cit. S. Augustino intelligimus.

Origo
& finis
illius lo-
tionis.
Ib. pag.
127. E.

Quod si origo & finis hujusce lotionis aliquibus in locis observata propius inspiciatur, non alius esse videbitur, quam ut sordida baptizandorum corpora, ne forte oculos offenderent, mundarentur: Si quaeris, ait S. Aug. Epist. 54. alias 118. *cur lavandi mos ortus sit, nihil mihi hac de re cogitanti probabilius occurrit, nisi quia baptizandorum corpora per observationem quadragesimae sordidata, cum offensione sensus ad fontem tractarentur, nisi aliqua die lavarentur. Istum autem diem potius ad hoc electum, quo Coena Domini anniverfariè celebratur. Et quia concessum est hoc Baptismus accepturis, multi cum his lavari voluerunt, jejuniumque relaxare.*

Eam ob causam Hispanica Ecclesia non modo pedes, sed & caput baptizandorum lavabat die Dominica Palmarum, quam propterea vulgo *Capitilavium* vocatam fuisse observat Isidorus Lib. 6. Etymologiarum cap. 17. & Libr. 1. de Officiis Ecclesiasticis capite 26. In Gallis quoque eundem morem aliquando invaluisse narrat Alcuinus Libr. de Ecclesiasticis Officiis. Quin & ex Missalibus Gothico pagin. 249. & Gallicano veteri, quæ doctissimus Mabillonius evulgavit, constat non tantum caput, sed & pedes baptizandorum lavari solitos fuisse.

Ad argumenta autem prius adducta respondemus.

I. Equidem lotionem illam esse signum exterius: verum id non sufficit ad verum Sacramentum, sed necesse est, ut sit signum constans, in Religione perpetuum, efficax & practicum gratiae sanctificantis, quæ præsertim conditio desideratur in lotionem pedum.

II. Morem hunc lavandi pedes, in splendidis conviviiis olim usurpari solitum, ut multi existimant, Christus ipse observavit in exemplum, & documentum humilitatis, charitatis, & hospitalitatis; nullatenus verum ut legem, ac præceptum daret Sacramenti in perpetuum celebrandi. Si ergo, inquit Joan. 13. v. 13. *ego lavi pedes vestros Dominus, & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis... Amen, amen dico vobis: Non est servus major domino suo, neque Apostolus major eo, qui misit illum.*

Quid si-
gnifice-
tur per
lotio-
nem pe-
dum,

III. Nulla est promissio gratiae a Christo annexa huic ceremoniae, sed nuda dumtaxat significatio alicujus mysterii, & effectus spiritualis; quam quidem varii variam assignant. Sunt qui volunt ea pedum lotionem adumbratum fuisse Sacramentum Confirmationis, quo homini bapti-

zaro robur accedit contra tentationes mundi, dæmonis & concupiscen-
tiæ: alii Sacramentum Pœnitentiæ, quod lapsis post Baptismum plane
necessarium est; idque significasse Christum his verbis: *Qui lotus est,
non indiget nisi ut pedes lavet.* Sunt qui solam remissionem venialium seu
quotidianorum peccatorum ea lotione designatam dicunt similitudine ni-
mirum ducta ab iis, qui e balneo exeuntes corpore mundi sunt, nec in-
digent nisi ut lavent pedes, quos calcata terra iterum paululum inqu-
nat; idque eo consilio a Christo factum ac dictum asserunt, ut suos
edoceret qua animi puritate, ac munditie ad sacram Eucharistiam,
quam mox ipsis daturus erat, accedere deberent. De variis illis Inter-
pretum expositionibus lege Maldonatum in c. 13. S. Joannis. Existimat
ille probabilius, ea lotione designari Sacramentum Pœnitentiæ. Sed quid-
quid sit, hoc unum apud nos certum, & exploratum esse debet, huic
lotioni nullam a Christo Domino annexam fuisse vim, & efficaciam ad
gratiam sanctificantem conferendam: quapropter hæc comminantis Christi
verba ad S. Petrum: *Nisi laverō te, non habebis partem mecum:* non indi-
cant ipsius præcise lotionis, ac gratiæ annexæ defectu excludendum S.
Petrum a Regno Cælorum; sed eorum verborum sensus est juxta non-
nullos: Si obstinate recuestibi a me lavari pedes, propter inobedientiam,
non habebis partem mecum in Regno Cælorum: vel, juxta alios: Si non
laverō te, non fies particeps Eucharistiæ quam mox instituturus sum:
vel: Si non laverō te lotione scilicet interna, & spiritali, qua brevi
indigebis, postquam me negaveris, non habebis partem mecum. Sub typo
enim lotionis materialis, Christus interna intelligebat, ac futurum præ-
videns Petri lapsum, atque in ejus persona omnes alloquens homines,
admonet, post Baptismum, qui repeti non potest; contra humanas pro-
lapsiones tam frequentes gratiam pœnitentiæ necessariam insuper esse.

IV. Denique, fatemur ea in lotione mysticum aliquid latitasse, quod
tunc ignorabat S. Petrus, & quod postea cogniturus erat, sive cum la-
psum suum agnovit, & amare deslevit; sive cum audivit Christum di-
centem: *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua:* sive cum in die Pentecostes
Spiritus Sanctum accepit: sive cum ipse pœnitentiæ necessitatem præ-
dicavit Act. 8. v. 22. Quod vero sit illud mysterium, ex iis quæ mox
dicta sunt, colligere quisque facile poterit.

Ad auctoritatem S. Ambrosii, dicimus reipsa quidem S. Doctorem a-
gnosceret lotionem illam pedum non tantum ad humilitatem, sed etiam
ad sanctificationem institutam fuisse, quam nempe significabat, non vere
ex se operabatur: porro Sacramenti proprius character est, ut non tan-
tum significet, sed etiam conferat gratiam sanctificantem; nec aliter
hic exponenda S. Ambrosii, quam ipsius Scripturæ verba mox relata.

Plus momenti habere videtur quod ait S. Doctor in L. de Mysteriis c. 6.
unde monet Maldonatus, locum illum indigere tuto lectore ac benevolo
interprete. Verum seipsum interpretatur S. Doctor Expositione in Psal.
48. n. 9. ubi per hereditaria peccata, non intelligit ipsum quod ab Ada-
mo jure nativitatæ peccatum traximus, sed concupiscentiam ipsam quam
ibidem appellat *lubricum delinquendi*, & quæ peccatum dicitur, quia
est a peccato, & ad peccatum inclinat. Sensus igitur illius est: post
mundationem baptismalem, aliam rursus necessariam esse qua purgentur

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

E

here-

Quis
sensus
verbo-
rum
Christi:
*Nisi la-
vero te
&c.*

Luc. 22.
v. 32.

hereditaria peccata, idest, ea quotidiana ad quæ continuo per hereditariam concupiscentiam sollicitamur: quam quidem mundationem significat, non autem efficit illa pedum lotio, nisi saltem ex opere, ut vocant, operantis.

S. Bernardus lotionem illam Sacramentum appellat latiori quodam sensu, quia nempe rem aliquam sacram seu spirituales significabat, at non asserit virtute ipsius exterioris signi rem illam spirituales seu gratiam concessam esse. Ait quidem esse mysterium rei ad salutem necessariorum; sed non ait rem illam necessariam, idest, mundationem a venialibus peccatis, virtute lotionis externæ obtineri; ait lotionem illam pertinere quidem ad abluenda peccata quæ non sunt ad mortem; sed non ait eam esse causam effectricem mundationis a peccatis.

Idem videtur esse sensus eademque mens Arnoldi Carnotensis Abbatis Bonavallis, qui auctor est Tractatus citati de lotionem pedum; tametsi existimet Maldonatus, auctorem hunc voluisse per lotionem pedum significatam fuisse non tantum remissionem venialium peccatorum per opera humilitatis, sed etiam mortalium, per verum Sacramentum Pœnitentiæ.

Quo sensu professio religiosæ Sacramentum ab aliis dicitur.

Quæres denique, quo sensu nonnulli, ut S. Dionysius, Theodorus Studita, Professionem religiosam seu Monachatum Mysterium, & Sacramentum appellavere?

Resp. sensu latiori, & improprio, quia a Christo institutam esse probant religiosam Professionem, tamquam secundum quemdam Baptismum quo peccata remittuntur, non quidem ex opere operato, sed ex opere operantis, propter favorem, ac vehementiam charitatis eorum qui mundo renunciant. *Rationabiliter dici potest*, ait S. Thomas 2. 2. q. ult. art. 3. ad 3. quod etiam per ingressum Religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. Si enim aliquibus elemosynis factis, homo potest statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud Danielis 4. Peccata tua elemosynis redime; multo magis in satisfactione pro omnibus peccatis sufficit, quod aliquis se totaliter divinis obsequiis mancipet per Religionis ingressum, quæ excedit omne genus satisfactionis, etiam pœnitentiæ publicæ. . . . Unde legitur in vitis Patrum, quod eandem gratiam consequuntur Religionem intrantes, quam consequuntur baptizati. Ita Sanctus Thomas, qui tamen longe abest ut existimet parem in omnibus esse virtutem, & efficaciam Professionis Monasticæ, ac Sacramenti Baptismatis. „ Qui non „ contemnendam circa hoc difficultatem movet, est Dionysius Areopag. Cum enim „ is commemoratis genuinis Ecclesiæ Sacramentis Baptismo, Confirmatione, Eucharistia, & Ordine, Monasticam continuo Consecrationem, & eam, quæ in „ defunctos peragi solet, unctionem prosequatur, collegerunt nonnulli, æque duo „ hac postrema veros eum Ecclesiæ Sacramentis accensuisse. Quodque suspicio- „ nem cumulat, est Theodori Studitæ Epistola ad Gregorium Filium, quæ „ Dionysii æque, ac Theodori sententiam utramque explanat. Sic autem ait: „ Monachorum Virginitatis est Professio, Mysteriumque Monasticæ per- „ fectionis secundum vocem Divini, & Doctissimi Dionysii. Et quod „ nonnulli dicant, undenam traditum est abrenunciare, & fieri Mona- „ chum? nihil aliud est, quam undenam traditum fieri aliquem Chri- „ stianum? qui enim primum instituit Apostolica traditione, tradidit „ & secundum, sex Sacramenta exponens; primum illuminationis, se- „ cundo

cundum Synaxeos sive Communionis, tertium Consecrationis Unguenti, quartum Sacrorum Ordinum, quintum Monasticæ perfectionis, sextum eorum, qui sancte obierunt. Quid igitur in his jam dicendum est? eum nempe, qui de uno jam dictorum dubitat, de aliis quoque hæsitare, num divinitus tradita sint; & unius obliteratione necessario reliqua obliterari. His inductus Jobus Monachus, inter germana, & præcipua Ecclesiæ Sacramenta ἑνὸν ἄγιον σκῆμα statuit; atque ut nihilominus septenarium Sacramentorum numerum conservet, septimo loco reposuit ἐὺκεί-
 λαιον ac cum μεταβολῇ in unum confudit. Porro quod opinionem de Monachatu, olim ad Sacramenta accensio, ultro confirmare solet, sunt ipsi ritus, quibus Monachi consecrantur; proxime enim ad Baptismatum caeremoniarum normam, modumque accedunt; tum & insignes ille prærogativæ a Patribus large tributæ Monachatui, perpetuæque, quam Monachatum inter ac Baptismum comparationem instituunt.

Et vetustissimum quidem ritum consecrandi Monachi descripsit Dionysius de Eccles. Hier. c. 6. Sacerdos ante altare adstantem sibi candidatum mystica oratione primum prosequitur, mox ex ipso quærit, an omnibus vitæ hujus deliciis negotiisque mittat nuntium? illo affirmante edocet, quæ ratio vitæ imposterum tenenda; cui ubi initiandus assensum præbuit, Signo Crucis consignatum attondet Sacerdos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, exutæque vestimentis, novo habitu induit, induto cum adstantibus bene precatus, Sacra Communione eundem impertit. Tam multa cum hic sint, quæ Baptismi caeremonias adumbrent, ut Monachatum propius adhuc lavacro exequarent, ceperunt quemadmodum in regeneratione nomina hic quoque immutare. Frequens hujus moris apud Græcos occurrit memoria, sed præcipue in Triodio Dominica Orthodoxiæ Μαρτυρῶν τῆ δια τῆ Θεοῦ καὶ ἀγγελῶν σκῆματος μετονομαζέμενος Μαρτυρῶν μοναχῶν. Ἰωάννης τῆ δευτῆς τῆ δια τῆ Θεοῦ καὶ ἀγγελῶν σκῆματος μετονομαζέμενος Θεωδώρ μοναχῶν.

Baptismo compararunt Monachatum, & privilegiis tantum non exæquarunt Patres. Cyprianus in Tractatu de Virg. habitu Professionem Religiosam cum Baptismo conferens, iteratam nativitatem vocat. Hieron. de præcept. & dispens. aliisque, quos in hanc sententiam laudat Hieronymus Platus de bono Status Relig. Memorandus autem præprimis est Theodorus Cantuariens. Archi-Episc. qui cap. 2. ita habet: in Monachorum Ordinationibus Abbas debet Missam agere, & tres orationes complere super capite ejus; & septem dies velet caput ejus cuculla sua, & septimo die tollat Abbas velamen de capite Monachorum, sicut in Baptismo Presbyter septimo die velamen infantiae abstulit, ita & Abbas debet Monacho, quia secundum Baptisma est, juxta judicium Patrum omnia peccata dimittuntur, sicut in Baptismo. Tom. 8. Conc. In eandem sententiam scribit & Doctor Angelicus 2. 2. qu. ult. art. 3. ad 3. Rationabiliter autem dici potest, quod etiam per ingressum Religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. Et paullo infra: Unde legitur in vitis Patrum, quod eandem gratiam consequuntur Religionem intrantes, quam consequuntur baptizati. Occurrit nempe apud D. Athanasium in vita Antonii Magni hæc narratio. Hora circiter nona cum ante cibum orare cœpisset (Antonius) raptum se sensit in spiritu, & ab Angelis in sublime efferri, prohibentibus transitum aeris Demo-

nibus. Cœperunt Angeli contradicentes requirere, quæ esset causa retinendi, nullis in Antonio existentibus criminibus? Illis vero ab exordio nativitatis replicare peccata nitentibus, criminosa ora Angeli clausurunt, dicentes; non debere eos a nativitate ejus delicta narrare, quæ jam essent, Christi bonitate sopita: si qua autem scirent, ex eo tempore, quo factus esset Monachus, & Deo se consecrasset, liceret proferre.

Verum hæc omnia tanti non sunt, ut credere oporteat Patres illos eoque exerasse, ut Monachatum aliquando principalibus Ecclesiæ Sacramentis connumerandum putaverint. Dionysius cum ex instituto functiones Hierarchicas describendas suscepisset, ad Sacerdotum quoque devolutus munia, Monasticam initiationem prosecutus est, ut num. 8. cap. precedente dixi; vel ut malunt alii, cum jam duos ordines, seu classes hominum expiatorum nempe & illuminatorum per varia Sacramenta descripsisset, fuisse consequens, ut ad tertium genus hominum hoc est perfectorum aut tendentium ad perfectionem Monachorum, describendum accederet. Horum consecrationem mysterii nomine Dionysius, & ex illo Theodorus Studita appellavit: at hoc dumtaxat sensu, quod sublimia, & arcana multa complectatur. Ceterum Theodori Studitæ labor fuit, ut institutione Monachatum parem faceret ceteris Sacramentis Ecclesiæ, minime vero ipsa natura, ac indole. Et vero cum pluribus aliis, tum illo præcipue distat Monachatus a Sacramentis, quod gratiam, ac Sanctitatem non afferat ex opere, ut ajunt, operato, sed dumtaxat offerre possit ex opere operantis. Tradit hoc in primis Dionysius ipse c. 6. §. 3. dicens: Summus vero eorum omnium, qui perficiuntur, est Ordo Sacerdotum Monachorum, cum & omni piaculo tota vi, omnique actionum suarum sanctimonia sit expiatus. Tradit & Pachimeres, qui in hunc Dionysii locum ita commentatur: Tractat de Monastica consecratione quam & sublimiorem vocat non comparatione illorum Sacramentorum, quæ sola Consecratione perficiuntur. Ubi enim esset virtus Baptismi? Ubi Sacerdotii eminens ille status, quod hæc sublimior dicatur? non itaque comparatione illorum, quæ sola consecratione perficiuntur, sublimior est; sed respectu ritus Illustrationis hæc est sublimior. Theodorus quoque Studita, qui tantopere contenderat institutionis ordine Monachatum Sacramentis exæquare, atque etiam a peccatis expurgare affirmat; addit tamen, & modum quo id fiat, explicat; nempe διὰ τελείας ἐπιστάσεως. Verba illius sunt in Testamento. Confiteor insuper Monasticum habitum sublimem esse, & excelsum, & peccata omnia expurgare absoluta vitæ perfectione. Eadem est D. Thomæ sententia, ut apparet legenti locum citatum; sic enim remissionem peccatorum Religionis ingressu obtineri probat: Si enim aliquibus elemosynis factis homo potest statim satisfacere de peccatis suis secundum illud Dan. 4. peccata tua elemosynis redime; multo magis in sanctificationem pro omnibus peccatis sufficit, quod aliquis se totaliter divinis obsequiis mancipet per Religionis ingressum, quæ excedit omne genus satisfactionis etiam publicæ Pœnitentiæ. Atque hoc summum est, quod Gypriani, Hieronymi, aliorumque Patrum in hanc rem testimonia, ipsaque visio illa M. Antonii relata a D. Athanasio comprobant.

Ceterum hoc etiam satis anceps, & controversum reddidit Michael Glycas

„ in Epistola ad Esajam Monachum in eos disputans, qui unde nescio sum-
 „ pta fiducia, cum jam ad limites vitæ mortisque constiterint, Monachico ba-
 „ bitu se induunt, & velut si jam altero Baptismo expiati sint, hinc securi
 „ migrant. His ergo ille, qui in Gracia frequentissimi fuere, quamquam hoc
 „ supremum pietatis genus non improbet, sensum legitimum explicat, quo Pa-
 „ tres Monachatum, secundum appellant baptismum: Putat autem effato dedisse
 „ originem, magnam illam, quæ est inter Monachatus, & Baptismi, ritus,
 „ analogiam; minime vero ipsam effectus æqualitatem. Nam, ut ipse ait,
 „ Divinum lavacrum & sine lacrymis, & absque alio vitæ instituto la-
 „ borioso peccata dimittere valet, & Spiritus Sancti participes efficit.
 „ Contra Monachicum habitum ipsum per se solutionem delictorum non
 „ exhibere, nisi eum labores consequantur. Inquam rem ubi pluribus ar-
 „ gumentis usus est, subdit: quid multis opus est, vestimentorum ipsa
 „ diversitas, quæ nempe in Baptismo, & Monachatu præbetur, quam
 „ fuerit vis facultasque ostendit. Ibi enim, hoc est in Baptismo, vesti-
 „ menta pura mysticæ puritatis, quam illuminatus accipit, indicium
 „ sunt. Hic, hoc est in Monachatu, nigrum amiculum tantummodo mœ-
 „ rorem, & lacrymas notat: omnes liquidem, qui suos mortuos deplora-
 „ rant, nigris vestimentis amiciuntur. Quare nigris induuntur vestibus,
 „ qui ad pœnitentiam veniunt, quod semetipsos deplorare in animo
 „ posuerunt, jam delictis demortuos. Confirmat Glycæ sententiam ordo Ro-
 „ manus Tom. 13. Bibl. PP. ubi super jam initiatum Sacris Monachicis in
 „ hunc modum orat Sacerdos: ut peccata sua incessanter & cum lacrymis
 „ accuset & diluat. Quod sane Monachatum a Baptismi virtute quam lon-
 „ gissime disjungit, & distare demonstrat. „ Lege Leonem Allatum l. 3.
 „ de consensu c. 16. n. 22. & seq. ubi explicat quo sensu Veteres nonnulli
 „ Monachatum Sacramentum esse dixerint. (1)

Q U Æ S T I O T E R T I A.

De virtute, & efficacia Sacramentorum.

TRia hic occurrunt nobis discutienda capita.

Primum spectat dogma fidei adversus Hæreticos, an scilicet Sa-
 cramenta novæ Legis gratiam ex opere operato conferant iis qui nul-
 lum opponunt obicem, cum ea percipiunt.

Secundum spectat Scholæ dissidium, seu controversiam liberæ Theo-
 logorum disputationi permissam, nempe an Sacramenta modo physico
 vel morali operentur.

Tertium denique spectant discrimen nostrorum Sacramentorum a ve-
 teribus; nimirum utrum vetera Sacramenta, in primis Circumcisio,
 vim habuerint ex sua institutione conferendi gratiam sanctificantem.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

E 3

AR-

(1) Confer hac super re omnino, quæ in ephemeridibus Litterariis inscriptis: *Saggio critico della corrente Letteratura straniera Tom. I. pag. 325. seqq. 338. seqq. 391. seqq.* disputata a me sunt adversus Joannis Salomonis Semleri Dissertationem historico-Theolo-
 gicam de regeneratione Monastica Halæ editam 1754.

ARTICULUS PRIMUS.

*An Sacramenta Legis Evangelicæ ex se, seu ex opere operato;
gratiam non penitentibus obicem conferant.*

REi Catholicæ interest plurimum, nosse quæ genuina sit Sacramentorum nostrorum virtus, & efficacia, ex qua, ut eorum dignitas & præstantia, ita & sanctificatio nostra derivatur. Inde graves de hocce argumento Catholicos inter, & Novatores Lutheranos, & Calvinistas discordiæ; quæ, ut pluribus videtur, ex eo plurimum creverunt, quod non satis ex utraque parte litigantium sententia perspecta, & eliquata visa fuerit; nec sese mutuo satis intellexerint.

Ut vero intelligatis, quid sit apud Theologos Sacramentum agere ex opere operato, observate statim ad justificationem hominis ista concurrere. 1. ex parte Dei, concurrat voluntas, qua vult, Ministerium uti talî materia sensibili ad conferendam gratiam ab eo determinata. 2. ex parte Christi, ejus Passio, cujus merita applicantur. 3. ex parte Ministri, intentio, & potestas. 4. ex parte Sacramenti, ipsa externa actio, quæ exurgit ex debita materiæ, & formæ applicatione. 5. denique, ex parte subjecti seu hominis Sacramentum percipientis, si adultus fuerit, actus fidei, spei &c. dispositiones sunt seu præparationes præviæ ad Sacramentum cum fructu percipiendum omnino necessariæ. Christus igitur est gratiæ sacramentalis causa meritoria: Deus causa primaria seu principalis; Minister causa ministerialis, quando materiam cum forma conjungit; Sacramentum vero ut instrumentum Dei gratiam operatur; actus fidei, spei &c. sunt dispositiones seu conditiones necessariæ.

*Duplex modus producendi gratiam, ex opere scilicet operato, &
ex opere operantis.*

Duplicem Theologi modum distinguunt producendi gratiam: unum ex opere operato, alterum ex opere operantis.

Gratia produci dicitur ex opere operantis, quæ conceditur a Deo intuitu fidei ac pietatis seu meriti, vel ministrantis, vel fuscipientis Sacramentum.

Dicitur vero produci ex opere operato, quæ vi & efficacia ipsius operis externi sacramentalis a Christo Domino instituti, ac debite subjecto applicati, producitur ultra omne meritum ministrantis vel recipientis Sacramentum; quamquam non sine præviis ex parte subjecti Sacramentum percipientis, fidei & pietatis dispositionibus, quæ dispositiones seu præparationes, neque sunt causæ effectrices gratiæ, neque ipsis Sacramentis vim, & efficaciam tribuunt, quam habent a Christo ipso derivatam, sed remouent dumtaxat obicem seu obstacula, quibus impediri, ac retardari posset vis, & efficacia Sacramentorum: eo fere modo quo in combustionem ligni v. gr. ignis est causa naturalis, & physica combustionis, siccitas autem dispositio est ex parte ligni, & approximatio ad ignem conditio est requisita. Istud vero manifestum fit exemplo duorum parvulorum, quorum unus baptizatur, alter non baptizatur. Uterque pari labe originali infectus est æternæ damnationi obnoxius;

uter-

utrumque propriæ seu personalis dispositionis pariter incapax: qui tamen baptizatur, saluus est, si in infantia moriatur; altero aeternum pereunte; non quidem propter meritum diversitatem, quæ in utroque nulla sunt, sed propter merita Christi quæ uni per Baptismum applicantur, alteri vero non applicantur. Quomodo vero uni applicantur? ex opere scilicet operato, virtute, & efficacia operis externi sacramentalis. Non alius porro est, sed idem prorsus modus agendi Sacramentorum in adultis, qui & in infantibus: in hoc uno stat discrimen, quod in adultis præviæ fidei, ac pietatis dispositiones exiguntur, non autem in infantibus, quarum incapaces sunt.

Opus igitur operatum hic nihil aliud est quam Sacramentum ipsum subjecto debite applicatum; atque adeo gratiam produci ex opere operato a Sacramentis, id unum significat, Deum nempe vi actionis externæ Sacramenti determinari efficaciter ad producendam gratiam, propter promissionem ab ipso annexam actioni externæ, qua materia Sacramenti rite cum forma coniungitur.

Novatores, quibus propositum est odiosam reddere Concilii Trident. doctrinam, mirum in modum pervertunt, ac deformant sensum, & interpretationem istorum verborum, ex opere operato.

*Fraudes ac mendacia Novatorum circa sensum istorum verborum:
ex opere operato.*

Fingunt alii Sacramenta agere ex opere operato, idem apud nos esse, ac illa causas esse gratiæ primarias, ac principales. Sensem hunc innuere videtur Calvinus Lib. 4. Inst. c. 14. paragr. 17. *Hic tantum quaeritur, P. 477. ait, propriæ & intrinsecæ virtute operetur Deus, an externis symbolis resignet vices suas. Nos vero, pergit ille, contendimus quæcumque adhibeat organa, primariæ ejus operationi nihil decedere.* Verum frustra hæc Calvinus: contendunt enim Catholici, non aliam in Sacramentis agnoscendam efficaciam, quam instrumentalem divinæ virtuti, ac motioni, velut causæ primariæ ac principali, subordinatam.

Placet aliis fingere, docere nos Sacramenta virtute sua naturali, ac physica sanctificationem in animis nostris operari. At putida est calumnia. Profitentur enim Orthodoxi omnes cum S. Basilio Lib. de Spiritu Sancto cap. 15. *quod si quæ sit in aqua gratia, non ex aquæ natura sit, sed ex præsentia Spiritus.* Ed. vet. T. 1. p. 177. D.

Dicunt alii, agere ex opere operato idem esse apud nos, atque agere per qualitatem insitam, inhaerentem, ac permanentem. Verum maligne confundunt illi privatam aliquorum ex nostris opinionem cum dogmate Catholico. Orthodoxi quidem omnes in eo conspirant, Sacramenta gratiam conferre vi operis externi subjecto debite applicati, non autem merito vel suscipientis, vel ministrantis: an vero id assequatur per qualitatem quamdam inhaerentem & insitam, an per motionem seu actionem Dei fluentem ac transeuntem, Scholæ disputationi, salva & integra fide, permittunt.

Alii supponunt, idem esse apud nos agere ex opere operato, ac agere modo physico; atque in eo agendi modo Sacramentorum confutando mire illi exultant. Verum scopum illi non attingunt: modus quippe

agendi Sacramentorum physicus vel moralis, non pertinet ad dogma fidei, sed ad varium Scholæ placitum. Hoc unum fides Catholica hic exigit, Sacramenta ex seipsis causas esse gratiæ effetrices, non ex fide ac merito subiecti vel Ministri Sacramentorum. Et quamquam exponi satis, & explicari non posset modus hujus efficaciam, non tamen propterea minus firma, & certa illa permaneret: atque hoc haberet commune cum ceteris fidei nostræ misteriis, quæ certissima sunt, etsi modus eorum intelligi & explicari satis non possit. Diceret in præsentī argumento prudens Theologus, quod dicebat S. Aug. L. 3. de pecc. mer. & rem. c. 4. de argumentis Pelagianorum adversus modum quo peccatum originale traducitur: *Ego autem, inquit, etsi refellere istorum argumenta non valeam, video tamen inhærendum esse iis, quæ in Scripturis sunt apertissima.* Et in Ep. 166. alias 28. ad S. Hieronymum c. 4. n. 9. dicit, se, cum interrogatur, quomodo peccatum Adæ propagatur in posteros, respondere solitum:

T. 10. p.
47. C.

T. 2. p.
387. E. C.

Sicut alia multa, & hoc me ignorare confiteor.

Fingunt denique omnes fere Novatores, per opus operatum Sacramentorum Catholicos excludere a suscipientibus tamquam necessarios prævios fidei, spei, & aliarum virtutum motus; quasi Sacramenta ex seipsis cuicumque subiecto admota gratiam certo conferrent: atque in hac absurditate refellenda serio illi occupantur, & triumphant. *Quid est, exclamat Calvinus L. 4. Instit. c. 14. paragr. 14. Sacramentum sine fide sumptum, nisi certissimum Ecclesiæ exitum?* Paullo ante dixerat: *Catholicorum sententiam exitialem esse, pestilentem ac diabolicam, dum iustitiam sine fide pollicetur.* At pugnant illi cum larvis, & umbris. Quis enim Catholicus ita unquam deliravit, ut dixerit Sacramenta iis adultis prodesse, qui non bene præparati ac dispositi ea percipiunt? An non legerunt quod sess. 6. Conc. Trid. c. 7. scriptum est, *unumquemque iustitiam recipere secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem, & cooperationem.* Et c. 1. ibidem, nonne Concilium enumerat dispositiones, quibus adulti ad gratiam justificationis se præparare debent? Unde merito Patres Tridentini sess. 14. de Penitentia c. 4. ajunt: *Falso quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Penitentiae absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit nec sensit.*

T. 14.
Conc. p.
759. D.
16. pag.
627. E.

Neque porro est quod Novatores opponant, hanc loquendi rationem, *ex opere operato*, novam ac barbaram esse.

T. 9. p.
593. G.
16. pag.
140. E.
In Psal.
138.

Namque Ecclesia universa in Concilio Trid. sess. 7. can. 8. hanc usurpavit & consecravīt, quæ licet quoad sonum verborum non ita antiqua videatur, nec multo ante tempora S. Thomæ fuerit usu recepta, attamen quoad sensum & rem significatam ipsi Ecclesiæ cœva est. Hoc volebat S. Aug. cum L. 4. contra Cresconium c. 16. dicebat, *Baptismus non eorum meritis, a quibus ministratur, nec eorum, quibus ministratur, constare, sed propria sanctitate atque veritate, propter eum a quo institutum est.* Et de Circumcisione ipsa, quanto magis de Baptismo? Lib. 4. contra Donatistas c. 24. docebat, *ipsam per semetipsum Sacramentum multum valuisse: quod certe idem est ac si dixisset, ex se se, seu ex opere operato valuisse.* Fatemur equidem puriorem latinatē non redolere dictam loquendi formam: at de rebus Theologicis accurate magis, quam polite dicere soliti

soliti sunt Doctores Catholici, satiusque esse ducunt cum S. Augustino, *ut reprehendant Grammatici, quam ut non intelligant populi*. Liceat ergo Theologis quod unicuique in arte sua permittitur, propria scilicet usurpare disciplinæ suæ vocabula, ad dogma quod significare volunt, & ad revincendas Hæreticorum fraudes, & cavillationes apta maxime, & accomodata.

Quæ sit Novatorum sententia de virtute, & efficacia Sacramentorum.

Novatorum sententiam dubiam, & incertam reddere videntur, tum varia, & pugnans eorum loquendi ratio, tum diversa de illorum sensu nonnullorum Scriptorum judicia, & testimonia.

Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.

Sociniani & Anabaptistæ omnem Sacramentorum usum ac fructum in eo collocant, ut nuda & sterilia sint signa, tum externæ professionis fidei Christianæ, tum distinctionis Fidelium ab Infidelibus. Ita Catechesis Racoviana c. 4. de Baptismo q. 1. Volkelius L. 4. de vera Religione c. 22.

Hanc Anabaptistarum sui temporis sententiam acrius perstringunt Lutherus & Calvinus; atque vim & efficaciam Sacramentorum ita extollunt aliquando, ut Catholicis ipsis fucum faciant ac fere persuadeant se Catholice omnino de virtute illa Sacramentorum sentire, quæ non tantum signacula, sigilla, & pignora divinarum promissionum appellant, sed etiam Dei instrumenta & organa gratiæ. Veterum sub his verbis occultatur error; aut saltem dubium ac incertum videtur, quo sensu Sacramenta dicant esse efficacia divinarum promissionum signa, sigilla, pignora, gratiæ organa & instrumenta; an immediate ac per se, idest, vi divinæ institutionis & ipsius operis externi; an mediate dumtaxat, quatenus scilicet fidem alunt vel excitant, qua sola homo justus fit, & sine qua vanum ac nullum est Sacramentum.

Communior nostrorum opinio est, Lutheranos & Calvinistas non aliam in Sacramentis agnoscere vim & efficaciam, quam mere externam & objectivam, ad fidem scilicet movendam & excitandam, sicut antea diximus, ubi de verbis Sacramentorum, an concionis sint vel consecrationis, agebamus: qui certe Novatorum error ab alio tamquam a principio, & fonte defluit, nempe sola fide homines justos constitui. Quamdiu enim ab hoc suo principio Novatores non recedent, scite observat Bellarm. Lib. 2. de Sacramentis in genere c. 2. necesse erit fateantur, Sacramenta non habere immediate ullam veram efficientiam respectu gratiæ, sed mediate dumtaxat, quatenus videlicet fidem movent & excitant, per quam homines justitiam assequuntur. Cum autem illi præviam in suscipiente Sacramentum fidem exigant, ipsius virtute prius justificatum illum censere debent, quam Sacramenti particeps factus fuerit: unde consequens est, Sacramentum in illo homine signum esse dumtaxat jam collatæ gratiæ, non vero causam ipsius effectricem, adeoque merum esse ac plane vacuum distinctionis symbolum, sicut contendunt Sociniani, quibus Novatores, si suis stare velint principiis ac coherentem sentire, & loqui, vel inviti infelicitur suffragantur.

Hanc porro esse Lutheri, & Calvini mentem atque sententiam probant ex eorum verbis.

Lutherus Lib. de Captivitate Babylonica c. de Baptismo, *Baptismus*, inquit,

inquit, neminem justificat, nec ulli prodest, sed fides in verbum promissionis, cui additur Baptismus ... Idem Deus qui nos nunc per Baptismum, & panem salvavit, salvavit Abel per Sacrificium, Noe per Arcam, Abraham per Circumcisionem, & alios omnes per signa. Et paullo post numerat inter Sacramenta veteris Legis, quæ contendit inferiora nostris quoad efficaciam non fuisse, signum datum Gedeoni in rore & vellere, & signum datum Manue in sacrificio, & signum oblatum Achaz Isajæ 7. ac tandem ita concludit: Nostra & patrum signa seu Sacramenta habent annexum verbum promissionis quod fidem exigit: ideo sunt signa seu Sacramenta justificationis, quia sunt Sacramenta justificantis fidei, & non operis; unde tota eorum efficacia est ipsa fides, non operatio.

Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. 12. docet hoc unicum esse Sacramentorum officium, ut Dei promissione oculis nostris spectandas subiciant, & eorum nobis sint pignora. Et paragr. 17. ait, alias non esse Sacramentorum, quam verbi Dei partes, quæ sunt offerre nobis, ac proponere Christum, & in eo celestis gratiæ thesauros. Et infra: Sacramenta id sunt nobis a Deo, quod ab hominibus rerum lætarum nuntii, vel arrbæ in pactis sancientiis: utpote quæ non a se quidem largiantur aliquid gratiæ, sed renuntient & ostendant, atque (ut sunt arrbæ, & tesserae) rata apud nos faciant, quæ divina largitate donata nobis sunt.

Theodorus Beza in Lib. de Summa rei Sacramentariæ q. 2. ait, totam illam efficaciam Sacramentorum a Spiritus Sancti operatione in solidum derivari, non a signis, nisi quatenus externis illis objectis interiores sensus moventur.

Confessio Gallica art. 38. hæc habet: Dicimus elementum aquæ quantumvis caducum, nihilominus vere testificari internam animi nostri abluionem in Sanguine Jesu Christi per Sancti Spiritus efficaciam. Itemque panem illum, & vinum illud, quod nobis in Cœna datur, vere nobis fieri spirituale alimentum, quatenus videlicet oculis nostris spectandum præbent, Carnem Christi nostrum cibum esse, & ejusdem Sanguinem nobis esse potum. Nihil hic externum, & objectivum Sacramentis tribuitur: nempe Baptismo ut testificetur internam animi nostri abluionem; & Eucharistiæ, ut oculis nostris objiciat Carnem Christi, & ejus Sanguinem tamquam spiritalem animæ nostræ cibum, & potum. Quapropter Synodus Tridentina sess. 7. Can. 5. ad illum Novatorum errorem attendens sic statuit: Si quis dixerit; hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse; anathema sit.

Verum reclamant nonnulli, & ad ipsos Novatorum Libros ac publicas fidei eorum Confessiones provocant, ut efficiant, unam hic esse inter illos, & nos de nomine controversiam; nec alium istorum verborum, ex opere operato, sensum ab illis rejici, quam qui supponit Sacramenta propria sua, & naturali virtute gratiam suscipientibus conferre, absque fide, & ullo bono ex eorum parte motu.

Novatores veram in Sacramentis virtutem, & efficaciam respectu gratiæ agnoscere interdum videntur.

Probant ex Luthero Hom. 21. de Baptismo, ubi docet, Baptismum institutum esse in regenerationem, & renovationem Spiritus Sancti; tantam esse illius virtutem, ut peccata abluere, mortem submergere, & suffocare, & omnia vitia & sordes sanare, & mundare possit.

Ex

Ex Calvino in Antidoto Concil. Trid. ad sess. 7. & Can. 5. ubi ait, *Sacramenta instrumentales esse gratiæ conferendæ causas.* Et ad Can. 6. *Si qui sunt, inquit, qui negent Sacramentis contineri gratiam quam figurant, illos improbamus...* Nos vero, pergit, *sicuti monachale illud commentum repudiamus, aliter prodesse Sacramenta quam per fidem, ita libenter cum signis conjungimus veram rei exhibitionem, ut nullus eorum extra fidem sit effectus, & tamen non inania sunt, nudaque gratiæ procul remotæ signa.* Et Can. 7. *Quis, inquit, rite ut decet, accedentibus exhiberi dubitat quam Deus illis promisit gratiam?* Et l. 4. Instit. c. 14. paragr. 9. *Sic, inquit, inter Spiritum, & Sacramenta partior, ut penes illum agendi virtus resideat, & his ministerium dumtaxat relinquatur: idque sine spiritus actione inane, ac frivolum; illo vero intus agente vimque suam exerente multa energiæ refertum.*

Inter O-
puscula
Ed. Gen.
an. 154.
p. 734.
ibidem.
Ib. p. 755
Ibid.
P. 474.

Probant præterea ex publicis Novatorum fidei Confessionibus.

Confessio Augustana art. 9. de Baptismo, declarat, quod *necessarius sit ad salutem, tamquam ceremonia a Christo instituta; & quod per Baptismum offeratur gratia Dei; & quod infantes sint baptizandi, & quod infantes per Baptismum Deo commendati, recipiantur in gratiam Dei, & fiant filii Dei.*

Corpus
Confess.
p. 13.
Ib. p. 109

Confessio Gallica art. 34. *Credimus adjuncta esse verbo Sacramenta, amplioris confirmationis causa, gratiæ Dei nimirum pignora, & tesseras quibus infirmæ, & rudi fidei nostræ subveniatur; fatemur enim talia esse signa hæc exteriora, ut Deus per illa, Sancti sui Spiritus virtute operetur, nec quidquam ibi frustra nobis significetur.* Et art. 35. *In eo (Baptismo) inferimur Christi Corpori, ut ejus Sanguine abluti, simul etiam ipsius Spiritu ad vitæ sanctimoniam renovemur.* Ibidem asserunt, Baptismum infantibus necessarium esse. Et art. 37. *Credimus tam in Cæna, quam in Baptismo, Deum nobis reipsa, idest, vere & efficaciter donare quicquid ibi Sacramentaliter figurat: ac proinde cum signis conjungimus veram possessionem, ac fruitionem ejus rei, quæ ibi nobis offertur.*

Ibid.
P. 300.

Confessio Polonica: *Sacramenta sunt externa, & in oculis incurrentia signa, sigilla & testimonia voluntatis divinæ per verbum elemento additum, a Deo ipso instituta, ad invisibilem gratiam, quæ verbo fœderis promittitur, obsignandam, & mediantibus illis signis exhibendam.* Multo plura in rem eandem profert Veronius Controversiarum parte 5. de Sacramentis c. 1. a quibus recensendis, cum nihil novi addant, hic supersedemus.

Atque hæc sunt, quibus nonnulli non Hæretici modo, sed & Catholici inducti fuere, ut dicerent reipsa Novatores, quoad substantiam Catholici dogmatis, nobiscum hac in parte consentire, ac unam esse inter illos, & nos de nomine controversiam.

Kemnitius in examine Conc. Trid. p. 2. c. *De opere operato*, expendens istorum verborum sensum: *Si hoc vellent (Catholici) ait, Sacramentorum veritatem non esse ex Ministri operantis, dignitate seu merito assemandam, sed ex Dei auctoris institutione, potentia, & operatione, & falsum esse per Sacramenta gratiam sine prævia suscipientis fide conferri, quia sententia vera est, nulla esset controversia.* Videtur hic Kemnitius non aliam rejicere verborum istorum, ex opere operato, interpretationem; quam falsam illam, & commentitiam, quæ a nonnullis falso, & per calumniam nobis imponitur.

Inter postremos Calvini discipulos Ludovicus le Blanc in suis Thesibus Sedanensibus fuse ostendit vel ipso parvulorum exemplo, Sacramenta

Ludovicus le
Blanc.
vir-

virtute propria ex Deo profluente, non autem ex merito suscipientis operari; cosque refellit, qui non alias, in justificatione hominis, Sacramenti, quam verbi partes esse affirmant: Proinde, inquit, circa modum & rationem agendi, Sacramenta in duobus a verbo nobis differre videntur: 1. quidem, quod verbum non agit nisi objective, id est, nisi praeceptum, & cognitum ab iis, quibus efficax est; Sacramenta vero etiam aliter quam objective agunt. Deinde, quod ex nullo pacto tenetur Deus verbum virtute sui Spiritus comitari, ut fidem in his potius quam in illis creet; Sacramentis autem ex certa Dei pactione adest virtus divina, per quam gratiam quamdam salutarem communicant omnibus illis, qui secundum ordinem a Deo positum illa participant.

De Dominis Spalatensis Archiepiscopus, & Apostata L. 5. de Republica Christiana c. 4. postquam n. 27. & 28. nostram, & Reformatorum sententiam de virtute Sacramentorum exposuit, ac pronunciavit istum fuisse Ecclesiae Catholicae etiam purae, & incorruptae sensum perpetuum, Sacramenta nempe gratiam ex opere operato, hoc est, ex se, & non ex merito suscipientis contulisse, n. 29. ait, nostram sententiam veram esse, quam Reformatores tolerare, nec propterea unioni, si quis eam cuperet, resistere debet; nam & ipsi, inquit, coguntur fateri Sacramenta esse signa efficacia gratiae, hoc est, non tantum significativa, sed talia, ut gratia ea semper consequatur vel comitetur. Et n. 26. definiri non posse quis sit modus agendi Sacramentorum, an physicus an moralis, quia mysterium est divinarum operationum nobis inscrutabile; ac sufficere nobis debet, quod sciamus ea instrumenta esse, ad quorum praesentiam Deus suam nobis concedit gratiam.

Denique Illustrissimi, & doctissimi Praefules de Vvalemburch Tom. 2. in Compendio controversiarum particularium c. 21. existimant: Protestantes, facile judicare nihil hic esse in doctrina Catholica quod merito reprehendant, imo quod ipsi non teneant; ideoque de modo loquendi non esse litigandum. Idem plane videtur esse Veronii sensus.

Verum si propius inspicatur Novatorum sententia de fide justificante, manifestum erit, quod observat Bellarminus citatus, Sacramenta per se ac immediate gratiam non conferre, sed mediate dumtaxat, quatenus fidem excitant, quae sola causa est justificationis, & sine qua Sacramentum vacuum est ac inane signum. Hoc sensu dicunt Sacramenta esse signa efficacia, esse causas instrumentales gratiae praesentis, Deum per illa operari, nec frustra signa illa instituta fuisse &c. sub illis etenim verbis latet error non excluditur; nec vera & interna efficientia, sed externa dumtaxat, & objectiva defenditur: Per Baptismum offertur gratia Dei, ait Confessio Augustana: Verbo adjuncta sunt Sacramenta, amplioris confirmationis causa, inquit Confessio Gallica. Item, Aqua testificatur interiorem animi ablutionem. Panis Eucharisticus sit nobis cibus spiritualis, quatenus oculis spectandam praebet Carnem Christi. In his profecto nihil ipsi mere externum, & objectivum deprehenditur.

Sed inquiet aliquis, nonne hic satis esse debet, quod ex utraque parte tum Novatorum tum Catholicorum istud concessum habeamus, fideni prorsus necessariam esse ut Sacramentum cum fructu percipiatur? Hanc quidem Novatores causam dicunt justificationis effectricem, Catholici vero tantum dispositionem appellant; verum quaestio haec tanti ne est, ut nos a Novatoribus fide, & communione sejungat? Ita certe. Si enim
fides

fides una est justificationis causa, ergo Sacramentum ex sese nihil potest, sed iners est ac sterile signum: ergo gratiam ex opere non operato non producit: quod certe quam falsum sit, & a fide Catholica alienum, præter Tridentinam definitionem, manifeste demonstrat vel ipse infantium Baptismus, qui ratus, ac validus est etiam sine fide datus, & acceptus.

Probatur Catholicum dogma de virtute, & efficacia Sacramenti ex opere operato.

C O N C L U S I O.

Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.

P R I M A P R O B A T I O.

Ex Scripturis.

Ea Sacramenta gratiam in non ponentibus obicem producant ex opere operato, quæ eam producant virtute operis externi a Christo Domino instituti, subiecto debite applicati, non autem ex merito seu ministrantis, seu recipientis Sacramentum: atqui talia sunt Sacramenta novæ Legis.

De Baptismo Joan. 3. v. 5. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Regenerandi vis, & P. 498. efficacia aquæ non minus, quam Spiritui Sancto hic tribuitur: aquæ, tamquam instrumento; Spiritui Sancto, tamquam causæ principali.

Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 16. §. 25. respondet figuratam esse eo loci Christi locutionem, neque de vero aquæ Baptismo mentionem fieri, sed de sola renovatione interiori per Spiritum Sanctum, qui purgando, & irrigando animas fideles, vice aquæ fungitur; hoc est, ut ipse loquitur, qui in anima id facit, quod aqua in corpore: eo prorsus modo quo Matth. 3. v. 11. S. Joann. dicebat: *Qui post me venturus est . . . ille vos baptizabit in Spiritu Sancto, & igne.*

Verum, præterquamquod universa Ecclesiæ traditio hic in Calvini commentum insurgit, quæ summam Baptismi necessitatem ex citato S. Joan. textu semper demonstravit, nonne S. Paulus verborum Christi fidelis interpres, ad hanc renovationem seu regenerationem alludens, de vero aquæ Baptismo dicebat ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti?*

Nulla porro alio in loco, quam Joann. 3. v. 5. vis regenerandi Baptismo aquæ concessa fuit a Christo: ergo citatus textus de vero aquæ Baptismo, non autem de sola interiori renovatione per Spiritum Sanctum intelligendus est: alias istud, ex aqua, superfluum omnino foret, nihilque significaret a Spiritu distinctum. Neque paritas Baptismi in igne, Calvinus faret; namque vere sub specie ignis die Pentecostes super Apostolos Spiritus Sanctus delapsus est, totque miris, ac stupendis donis eos cumulavit. Quamquam etsi sensu figurato, ac metaphorico ignis ille de quo S. Matth. c. 3. exponendus foret, quid inde assequeretur Calvinus? nihil omnino.

Apertum discrimen ostendit constans, & perpetua praxis Ecclesiæ, quæ inter baptizandum elementum aquæ semper usurpavit, non ignem: quæ profecto praxis, viva quædam est, ac spirans voluntatis, ac verborum Christi-

T. 14.
Conc. p.
278. A.

Christi interpretatio. Quapropter Synodus Tridentina sess. 7. de Baptismo Can. 2. anathema dicit iis, qui citata Christi Domini verba: *Nisi quis renatus fuerit &c.* ad metaphoram aliquam detorserit.

Ephesiorum 5. v. 26. *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aque in verbo vitæ.* Ergo Baptismus aquæ vere mundat, Deo mundationem illam per aquam operante; non ergo ex fide ministrantis vel recipientis. Baptismus, aqua mundat, sed ex se se virtute divinæ institutionis.

Act. 2. v. 38. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum.* Et Marci ult. v. 15. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Baptismus igitur remissionem peccatorum, ac salutem operatur; præsupposita in adultis fide.

Denique Lucæ 3. & Joan. 1. Ego, ait Christi præcursor, *baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu Sancto*: ubi tantum diferimen ponitur Baptisma Joannis inter, & Baptisma Christi, quantum est inter aquam, & Spiritum: atqui Baptismus Joannis excitabat fidem, prædicabat enim Baptismus pœnitentiæ in remissionem peccatorum: ergo Baptisma Christi alio modo gratiam producit, quam excitando fidem, scilicet ex opere operato.

De Confirmatione Act. 8. v. 17. & 18. dicunt: *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* Cum autem vidisset Simon, quia per impositionem manus daretur Spiritus Sanctus, *obtulit eis pecuniam &c.*

De Eucharistia Joan. 6. v. 55. *Qui manducat, inquit Christus, meam Carnem, & bibit meam Sanguinem, habet vitam æternam.*

De Pœnitentia Joan. 20. v. 23. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.*

De Unctione extrema S. Jacobus Epist. c. 5. v. 14. ait: *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittuntur ei.*

De Ordine 1. ad Tim. 4. v. 14. *Noli, ait Apostolus, negligere gratiam, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterii.* Idem affirmat 2. ad Tim. 1. v. 6.

Matrimonii denique gratiam commendat, & insinuat Christus, cum nuptias in Cana Galilææ præsentia sua cohonestavit, & sanctificavit.

Et hæc quidem ex Scripturis ducta probatio hic sufficiat: plenior enim & accuratior propriis locis servanda est, cum nempe de unoquoque sigillatim Sacramento tractabimus.

SECUNDA PROBATIO.

Ex constanti Ecclesiæ Traditione.

Constans illa, & perpetua Traditio Ecclesiæ nobis ex Conciliis, ac SS. Patribus certo innotescit.

CONCILIA.

Constantinopolitanum I. quod est generale secundum ann. 381. in symbolo fidei: *Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum.*

Milevitanum II. ann. 416. Can. 2. *Parvuli qui nihil peccatorum in seipsis adhuc*

adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in his regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. Et initio Canonis anathema damnatur quicumque negaverit, parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos, aut dixerit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expiatur: unde consequens fit, ut in eis forma Baptismatis in remissionem peccatorum, non vere, sed false intelligatur.

Arausicanum II. ann. 539. Can. 25. Hoc etiam, ajunt Patres, secundum fidem Catholicam credimus; quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint, & debeant, si fideliter laborare voluerint, adimplere: quam quidem fidei professionem, cum ad omne pertineat, ab omnibus etiam Laicis, propria manu subscribi debere jubent sanctissimi hujus Concilii Episcopi.

Florentinum ann. 1489. five Eugenius IV. in Decret. Novæ Legis, inquit, septem sunt Sacramenta . . . quæ multum a Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc vero nostra, & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.

Trident. denique inchoatum an. 1545. absolutum an. 1563. sess. 7. in decreto de Sacramentis in genere: Consentaneum visum est, ajunt Patres, de Sanctissimis Ecclesiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera justitia vel incipit; vel cepta augetur, vel amissa reparatur.

Et Can. 6. Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint accepta per fidem gratiæ vel justitiæ & novæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus, anathema sit.

Can. 7. Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper, & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.

Can. denique 8. Si quis dixerit per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solum fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Sancti Patres.

Eadem Traditio probatur ex SS. Patribus, quorum testimonia longo ordine referunt Bellarm. Lib. 2. de Sacramentis c. 6. & 7. Maldonatus de Sacramentis in genere qu. 4. c. 1. Coccius in Thesaur. T. 2. Lib. 5. art. 4. & alii passim Theologi. Ne vero prolixior evadat hæc nostra disputatio, ad certa generatim capita revocabimus, quæ de virtute Sacramentorum fufius SS. Patres edisserunt.

Docent igitur 1. vim sanctificandi signis exterioribus a Spiritu Sancto inditam esse, ea causas esse sanctificationis; sine Spiritu, & symbolis salutem obtineri non posse.

Tertull. Lib. de Baptismo c. 4. Aquæ sanctificatæ (a Spiritu Sancto) vim sanctificandi combibunt. Et Lib. de resurrectione carnis c. 8. caro, inquit, abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecratur. Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut

anima spiritu illuminetur. Caro Corpore Christi, & Sanguine vescitur, ut & anima de Deo saginetur.

S. Irenæus l. 3. c. 17. alias 19. Corpora nostra, inquit, per lavacrum illam, quæ est ad incorruptionem, unitatem acceperunt: animæ autem per spiritum. Unde & utraque necessaria, cum utraque proficiunt in vitam Dei.

S. Cyrillus Jerosol. Catechesi 3. Qui in aquam descensurus es, inquit, non aqua simplici mentem adhibe, sed Spiritus Sancti virtute salutem suscipe: nam sine utrisque ad perfectionem deduci non poteris.

Ed. Par. S. Greg. Nyssenus Orat. in Baptismum Christi sic loquitur: Baptisma
1640. p. peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis, & regenerationis causa:
16. C. D. supple, instrumentalis, & secundaria; primaria enim Deus est.

Ed. Par. Docent 2. falsam fore Baptismatis formam, si revera Baptismus pec-
1615. cata non remitteret. Ita Patres Concilii II. Milevitani citati.

F. 2. p. Docent 3. Sacramenta vim sanctificandi habere ex seipsis, seu ex sua
800. D. per Christum facta institutione, non autem ex merito ministrantis vel
susipientis, in quo consistit, quæ ex opere operato dicitur vis, & effi-
cacia. Ita passim S. Aug. in suis contra Donatistas Operibus. Lib. 4.
contra Cresconium c. 16. Non eorum, inquit, meritis a quibus ministratur,
T. 2. p. nec eorum quibus ministratur, constat Baptismus, sed propria sanctitate atque ve-
493. G. ritate propter eum a quo institutus est; male utentibus ad perniciem; bene utenti-
bus ad salutem.

Docent 4. Sacramentorum efficaciam similem esse (proportionem servata) efficientiæ seu causalitati rerum naturalium: v. g. terræ ad fructus produ-
cendos, seminis ad generationem hominis, ignis ad calefaciendum &c.

Docent 5. stupendam esse, quæ verbis explicari non possit, Sacra-
mentorum virtutem, & efficaciam. S. Greg. Nyssenus Orat. de Baptis-
mo jam citata, postulanti ut exponeretur modus quo aqua Baptismatis
regenerat, respondet: Ostende mihi modum nativitatis quæ fit secundum car-
T. 2. p. nem; & ego tibi vim regenerationis, quæ secundum animam fit, exponam. . .
803. B. Ibid. C. ubique divina vis, & efficacia incomprehensibilis est, nullaque vel ratione, vel
arte explorari potest.

S. Aug. l. 19. contra Faustum c. 11. Sacramentorum vis, inquit, in-
narrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit. Impie quippe
T. 8. p. contemnitur, sine qua non potest perfici pietas. Et Tr. 80. in Joan. exclam-
319. E. F. mat: Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluit? Porro si
T. 3. par. 2. p. 703. Sacramenta objective dumtaxat agerent, movendo & excitando fidem,
C. nihil profecto tam stupendum, & ad explicandum difficile occurreret:
ergo alia quam pure externa, & objectiva, in Sacramentis agnoscenda
vis est, & efficientia.

Q U A R T A P R O B A T I O,

Ex Theologica ratione.

Ratio Theologica ex Baptismo infantium. Probatur 4. ratione Theologica ducta ex Baptismo infantium. Contendunt
scilicet nobiscum adversus Anabaptistas Lutherani, & Calvinistæ, infantes
baptizandos esse ut Regni Cælorum participes fieri possint: at vel Baptismus
ex seipso, seu ex opere operato, prodest infantibus, vel non prodest,
me

merumque est symbolum externum distinctionis a populo infideli. Si prius dixerint, vincimus; si posterius, videntur Sociniani; nullum enim videtur esse medium. Baptismus etenim vel ex se ipso prodest infantibus, vel ex merito fidei seu fiduciae in divinam clementiam quam in ipsis excitat: porro tam fatui, & absurdi non sunt Novatores, ut credant in infantibus actualem fidem excitari, cuius plane incapaces sunt; & jam diu est ex quo ab hoc Lutheri putido figmento recesserunt: superest igitur ut asserant Baptismum ex seipso, hoc est, virtute a Christo accepta, in ipsis efficacem esse.

Neque vero nodum solvunt, qui respondent, Baptismum non esse nudum signum, sed efficax, quia non falso, sed vere praesentem significat gratiam, quam instar sigilli obsignat, & confirmat: namque vix intelligitur in quo posita sit haec efficacia. Vel enim effective signum exterius aliquid operatur, vel objective dumtaxat significat rem factam; qua ratione sigillum Principis chartae appensum, vera non facit, sed declarat, & ostendit quae in charta descripta sunt; qua ratione pariter Trophaea Principi erecta, signa sunt victoriae mere speculativa, non practica, & efficacia. Si dixerint signum sacramentale effective aliquid operari, ac sigillum esse, non tantum significando, sed causando saltem moraliter, quia nempe Deum sua praesentia certissime movet ad gratiam concedendam; si, inquam, id dixerint, sufficit nobis: Catholice sentiunt, nec ulla superest inter illos, & nos circa rem praesentem controversia. Si e contra dixerint, Sacramentum objective tantum operari, quatenus movet fidem per quam iusti sumus, a Socinianis re ipsa non recedunt, quacumque tandem verborum pompa vim Sacramentorum extollant, quae tota ad fucum, & fraudem faciendam composita est.

Neque dicant infantes baptizari in fide Ecclesiae, quae in illis eam supplet quam pra infantia habere non possunt. Recte quidem: sed fides illa generalis, & communis Ecclesiae infantes non justificat, nisi quia ipsi applicatur Baptismus qui est Sacramentum fidei. In mente quippe Novatorum, fides quae justificat, personalis esse debet, ac subjectiva; talis porro non est generalis Ecclesiae fides respectu infantium: nisi forte (quod verisimile non videtur) velint illi recurrere ad obsoletum istud commentum: Deum infantes interius, dum baptizantur, illuminare, ac fidem in ipsis excitare; quod tam absonum, & insulsum videtur, ut ipsis affingi facile non debeat.

Diximus in Conclusionem: Sacramenta gratiam ex opere operato conferre non ponentibus obicem, hoc est iis, qui ex praviis fidei, spei, & aliarum virtutum bonis motibus rite, ut oportet, preparati, ad Sacramentum accedunt: *Habent enim singuli*, ait Estius in 4. dist. 1. paragr. 10. *partes suas atque ordinem in nostra justificatione. Per fidem enim medicina cognoscitur, per spem desideratur, per invocationem ad eam appropinquatur, per penitentiam a morbo receditur, per vitae mutationem ad sanitatem acceditur; denique per Sacramentum, seu poculum quoddam efficax, & salutare, medicina hauritur, morbus pellitur, & sanitas restituitur.* Quaecumque ergo Sacramentum praecedunt, preparationes seu dispositiones quaedam sunt ad iustitiae effectum ex Christi morte consequendum, sed non continuo iustum reddunt. Haec Estius, quibus certe funditus evertitur calumnia Novatorum, asserentium Catholicos docere Sacramenta sic ex opere operato efficacia esse, ut etiam sine fide, aliisque bonis motibus suscepta ad salutem proficiant.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

F

SOL-

Quid sit non ponere obicem gratiae sacramentali.

Tom. 2. p. 9. col. 2. A. B.

SOLVUNTUR OBJECTIONES:

Objicies I. Scriptura soli fidei vim sanctificandi tribuit, non vero Sacramentis, nisi quatenus fidem movent, & excitant. Rom. I. v. 18. *Iustus ex fide vivit.* Et c. 3. v. 28. *Arbitramur justificari hominem per fidem.* Et c. 4. v. 3. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Jo: 3. v. 18. *Qui credit in eum (Christum) non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est.*

Resp. Plane falsum esse antecedens.

Ad probationem I. In nullo ex citatis Scripturæ locis exclusiva particula, *sola*, legitur, sicut falso supponit argumentum. Quamquam igitur fides suas habeat in justificatione hominis partes, non idcirco excluduntur Sacramenta, aut alia virtutum exercitia.

Habac.
2. v. 5.

II. Fides illa qua justus vivere dicitur Rom. I. non est virtus Theologica, sed potius fiducia per quam justus constanter expectat divinas promissiones, nec frangitur aut deficit propter moram in eis adimplendis. Alludit scilicet Apostolus ad hæc verba Prophetæ Habacuch: *Si moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet, & non tardabit.* Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso, justus autem in fide sua vivet, quæ de firma in venturum Messiam spe atque fiducia recte intelliguntur: quamquam, & recte intelligi quoque possunt de fide seu persuasione qua credimus vera esse quæ divinitus revelata, & promissa sunt, atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu: his enim verbis fidem justificantem exponit Conc. Trid. sess. 6. c. 6. fides autem illa qua homo justitiam vel adipiscitur, vel jam adeptam conservat, non est sola credulitas, & persuasio mentis, sed cum spe seu fiducia, & bona voluntate placendi Deo in omnibus conjungitur.

III. Cum Apostolus Rom. 3. v. 28. ait: *Arbitramur justificari hominem per fidem*, excludit dumtaxat opera Legis Mosaicæ, non Sacramenta, non alia virtutum merita: *Arbitramur*, inquit, *justificari hominem per fidem, sine operibus Legis.* Et v. 20. dixerat: *Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro.* Judæos scilicet ex operibus Legis se justos esse confidentes, ac inde se se supra Gentiles superbius efferentes Apostolus eo loci reprimat, proposito exemplo Abraham omnium credentium parentis, qui non ex Circumcisione, sed ex fide justificatus est.

IV. Denique, ne ipsis quidem recentioribus Calvinistis fides, qua justificamur, est aut mera credulitas mentis, aut sterilis, & pure speculativa fiducia, qua credimus nobis per Christum condonata esse peccata, aut otiosa fides a charitate, & bonis moribus sejuncta: sed fides est activa, charitate formata, quæ firmum includit voluntatis propositum servandi omnia Dei mandata, ac proinde, & usum ipsum Sacramentorum quæ Deus præscripsit; de qua fide dicitur Marci ultimo vers. 15. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Et Jacobi 2. vers. 20. *Fides sine operibus mortua est.* Et vers. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum.* Lege Theses Sedanenses auctore Ludovico le Blanc. Idcirco autem justificationem fidei præsertim tribuit Scriptura, quia, ait Concil. Trident. sess. 6. cap. 8. *Fides est humanæ salutis initium, fundamentum, & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo.*

Tom. 14.
Conc. P.
760. B.

Instabis I. Marci ultimo v. 15. Christus ait: *Qui crediderit, & bapti-*

zatus

zatus fuerit, saluus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur; unde duplex argumentum eruit Lutherus.

Primum: Qui credit & baptizatur, saluus est; qui non credit, damnatur, etiamsi baptizetur; igitur non Baptismus, sed fides saluat.

Secundum: Christus ait: *Qui non crediderit, condemnabitur*, non autem ait: *Qui non fuerit baptizatus, condemnabitur*: ergo sola fides saluat, non vero Baptismus.

Resp. Vitiosum esse duplex illud argumentum.

Primum quia male concludit: sic enim concludere deberet: ergo non solus Baptismus, sed etiam fides saluat, quod certe concedimus: fides enim dispositio est omnino necessaria in adultis, ut cum fructu Sacramentum Baptismatis percipiant; ac tam oblique, ac distorte concludit argumentum istud; Baptismus sine fide non saluat: ergo sola fides saluat: quam istud; Fides sine charitate non prodest ad salutem, ergo fides nihil omnino prodest ad salutem.

Secundum: 1. Quia falsum supponit, nempe Christum non dixisse, eum qui baptizatus non fuerit, fore condemnandum; hunc enim sensum manifeste præferunt hæc Christi verba jam citata Jo: 3. vers. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei*. Revera in citato loco Marci ultimo, non repetit Christus hanc suæ sententiæ partem, *& qui baptizatus non fuerit, condemnabitur*. Quare? quia necesse non erat, cum ex sese satis intelligeretur, atque ex istis verbis: *Qui non crediderit, condemnabitur*, nexu quodam necessario sequeretur: qui enim non credit, consequenter non vult baptizari, atque etiamsi vellet, nihil tamen ipsi proficeret ad salutem Baptismus sine fide susceptus. 2. Ex isto antecedente: Qui non crediderit, condemnabitur, male infertur: Ergo sola fides saluat, sed tantum adultum debere credere simul, & baptizari.

Instabis 2. Ex Sancto Petro 1. Epistolæ c. 3. v. 21. *Salvos facit Baptisma non carnis depositio sordium, sed bonæ conscientiæ interrogatio in Deum*; non ergo ex opere ipso operato salutem affert Baptismus, sed ex fide non ficta, & conscientia pura.

Resp. nego conf. Sensus enim Apostoli iste est, Baptisma salvos facere quos abluit, non quidem mundando sordes corporis, quod unum poterant Baptismata Judæorum, sed mundando sordes animæ: quam mundationem expressit S. Petrus per bonæ conscientiæ interrogationem, seu, juxta Græcum, promissionem & stipulationem: stipulationis autem nomine per metonymiam intelligit, & responsionem, seu bonum animæ testimonium, quia scilicet, qui per gratiam baptismalem interius mundatur, is ex pacto fœdere Deum sibi veluti obstrictum habet, & seipsum vice versa obligat Deo, suumque ipsi spondet, ac devovet obsequium: cujus externum symbolum exhibetur, tum in multiplici interrogatione qua Minister postulat a baptizando, utrum credat in Deum Patrem &c. utrum renunciet diabolo & pompis ejus; tum in responsione baptizandi: Credo, renuncio. De illo S. Petri testimonio jam diximus q. 1. art. 4. cum ostendimus verba Sacramentorum consecratoria esse, non concionalia &c.

Instabis 3. S. Petrus citato in loco addit, Baptismum *salvos facere per resurrectionem Jesu Christi*; idest, per fidem in resurrectionem Jesu Christi.

Resp. dist. ant. Per resurrectionem Jesu Christi, tamquam causam exemplarem nostræ justificationis seu resurrectionis a morte peccati, concedo: tamquam causam efficientem & meritoriam, nego. Christus enim sua passione, & morte omnem implevit justitiam, sua vero resurrectione fidem nostram confirmavit, ac nostræ vitæ ineunda exemplar nobis proposuit. *Consepulti sumus cum illo per Baptismum in mortem*, ait Apost. 6. v. 4. *ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus*.

Instabis 4. Solus Deus est auctor gratiæ & gloriæ, & de Christo dicitur Joan. 1. v. 33. *Hic est qui baptizat*. Ergo Sacramenta non sunt veræ causæ efficientes gratiæ.

Resp. dist. conf. Sacramenta non sunt causæ efficientes primariæ sanctificationis, concedo: non sunt causæ instrumentales, & secundariæ, nego. *Sic nos existimet homo*, ait Apostolus 1. Corinth. 4. v. 1. *ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Dispensant igitur Ministri Sacramenta tamquam instrumenta, & organa quibus Deus gratiæ auctor primarius uti voluit, ut suam nobis gratiam communicaret: unde Minister absolute pronunciat: *Ego te baptizo, te signo, te absolvo*; quæ loquendi forma mendax prorsus, & falsa foret, nisi revera Minister per Sacramenta id operaretur, quod his verbis significat: causa vero primaria, & principalis omnis gratiæ, Deus est. *Omne datum optimum, & omne donum perfectum*, ait S. Jacobus Epistolæ suæ c. 1. v. 17. *desursum est; descendens a Patre luminum*. Differt autem causa ministerialis, & instrumentalis a primario, quod istius virtus non sit externis signis alligata, sicuti alligata est causa ministerialis: potest enim Deus gratiam per se ipsum sine Sacramento infundere; non potest vero Minister.

Objicies 2. Sancti Patres non raro Sacramenta appellant sigilla, signacula & pignora gratiæ: sigillum autem, signaculum, & pignus objective tantum, seu significando operantur, non effective.

Resp. Sacramenta sigilla, signacula, & pignora appellari quidem, sed efficacia & practica, non vero mere speculativa; hoc quippe efficiunt quod significant.

Instabis: S. Bernardus Sermone de Coena Domini ait: *Quæ ratione investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per annulum, sic divisiones gratiarum diversis traditas esse Sacramentis*. Ergo censet Sacramenta signa esse mere speculativa gratiæ, sicut est liber respectu Canonici, baculus respectu Abbatis, & annulus respectu Episcopi.

Resp. S. Bernardum hæc exempla non proponere, ut cum iis compareret modum agendi Sacramentorum, quasi v. gr. Baptismus nihilo plus conferret ad salutem baptizati, quam baculus, vel annulus ad salutem Abbatis vel Episcopi; sed ut ostendat varias esse in Sacramentis gratiarum divisiones, sicut varii sunt in Ecclesia dignitatum gradus, quarum insignia quædam sunt baculus, annulus &c. S. Thomas 3. part. qu. 62. art. 1. in corp. hanc ex S. Bernardo expendens auctoritatem, docet Sacramenta habere simul & rationem signi, & rationem causæ; atque S. Bernardum loco citato spectare dumtaxat ad rationem signi, non causæ, eamque in rem exempla proferre baculi, annuli &c. quæ signa dumtaxat sunt dignitatis, quæ quis induitur, & insignitur. *Secundum hæc igitur*, ait S. Thomas.

mas, *Sacramenta novæ Legis nihil plus essent quam signa gratiæ: cum tamen ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur, quod Sacramenta novæ Legis non solum significant, sed causant gratiam,*

Objicies 3. Auctoritatem S. Aug. qui nonnullis in locis eam Sacramentis nostris vim agendi negare videtur, quæ ex opere operato dicitur.

Libro 19. Contra Faustum c. 16. ait, *Sacramenta esse mutabilia signa. Quid enim sunt aliud quæque corporalia Sacramenta, inquit, nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem, verumtamen mutabilia, & temporalia?* Ergo supponit sanctus Doctor, non aliter Sacramenta concurrere ad sanctificationem hominis, quam verba ipsa Concionis, quæ ad excitandam dumtaxat fidem proficere possunt.

T. 8. p.
321. B. C.

Resp. Nego consequens. Sanctus enim August. loco citato Sacramenta potissimum considerat quatenus signa sunt, quibus Christus significatur; ac proinde mutabilia, prout significant Christum aut venturum, qualia erant prisce populi Sacramenta, aut jam natum, mortuum & passum, qualia nostra sunt. Scilicet sanctus Doctor, ut occurrat Manichæis qui Legem veterem damnabant, demonstrat Christum non venisse Legem solvere, sed adimplere; tametsi Sacramenta Legis veteris mutaverit, quæ pro conditione temporis mutanda sunt, utpote quæ Christum aut nasciturum significant, aut jam natum. Porro quemadmodum recte in antiqua Lege dicebatur, Christus veniet, Christus morietur, quia reipsa nondum venerat, sed venturus erat; ita nunc non recte diceretur, Christus venturus est, moriturus est; quia reipsa jam venit ac mortuus est. Mutanda ergo fuere Sacramenta, seu sigilla illa quæ Christum in antiqua Lege venturum significabant, & alia in eorum locum substituenda quæ Christum jam natum, passum, & mortuum significant. Neque propter illam signorum mutationem damnanda venit Lex vetus, ut Manichæis videbatur; sed tantum spectanda & attendenda signorum natura, quæ mutantur, licet diversæ non sint res quas illa significant: quod illustrat S. August. exemplo verborum, quæ pro tempore mutantur, licet eadem res sit, non diversæ, quæ aliter enunciatum faciendum, aliter vero facta: Si enim, ait loco citato, soni verborum quibus loquimur, pro tempore commutantur, eademque res aliter enunciatum faciendum, aliter facta ...

Ib. A. B.

quid mirum si aliis mysteriorum signaculis Passio, & Resurrectio Christi futura promissa est, aliis jam facta annunciatum? Porro quid aliud sunt quæque corporalia Sacramenta, pergit S. Aug. nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem, verumtamen mutabilia & temporalia? Licet autem signa illa mutabilia sint, virtus tamen quæ per ista operatur, addit S. Doctor, jugiter manet, & donum spiritale, quod per ista insinuat, æternum est. Quibus profecto verbis vim & efficaciam Sacramentorum Sanctus Doctor extollit, ac commendat: atque inde concludit, propter istam signorum mutationem, Legem veterem culpandam non esse; quod unum adversus Faustum Manichæum demonstrandum habebat S. Aug.

Ibid. p.
999. A.

Instabis 1. Idem Sanctus Doctor L. 15. de Trinitate c. 26. negat, Apostolos dedisse Spiritum Sanctum: Neque enim, ait, aliquis Discipulorum (Christi) dedit Spiritum Sanctum. Orabat quippe ut veniret in eos, quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant. Porro si Ministri non

dant per Sacramentum Spiritum Sanctum, consequenter nec ipsa etiam Sacramenta eum ex opere operato conferunt.

Resp. dist. ant. S. August. negat, Apostolos dedisse Spiritum Sanctum auctoritate primaria, principali, & independente, concedo: auctoritate secundaria seu ministeriali, nego. Agit scilicet eo loci Sanctus Doctor de processione Spiritus Sancti, quem probat esse a Patre, & Filio, quia ab utroque datur, & mittitur, quod ostendit multis Scripturæ testimoniis. Occurrendum autem ipsi erat huic tacitæ objectioni: Apostoli manuum impositione dabant Spiritum Sanctum: atqui tamen ab Apostolis non procedit Spiritus Sanctus. Negat autem August. ab Apostolis datum fuisse Spiritum Sanctum; eo scilicet modo quo a Patre, & Filio datur, auctoritate nimirum & independentia: non negat vero ab illis dari tamquam a Ministris Christi; quod ipse satis manifestat afferendo statim testimonium ex cap. 8. Act. Apostolorum, quo significatur per manuum impositionem Spiritum esse datum: quod etiam aperte satis declarant verba in Objectione relata; orabant enim tamquam Ministri ut super illos veniret, quibus manus imponebant.

Instabis 2. Ex eodem S. Doctore tract. 26. in Joan. n. 12. Judæi eandem nobiscum escam spiritalem manducaverunt, & eundem potum spiritalem biberunt, atque eorum *Sacramenta in signis a nostris diversa quidem sunt, at in re quæ significatur, paria*: atqui Sacramenta vetera non producebant gratiam ex opere operato: ergo nostra eam producant.

T. 3. p. 2.
p. 498. F.

Resp. dist. ant. Sacramenta vetera nostris paria sunt in re quam significant, concedo: in modo significandi, & operandi, nego.

Omnia Sacramenta hoc commune habent, ut significant gratiam, salutem, Christum; sed in hoc differunt nostra a veteribus, quod ista gratiam dumtaxat promittebant, nostra vero eam conferant; vetera venturum Christum adumbrabant, nostra præsentem exhibent: conveniunt ergo generatim in ratione signi; at differunt in modo significandi, & operandi. Sed de hoc argumento recurret postea proprius dicendi locus.

Objicies 4. Si quæ ratio demonstraret Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato, maxime illa quæ ex Baptismo infantum colligitur: atqui ea ratio, & probatio satis firma non videtur. Namque Circumcisio non producebat gratiam ex opere operato, juxta communem Theologorum sententiam, qui existimant, Judæorum infantes justificatos fuisse per fidem parentum, cui accedebat Circumcisio tamquam conditio sine qua nihil signum exterius operabatur: quidni ergo dici etiam nunc potest, infantibus remitti peccatum originale in Baptismate per fidem seu parentum, seu societatis in qua Baptisma confertur; ita tamen ut illa fides requirat Baptisma tamquam conditionem sine qua infantem non mundat a labe originali? Ab ista opinione non longe recedere videtur Calvinus l. 4. Instit. c. 16. p. 4. & 5. & Vossius disp. 13. de Baptismo, art. 11. & 14.

Calvin.
l. 4. Inf.
cap. 16.
pag. 26.

Resp. 1. Novatores multum distare a Theologorum sententia, & Catholico dogmate. Namque non existimant illi Circumcisionem olim, & Baptisma nunc necessarium esse ad remittendum peccatum originale, sed putant, Fidelium infantes sine Circumcisione sanctos fuisse, & etiam nunc sine Baptismate salvari. Ratio ipsis hæc est, quia fœdus idem ininit Deus cum Fidelibus novi Testamenti, quod inierat olim cum Fidelibus veteris Legis:

Legis: porro fœdus initum in antiqua Lege non solos spectabat Fideles adultos, sed & eorum infantes, quod probant multis Scripturæ testimoniis: ergo Fidelium liberi, & ante Circumcisionem fuerunt, & nunc ante Baptisma fœderis Dei sunt participes: si autem sunt fœderis participes, arcendi non sunt a Regno Calorum, si ante Baptisma moriuntur; quia ante Baptisma per solum fœdus res per Baptismum significata illis communicatur, nempe adoptio in filios Dei. Si autem a Calvino quis sciscitetur, ad quid ergo Fidelium infantibus profit Baptismus, si ante Baptismum gratiæ baptismalis sunt participes? respondet, Baptismum actu susceptum prodesse multum Fidelium infantibus: quia nempe aliis *membris Ecclesiæ per illud signum externum sunt aliquanto commendatiores: ib. par. 9. deinde ubi adoleverint, eo ad serium Dei colendi studium non mediocriter stimulantur, a quo in filios sollemni adoptionis symbolo accepti fuerint, antequam per ætatem eum agnoscere patrem possent. Prodest & infantium parentibus, siquidem Dei signum puero communicatum, velut impresso sigillo, promissionem pio parenti datam confirmat; ac ratum esse declarat, quod Dominus non illi modo, sed semini ejus in Deum sit futurus: neque eum modo bonitate gratiæque sua prosequi velit, sed ejus posteros in millesimam usque generationem. Ergo in sententia adversariorum, non tantum nec Circumcisio olim produxit, nec Baptisma nunc producit gratiam ex opere operato, sed nec sunt conditiones necessariæ, sine quibus fides nihil operari possit, cum sine Circumcisione actu data Judæorum infantes fuerint Sancti, & etiam nunc Fidelium infantes mortui ante Baptisma salventur, quod quidem quantum distet a Catholico fidei nostræ dogmate, nemo est qui facile non intelligat. Nam pueros non baptizatos Dei visione intuitiva non frui, docet ac semper docuit Ecclesiæ; & Circumcisionem fuisse in antiqua Lege conditionem necessariam, qua non posita masculi non justificabantur, eorum Theologorum sententia est, qui ad dimittendum peccatum eam credunt institutam: cum ergo neutrum admittant Calvinistæ, a Theologorum sententia, & fidei dogmate æqualiter recedunt. Sed ut ad propositum redeamus,*

Resp. 2. Dicit non posse Baptismum, qui Circumcisioni successit, esse tantum conditionem sine qua per parentum aut Ecclesiæ fidem infans non justificaretur. Namque

I. Fidei aut parentum aut societatis in qua confertur Baptisma, non essetribuendum Baptismatis effectum, dogma certum ac constans est: certum quippe est Hæreticorum Baptisma validum esse, quorum tamen aut nulla, aut perversa fides est.

II. Circumcisionem per se ipsam non justificasse, multorum Theologorum sententia est; de qua quæstione paullo post disseremus; ergo per solam parentum fidem, aut potius propter Dei fœdus cum Judæis initum, infantes justificabantur.

Objicies 5. Ea Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato, quæ majorem vel minorem conferunt pro majori vel minori suscipientium dispositione: atqui sic esse docet Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. *Fuistiam, ait Synodus, in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem.*

*Vossius
disp. de
Baptis.
num. 17.
& 10.*

*ibid. p.
491.*

*Tom. 14.
Conc. p.
799. D.*

Neque est quod dicas, dispositiones illas esse tantum conditiones necessarias ad gratiam per Sacramentum percipiendam, non vero illius causas effectrices. Siquidem dispositiones illæ non sunt conditiones quædam mortuæ, steriles, & otiosæ, qualis est v.g. approximatio ligni ad ignem; sed sunt activæ & efficaces. In quo enim consistunt dispositiones illæ? in actibus fidei, spei, charitatis &c. Sed actus hujusmodi causæ sunt majoris seu amplioris gratiæ, prout magis vel minus virium seu perfectionis habent.

Resp. dist. maj. Quæ majorem vel minorem conferunt gratiam pro majori vel minori dispositione suscipientis, tamquam vera causa effectrice gratiæ, concedo: tamquam conditione necessaria ut Sacramenta majorem vel minorem ex se gratiam exerant, nego. Porro dispositiones illæ seu præparationes præviæ ex actibus fidei, spei, charitatis, &c. sunt conditiones dumtaxat; Sacramenta vero sunt veræ causæ effectrices instrumentales gratiæ; quam ex se ipsis tantam efficiunt, quantam admittere potest subjecti capacitas. Agunt nempe Sacramenta ad modum agentium naturalium, intensius vel remissius pro varia illa capacitate subjecti, quomodo ignis intensiorem producit calorem in ligno arido, quam in viridi. Sol abundantiorē lucem diffundit in cubiculum undequaque apertum, quam in semiclausum: neque tamen aut siccitas ligni, aut apertura cubiculi est veræ & physica causa caloris, aut lucis. Licet igitur major vel minor detur gratia in usu Sacramentorum, pro majori vel minori dispositione suscipientis, vera tamen illius causa non est dispositio suscipientis, tametsi in actibus vitalibus posita illa sit; sed est ipsummet Sacramentum, quod ex se ipso seu ex opere operato natum est tantam producere gratiam, quantam exigit subjecti bene præparati capacitas.

Objicies denique: illa non producant gratiam vi actionis suæ, quæ nec a natura sua, nec a Deo habent naturæ suæ superadditam virtutem, qua gratiam producere possint: atqui Sacramenta nec a natura sua, nec a Deo insitam habent virtutem illam.

Primo, non habent a natura sua, alias aquæ cuilibet, cuiusvis panis vis inesset justificandi.

II. Non habent a Deo virtutem operandi aliquid quod non poterant prius: nam ea virtus in Sacramentis aut esset corporalis, aut spiritualis. Non potest dici corporalis, quia tunc non ageret in animam; nihil enim potest agere ultra vires suas: nec etiam illa virtus dici potest spiritualis; concipi etenim non potest virtus spiritualis quæ inhæreat per modum accidentis, aut qualitatis in subjecto corporali & extenso.

Resp. Objectionem illam pugnare quidem adversus eos Theologos qui existimant Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato physice, non contra nos, qui ea spectamus tantum ut causas morales, ut mox patebit. Quamquam propositam Objectionem nullo negotio dissolvunt, qui stant pro causalitate physica Sacramentorum. Dicunt enim virtutem divinitus inditam Sacramentis, non esse aliquam qualitatem spirituales vel corpoream Sacramento inhærentem, sed esse ipsum motum Dei, qui ut causa principalis applicat actionem Sacramenti ad producendam gratiam, quomodo pictor applicat penicillum ad pingendum; ita ut

Deus

Deus faciat ut Sacramentum attingat effectum supernaturalem, quem attingere non posset a quocumque alio moveretur.

ARTICULUS SECUNDUS.

De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, ac physice, ac moraliter.

Exponitur duplex causalitatis modus, physicus, & moralis; ac varia recensentur Scholæ opiniones.

Duplicem hic Theologi post Philosophos generatim distinguunt causalitatis seu efficientiæ modum; physicum unum, moralem alterum.

Physicus agendi modus ille est, qui effectum immediate producit per realem influxum, motum, & contactum: hoc modo ignis calorem, Sol lumen producit.

Moralis vero ille dicitur, qui movendo duntaxat & excitando alium ad operandum, sive imperio, sive consilio & suasionem, sive merito, aut ex pacto quodam fœdere aliquid operatur; ita dominus imperans sermo ut aliquem occidat, causa est moralis homicidii; ita quoque merita Christi sunt causa moralis & meritoria nostræ redemptionis; & Sacramenta, in sententia multorum Theologorum, sunt causa moralis justificantis gratiæ; quia per suam præsentiam & ex pacto Christi, Deum certissime movent & inducunt ad conferendam gratiam. Causa autem moralis tam vere causa est & efficax, quam causa physica; imo effectus aliquando magis imputatur causæ morali, quam physicæ: sic Judex innocentem condemnans ad mortem, cum magis occidisse censetur, quam carnifex.

Utraque vero causa, tum physica, tum moralis, vel est primaria seu principalis, vel secundaria seu instrumentalis. Primaria, quæ immediate agit propria sua virtute seu motu proprio: sic faber lignum dividens & secans, est causa physica principalis sectionis ligni; & creditor exigens a debitore pecuniam, est causa moralis primaria movens ad solvendum.

Instrumentalis ea est, quæ agit motu & virtute causæ principalis vel physice, vel moraliter; physice, ut ferra qua utitur faber ut lignum dividat; moraliter, ut syngrapha debitoris, quam creditor exhibet ut solutionem debiti exigat. In instrumento autem physico requiritur dispositio apta, & proportionata ad effectum producendum; sic ferra, ut lignum dividat, acutos dentes habere debet: non ita est in instrumento morali quod ex instituto movet, qualia sunt Sacramenta, quæ vim omnem suam ex una Dei voluntate, & institutione mutuuntur.

Quæstio igitur inter Theologos movetur, qua ratione Sacramenta gratiam conferant, an ut veræ causæ physicæ, an ut causæ duntaxat morales, non quidem primariæ, sed instrumentales: quæ sane quæstio, ut jam monuimus, perperam a multis & Novatoribus confunditur cum priori, quæ est de efficacia Sacramentorum ex opere operato; prior quippe ad substantiam dogmatis Catholici pertinet; posterior, ad modum duntaxat explicandi dogma Catholicum: prior, fidei est; posterior, opinionis Scholæ. Quapropter a scopo penitus declinant qui, ut dogma fidei facilius impugnent,

gnent, vim omnem argumentorum suorum dirigunt adversus physicam Sacramentorum causalitatem: falluntur illi, & operam perdunt. Quamquam enim hanc expugnarent, imo quamquam exponi nullatenus a nobis posset modus, quo Sacramenta operantur, non minus tamen vera, & certa foret virtus Sacramentorum, qualem declarant ac statuunt Scripturæ, Traditio, & Ecclesiæ auctoritas.

In duas autem generatim partes tota Schola hic dividitur. Thomistica physicam, Scotistica moralem dumtaxat admittit Sacramentorum efficientiam. Ad Thomistas hac in parte accedunt e recentioribus Bellarminus l. 2. de Sacramentis c. 11. Suarez in tertiam partem S. Th. q. 62. disp. 9. sect. 1. Isambertus de Sacramentis in genere ad q. 62. disp. 4. ar. 3. Estius vero in 4. Librum Sententiarum dist. 1. parag. 5. Maldonatus de Sacramentis c. 2. quæstionem versant in utramque partem. Affirmat Estius, sententiam Thomistarum Scripturæ ac Veterum dictis conformiorem videri, ac Sacramentorum dignitati magis consentaneam, quamquam intellectu, & captu difficilem, quæ non potest ad plenum satisfacere contrariis argumentis; sententiam vero Scotistarum faciliorem esse, rationi, & captui nostro magis accommodatam; dignitati, & efficaciarum Sacramentorum aliunde nihil omnino derogantem, atque in Scholis magis vulgatam. Melchior Canus insignis e familia Dominicana Theologus, Relezione de Sacramentis in genere parag. 4. D. Thomæ sententiam deserit ac impugnat; & omnium primus, si Morino fides l. 8. de pœnit. c. 3. causalitatem Sacramentorum apposite moralem appellavit.

In explicanda vero causalitate illa, seu physica, seu morali, in tot subinde varias opiniones scinduntur Scholastici Magistri, ut idem Canus asserere non dubitet, eos hac sua opinionum multitudine ac varietate, confundere magis, quam explicare modum quo Sacramenta operantur. *Nulla enim res est, inquit, de qua tantopere non solum indocti, sed etiam docti dissentiant.*

Varii modi explicandi causalitatem physicam Sacramentorum.

Inter patronos causalitatis physicæ, veteres Scholastici cum S. Th. in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. existimant per Sacramenta immediate non produci gratiam sanctificantem, sed dispositionem aliquam qua mediante gratia producit: dispositionem vero illam dicebant in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, esse caracterem, in aliis ornatum quemdam. Verum hæc opinio jam diu obsoleta jacet sine defensore.

Alii cum Dominico Soto in 4. dist. 1. qu. 3. art. 1. ajunt Sacramenta esse quidem physica instrumenta, quibus homo gratus & acceptus Deo redditur, ea tamen non concurrere physice ad productionem gratiæ sanctificantis, sed tantum ad unionem illius cum anima: eo fere modo quo homo est quidem causa physica generationis alterius hominis, licet non concurrat physice ad creationem, sed tantum ad unionem animæ rationalis cum corpore. Fundamentum hujus opinionis est, quod gratia per creationem a Deo producat; nulla vero creatura possit esse instrumentum creationis.

Alii vim illam efficacem Sacramentorum ajunt esse qualitatem quamdam physicam, affixam, & inherentem, quam aliqui formaliter spirituales, ali-

aliqui formaliter corpoream, & virtualiter spiritualem esse contendunt.

Alii denique, quorum vulgata magis ac recepta videtur explicandi ratio, dicunt physicam illam Sacramentorum causalitatem esset ipsamet motionem seu usum Dei, qui pro suo supremo in res omnes dominio, signis exterioribus utitur tamquam physicis instrumentis ad productionem effectus spiritualis, qua ratione utitur igne materiali ad torquendos demones. Deus autem non supponit, sicut artifex creatus, in ejusmodi instrumentis præviā quamdam dispositionem, sed eam facit. Ita S. Thomas par. qu. 62. art. 1. 3. & 4.

Varii modi explicandi causalitatem moralem Sacramentorum.

Qui ex altera parte pugnant pro causalitate Sacramentorum dumtaxat morali, ii etiam in modo explicandi non consentiunt.

Sunt quibus placet Sacramenta esse tantum conditiones sine quibus Deus gratiam non largitur. Ita sentire videtur Durandus in 4. dist. 1. q. 4. num. 19. quod illustrat exemplo illius, qui reciperet denarium plumbeum, facta tali ordinatione, ut qui recipit unum de illis, recipiat eleemosynam Regis, non quod, inquit, denarius sit causa eleemosynæ, sed solum Rex: denarius autem est signum & causa sine qua non.

Sunt qui Sacramenta non esse causas proprie efficientes, sed quasi materiales asserunt, hoc sensu quod gratiam contineant, sicut vas continet medicinam, quam ægrotus propinat. Ita Altissiodorensis Lib. 4. Summæ Tract. 3.

Sunt qui dicunt Sacramenta conferre gratiam per modum impetrationis, quia nempe impetrant a Deo gratiam. Ita Guillelmus Parisiensis L. de Sacramentis in genere c. 1. Valquez in 3. par. S. Th. q. 132. c. 5.

Sunt qui docent Sacramenta conferre gratiam instar chirographi moraliter continentis pretium meritorum Christi, vel instar manus porrigentis pretium pro redemptione captivorum; movendo scilicet efficaciter Deum, ex pacto quo se libere obstrinxit, ut ad præsentiam signorum Sacramentalium assistat, & gratiam conferat iis qui debite præparati Sacramentorum fiunt participes. Ita Melchior Canus Relezione de Sacramentis in genere p. 4. conclusione 6. qui modus explicandi causalitatem seu efficientiam Sacramentorum planus & faciliior, videtur dignitati ac virtuti eorundem etiam accommodatus. De illis variis Scholasticorum opinionibus fuse disputantes lege, si vacat, Suarem ad q. 62. 3. par. S. Th. disp. 9. integra. Vasquesium in eandem qu. disp. 132. Isambertum de Sacramentis in gen. ad eandem qu. disp. 4. art. 2. & disp. 5. integra. His præmissis, quæ verisimilior nobis videatur sententia, Conclusionem sequenti aperiemus.

C O N C L U S I O.

Verisimilius nobis videtur, Sacramenta causas esse dumtaxat morales, non physicas gratiæ sanctificantis.

Probatur 1. Quia non satis intelligimus qua ratione res materialis, & corporea possit physice concurrere ad rem spiritualem efficiendam: nulla quippe inter ea est proportio, ne inchoata quidem, ac remota.

At, inquires, efficacia Sacramentorum unum est ex fidei nostræ mysteriis, quorum hæc nativa conditio est, ut comprehendi, & explicari satis non

non possit. Fatemur quidem: verum modus efficaciarum Sacramentorum physicus vel moralis ad mysterium, & dogma fidei non pertinet, sed ad Theologicam mysterii expositionem. Si ergo Theologis licet, quod nemo certe ipsis denegat, industriam suam in exponendis, & explicandis mysteriis collocare, ea profecto expositio videtur aliis præferenda, quæ servata fidei, ac mysterii dignitate, & veritate, ejus obscuritatem utcumque imminuit, ac cum sana philosophandi ratione melius conciliatur; qualis certe non videtur esse modus explicandi vim Sacramentorum per physicam causalitatem: hæc enim sic obscura est, & implicata, ut Catholicum dogma plus involvat, quam explicet; atque ad tot subtilitates, & argutias illud adducit, ut Hæreticis audaciam, & vires in eo refellendo majores subministret. Nec juvat exempla proferre humanitatis Christi, quæ velut instrumentum Divinitati conjunctum miracula physice operabatur; vel aquæ piscinæ, quæ post motum Angelî morbos pariter sanabat; vel ignis materialis, qui dæmones physice alligat, & torquet: quasi unum obscurum per aliud æque obscurum exponi deberet; quamquam multi graves Theologi in exemplis mox adductis, non physicam, sed moralem tantum agnoscunt ad memoratos effectus causalitatem.

II. Causa physica non agit nisi cum physice, & quoad entitatem suam existit: atqui Sacramenta etiam cum non existunt quoad suam entitatem, operantur, ea præsertim quæ in usu posita sunt, v.g. Baptismus, Confirmatio &c. Sunt quippe entia successiva, quæ in fluxu consistunt: entia vero hujusmodi dum fiunt, non existunt, non tantum quoad integram entitatem; sed nequidem quoad partem illam ultimam quæ totam actionem claudit, & determinat. Gratia etenim Sacramentalis non infunditur nisi cum omnibus suis numeris perfectum est, & absolutum Sacramentum: non est autem perfectum, nisi postquam ultima dictio, particula, vel syllaba pronunciata fuit; ubi vero pronunciata fuit, statim evanescit, nec existit amplius: quomodo igitur physice agere concipi potest?

Mire implicatum videtur quod hic reponunt, entia nempe successiva operari per ultimam sui partem qua complentur, eaque incipere ac desinere extrinsece, seu incipere per ultimum sui non esse, & similiter desinere per primum sui non esse. Si ita est, ergo non sunt seu non existunt amplius integræ partes Sacramenti, ne ultima quidem, cum physice operari dicitur: quomodo igitur partes a se invicem longo interdum intervallo sejunctæ ac diffusæ physicum influxum habere possunt, ut fit v.g. in Sacramento Pœnitentiæ, quando absolutio Sacramentalis a confessione plurium dierum spatio distat? Nisi forte dixerint, per partes singulas aliquam gratiæ Sacramentalis partem produci, quod profecto per absurdum foret, cum illa sit indivisibilis, utpote spiritualis. Aut igitur invertenda est notio causalitatis physicæ, quam Philosophia suppeditat, aut Sacramentis non affigenda. En ambages, & angustia, quibus implicantur qui causalitatem illam physicam Sacramentorum tuentur.

III. Communis ac trita est Theologorum doctrina, Baptismum scilicet fide susceptum, idest, cum conscientia peccati mortalis, recedente fictione reviviscere, & in homine pœnitente suum effectum sortiri: atqui non potest tunc physice effectum suum producere, cum non amplius

existat Baptismus; quod enim non existit, physice agere non potest.

Ludunt profecto qui respondent, aut Deum eo in casu supplere existentiam Baptismi, aut Baptismum, per characterem quem impressit, tamquam per residuam sui partem physice agere. Namque primum non est ad rem nostram: loquimur enim de efficacia ipsius Sacramenti, non de actione Dei suppletis vices ipsius. Alterum vero plane absurdum est: character quippe non est pars, sed effectus Sacramenti, neque spiritualis regeneratio ad characterem, sed ad Baptismum ipsum tamquam ad causam refertur. Verius alii cum Suarez fatentur, eo in casu Baptismum physice non agere. Recte quidem: at fateantur etiam necesse est, nullam eo in casu locum habere quotquot generatim ex Scripturis, & SS. Patribus pro physica Sacramentorum efficientia probationes congescit Suarez.

IV. Omnis causa physica debet attingere subiectum, in quo agit per realem ac physicum contactum saltem virtutis alijus cujus profluentis, quomodo sol in visceribus terræ per calorem a se diffusum operatur: atqui Sacramenta animam, in quam agunt, non attingunt physice, sed solum corpus; imo nec corpus semper physice tangunt, ut contingit cum Matrimonium inter absentes per procuratores contrahitur; vel cum verba Sacramentalis absolutionis ad poenitentem usque physico motu non perveniunt; quod quidem eo præsertim tempore verum erat, quo rata habebatur absolutio absentibus per litteras concessa.

V. Denique, causalitates illa physica Sacramentorum nullo satis firmo in Scripturis aut SS. Patribus argumento nititur, ut mox patebit ex solutione Objectionum.

Quæres, quo tempore Sacramenta gratiam conferant; an successive, an & in quo instanti temporis?

Resp. 1. gratiam totam simul non successive ac quasi per partes produci; quia spiritualis est, & indivisa. 2. illam eo instanti temporis infundi a Deo, quo suis omnibus partibus constant, & perfecta sunt Sacramenta, pro natura scilicet entium moralium, quæ in fluxu posita sunt, ac ultimum suum complementum habere censentur, cum accessit ultima pars totam veluti claudens, ac consummans essentialem actionem.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Testimonia Scripturæ quæ Conclusionem Articuli superioris laudavimus, aliam quam moralem videntur exprimere Sacramentorum efficaciam. Ajunt enim de Baptismo v. g. hominem ex aqua, & Spiritu renasci Joan. 3. v. 5. *Mundari lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ephes. 5. v. 26. *Salvum fieri per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti.* Ad Titum 3. v. 5. quæ particulae, *ex, in, per,* veram & physicam denotant efficientiam.

Resp. nego ant. Particulæ enim illæ ostendunt quidem Sacramenta veras esse, ac proprias causas efficaces nostræ sanctificationis, quod agnoscunt omnes Catholici; at causas esse potius physicas quam morales, nullatenus inde concludas; nisi pariter concludere volueris, Sanguinem Christi qui effusus est, causam esse physicam nostræ redemptionis, ac salutis: de illo enim dicitur 1. Jo. 1. v. 7. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato.* Et Hebr. 9. v. 12. *Christus per proprium Sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Et Apocalypsis 1. vers. 5. *Christus lavit nos a*
pecca-

peccatis nostris in Sanguine suo. Et c. 5. v. 9. Redemit nos in Sanguine suo: Porro sicut Sanguis Christi est causa dumtaxat moralis, ac meritoria nostræ salutis, sic & Sacramenta sunt causæ morales instrumentales, quibus pretium, & meritum Sanguis Christi nobis applicatur.

Objicies 2. videntur SS. Patres physicam agnoscere in Sacramentis virtutem. 1. quia dicunt eam explicari non posse. 2. quia ad omnipotentiam Dei recurrunt, ut eam explicent. 3. quia eam comparant cum veris, & physicis causis, v. gr. cum virtute feminis, aquis mundi primordialibus, igne calefaciente, utero virginali &c.

Resp. nego ant. SS. quippe Patres hoc unum dumtaxat voluere, Sacramenta scilicet veras esse, ac reales causas sanctificationis nostræ: quomodo autem sint causæ, an physice, an moraliter, (quæ Scholæ controversia est) non assignarunt. Causa vero moralis, ut diximus, tam vera est ac efficax causa, quam physica.

A D D I T I O.

(*)

HUc vero nec alio respexisse sic efficio: Patrum illæ locutiones ac comparationes universales sunt, spectantque ad Sacramentorum energiam explicandam etiam in casum illum non usque rarum, quo primitus forte ex dispositionis defectu absque fructu suscipiuntur, posteaque subinde dispositione, convalescunt ad efficiendam gratiam: At hoc tali casu Patres Sacramentis asseruisse non poterant vim physicam efficiendæ gratiæ, nisi fingas errasse in re, obvia, notissimaque; igitur eodem verborum tenore, ac contextus nunquam physicam efficientiam asseruerunt. Deinde iidem Patres perinde & ex æque de singulis Sacramenti partibus locuti sunt, eundem modum agendi toti Sacramento, nec potiores vires postremis quam primis partibus detulerunt. Si instanti illo extremo, quo nempe ultimi, ut sic dicam, apices formæ baptismalis proferuntur, quoque revera gratia tribuitur, antecedentes formulæ partes, quæ tunc jam, effluxerunt, nec dici possunt ex mente Patrum nihil agere, neque etiam agere physico influxu, cum sic non existant; igitur ex eorum mente agunt moraliter: quod si primæ, igitur, & postremæ; una namque & eadem virtus toti Sacramento a Patribus conceditur. Quare quemadmodum a Patrum proposito longissime abluderet, qui comparationibus illis adductus contendat, perinde ut naturali, propriaque virtute matres gignunt, uterus fætum fovet, atque ad maturationem promovet, semen generationi inservit, ita nativa quadam, & domestica vi Sacramenta gratiam efficere: sic prorsus Thomistæ cum physicam energiam ex comparationibus deducunt, non perinde ad mentem Patrum se accomodant, & ultra eorum scopum verba extendunt. Nam, ut & hoc dicam, illa energia physica esset, opinor ipsa vis instrumentalis creandi: quam Patres Sacramentis dedulisse tantum a vero abest, quantum illud, quod de virtute naturali ac propria dixi.

Quam adhuc congruo ratiocinio deduximus, prodit se luculentius mens Patrum propriis eorum testimoniis: ea ad duplicem classem redigi possunt. Primæ classis sunt textus illi, qui energiam physicam soli Deo vindicant, & Sacramentorum opus non aliud, quam exteriorum ad corpus contactum agnoscunt, opponuntque actioni, qua Deus animam interiorius afficit. Juvat nonnullos sic loquen-

res proferre in medium: *August. Epist. 23. ad Bonif. aqua, inquit, exhibens extrinsecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus S. operans intrinsecus beneficium gratiæ. Et lib. 15. de Trinit. c. 26. Neque enim aliquis Discipulorum Christi dedit Spiritum Sanctum: orabant, ut veniret in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant. Et lib. 83. Quæst. Quædam sunt, quæ Deus efficit per se ipsum, quale est illuminare animas, & gratiam donare. Ambros. lib. 1. de Sacr. c. 5. Aliud est, inquit, elementum, aliud consecratio, aliud opus, aliud operatio. Nimirum aquæ opus est, operatio Spiritus Sancti est. Hieron. in c. 45. Ex hoc ait, loco discimus, quod homo tantum aquam tribuat, Deus autem Spiritum Sanctum. Denique vulgo Cyprianus lib. de Bapt. Christi. Remissio peccatorum sive per Baptismum sive per alia Sacramenta donetur, proprie Spiritus Sancti est, & ipsi soli hujus efficientiæ privilegium manet.*

In altera classe sunt testimonia illa, ex quibus constat virtutem & efficaciam Sacramentorum, ex merito Passionis & mortis Christi derivari. Hinc derivat Hieron. in c. 43. 5. dicens: in Baptismate dimitti peccata & vetus chirographum deleri in aspersione & Sanguine novi testamenti. Et Epist. 82. ad Ocean. cum ait ex latere Christi lancea perfoisso profluxisse Sacramenta. Et in dialog. advers. Pelagianos: Redimimur Sanguine Salvatoris, aut in dono Baptismatis, aut in poenitentia. Denique & August. cum Tract. 11. in Joan. ait: unde rubet Baptismus Christi, nisi Christi Sanguine consecratus. Ex his enim sic instrui potest argumentum: Sacramenta vim ad gratiam obtinent ex meritis Christi, quod etiam testatur Div. Thomas. Qu. 62. art. 5. dicens: Manifestum est quod Sacramenta Ecclesiæ specialiter habent virtutem ex Passione Christi, cujus virtus quodammodo nobis copulatur per susceptionem Sacramenti. Majorem itaque aut aliam non habent, quam Christi merita; Christi vero merita moralem dumtaxat efficientiam ad gratiam exercere, movendo scilicet Deum, ut ex eorum consideratione largiatur gratiam, satis notum est ex Tridentino: cur igitur Sacramentis vis efficiendi gratiam physice tribuatur?

(*)

Ad primam & secundam probationem, non immerito asserunt Sancti Doctores, vim Sacramentorum enarrari non posse, atque ad unam Dei omnipotentissimam voluntatem confugiendum esse: quis enim recte explicet, quomodo ad præsentiam aquæ Deus certissime moveatur ad infundendam sanctificantem gratiam? Nonne merito exclamabat hic S. Augustinus: *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat, & cor abluat?* Tr. 80. Nonne ad unam Dei virtutem ac voluntatem recurrendum nobis est, *in Joan.* quamquam moralis dumtaxat sit illa Sacramentorum vis, & efficacia? Quemadmodum etsi moralis dumtaxat fuerit ea virtus, qua ad vocem Josue Sol stetit, & ea qua ad prædicationem Apostolorum universus Orbis ad fidem Christi conversus est, nihilominus tamen stupenda, & omni eloquio superiora sunt isthæc prodigia.

Ad tertiam. Similitudines illæ non plus æquo urgeri debent; alias efficerent Sacramenta esse causas naturales gratiæ. Harum igitur, & similiarum rerum exemplo probare dumtaxat voluerunt Sancti Patres, vere

vere & proprie nobis per Sacramenta gratiam conferri : de modo autem, quo illam conferunt, solliciti fuisse non videntur.

Objicies 3. Ecclesia in Concil. Trident. sess. 7. Can. 6. definit, Sacramenta continere gratiam, eamque non ponentibus obicem conferre. Et Can. 8. eam conferre *ex opere operato* ; at vix istud intelligi potest nisi physice operentur Sacramenta.

Resp. neg. min. Sacramenta enim moraliter continent gratiam, quam conferunt, movendo scilicet efficaciter Deum ut eam conferat : eo modo quo Sanguis Christi continet redemptionem nostram, cujus est causa meritoria : agere autem ex opere operato, & agere physico modo, duo sunt valde distincta, ut sæpius monuimus.

Instabis. Ecclesia in benedictione Fontis Baptismalis a Deo postulat, *ut dignetur aquis impertiri vim regenerandi ... ut Spiritus Sanctus arcana sui numinis admixtione eas fecundet ; ut sanctificatione concepta ab immaculato divini fetus utero, in novam renata creaturam, progenies celestis emergat*. Et Tertullianus L. de Baptismo c. 4. *Aquæ, inquit, sanctificata (a Spiritu Sancto) vim sanctificandi combibunt* ; At hæc omnia causalitatem physicam apprime designant, & exprimunt.

Resp. nego min. In benedictione quippe aquæ Iustralis quæ singulis fit diebus Dominicis, similiter Ecclesia postulat a Deo, *ut huic elemento virtutem suæ benedictionis infundat ; ut ad abigendos dæmones, morbosque pellendos divinæ gratiæ sumat effectum* ; an vero inde inferes, per aquam benedictam physica virtute dæmones expelli, aut morbos sanari ? minime profecto. His igitur suis precibus rem ipsam postulat Ecclesia ; ad modum vero quo res illa confertur, non attendit : sit physicus, sit moralis, perinde ipsi est, modo rem assequatur, quam postulat. Non alius est Tertulliani sensus.

Objicies 4. Ea Sacramentis efficacia concedenda est, quæ eorum dignitati atque præstantiæ magis consentanea videtur : atqui talis est causalitas physica ; ergo &c.

Resp. neg. maj. Neque enim eam hic quærimus Sacramentorum efficaciam, quæ nostro sensu magis videatur eorum dignitati accommodata, sed eam, quam ipsis reipsa Christus indidit, & nos intelligere facilius possumus : in factis enim hujusmodi una consuli debet divina institutio, non humanus sensus.

II. Nego min. Moraliter enim efficacia non minus commendat Sacramentorum dignitatem, quam physica, utpote quæ suum effectum tam certo assequatur, quam causa physica. An vero Sanguis Christi minus perfecta idcirco est nostræ sanctificationis causa, quod non physica sit, sed tantum moralis ? minime profecto. Non est porro quod perfectius genus causalitatis tribuatur Sacramentis, quam ipsimet Christi Sanguini, ex quo omnis eorum virtus derivatur ac profluit.

Objicies 5. Instrumentum causæ principalis physice agentis debet etiam physice concurrere ad effectum : atqui Sacramenta instrumenta sunt Dei, qui est causa principalis, & physica gratia : ergo &c.

Resp. nego maj. Sanguis enim Christi medium seu instrumentum fuit, quo voluit Deus humanam operari sanctificationem : Apostoli etiam instrumenta fuere, quibus Christus usus est ad fundandam, & propagandam

Eccle-

Ecclesiam; non tamen phyſice, ſed moraliter dumtaxat ad hos effectus concurrerunt.

Objicies denique: Si Sacramenta non ſunt cauſæ phyſicæ ſanctificationis noſtræ, ſequitur 1. ea meras eſſe dumtaxat conditiones ſine quibus non confertur a Deo gratia. 2. ea eſſe nuda ſigna quorum hoc unum officium eſt ut Deum moveant ad concedendam gratiam: cauſa ſcilicet moralis non aliter, quam movendo cauſam phyſicam, operatur. Sequitur 3. Sacramenta noſtra a Moſaicis virtute non differre; hæc enim movebant pariter Deum, ut gratiam digne ſuſcipientibus conferret.

Reſp. nego tria hæc conſectaria. Primum, quia conditio ſine qua non ex ſe ipſa non eſt activa: Sacramenta autem vim habent efficacem, & activam, ſaltem moraliter. Secundum, quia nudum ſignum ad ſignificandum dumtaxat ordinatur; at Sacramenta non tantum ad ſignificandum, ſed etiam ad operandum ſunt inſtituta; quia nempe certo, & efficaciter movent Deum, ex pacto quo ſe libere obſtrinxit ad gratiam conferendam iis, qui digne ut oportet iis utuntur, in quo uno eorum moralis cauſalitas, & efficientia poſita eſt. Tertium denique, quia Sacramenta vetera certo, & infallibiliter ex ſe ipſis Deum non movebant ad gratiam conferendam, ſicut noſtra, ſed ex fide dumtaxat; cujus ſigna erant, & publicæ quædam proteſtationes: uno verbo, noſtra Sacramenta ex opere operato profunt ad ſalutem; vetera ex opere dumtaxat operantis, ſicut Articulo mox ſequenti ſuſius demonſtrabimus.

A R T I C U L U S III.

De discrimine efficientiæ Sacramentorum novæ, ac veteris Legis, in primis vero Circumciſionis.

VEL ipſa inſcriptio Articuli ſtatim præſentis controverſiæ ſubindicat. Neque enim hic dumtaxat eſt quæſtio, an Sacramenta Chriſti diſcrepent a Moſaicis, aut ritibus & cæremoniis externis, aut numero, aut facilitate utendi, aut claritate ſigni, aut amplitudine objecti, aut duratione temporis: his quippe omnibus titulis, imo & uberius gratiæ diſfuſione Sacramenta Chriſti veteribus antecellere non negant Novatores. Non negamus, ait Calvinus in antidoto Conc. Trid. ad Sæſſionis ſeptimæ Canonem 2. *Opus. quin uberius ſub Chriſti regno percipiatur gratia. Et L.4. Inſtitut. c. 14. n. 22. p. 734. Quin uberius, inquit, Spiritus ſancti gratia hic ſe proferat, ſi tempus cum tempore compares, non dubium eſt. Tota igitur præſens controverſia in eo verſatur, an vetera Sacramenta vim aliquam, & efficaciam habuerint ad conferendam gratiam, ſive ex opere operato, ſive ex opere operantis: circa quam Novatorum, & Catholicorum ſententia paucis exponenda eſt.* *Inſtit. p. 479.*

Sententia Novatorum.

1. Calvinus L.4. Inſtit. c.14. n.23. ait, penitus explodendum eſſe ſcholasticum illud dogma, quo tam longum diſcrimen inter veteris, ac novæ Legis Sacramenta notatur, perinde ac ſi illa non aliud quam Dei gratiam adumbrarent, hæc vero præſentem conferant. Deinde probat Veteres in ſuis Sacramentis parem nobiſcum percepſiſſe Chriſti gratiam. Et c.16. n.3. oſtendit Circum-

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

G

cum-

P. 489. circumcisionem perinde, ac Baptismum annexam a Deo habuisse gratiæ promissionem, ac peccatorum veniam.

Si hoc unum Calvinus voluit, vetera nempe Sacramenta novis in eo adæquare, quod utraque parem habuerint ad fidem excitandam, per quam iustitia obtinetur, virtutem, procul dubio in fidei dogma peccavit, non quidem vetera extollendo, sed nova deprimendo Sacramenta, quorum longe aliam esse quam mere externam & objectivam efficaciam demonstravimus. Hoc autem seposito errore; si Novatores non aliud hic contendant, quam Sacramenta Mosaica perinde, ac Evangelica, ex pacto & promissione Dei, virtutis aliquid habuisse ad iustitiam conferendam, cum multis Scholasticis Doctoribus sentiunt, nec a fide hac in parte aberrare videntur: nullo enim Decreto, nullo Canone Ecclesia oppositum definivit. Canone quidem 2. sessionis 7. Concilium Tridentinum damnat eos qui dixerint: *novæ Legis Sacramenta a Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi*: quibus verbis innuit quidem Synodus, inter vetera, & nova Sacramenta aliud esse quam rituum, & cæremoniarum discrimen: quod porro illud sit, non explicat, sicut advertit Estius in 4. dist. 1. paragr. 27. Neque eo Canone perstrictus censeretur, qui discrimen illud reponeret non tantum in ritibus, & cæremoniis, sed etiam in mensura gratiæ quæ parciore fuit in Mosaicis, uberior vero est in Evangelicis Sacramentis. Canonibus pariter 6. 7. & 8. declarat eadem Synodus Sacramenta Legis Evangelicæ continere gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre ex opere operato: de Sacramentis autem Legis Mosaicæ id neque affirmat, neque negat. Quapropter Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in genere c. 13. cogitur fateri Concilium Trident. *obscurius & brevius istud definiisse*. Rationem hanc objicit, quia, inquit, *neceesse non erat, cum jam res esset definita, sess. 7. Can. 2.* At ne illo quidem Canone definitam fuisse mox observavimus. Noluit scilicet pro sua sapientia Concilium, eam suis Canonibus notare sententiam, quam noverat inter Scholæ Doctores libere agitari.

T. 3. p. 69. A. Cum etiam Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto seu Instructione Armenorum affirmat: *Sacramenta Evangelica multum differre a Sacramentis antiquæ Legis; hæc non causasse gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurasse; illa vero & continere gratiam, & digne suscipientibus conferre*, cum, inquam, hæc dixit Summus Pontifex, communiorum Theologorum sententiam, non dogma fidei necessario credendum proposuit; alias nulli Catholico jam licitum foret (quod tamen licet) asserere in usu Circumcisionis, & aliorum veterum Sacramentorum gratiam aliquam concessam olim fuisse. Aliunde vero certum est in aliis nonnullis capitibus, præsertim iis, quæ materiam & formam aliquorum Sacramentorum spectant, Eugenium IV. usum, & disciplinam Ecclesiæ Romanæ Armenis, quos informabat, exposuisse, non vero totidem fidei articulos ipsis ad credendum præscribere voluisse. Si quis ergo Novatorum hic error est, non in eo certe collocandus quod vetera extollant, sed quod nostra deprimant Sacramenta: neque etiam Catholica fides veteribus efficaciam omnem detrahit, sed nostris debitam solummodo vindicat, & asserit.

Opiniones Scholæ.

II. Scholastici Doctores valde discordes sunt inter se circa præsentem controversiam: multi existimant aliter statuendum de Circumcisione, ac de ceteris Legis Mosaicæ Sacramentis.

Circa Mosaicæ Sacramenta, sunt qui omnem penitus ipsis virtutem Magister etiam ex opere operantis detrahere videntur. Ita Magister Lib. 4. Sententiarum dist. 1. ubi ait *ex operibus Legis neminem justificatum fuisse, etiamsi in fide, & charitate fierent: quia imposuit ea Deus in servitutem, non in justificationem, & ut figura futuri essent.* Magistrum nonnulli benigne sic exponunt, quasi dumtaxat voluerit Mosaicæ Sacramenta, etiam in fide, & charitate suscepta, ex se, & ex opere operato nihil ad salutem animæ profecisse.

Alii ex opposito censent, in Sacramentis Legis Mosaicæ datam fuisse gratiam, non tantum ex merito operantis, sed etiam præter illud, seu ex opere operato. Ita Paludanus in 4. dist. 1. q. 5. Durandus in eandem distinctionem q. 5. ubi docet inter Sacramenta veteris Legis distinguendum esse; atque alia proprie & vere Sacramenta fuisse, alia vero improprie, & latiori quodam sensu, qualia fuere quædam sacrificia & oblationes; hæc quidem posteriora vacua & prorsus sterilia ex se se fuisse affirmat; priora vero partim efficacia, partim non efficacia pro diversa eorum conditione. Quæ enim destinabantur ad effectum qui sine gratia poterat obtineri, gratiam non conferebant, cujusmodi erant legales expiationes, & purificationes: quæ vero ordinabantur ad effectum qui sine gratia non potest haberi, ea gratiam moraliter conferebant ex pactione, & ordinatione divina. Non enim, inquit Durandus, *Deus deficit in necessariis, & talia videntur fuisse Circumcisio, quæ ordinabatur ad deletionem peccati originalis, quæ fieri potest sine gratia, & unctio Sacerdotalis, quæ ordinabatur ad Sacramentorum administrationem, quæ non poterat bene fieri sine gratia.* Ita Durandus, qui ibid. q. 8. aliter judicat de remedio Legis naturæ, quod cum dicat verum non fuisse Sacramentum, consequenter gratiam in eo per modum meriti, ac suffragii totius Ecclesiæ fidem suam parvulo applicantis, non autem per illud a Deo datam fuisse contendit.

S. Bonaventura in 4. dist. 1. parte 1. q. 5. refert, ac probat Hugonis Victorini sententiam, nimirum Sacramenta vetera gratiam ex opere operato contulisse, non quidem per se, ac primario, quia nullam habebant annexam Dei promissionem, sed per accidens, ac secundario, propter fidem, cujus erant signa protestatiua; Sacramenta vero Christi per se, ac primario gratiam hanc conferre, virtute ipsius institutionis Christi. Hæc opinio videtur Estio maxime commoda conciliandis in speciem oppositis tum Scripturæ, tum SS. Patrum testimoniis circa præsens argumentum; eamque ipse amplectitur in 4. dist. 1. p. 28.

Inter illas vero duas extremas opiniones, quarum una negat etiam ex opere operantis, altera vero concedit etiam ex opere operato, saltem per accidens, ac secundario, vetera sacramenta vim sanctificandi habuisse, media est S. Thomæ, & aliorum vulgo Theologorum sententia, vetera scilicet Sacramenta ex opere operantis, seu ex merito fidei ministrantis vel suscipientis, vim habuisse; nostra vero ex opere operato, seu ex ipsa

Christi institutione. Cujus discriminis causam hanc proferunt, quod cum Sacramenta sint instrumenta Christi, quæ vim omnem suam ex ipsius passionis, ac morte trahunt, vetera, Christo nondum nato, ac mortuo, virtutem illam habere non potuerunt, quam nova, post illius adventum & mortem, in se continent. Quæ profecto ratio in eorum dumtaxat opinione aliquid momenti habere videtur, qui existimant Sacramenta esse physica gratiæ conferendæ instrumenta: morale quippe instrumentum tam bene movere potest absens, quam præsens: qualis est v. g. mors Christi, quæ futura non minus profuit, quam jam profuit præterita.

Opiniones circa vim Circumcisionis.

Quantum vero ad Circumcisionem attinet, quam a Sacramentis Moisaicis nonnulli idcirco distinguendam existimant, quod ejus institutio, ac præceptum Moysen præcesserit, sanctus Thomas 3. parte Summæ qu. 62. art. 6. ad 3. plures refert Auctorum sui temporis opiniones. Prima erat, per Circumcisionem condonatum fuisse peccatum, non collatam gratiam. Secunda, collatam quidem gratiam quantum ad remissionem culpæ, sed non quantum ad alios effectus, v. g. vitam æternam. Tertia, datam gratiam quantum ad remissionem peccati & observationem Legis, non vero quantum ad repressionem cupiditatum. Quarta, datam esse gratiam quantum ad remissionem peccati, sed non quantum ad consequendam divinam benevolentiam. Verum absurdæ ac falsæ videntur opiniones illæ. Quidquid enim causa est remissionis peccatorum, necessario causa est gratiæ & vitæ æternæ: quod autem causa est vitæ æternæ, necessario causa est mediorum quæ conferunt ad vitam æternam: media autem sunt divina benevolentia, observatio Mandatorum, repressio cupiditatum; ergo quidquid dat gratiam quantum ad remissionem peccatorum, dat & quantum ad benevolentiam Dei, & quantum ad observationem Legis, & ad repressionem cupiditatum.

His vero prætermis, quæ jam absolutæ sunt, opinionibus, universa Theologorum schola in duas generatim partes hic dividitur.

Prima existimat Circumcisionem, æque ac Baptismum, fuisse a Deo institutam in remedium peccati originalis, atque ex ipso, ut ajunt, opere operato gratiam contulisse. Ita Magister in 4. dist. 1. *Fuit*, inquit, *Circumcisionis Sacramentum idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc Baptismus præstat*: quod probat adductis testimoniis sancti Augustini, & Venerabilis Bedæ. Ita pariter Alexander, Scotus, Durandus, Paludanus, sanctus Bonaventura in 4. dist. 1. ubi docet ex opere operato, & quidem primario, ac per se, non vero tantum secundario, & per accidens, sicut alia Moisaica Sacramenta, Circumcisionem vim habuisse delendi originale peccatum: cui sententiæ subscribit Eftius in 4. dist. 1. paragr. 13. *Fatendum est*, inquit, *Circumcisionis signaculum gratiam contulisse etiam ex opere operato*.

Secunda opinio eorum est, qui cum sancto Thoma 3. parte q. 94. artic. 6. & q. 70. artic. 4. contendunt: Circumcisionem non ex se, seu ex opere operato, sed ex opere dumtaxat operantis, ratione scilicet fidei, cujus signum erat protestativum, vim habuisse purgandi a labe originali. Quomodo autem fides illa efficax fuerit, an ut actus personæ credentis,

an

an propter ipsius objectum, nempe Christum Mediatorem venturum, exposuimus antea ubi de Sacramentis Legis naturæ. Huic sententiæ adherent Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere p. 5. Bellarminus de Sacramentis L. 2. c. 14. Vasquez in 1. 2. S. Thomæ disput. 184. c. 4. & alii bene multi.

Ex hac opinionum varietate plane intelligitur, præsentem controversiam ex earum esse numero, de quibus dicebat olim S. Augustinus, *inter se aliquando doctissimos, & fidei Catholicæ defensores salva fidei compage non consentire*. Quapropter pondere rationum, ac momentorum definienda est, non auctoritate vel numero defensorum. Sit itaque

PRIMA CONCLUSIO.

Vetera Sacramenta nullam vim, & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.

Multiplex hujusce rei argumentum suppeditant nobis Divinæ Scripturæ. Primum ducitur ex discrimine utriusque Legis. Joan. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est: gratia & veritas per Jesum Christum*. Hebr. 10. v. 1. *Umbram habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum*. Ergo Legis observatio non ex se, sed ex fide dumtaxat justificabat. *In Lege nemo justificatur apud Deum*, ait Apostolus Galat. 3. v. 11. *quia justus ex fide vivit: Lex autem non ex fide, sed qui fecerit ea, vivet in illis*. Id est, opera ex Lege facta non sunt opera fidei, si tamen quis ea ex fide adimplevit, vivet in illis: *factores enim Legis justificabuntur*. Rom. 2. v. 14.

Secundum, Ex insufficientia & inutilitate Legis. Hebr. 7. v. 18. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit Lex*. Et Rom. 8. v. 3. *Quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens . . . ut justificatio Legis impleretur in nobis*.

Tertium, ex defectu promissionis gratiæ quæ veteribus Sacramentis annexa non fuit, sicut annexa est novis, Hebr. 8. v. 6. *Melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repositionibus sancitum est*. Quanam vero sint illæ promissiones exponit ibid. v. 12. *Propitiuse ero, inquit, iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor: quæ verba ex c. 31. v. 34. Jeremiæ deprompta sunt*.

Quartum denique, ex infirmitate & insufficientia veterum sacramentorum ad internam animæ sanctificationem efficiendam. Galat. 4. v. 9. *Quomodo, ait Apostolus, convertimini iterum ad infirma & egena elementa?* cap. 3. vers. 11. *In Lege nemo justificatur apud Deum*. Hebr. 9 v. 9. de veteribus Sacrificiis, ac Sacramentis generatim pronunciat, *Munera & hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis & in potibus & variis Baptismatibus & iustis carnis*. Et v. 13. *Sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis*. Et cap. 10. v. 4. *Impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata*.

Frustra quis reponeret, ex histestimoniis hoc unum colligi posse, Sacramenta nempe vetera ex se ipsis, & a Christo separata, infirma & egena fuisse elementa: quasi de Sacramentis nostris Evangelicis idem dici so-

Occupatur ad hæc Scribere testimonia respon-

non deberet, ac sine Christo spectata, vim aliquam haberent? Vera igitur ratio discriminis est, quod vetera Sacramenta ex ipsa Legis, in qua erant, nativa conditione, a Christo ejusque gratia sejuncta forent; nostra vero cum Christo, quem habent auctorem, sint intime conjuncta. *Lex enim non ex fide.* Gal. 3. v. 12. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum.* Joan. 1. v. 17. Si quid igitur cælestis gratiæ Veteres percipiebant, non ex ipsis signis seu Sacramentis, neque ex Lege, sed ex fide ipsa in Messiam venturum profluebat, quæ fides & gratia propria erat novi Testamenti, adeoque per accidens cum Lege Moisaica ejusque Sacramentis conjungebatur: quapropter non ex seipsis, seu ex opere operato, sed ex fide seu ex opere operantis valebant ad spirituales animæ sanctificationem.

An dici possit vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac secundario gratiam contulisse.

Neque porro satis intelligimus, quid sit apud Auctores antea citatos, gratiam per vetera Sacramenta conferri ex opere operato per accidens ac secundario, non autem primario, ac per se. Namque vel illi efficaciam adscribunt soli fidei, cujus Sacramentum signum erat protestativum, vel fidei simul & Sacramento: si prius, ex opere dumtaxat operantis valebat Sacramentum; si posterius, necesse est fateantur, ejusmodi Sacramentis annexam a Deo fuisse promissionem gratiæ, nempe ut quoties ex fide usurparentur, Deum certissime inducerent ad conferendam gratiam: quod si fateantur, necesse est agnoscant Sacramenta hæc non tantum per accidens ac secundario, sed etiam primario, ac per se, propter annexam Dei promissionem, vim simul cum fide habuisse gratiam conferendi. Quod incommodum declinare volens S. Bonaventura, negavit ullam intercessisse Dei promissionem de gratia concedenda in legitimo Sacramentorum usu: verum in aliud incommodum ipse S. Doctor lapsus est, nimirum vetera Sacramenta ex opere operato per accidens, ac secundario vim habuisse conferendi gratiam, sine ullo Dei pacto seu promissione; quod quidem non videtur facile conciliari posse.

Accedunt ad confirmationem nostræ sententiæ SS. Patres.

Ed. vet. T. 2. p. 174. B. C. S. Basilii L. de Spiritu Sancto c. 14. *Quid confers, inquit, lavacra cum lavacris, quæ solam nominis appellationem habent communem, verum vero tanta est differentia, quanta est inter somnia & veritatem inter umbras imaginesque, & inter ea quæ rêvera subsistunt?*

Ed. nova T. 2. p. 370. C. S. Chrys. Orat. de Baptismo Christi. *Judaica, inquit, expiatione nequaquam a peccatis liberat, sed a corporis sordibus tantum: nostra vero talis non est, sed multo major, ac multa gratia referta; nam & a peccatis liberat, & animam emundat, & Spiritus gratiam largitur.*

T. 2. p. 351. A. Ib. p. 337. E. S. Ambr. L. 1. de Sacramentis c. 4. *Diviniora, inquit, & priora sunt Sacramenta Christianorum, quam Judæorum. Et Lib. de initiandis seu de Mysteriis c. 8. Probatum est, ait, antiquiora esse Ecclesiæ Sacramenta, nunc cognosce potiora. Révera mirabile est, quod Manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano Cæli pascabantur alimento... sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes mortui sunt in deserto; ista autem esca quam accipis, iste panis vivus qui de Cælo descendit, vitæ æternæ substantiam subministrat.*

T. 4. p. 769. D. S. Aug. in Psalm. 73. non longe ab initio. *Sacramenta, inquit, non eadem, (in utroque Testamento) quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia*

alia promittentia Salvatore. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris Testamenti promiserunt Salvatore. . . Mutata sunt Sacramenta, facta sunt faciliora, pauciora, salubriora, feliciora.

L. 19. contra Faustum c. 13. Proinde, inquit, prima Sacramenta quæ obser-
vabantur & celebrabantur ex Lege, prænunciativa erant Christi venturi, quæ cum
suo adventu Christus implevisset, ablata sunt; . . . & alia sunt instituta virtute
majora, utilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

Denique qu. 25. in Libr. Numerorum. Si per se, inquit, attendantur
(Sacramenta vetera) nullo pacto possunt mederi: si autem res ipsa quarum hæc
Sacramenta sunt, inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum. Non
potuit S. Doctor significantius exprimere id quod contendimus, vetera
nempe Sacramenta ex se se seu ex opere operato non justificasse, sed ex
fide dumtaxat seu ex opere operantis.

Eugenius IV. Summ. Pontifex in Decreto seu instructione Armenorum, T. 13.
ubi ait: Novæ Legis septem sunt Sacramenta . . . quæ multum a Sacramentis
differunt antiquæ Legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per pas-
sionem Christi dandam esse figurabant; hæc vero nostra & continent gratiam, &
ipsam digne suscipientibus conferunt.

Nullis rationum momentis Conclusionem nostram confirmamus, quia
in re, quæ ab una Dei voluntate pendet, non alia est facti querenda
ratio, quam voluntas facientis.

Quod vero ait S. Th. 3. par. qu. 62. art. 6. in usu veterum Sacramen-
torum idcirco gratiam datam non fuisse, quia passio Christi, unde om-
nis gratia defluit, nondum peracta erat; quod autem nondum est in re-
rum natura, non potest movere secundum usum exteriorum rerum, pro-
bat ad summum, Sacramenta illa vetera non fuisse physica gratiæ in-
strumenta, non vero moralia. Potuisset quippe Deus intuitu futuræ
passionis Christi obligare se, ut ad præsentiam, & usum illorum Sa-
cramentorum gratiam bene præparatis concederet.

SECUNDA CONCLUSIO.

In veteribus Sacrificiis, ac Sacramentis gratia conferebatur ex opere
operantis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu percipien-
tis Sacramentum.

Testatur Scriptura Gen. 4. v. 4. Deum respexisse ad Abel, & ad mune-
ra ejus, ad Cain vero & ad munera ejus non respexisse. Causam discrimi-
nis assignat Apostolus Hebr. 11. v. 4. Quia nempe fide plurimam hostiam
Abel, quam Cain obtulit Deo. Levitici 1. v. 17. ex eadem procul dubio
fide holocaustum, & oblatio dicitur esse suavissimi odoris Domino. Econtra
Sacrificia sine fide, ac judaico seu carnali animo oblata, sibi plurimum
displicere declarat Deus Isajæ 1. v. 13. Ne offeratis, inquit, ultra sacri-
ficium frustra: incensum abominatio est mihi. . . manus enim vestre sangui-
ne plene sunt. Et Prov. 15. v. 8. Victimæ impiorum abominabiles Domino,
vota istorum placabilia.

De Sacramentis pariter v. g. de Circumcisione, Rom. 3. v. 30. Apost. ait:
Unus est Deus qui justificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.
Et c. 4. v. 3. de Abrahamo ait: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad

justitiam. Et v. 11. *signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei.* Justitia ergo ex fide erat; Circumcisio vero, signum fidei & justitiæ.

Ratio Conclusionis duplex est fundata in Scripturis.

Prima: Quia Sacramentorum usus a Deo præscriptus, & imperatus fuerat; mandatorum autem observatio, eo quo par est animo perfecta, justificat. *Factores Legis*, ait Apostolus Rom. 2. v. 13. *justificabuntur.* Et c. 10. v. 5. *Justitiam quæ ex Lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.* Et Jacob 2. v. 21. *Abraham pater noster, nonne ex operibus Legis justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare?*

Veteribus Patriarchis &c. promissa felicitas æterna.

Secunda: Quia veteribus Patriarchis, Prophetis, ceterisque præcæ gentis viris sanctis, non tantum caduca, & temporalis bonorum hujus vitæ felicitas, sed etiam æterna, ac spiritalis in celo merces promissa fuit in præmium fidei, obedientiæ, & observationis mandatorum Dei. *Ego*, ait Deus ad Abrahamum Gen. 15. v. 1. *protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* Isaïæ 56. v. 4. *Qui custodierint Sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum.... nomen sempiternum dabo eis.* De quo præmio c. 64. v. 4. idem Isaïas dicit: *oculus non vidit, Deus absque te, quæ preparasti expectantibus te.* Mercedem illam spirituales ex fide expectabant, quotquot fuere apud Veteres ante Christum natum fideles, ac justii, qui in terram Chanaan promissam ingressi non sunt. Ii enim, ait Apostolus Hebr. 11. v. 16. *nunc meliorem appetunt, id est caelestem.* Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum; *paravit enim illis civitatem.* Inde est, quod Christus Matth. 8. v. 11. non aliud regnum fidelibus novi Testamenti promittit; quam illud in quo eum Abrahamo, & reliquis Patriarchis accumbent. *Multi*, inquit, *ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob in Regno Celorum.* Regnum illud Christi oculis fidei viderat Abraham, Joan. 8. v. 56. *Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum; vidit & visus est.* Illud viderunt pariter quotquot justii, & sancti fuere, & ante Christum vere Christiani, quorum fidem, & opera refert, & commendat Apostolus Hebr. 11. a versu 17. usque ad 33. Fides quippe in Christum Mediatorem, ad salutem semper necessaria fuit: *Non est enim aliud sub calo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri.* Act. 14. v. 12. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum.* Rom. 3. v. 25. *fides autem illa in venturum Messiam, & gratiam in hac vita, & gloriam in altera a Deo impetrabat, & obtinebat.*

Fides in Christum semper necessaria.

Ita docet S. Aug. citata jam q. 25. in Librum Numerorum. Et in l. 2. de Tom. 10. de nuptiis, & concup. c. 11. sic loquitur: *Eadem fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis.... Quia sicut credimus Christum in carne venisse, sic illi venturum; sicut nos mortuum, sic illi moriturum.* Et l. 2. de Ibid. p. 269. C. pec. orig. c. 32. *Mutatis*, inquit, *Sacramentis, posteaquam venit qui eis significabatur esse venturus, non tamen mutato Mediatoris auxilio, qui etiam prius quam venisset in carne, antiqua sua membra liberabat suæ Incarnationis fide.*

S. Thom. Ita pariter S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. in corp. *Poterat*, inquit, *mens fidelium tempore Legis per fidem conjungi cum Christo incarnato, & passo; & ita ex fide Christi justificabantur: cujus fidei protestatio erat hujusmodi ceremoniarum observatio, in quantum erant figura Christi. Et ideo pro peccatis offerebantur sacrificia quedam in veteri Lege: non quia ipsa sacrificia a pec-*

eato emundaret: sed quia erant quedam protestationes fidei, quæ a peccato mundabant; & hoc etiam ipsa Lex innuit ex modo loquendi. Dicitur enim Levitici 4. & 5. quod in oblatione hostiarum pro peccato orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei: quasi peccatum dimittatur non vi Sacrificiorum, sed ex fide, & devotione offerentium. Hæc S. Thomas, quæ cum ex se perspicua sint, expositione non indigent.

TERTIA CONCLUSIO.

Circumcisio instituta non videtur in remedio peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.

Probat 1. ex c. 17. Gen. v. 10. & 11. ubi ad hoc unum instituta legitur Circumcisio, ut esset signum fœderis Deum inter, & Abrahamum ejusque posteros. *Hoc est pactum meum, ait Deus, quod observabitis inter me, & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, & vos.* Non ait, ut sit in remedium peccati, & causam sanctificationis; sed in signum fœderis; nempe ut Circumcisio signum foret tum distinctionis populi Judaici a ceteris nationibus; tum singularis erga ipsum Dei amoris ac providentiæ; tum denique Religionis ac cultus quo populus ille Deum specialiter colere, & honorare tenebatur. Quapropter Apostolus Rom. 4. v. 11. dicit, Abrahamum accepisse signum Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei, quæ est in præputio. Et v. 9. ac 10. dixerat: fidem Abrahamæ imputatam esse ad justitiam, non in Circumcisione, sed in præputio. Deinde addit istud in Abrahamo singulare non fuisse, ut justitiam ex fide consequeretur; sed iis omnibus etiam commune qui ipsius fidem imitantur, sive circumcisi sint, sive non. *Ut sit, inquit, pater omnium credentium per præputium, ut reputetur & illis ad justitiam; & sit pater Circumcisionis, non iis tantum qui sunt ex Circumcisione, sed & iis qui sectantur vestigia fidei, quæ est in præputio patris nostri Abrahamæ.* Cujus quidem rationem reddit idem Apostolus v. 13. *Non per Legem promissio Abrahamæ aut semini ejus, ut heres esset mundi, sed per justitiam fidei:* Denique c. 3. v. 1. quærens, quæ sit utilitas Circumcisionis, respondet: *Multum per omnem modum. Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.* Est ergo illud præcipuum Circumcisionis privilegium, ut eloquia Dei, id est, Lex & mandata Judæis concessa fuerint: justitia vero ex fide erat, sive in Circumcisione, sive in præputio, *Unus est Deus, pergit ibid. S. Paulus v. 30. qui justificat Circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.*

Probat 2. ex S. Patribus tum Græcis, tum Latinis.

S. Justinus Dialogo cum Tryphone (pag. 234.) Circumcisio, inquit, quam ab Abrahamo accepistis secundum carnem, in signum notamque data est, ut suis ab aliis gentibus, & a nobis discreti. Et postea: (p. 241.) Abraham . . . Circumcisionem accepit in signum, non ad justitiam: quemadmodum & Scriptura, & res ipsa nos fateri cogunt . . . Et quod genus muliebri Circumcisionis carnalis capax non est, satis id ostendit in signum datam Circumcisionem istam, non ut justitiæ opus.

S. Irenæus l. 4. c. 16. alias 30. sic loquitur: Circumcisionem non quasi justitiæ consummatricem, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile per-

Prima probatio ex Scriptura.

Secunda probatio ex SS. Patribus. Ex Græcis. P. 236. n. 1.

ib. n. 2. perseveret genus Abrahæ... Et infra: Et quia non per hæc justificabatur homo, sed in signo data sunt populo, ostendit, quod ipse Abraham sine Circumcisione... credidit Deo, & reputatus est illi ad iustitiam.

Ed. Par. 1622. S. Epiphanius hæresi 8. quæ est Epicureorum: Illic, inquit, corporis præscripta Circumcisio est, quæ in usu, tamdiu fuit, quoad ingens est illa Circumcisio subsecuta, Baptismus videlicet, quo nos a peccatis præcidimur, & in Dei nomine signamur.

T. 4. p. 258. C. S. Chrysostomus hom. 27. in Genesim, Attende, inquit, quomodo postea tempore procedente, voluerit, Circumcisionem pro lege statui, non quod ad animæ salutem perficere hæc possit aliquid, sed ut hoc grati animi indicium, quasi signum, & sigillum circumferrent Judæi, & ne liceret eis commisceri gentium congressibus. Hinc B. Paulus signum hoc vocat, dicens; Et signum dedit, Circumcisionis sigillum. Nam quod ad iustitiam nihil conducit, ecce & hic iustus, nondum statuta Circumcisione, ad eandem pervenit virtutem.

Ex Latinis. Tertullianus Lib. contra Judæos c. 2. Si Circumcisio, inquit, purgat hominem, Deus Adam incircumcisum cum faceret, cur eum non circumcidit; vel P. 185. A. postquam deliquit, si purgat Circumcisio? Et postea c. 3. Providens Deus quod ibid. C. hanc Circumcisionem in signum, non in salutem esset daturus &c.

P. 246. S. Cyprianus l. 1. contra Judæos cap. 8. opponit carnalem Judæorum Circumcisionem, spirituali Circumcisioni Christianorum, & addit, Adamum, Henoc, Noe, & Melchisedech iustos fuisse sine Circumcisione, quia, inquit, signaculum seminis nihil profuit.

T. 2. p. 1081. E. S. Ambrosius Epist. 72. nunc 74. ad Irenæum: Signum, inquit, Circumcisio corporalis, veritas autem Circumcisio spiritualis; illa membrum amputat, ista peccatum. Idem docet l. 1. de Abraham c. 4. ubi ex professo tractat de Circumcisione. S. Hieronymus in cap. 3. ad Galat. rationem reddens institutæ Circumcisionis, ne verbulo quidem indicat eam in remedium peccati fuisse: ergo in signum dumtaxat fuit distinctionis Judæorum ab aliis nationibus.

Ab hac communi sententia omnium primus recessisse videtur S. Augustinus, quibus vero momentis ductus ille fuerit, patebit mox ex solutione Objectionum.

Probatur 3. variis rationibus.

I. Lex Circumcisionis feminas non obligabat, neque etiam masculos infantes ante octavum a nativitate diem; ex quo sequitur, aut nullum fuisse pro illis contra originalem noxam remedium, aut illud a Circumcisione fuisse diversum: prius non patitur, quæ summa Dei est pro salute omnium providentia, & effusa voluntas; posterius longe meliorem reddidisset feminarum conditionem, quæ nec octavum a nativitate diem expectare tenebantur, ut remedio Legis naturæ fruerentur, nec dolori Circumcisionis subiciebantur.

II. Per annos quadraginta, quibus Judæi in deserto manserunt, observata non fuit lex Circumcisionis, ut constat ex Lib. Josue c. 5. v. 6. sive quia tunc sine gentis alterius commixtione vivebant, nec ullo indigebant signo, quo a ceteris nationibus separarentur; sive quia in illa quotidiana fere peregrinatione, Circumcisionis dolorem sustinere non potuissent: an vero nullum fuit pro toto illo intervallo temporis remedium peccati originalis?

III. Ut dici merito posset, quod dicunt nonnulli ex citatis antea Theologis,

logis, Circumcisionem saltem per accidens ac secundario vi sua simul cum fide, cujus erat publica quædam declaratio, delevisse peccatum originale, certo constare deberet 1. Deum secundario saltem in hunc fidem destinasse Circumcisionem. 2. sic determinasse Circumcisionem in signum fidei ac remedium peccati originalis, ut nullo alio uti licitum fuerit: atqui hæc duo plane incerta, & dubia sunt, quorum nullum extat in Scripturis aut Traditione veteris Ecclesiæ vestigium; atque verisimile prorsus est, infantes, qui ante octavum a nativitate diem a fidelibus, & piis parentibus oblato Deo fuissent, a labe originali purgatos fuisse, per applicationem remedii, quod in Lege naturæ valebat propter fidem, cujus erat signum protestativum.

IV. Denique, neque Philo Judæus in Lib. de Circumcisione ubi varias ipsius causas enumerat, neque Josephus l. 1. Antiquitatum c. 12. nec Rabbinii rerum Judaicarum periti, uspiam mentionem faciunt virtutis illius spiritualis, quam nonnulli Doctores Catholici Circumcisioni affingunt.

Non negamus tamen, quin illa plurimum valuerit ex fide, cujus quædam erat publica professio; imo plane affirmamus, ac de Circumcisione dicta volumus, quæcumque hic Conclusione 2. & supra q. 2. art. 3. Conclusione 1. exposuimus de virtute Sacramentorum Legis naturæ, & scriptæ.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus Conclusiones præcedentes.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Scriptura testatur veteribus Sacrificiis ac Sacramentis annexam a Deo fuisse gratiæ, & remissionis peccatorum promissionem.

Obje-
ctiones
contra
primam
Conclu-
sionem.

I. Levitici 4. v. 21. & seq. & c. 5. v. 10. & c. 17. v. 11. his & similibus utitur loquendi formulis: *Orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei, & propitius erit Dominus, & sanguis pro animæ piaculo est.* Unde Apostolus Hebr. 5. v. 1. generatim pronunciat: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.*

II. Eisdem fere verbis sacer contextus exprimit veterum, & novorum Sacramentorum efficaciam. V. g. de impositione manuum de qua dicitur Act. 4. v. 17. *Tunc imponebant (Apostoli) manus super eos, & accipiebant Spiritum Sanctum,* Deuteronomii ultimo v. 9. dicitur: *Repletus est Josue spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas;* quæ particula, quia, causalitatem & efficientiam significat. De Sacrificio pariter, & unctione idem prorsus dicitur Levitici 4. quod Jacobi 5. Nam priori loco legitur: *Orabit Sacerdos, & remittetur ei;* & in posteriori: *Orent Presbyteri super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini... & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.*

III. Certum est, Veteres tempore Legis naturæ, & scriptæ, Deo sacrificia obtulisse ut eum sibi placatum ac propitium redderent, ipsique gratias pro acceptis beneficiis referrent. Ita Abel, Noe, Melchisedech, Abrahamo &c. David quoque l. 2. Regum cap. ultimo, oblato sacrificio grassantis pestis relaxationem a Deo impetravit. Et l. 2. Machabeorum c. 3. oblatum pro Heliodoro sacrificium fructu non caruit. Et c. 12. Judas Machabeus jussit offerri sacrificium pro mortuis, ut nempe a pec-

catis

catis solverentur. Erat ergo in hujusmodi ritibus, & sacrificiis vis quadam efficax ad conciliandam divinam benevolentiam, & ad effectus quosdam spirituales, qualis est remissio peccatorum &c.

IV. Apostolus 1. Corinth. 10. v. 3. & 4. de veteribus Hebræis ait: *Omnes eandem escam spirituales manducaverunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt; bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Esca illa & potus spiritualis, & gratia Christi, quam in symbolis seu sacramentis manna, & aqua e petra defluentis Veteres percipere. Favet consilium Apostoli: admonebat scilicet eo loci Christianos, ne plus æquo confiderent in perceptione Sacramentorum, neque existimarent sibi omnia esse salva, quod Baptismum, & Eucharistiam percipissent, nisi etiam in bonis operibus perseverarent; id vero probat exemplo veterum Judæorum quibus parum profuere similia Sacramenta, cum a peccando vix destiterint.

Resp. nego ant.

Ad primam probationem respondet S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. per vetera Sacrificia, & Sacramenta peccata remissa quidem fuisse quoad pœnam, & immundiciem legalem, non vero quoad culpam, & reatum pœnæ æternæ, nisi solum ex opere operantis, hoc est, ex fide, pietate, ac perfecta contritione, vel offerentis Sacrificium, vel Sacramentum percipientis: nullatenus autem ex opere operato, seu ex virtute ipsius externi ritus tum Sacrificii, tum Sacramenti. Fundatur hæc solutio in citatis Scripturis, quæ declarant illos omnes ritus *infirmos, & egenos fuisse elementa, quæ non poterunt juxta conscientiam perfectum facere servientem; sed inquinatos solummodo sanctificasse ad emundationem carnis.* Ratio est, quia sacrificia illa certis dumtaxat quibusdam peccatis expiandis erant destinata, ut patet ex citatis locis Levitici: porro si vim habuissent expiandi peccata quoad culpam, & reatum pœnæ æternæ, omnia simul expiassent; certum quippe est unum sine alio dimitti non posse quoad culpam, cum non dimittatur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ quidem nullam secum lethalem noxam computi potest. Ergo per illa Sacrificia, & Sacramenta remittebatur tantum pœna temporalis, irregularitas, & immunditia legalis major vel minor, pro conditione delicti.

Neque vero obstat, quod Levitici 6 dicitur, sacrificio arietis expiari omne id peccatum, quo peccare solent homines: hoc enim limitat ipse sacer contextus, ad peccatum quo proximus in bonis suis læditur, ut constat ex versibus 1. 2. & 3. alioquin frustra c. 4. & 5. varia destinerentur sacrificia variis expiandis peccatis.

Ad secundum: Ex comparatione locorum veteris, & novi Testamenti, quibus nova aut vetera commendantur Sacramenta, facile est colligere quam latum sit inter utraque discrimen. Manus impositio v. g. cujusdam frequens erat apud Judæos usus, mere externus ritus erat, omni gratia spiritali vacuus, quæ dumtaxat significabatur rem, vel personam, cui manus imponebantur, esse sub dominio, protectione, & cura Dei singulari, eamque ipsi devoveri ac consecrari &c. Ita Josue dicitur plenus spiritu sapientiæ ad regendum scilicet Dei populum, quia Moyses ad hoc ministerium, Deo jubente, per manuum impositionem illum designaverat, & consecraverat. Per manus vero impositionem Apostolorum, de qua mentio

fit

fit Act. 8. dabatur Spiritus Sanctus. Unctio pariter & Sacrificium, de quibus Levitici 4. valebant, ut mox dictum est, ad remissionem pœnæ dumtaxat alicujus legalis, & temporalis; non ita oratio, & unctio, de qua S. Jacobus, quæ dicitur esse *oratio fidei, & unctio facta in nomine Domini, quæ peccata dimittit*.

Ad tertiam: Si quid juris habuere vetera sacrificia in reatum culpæ diluendum, totum illud referri debet ad fidem, & pietatem offerentium, non ad rem ipsam oblatam: quamquam, ut plurimum, ad effectus pure temporales virtus illa extendebatur; qualis fuit dirissimæ pestis cessatio ad sacrificium Davidis, vitæ Heliodori prorogatio, propter sacrificium Oniæ Sacerdotis, de quo I. 2. Machab. c. 3. v. 33. dicitur: *Oniæ Sacerdoti gratias age, nam propter eum Dominus tibi vitam donavit*; remissio pœnæ temporalis altera in vita a mortuis luendæ, ob quam Judas Machabæus iussit pro defunctis sacrificia offerri ut a peccatis solverentur; hoc est, a pœna peccatis debita, non quidem æterna sed temporali.

Ad quartam, dicimus I. testimonium illud appositum non videri ad rem nostram præsentem. Neque enim aut manna, aut aqua de petra scaturiens inter vera Legis antiquæ Sacramenta, de quibus hic loquimur, computari debent: Sacramentum quippe debet esse ritus stabilis ac diuturnus in Religione: isthæc vero ad aliquod dumtaxat tempus pro sustentandis Judæis posita fuere.

II. Apostolus non ait, veteres Judæos eandem nobiscum, sed eandem inter se escam, & eundem potum spirituales habuisse, manna scilicet, & aquam de petra fluentem: escam autem illam, & potum spirituales appellat Apostolus, non propter internam sanctificationem sed alias ob causas; nempe vel propter auctorem miraculi, Deum scilicet, qui spiritus est, quique manna de cælo dedit, & ex petra aquam largissimam; qua ratione petra spiritualis dicitur, quia Deus ei quam indiderat, tum primum aquæ vi per occultos meatus in eam confluente, ut exponit Philo Judæus: vel propter varios gustus quos manna in corpore pro vario manducantium affectu operabatur; vel denique propter spirituales significationem: manna quippe de cælo datum figurabat Christum cælitus nobis missum, & in Eucharistia realiter præsentem ad animæ alimentum; pariter rupes percussa significabat Christum ad mortem percussum, & aqua de rupe defluens, Baptisimum, & ita de ceteris Veterum Sacramentis, & ritibus: *Omnia enim illis in figura contingebant*, ait Apostolus eodem cap. 10. I. Corinth. v. 11.

III. Denique: Etsi darenus Judæos veteres eandem nobiscum gratiam Christi communicasse, an sequitur eodem modo, ac pari Sacramentorum virtute datam illis & nobis fuisse? minime. Nobis enim datur virtute & efficacia Sacramenti, illis virtute & efficacia fidei; nobis ex opere operato, illis ex opere operantis. Quod ex scopo Apostoli in citato textu opponitur, leve omnino & infirmum est: quocumque enim modo gratia obtineatur per Sacramenta, nisi homo in ea firmus ad finem usque vitæ perseveraverit, frustra de perceptis Sacramentis gloriatur, ac confidentius sibi blanditur.

Objicies 2. nonnulla SS. Patrum testimonia.

S. August. in Psal. 77. *Cum essent*, inquit, (antiquis) *omnia communia* T. 4. p. 816. C. *Sacramenta, non communis erat omnibus gratia, quæ Sacramentorum virtus est.*

est. Sicut & nunc jam revelata fide, quæ tunc velabatur, omnibus in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti baptizatis commune est lavacrum: sed ipsa gratia, cujus ipsa sunt Sacramenta, non communis est omnibus.

T. 3. p. 1. Et in qu. 84. in Levit. Moyses, inquit, sanctificabat visibilibus Sacramentis per ministerium suum. Dominus autem invisibili gratia per Spiritum Sanctum, ubi est totus fructus etiam visibilium Sacramentorum.

T. 3. par. p. 498. Tractatu denique 26. in Joan. ait, veteres eandem nobiscum spiritualem escam manducasse, non eandem corporalem: illi manna; nos aliud
Ibid. p. 497. specie visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spiritali. His in locis videtur Sanctus Doctor parem agnoscere Sacramentorum utriusque Legis virtutem spiritualem.

T. 1. p. 1450. D. Sancti Ambrosii l. 7. in Lucam n. 66. ubi ait, Dominum ad Veteres venisse, atque adventum ejus ex beneficiis recognosci: *Alibi*, inquit, purificatio, alibi sanctificatio, alibi justificatio est: Circumcisio purificavit, sanctificavit Lex, justificat gratia: Unus in omnibus, & in uno omnia.

T. 1. p. 152. S. Leonis Serm. 3. de Nativitate Domini. Hoc, inquit, magnæ pietatis Sacramentum ... tam potens in suis significationibus fuit, ut non minus adepti sint, qui in illud credidere promissum, quam qui susceperunt donatum.

Ibid. p. 321. Et Serm. 2. in die Pentecostes. Patriarchæ & Prophætæ & Sacerdotes, omnesque Sancti qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus Sancti significatione vegetati; & sine hac gratia nulla unquam instituta Sacramenta, nulla unquam celebrata mysteria: ut eadem semper fuerit virtus charismatum, quamvis non eadem fuerit mensura donorum. Igitur in mente S. Leonis, Sacramenta vetera non distant a novis, nisi mensura gratiæ; quia uberior jam est gratia, quæ Veteribus rarior & parciore fuit.

Resp. merito dixisse S. August. gratiam virtutem esse Sacramentorum: nempe vel significatione tantum, vel significatione simul & efficacia, pro diversa scilicet Sacramentorum natura & conditione. Vetera quippe Sacramenta dandam per Christum gratiam significarunt & adumbrarunt; nostra significant & conferunt. Seipsum exponit S. Doctor: ait enim manna & aquam e petra defluentem, eumque in mysterio cibum & potum fuisse Judæorum, qui noster est, significatione, non specie, quia idem ipse Christus illis in petra figuratus, nobis in carne manifestatus. Et q. 25. in Librum n. jam citata, peremptoriam ipse suppeditat responsionem: Si per se, inquit, attendantur, (Sacramenta vetera) nullo pacto possunt mederi: Si autem res quarum hæc Sacramenta sunt (Christi scilicet mysteria) inquirentur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum.

T. 3. p. 2. p. 499. A. T. 3. p. 1. p. 538. C.

Sanctificatio vero illa, quam citata q. 84. in Lev. tribuit Mosaicis Sacramentis, externa dumtaxat fuit & legalis: hanc enim opponit gratiæ, quam Deus per Spiritum Sanctum diffundit in cordibus.

Tractatu denique 26. in Joan. affirmat, quod & nos ultro agnoscerimus, inter Judæos, qui pietate, ac sanctitate illustres erant, eandem nobiscum Christi gratiam participasse, at non per eandem Sacramentorum virtutem & efficaciam, de quo uno capite hic disputamus.

Eadem est ad S. Ambrosium responsio. Omni scilicet tempore suis beneficiis Deus ad homines accessit, ad Abrahamum per Circumcisionem, ad Moysen per Legem, ad Mariam per suam Nativitatem &c. at nec beneficiorum eadem semper mensura fuit, nec par efficacia instrumentorum, qui-

quibus diversis temporibus Deus uti voluit, ut sua nobis communicaret beneficia. *Populus enim Judæorum*, ait ipsemet S. Ambrosius citato in loco, *neque purificari potuit, quia Circumcisionem non animi, sed corporis habuit; neque sanctificari, quia virtutem Legis ignoravit, qui carnalia magis, quam spiritualia sequebatur... neque justificari, quia delictorum suorum pœnitentiam non gerebat, & ideo gratiam nesciebat.*

Sanctus Leo Serm. 3. de Nativitate non agit de Sacramentis, sed de Christo dumtaxat, quem omnibus cujuscumque ætatis hominibus auctorem salutis propositum semper fuisse ostendit: *Non itaque, inquit, novo consilio Deus rebus humanis, nec sera miseratione consuluit: sed a constitutione mundi unam, eandemque omnibus causam salutis instituit. Gratia enim Dei, qua semper est universitas justificata sanctorum, aucta est Christo nascente, non capta.* Quid vero hæc adversus Conclusionem nostram? nihil profecto. Non alia est S. Doctoris mens Serm. 2. in die Pentecostes, nisi quod fides in Christum Mediatorem omni tempore ad salutem necessaria fuerit, quod ultro profiteamur.

Objicies 3. Hæc rationum momenta.

I. Eadem fuit quoad substantiam Veterum fides, ac nostra: ergo eandem illi per sua Sacramenta animo fidei percepta, gratiam consequantur, quam nos per Sacramenta Christi.

II. Sacramenta vetera ita referebantur ad Sanguinem Christi fundendum, sicut nova ad eundem jam effusum; ergo parem ex illo Sanguine contraxere virtutem.

III. Si quis tempore Legis Mosaicæ usus fuisset signis a se excogitatis ad profitendam suam in Messiam venturum fidem, non eum proculdubio effectum consecutus fuisset, quem per signa a Deo instituta; habebant ergo ista signa specialem aliquam efficaciam.

IV. Qui cum fide, ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, plus emolumenti spiritualis consequabatur, quam si Sacramentum vel Sacrificium non adhibuisset.

V. Denique sequitur, minorem jam esse fidei virtutem quam fuerit apud Veteres; adeoque meliorem eorum fuisse conditionem: quia per solam fidem gratiam illi obtinebant, nos vero præter fidem Sacramentis indigemus.

Resp. Ad primum, dist. conf. Eandem illi gratiam percipiebant virtute fidei, concedo: virtute Sacramenti, nego.

Ad secundum, nego consequ. Ratio discriminis aliunde repeti non debet, quam ex voluntate Dei, qui Sacramenta vetera infirma & egena esse voluit; nostra efficacia & plena.

Ad tertium: Qui signis a Deo institutis ex fide usus fuisset, præter meritum fidei, habuisset & meritum obedientiæ: qui vero signis a se excogitatis usus esset ad suam fidem declarandam, is habuisset quidem meritum fidei, non autem obedientiæ, quandoquidem illorum signorum usus ipsi præceptus non fuisset: ex signis vero ipsis præcise nullus sperandus erat spiritualis effectus.

Ad quartum, eadem est solutio. Qui enim cum fide, ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, is majorem fructum percipiebat, quam si Sacrificium vel Sacramentum non adhibuisset; non quidem ratione Sacramenti aut Sacrificii, sed ratione obedientiæ simul, ac fidei.

Ad

P. 229. Ad quintum denique, vide responsionem supra q. 2. art. 3. Conclusio-
D. fione 1. ubi de Sacramentis Legis naturæ. Fidei enim virtuti nihil de-
periit, sed accessit tantum *ampliatio Sacramenti*, velut *fidei vestimentum*,
ut loquitur Tertullianus l. de Baptismo c. 13.

Obiectio contra secundam Conclusionem. Sacramenta vetera infir-
ma, egena, inutilia dicuntur in Scripturis Conclusionem 1. citatis; nullo
igitur modo gratiam etiam ex opere operantis, seu ratione fidei con-
ferebant: neque enim nostra sine fide suscepta quidquam pariter ad sa-
ludem animæ proficiunt, multum tamen differunt a veteribus.

Resp. nego conf. Nostra enim Sacramenta ex se ipsis operantur, at-
que fides non causa est, sed dispositio requisita ad gratiam justificatio-
nis vi Sacramentorum percipiendam: apud Veteres autem fides erat
causa justificationis, & Sacramentum mera conditio. Quapropter si ve-
tera Sacramenta in se ipsis spectentur, merito infirma & egena dicun-
tur elementa; si vero spectetur fides, cujus erant signa, vim habuere
sanctificandi, non quidem, ut dictum est, ex opere operato, sed ex ope-
re operantis. Responsionem suppeditat S. Aug. qu. 25. in lib. Numero-
rum: verba Conclusionem 1. laudavimus.

Obiectio- nes contra tertiam Conclu- sionem. Obiecties 4. Contra tertiam Conclusionem hæc Scripturæ verba Genes.
c. 17. ubi Circumcisionis refertur institutio, vers. 14. *Masculus cujus præ-
putii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pa-
ctum meum irritum fecit*. Quo in loco tria sunt, quæ innuere videntur
Circumcisionem institutam fuisse saltem secundo ad delendum origi-
nale peccatum.

Primum est comminatio quæ generalis est, & ad omnes etiam infan-
tes extenditur. Græci quippe codices septuaginta Interpretum sic ha-
bent: *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit octavo die, delebi-
tur &c.* Et Vulgata nostra citato c. 17. Gen. v. 12. ait: *Infans octo die-
rum circumcidetur in vobis*. Tam gravis autem comminatio infantes spe-
ctare non posset, nisi quia defectu Circumcisionis privarentur remedio
adversus labem originale destinato.

Secundum est poena, quam comminatur Deus contra eum qui circumci-
sus non fuerit: *Delebitur*, inquit, *anima illius de populo suo*: hoc est, æter-
num peribit, utpote qui ab illa primæva labe mundatus non fuerit.

Tertium est pactum Dei quod irritum redditur: *Quia pactum meum irri-
tum fecit*, ait Deus. At pactum illud cujus infans incircumciscus est infra-
ctor, non est pactum Circumcisionis: infans enim ut præcepti est incapax,
ita & violati præcepti reus esse non potest: ergo est pactum cum Adamo ini-
tum de non comedendo fructu ligni prohibiti: quod quidem pactum cum vio-
lavit primus parens, peccavit; & in ipso omnes ejus posterii idem pactum
violando peccarunt, quod idcirco naturæ, seu originale peccatum appella-
tur, in omnes diffusum; adversus quod Deus remedium aliquod semper
instituit, Circumcisionem in Lege Moysis, & Baptismum in Lege Chri-
sti. His adde spirituales esse, quas Deus huic pacto annexas voluit pro-
missiones? *Statuam pactum meum inter me & te*, ait Deus ad Abraha-
mum Gen. 17. v. 7. *ut sis Deus tuus, & seminis tui post te*.

Resp. Negando ex citatis Geneseos verbis quidquam extundi posse, quod
innuat Circumcisionem ex se vires habuisse delendi peccatum originale.

Ad primum, resp. 1. hæc verba, *octavo die*, quæ versio Septuaginta continet, non legi nec in codicibus Hebraicis, nec in Paraphrasi Chaldaica, nec in vulgata nostra Editione. 2. Quamquam legerentur, non aliuseffet eorum sensus, quam versus 12. infantem scilicet nonnisi post octavum a Nativitate diem circumcidendum esse; quia ob tenellam ætatem impar fuisset ante hoc tempus ferendo dolori Circumcisionis. Dicta igitur comminatio spectabat infantes quantum ad pœnam, non quidem spiritualement, sed temporalem, exclusionem scilicet a populo Dei, quia nullus poterat Dei populo accenseri, nisi qui prius circumciscus fuisset; spectabat vero adultos quantum ad præceptum, quia ipsis cura incumberebat circumcidendi infantes, ac nisi fecissent, rei erant violati mandati. Inde est quod Deus Exodi 4. Moysen occidere voluit, quod filium suum non circumcidisset.

Ad secundum: Pœna quam Deus interminatur adversus eos, qui circumcisi non fuissent, non est damni seu gehennæ æternæ, sed temporalis ac legalis: nempe, vel mors temporalis, ut Exodi 12. v. 15. *Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel*; idest, occidetur. Pariter c. 31. vers. 14. *Custodite sabbatum meum qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui*. Vel pœna hæc est tantum separatio quædam seu exclusio a populo Dei: quo sensu Lev. 7. v. 21. dicitur: *Anima quæ tetigerit immunditiam hominis, interibit de populis suis*. Et num. 19. v. 20. *Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesiæ*; hoc est, excommunicabitur. Qui ergo circumciscus non fuisset, ille, ut mox dictum est, a populo Dei separatus fuisset, & tamquam non Judæus habitus.

Ad tertium: Pactum illud de quo mentio fit citato c. 17. Gen. pactum est Circumcisionis, quod quidem octies ibi nominatur, nullatenus vero pactum cum Adamo initum. *Hoc est pactum meum*, inquit Deus v. 10. *quod observabitis inter me & vos. Circumcidetur ex vobis omne masculinum*. Hoc vero pactum irritum faciebat quicumque non circumcidebatur: si adultus erat, peccabat violando pactum; si infans, non peccabat quidem, sed populo Dei aggregatus non censebatur.

Ad 4. Quamquam ex dictis pateat, promissiones veteribus Patriarchis, ac Prophetis a Deo factas, mere temporales non fuisse, sed etiam interdum spirituales, non tamen consequens est, Deum Circumcisioni promissionem gratiæ adjunxisse: neque hæc verba: *statuam pactum meum inter me, & te, ut sim Deus tuus, & seminis tui post te*, aliam quam temporalem continent promissionem, singularem scilicet Dei providentiam, ac protectionem bonorum hujus vitæ abundantiam, prolis multiplicationem, terræ Chanaam possessionem. Patent isthæc omnia ex ipsomet citato c. 17. Geneseos v. 2. *Ponam fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis*. Et v. 4. *Eris pater multarum gentium*. Et v. 6. *Faciam te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, Regesque ex te egredientur*. Et v. 8. *Dabo tibi, & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaam in possessionem æternam*.

Instat Calvinus L. 4. Instit. cap. 16. n. 5. Meris præstigiis Deus ludificatus esset populum suum, si fallacibus symbolis eos lactasset, quod solo auditu horrendum est. Equidem solo auditu id horrendum est. At nunquam Circumcisioni vim producendi gratiam Deus alligavit: ergo ea ex parte non fuit symbolum fallax, nec illa falsa spe Judæos unquam lactavit Deus,

qui Circumcisionem duntaxat imperavit in signum fœderis, & distinctionis Judæorum ab aliis populis.

Objicies 5. Testimonia sanctorum Patrum.

T. 7. p. 440. S. August. qui L. 16. de Civ. Dei cap. 27. contendit 1. pactum illud quod infans incircumciscus irritum facit, esse pactum illud primum quod Deus cum Adamo iniit. 2. defectu Circumcisionis non deleri originale peccatum, quia Circumcisio signum regenerationis fuit. 3. pœnam his verbis expressam, *delebitur anima illius de populo*, esse pœnam æternam damni.

T. 10. p. 313. C. Et Lib. 2. de nuptiis, & concupiscentia cap. 11. sic loquitur: *Ex quo instituta est Circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum fidei, ita ad significationem purgationis valebat, & in parvulis originalis veterisque peccati, sicut & Baptismus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo institutus est.*

T. 9. p. 140. E. L. denique 4. contra Donatistas c. 24. Cur ergo, inquit, ei (Abrahamo) præceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumcideret, qui nondum potuerat corde credere, ut ei deputaretur ad justitiam; nisi quia & ipsum per seipsum Sacramentum multum valebat? Quod in filio Moyse per Angelum manifestatum est.

T. 1. p. 102. D. C. Sancti Gregorii Magni L. 4. Moral. cap. 3. Quod valet apud nos aqua Baptismatis, inquit, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahamæ stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis.

Idem fere docent Innocentius III. c. *Majores*, S. Bernardus Epist. 77. ad Hugonem, Venerabilis Beda L. 1. in Lucam, c. 8. Magister Sententiarum L. 4. dist. 1. Hugo Victorinus L. 1. p. 2. c. 3.

Resp. Fatemur nobis hic adversari S. Aug. a cujus sententia, salva quæ ipsi debetur reverentia, recedere nobis fas est. Ad hanc vero sententiam ductus videtur S. Doctor, 1. quia in citato loco Gen. 17. legebat cum septuaginta Interpretibus verba hæc, *octavo die*: ex quibus consequens esse putavit, & pactum quod infans incircumciscus irritum facit, esse pactum cum Adamo initum, & pœnam quam Deus comminatur, esse privationem gratiæ, & æternam damnationem. 2. quia disputans adversus Pelagianos, undeque colligebat argumenta, quibus evincere posset unumquemque hominem nascendo peccatum originale contrahere, quod quidem ex remedio adversus ipsum destinato commode demonstrabat, Baptismo scilicet in Lege Christi, & Circumcisione in Lege Moyse.

A D D I T I O.

(*)

A P P E N D I X

De Circumcisionis origine.

„ Non importunum erit hic aliquid addere de origine ipsius Circumcisionis. Hanc nos divino imperio primum mortalium omnium Abrahamum subiisse contendimus; Egyptii contra in suo solo

„ Na-

natam, ex suis moribus ad Hebræos derivasse solita vanitate ja-
 ctant. Eorum olim sententiam complexi sunt, ac foverunt Julianus,
 & Celsus, hic Hæreticus, ille Apostata, ut constat ex Orig. lib. 1.
 & 5. contra Celsum, & ex Cyrillo lib. 10. contra Julianum. Obsi-
 tam, ac sepultam dudum opinionem revocarunt Joan. Marshamus,
 can. Egypt. Sæc. 5. & Joan. Cleric., alique apud Ludolfum in Hist.
 Ethiopie citati; freti omnes testimoniis Herodori, Diodori Siculi,
 Strabonis, & Philonis, qui fere, præter ritum Circumcisionis etiam
 originem suam Judæos Egyptiis debere affirmant. Sed hoc insigni
 temeritate non vacat; tot sunt diserta adversus hanc rem Scriptura-
 rum, Patrum, ac rationum momenta. Nam primo constat Deum A-
 brahamo, atque posteris ex ipso oriundis auctorem fuisse Circumci-
 sionis: *Hoc est pactum meum*, loquitur Deus Gen. 17. *quod observabitis*
inter me, & vos, & semen tuum post te; circumcidetis ex vobis omne mascu-
linum. Constat, Salvatorem Joan. 7. v. 22. non ad Moysen, neque ad
 gentes, sed ad Abraham Circumcisionis retulisse initia: *Propterea*
Moyse dedit vobis Circumcisionem, non quia ex Moyse est, sed ex Patri-
bus, & in Sabbato circumciditis hominem. Constat denique & Patres af-
 firmare primum mortalium omnium præputium posuisse Abrahamum.
 Justinus in Dial. cum Tryphone: *Abraham*, inquit, *qui primus Circum-*
cisionem carnis accepit, Origenes lib. 1. contra Celsum: *Post hæc Circum-*
cisionem pudendorum non reprehendens Celsus Judæis usitatam, ait, eam mu-
tuatos ab Egyptiis; malens his credere, quam Moyse, qui refert primum
mortalium circumcisum Abrahamum.

Manifestum est quoque ex præcitato Gen. c. 17. illud potissimum
 instituendæ Circumcisionis consilium habuisse Deum, ut hoc signo
 consignati Abrahami posterii fecernerentur in medio gentium positi.
Circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit in signum fœderis inter me, &
vos. Ita nimirum Dominicam illam sententiam intellexere Josephus
 lib. 1. Antiqu. cap. 10. inquit: *Præcepit, quod nollet genus ipsius cum*
aliis commisceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die a navitate.
 Justinus in Dial. cum Tryphone: *Circumcisio, quam ab Abrahamo acce-*
pistis secundum carnem, in signum, notamque data est, ut sitis ab aliis gen-
tibus, & a nobis discreti: non enim alia nota est, per quam præ ceteris
mortalibus agnoscamini, quam ista in carne vestra Circumcisio. Irenæus lib.
 4. adv. Hær. c. 16. *Quoniam autem & Circumcisionem non quasi consum-*
matricem justitiæ, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile perseveret
genus Abrahæ, ex ipsa Scriptura discimus. Tertull. lib. 3. contra Judæos:
Acceperat enim, scilicet Abrahamus, Circumcisionem, sed quæ esset in si-
gnum temporis illius, non in salutis prerogativam. Chrysostomus Hom. 39.
 in Gen. *Volebat, inquit, eos, qui ex ipso Abrahamo nascituri erant, fa-*
cere suum peculiarem populum, ut postea, cum multitudo propagaretur, non
se gentibus illis, quarum hereditatem occupatura erat, commisceret. Et aliter:
Quia juxta prædictionem suam in Ægypto servituri erant, ut igitur ne gentibus
se commiscerent, in Ægypto Circumcisionem signi gratia jussu præcepit. Hie-
 ron. in c. 3. ad Galatas eandem confirmat sententiam: *Quia enim*
ex semine ejus erat Christus oriundus, in quo universarum gentium erat be-
nedictio repromissa, & ab Abrahamo usque ad Christum multa erant sæcula

transitura, providens Deus, ne soboles dilecti Abrahamæ ceteris nationibus miseretur, & paulatim familia ejus fieret incerta, gregem Israeliticum quodam Circumcisionis cauterio denotavit, ut viventes inter Ægyptios, inter Assyrios, Babylonios, atque Chaldaeos hoc signaculo distinguerentur. Et Theodoretus q. 68. in Gen. cum, inquit, Deus prædixisset incolatum pietati, custodiam aliquam molitur, ne hominibus impiis permixti maculent nobilitatem, sed in signum intuentes indelebilem memoriam ejus, qui dedit, conservent. Quis autem in animum inducat, ut credat, Deum in rem eam signum gentibus ceteris familiare, ac usitatum assumplisse? equidem miscere hoc potius, ac confundere esset, quam secernere, & fini proposito prorsus contrariam viam ingredi.

Quod ulterius ostendit Circumcisionis morem non mansisse ab Ægyptiis, sed multis retro sæculis apud Hebræos in usu fuisse, antequam ab Ægyptiis cooparetur, est idem Circumcisionis ritus intermissus ipsos annos XL., quibus Ægypto egressi iter fecere Hebræi per desertam Arabiam, resumtusque iterum ex mandato Divino, ubi primum in Chananitidem, ventum est. Utitur hoc Argumento Theodoretus mox laudatus in hunc modum supra dicta continuans: Atque hoc esse verum testatur desertum, nam, cum in eo degerent quadraginta annos, superfluum existimabant Circumcisionem, nempe a ceteris gentibus segregati, & quod secum inter se versarentur. Quando vero postea ingressi sunt terram promissam, tunc iterum Deus omnium præcepit Jesu filio Nave circumcidere omnes, & ita dominium terræ tradere: erant enim futuri proximi populis alienigenis, quamobrem indigebant necessario signo quodam, quod illos distingueret ab alienigenis nationibus. Quare a perfecta Circumcisione Divinum illud ab Josue effatum c. 5. Hodie abstuli opprobrium Ægypti a vobis, hunc tantum legitimum sensum habet: quod probro ducitis præputium, quodque commune adhuc vobis cum Ægyptiis fuit, hodie denique detraxi a vobis. Erat nempe opprobrii instar apud Hebræos incircumcisum esse, ut sane liquet ex Gen. 33. ubi filii Jacob a sorore in Sichimitarum connubio collocanda hoc uno se nomine abhorreere testantur: Non possumus, inquiunt, dare sororem nostram homini incircumciso, quod illicitum, & nefarium est apud nos.

Atque, ut sententiæ de investita primùm ab Ægyptiis circumcissione pondus omne detrahamus, juvabit mentem ad sequentia adhuc advertere. Nam in primis nihil occurrit animo, quo Abrahamus persuaderi potuerit, ut in Circumcisione duces Ægyptios, si apud hos eadem primùm obtinuisse fingatur, sequendos sibi proponeret; quis enim arbitretur illiberali per se, molestoque ritui Abrahamum se, gentemque solo imitationis studio subdidisse, qui a ceteris eorum moribus multo facilioribus, ipsaque adeo consuetudine abhorrebat? Deinde tam rara illa connubia, quæ inter utramque gentem coaluisse scimus spatio annorum CCV. quibus idem, ac commune solum obtinuerunt; odia præterea Pharaonis Regis Ægyptii ad excidium Hebrææ gentis comparata, & Circumcisionis indicio agnitus a filia Regis Moyses argumento sunt, Ægyptios non modo Circumcisionis auctores non fuisse, sed & ad Moysis usque tempora incircumcisos mansisse, imo eosdem cum præputio perstitisse etiam Ezechielis, &

„ Jere-

Jeremiæ Prophetarum ævo, qui Babylonica captivitatis tempore clau-
 ruere, non obscure ex ipsorummet testimoniis colligitur: Ezechiel in
 hunc modum Affiriorum Regem Dei nomine alloquitur c. 30. *Ecce*
deductus es ad terram ultimam in medio incircumcisorum, dormies cum eis,
qui interfecti sunt gladio, ipse est Pharao, & omnis multitudo ejus. Jere-
 mias c. 9. v. 25. *Visitabo super omnem circumcislam præputio.* Et vers. 26.
Super Ægyptum, & super Judam, & super Edom, & super filios Ammon,
& super Moab, & super omnes, qui attonsi sunt in comam habitantes in
deserto: quia omnes gentes habent præputium, omnis autem domus Israel in-
circumcisi sunt corde. Quo loco Propheta duplici hominum generi mi-
 nitantur; ac primum quidem v. 25. Hebræis, scilicet: Juda, Edom,
 Israeli; ii namque fuere circumcisi præputio; sed quemadmodum v.
 26. dicitur, incircumcisi corde. Deinde minaturiis omnibus, qui gen-
 tium nomine venere, hoc est Ægyptiis, Ammonitis, Moabitis; vis
 causam? *quia omnes gentes habent præputium.* Quare ne Herodoto, at-
 que aliis, qui post ipsum Ægyptios circumcisos nobis exhibent, ni-
 hil prorsus demus, fors non incongrue statui potest, sæculo illo,
 quod a Jeremia ad Herodotum effluxit, Ægyptios denique ad Cir-
 cumcisionis ritum transisse; de quo tamen disputare in longum nolum,
 contentus, quod ad liquidum appareat delirare eos, qui Abrahamum
 ab Ægyptiis ritum Circumcisionis didicisse, ac mutuasae jactant.
 Fuerit vero ætate quacumque inductus apud Ægyptios Circumci-
 sionis ritus, id constat, causis æque ac fine multisque observati-
 bus Ægyptiacam illam ab Hebræorum circumcissione distare. Et ve-
 ro jam Origenes duarum illarum gentium circumcissioni commune
 nihil esse sustinuit. Nos insigniores aliquot differentias, quo ritus
 uterque ad plenum cognoscatur, perstringemus. Ægyptii nec Deo
 auctore, nec præcepto aliquo ritum illum & serius, atque in pro-
 misco sexu coluere, neque tempus cum Judæis commune observa-
 runt, neque finem eundem præstitutum habuerunt, neque quidquam
 sacrum subesse ritui suspicati sunt. Ut enim ait S. Ambrosius de A-
 braham lib. 2. c. 11. *Quarto decimo anno circumcidunt mares, & feminas*
eodem anno circumcidi ferunt; vis causam nosse? pergit Ambrosius:
Quod ab eo videlicet anno incipiat flagrare passio virilis, & feminarum
menstrua sumant initia. De feminis concordat Strabo lib. 17. & Hue-
 tius scribens in Origenem ait fieri solitam refectione τῆς νιμφῆς, quæ
 in Australium corporibus sic excrescit, ut ferro coercenda sit. Epi-
 phanius Hær. 30. quæ est Ebionæorum, c. 30. propriam Ægyptiorum
 Sacerdotum Circumcisionem fecisse videtur; ii enim, quod etiam
 observat Herodotus, puritatis causa se circumcidunt. Sed Origenes
 in Epist. ad Rom. 1. in Jeremiam Hom. 5. exactum ducens catalo-
 gum eorum, quos Ægyptus Circumcissione initiat, perceriset Geome-
 tras, Astronomos, Astrologos, Genethliacos, extorum inspectores,
 Aruspices, Divinatores, Hieroglyphicos, Sacrificulos. Etenim omnis
 Hierophantes, vates, cæli, infernique Mystes, non creditur arcano-
 rum conscius, nisi fuerit circumcissus. Ex hac sciendi cupidine fa-
 ctum, ut Pythagoras in Ægypto præputium posuerit, quemadmo-
 dum narrat Clemens Alexandr. lib. 1. Strom. An vero Ægyptiorum

„ sententia Circumcisio ad cavendum carbunculi morbum relata sit, &
 „ fecunditatis, ac numerosæ sobolis causâ adhibita, rimari non va-
 „ cat; Philo utrumque hoc fidenter affirmavit.
 „ De Hebræorum circumcidendi more, acritu certiora nobis quædam
 „ suppetunt. Indubium est ex Decreto Divino in Abrahamo primum
 „ cœptam, propagari ex eodem decreto debuissè Circumcisionem ad
 „ omnes, ac solos masculos, qui de stirpe Abrahæ progressuri erant,
 „ aut etiam vernaculos ejus, atque emptitios, Gen. 17. Ibi etiam octa-
 „ vum diem præstitutum lego, fors quod ea ætas vulnèri simul, ac
 „ curationi maxime apta sit: nec diem illum occupatum scio a quo.
 „ quam, dilatum aliquando fuisse memini. Tanta vero Circumcisionis
 „ die eodem agendæ cura fuit, ut ne Sabbati quidem religio ab officio
 „ arceret quemquam, Joan. 7. Et sollemnem fuisse in unaquaque fami-
 „ lia diem illum, magnoque apparatu, amicorum, ac cognatorum con-
 „ fluxu, quin & novi nominis impositione celebratum tradunt Sacræ
 „ Litteræ, & exempla Abrahami Gen. 17. Isaaci Gen. 21. Præcursoris &
 „ Christi ipsius, Luc. 1. & 2. Locus, & Minister nullus certus operi de-
 „ stinatus: liberum id officium unicuique etiam in se ipsum fuit, sed
 „ plerumque id muneris Patribus familias, Matribusque incubuit, Gen.
 „ 17. & 21. Act. Apost. c. 17. Machab. lib. 1. c. 1. & lib. 2. c. 6. Abra-
 „ ham, Isaac, omnisque ejus familia domi circumcisa est; Sephora fi-
 „ lium in diverforio; Josue populum in colle præputiorum circumci-
 „ dit. Instrumenti nos Justinus in Dial. admonet: *Olim, inquit, fiebat*
 „ *ferro, & etiamnum fit, hoc est Justinii ævo, quin & ævo Doctoris An-*
 „ *gelici, si eidem auscultamus p. 3. q. 70. art. 3. ad 2. Sephora Exodi*
 „ *4. petra usa est, & nulla adhuc lege adstricta: Josue præceptum ac-*
 „ *cepit, ut cultello petrino uteretur: Fac tibi cultellos lapideos, & cir-*
 „ *cumcide secundo filios Israel*, Josue 5. Sic nempe propius figurabatur
 „ Circumcisio secunda faciendâ per Christum, qui petra fuit: *Petra au-*
 „ *tem erat Christus* 1. ad Cor. 10. Nunquam in eodem corpore repeti-
 „ tam fuisse Circumcisionem tradunt Origenes in c. 2. ad Rom. & Au-
 „ gustinus lib. 1. contra Crescon. c. 31. & in Epist. CC. ad Maximin.
 „ quod corpus Circumcisioni secundæ aptum non esse ducerent. Quare
 „ citatum Josue textum aut mystice exponunt, aut ita, ut sit sensus,
 „ populum eundem, qui primum in parentibus in Ægypto degens Cir-
 „ cumcisionem subierat, post exactum iter per desertâ Arabiæ secundo
 „ in filiis circumcisum esse. Verum Epiphanius lib. de mensur. & pon-
 „ der. repetitam ex more fuisse contendit; verba illius sunt: *Qui enim*
 „ *a Judæis ad Samaritanos perfugiunt, rursus circumciduntur, similiter qui &*
 „ *a Samaritanis ad Judæos: quod etiam Symmachi cujusdam exemplo*
 „ *comprobat, atque, quemadmodum fieri id possit, in hunc modum*
 „ *explanat. Gravius adhuc est, quod etiam a Circumcisione præputiati sunt*
 „ *arte quadam medica per instrumentum attractorium, spathisterem appellatum,*
 „ *infernâ membrorum cuticulâ attrahi sinentes, futuramque admittentes, &*
 „ *glutinatoriis circumdati præputium rursus superinducunt. Atque hoc plane*
 „ *Judæos Apostatas egisse apparet 1. Mach. 1. Fecerunt sibi præputia, &*
 „ *recesserunt a testamento sancto. Hoc cavisse videtur Apostolus 1. ad Cor.*
 „ *7. Circumcisis aliquis vocatus est, ne adducatur ipsi præputium.*

„ Ab hac veterum simplicitate recentiores Hebraei ad nugaces, & superstitiosas caeremonias deflexere. Has, quemadmodum passim describuntur, accipe. Noctem, quæ Circumcisionem præit, familia vigilem, & insomnem traducit, fovendo puero, & gratulationibus amicorum excipiendis intenta. Tum eligunt Patrimum, Matrinam, ac Ministrum; atque in loco Circumcisioni destinato scabella duo sericis pulvinatibus insternunt. Dehinc Matrina prolem affert, atque in manus Patrini tradit, qui pulvillorum alteri prolem gerens se imponit, alterum vacuum Eliæ Prophetæ reservat, quem caeremoniæ adesse invisibilem fabulantur. Sic comparatis rebus Minister procedit, lancem manu gerens, in qua novacula pulvis stypticus, fasciæ lineæ, filum, oleumque rosaceum, nempe instrumenta operis, continentur. Mox revolutis pueri fasciis, pellem præputii argenteo forcipe, vel digito adductam, novacula præcidit dicens: *Benedictus sis, Domine, qui Circumcisionem præcepisti*; Et exsugens sanguinem profluentem ex vulnere, in craterem mero plenum expuit; vulnerique ad coercendum sanguinem pulverem corallinum apponit. Demum fausta precatus, nomineque imposito, vinum in cratere cruori mixtum benedicit, & infantis labia ter eodem perungit, recitans; *Ego dixi tibi, cum esses in sanguine tuo, vive*: Ezech. 16. caeremoniam omnem cantu Psalmi CXXVII. *Beati omnes, qui timent Dominum*: faustaque ad parentes appreciatione absolvunt, reddita in manus Matrinae prole.

(*)

Q U Æ S T I O Q U A R T A.

De effectibus Sacramentorum.

Duplex distinguitur Sacramentorum effectus, gratia scilicet, & character: hic a tribus dumtaxat Sacramentis imprimitur, nempe Baptismo, Confirmatione, & Ordinatione; illa ab omnibus confertur, aut saltem conferri potest. De utroque illo effectu sigillatim differendum. Ac tum de aliis quibusdam eorundem effectibus.

A R T I C U L U S P R I M U S.

De gratia, quæ primarius est Sacramentorum effectus.

Gratia, quæ per Sacramenta confertur, vel communis est omnibus Sacramentis, vel propria uniuscujusque. Communis, est ipsa sanctificans gratia, prima, vel secunda; idest, quæ homini vel primum datur, vel jam data augetur. Sacramenta quæ primam conferunt gratiam, vulgo dicuntur Sacramenta mortuorum, ut Baptismus, & Pœnitentia: quæ vero secundam conferunt, dicuntur Sacramenta vivorum, ut Confirmatio, Eucharistia &c.

Gratia vero, quæ propria est uniuscujusque Sacramenti, & quæ idcirco Sacramentalis appellatur ab unoquoque Sacramento confertur ad speciales quosdam effectus assequendos: sic gratia roborans propria est Sacramenti Confirmationis ad fidem constanter profitendam; gratia nu-

trians, propria Eucharistiæ ad incrementum charitatis, & profectum in omni genere virtutum; & ita de ceteris.

Circa hanc utramque Sacramentorum gratiam, tum communem, tum propriam, hæc sunt expendenda capita.

Primum: An gratia sanctificans, quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Secundum: An prima sanctificans gratia per singula Sacramenta conferri possit.

Tertia: Quæ & qualis sit gratia Sacramentalis: an habitus distinctus a gratia sanctificante.

Quartum denique: quantam, & an semper æqualem Sacramenta conferant gratiam.

An gratia sanctificans, quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Observat Magister Lib. 4. sent. dist. 4. suo tempore in controversia fuisse positum, an parvulis, cum baptizantur, gratia conferretur, qua ad majorem venientes ætatem possent velle & operari bonum. De adultis enim, inquit, qui digne percipiunt Sacramentum, non ambigitur quin gratiam operantem & cooperantem percipiant. Negabant aliqui infantibus conferri gratiam, quia hæc charitas est, & fides, quæ voluntatem præparat & adjuvat: at infantes, inquiebant illi, talem charitatem & fidem non habent, qua uti non possunt. Alii econtra dicebant, illis conferri gratiam operantem & cooperantem, non quidem in usu, sed in munere, hoc est in habitu. Non aperit Magister quam ex his duabus sequatur opinionem: cum tamen L. 1. dist. 17. doceat charitatem, qua diligimus Deum, & proximum, esse ipsummet Spiritum Sanctum; (quæ sententia velut erronea in ipso notatur) consequenter multis visus est existimasse gratiam quæ per Sacramenta datur, internam non esse nec formalem: quamquam loco mox citato agnoscat adultis dari gratiam operantem & cooperantem. Et Lib. 2. dist. 27. virtutem esse qualitatem quæ in anima est, tamquam forma; & gratiam esse virtutem nobis a Deo infusam. Verum quæcumque sit Magistri sententia, certum est nonnullos existimasse hominem justum fieri, non per justitiam internam & formalem, sed per externum dumtaxat Dei amorem; eo ipso modo quo homo homini gratus & acceptus est, per meram & externam benevolentiam, sine ulla transfusa interna & inhaerente qualitate. Ita eorum mentem exponunt ac referunt Andreas Vega Lib. 7. in Conc. Trident. cap. 24. Dominicus Sotus in 4. dist. 6. quæst. 1. art. 3. conclusionem 2. Innocentius 3. Extra de Baptismo, & ejus effectu, Clemens V. in Conc. generali Viennensi Clementina de fide Catholica, S. Thomas in Summa 3. part. q. 69. art. 6. ubi observat causam erroris fuisse, quod Veteres illi non satis distinguere inter habitum & actum; atque concludere infantes virtutes infusas non habere, quod illis uti actu non possent.

Novatores Lutherani, & Calvinistæ docere videntur, homines justos fieri per solam externam justitiæ Christi imputationem, qua nostra ob-

tegna-

reguntur peccata, sine ulla interiori ac formali gratia in cordibus per Spiritum Sanctum diffusa. Ita sentire illos communis fere est nostrorum sententia.

Verum adversus calumniam totis viribus reclamant nonnulli recentiores Calvini discipuli, in primis Ludovicus le Blanc in jam citatis Theſibus Sedanensibus; ubi publicam exhibet Reformatorum in Polonia Confessionem sect. 2. nu. 7. qua asserunt, *se falso accusari, quasi omnem inhærentem justitiam fidelibus negarent, eosque sola externa justitia Christi imputatione, quæ sit sine ulla interna renovatione, justificari statuerent*. Idem affirmat Confessio Anglicana cap. 13. & Gallica art. 22. Addunt deceptos nos fuisse vulgata definitione justificationis, quam ex usu forensi Reformatores mutuati sunt, secundum quam justificari nihil aliud est, quam a peccato absolvi, & infontem pronunciari: verum in usu Theologico, aliud importat, gratiam scilicet internam, formalem, & inhærentem. Si reipsa ita sentiunt Novatores, bene sit: utinam & in aliis fidei capitibus nobiscum pariter sentirent. Verum hac missa facti quæstione, sit

C O N C L U S I O.

Fide Catholica certum est, gratiam, quæ per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inhærens, distinctum ab actu fluente ac transitorio; quod desinente sæculo duodecimo, per habitualementem qualitatem explicari cœpit: an autem vera sit habitualis qualitas Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuit.

Probatur I. pars Conclusionis multiplici ex Scripturis argumento.

I. Ex modo quo Deus affirmat se in justis permanere & habitare. Jo: 14. v. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit; & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Et Apostolus 1. Cor. 3. v. 16. *Nescitis, inquit, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis*. Isthæc loquendi ratio, *venire ad aliquem, mansionem apud eum facere, habitare tamquam in templo*, indicat præsentiam Spiritus Sancti per gratiam intimam ac permanentem.

II. Ex modo quo Deus nos sanctificat. 1. Petri 1. v. 3. *Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos*. Ad Titum 3. v. 5. *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus Sancti*. Eph. 4. v. 24. *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis*. Porro sicut terminus generationis & creationis est aliquid fixum & permanens, ita & regenerationis ac renovationis spiritualis per inhabitantem Spiritus Sancti gratiam.

III. Ex modo quo sanctificans gratia conceditur, nempe per infusionem, quæ quidem intimum aliquid ac formale importat. Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis*.

IV. Idem evincunt ea Scripturæ loca, in quibus gratia dicitur esse semen Dei. 1. Joan. 3. v. 9. *pignus hereditatis*. Ephes. 1. v. 14. *signaculum Spiritus Sancti*, ibid. cap. 4. vers. 30.

V. Denique probatur ex iis Scripturæ testimoniis, quibus dicitur impossibile esse sine fide placere Deo. Hebr. 11. v. 6. & Rom. 3. v. 28. *Arbitramur justificationem*

ustificari hominem per fidem. Ex quibus sic arguitur: Impossibile est sine fide placere Deo, ac vere justum esse: atqui infantes baptizati Deo placent, ac iusti sunt: Nihil enim damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu. Ergo infantes habent fidem, non quidem actualem, sicut olim somniavit Lutherus, cujus figmentum a suis explosum subinde fuit; cujuscumque enim actus eliciendi plane incapaces sunt infantes: habent igitur fidem habitua- lem, inhaerentem, distinctam ab actu fluente ac transitorio, seu, ut loque- bantur Veteres Scholæ Magistri, habent fidem in munere, non in usu.

Probatur 2. ex Conc. Trid. sess. 6. c. 7. cujus hæc doctrina est: In hac impii justificatione per Spiritum Sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui justificantur, atque ipsis inhaeret. Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum cui inseritur, fidem, spem, & charitatem. Porro charitas, seu gratia, quæ dicitur diffundi & inhaerere, haud dubie est aliquid internum for- male, distinctum ab actu fluente ac transitorio.

Et sess. 7. Can. 13. de infantibus baptizatis sic statuit: Si quis dixe- rit, parvulos eo quod actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fi- deles computandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis pervene- rint esse rebaptizandos, anathema sit. Habent igitur infantes baptizati fi- dem, non certe actualem: ergo habitualement.

Denique Can. 11. sess. 6. Si quis dixerit, homines justificari vel sola im- putatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum diffunditur, atque illis inhaeret, anathema sit. Hæc porro gratia, & charitas diffusa in cordibus atque inhaerens, haud dubie aliquid est internum, formale, fixum ac permanens.

Ante Concilium Tridentinum jam anno 1311. Clemens V. in Conci- lio generali Viennensi, Clementina de fide Catholica, declaraverat pro- babiliorẽ esse sententiam eorum, qui existimant infantibus per Baptis- mum infundi gratiam habitualement inhaerentem. En verba: Quantum ad effectum (Baptismi) cum Theologi varias opiniones habeant, videlicet di- centibus quibusdam, parvulis culpam remitti, sed gratiam non conferri, aliis econtra asserentibus quod & culpa eisdem in Baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore, quoad usum. Nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ di- cit tam parvulis, quam adultis conferri in Baptismo gratiam informantem & virtutes, tamquam probabiliorẽ, & dictis Sanctorum ac Doctorum moder- norum Theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio, duximus eligendam.

Opinio, quam Summus Pontifex probabiliorẽ hic appellat, ea ipsa erat de qua discordes tunc temporis erant Scholæ Theologi, an nempe infantibus baptizatis gratia informans ac virtutes quoad habitum infun- derentur: adultis enim eas infundi, communis omnium fere erat senten- tia, ut observat Magister; qui a ceteris idcirco notatus fuit, quod vi- sus ipsis esset docere charitatem in nobis diffusam nihil esse creatum, sed esse ipsummet Spiritum Sanctum. Ratio discriminis hæc ipsis erat, quod infantibus videretur plane inutilis habitualis gratia, quam reducere in usum non possunt, sicut possunt adulti. Opinionem vero illam, quæ ipsos

ipſos ſpectabat infantes, probabiliorem dumtaxat appellat S. Pontifex, non autem certam certitudine fidei, quia tunc ob diſſidentes Theologorum opiniones, eam aperte definire noluit Eccleſia, quam ſubinde definiſit Synodus Tridentina, cum nempe intellexit omnes Theologos ad hanc ſententiam rediſſe. Ita teſtantur duo inſignes Tridentinae Synodi Theologi, Andreas Vega Franciſcanus, & Dominicus Soto Dominicanus.

Vega ſcribens in ſeſſionem 6. Concilii Tridentini de juſtificatione L. 7. c. 24. *Hac opinio, inquit, acceptata eſt ab Eccleſia in Concilio Viennensi, ut probabilior, Sanctis, & recentioribus Doctoribus magis conſona; atque eam ſumma concordia poſt Magiſtri tempora defenderunt Scholaſtici Doctores.* Paulo poſt ait, Synodum Tridentinam ſententiam hanc ſimpliciter, & abſque limitatione acceptaſſe, & anathema dixiſſe cuiſcumque oppoſitum aſſerenti.

Dominicus Soto in 4. diſt. 6. q. 1. a. 3. Conc. 1. ſic rem totam exponit. *Quod gratia Baptiſmate ablutis infundatur, duplicem habere poteſt ſenſum: unus, quod fiant Deo grati; & hic ſemper fuit habitus tamquam fides Catholica: alter vero ſenſus eſt, quod illa gratia ſit qualitas ab homine diſtincta, divinitus conſecrata, qua fiat homo gratus, ſicuti eſt habitus ſcientiae, & virtutis acquiſitae; atque hic ſenſus non eſt tamquam de fide uſque adeo antiquus, quoniam neque tam plane ex ſacra pagina colligitur. Nam, ut diſt. 1. q. 3. explicuimus, nihil repugnat hominem eſſe Deo gratum, abſque ulla ſibi inherente qualitate, ſicuti ego ſum gratus amico, eo ſolum quod diligor ab illo. Et pariter diſtinguendum eſt de virtutum infuſione. Quod enim fides, ſpes, & charitas ſint auxilia quaedam ſpecialia Dei, quibus nos ſupra naturam ad credendum movet, & ſperandum, & amandum, conſeſſio Evangelica eſt Quod autem ſint habitus diſtincti potentiarum, ſicuti acquiſiti, nec tam plane colligitur ex ſacris Litteris, nec eſt tam antiqua Eccleſiae conſeſſio. Imo gradatim veritas haec ab Eccleſia ſuſcepta eſt: primum enim Innocentius in cap. *Maiores*, De Baptiſmo, tamquam rem inter Theologos dubiam reliquit, utrum hoc ſecundo modo gratia, & virtutes per Baptiſmum infundantur: poſtmodum vero in Concilio Viennensi pars haec affirmativa tamquam probabilior, diſtiſque Sanctorum, & Doctorum magis concors recepta eſt; quod ſcilicet tam parvulis, quam adultis infundantur, ut patet in Clementina, *Fidei Catholica*, De ſumma Trinitate, & fide Catholica; & hoc poſitiſſimum propter parvulos, de quibus majus erat dubium: nunc autem noviffime in Concilio Tridentino tamquam certa veritas eſt ſub hoc verborum tenore decreta. Refert deinde verba Canonis 11. ſeſſ. 6. quae mox laudavimus. Clariora ſunt haec inſignis Theologi verba, quam ut explicatione indigeant.*

Probat 3. ex communi Sanctorum Patrum doctrina.

Docent enim 1. eos perfectos eſſe, qui Spiritum in ſe perfeverantem habent. Ita S. Irenaeus L. 5. c. 6. P. 299.

II. Operationem Spiritus ſancti ita eſſe in homine juſto, ſicut ars eſt in artifice, ſanitas in corpore, verbum in mente; quas comparationes profert, & exponit ſanctus Baſilius Lib. de Spiritu Sancto c. 26. Ed. vet. T. 2. p. 206.

III. Impreſſionem gratiae ſimilem eſſe picturae; gratiam eſſe animae ſanitatem, vigorem, veram libertatem, Dei filiationem, novam natiuitatem ac regenerationem, quibus certe omnibus aliquid internum formale, fixum ac permanens ſignificant. T. 10. p. 7. B. ibid. p. 14. E. F.

IV. S. Auguſtinus gratiam illam permanentem parvulis, dum baptizant-

zantur, infundi, diserte affirmat L. 1. de peccatorum meritis, & rem.
ibid. p. c.9. ubi ait: *Christum dare Fidelibus occultissimam sui Spiritus gratiam, quam*
742. G. *latenter infundit & parvulis.* Et c. 19. ait, *infantes fideles esse ac dici per*
Sacramentum fidei. Non quidem isto dumtaxat sensu, quod exterius fi-
 dei signum percipiant, sed etiam quod internam, & inhaerentem habeant
 fidem, quam habitualement appellamus: jam enim dixerat, in illis infan-
 tibus per Baptismum fidem inesse, quomodo inerat per nativitatem A-
 dami peccatum. Et Lib. de gratia, & libero arbitrio c. 22. ait, *infan-*
tibus, quando baptizantur, etiam reluctantis gratiam habere.

Atque hinc merito Andreas Vega loco mox citato observat, *Patres Tri-*
dentinos, cum rem nostram praesentem definire, recte intellexisse hanc communem
fuisse Ecclesiae fidem, tametsi non sub nomine habituum; neque putasse a Catho-
licis Doctoribus diversissimorum temporum summa concordia sententiam hanc
tradi, nisi esset a Spiritu Sancto, & digna quae ab omnibus reciperetur.

At inquires: ad quid inservire potest in parvulis gratia inhaerens, in-
 formans & habitualis, quandoquidem in actum exire illa non potest, imo
 & actuali gratiae auxilio indigeant, ut grandiores facti credere in Deum,
 sperare, ac ipsum diligere valent?

Resp. Istud utilitatis ac commodi habere ejusmodi gratiam, ut parvu-
 los interius sanctificet, immutet, regeneret, Deo gratos & acceptos red-
 dat; ut accedente auxilio Dei actuali, fidei, spei, & charitatis habitus
 ad actus similes eliciendos moveat & impellat; atque in eo maxime di-
 screpant habitus supernaturales infusi a naturalibus acquisitis, quod isti
 cum per frequentes actus sint comparati, ex se se ad actus similes dispo-
 nunt, movent & inclinant, nec tam facile possunt a subjecto dimoveri;
 habitus vero infusi sunt qualitates veluti sopitae ac quiescentes, quae, ut
 in actum erumpant, indigent tum externis tum internis auxiliis: unde
 etiam fit, ut per unicum actum contrarium expellantur; puta fides per
 haeresim, spes per desperationem, charitas per peccatum mortale.

Secunda pars Conclusionis, scilicet definitum ab Ecclesia non esse,
 gratiam illam sanctificantem esse verum habitum, & veram qualitatem
 Philosophorum sensu, probatur testimonio Theologorum qui Concilio
 Tridentino interfuere.

Andreas Vega loco jam indicato ait, rem quidem definitam fuisse,
 tametsi non sub nomine habituum.

Dominicus Soto Lib. 2. de gratia c. 18. ait: *revera temerarium esse ne-*
gare gratiam hanc inhaerentem, (nempe per modum qualitatis) non ta-
men esse contra fidem. Et c. 8. ait: *Concilium consulto abstinuisse a vocabu-*
lo habitus, ut rem expresse non definiret.

Et in Librum 4. Sent. dist. 1. q. 3. ar. 1. Qui sane intelligere cupit,
 ait, quomodo Sacramenta gratiam conferant, id primum constituat oportet,
 fingendo nullam ejusmodi qualitatem esse necessariam: nam profecto Patres nun-
 quam de illa disputare cogitarunt; imo res est non adeo antiqua. Enim vero
 in Concilio Viennensi, propter parvulos ante usum rationis sacro fonte intin-
 ctos sanxerunt, ut probabilius; & nuper in Tridentino, ut certius, qualitates
 illas quae sunt gratia & virtutes baptizatis infundi; sed hoc tantum a tempo-
 re Apostolorum docti, docereque postmodum posteros contendebant, quod Sacra-
 menta novae Legis in hoc sensu gratiam conferrent, quod homines facerent Dei
 ami-

amicos, sive per qualitatem id fieret, sive sine illa, ut inter homines accidit. Cum asserit Soto, tamquam rem certam a Concilio Tridentino definitam fuisse, gratiam scilicet & qualitates infundi, per qualitatem haud dubie intelligit tantum aliquid internum, formale, distinctum ab actu fluente, & transitorio, quod quidem, recepto usu, qualitas & habitus nuncupatur; quamquam ab hac appellatione abstinere consulto voluerit Synodus, ne quaestionem de nomine dirimeret. Revera enim non alia hic videtur esse, quam de nomine controversia, an nempe gratia quæ infantibus, dum baptizantur, infunditur, habitus & qualitas dicenda sit. Sic autem communi usu (a quo recedere non licet) appellatur; at fidei ille satisfacit, qui putat gratiam illam esse aliquid internum distinctum ab actu, quidquid tandem illud sit.

Melchior Canus ex Familia Prædicatorum insignis alter Theologus, qui Concilio Tridentino pariter interfuit, Lib. 7. de Locis cap. 2. inter quaestiones in Scholis, salva fide, controversas, hanc reponit, an gratia qua justificamur sit quædam qualitas animo impressa.

Ruardus Tapperus unus e Theologis ejusdem Concilii art. 7. qui est de libero arbitrio, idem quoque testatur. Idem & alii non ignobiles Scholæ Doctores, Bannes 2. 2. qu. 23. art. 2. Medina in primam 2. qu. 100. art. 2. conclusionem 2. Thomas Stapleton Lib. 5. de Justificatione cap. 8. Albertus Pighius Lib. 5. de libero arbitrio.

An per singula Sacramenta prima sanctificans gratia conferri possit.

Quæstio est utrum Sacramenta vivorum, quæ ex primaria sua institutione destinata sunt ad incrementum gratiæ conferendum, possint per accidens primam; & Sacramenta mortuorum, secundam conferre gratiam.

C O N C L U S I O .

Sacramenta vivorum possunt per accidens primam conferre gratiam; & Sacramenta mortuorum, secundam.

Ratio est: Quia Sacramenta ex se se gratiam semper conferunt non ponentibus obicem: si ergo contingat, quod fieri potest, adultum ex perfecta charitate prius justificatum esse, quam accedat ad Baptismum vel Pœnitentiam, (quæ duo appellantur mortuorum Sacramenta) haud dubie Baptismus, & Pœnitentia primam non conferunt sanctificantem gratiam, sed incrementum dumtaxat illius: quamquam eo casu prima illa gratia non datur sine voto seu desiderio percipiendi reipsa Sacramenta. Pariter, si quis eo quo par est pietatis, ac religionis affectu ad sacram Mensam accederet, cum aliquo tamen mortali peccato, cujus post diligens examen se reum esse ignorat, Eucharistica Communio per accidens primam in eo produceret sanctificantem gratiam. Verum de hoc argumento uberius suo loco.

Quæ & qualis sit gratia sacramentalis. An sit habitus distinctus a gratia sanctificante.

Gratia Sacramentalis dicitur, quæ propria est uniuscujusque Sacramenti; de qua duo quærentur.

Pri-

Primum, an singula Sacramenta præter gratiam sanctificantem, quæ omnibus communis est, suam peculiarem conferant.

Secundum, quid sit illa specialis, ac singularis gratia: an a gratia sanctificante distinguatur, & quid ei superaddat.

PRIMA CONCLUSIO.

Singula Sacramenta præter sanctificantem gratiam; peculiarem aliquam quæ sacramentalis dicitur, conferunt.

P. 330. B. Probatur: Quia unumquodque Sacramentum ad specialem finem destinatur. Caro abluitur, ait Tertullianus L. de resurrectione carnis c. 8. ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur. Caro Corpore Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.

T. 13. Conc. 534. E. Et Eugenius IV. in Decreto: Per Baptismum spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divina Eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum incurrimus aegritudinem animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur; spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam unctionem; per Ordinem vero Ecclesia gubernatur, & multiplicatur spiritualiter; per Matrimonium augetur corporaliter. Porro ad fines illos varios, & distinctos assequendos necessaria videtur propria & specialis gratia sacramentalis: effectus quippe Sacramenti induit rationem mediæ respectu finis ejusdem Sacramenti, ac nisi effectus ille varius foret ac distinctus, vix aliter differrent inter se Sacramenta, quam externo ritu; neque unum alio majoris foret necessitatis.

SECUNDA CONCLUSIO.

Verisimilius est, gratiam sacramentalem non esse habitum distinctum a gratia sanctificante, eique jus aliquod dumtaxat addere ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiæ necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramenti effectus consequendos.

Probatur: Quia superfluous omnino videtur habitus ille distinctus a gratia sanctificante; siquidem hæc una id omne præstat, quod præstaret distinctus ille habitus: animam quippe, ejusque facultates perficit, & complet in ordine ad exercendos supernaturales actus proprios cujusque Sacramenti; ergo sacramentalis gratia supra habitualement sanctificantem adjicit solummodo jus aliquod certum, ac fundatum in divina promissione, qua se gratuito obstrinxit, ut dignæ Sacramentorum perceptioni, & sanctificantem gratiam annecteret, & jus illud obrinendi actualia gratiæ auxilia, ad finem uniuscujusque Sacramenti proprium assequendum.

Neque porro est quod reformident nonnulli jus illud admittere, ne forte gratia inde desinat esse gratuita, ad quam jus habetur. Quis enim non videat jus illud non in nostris meritis, sed in liberali ac plane gratuita Dei promissione ac benevolentia fundatum esse; nec alio titulo esse debitum, quam fidelitatis Dei, qui fidelis est in promissis, & in necessariis nunquam deest?

Quæ-

Quæres 1. an illa auxilia gratiæ statim a suscepto Sacramento conferantur.

Resp. Ea conferri suo tempore & loco, cum nempe postulat necessitas. Plerumque enim contingit, aut non esse necessaria hujusmodi auxilia cum Sacramento percipitur; aut tunc esse necessaria, cum percipi amplius non potest. V. gr. puer Sacramentum Confirmationis percipit, cum nullas patitur circa fidem tentationes; non indiget tunc speciali illo auxilio gratiæ, quod proprium est hujus Sacramenti: eo tamen subinde indigebit, cum Sacramentum percipere amplius non poterit. Illa ergo gratiæ auxilia, ad quæ per Sacramentum jus acquirit, suo tempore & loco conferuntur.

Quæres 2. an qui per mortale peccatum excidit a gratia sanctificante, jus amittat habendi suo tempore prædicta auxilia.

Resp. Ita esse: quia amisso juris fundamento, jus ipsum amittitur.

Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus semper æqualem.

Quæstio est de eodem Sacramento in se considerato, non comparate ad aliud. Censent aliqui idem Sacramentum habere posse inæqualem effectum gratiæ, etiam si æqualis sit ex parte suscipientis dispositio. Ita Paludanus in 4. dist. 4. qu. 1. & Cajetanus qu. 64. art. 1. Fundamentum Paludani est, quod parvuli, qui cum solo Baptismo moriuntur, inæqualem in Cælo consequantur gloriam; quia destinati sunt supplendæ Angelorum ruinæ, eorumque sedibus occupandis: Angeli porro illi, si in gratia perseverassent, inæqualem obtinuissent gloriam. Cajetanus alia ratione utitur: Quia, inquit, in Baptismo parvulorum plurimum valent parentum, ac Ministrorum merita; ergo sicut inæqualia sunt ista merita, sic etiam inæqualis est Baptismi effectus in parvulis. Censent alii, idem Sacramentum æqualem semper conferre gratiæ effectum, quomodocumque homo sit dispositus, modo non ponat obicem. Ratio ipsis est, quia Sacramentum ex se se cum non reperit obicem, tantam producit, quantam potest gratiam. Alii denique ajunt, Sacramenta etiam ex opere operato majorem conferre gratiam pro majori suscipientium dispositione, seu pietate.

PRIMA CONCLUSIO.

Idem specie Sacramentum æqualem semper gratiæ effectum confert iis, qui æqualiter præparati ea percipiunt.

Probatur: Quia ubi causa est eadem & eodem modo applicata, & dispositio ex parte suscipientis eadem, effectus idem plane debet esse. Neque Paludani aut Cajetani fundamentum quidquam habet ponderis: quia falso supponitur infantes qui cum solo Baptismo moriuntur, inæqualem habere gloriam: falso quoque supponitur nos supplendis Angelorum ruinis, & sedibus in cælo occupandis dumtaxat esse destinatos: falsum non minus est, quod aliquis gratiæ Sacramentalis gradus respondeat merito parentum vel Ministrorum: certum quippe est, virtutem omnem Sacramentorum ab uno Christo derivari: *Hic enim est qui baptizat. Numquid, ait Apostolus I. Corinth. I. v. 13. Paulus crucifixus est pro* *Joan. x. vers. 11.*

pro vobis : aut in nomine Pauli baptizati estis ? Perinde valet Sacramentum, a quocumque Ministro conferatur : potest quidem Minister suis precibus impetrare a Deo gratiam aliquam pro eo cui Sacramentum administrat ut docet S. Thomas 3. parte q. 64. art. 1. ad 2. at non potest gratiam illam de condigno mereri sine proprio actu vel merito suscipientis. Effectus Sacramentorum, ait Angelicus Doctor, non datur melior per meliorem Ministrum. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipienti Sacramentum per devotionem Ministri : nec tamen Minister illud operatur, sed impetrat operandum a Deo.

SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam iis, qui sunt inæqualiter dispositi.

*Tom. 14. Probatur ex Concilio Trid. sess. 6. cap. 7. ubi asserit, in baptizatis
Conc. p. justitiam recipi secundum mensuram, quam Spiritus Sanctus partitur singulis
759. D. prout vult, secundum propriam cujuscumque dispositionem, & cooperationem.*

Ratio est, quia agentia naturalia quæ ex se se toto suo nisu, ac impetu agunt, æqualem vel inæqualem effectum producant, pro diversa dispositione seu capacitate subjecti in quod agunt: sic ignis intensiorem producit calorem in uno subjecto quam in alio; in ligno v. gr. quam in stipula. Atqui Sacramenta agunt ut causæ necessariae & naturales, quæ determinatum quidem habent effectum quoad speciem, non vero quoad intensiorem: major enim vel minor illa vis, & intensio pendet ex varia capacitate seu dispositione subjecti. Quamquam ergo Sacramenta ex seipsis apta sint, & postulent gratiam conferre perfectissimam, quia tamen eorum actio pendet a dispositione subjecti, idcirco majorem vel minorem conferunt gratiam pro varia dispositione, hoc est pietate suscipientium Sacramenta.

Neque est, quod dicas, inde consequens esse majorem illam gratiam non dari ex opere operato, seu vi ipsius Sacramenti, sed ex opere operantis, hoc est, virtute dispositionum quæ sunt in subjecto: namque dispositiones illæ, ut supra jam observavimus, non sunt causæ effectrices gratiæ, sed tantum conditiones necessariae ex parte subjecti, ut Sacramentum vim suam exerat: eo modo quo v. gr. siccitas in ligno non est causa combustionis & caloris, sed conditio dumtaxat; vera enim & physica causa caloris, & combustionis, est ignis.

ARTICULUS SECUNDUS.

De caractere, qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur.

Quid ca- racter. **C**Aracteris nomine intelligunt hic Theologi signum quoddam spirituale animæ impressum, & indelebile, per quod Christiani distinguuntur, & apti fiunt ad aliquid sacri suscipiendum vel peragendum: metaphora scilicet ducta vel a signo seu caractere per inustionem ferri in pecoribus expresso, tamquam nota indelebili possessoris, ait Thomas Vvaldensis de Sacramento Baptismi cap. 109. vel a caractere militari quo notabantur exterius, qui militiæ nomen suum inscribebant: quo

exemplum

exemplo sapius utitur Sanctus Augustinus Epistola 185. alias 50. cap. 7. & Lib. 1. contra Cresconium c. 30. & Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13.

Duo circa characterem expendenda: existentia nimirum ipsius, & essentia seu natura. Primum ad fidem, alterum ad Scholæ opinionem pertinet.

Novatorum error circa characterem.

Circa existentiam characteris erravit Joannes Vviclefus Lib. 4. Trialogi c. 15. referente Thoma Vvaldensi loco mox indicato. Lutherus & Calvinus eorumque discipuli summo consensu negant pariter ullum imprimi per aliquot Sacramenta characterem, atque Innocentium III. primum esse hujus dogmatis inventorem fabulantur: qui & multos ex nostris antiquioribus Scholasticis sibi hac in parte suffragari gloriantur.

Quid veteres Scholastici senserint de characteris existentia.

At immerito prorsus: illi etenim de natura magis, quam de existentia characteris; ac de genere, & vi probationis, qua existere ostenditur, videntur potissimum disputasse.

I. De natura characteris; an nempe esset qualitas absoluta vel non. *Characterem esse qualitatem absolutam animæ impressam, nec ratio necessaria demonstrat, nec evidens auctoritas probat*, ait Gabriel Biel in 4. dist. 6. q. 2. a. 1. Concl. 1. Sic ergo patet, pergit, *characterem ad hunc intellectum in quo accipitur a recentioribus, non esse ponendum*. Idem est sensus Alberti Magni in 4. dist. 6. a. 24. *De caractere*, inquit, *in sensu quo Magistri disputant* (nempe an sit qualitas absoluta) *parum invenitur in dictis Sanctorum*.

Gabriel
Biel.

Disputabant de vi & pondere probationis qua characteris existentia demonstratur: an scilicet de fide sit; an tantum probabilius, propter auctoritatem veterum, illum existere. Idem Biel loco mox citato, *Patet*, inquit, *quod neque auctoritas Scripturæ, neque sanctorum Patrum originalia dicta cogunt ponere characterem*. Et Conclusionem 2. *Per rationes*, inquit, *persuasivas & Ecclesiæ auctoritatem ostendi potest probabiliter ponendum esse characterem*. Auctoritatem autem illam Ecclesiæ unice ille repetit ex Innocentio III. cap. *Majores*; quamquam & addit ibid. illum exponi posse quomodo ipsemet exponit SS. Dionysium, Damascenum, & Augustinum, nempe vel de exteriori Sacramento, vel de gratia interiori. Non laudat Biel Decretum Eugenii IV. anno 1439. cujus tamen notitiam habere potuit, cum floruerit sub Alexandro VI. Summo Pontifice anno 1494. (1)

Durandus pariter in 4. dist. 4. q. 1. fatetur admittendum esse characterem; *quia omnes moderni*, inquit, *profitentur illud imprimi in aliquibus Sacramentis*. Non laudat ille Constitutionem Innocentii III. quod nempe tunc publica & cognita non esset. Obiit enim Durandus anno 1333. & Decretalis Innocentii in Corpus Juris Canonici translata est a Gregorio IX. qui obiit anno 1241.

Duran-
dus.
N. 4.

Scotus etiam in 4. dist. 6. q. 9. affirmat, *propter solam Ecclesiæ auctoritatem* *Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.*

I

rita-

(1) Fortasse quod existimarit doctrinam de caractere in Decreto Eugenii non fuisse in Concilio definitam, ut articulum fidei; sed instructionis; instar dumtaxat Armenis traditam.

Scotus. ritatem admittendum esse caracterem, cum nec Scriptura, nec SS. Patres ali-
T. 8. p. quid satis expressum de illo tradiderint,

344. nu. Cajetanus in 3. part. S. Thomæ qu. 63. art. 1. fatetur etiam ne-
14. que ex Scripturis, neque ex sanctis Patribus, sed ex sola Ecclesiæ auctori-
Cajeta-
nus. tate, & quidem non multum antiqua, inquit, colligi posse caracterem per aliqua
Sacramenta imprimi. Quod patet, inquit, ex sacris Canonibus, & priscis quæ-
stionibus Patrum de reiteratione Baptismi, quæ locum non habuissent, si Eccle-
sia jam determinasset imprimi in anima caracterem per Baptismum; quod In-
nocentius III. Extra. de Baptismo cap. Majores, determinavit.

Emen-
datur
Cajeta-
nus. Quin in ipsomet Tridentino Concilio, teste Pallavacino lib. 9. Histo-
riæ Concilii Tridentini cap. 5. nonnulli contendebant articulum, qui ca-
racterem spectat, ut probabiliorem duntaxat, non ut omnino certum,
ut dicebat Seripandus, declarandum esse.

Non est igitur, quod Novatores illorum Theologorum patrocinio
abutantur; non enim omnino negant illi per aliqua Sacramenta cara-
cterem imprimi, sed tantum dubitant, an istud de fide sit, cum in
Scripturis ac sanctis Patribus nulla, ut ipsis videtur, de caractere illo
mentio occurrat: qua in re, si quid illi peccarunt quod reprehensione
dignum sit, non illud profecto quod affirmant, de fide non esse cara-
cterem, per aliqua Sacramenta imprimi; quo enim tempore illi scribe-
bant, res illa nondum clare & expresse ab Ecclesia definita fuerat, si-
cut in Concilio Tridentino definita subinde fuit.

Quamquam in duobus maxime attentionem, ac iudicium Cajetani hic
desideramus: primo, quod asserat doctrinam Ecclesiæ de caractere, neque
ex Scripturis, neque ex sanctis Patribus erui posse. Si ita est, unde ergo
Synodus Tridentina dogma illud hausit? An nova ipsi facta est revelatio?
minime profecto. Ergo ex traditione sanctorum Patrum, ac communi
Doctorum sententia illud accepit: neque enim alius est canalis per quem
Christi & Apostolorum doctrina possit ad subsequentes ætates defluere; ac
multa ex fide credimus, quæ in Scripturis expressa non sunt, sed ab una
Traditione accipimus, qualis est Baptismus infantium; qualis necessitas
pronunciandi in forma Baptismatis ista verba: *In nomine Patris & Filii
& Spiritus Sancti*; qualis veritas Baptismi ab Hæreticis collati, & alia hu-
jusmodi non pauca. Alterum quod in Cajetano, sicut & in Spalatensi
arguimus, istud est, quod nempe ex veteri controversia circa iteratio-
nem Baptismatis ab Hæreticis dati, inferunt, tunc temporis incognitum
fuisse caracterem. Distorta plane, & obliqua conclusio. Illi enim non
negabant caracterem imprimi per Baptismum, cum iste verus, ac ratus
est; sed negabant, in quo error erat, verum ac ratum esse Sacramen-
tum Baptismatis datum ab Hæretico; unde consequens erat, ut dice-
rent, nullum ab huiusmodi falso & ficto Baptismate imprimi caracte-
rem: verum enim Baptismum semel conferri posse, nec unquam itera-
ri, communis & certa fuit Veterum doctrina.

III. Denique, etsi apud aliquos ex antiquis Scholæ Magistris, ante
definitionem Ecclesiæ, incerta & dubia fuisset characteris veritas, quid
inde Novatores adversus Catholicum dogma? nihil certe. Neque enim
fides nostra ut jam observatum est, ex privata nonnullorum doctrina
debet æstimari, sed ex publicis Confessionibus, ac Decretis Ecclesiæ.

Varia Scholasticorum sententia circa essentiam caracteris.

Circa essentiam seu naturam caracteris magna est opinionum Scholæ varietas.

Durandus in 4. dist. 4. q. 1. existimat caracterem non esse aliquid reale, & absolutum distinctum ab anima, sed esse dumtaxat relationem rationis, seu denominationem externam per quam homo deputatur ad aliquas sacras functiones, active vel passive: qua ratione pretium nummi augetur vel imminuitur per solam externam Principis voluntatem, absque ulla entitate nummo superaddita vel detracta: qua pariter ratione Magistratus ad aliqua Officia deputatur sola Principis destinatione. Durandi fundamentum est, quod vix explicari possit quid sit illud reale, & absolutum in quo reponi dicitur caracteris natura: *non sit autem conveniens in explicandis fidei dogmatibus, adducere, ut ipse loquitur, vias obscuras, quæ plus habent obscuritatis, & difficultatis, quam principale propositum.* N. 11.

Bellarminus l. 2. de Sacramentis c. 19. & Suarez in 3. partem S. Thomæ q. 63. a. 4. disp. 11. sectione 2. judicant, hanc Durandi sententiam ab errore Novatorum non differre, cum ipsi talem externam relationem seu deputationem negare non possint; at Vasquez in eandem q. art. 6. disp. 134. c. 2. late ostendit, amplum discrimen esse inter errorem Novatorum, & opinionem Durandi.

Scotus in 4. dist. 6. q. 10. fatetur quidem cum Durando, caracterem non esse qualitatem absolutam; & contendit esse relationem realem extrinsecus animæ advenientem, velut effectum Sacramenti: qua occasione late ibi digreditur, ut ostendat dari relationes reales per actionem agentis productas. Fundamentum Scoti videtur istud esse, nempe caracterem esse in genere signi, signum autem ad relationem revocatur.

Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 4. art. 2. postquam Durandi opinionem recensuit, hæc adjungit: *Hæc opinio, fateor, quantum ad id, quod ponit, caracterem non esse rem distinctam a subiecto, numquam mihi visa est a veritate multum aliena, cum quodam tamen moderamine. Non profecto istarum rerum multiplicatio, ubi excusari potest, nullibi mihi arrisit: moderamen tamen est, quod quamvis quispiam non censeat caracterem rem esse ab intellectu distinctam, non tamen subinde negandum est Sacramentum caracterem imprimere, esseque qualitatem secundæ speciei. Igitur in mente hujus Theologi, defendi potest caracterem non esse quid realiter distinctum ab anima, modo dicatur imprimi per Sacramentum; quod sane videtur difficile conciliari posse, judicio Suaris in 3. part. q. 63. art. 4. disp. 11. sect. 2. & Vasquesii in eandem qu. disp. 134. c. 2.*

Non minor dissensio est inter alios Scholasticos, quibus placet, caracterem esse aliquid absolutum distinctum ab anima, seu veram qualitatem. Sunt enim qui non directe, sed indirecte tantum & reductive caracterem ad qualitatem revocari arbitrantur cum S. Thoma q. 63. ar. 2. & Richardo in 4. distin. 5. art. 2. q. 1. ad 3. diversa tamen ex causa. Richardus quidem, quia supernaturalis qualitas per se revocari non potest ad prædicamentum qualitatis naturalis: sanctus vero Thomas, quia caracter est per modum potentiæ seu virtutis instrumentalis, quæ per se non est sub genere, sed tantum reductive.

Alii post Philosophos, qualitatem dividunt in quatuor species bimembres,

nempe habitum & dispositionem; potentiam naturalem vel impotentiam; patibilem qualitatem & passionem; formam & figuram: ad quam vero ex illis speciem qualitatis sit revocandus caracter, non consentiunt.

Alii revocant cum Marsilio in 4. q. 4. Conclusionem 7. ad speciem figuræ: quia per caracterem quædam fit in anima spiritalis configuratio.

Alii cum Altrifiodorensi l. 4. Tract. 3. c. 2. revocant ad patibilem qualitatem: eo quod sit quoddam lumen spiritale quo anima illuminatur.

Alii cum Alensi 4. par. q. 19. a. 2. revocant ad habitum seu dispositionem partim activam, partim passivam. Ita multi e recentioribus, Suarez, Vasquez, Isambertus &c. Ratio ipsis est, quia tria sunt caracteris officia. 1. facere aptum ad cultum divinum. 2. consignare hominem Christo. 3. distinguere ab aliis. Caracter Baptismi est passiva potestas, qua homo fit aptus ad suscipienda alia Sacramenta: caracter vero Ordinis est activa potestas ad ministranda alia Sacramenta: caracter Confirmationis partim est passivus, quia facit hominem aptiorem ad alia Sacramenta suscipienda; partim activus, quia facit aptum ad profitendam fidem.

Alii denique, cum S. Thoma, caracterem constituunt sub secunda specie qualitatis, nempe potentia, vel physica, vel morali.

De subiecto pariter cui caracter inhæreat, non minor discordia. Dicunt alii illum esse immediate in intellectu, tamquam dispositionem necessariam ad exercendos actus intellectus: alii e contra in voluntatem, tamquam dispositionem ad actus charitatis: alii in utraque potentia: alii denique simpliciter in substantia animæ. Atque hæc sunt controversiæ, in quibus permittit Ecclesia, ut, salva fidei veritate, sese exerceant Scholæ Doctores. Desinant igitur Novatores hanc nostrorum discordiam nobis opponere, quasi incertum inde redderetur dogma Catholicum. Aberrant illi: ad fidem enim hoc unum hic pertinet, caracterem per aliqua Sacramenta imprimi: cetera spectant opiniones Scholæ. Sequatur quisque quam verisimiliorem judicaverit.

PRIMA CONCLUSIO.

Certum est ex fide, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, imprimi caracterem in anima; hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt. Conclusio ipsius verbis Concilii Trid. sess. 7. Can. 9. concepta est.

Bellarminus l. 2. de Sacramentis in gen. cap. 20. & multi cum ipso Theologi, Conclusionem probant his Scripturæ testimoniis.

Secundæ Corinth. 1. v. 21. *Qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.*

Ephes. 1. v. 13. *In quo (Christo) credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.*

Et c. 4. v. 30. *Nolite contristare Spiritum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.* Signum porro illud, inquit, ac pignus Spiritus, est caracter impressus per Sacramentum Baptismi, & Confirmationis. Ita sit, non repugnamus: attamen probationem hanc plane decretoriam non esse facile iudicabit, quisquis attenderit sanctos Patres laudata testimonia sensu litterali interpretatos esse de interiori per gratiam unctione, in qua pignus est Spiritus Dei & hereditatis æternæ. Etsi in hæc loca docet, unctionem & con-

signa-

signationem Spiritus Sancti non aliam esse ab illa gratia, & charismatum abundantia, qua repleti Apostoli, ac veluti sigillo quodam probati & manifestati fuere, tamquam veri Christi ministri adversus Pseudo-apostolos judaizantes. Certum porro est efficacem ex Scripturis elici non posse probationem, nisi cum in eandem explicationem conspirant SS. Ecclesie Patres, juxta regulam Concilii Trid. sess. 4. in Decreto de Canonicis Scripturis.

Neque propterea minus certum haberi debet de caractere dogma Catholicum, eo quod in Scripturis aperte expressum non sit; cum, ut jam diximus, satis sit illud ex constanti Traditione, quæ altera est fidei nostræ regula, ab Ecclesia definitum fuisse, ut & bene multa alia, de quibus dicebat Tertullianus l. de Corona militis c. Si legem exostules Scripturarum, nullam invenies: traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix. Et S. Aug. l. 5. de Baptismo c. 23. Multa sunt quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam in Scriptura non inveniantur. Conclusio itaque ex Traditione efficaciter demonstranda est, qua constat per aliqua Sacramenta imprimi signum distinctum tum ab externo Sacramenti ritu, tum ab interiori gratia; quod animæ inhæreat, perpetuum sit, ac indelebile; quod denique Fideles distinguat a ceteris, & efficiat ut Sacramenta hæc iterari non possint.

Primo itaque, signum illud ab externo Sacramenti ritu distingui, patet ex eo maxime quod sit effectus Sacramenti: quod animæ inhæreat etiam postquam fluxit actio sacramentalis.

Sanctus Cyrillus in præfatione in Catecheses. Magnum sane est, inquit, propositum hoc Baptisma, captivitatis liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, animæ regeneratio, vestimentum candidum, signaculum sanctum & indelebile. Enumerat hic S. Doctor effectus Baptismi, inter quos appellat signaculum, seu caracterem indelebilem: at de ipso externo Sacramento id dici merito non potest. Et Catechesi 4. Spiritus Sanctus, inquit, tempore Baptismatis animam obsignat. Nimirum non tantum per gratiam, sed etiam per caracterem.

Sanctus Epiphanius hæresi 8. discrimen inter Circumcisionem, & Baptismum assignat his verbis: Illic præscripta corporis Circumcisio est, quæ in usu tamdiu fuit, quoad ingens est illa Circumcisio subsequuta, Baptismus videlicet, quo nos a peccatis præcidimur, & in Dei nomine signamur. Duplicem hic spirituale effectum Baptismi distinguit, nempe circumcisionem a peccatis per gratiam, & obsignationem per caracterem: obsignatio porro illa spiritualis, est a Sacramento distincta, sicut effectus a causa.

Sanctus Joannes Damascenus l. 4. Orthod. fidei cap. 9. Nunc, inquit, Spiritus Sancti primitias per Baptismum accipimus, & regeneratio, alterius nobis vitæ initium, & signaculum, & præsidium, & illuminatio efficitur.

Sanctus Ambrosius l. 1. de Spiritu Sancto c. 6. Etsi, ait, specie signemur in corpore, veritate tamen signamur in corde. En duplex signum, exterius in Sacramento, & interius in caractere. Et l. de iis, qui initiantur seu de Mysteriis c. 7. Repete, inquit, quia accepisti signaculum spiritale.

Sanctus Augustinus sapius affirmat caracterem imprimi, hære, portare etiam a desertoribus, & apostatis; quæ loquendi ratio exteriori Sacramento adaptari non potest. L. 2. contra Epistolam Parmeniaci c. 13. postquam comparavit caracterem baptismalem cum nota seu caractere, quo

T. 9. p. milites notabantur, *An forte*, inquit, minus haberent Sacramenta Christiana, quam corporalis hac nota? Et l. 1. contra Cresconium grammaticum, eundem characterem insigi, imprimi, affirmat: censet igitur eum esse quid distinctum a signo externo Sacramentali.

Secundo, characterem, de quo Veteres, distinctum esse a gratia sanctificante constat: quia affirmant eum amitti non posse, quod gratiæ non convenit; in iis imprimi, qui fidei accedunt ad Baptismum; in apostatis & desertoribus permanere: unde inferunt, corrigendum quidem esse errorem desertoris, sed non iterandum Baptismum.

S. Augustinus Tract. 6. in Joan. *Tene quod accepisti*, inquit, non mutatur, sed agnoscitur: *character est Regis mei*, non ero sacrilegus; *corrigo desertorem*, non muto characterem. Et l. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13.

An forte, inquit, minus haberent Sacramenta Christiana, quam corporalis hac nota, cum videamus nec apostatas carere Baptismate, quibus utique per penitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo amitti non posse judicatur? L. denique 6. contra Donatistas c. 1. *Satis eluxit*, inquit, *Pastoribus Ecclesiæ Catholicæ toto Orbe diffusa*, per quos postea plenarii Concilii auctoritate originalis consuetudo firmata est; etiam ovem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem a fallacibus deprædatoribus suis foris acceperat, venientem ad Christianæ unitatis salutem, ab errore corrigi, a captivitate liberari, a vulnere sanari, characterem tamen Dominicum in ea agnosci potius quam improbari. Idem repetit Epistola 185. alias 50. num. 43. ubi Donatistam inducit sic loquentem: *Quare ergo me non baptizas, ut abluas me a peccatis?* Res-

T. 2. p. pondeo, (Augustinus) *Quia non facio injuriam characteri Imperatoris, cum errorem corrigo desertoris.*

Tertio denique Veteres affirmant characterem ita tenaciter animæ inherere, ut nullatenus deleri possit, nec iterari debeant Sacramenta per quæ imprimitur, per illum nos consignari, & a ceteris distingui.

Sancti Chrysostomus & Epiphanius, hic hæresi 8. ille Oratione 2. in Epistolam ad Ephesios docent: nos in anima signari per Baptismum, quomodo Judei in corpore per Circumcisionem signabantur: Circumcisionis vero signum perpetuum erat. Hinc est quod S. Cyrillus præfatione in Catecheses jam citata, signaculum Baptismatis indelebile appellat. Alii illum comparant vel cum regio characterem, qui monetis imprimitur; vel cum nota qua milites suo Imperatori, & oves suo possessori asseruntur; vel cum ea consecratione per quam res aliqua ab usu profano ad sacrum, & religiosum traducitur. Ita fere S. Aug. l. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. ubi ait, Sacramentum Baptismi & Ordinis iterari idcirco non posse, quod consecratione quadam conferatur. *Utrumque*, inquit, *Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque in Catholico utrumque non licet iterari*, quod paullo post illustrat exemplis mox dictis.

S. Basilius hom. 13. in Sanctum Baptisma: *Agnosces te nemo*, inquit, *noster ne sis, an hostium, nisi mysticis signis necessitudinem affinitatemque ostenderis, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini. Quomodo vindicabit te Angelus? Quomodo eripiet ex hostibus, nisi agnoverit signaculum (characterem Baptismi?) Quomodo dicturus es tu, Dei sum, si notas, ac insignia non exhibeas? An ignoras Exterminatorem domos signatas præterisse, in his vero*

quæ

quæ signata non erant, primogenita occidisse? *Theaurus non obsignatus diripi a furibus facile potest, ovi signo carenti tuto struuntur insidiæ.*

Traditionem hanc certam & constantem præ oculis habebat Concilium Trident. cum sess. 7. Can. 9. sic statuit: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale, & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.* Tom. 13.
Conc. p.
777.

Ante Concilium Trid. jam an. 1439. Eugenius IV. in Decreto dixerat: *inter Sacramenta tria esse, Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, quæ characterem, idest, spirituale quoddam signum a ceteris distinctivum, imprimunt in anima indelebile, unde in eadem persona non reiterantur.* Tom. 13.
Conc. p.
535. B.

Ante Eugenium Innocentius III. de caractere per Baptismum impresso loquitur, velut de re trita, & communi apud Theologos; quam occasione erroris Donatistarum, omnium primus clarius & expressius exposuit Sanctus Augustinus, & quam Synodus Tridentina aperte defini- vit. Id autem duntaxat definivit, & ad fidem pertinet, nempe, in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine imprimi in anima characterem, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde fit ut ea iterari non possint: cetera vero quæ naturam hujus characteris spectant, Theologis discutienda reliquit.

Quapropter Durandi & Scoti opinio supra memorata distat ab errore Novatorum in duobus: primo, quia Novatores Confirmationem & Ordinem expungunt e numero Sacramentorum, non ita Auctores laudati. 2. quia Novatores characterem velut figmentum ab Innocentio III. excogitatum, explodunt, ac rejiciunt: non ita Durandus & Scotus. Eorum igitur sententia ab Ecclesia damnata non fuit, quæ, licet non ita commode, absolute tamen cum dogmate Catholico conciliari potest. Quamquam enim fingas characterem non esse aliquid absolutum, sed meram relationem, seu realem, seu rationis, dici nihilominus potest, quod imprimatur in anima, quod inhæreat & indelebilis sit: tum quia ex Sacramento resultat respectus ille, seu deputatio ad res sacras, quæ cum nusquam a Deo revocetur, perpetua dicitur & indelebilis: tum quia quod morale duntaxat est, ac relativum, recte nihilominus imprimi, & inherere dicitur: sic macula peccati dicitur imprimi, & herere in anima postquam fluxit actus peccati, cum tamen non videatur esse nisi peccatum moraliter perseverans non revocatum nec dimissum.

Inde est, quod Dominicus Soto fateatur, opinionem Durandi cum moderamine aliquo intellectam, sibi non displicere; & Alphonsus a Castro l. 4. adversus hæreses dicat, *characterem esse figuram; ac parum interesse sive illa dicatur esse qualitas, sive relatio.* P. 245.

S. Thomas ceterique post ipsum Theologi, necessitatem, & existentiam characteris probant, ex officiis illius, quæ sunt. 1. aptum reddere hominem ad cultum divinum, seu ad res sacras percipiendas, vel perficiendas. 2. eum Christo configurare, per potestatem ab ipso tamquam ab æterno Sacerdote derivatam. 3. eum distinguere a ceteris. 4. efficere ut Sacramenta per quæ imprimuntur, iterari non possint. Tria autem duntaxat sunt hujusmodi, nempe Baptismus, Confirmatio, & Ordo: Quia, inquit Estius in 4. dist. 1. §. 20. tres duntaxat sunt characteres: in Baptismo datur

T. 2. p. *caracter civitatis seu familiæ Christi, in Confirmatione caracter militiæ Christi-
17. col. stianæ; in Ordine vero caracter potestatis, seu ministerii Ecclesiastici.*
2. B.

SECUNDA CONCLUSIO.

Caracter non est pura relatio rationis, non extrinseca dumtaxat denominatio, nec relatio realis, sed est aliquid reale absolutum, quod ad secundam speciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tamquam in suo immediato subiecto residet.

Prima pars probatur contra Durandum: Quia communi Ecclesiæ, ac Theologorum usu loquendi, caracter imprimi dicitur, hære in anima, atque signum esse spirituale, & indelebile: at hæc omnia nonnisi valde improprie, & abusive dici possunt de relatione rationis, ac mere extrinseca denominatione: ea porro Ecclesiæ reverentia debetur, ut quæ in Scholis propugnantur opiniones, recte cohæreant cum proprietate verborum, quibus Ecclesia utitur.

Licet igitur Durandi opinio fidei non adversetur, quia tamen non satis accommodata est recepto loquendi modo Ecclesiæ, idcirco rejicienda.

Adde quod ex quodlibet Sacramento resultat extrinseca illa denominatio, in qua Durandus caracterem reponit, neque tamen singula Sacramenta caracterem imprimunt.

Secunda pars contra Scotum ostenditur: Tum quia accurrate ac philosophice loquendo, relatio per veram actionem non producitur; sed resultat ex fundamento & termino: at caracter dicitur produci, imprimi per Sacramenta. Tum quia omnis relationis assignari debet aliquod fundamentum; at difficile est in opinione Scoti illud assignare. Quod enim esset? An gratia, dona, virtutes? at his etiam sepositis caracter imprimitur, & perseverat. An sola animæ substantia, vel aliqua ejus facultas? at Veteres Judæi cum vera Sacramenta percipiebant, & animam, & facultates illas habebant, atque ad cultum Dei deputabantur; neque tamen aliquo interno caractere signabantur. An denique ipsa Sacramentalis actio? at jam diximus relationem vere non produci, sed resultare dumtaxat ex fundamento & termino; præsupponi igitur debet hujus actionis sacramentalis terminus, priusquam intelligatur resultare illud relativum, quod caracter nuncupatur.

Tertia pars, nempe caracterem esse aliquid reale positivum, & absolutum, seu qualitatem aliquam fixam, & permanentem, sequitur ex reiectis opinionibus Durandi, & Scoti.

Triplex dumtaxat superesse hic potest dubitatio. Prima, an ejusmodi ens absolutum directe vel indirecte & reductive sit in cathedra qualitatis. Secunda, ad quam speciem qualitatis revocari debeat. Tertia, in quo subiecto immediate resideat, de quibus fuscè disputant Suarez, Vasquez, & alii Scholastici. Nos, qui ad graviora properamus, levi ac suspensa dumtaxat manu ea attingemus, respondendo.

Ad primam, caracterem non reductive tantum, sed directe esse in cathedra qualitatis. Ratio est, quia docent communiter Philosophi, aliquid in cathedra qualitatis reponi directe, quando eodem modo recipitur in subiecto, illudque afficit, quo solet qualitas creata, & naturalis: atqui caracter eodem modo recipitur in anima, eamque afficit, quo solent qualita-

tes

tes creatæ & naturales recipi, & afficere subiectum in quo sunt; quia nempe educitur e potentia animæ, ipsi inhæret; & per ipsum homo denominatur talis, idest, aptus ad Sacramenta active vel passive.

Ad secundam: verisimilius esse characterem revocari ad secundam speciem qualitatis, nempe potentiam. 1. quia non videtur revocari ad dispositionem vel habitum. Ratio est, quia dispositio est facile mobilis a subiecto, character vero firmus est, ac indelebilis; habitus autem intendi potest vel remitti, & movet ad facilius dumtaxat agendum: at talis non est character. 2. revocari non potest ad tertiam vel quartam speciem qualitatis, idest patibilem qualitatem aut passionem, formam aut figuram: quia ad illas qualitatis species dumtaxat accidentia revocari solent, quæ adhærent corpori; character autem signum est spiritale inhærens animæ: superest igitur ut revocetur ad potentiam. Et vero ea qualitas merito potentia dicitur, quæ dat simpliciter posse agere vel pati: atqui talis est character, per quem homo ad sacra deputatur active vel passive, idest, suscipienda, vel perficienda.

Ad tertiam denique respondemus, probabilius nobis videri characterem immediate residere in intellectu, non vero in substantia animæ, tamquam in subiecto proximo. Ratio est: quia character datur ad agendum vel recipiendum aliquid sacri: atqui anima non agit nec patitur, nisi per suas facultates. Character autem non videtur esse in voluntate, quia voluntas illarum qualitatum subiectum videtur esse, a quibus homo bonus vel malus denominatur; at talis non est character, qui in malis est sicuti in bonis. Præterea character ordinatur ad executionem cultus divini: cultus autem divinus quædam est fidei protestatio; igitur in eodem subiecto residet character, in quo est fides; at illa est in intellectu.

Quæres 1. an de fide sit characterem esse indelebilem.

Resp. de fide esse, illum hac in vita deleri non posse; quia Concilium Trid. ait *esse signum indelebile*. An vero in altera vita sit delendus plane incertum est, cum nihil ea de re pronunciaverit Ecclesia: verbis tamen Concilii conformius videtur, illum delendum non fore, qui in beatis permanens est ad gloriam, in damnatis ad pœnam.

Quæres 2. utrum per Sacramenta vetera character imprimeretur.

Resp. Negative, quia nulla auctoritate aut satis firma ratione id ostendi potest.

Quæres 3. utrum character fuerit in Christo Domino.

Resp. Negative: quia nullibi talis characteris in anima Christi impressio fit; nec tali nota Salvator noster indiguit, qui *est splendor gloriæ & figura substantiæ Patris*. Hebr. 1. vers. 3. *In quo inhabitat plenitudo Divinitatis corporaliter*. Coloss. 2. vers. 9. Et vero character qui per Sacramenta Christi in nobis imprimitur, est participatio quædam ac damnatio Sacerdotii Christi: ergo in Christo æterno Sacerdote nullus fuit ejusmodi character.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus præcedentes Conclusiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. De caractere per aliqua Sacra-

Magister
obit an.
1164. H.
go ann.
1140.

cramenta impresso, nulla in Scripturis fit mentio, ut nos ipsi cum multis antiquis Scholasticis non diffitemur: apud veteres autem SS. Patres, & Theologos ante Innoc. III. hoc est, sæculum decimum-tertium, de illo pariter altum est silentium: nihil de illo Magister Sententiarum, nihil Hugo Victorinus: licet de Sacramentis ex professo tractaverint. Magister enim L. 4. d. 4. agens de iis, qui fide ad Sacramentum accedunt, ait: *eos Sacramentum, non vero rem Sacramenti percipere*; per rem vero Sacramenti, intelligit gratiam: neque distinguit duplicem effectum Sacramenti, ut nos jam distinguimus, gratiam scilicet, & characterem. Eodem Libro dist. 7. rationem reddit, cur Confirmatio repeti non possit, nempe quia non debet Sacramento fieri injuria; fieret autem si repeteretur: quod enim per consecrationem aliquam confertur iudice Sancto Augustino, iterari non potest: si vero characterem agnovisset Magister, procul dubio eum laudasset tamquam veram causam cur repeti non possit Confirmatio.

Resp. 1. Silentium Scripturæ opponi hic merito non posse, cum aliunde certa & constans est Ecclesiæ Traditio. 2. Falsum est veteres Sanctos Patres nihil de characteris suis in Scriptis ad nos transmississe. Fidem faciunt, quæ hic laudata sunt eorum testimonia. 3. Veteres Scholastici, ut diximus, non tam de existentia characteris, quam de natura ipsius disputant, ac de genere probationis, unde certo possit demonstrari illum per aliqua Sacramenta imprimi. 4. Magister Sententiarum characteris quidem nomine non utitur, at rem nomine ipso significatam agnovit. L. enim 4. dist. 7. mox citata, docet, Baptismum, Confirmationem, & Ordinem iterari non posse, quia per quamdam consecrationem conferuntur, quæ ratio ex Sancto Augustino deprompta est, ac characterem nostrum subindicat.

Obiit an. 1205. Et vero Petrus Pictaviensis Lombardi discipulus, & in Cathedra Theologica Parisiensi, quam annis prope quadraginta magno cum plausu tenuit, successor, primusque Sententiarum Lombardi Commentator, in dist. 24. distincte de characteris impresso mentionem facit, sicut & Guillelmus Parisiensis Episcopus, qui floruit an. 1240. c. 3. de Baptismo, quos summo consensu ceteri Scholæ Magistri sequuti sunt.

Obiit an. 1205. T. 6. p. 618. C. D. Obijcies 2. Veteres Ecclesiæ Doctores, in primis vero Sanctus Augustinus, per characterem cujus aliquando meminerunt, intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel internam gratiæ unctionem, vel externam denominationem; quemadmodum explicat Durandus antea memoratus. Hoc sensu S. Augustinus sermone coram Emerito Donatista, ait, fidem in nomine Trinitatis esse characterem quem Christus militibus suis imprimi iussit.

Resp. nego ant. Ad Sanctum Augustinum, distinguo: per characterem imprimentem, seu causam characteris instrumentalem, intelligit Sanctus Augustinus Sacramentum exterius aut fidem Trinitatis, hoc est, invocationem sollemnem Trinitatis, quæ fit in Baptismo, concedo: per characterem impressum, nego. Porro citato loco loquitur Augustinus de characteris imprimente, nos autem hic agimus de characteris impresso.

Instabis 1. Eodem in loco Sanctus Doctor asserit, quod si Donatus in nomine suo baptizasset, characterem impressisset; at talis character haud dubie nihil internum fuisset ac spiritale.

Resp. Sanctum Doctorem ex hypothese loqui, ut sæpe fit inter disputandum. Scilicet consilium ipsi erat ostendere, Sacramentum vim suam uni-

ce a Christo trahere, atque validum & ratum illud esse, a quocumque Ministro, ritu legitimo & a Christo præscripto consecratum, quod ostendit ex hypothese, in qua supponeretur Donatus proprium suum Baptismum conferre, atque Donatum eo in casu characterem suum impressurum in iis, quos baptizaret. Hypothesim autem non probat nec admittit S. Doctor, sed ea facta recte concludit quod volebat, nempe Sacramentum Christi non pendere a privata Ministri conditione, sed a virtute Christi de quo dicitur: *Hic est, qui baptizat.*

Instabis 3. Ibidem S. Doctor ait characterem exterius cognosci, quod de signo spiritali, & interno dici non potest, bene vero de exteriori Sacramento.

Resp. dist. ant. ait, characterem exterius cognosci in sua causa, nempe visibili Sacramento, concedo: in seipso immediate, nego.

Objic. 3. Vitiosus occurrit in nostra sententia circulus: nam idcirco probamus characterem imprimi per aliqua Sacramenta, quia hæc iterari non possunt; & probamus ea iterari non posse, quia characterem imprimunt.

Resp. vitiosum non esse circulum, cum probatio ex diverso causæ genere deducitur; qua ratione effectus per causam, & causa per effectum aliquando probatur. Iterari non posse aliqua Sacramenta probamus ex caractere impresso, tamquam ex effectu Sacramenti; & vicissim probamus characterem ab illis Sacramentis imprimi, tamquam ex causa.

Instabis. Ex eo quod Sacramentum aliquod non possit iterari, male infertur per illud characterem imprimi; namque Matrimonium iterari sæpius cum eadem persona non potest, nectamen imprimit characterem.

Resp. Matrimonium ex se iterari posse cum diversis personis, quod satis est ut characterem non imprimat. Cum eadem vero persona repeti non potest, non quidem propter characterem quem imprimat, sed propter vinculum, quod dissolvi non potest nisi sola morte, si consummatum fuerit; sunt enim duo in carne una.

Objicies 4. necesse non videtur recurrere ad characterem, ut explicetur cur Baptismus v. gr. repeti non possit, in promptu quippe sunt rationes aliæ. Prima, quia Baptismus est janua seu introitus ad Ecclesiam: ubi autem semel aperte est janua, necesse non videtur ut sæpius aperiatur. Secunda, quia Baptismus destinatus est ad delendum originale peccatum, quod unicum est. Tertia, quia per Baptismum promittitur vita æterna, Dei autem promissio certa est.

Resp. 1. nego ant. Etsi enim rationes illæ & causæ, quas Novatores exaggerant, quidquam momenti ac ponderis haberent, an idcirco excludenda ea quam ex caractere impresso Ecclesia repetit? minime profecto. 2. Leves admodum & parum firmæ videntur adductæ causæ & rationes. Prima quidem, quia janua Ecclesiæ quæ baptizatis aperiatur, iidem apostatis ac desertoribus, si redire velint, rursus aperienda est, non quidem per Baptismum, sed per Pœnitentiam. Secunda, quia qui fictus accedit ad Baptismum, a labe peccati originalis non mundatur, & tamen non rebaptizatur, cum respiscit. Tertia, quia per Eucharistiam promittitur quoque vita æterna, & tamen sæpius percipi potest ac debet Eucharistica Communio.

Objicies 5. Inutilis omnino videtur character, ut sit nostra distinctionis.

nis. Cui enim inserviret? An Deo? at omnia per seipsum novit immediate. An Beatis? at omnia vident in Verbo. An homini; at videt tantum ea quæ patent exterius.

Resp. ad hoc maxime utilem esse characterem, quod sit nota seu signum quoddam fixum ac permanens, per quod homo Deo consecratur, ac distinguitur a ceteris. Neque refert quod absque tali signo potuisset homo Deo consecrari, a Deo & Beatis cognosci, & secerni ab aliis; neque enim hic disputamus de eo quod fieri potuit, sed de eo quod revera a Deo factum est; neque huiusce facti alia quærenda ratio, quam voluntas facientis. Simili argumento probaret quis, superflua esse Sacramenta ad sanctificationem nostram, quia potuit Deus alia via suam nobis communicare gratiam: voluit tamen eam per Sacramenta nobis communicare; ulterior autem ratio quærenda non est.

Objicies 6. Per omnia Sacramenta imprimi debet character, non autem per tria dumtaxat, quia nempe per omnia Sacramenta homo deputatur ad cultum divinum.

Resp. S. Th. 3. p. q. 63. ar. 6. per ea tantum Sacramenta characterem imprimi, per quæ homo deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultum Dei. Atqui tria dumtaxat sunt huiusmodi Sacramenta. *Pœnitentia enim directe ad divinum cultum non ordinatur*, ait ib. Angel. Doctor: *per illum enim homo liberatur a peccato, non autem exhibetur ipsi aliquid de novo pertinens ad divinum cultum, sed restituitur in statum pristinum*. Pertinet autem, pergit S. Thom. aliquod Sacramentum ad divinum cultum tripliciter: uno modo, per modum ipsius actionis; alio modo per modum agentis; tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipsius actionis pertinet ad cultum divinum Eucharistia, in qua principaliter divinus cultus consistit, in quantum est Ecclesiæ Sacrificium; & per hoc idem Sacramentum non imprimitur homini Character, quia per hoc Sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud ulterius agendum vel recipiendum in Sacramentis, cum potius sit finis, & consummatio omnium Sacramentorum. Ita S. Thomas.

Objicies 7. contra secundam Conclusionem.

Objectiones
contra
secundam
Conclusionem.

Inter varias circa naturam characteris opiniones, ea ceteris præferenda videtur, quæ, salva fide, faciliior est, ac clarius exponit quæcumque ad characterem pertinent: atqui talis est opinio Durandi supra memorata, quæ per solam externam Dei voluntatem seu destinationem nitide exponit quæ ratione homo per Sacramenta deputetur ad res sacras percipiendas vel peragendas, absque ulla succrescente in anima entitate seu qualitate, quæ ita obscura est ut vix intelligi possit; quomodo Magistratus ad varia Officia deputatur, & pretium monetæ crescit vel minuitur per solam Principis voluntatem, sine ulla qualitate addita vel in Magistratu vel in moneta.

Resp. prudenti & cauto Theologo sufficere non debere, quod opinio, quam amplectitur, sit faciliior, & fidei non adversetur, sed præterea necesse esse, ut cum modo loquendi, seu proprietate verborum, quæ usurpat Ecclesiæ, aperte consentiat. Quamvis autem opinio Durandi cum fide conciliari possit, ac utcumque sit intellectu faciliior, vel eo tamen solo nomine rejici debet, quod videatur aliena a communi usu loquendi Ecclesiæ, & Theologorum, ubi de caractere verba faciunt. Ajunt enim, characterem esse signum spiritale animæ impresum, inhærens & inde.

indelebile: an vero proprie id dici potest de externa quadam denominatione, & destinatione hominis ad res sacras sive perficiendas, sive recipiendas? minime profecto. Hic ergo loquendi modus denotat aliquid absolutum, & internum, seu qualitatem animæ inhærentem: neque adducta exempla quidquam hic juvant Durandum. Princeps enim cum Magistratum ad aliqua Officia delegat, nihil in eo ponit, nec aptum eum facit, sed supponit: Deus e contra qui in animam ipsam hominis illabatur, quem amat, suo amore dignum facit per infusionem gratiæ; & quem pariter ad cultum suum certa ratione consecrat, per internam aliquam qualitatem ipsum disponit, ac destinat. Neque vero refert quod difficile sit qualitatem illam explicare. Quasi istud a Theologis exigi merito posset, ut res Theologicas, omni prorsus deterfa obscuritate, planas & faciles omnibus redderent.

Objicies ultimo. Character est signum: omne autem signum relativum est ad rem quam significat; ergo character est relatio quædam realis, ut contendit Scotus.

Resp. In omni signo, præter illam ad rem significatam relationem, esse aliquid reale, & absolutum. V. g. in caractere quo notatur ovis vel miles, præter illum respectum quem habet ad possessorem, & ducem, est aliquid reale absolutum: pariter igitur in caractere per Sacramenta impresso, præter ordinem quem dicit ad cultum Dei, aliquid est absolutum, reale in anima inhærens, quod solet appellari qualitas: quemadmodum gratia sanctificans, præter respectum quem habet ad Dei amorem, & benevolentiam, aliquid in se reale ac positivum importat.

A D D I T I O.

(*)

ARTICULUS TERTIUS.

De aliis Sacramentorum effectibus.

„ **P** Ræcipui Sacramentorum effectus sunt gratia sanctificans, & ca-
 „ racter; ac de his clara habetur Ecclesiæ definitio, ut jam di-
 „ ctim. Præter illos addit communior Theologorum quosdam etiam
 „ alios, argumento partim ab auctoritate, partim a ratione ducto.
 „ Cum his, & ipse

„ Dico 1. Sacramenta causant etiam habitus virtutum, præsertim
 „ Theologicarum. Ita S. Thomas hic quæst. 62. art. 2. & deducitur ex
 „ Trident. quod sess. 6. cap. 7. ait: *in ipsa justificatione cum remissione*
 „ *peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui*
 „ *infitur, Fidem, Spem, & Charitatem. Et ratio est: quia cum univer-*
 „ *sim habitus sint velut potentiæ, & proprietates gratiæ, congruum*
 „ *plane est eas cum illa simul conferri. Colligitur hinc & illud, quod*
 „ *pro ratione majoris aut minoris gratiæ per Sacramentum operatæ*
 „ *habitus etiam majore, vel minore cum incremento infundantur.*

„ Dico 2. Etiam remissio culparum venialium jure censeri debet in-
 „ ter effectus Sacramentorum. Docet istud expressis verbis S. Thomas
 „ hic qu. 87. art. 3. in O. Nec dubitari potest de Baptismo & Pœniten-

„ tia,

„tia, cum utrumque hoc Sacramentum institutum sit ad remissionem
 „omnium peccatorum. De Eucharistia constat ex Tridentino, quod
 „sess. 13. Decr. de Euch. Sacram. cap. 2. dicit, Christum voluisse Sa-
 „cramentum hoc a nobis sumi *tamquam antidotum, quo liberemur a cul-*
 „*pis quotidianis &c.* De extrema Unctione colligitur ex recepta ejus-
 „dem forma: *indulgeat tibi Dominus, quidquid deliquisti per tactum &c.*
 „Pro reliquis Sacramentis argumentum ducitur ab Eucharistia, & ex-
 „trema Unctione, cum perinde hæc atque illa sint vivorum Sacramen-
 „ta. Universim denique ratio istud asserendi est: quia omnia Sacra-
 „menta ad sanctificandas animas sunt instituta; cum igitur veniales
 „noxæ sanctitati perficiendæ ponant obicem, quid ni hunc ab omni-
 „bus Sacramentis tolli jure dicamus?

„Neque interim semper hunc effectum causant Sacramenta; id ete-
 „nim ut eveniat, peculiaris ex parte subjecti recipientis requiritur
 „dispositio. Quæ autem illa? Suarez cum multis existimat, ad ob-
 „tendam per Sacramenta venialium remissionem sufficere, si non ad-
 „sit affectus ad illa, habeaturque desiderium recipiendi Sacramentum
 „cum ejus effectibus. Mihi cum Platellio videtur probabilius, neces-
 „sariam esse aliquam poenitentiam, saltem virtuales: cum universim
 „ad remissionem peccatorum Scriptura requirat poenitentiam. *Dixi sal-*
 „*tem virtuales*; nam & hæc poenitentia est: nec ostendi potest univer-
 „sim formalis poenitentia necessitas, si Sacramentum poenitentia exci-
 „piam, cujus illa partem agit. Virtualis autem hæc poenitentia fere
 „consistit in pio aliquo ad Deum motu, qui ad veniales etiam cul-
 „pas affectum excludat.

(*)

Q U Æ S T I O Q U I N T A.

De auctore seu institutore Sacramentorum.

DE duobus hic controversia movetur. Primo, an Christus Dominus
 omnia, & singula Sacramenta instituerit, & quomodo: an im-
 mediate, & per seipsum, an mediate per Apostolos. Secundo, an au-
 thoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari.

A R T I C U L U S P R I M U S.

*An Christus Dominus omnia & singula novæ Legis Sacramenta instituerit, &
 quomodo; an per seipsum immediate, an mediate per Apostolos?*

SI quis hic Novatorum error est, non tam circa institutionem, quam
 circa numerum Sacramentorum versatur. Agnoscunt enim illi, Sa-
 cramenta a solo Christo immediate institui potuisse: nec alio prætextu
 duo tantum admittunt, Baptismum nempe & Eucharistiam, quam quod
 ea duo Christus per seipsum immediate instituisse legatur, cetera vero
 Apostolis vel Ecclesiæ suæ debeant originem.

Orthodoxi Theologi consentiunt quidem omnes, Baptismum & Eucha-
 ristiam immediate a Christo fuisse instituta: consentiunt pariter Christum
 mediate saltem omnium & singulorum Sacramentorum auctorem esse ac
 paren-

parentem; de duobus tantum disputant, nempe an Christus omnia immediate instituerit, & an istud certa fide Catholica sit definitum.

Ex veteribus Scholasticis aliqui existimarunt, Apostolos, pro concessa sibi a Christo potestate, nonnulla instituisse Sacramenta, præsertim vero Confirmationem & Unctionem extremam. Ita Magister Sentent. Hugo Victorinus, & S. Bonaventura. Quin Alexander Alensis parte 4. Summæ qu. 24. membro 1. longe post Apostolorum tempora Sacramentum Confirmationis in Concilio Meldensi circa annum Christi 845. institutum fuisse fabulatur, cujus certe improbanda omnino est sententia. *Est enim ferenda sit*, ait Estius in 4. dist. 1. paragr. 16. eorum opinio, qui alicujus Sacramenti institutionem Apostolis adscribunt, minime tamen eis assentiendum, qui post Apostolorum tempora putant aliquod eorum fuisse institutum; quandoquidem commissio verbis facta non ultra Apostolos extendere se potuerit; alioquin enim & hodie posset aliquid in Sacramentis Ecclesiæ mutare, vel instituere. Hæc Estius.

L. 4. sent.
dist. 23.
Hugo
Viñ. L.
2. de
Sacra-
mentis.
c. 2. In
Libr. 4.
Sent. ad
dist. 17.
art. 1.
quest. 3.
T. 2. p.
15. col.
1. C. D.

Qui in ea versantur sententia, haud dubie persuasum non habent de fide esse, Christum Dominum per seipsum & immediate singula Sacramenta instituisse.

Alii e contra existimant istud ad fidem pertinere, atque a Concilio Trid. sess. 7. Can. 1. definitum fuisse; oppositamque sententiam velut erroneam traducere non dubitant. Ita Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis c. 23. Vasquez in 3. partem ad qu. 64. art. 4. disput. 131. c. 1. Becanus de Sacramentis in comuni c. 5. & Isambertus in 3. partem ad qu. 64. disp. 1. art. 1. Et art. 2. non alia ratione veteres Scholasticos aliter sentientes excusat, quam quod Scripta sua Judicio Ecclesiæ subjecerint.

Alii denique mediam quamdam tenentes sententiam, contendunt revera quidem Christum Dominum immediate per seipsum omnia & singula Sacramenta instituisse; at istud esse de fide, pronunciare non audent. Ita Dominicus Soto in 4. dist. 1. qu. 5. art. 2. conclusione 3. Estius in 4. dist. 1. paragr. 16. Suarez quoque scribens in 3. partem S. Thomæ ad qu. 64. art. 4. disp. 12. sectione 1. quamquam asserat dubitari vix posse, quin hæc sit mens Concilii Trid. attamen aperte ad fidem eam pertinere non affirmat. His præmissis sit

C O N C L U S I O .

Christum Dominum omnia & singula Legis novæ Sacramenta immediate & per seipsum instituisse, certa quidem est ac vera sententia, non tamen de fide.

Prima Conclusionis pars

Probatur 1. ex Scripturis triplici argumento. I. Quia nullum est ex septem Sacramentis, cujus aperta non fiat in Scripturis mentio, ac proinde cujus immediata institutio ad Christum non videatur referri debere. De Baptismo mentio fit Matth. 28. v. 19. de Confirmatione, Act. 8. v. 15. de Eucharistia, Matth. 26. v. 26. de Pœnitentia, Joan. 20. v. 23. de Unctione extrema, Jac. 5. v. 14. de Ordine, Act. 6. v. 6. de Matrimonio, Ephes. 5. v. 31. II. Apostoli declarant, se dumtaxat Ministros ac dispensatores esse, non auctores mysteriorum Dei. 1. Cor. 4. v. 1. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Et c. 3. v. 5. jam dixerat Apostolus: Quid est Apol-

Apollo? quid vero Paulus? minister ejus cui credidistis. III. denique testatur S. Lucas, Christum postquam a mortuis suscitatus est, per dies quadraginta cum Discipulis conversatum, & de Regno Dei collocutum fuisse; quo certe temporis spatio Apostolos suos informabat, eaque omnia, quæ ad ritus Sacramentorum pertinent, ipsis exponebat. Ita S. Leo Sermon. 1. de Ascensione Domini. Hi dies, inquit, qui inter Resurrectionem Domini Ascensionemque fluxerunt, non otioso transiere decursu; sed magna in his confirmata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria. Quamquam vero concederemus Novatoribus, nonnullorum Sacramentorum institutionem clare ac distincte in sacris Litteris non exprimi, an non Apostolica Traditio sufficeret iis omnibus retinendis, quæ Ecclesia ab Apostolis edocta constanter retinuit? Quod enim, ait S. Augustinus. L. 4. de Baptismo. cap. 24. universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur. Apostoli autem a Christo, Christus a Deo, quod nobis traditum est, accepere, ait Tertullianus.

T. 1. p.
312.

T. 9. p.
194. C.
D.

Probatur 2. ex sanctis Patribus, Ambrosio præsertim, & Augustino. S. Ambrosius Lib. 4. de Sacramentis c. 4. *Auctor Sacramentorum, inquit, quis est, nisi Dominus Jesus?*

T. 2. p.
368. B.
Tom. 3.
part. 1.
p. 49. B.

S. Augustinus L. 3. de Doctrina Christiana c. 9. agens de Sacramentis novæ Legis, *Quædam pauca, inquit, pro multis, eademque facta facillima, & intellectu augustissima, & observatione castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina.*

T. 2. p.
124. A.

Et Epistola 54. alias 118. *Tenere te volo (alloquitur Januarium) Dominum nostrum Jesum Christum leni jugo suo nos subdidisse, & sarcinæ levius: unde Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis societatem novi populi colligavit. Sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus; communicatio Corporis & Sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur Illa autem quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quod Domini Passio & Resurrectio &c. anniversaria sollemnitate celebretur. Distinguit eo loci S. Doctor, Sacramenta a ceteris ritibus in eo maxime, quod isti vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia instituti fuerint, illa vero a Christo Domino, immediate scilicet: alias ab Ecclesia instituta fuisse dici possent quamquam precaria auctoritate, idest, a Christo Sponso suo accepta.*

T. 14.
Conc. p.
776. D.

Probatur 3. auctoritate Concilii Trid. sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta ... anathema sit. Et si autem Synodus non dicat, immediate instituta; atque propter hanc causam Conclusio nostra statuatur id de fide non esse, nihilominus videtur hæc esse mens Concilii, fundata in communi usu loquendi: ea enim quis instituere dicitur, quæ per se, ac immediate instituit.*

Sessio 14. c. 1. de Pœnitentia, eadem Synodus docet, tunc præcipue a Christo Domino institutam, cum a mortuis excitatus insufflavisset in Discipulos suos dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remittuntur eis. Et sess. 22. c. 1. docet pariter, Christum Dominum in ultima Cœna Apostolos Sacerdotes instituisse. Et sess. 23. c. 1. Sacrificium & Sa-*

Ibid. p.
816. A.
Ibid. p.
853. A.

cerdotium Dei ordinatione conjunctum esse, atque ut Sacrificium sic & Sacerdotium ex Domini institutione Ecclesiam accepisset. De Unctione ex-

trema sess. 14. c. 1. ait, institutam esse sacram hanc Unctionem infirmorum, *ibid. p. 861. A.*
 tamquam vere & proprie Sacramentum novi Testamenti, a Christo Domino *ibid. p. 822. B.*
 nostro apud Marcum quidem insinuat, per Jacobum autem Apostolum, ac
 Domini fratrem, Fidelibus commendatum, ac promulgatum. Denique sess. 21.
 c. 2. docet id esse discriminis inter Sacramenta, & sacramentalia seu ri-
 tus & caeremonias Sacramentorum, quod Ecclesia nihil possit in substan-
 tiam Sacramentorum, sicut potest in ritus & caeremonias. En verba:
Declarat sancta Synodus, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in *ibid. p. 856. D.*
Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel muta-
ret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi magis
expedire judicaret. Porro si Ecclesia accepisset a Christo potestatem in-
stituendi Sacramenta, posset haud dubie eorum materiam & formam
 pro data opportunitate mutare, addendo vel detrahendo: atqui tamen
 declarat Synodus, quacumque interveniente in ritu mutatione, salvan-
 tem semper remanere Sacramenti substantiam. Quid ita? quia quæ sunt ju-
 ris divini a Christo Domino præfixa & determinata, non possunt ab
 Ecclesia mutari: ergo omnia & singula Legis novæ Sacramenta sunt a
 Christo Domino immediate instituta.

Secunda pars Conclusionis probatur: quia nullum satis firmum ex aucto-
 ritate momentum habemus, quo teneamur fide divina, credere Christum *Non est de fide Christi Dominum*
 Dominum omnia & singula Legis novæ Sacramenta immediate per seipsum *immediate per se ipsum omnia Sacramenta instituisse.*
 instituisse. Non ex verbo Dei seu scripto seu tradito, ex quo inferimus qui-
 dem Christum Dominum Sacramentorum auctorem esse; at immediatum
 esse auctorem nullibi legimus. Non ex definitione Ecclesiæ: Canon enim
 Tridentinus mox citatus errorem dumtaxat Novatorum perstringit, qui e
 septenario Sacramentorum numero quinque hoc prætextu expungunt,
 quod non sint a Christo Domino instituta; adversus quos Synodus statuit,
 omnia Sacramenta quæ Catholica Ecclesia agnoscit, fuisse a Christo Do-
 mino instituta: an vero mediate vel immediate, non determinat Synodus;
 atque consulto pro sua sapientia ab hac particula, *immediate*, abstinuit, quod
 sciret rem esse inter Scholasticos hinc & inde agitatam. Quapropter non vi-
 detur nobis Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis cap. 23. scopum attigisse,
 cum scripsit inutilem futurum eum Canonem, nisi mens Concilii fuisset statue-
 re, Christum immediate per se ipsum omnia Sacramenta instituisse; *Cum ne-
 mo, inquit, unquam dubitaverit quin saltem mediate Sacramenta a Deo sint institu-
 ta, Nemo quidem Catholicus dubitavit; at ipsi negabant Novatores, &
 contendebant vera non esse Sacramenta, nisi quæ Christus immediate instituit.*

Probatur 2. Quia, salva fide, in Scholis libere disputatur hæc præsens no-
 stra Conclusio. Multi præterea etiamnum docent, Christum Dominum in
 genere dumtaxat aliquorum Sacramentorum materiam & formam desi-
 gnasse, atque specialem earum determinationem Ecclesiæ suæ arbitrio
 permisisse: quæ profecto sententia in istam fere incidit, nempe Christum
 non immediate omnia Sacramenta instituisse, sed aliqua mediate tantum;
 qui enim potestatem habet determinandi materiam & formam Sacramenti
 alicujus, ille censetur habere acceptam a Christo Domino auctoritatem
 instituendi Sacramenti. Quamquam non ignoramus consecutionem hanc
 ab aliquibus Theologis, Ilamberto in primis, negari; existimat enim ille,
 simul & Christum immediate omnia Sacramenta instituisse, ac Apostoli

& Ecclesiæ dedisse potestatem in specie determinandi materiam & formam Sacramenti, quas ipse in genere dumtaxat assignavit.

Probatur denique testimonio duorum (ut ceteros omittamus) gravissimorum Theologorum, Dominici Soto, & Guillelmi Estii.

Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 5. a. 2. conclusione 3. Non usque adeo constat, inquit, hæreticum esse negare Sacramenta Confirmationis & Extreme Unctionis fuisse ore Christi proprio instituta. Et conclusione 4. Esset tamen, pergit, temerarium negare omnia Sacramenta a Christo instituta.

Estius in 4. dist. 1. parag. 16. Cum, inquit, non sit a Synodo definitum, Sacramenta novæ Legis omnia immediate a Christo instituta esse, disputatur adhuc inter Catholicos, utrum omnia septem Christus immediate & per se ipsum instituerit, an vero quorundam instituendorum ministerium Apostolis vel Ecclesiæ commiserit. Dubitandi causa videtur, quod in Scriptura nusquam legimus ubi Confirmationis & extreme Unctionis Sacramenta Christus instituerit, sed utrumque Apostoli potestate sibi a Christo commissa videantur Ecclesiæ tradidisse Act. 8. & Jacobi 5. Multoque minus existimant Ordinem Diaconatus & Subdiaconatus, & quatuor minores Ordines immediate a Christo fuisse institutos, præsertim quoad singulorum materiam & formam, quarum determinationem, alterationem, atque mutationem volunt Apostolis, imo & posteriori Ecclesiæ, prout Fidelium saluti expedire judicarent, fuisse conceditam. De hac vero sententia sic ibidem judicat gravis Theologus: Hæc opinio, inquit, ut aliquid probabilitatis habeat, majori tamen probabilitate diversæ sententiæ superatur. Probabilem dicit, non ex fide certam sententiam.

Estius
T. 2. p.
14. col.
1. D.

Ibid. col.
2. B.

A D D I T I O.

(*)

Objic. 1. Ex Scriptura, Joan. 2. Christus dixit ad Apostolos: *scut me misit pater, & ego mitto vos*. Et Paulus de se ipso ad Cor. 2. nam & ego, inquit, quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi. Verbis his innuitur, Apostolos eandem cum Christo in Ecclesia habuisse auctoritatem, ipsius, imo Christi personam sustinuisse; ergo sicut a Christo, sic & ab Apostolis immediate aliqua sunt instituta Sacramenta: secus potestas hæc in illis fuisset otiosa.

Resp. N. a. & textus explico. In cit. Joannis loco Christus non aliud voluit, quam quod mittat Apostolos ea potestate, quam a Patre accepit: non vero cum omni potestate, quæ ipsi a Patre collata est. Aut etiam dici potest, verbis illis significari similitudinem dumtaxat; non vero æqualitatem missionis, & potestatis. Christus certe a Patre missus est, ut esset Salvator mundi, & Caput Ecclesiæ; quis vero hanc eandem auctoritatem Apostolis ausit tribuere? Locus Apostoli etiam nihil contra Assertionem facit: donare enim in persona Christi, idem est, ac nomine Christi, quod ipsum est esse Ministrum illius, minoris proinde potestatis.

Objic. 2. Ex SS. Patribus S. Cyprianus Serm. de ablutione pedum ait: *Ipse summus Sacerdos sui est Sacramenti (Eucharistiæ videlicet) Institutor, & auctor: in ceteris homines Spiritum Sanctum habuere Docto-*

rem; de Cypriani itaque sententia solius Eucharistiæ immediata institutio ad Christum est referenda; reliquorum autem auctores dicendi sunt homines, iique vel Apostoli, vel Patres in Conciliis congregati. Consentire his videtur S. Augustinus, cum L. 3. de doctrina Christiana c. 9. Sacramenta, inquit, novæ Legis Dominus ipse, & Apostolica nobis tradidit disciplina; quasi dicat aliqua a Christo, alia ab Apostolis instituta esse Sacramenta.

Resp. Cypriani, & Augustini auctoritatem isthic non recte opponi. Et ad Cyprianum quidem quod attinet, Sermo de ablut. pedum frustra sub nomine illius citatur. Habetur is quidem in Tractatu de Cardinalibus Christi operibus, qui Tomo 3. Cypriani refertur: at hoc Tomo, juxta Pamelii notationes, dubia tantum, & supposititia Cypriani scripta continentur. Liber certe de Cardin. Christi operibus omnium eruditorum iudicio opus est Arnoldi Bonævallis in Gallia Sec. 12. Abbatis: nec S. Cypriano, qui Sæc. 3. floruit, attribui potest: cum multa ejus doctrinæ contraria contineat, neque inter vetera S. Doctoris MS. reperiatur, ac etiam in stylo cum ceteris ejus operibus non consentiat. Videri potest de Cypriano Bellarm. in Script. Eccles. Tillemontius in histor. Eccles. &c. Quisquis interim sermonis illius auctor fuerit, ne is hæreseos damnetur, cum non Eucharistiam tantum, sed & Baptismum a Christo immediate institutum fidei dogma sit, censendum est, eum per Sacramentum Christi, quodlibet novæ legis Sacramentum intellexisse: quod vero addit, in ceteris homines Spiritum Sanctum habuisse doctorem, ad cæremonias pertinet ab Ecclesia regente Spiritu Sancto institutas.

Augustini cit. verba nihilo minus Assertioni adversantur. Etenim ex mente illius Sacramenta novæ legis Dominus ipse & Apostolica nobis tradidit disciplina, Dominus videlicet ea instituendo & legem ferendo, Apostoli autem ministrando & promulgando C. Secus N. Novit Augustinus Apostolos fuisse ministros tantum Christi, non igitur eos unquam paris cum Christo auctoritatis esse voluit. At

Instari adhuc potest Augustini Testimonio: nam epist. 54. ad Januarium Sacramenta a Christo instituta affirmans, Baptismum tantum, & Eucharistiam recenset, ac dein subjicit: & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur; ergo Augustinus non credidit etiam reliquorum Sacramentorum Auctorem esse Christum, aut saltem de hoc dubitavit.

Resp. neg. illationem; neque enim verba, & si quid aliud &c. erant dubitantis, sed affirmantis, quasi diceret: & quicquid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. Nempe S. Doctor, adeo in sacris litteris versatus, non ignoravit etiam Confirmationem, Extremam, Unctionem, Pœnitentiam, & Ordinem in verbo DEI scripto aperte fundari; cum igitur Baptismi, & Eucharistiæ Sacramenta nominat, ea in exemplum dumtaxat adducit aliorum.

(*)

ARTICULUS II.

An auctoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari.

Triplex a Theologis distinguitur in Sacramentis auctoritas: una primaria & independens, quæ dicitur potestas auctoritatis; altera excellentiæ seu ministerii principalis, quæ Christo competit ratione humanitatis, quæ instrumentum est Divinitatis hypostaticè conjunctum; tertia denique infirma, quæ dicitur potestas puri ministerii, qualis Sacerdotibus data est. Auctoritas excellentiæ quæ Christo propria est, fundatur in unione hypostatica, atque hæc quatuor includit: 1. quod meritum Christi operetur in Sacramentis, ac primam de condigno gratiam mereatur. 2. quod ad invocationem ejus nominis Sacramenta celebrentur. 3. quod ipse ea instituere potuerit, ac revera instituerit. 4. quod effectum Sacramentorum etiam solo nutu & imperio voluntatis absque Sacramento conferre possit. Ita S. Thom. 3. part. qu. 64. art. 3.

Duo potro necessaria sunt ut aliquod institui possit Sacramentum: primum, ut assignetur signum aliquod exterius conveniens; alterum, ut huic signo annexa sit virtus, & efficacia conferendi gratiam sanctificantem.

Scotus in 4. dist. 1. q. 3. Gabriel in eandem dist. q. 2. art. 3. dubio 2. Vasquez in 3. partem q. 64. art. 4. disput. 135. c. 2. docent posse quidem alicui creaturæ communicari facultatem assignandi, & determinandi signum exterius sacramentale; at negant posse ipsi ab homine certo assignari vim conferendi gratiam. Alii cum Dominico Soto in 4. dist. 1. qu. 5. art. 2. e contra sentiunt, auctoritatem excellentiæ quæ in Christo fuit, posse puris hominibus communicari, non quidem adæquate quantum ad omnes effectus, satisfactionem scilicet infiniti pretii, ac meritum de condigno primæ gratiæ sanctificantis; sed inadæquate, quantum ad institutionem signi, cui certo annexa, & alligata sit efficax gratiæ collatio.

CONCLUSIO.

Potestas auctoritatis primaria, & independens instituendi Sacramenta, nulli puræ creaturæ communicari potest. Ea vero quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Christi tamquam instrumento Divinitati conjuncto concessa fuit, adæquate quantum ad omnes effectus communicari non potest, sed inadæquate dumtaxat.

Probatur prima pars: Quia illa potestas primaria, & independens folius Dei propria est, nec ulli creaturæ, quæ essentialiter est ens dependens, potest communicari.

Secunda pars ostenditur: Quia potestas excellentiæ in Christo adæquate sumpta, fundatur in unione hypostatica, præsupponit satisfactionem infiniti pretii, per quem etiam de condigno Christus primam sanctificantem gratiam nobis meruit: at hujusmodi potestas nulli puræ creaturæ potest communicari, ut per se manifestum est.

S. Aug. Tom. 3. Tertia denique pars probatur auctoritate S. Aug. Tract. 5. in Joan. n. 7. part. 2. ubi sic loquitur: *Potuit Dominus noster Jesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui servo, ut daret Baptismum suum tamquam vice sua, & trans-*
ferre

ferre a se baptizandi potestatem, & constituere in aliquo servo suo, & tantam vim dare Baptismo translato in servum, quantam vim haberet Baptismus datus a Domino. Hoc noluit ideo, ut in illo spes esse baptizatorum, a quo se baptizatos agnoscerent. Noluit ergo servum ponere spem in servo. Et paulo post: Intendite; Potuit hanc potestatem servis dare, sed noluit. Si enim daret hanc potestatem servis, idest, ut & ipsorum esset, quod Domini erat, tot essent Baptismata, quot essent servi. Haftenus S. August.

Ratio est, quia nulla videtur esse implicantia, & contradictio aut ex parte Dei, aut ex parte hominis, aut ex parte Sacramenti, quod, Deo ita cedente, non tantum possit homo instituire signum exterius, sed etiam ipsi annexere vim producendi gratiam: semper enim ea in hypothese salva esset dependentia illius hominis a Deo; neque de condigno, sed tantum de congruo ex libera, & gratuita Dei acceptance primam sanctificantem gratiam nobis mereretur. Verum in quaestionibus hujusmodi de re possibili, plus æquo immorandum nobis non est.

Q U Æ S T I O S E X T A.

De ministro Sacramentorum.

DUo hic expendemus. Primum, an Minister Sacramentorum active concurrat tamquam causa instrumentalis ad gratiam sacramentalem. Secundum, an solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.

A R T I C U L U S P R I M U S.

An Minister Sacramentorum active concurrat ad gratiam sanctificantem.

QUæstio non est, an Minister propria sua virtute interiore attingat gratiam; certum enim est solum Deum primaria sua auctoritate in nobis interius operari: sed quaestio est, utrum Minister tamquam causa efficiens instrumentalis simul cum Sacramento non tantum remote, sed etiam proxime concurrat ad gratiam sacramentalem.

C O N C L U S I O.

Minister Sacramentorum tamquam vera, instrumentalis, & materialis causa simul cum Sacramento proxime & active concurrat ad gratiam sacramentalem.

Probatur: Quia in Sacramento Pœnitentiæ v. g. Minister vere absolvit a peccatis. *Accipite Spiritum Sanctum*, ait Christus Joan. 20. v. 28. *quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*. Ita statuit Conc. Trid. e sess. 14. c. 6. & Can. 3. & 10. In Sacramento pariter Ordinationis, Episcopus per manus impositionem gratiam impertitur. 2. ad Timoth. 1. v. 6. *Admoneo te*, ait Apostolus, *ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*.

Idem de ceteris Sacramentis, quæ Minister dispensat, judicandum.

Ratio est, ait S. Th. 3. p. q. 64. art. 1. in corpore, quia eadem est ratio Ministri & instrumenti, seu Sacramenti; utriusque enim actio exterius exhibetur: & sortitur effectum interiore ex virtute principalis agentis,

Tournely de Sac. in Gen. Tom. VI.

K 3

tis,

tis, nempe Dei. Atqui Sacramenta sunt causæ efficaces seu effectrices gratiæ sanctificantis, ergo & eorum Ministri.

Dices 1. Sacramentum Eucharistiæ gratiam communicat cum jam penitus effluxit actio Ministri per quam consecratur: quomodo igitur potest Minister ad illam gratiam active & proxime concurrere?

Resp. Eo in Sacramento Ministrum nonnisi remote ad effectum spirituales concurrere, quia nempe peculiare est Eucharistiæ, ut non in usu, sed in re permanenti consistat. Unde species consecrata quæ Corpus Christi vere, ac realiter sub se continent, per usum & sumptionem gratiam conferunt diu post elapsam Ministri actionem: in aliis vero Sacramentis quæ in actione posita sunt, Minister & Sacramentum unam & eandem habent actionem instrumentalem.

Dices 2. SS. Patres vulgo asserunt Ministros Sacramentorum linguam & manus dumtaxat præbere, Deum autem interius mundare, sanctificare &c.

Resp. Non aliud velle SS. Doctores, nisi quod Ministri non sint causæ primariæ sanctificationis, sed ministeriales dumtaxat, ac certis adstrictæ legibus. Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? ait Apostolus 1. Corinth. 3. v. 4. *Ministri ejus cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit; sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

ARTICULUS II.

An solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.

Communis est omnium sententia, solum hominem, eumque viatorem, idoneum esse posse Sacramentorum Ministrum; an vero Angeli ad hocce ministerium delegari possint, anxie disputant ex nostris non pauci. Verum, ut jam diximus, in quæstionibus hujusmodi de re possibili, quæ rem nostram Catholicam multum non juvant, inhærendum non æstimamus. Lutherus cum suis distinguit inter potestatem & usum ministerii. Usum quidem seu functiones sacri ministerii nullum arrogare sibi debere contendit, nisi qui legitime vocatus fuerit: potestatem vero ipsam ministrandi cuilibet homini Christiano per Baptismum inditam agnoscit. Sacerdos, ait in Libro ad Pragenses de instituendis Ministris Ecclesiæ, quem dedit an. 1523, in novo præsertim Testamento non fit, sed nascitur; non ordinatur, sed creatur. Nascitur autem in Baptismo, suntque prorsus omnes Christiani Sacerdotes. Et inter Propositiones, quas Leo X. damnavit, hæc erat: *Ubi non est Sacerdos, æque potest quilibet Christianus (Sacramenta administrare) etiamsi mulier aut puer esset.*

T. 14.
Conc. p.
392. E.
Opusc.
p. 736.

Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini ad Canonem 10. sess. 7. ita rigide, ac severe tuetur eos tantum, qui legitime vocati sunt, facultatem habere ministrandi Sacramenta, ut nequidem urgente necessitate concedat laicis, præsertim vero feminis, ut conferant Baptismum.

Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia Episcopus Epistola ad sanctum Cyprianum 75. dubitat de veritate Baptismi collati a muliere demonibus obsessa. Catholici omnes, excepto Baptismo in casu necessitatis, docent, eum solum idoneum esse Ministrum Sacramentorum, qui per legitimam Ordinationem, non tantum usum, sed & potestatem ipsam accepit ea conficiendi.

P R I-

P R I M A C O N C L U S I O.

Solus homo viator idoneus esse potest Minister Sacramentorum.

Probatur ex Scripturis, quæ non aliis quam hominibus, iisque viatoribus, datam esse a Christo facultatem administrandi Sacramenta, testantur. Solis hominibus dixit Christus Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Solis hominibus Lucæ 22. v. 19. dixit: *Hoc facite in meam commemorationem.* Solis hominibus Joan. 20. v. 23. dicit: *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittantur eis.* Apostolus non alios quam homines designabat 1. Corint. 4. v. 1. his verbis: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et 2. Corinth. 3. v. 6. *Qui nos idoneos Ministros novi testamenti fecit.* Denique Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis: qui condolare possit iis, qui ignorant & errant; quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro se ipso offerre pro peccatis.* Hæc porro omnia non nisi in hominem viatorem peccatis & infirmitatibus obnoxium cadere possunt.

Superfluum omnino videtur in re tam facili & obvia testes appellare SS. Patres. Unus sufficiat sanctus Chrysostomus l. 3. de Sacerdotio. *Qui terram incolunt, inquit, in eaque commorantur, ad ea quæ in calis sunt dispensanda commissi sunt, potestatemque acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus. Neque enim illis dictum est: Quicumque ligaveritis in terra &c.*

Quid ergo, inquires, dicendum foret, si Angelus, assumpto corpore visibili, Sacramenta ministraret, sicut aliquando contigisse nonnullis proditum legimus Historiis?

Resp. Si certo illud constaret, dicendum foret haud dubie, voluisse Deum signo aliquo sensibili extra legem ordinariam, gratiam suam alicui concedere. Verum eo in casu non videretur signum illud hoc ipsum esse Sacramentum quod Christus in nova Lege instituit, sed alterius esset conditionis, defectu scilicet Ministri seu causæ conficientis Sacramentum. Quemadmodum si jam Deo placeret noxam originalem non per aquam alicui remittere, sed per aliud quoddam sensibile signum, non diceretur remissum peccatum per Sacramentum quod Christus in hunc finem instituit. Quæ porro referuntur historiæ, seu exempla Angelorum, qui nonnullis Sanctis Eucharistiam administrasse narrantur, eo ad summum tendunt, nempe Angelos jam consecratam Eucharistiam detulisse, ac dedisse, non vero consecrassse. Firmilianus autem idcirco iudicavit nullum esse Baptismum, quem mulier demone obsessa dederat, quod a demone ipso illum datum existimabat, qui baptizandi licentiam non accepit.

A D D I T I O.

(*)

„ Sed hic eruditionis Theologicæ gratia ea placet recitare, quæ Cl.
„ Papebrochius tradit ad diem 29. Maij, ubi postquam in vita P.

Gerardescha Pifana c. 4. retulit, visam ab ea in cælo V. Deiparam
 S. Joanne Evang. Missæ Mysteria celebrante, Eucharistiam sumentem,
 in Annotatis deinde ad hoc ipsum caput sub lit. C. ita disserit.
 Cum nullus, quod sciam, SS. Patrum, vel horum doctrinæ innitentium
 Scholasticorum Theologorum, affirmet, Missæ Sacrificium vel a Christo, vel
 a Sacerdotibus sanctis ejus vice fungentibus, continuari, & continuandum
 in cælo; nolim ego sustinere, quod ea, quæ hic de Joanne sacrificante, &
 Deipara communicante dicuntur, litteraliter sint intelligendi: puto tamen,
 eum, qui hoc opinaretur, nihil opinaturum Scripturæ Sacræ, vel statui San-
 ctorum Beato repugnans. Nam Christum post Resurrectionem suam, glorifica-
 to jam corpore, & comedis cum Apostolis legimus, & in Emaus Eucharis-
 tiam præbuisse discipulis communior sententia est. Sicut autem infra n. 57.
 dicitur in Ecclesia S. Sabini conspectus (Christus) a Sancta (Gerardes-
 cha) Missam celebrare; ita in aliorum quoque Sanctorum vitis visum sub-
 inde idem facere invenimus. Tali vero opinione admissa, non esset difficile
 intelligere, quomodo in Cæna Apostolis suis dixerit: Non bibam amodo
 de hoc genimine vitis, donec illud bibam vobiscum novum in regno
 Patris mei; & magis ad litteram impleretur, quod dicitur. Sacerdos in
 æternum secundum ordinem Melchisedech. Quia vero Deipara creditur
 corpore jam glorificato esse in cælis, cur in eo nequiret Eucharistiæ partici-
 pare? non quidem eodem prorsus modo, quo nos, sed simili fere: & eo, quo
 Christus post resurrectionem comedeat; quomodo etiam post resurrectionem
 corporum ad litteram impleri poterit promissum Christi, ut edamus, & bi-
 bamus super mensam ejus in regno ejus. Etenim cum ceteri omnes cor-
 porei sensus in beatitudine fruturi sint deliciis sibi congruis, cur non etiam
 gustus mira, sed vera, nobisque haud intelligibili ratione? Ad Joannem E-
 vangelistam quod attinet, eum post mortem assumptum quoque cum corpore
 in cælum, nihil prohibet opinari, quandoquidem multorum est sententia, eo-
 rum omnium Sanctorum corpora, quæ moriente Christo surrexisse dicuntur,
 nunquam ad suos tumulos rediisse, sed cum Christo pariter assumpta in cæ-
 los. Legimus quoque ad 19. Maji in supplemento Vitæ S. Petri Cælestini
 n. 17. S. Joannem Evang. conspectum in visione celebrare Missam de Dedi-
 catione cum Ecclesia S. Spiritus de Magella a Sancto constructam Christum
 ipse esset consecraturus. Sed quid in ea sententia tenebitur, quam ad c. 25.
 de Vita B. Andrea Sali 28. Maji diximus multorum veterum, atque om-
 nium fere Orientalium esse, necdum scilicet, mortuum esse Joannem, sed
 cum Elia, & Enoch secundum Christi adventum & Antichristi persecutio-
 nem præstolari? An dicetur, quod, sicut Christi Corpus in transfiguratione
 glorificatum ad tempus postea rediit in statum passibilitatis prioris, ita &
 ipse nunc quidem corpore glorificato cælesti fruatur beatitudine, postmodum
 ad exiguum tempus priori humanitatis prioris statui restituendus sit, ac in eo
 demum moriturus? Nihil equidem affirmo; sed si affirmaret aliquis, puto,
 quod idem posset de Elia, & Enoch cum proportionem affirmare: itaque ces-
 saret apud eum multiplex quæstio de statu illorum in Paradiso, qui sine
 scrupulo tunc diceretur esse non terrestris ille, in quo conditus est Adam,
 quemque etiam nunc superesse nulla verosimili ratione creditur a nonnullis
 sed cælestis, qualis & in Apocalypsi, & in variis vitis Sanctorum, præ-
 sertim S. Lidwine describitur, quatenus quidem humanis verbis describi

potest. Multo forsitan hæc verosimiliora fuerint, quam quæ de eodem Elia miratus est orbis in Bitterensibus quibusdam Thesibus A. 1682. coram Episcopo loci publice per triduum propugnata, & quidem ut Theologica demonstribilia, imo tamquam proxime accedentia ad fidem. Hactenus Vir magnus.

(*)

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo quilibet Christianus (si Baptismum excipias in casu necessitatis) idoneus non est Minister Sacramentorum, sed ille tantum qui per legitimam Ordinationem ministerii potestatem accepit.

Probatum 1. ex diversis officiis, ac functionibus, quæ non omnibus promiscue, sed aliquibus dumtaxat hominibus concessæ sunt. Ita testatur Apostolus Ephes. 4. v. 7. *Unicuique, inquit, data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Et v. 11. Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii.* Quod illustrat familiari comparatione membrorum corporis humani, quorum varius usus est, & actio distincta, servandæ totius humani corporis harmoniæ maxime necessaria. Si totum corpus, ait Corinth. 12. v. 17. *oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit.* Et Hebr. 5. v. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.*

De potestate vero, non autem de solo usu potestatis, sicut placet Lutheranis, loqui Apostolum, certo constat. Tum quia de ea loquitur potestate quam Apostoli a Christo, & Aaron a Deo acceperant: atqui non usum dumtaxat, sed ipsam potestatem, unde legitimus usus nascitur, illi acceperunt. Tum quia id v. 5. confirmat Apostolus exemplo Christi, qui non semetipsum glorificavit ut Pontifex fieret, qui locutus est ad eum, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* At Christus potestatem, & quidem plenam, ac perfectam accepit.

Denique, si in veteri Lege cuilibet licitum non fuit se sacris immiscere, sed iis tantum qui erant de stirpe Aaron: si tam severe punitus est Ozias Rex, quod munia Sacerdotum usurpare ausus fuisset, ipsique constanter resistere fortissimi Sacerdotes: *Non est, dicebant, tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron qui consecrati sunt ad ejusmodi ministerium. Egrede de Sanctuario.* Quanto magis in Lege Christi a sacro ministerio removendi sunt, qui ad illud speciali consecratione non vocantur?

Fuit hæc semper constans, ac perpetua Ecclesiæ fides ac praxis. Ne te immisceas rebus Ecclesiasticis, scribebat Ozias Cordubensis Episcopus ad Imperatorem Constantium, neu nobis his de rebus præcepta mandes; sed a nobis potius hæc ediscas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Ecclesiastica credidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium subripit, Dei ordinationi repugnat; ita metue, ne si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.

Notum est quod in Concilio Alexandrino contigit. Accusatus scilicet in eo fuit Athanasius ab Arianis, quod fregisset calicem qui apud Præs.

L. 2. P. 2.
val. c. 6

Apud
Athanasium.
T. 1. f. 371.

Presbyterum quemdam nomine Ischyram asservabatur: non alia autem meliori ratione accusatores calumniæ, ac falsi testimonii convicti fuisse, quam quod Ischyram ille, cujus custodiæ calix conceditus dicebatur, verus non esset Presbyter, utpote qui a Collutho Presbytero, qui se Episcopum mentiebatur, ordinatus fuisset. Quapropter ipse Colluthus
T. 1. p. 193. A. B. ab Osio ceterisque Episcopis ad priorem Presbyteri Ordinem redactus fuit, ac irritæ & nullæ declaratæ, quas ille attentaverat, Ordinationes, & Ischyram in ordinem laicorum rejectus. Ita narrat sanctus Athanasius Apologia 2.

Plura ex veteribus monumentis referre hic facile foret; sed ea suis quibusque propriis locis reservamus, ubi nempe de Ministro cujuslibet Sacramenti disseremus.

Fidem Ecclesiæ his verbis declaravit & expressit Concilium Trid. sess. 7.
Tom. 14. Conc. p. 277. D. Can. 10. *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.*

Dices; 1. Petri 2. v. 9. omnes Christiani appellantur *genus electum, regale Sacerdotium*. Et sanctus Joannes Apocal. 1. v. 6. *Fecit, inquit, nos regnum & Sacerdotes Deo Patri suo.*

Resp. distinguo: omnes Christiani sunt Sacerdotes improprie & metaphorice, ratione scilicet hostiæ spiritualis quam Deo per preces, ac bona opera offerunt, concedo: vere & proprie, ratione Ordinationis seu potestatis consecrandi Eucharistiam, nego. Seipsum exponit sanctus Petrus citato c. v. 5. *Ipsi, inquit, tamquam lapides vivi superadificamini domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum.* Illæ vero spirituales hostiæ opera sunt virtutis & pietatis quæ ad Deum tamquam ad fontem & parentem totius boni referuntur. Et vero Christiani eo ipso modo vocantur a sancto Petro *Sacerdotes*, quo *domus spiritualis, & reges*; sed eos ita per figuram & metaphoram appellari nemo non videt: sunt illi domus spiritualis, quia ad unam familiam, cujus caput est Christus, pertinent, mutuoque inter se charitatis vinculo debent colligari: sunt Reges, quia suis affectibus dominari, seque a rerum terrenarum servitute liberare & expedire tenentur. Pariter igitur sunt Sacerdotes, tum quia in mente sancti Augustini in

T. 4. p. 1026. B. Psal. 94. *anima nostra est ara Dei. Sacrificium Dei quid est? Forte hoc facimus modo, imponimus in ara Sacrificium, quando Deum laudamus.* Tum
T. 7. p. 588. E. quia eodem docente lib. 20. de Civit. Dei c. 10. *Sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes Sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis, nempe Christi.*

Instabis: Christus est *Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*. Psal. 109. v. 4. At omnes Christiani sunt fratres Christi: ergo omnes Christiani sunt Sacerdotes.

Resp. dist. min. Omnes Christiani sunt fratres Christi per gratiam adoptionis, concedo: per naturam, nego. Non eadem porro est prærogativa fratrum ex adoptione, quæ fratrum ex natura. Quin & filius primogenitus speciale quoddam habet præ ceteris fratribus privilegium.

Opponi hic posset auctoritas Tertulliani L. de Exhortatione castitatis c. 7. Verum cum hujusce testimonii examen propius spectet tractationem de Ministro Eucharistiæ, illud in eum locum rejicimus.

QUÆ

Q U Æ S T I O S E P T I M A.

De conditionibus in Ministro requisitis, ut Sacramenta perficiat.

DE tribus hic potissimum instituitur controversia: nempe de intentione, fide, ac probitate Ministri.

A R T I C U L U S P R I M U S.

De intentione Ministri Sacramentorum.

An & quæ in eo necessaria sit, ut Sacramenta valide perficiat.

Intentio Ministri est actus voluntatis, quo Minister vult facere quod Christus instituit, & usurpat Ecclesia.

Necessariam esse in Ministris, dum Sacramenta conficiunt & conferunt, *Tom. 14. Conc. p. 777. D.* intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, expresse declaravit, ac definivit Conc. Trid. sess. 7. Can. 11.

Verum quæ, & qualis illa esse debeat, aperte non declaravit nec definivit; atque hinc Theologi dubium excitarunt circa sensum istorum Concilii verborum: *faciendi quod facit Ecclesia*. Dubitandi ratio hæc ipsis fuit, quod Ecclesia non tantum ritum externum, quem Christus instituit, facit, & intendit facere, sed etiam verum Sacramentum, quod sanctificantem gratiam bene præparatis confert, & habet pro fine æternam felicitatem. An vero eorum omnium intentio, siue explicita, siue implicita, & confusa, sit in Ministro Sacramentorum necessaria, ut ea valide perficiat aut conferat, controvertitur. Rursus quæritur quænam sit illa Ecclesia, cujus ritum Minister intendere debeat, an Catholica, & Romana, an quælibet Christiani nominis particularis societas, siue Catholica illa sit, siue non: v. g. Ecclesia Lutherana, aut Calviniana Genevensis.

Duo igitur hic sunt controversiæ capita: unum circa intentionem consideratam ratione objecti ad quod illa fertur; alterum ratione modi, quo ad illud fertur & tendit: an scilicet necessaria sit intentio actualis; vel virtualis, aut habitualis & interpretativa sufficiat.

De necessitate intentionis ratione objecti.

S T A T U S Q U Æ S T I O N I S.

Objectum seu terminus intentionis, illud ipsum est quod Minister intendit seu spectat, cum Sacramenta perficit aut confert; atque ex sententia Concilii Tridentini, id ipsum est *quod facit Ecclesia*, seu opus & actio Ecclesiæ.

In actione vero illa distingui hæc ac spectari possunt.

I. Ritus exterior solus ac pure materialis, nulla prorsus attentione facta quod sit ritus Ecclesiæ, nec ulla præsupposita voluntate seu intentione faciendi quod facit Ecclesia.

II. Ritus ille quatenus est ritus Ecclesiæ, quæcumque tandem illa cogitetur, & cum directa voluntate siue explicita siue implicita & confusa generatim faciendi quod facit Ecclesia, abstrahendo ab eo quod sit verum Sacramentum, vel non.

III. Ri-

III. Ritus ut est formaliter sacramentalis, seu ut verum Sacramentum.

IV. Denique, ritus quatenus est causa efficax seu effectiva gratiæ sanctificantis, & tendit ad æternam felicitatem tamquam ad finem.

Varie
hypo-
theses.

Prima
hypo-
thesis.

Circa quæ varia fingi potest hypothesis Ministri ritum externum Ecclesiæ v. g. absolutionem in Baptismo usurpantis.

Prima est, si Minister vel per jocum & irrisionem externam ac manifestam ut solent mimi & histriones, ritum hunc non serio facere, sed fingere ac repræsentare vellet: vel si de ritu Ecclesiæ nihil plane cogitans, in balneo v. g. positus, quam supra puerum effunderet cum verbis consuetis, ad sordes corporis eluendas: vel si serio exterius ac in debitis circumstantiis materiale & externum Christi & Ecclesiæ ritum debite observaret, intus vero & animo intentionem suam suspenderet ac cohiberet, aut etiam contrariam gereret, diceretque tacitus apud se: Nolo ritum Ecclesiæ perficere, imo contrarium intendendo; & volo tantum ritum illum exterius, quamquam apparenter serio, fingere, simulare, repræsentare. In priori casu homo non intendit facere ritum etiam externum Ecclesiæ, sed eum dumtaxat fingere, simulare, ac nude repræsentare; atque irrisio, jocus, fictio exterius aperta est, ac manifesta, nec ratum ac validum est Sacramentum. In secundo casu homo nullatenus intendit facere ritum Ecclesiæ formaliter ut est ritus Ecclesiæ, sed pure materialiter & ad finem valde diversum ab eo quem sibi Ecclesiæ proponit, nec etiam eo in casu valet Sacramentum. In tertio casu fictio ac irrisio est occulta, interna ac latens, quæ in primo aperta est, externa & manifesta; neque aliud inter utramque hypothese[m] discrimen occurrit, nisi quod in prima est irrisor manifestus, in altera irrisor occultus. Cum enim in hac tertia hypothesi Minister exterius serio ritum Ecclesiæ peragit, intus tamen & apud se ait: Nolo facere ritum Ecclesiæ, seu id quod facit Ecclesiæ; quid, rogo, intelligi potest per illud: *Nolo facere ritum Ecclesiæ*? An ritum externum Ecclesiæ? non ita certe, siquidem illum serio peragit & exercet: quis autem sanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit? ait apposite Catharinus mox laudandus. Ergo cum ille in adducta hypothesi ait se nolle facere quod facit Ecclesiæ, non alius sensus ac mens illius esse potest, quam quod vel nolit facere ritum Ecclesiæ quatenus formaliter Sacramentum, aut productivum gratiæ sanctificantis; vel reipsa nolit illum ritum facere sed simulare dumtaxat, fingere ac repræsentare: quorum primum a Theologis non exigitur; alterum vero falsum est, & ab errore Novatorum in hoc uno distat, quod irrisio, cum qua stare veritatem Sacramenti Novatores arbitrantur, sit exterior & manifesta, hic vero interna sit, occulta & latens.

Secunda
hypo-
thesis.

Tertia
hypo-
thesis.

Secunda hypothesis est; si Minister externum Christi, & Ecclesiæ ritum non tantum serio exterius, sed intus & animo vellet observare, non tamen verum perficere Sacramentum, sive ex malitia, ut hominem Sacramento defraudet; sive ex errore, quia non credit ritum hunc verum esse Sacramentum.

Tertia hypothesis est, si Minister ritum hunc serio tum interne, tum exter-

externæ vellet observare, etiam ut verum Sacramentum, non intenderet tamen effectum vel finem Sacramenti.

Atque hinc nata celebris in præsentī argumento distinctio intentionis externæ & internæ, quæ cum non uno modo ab omnibus intelligatur & explicetur, paullo involuta & obscura evasit præsens inter Theologos disceptatio.

Intentio
externa
& interna
varie
explicatur.

Sunt qui externam intentionem appellant eam qua Minister externum Christi, & Ecclesiæ ritum serio ac simpliciter vult observare, non tamen verum perficere aut conferre Sacramentum; sive (ut dictum est) ex malitia, sive ex errore. Internam econtra eam dicunt, per quam Minister non tantum ritum Ecclesiæ externum, sed etiam ipsum ut formaliter sacramentalem, seu ut verum Sacramentum serio intendit perficere: hoc sensu admittenda est intentio externa, interior vero rejicienda.

Sunt quibus intentio externa ea videtur esse, quæ ad opus dumtaxat Ecclesiæ externum, unde nomen sumpsit, serio exterius usurpandum refertur, tametsi Minister intus & animo non intendat ritum Ecclesiæ facere, sed intentionem suam aut retineat, aut etiam contrariam gerat: unde eo in casu necesse est, ut Minister, qui exterius serio ritum Ecclesiæ peragit, intus dicat: Nolo illum reipsa facere, sed tantum fingere, simulare, ac nude repræsentare. Nisi res ita sit, modus ille exponendi externam intentionem vanus ac illusorius est, ac in meram recidit de nomine quæstionem, ut paullo ante ad primam hypothesim observavimus.

Rectius igitur, nostro quidem iudicio, nomine intentionis externæ ea intelligitur, per quam minister exterius & quidem serio, ac in debitis circumstantiis externum Ecclesiæ opus perficit, tametsi intus & animo statuatur illud non perficere, sed tantum fingere ac simulare. Interna vero ea dicitur, per quam minister non tantum serio exterius, sed etiam intus & animo vult simpliciter ac generatim facere, quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille sentiat de Sacramento, vel ejus effectu ac fine, & de Ecclesia ipsa: sive enim ea omnia rejiciat, sive admittat, perinde est ad substantiam Sacramenti, modo velit serio intus & apud se facere quod facit Ecclesia; error quippe privatus nocere non potest generali Ecclesiæ intentioni, nec consequenter obstat veritati, ac valori Sacramenti. Inde est, quod hujusmodi intentio appellari soleat intentio generalis, & publica Ecclesiæ, seu Ministerii, quam habere Minister præsumitur, quoties serio & ut Ministrum Ecclesiæ decet, in debitis circumstantiis ritum sacrum observat, & facit, quem Christus instituit, & usurpat Ecclesia.

Non est igitur hic quæstio, utrum ad valorem Sacramenti necesse sit Ministrum velle facere Sacramentum; aut ritum externum/quatenus formaliter sacer est, religiosus ac sacramentalis; aut ejus effectum producere; aut etiam ut veram, & Catholicam Ecclesiam agnoscat, certum etenim est, quod subinde demonstrabitur, valere v.g. Baptismum a Pagano, vel Judæo, vel Hæretico collatum, quamvis hæc omnia rejiciat, & irrideat.

Quæstio pariter non est, utrum qui serio ritum externum, ac materiale Ecclesiæ observat, intentionem debeat habere illum saltem materia-

terialiter faciendi, nemo enim sanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit.

Tota igitur præsens controversia eo delabitur, utrum fictio, ac simulatio Ministri Sacramentorum non tantum externa & apparens, ut volunt Novatores, sed etiam interna & occulta, ut nonnulli ex nostris sentire videntur; stare ac conciliari possit cum veritate substantiali Sacramentorum.

Sententia Novatorum de intentione Ministri Sacramentorum.

Existimant communiter nostri Theologi nec immerito, Novatores eam in Ministro Sacramentorum intentionem tamquam necessariam negasse, quam asseruit ac definivit Synodus Tridentina; adeoque valere apud ipsos Sacramentum quod Minister per jocum & irrisionem non tantum internam ac latentem, sed etiam externam ac manifestam, perficit aut confert. Errorem hunc præferunt ista Lutheri verba in Lib. de Captivitate Babylonica: *Non dubitem, inquit, si quis in nomine Domini suscipiat, etiam si impius Minister non det in nomine Domini, vere baptizatum esse in nomine Domini: non enim in conferentis tantum, quantum in suscipientis fide, vel usu sita est virtus Baptismi, sicuti legitur exemplum de quodam Momo per jocum baptizato.*

Tom. 14. Et in artic. 12. eorum quos Leo X. damnavit: *Si Sacerdos, inquit, Conc. p. non serio, sed joco absolverit, si tamen credat se esse absolutum, verissime absolutus est.* 332. E. Ex his manifesta videtur Lutheri mens atque sententia; nimirum ratum ac validum esse Sacramentum etiam mimice per jocum & irrisionem externam collatum.

Duram hanc Lutheri sententiam verbo tenus temperare ac emollire voluerunt Calvinus, & Chemnitius ipse Lutheranus; nec aliam, si eorum verbis stemus, in Ministro Sacramentorum intentionem plane necessariam rejicere videri volunt, præter eam quam ab omnibus nostris Theologis, & a Concilio ipso Tridentino admissam illi falso existimabant, eam nempe internam ac privatam qua Minister effectum & finem Sacramenti, ipsumque ritum externum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est, expresse velit, & intendat. An vero excludant illi jocum & fictionem pure internam, de qua diximus, non ita certum & exploratum est apud omnes.

Opusc. p. Calvinus in Antidoto Concil. Trident. sess. 7. Can. 11. sic loquitur: 736. *Quod de intentione consecrandi garriunt, a Sophistis nulla probabili ratione fuit proditum.... Ego vero sacrosanctæ Christi institutioni tantum deferro, ut si Epicureus quispiam, intus totam actionem subsannans, mihi Cœnam ex Christi mandato, & secundum regulam ab eo datam ritumque legitimo administraret; non dubitem panem, & calicem illius manu porrecta, vera mihi esse Corporis, & Sanguinis Christi pignora.* Loquitur equidem ibi Calvinus de Epicureo qui intus irridens ac subsannans Sacramentum, illud tamen exterius ritu legitimo conferret: at incertum ac dubium nonnullis videretur, ad quid tendat & terminetur illa irrisio & fictio Epicurei, an ad substantiam ipsam Sacramenti, quam fingere tantum velit, non facere; an tantum ad effectum, & finem Sacramenti, quæ duo valde dis-

scirepant; postrema quippe intentio non requiritur; prima vero Sacramentum nullum, & irritum facit.

Paullo clarius rem explicare videtur Chemnitius in examine Concil. Trid. p. 2. ad Can. 11. sess. 7. *Non hoc*, inquit, *vult institutio Baptismi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex professo nihil aliud sit, vel quam ridiculus lusus, vel mimica subsannatio, vel profanatio institutionis cum recitatione verborum: sed requirit, ut peculiaris instituatur actio, & quidem illa actio, quam Christus instituit; & hoc sufficit ad servandam institutionem. Quid vero in corde de illa actione sentiat is, qui administrat Baptismum, hoc ad veritatem sive ad integritatem Baptismi non pertinet. Patet ex his verbis, Chemnitium asperitatem sententiæ Lutheri emollire voluisse.* P. 31.
col. 1.
Edit.
Fran.
1578.

Reprobat ille quidem fictam, & mimicam exterius ac apparenter Sacramenti administrationem, qualem Lutherus approbasse videtur; atque contendit necesse ut Minister inter baptizandum, non vulgarem seu profanam lotionem intendat facere, sed eam quam Christus instituit. Verum ambigitur an irrisorem, & fictionem internam ille rejiciat, vel non.

Ibidem nostrorum Theologorum sententiam mala fide refert & adulterat: *Docuerunt*, ait, *ad veritatem Baptismi requiri non tantum formam institutionis, verum etiam intentionem Ministri, eamque non tantum respectu actus baptizandi, ut objecti, sed etiam respectu effectus Baptismi, qui est ejus finis, & terminus. Ideo tria ponunt, baptismationem, verba, & intentionem; & illa tria sentiunt simul requiri ad veritatem seu integritatem Baptismi, ita ut neutrum sine altero sufficiat. Verum fallitur ac nobis imponit Chemnitius. Intentionem quidem requirunt Orthodoxi, sed non respectu effectus Baptismi, ut ille dicit; sed tantum respectu actus baptizandi, ut objecti. Quod si hoc unum vellent Novatores, necessariam non esse intentionem effectus Sacramenti, sed tantum ritus sacramentalis quem Minister intus & animo intendit facere, non vero tantum fingere ac simulare, non esset profecto quod hac in parte eos reprehenderemus.* 2. col.

Marcus Antonius de Dominis Lib. 5. de Republica Ecclesiastica cap. 12. ad sensum Chemnitii accedere videtur, cum docet num. 12. non ipsius Ministri (privatam scilicet) sed Ecclesiæ (publicam) requiri intentionem. *Hac enim*, inquit, *actionem dirigit, non præsens intentio ministrantis. Et num. 13. addit, externam actionem ver. gr. lotionem in Baptismo, a profana ad sacram determinari, non ex sola invocatione Trinitatis, neque ex intentione (privata) Ministri, quæ necessaria non est, sed ex intentione Ecclesiæ; ex petitione eorum qui non lotionem simplicem postulant ex loco, quia in Ecclesiâ; ex tempore, ex tot circumstantiis personarum, susceptorum &c. Cum ait de Dominis non requiri privatam Ministri intentionem, non satis constat quid ipse intelligat. Si enim hoc unum vult, privatam Ministri intentionem, tametsi perversam, non officere veritati Sacramenti, ultro annuimus, si aliunde Minister generatim ac serio velit facere quod facit Ecclesiâ, non autem fingere, ac simulare. Ergo de Dominis vel negat omnino cum aliis Novatoribus, requiri Ministri intentionem faciendi quod facit Ecclesiâ, vel eam sufficientem credit, qua Minister serio exterius ritum Sacramenti usurpat, licet intus, & animo eum non facere sed tantum fingere ac simu-*

mulare velit, quod in idem plane recidit, ac pariter doctrinæ Catholice adversatur.

Eodem prorsus modo cum Chemnitio & de Dominis Novatorum sententiam exponunt recentiores Calvini discipuli. Ludovicus le Branch in Theſibus Sedanensibus jam citatis, p. 798. postquam multa ex suis, & ex nostris Theologis testimonia tulit nu. 31. ait, *manifestum esse sententiam Protestantium a Catharini sententia in hac quaestione nihil quoad rem ipsam differre; ac proinde defendi posse, eorum hac in parte doctrinam in ipso Concilio Tridentino non esse damnatam.*

Verum, quidquid tandem hic ad fucum faciendum obtendant Novatores, ex eorum placitis clare infertur, nullam ab ipsis admitti debere necessitatem intentionis in Ministro Sacramentorum faciendi quod facit Ecclesia. Cum enim doceant Sacramenta iustificare, quatenus representando promissiones Christi excitant fidem suscipientium, & independentem ab intentione illam vim ipsis inditam putent ex Christi institutione; quacumque intentione administrentur, serio, vel ludicare, nihil refert, quia ad excitandam fidem apta esse non desinunt. Rationem reddit Chemnitius loco mox citato, ex paritate verbi quod prædicatur. Quemadmodum enim verbum Evangelii prædicatum sine ulla intentione esse verbum Evangelii non desinit, & qui ei assentitur iustificatur, quantumvis perversam tam interiorem quam exteriori, vel etiam nullam habeat intentionem Minister; ita neque desinit esse Sacramentum, modo applicetur forma materiæ, tametsi absque intentione recta, applicetur, sed contra cum perversa tum interiori, tum exteriori, vel etiam nulla. Cum nullam dico, eam dumtaxat intelligo quæ refertur ad ritum, ut Ecclesiæ ritus est; non eam, quæ ad opus externum ac pure materialiter terminatur, quæ semper adest, quoties Minister sciens, & volens operatur.

Pag. 33. 1. col. Talem reipsa esse Novatorum sententiam, demonstrat manifeste vel ipse Chemnitius loco jam citato: *Ministrum*, inquit, *qui animo profano, irrisorio, negligenti & irreverenti, Sacramenta tractat, peccare non est dubium: sed hæc Ministri vitia, si tamen Sacramenta juxta Christi institutionem administraret, non possunt Dei veritatem irritam facere; non enim ad substantiam, & veritatem Sacramenti pertinet vel qualitas, vel fides, vel devotio Ministri.* Audis irrisorem Ministri, sive interna illa sit, sive externa, non obstare veritati Sacramenti. Porro vix intelligitur qui fieri possit, ut Minister serio velit ritum Christi, & Ecclesiæ perficere, quem intus subsannat & irridet: profecto Minister ille eo in casu non vult ritum illum facere, sed dumtaxat repræsentare ac simulare; ergo non eam habet, quam Ecclesia exigit, intentionem faciendi quod facit Ecclesia.

De sententia Catharini, & nonnullorum aliorum Catholicorum.

Ambrosius Catharinus insignis ex Ordine Prædicatorum Theologus, qui sessioni 7. Concilii Tridentini an. 1547. interfuit, Minorensis primum Episcopus, deinde ad Archiepiscopatum Comples in Italia a Julio III. S. Pontifice promotus, Opusculum edidit ac promulgavit de intentione Ministri, sedentibus adhuc Patribus Tridentinis, in quo sic loquitur.

loquitur : Dicendum quod intentio Ministri dicitur esse in hoc , ut intendat Verba
facere quod Christus , & Ecclesia facit , etiamsi nihil ipse credat fieri . Et Catha-
paullo post : Ponamus , inquit , Ministrum omnia exterius facere quæ jubet rini .
Ecclesia , intus autem aliud servare in animo , ita ut intendat derisorie bapti-
zare . Hac facta hypothesi quærit , an completum dici possit Baptismi
Sacramentum ; tum concludit his verbis : Non alia intentio Ministri re-
quiritur , nisi ut intendat exterius facere quod facit Ecclesia , quamvis ipse
neque credat esse Ecclesiam , neque ullum Baptismi spirituales effectum , sed
satis est ut intendat facere quod Ecclesia jubet per Ministros fieri ; namque
quod illa per Ministros facit , ipsa facere intelligitur . Quid ergo facit Eccle-
sia per Ministros baptizando ? nisi quod legitima utitur materia , adhibens
suam verborum formam ? hoc , igitur si facit Minister , profecto illud facere
intendit , si sit mente sanus . Quis enim vigilans faciat aliquid , quod facere
non intendat ? &c.

Laudantur pro eadem sententia Robertus Pullus , Sententiarum p.5.
cap.15. Petrus Pictaviensis Sentent. par.5. c.8. Petrus Lombardus lib.4:
Sentent. dist.27. Paludanus in 4.dist.6. qu.2. Angelus de Clavasio , seu
Auctor Summæ Angelicæ , verbo : Baptismus , cap.5. paragr.7. Sylvester
in Summa , verbo : Baptismus , tit.3. Alphonsus Salmeron celebris inter
primos Societatis Jesu Theologos , qui in Concilio Trident. jussu Pauli
III. Theologi partes agebat , Commentario in Epistolas S. Pauli 3.par.
disp. 2. Joannes Marius Scribonius Gallus , in Pantalithia , seu summa
Theologiæ disp.1. de Sacramentis in genere qu.6. & 7. ubi multis mo-
mentis ac rationibus sententiam illam confirmat , quos refert ac refel-
lit Cardinalis de Lugo de Sacramentis disp.7. sect.3. inter recentiores
Contensonius , Jueninus , Natalis Alexander , Genettus , Farvacques c.6.
de Sacram. in genere qu. 3. Duamel diff.2. cap. 4. Serry in vindiciis
Catharini , & Drouven de re Sacram. tom.1. 11.

Declarat antea citatus Ludovicus le Blanc Calvinianus , se ac suos
non aliam , quam Catharini sententiam hic propugnare .

Bellarminus lib. 1. de Sacramentis in genere c.27. asserit hanc Ca-
tharini , & aliorum sententiam proxime accedere ad errorem Novato-
rum , a quo non differt , nisi quia Catharinus in fine Opusculi subjicit se A-
postolicæ Sedi , & Concilio , Novatores autem rident utrumque .

Idem fere est de hac Catharini sententia Card. de Lugo judicium ,
loco mox citato , sect.2. Quamvis enim fateatur sententiam illam non ita
aperte comprehensam esse definitionibus Conciliorum , sicut comprehenditur Lu-
theri , & aliorum Hæreticorum error . . . merito tamen censetur ab errore
damnato non multum distare , & ideo meritissime , inquit , ab omnibus Theo-
logis rejecta sit .

Attamen , pace illorum Eminentissimorum Theologorum dixerim ,
Catharini sententiam erroris suspectam videri non debere : tum quia
Opusculum suum sub oculis Patrum Tridentinorum edidit ac vulgavit ,
nemine redarguente , ac contradicente . Quia Opusculum illud de in-
tentione Ministri , simul cum aliis ejusdem Auctoris Operibus Romæ
ann. 1552. Typis editum fuit ab Antonio Baldo Camera Apostolicæ
Typographo . Tum quia testatur Cardinalis Pallavicinus lib. 9. cap. 6. Tom. 2.
Historia Concilii Tridentini , Catharini sententiam Patribus suspectam non p. 328.

Journely de Sac. in Gen. Tom. VI.

L

fuisse ,

Ibid. 3. fuisse, nec illis fuisse in animo eam proscribendi. Et lib. 12. cap. 10. postquam retulit verba Concilii Tridentini sess. 14. cap. 6. additi, conjici posse haud esse expunctam sententiam Catharini, aliorumque Theologorum opinantium, Sacramento, qua ratum sit, sufficere in Ministro voluntatem serio agendi, & obesse tantum jocum quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit. (1)

Et reipsa nusquam docuit Catharinus, ratum ac validum esse Sacramentum, quod Minister perficit vel per jocum, & fictionem externam, vel etiam internam, quæ ad Sacramenti substantiam terminetur: ita ut Minister serio interius non intendat facere ritum Christi, & Ecclesiæ, sed eum dumtaxat fingere ac simulare. (2) Non rejicit itaque Catha-

(1) Addidit præterea P. Serry in cit. Op. Sententiam Catharini An. 1649. Romæ publice propugnatam a Zacharia Pasqualigo in morali Doctrina disp. 72. sect. 4. imo in eodem Opusc. c. 12. jurejurando testatur, Consultores ac præfides primæ notæ cum An. 1699. Alexander VIII. damnet propof. num. 28. semel atque iterum sibi affirmavisse, ea propositione contineri aliud longe a Catharini Systemate. Denique jam inde a Catharini temporibus non deerant unquam Viri Doctissimi ac gravissimi, qui sine ulla, de qua quidem sciamus, Ecclesiæ nota sententiæ ejus accederent.

(2) Sed qui in Catharini partes concesserunt, imo & vindicias susceperunt, & studiis & familia conjuncti Hiacyntus Serry, & Auctor rei Sacramentariæ, & qui ante utrumque idem argumentum versavit Contensonius sic Catharinum interpretatur, ut probasse velint dumtaxat necessitatem intentionis interioris illius, quæ ritu externo serio, & deliberato animo posito seungi non potest. In quo sensu eum quoque acceperunt, secutique sunt tum Caspar Juenin, tum & Du-Hamelius. Et vero talem plane fuisse Catharini mentem non obscuris vestigiis ex ipsomet deprehendimus. Nam in Opusc. de Intentione, completum esse tradit Sacramentum Si Minister omnia exterius faciat: quæ jubet Ecclesiæ, intus autem, aliud servet ita, ut intendat derisorie baptizare. Et rursus: Impossibile est, inquit, eum, qui ex industria Lavat puerum non habere intentionem Lavandi, si lavat. Ex his enim fluere mihi videntur duo; primo; existimasse Catharinum ludificationem solam externam, non internam, quæ deprehendi non possit, officere rationibus Sacramenti. Deinde ita foris ponendum esse opus, ut voluntas id exterius serio ponendi non desit: quæ passim a Patronis Externa dici solet Intentio, non per remotiorem omnis actus interni, sed quod ultra actum externum serio ponendum non progrediatur; sive ut loquitur Vasquez, quod ejus interioris intentionis objectum aliud non sit, quam ritus externus materialiter & secundum esse suum physicum acceptus. Hanc vero talem animi intentionem sufficientem, Catharinus esse duxit, quod hæc illi videretur esse illa ipsa voluntas faciendi quod facit Ecclesiæ, definita in Conciliis: audiamus ratiocinantem: Quid ergo, ait, facit Ecclesiæ per Ministros baptizando? nisi quod legitima utatur materia, adhibens suam verborum formam: hoc igitur si facit Minister, profecto illud facere intendit, si sit mente sanus. Quis enim vigilans faciat aliquid, quod facere non intendat?

Expendantur deinde cit. propositionis verba: nullus certe illis locus mimicus, externa illusio nulla, quod in præfenti Lutherani Systematis est proprium, memoratur; quin potius per voces, omnem ritum externum, supponitur externa actio seria, imo & loci ac temporis adjuncta, quæ Adversarii requirunt. Diserte ad hæc rejicitur voluntas, & intentio Ecclesiæ appositæ, tamen eam Minister non prodat exterius; sed in animo tantum, in corde suo, & apud se retineat. An non vero istud ipsum est, quod Catharini Vindices tuendum susceperunt? Sed nec Præsulum ac Consultorum, quos Serry appellat, responso sublata est omnis dubitatio. Quid si enim illo designata fuerit Catharini sententia ad mentem Tournellii, & Vasquezii exposita? id quod si ita sit, uti esse pronum est, nondum Serry & Jueninus cum suis vadum exiere.

At tot saltem virorum Clarissimorum Systema hoc, silente Ecclesiæ, propugnantium auctoritas securum illud facit? ita equidem securum facit, ut censura illud notare privatus nemo audeat; si quid ultra securitatis esse velit Adversarius, reliquum habet, ut validioribus eam affirmet momentis. Illud ex Leonardo Vanroy Tom. IV. & Aurelio Piette Tom. V. certum est, fuisse e Lovaniensibus Theologis nonnullos, qui, cum antea intentionem externam tuerentur, proscripta deinde ab Alexandro memorata propositione, nefas esse

Catharinus intentionem internam operis externi Ecclesiæ, sed tantum finis seu effectus Sacramenti, aut ritus externi sub formali ratione Sacramenti: unde jocus ille ac irrifio Ministri, de qua Catharinus, non ipsam spectat Sacramenti substantiam, sed ipsius vel effectum & finem, vel formalem rationem Sacramenti. *Non alia, inquit, intentio Ministri requiritur, nisi ut intendat exterius facere quod facit Ecclesia, quamvis ipse neque credat esse Ecclesiam, neque ullum Baptismi spirituales effectum.* En intentio, quam Catharinus necessariam non putat, quæ nempe terminetur aut ad effectum spirituales Baptismi, aut ad puram de Ecclesia, & de Sacramentis fidem atque doctrinam; non eam interiorem quæ spectat Sacram. substantiam. Quapropter vel ipsemet de Dominis (quamquam ipsius interesset Catharinum ad se trahere) candide nihilominus agnoscit lib. 5. de Republica Ecclesiastica cap. 12. num. 13. *eum T. 3. p. requirere intentionem faciendi actum externum, ut sacrum, & non ut simpli- 49. A. citer profanum. Ego tamen, pergit de Dominis, ne in hoc quidem intentionem Ministri video necessariam.*

Quin & ipseniet Bellarm. loco citato hunc Catharini sensum non obsecure subinducat. Referens enim ejus opinionem, ait: *Duplicem distinguit intentionem, unam faciendi simpliciter actum externum quem facit Ecclesia; alteram faciendi actum externum non simpliciter, sed ut sacramentalem, five animo celebrandi mysterium quod Christus instituit, & Ecclesia celebrat. Et quidem priorem intentionem ait requiri, posteriorem negat.* Ergo, vel ipsomet judice Bellarmino, intentio quam Catharinus negat esse necessariam, ea est, quæ terminatur vel ad effectum, & finem Sacramenti, vel ad ritum externum Ecclesiæ, quatenus formaliter est Sacramentum; non ea vero quæ terminatur simpliciter ad ritum externum Ecclesiæ, quem Minister serio vult celebrare, non autem fingere tantum ac simulare. Ita sententiam Catharini exponit Vasquez in 3. parte S. Thomæ disp. 138. c. 2.

Non alius videtur esse Salmeronis sensus. Ipse siquidem privatam dumtaxat ac particularem excludit Ministri intentionem, qui (sunt ejus Ed. Col. 1604.

L 2 ver-

esse existimaverint eandem porro sustinere; ut adeo scriptis etiam editis doctrinam priorem retractaverint. Sed nec iis, qui Serryana etiamnum denique insistent vestigia, factis ubique esse licet; male illos plerumque audire, quin & theses eorum a locorum Ordinariis ac Censoribus non raro dispungi testatur Berti Theol. Discipl. lib. 30. cap. 16. num. 8. *& cum (pergit ille) hoc labente Ann. 1741. die 7. April. quidam in Archi-Gymnasio Romano in solutione objectorum ad articul. 8. quest. 64. 3. part. Divi Thomæ eadem opinione uteretur, commotis presidibus, coactum in ipso actu Doctoralis laureæ capeffende ad communem, receptumque confugere.* Quid? quod Cathariniani aliqui adversum hujus propositionis damnationem mira nec omnibus probata facilitate, scuti instar illud objiciant: *Gallos Canonistas, multosque alios in Christianis provinciis, non habere tamquam ratum Decretum ullum Transalpinum, nisi ab ipso Papa emanaverit, judicia autem a Romana inquisitione lata per se, etiam quoad forum internum Gallos non obligare.* Istud omnino est ad cit. propositionem damnatam primum Juvenii responsum; ac minus forte, ut nobis quidem videtur, officiosum. Ut finamus atramen Doctores hos in suo abundare sensu: hæc ipsa certe opinio nullo illis nunc quidem est presidio. Ut enim Transalpinum Decretum sit ratum, a Papa ipso illud emanare volunt, an non vero hoc, quo memorata propositio cum triginta alis damnata est, a Papa ipso emanavit? commisit equidem earum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde Emin. ac Rev. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus; at suffragiis horum mature consideratis, ut legitur in Decreto, idem Sanctissimus Pontifex prædictas propositiones proscripsit.

T. 3. p. Verba) aut nihil credit eorum quæ facit, aut derisorie facit (nempe exterius) aut contrariam habet intentionem non conferendi Sacramenta, aut eorum effectus.

180. col. 2. *Ibid.* p. 188. col. 1.

Inter decem quas exponit opinionis suæ rationes, octava hæc est: Si, inquit, ad essentiam Sacramenti facit Ministri intentio, quomodo aut Hæreticus, aut Judæus, aut Paganus validum, & verum Baptismi Sacramentum ministrare possunt? Nam illorum permulti aut Baptismum, aut ejus effectum pernegant. Nonam rationem repetit ab exemplo illius, qui se libere ritui externo Ecclesiæ subjicit, ac baptizatur, tametsi putet ritum illum omni fructu spiritali vacuum esse ac destitutum: quæ duo Salmeronis momenta clare indicant, non aliam ab illo intentionem rejici, quam eam, quæ aut ad effectum Sacramenti, aut ad Sacramentum ipsum formaliter sumptum refertur ac terminatur.

Si qui sint inter nostros Theologos qui Catharini, & Salmeronis mentem aliter interpretentur, ac existiment satis esse ad veritatem Sacramenti, quod Minister serio exterius ritum Ecclesiæ observet, tametsi interius nolit illum reipsa facere, sed tantum simulare, ac fingere, eos rejicimus, eorumque sententiam ab errore Novatorum damnato vix distare arbitramur. His præmissis sit

PRIMA CONCLUSIO.

Ad veritatem, & integritatem substantialem Sacramenti necessaria est interna Ministri intentio, qua velit non fingere ac simulare, sed vere ac serio facere simpliciter, ac generatim saltem id, quod facit Ecclesia.

Qui ergo serio exterius ritum Ecclesiæ perficeret, intus tamen, & animo intentionem suam retineret, vel gereret contrariam, nec vellet apud se ritum illum Ecclesiæ reipsa facere, sed tantum simulare, is verum non perficeret Sacramentum; tametsi quoad Ecclesiam, quæ de occultis non judicat, ratum, ac validum præsumeretur.

Probatur 1. Ex Scriptura in qua ita supponuntur Sacramenta instituta a Christo, ut voluerit ea fieri dependenter ab intentione Ministri. Sic nos existimet homo, ait S. Paulus 1. ad Cor. 4. v. 1. ut *Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Dispensator autem ac Minister fidelis, debet id velle facere, quod vult ille, cujus est Minister. Quid vult autem Christus Sacramentorum auctor, dum Ministris suis facultatem concedit dispensandi sua Sacramenta? ut baptizent, peccata remittant, orent ut remittantur; ut Eucharistiam in memoriam Christi perficiant: ut vinculo conjugali contrahentes in Domino jungant; ut Ministris, qui ordinantur, potestatem conferant, Ordini quem recipiunt consonam ac congruentem &c. An porro vere baptizare dicendus ille est, qui non vult baptizare, sed Baptismi ritum fingere? An peccata remittere, qui ea remittendi animum non habet? An vere orare qui ab oratione animum gerit longe alienum? An Eucharistiam in memoriam Passionis Christi celebrare, & in persona Christi verba ista pronunciare: *Hoc est corpus meum*, qui verba hæc pure materialiter pronunciat, nec id intendit facere quod Christus fecit? An potestatem Ministris

Ministris qui ordinantur conferre, quibus eam conferre non vult? An denique contrahentes conjugali vinculo ligare, qui dissentit nec vult ligare; maxime si, ut multis placet, contrahentes ipsi sunt Ministri Matrimonii? Certum quippe est, nullum & irritum esse coram Deo Matrimonium quod fit sine mutuo & interiori contrahentium consensu. Ita declarat Innoc. III. c. *Tua nos*, de Sponsalibus & Matrimonio. Quid P. 1439. juris, inquit, rescribentes dicimus, quod si res ita se habet, videlicet quod ille n. 50. le eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in talem sponsam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, & defuit omnino consensus sine quo cetera nequeunt sœdus perficere conjugale. Et c. *Tuas*, de sponsa duorum: Si P. 1465. solus consensus defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur. n. 20.

Probat 2. Conclusio auctoritate Martini V. Leonis X. Eugenii IV. & Concilii Tridentini.

Martinus V. Constitutione quæ legitur ad calcem Concilii Constantinensis, inter articulos de quibus jubet suspectos in fide interrogari, hunc recenset: *Utrum credat quod malus Sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere absolvat, vere baptizet, & vere conficiat alia Sacramenta?* To. 12. Conc. p. 169. E.

Eugenius IV. in Decreto seu Instructione Armenis data: *Omnia, inquit, Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* To. 19. Conc. p. 533. A.

Leo X. in Bulla contra errores Lutheri, hunc duodecimum articulum damnat: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.* To. 14. Conc. p. 392. E.

Concilium Tridentinum sess. 7. Can. 11. *Si quis dixerit, in Ministris dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.* Ibid. p. 777. D.

Et sess. 14. c. 6. ait illum fore salutis suæ negligentissimum, qui Sacerdotem jocosè absolventem cognosceret, & non alium serio agentem sedulo requireret. Ibid. p. 819. E.

Et Can. 9. ejusdem sess. sic statuit: *Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicalem, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tamen credat se esse absolutum, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat... anathema sit.* Ibid. p. 825. A.

Ex quibus sic arguimus.

I. Requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia: sed qui in animo statuit exterius dumtaxat fingere, ac simulare quod facit Ecclesia, ille profecto non habet intentionem faciendi, sed tantum simulandi id, quod Ecclesia facit; ergo non habet intentionem necessariam quam Ecclesia exigit: Ecclesia quippe exigit intentionem faciendi, non simulandi tantum nec fingendi.

At, inquires, nonne supponitur ille serio exterius ritum Ecclesiæ perficere? ita fateor: at quomodo perficit; pure materialiter. Nonne mi-

mus seu histrio in theatro ritum Ecclesiæ mere externe ac materialiter etiam repræsentat? An Sacramentum verum perficere dici potest? non puto: solus id asseret Hæreticus. Nullum porro aliud inter utrumque discrimen hic occurrit, nisi quod histrio apertus sit, ac manifestus irrisor; Minister vero, in hypothese adducta, irrisor sit latens & occultus, & quamdiu irrishio ejus latuerit, pro rato haberi debet in tribunali Ecclesiastico Sacramentum quod contulit; Ecclesia enim de occultis non judicat. Quod si fictio & irrishio, reo ipsam declarante, ac confitente, cognoscatur, judicabit pro sua prudentia Episcopus, quid factu sit opus.

II. Particula ista: *saltem*, qua utitur Concilium, tacite quidem innuit optimam esse, ac optandam in Ministro intentionem faciendi verum Sacramentum; at ostendit etiam absolute sufficere intentionem simpliciter, ac generatim faciendi quod facit Ecclesia, quæcumque tandem sit privata ipsius de Ecclesia, vel de Sacramento ejusque effectu, & efficacia opinio.

III. Præter materiam & formam Sacramenti a Ministro usurpatam, Ecclesia exigit ejus intentionem, ut nempe intendat, ac velit facere quod ipsa facit. At frustra profecto id exigeret Ecclesia, si intentio hæc mere externa foret, non vero interna. Quid ita? quia in principiis adversæ sententiæ, intentio externa separari non potest ab actione quæ materiam Sacramenti cum forma serio exterius conjungit: ergo frustra & in vanum, præter materiam & formam Sacramenti, Ecclesia exigeret intentionem Ministri. Exigit tamen: quare? quia necessaria prorsus existimat illam specialem, & interiorem intentionem distinctam ab illa externa quæ ab applicatione materiæ, & formæ sacramentalis separari nunquam potest.

Non ita est, inquit, abesse enim potest & reipsa debita intentio abest, ac desideratur, quando ritus externus, ac materialis Ecclesiæ per jocos & irrisionem externam, ac manifestam exercetur. Recte quidem: at cum jocus, & irrishio interna est, non minus abest illa intentio: sit externa, vel interna fictio & irrishio, semper verum dictu est, Ministrum non intendere interius facere ritum Ecclesiæ, sed tantum velle illum simulare, ac fingere: declaratio enim seu manifestatio fictionis, ac irrishionis, non addit actioni specialem defectum, sed tantum supponit, ac exterius illum prodit: ergo tam interna, quam externa fictio, ac fallacia reipsa veritatem Sacramenti destruit.

Ita esse vel ipsimet adversarii fateri coguntur. Concedunt enim Ministrum, qui externos Ecclesiæ ritus peragit, non esse censendum, eam, quæ necessaria est, habere intentionem, si dum ritus illos peragit, aliquid faciat exterius quo significet se oppositam ritui gerere interius voluntatem. Id certe concedere tenentur adversarii, nisi velint incidere in errorem Lutheri, qui dicebat Sacramentum ab ebrio per jocos, & irrisorie collatum ratum, ac validum esse; contra quem Synodus Tridentina declarat, necessariam esse intentionem faciendi quod facit Ecclesia. At si istud admittant, non satis perspectum est, quo sensu affirmant, Ministrum, qui serio exterius ritum Ecclesiæ peragit, habendo simul interius contrariam ritui, qui peragitur, intentionem quam

quam non detegit, esse præsumendum gerere intentionem faciendi, quod facit Ecclesia.

IV. Synodus Tridentina monet, eum salutis suæ negligentissimum fore, qui Sacerdotem joco se absolventem cognosceret, & alium serio agentem non requireret: ergo Synodus supponit velut rem certam, absolutionem jocosæ, ac fictæ datam, esse nullam & irritam: atqui jocosæ est, ficta, & irrisionis plena absolutio, quam Sacerdos exterius quidem pronunciat, sed intus & animo intendit eam vere non conferre, sed tantum fingere.

Nec est quod reponas, Concilium loqui de joco externo & manifesto. Fateor; neque id mirum videri debet: namque adversus jocum manifestum præmunire duntaxat voluit, ac potuit pœnitentes, non adversus eum, qui latet & ignoratur, de quo judicare Ecclesia non potest.

At vitium absolutionis per jocum etiam externum datæ, non ex ipsa præcise fictionis seu joci declaratione nascitur, (ut enim mox diximus, declaratio illa vitium supponit, ac prodit, non facit) sed ex defectu debitæ intentionis: atqui defectus ille occurrit quoties Minister ritum externum, ac materiale Ecclesiæ etiam serio exterius observat, intus tamen non intendit observare, sed simulare.

Quemadmodum autem ubi actio externa in debitis circumstantiis fit, merito præsumi debet eam cum debita intentione factam esse, nec ullum circa veritatem Sacramenti dubium movendum est; ita quoque cum eadem actio externa in iis circumstantiis fit, in quibus a sapientibus Ministris fieri non solet, jure præsumitur nullam adesse seriam, ac veram ministerii Ecclesiastici adimplendi voluntatem, adeoque nullum his in casibus judicatur esse Sacramentum. V. g. si quis Sacerdos inter confabulandum cum amicis, eorum alicui diceret: Absolvo te a peccatis; aut si communi mensæ assidens, aut per officinam pistoris transiens verba consecrationis Eucharistiæ supra omnem, qui in mensa vel in officina pistoris est, panem proferret, nec vera esset absolutio, nec vera consecratio, quia, quidquid ille tandem Sacerdos diceret, veram non habuit nec seriam absolvendi & consecrandi voluntatem, neque se ut verum Ecclesiæ Ministrum in debitis circumstantiis gessit. Propter eandem causam & rationem, si quis Sacerdos se in debitis circumstantiis ut Ministrum Ecclesiæ gerens, verba aut absolutionis, aut consecrationis serio proferret, declararet nihilominus se nullam intentionem habuisse aut absolvendi a peccatis, aut conficiendi Corpus Christi, non ita facile credendum ipsi foret, nec illico turbanda Fidelium conscientia circa valorem Sacramentorum quæ ille serio perfecisse visus est, sed gravi, ac prudenti Episcoporum consilio res tunc pertractanda, ac dijudicanda foret, forte longe consultius silentio premenda.

Ergo quantum ad praxim attinet, hinc & inde concessum habemus, ad pacem conscientiarum, nullum circa veritatem Sacramenti scrupulum, ac dubium moveri debere, quoties Minister serio exterius, ac in debitis circumstantiis exercet ritum Ecclesiæ, tametsi forsan contrariam in animo premeret intentionem, quam exterius non prodit nec manifestat.

Probatur 3. Tum ex usu qui in Ecclesia invaluit, baptizandi sub conditione eos, quorum dubius ac incertus est Baptismus: tum ex Rubricis Missalis Romani.

Constans est ac probata praxis Ecclesiæ, sub conditione baptizandi eos quorum dubius ac incertus est Baptismus. *Si non es baptizatus*, ait Minister, *te baptizo*; *si es baptizatus*, *non te baptizo*. Porro si reipsa homo ille jam baptizatus est, nullus est Baptismus, qui denuo ipsi sub conditione confertur. Unde porro nullus? non ex defectu materiæ & formæ, quæ debite applicatur exterius: ergo ex solo defectu intentionis internæ in eo qui materiam & formam Baptismatis exterius adhibet: ergo necessaria prorsus est interna Ministri intentio, ut Sacramentum ratum, ac validum sit.

Idem patet ex Rubricis Missalis Romani, quod cura & auctoritate Clementis VIII. editum fuit, capite 7. de defectu intentionis. *Si quis non intendit conficere, sed delusorie aliquid agere. Item, si aliqua hostiæ ex oblivione remaneant in Altari; vel aliqua pars vini, vel aliqua hostia latent, cum non intendat consecrare nisi quas videt. Item, si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus non consecrat; quia requiritur intentio: securi si putans esse decem, omnes tamen voluerit consecrare, quas coram se habebat, nam tunc omnes erunt consecrata.*

Easdem Rubricas adoptavit Missale Parisiense, quas & sequuntur aliæ quamplures Ecclesiæ. Porro in citatis casibus non deest intentio quæ dicitur exterior, & inseparabilis est a materia, & forma debite, ac serio exterius applicatis: ergo ex solo defectu internæ intentionis nulla est in adductis casibus Eucharistiæ consecratio.

Respondet Scribonius, defectum his in casibus non tam provenire ex defectu intentionis, quam ex materia indeterminata & vaga: agens enim non potest introducere formam in materiam vagam & indeterminatam, & non debite applicatam, prout est in his casibus; atque ideo forma: *Hoc est* &c. est falsa: quia ibi nulla est materia determinata, de qua possit dicere: *Hoc est*: ergo ex defectu materiæ deficit valor consecrationis.

Verum non alius hic defectus occurrit quam intentionis. Namque non deest applicatio externa materiæ certæ, quandoquidem omnes decem hostiæ sunt coram Sacerdote; deest ergo sola materiæ applicatio per intentionem internam. Quæro enim quid sit reipsa tunc materia non esse determinatam, sed vagam? sane nihil aliud assignari poterit, nisi eam non esse determinatam per intentionem Sacerdotis volentis applicare formam his hostiis, & non illis: ergo ad valorem Sacramenti necessaria est talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem adesse non potest, ubi adest animus internus contrarius nullam consecrandi, quantumvis velit proferre exterius verba in præsentia omnium illarum hostiarum.

Probatur 4. Auctoritate Alexandri VIII. Summi Pontificis qui in Decreto an. 1690. die 7. Decemb. inter multas propositiones istam n. 28. proscripsit. *Valet Baptismus collatus a Ministro qui omnem actum externum formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvit.*

Non

Non intendo, quod facit Ecclesia. Supponit haud dubie propositio damnata, Ministrum qui serio exterius ritum Baptismi observat: alias gratis confecta, & novo fulmine in vanum attrita dicenda foret, quia scilicet nullus est Orthodoxus qui doceat valere Baptisma exterius per jocum & irrisionem datum. Igitur propositionis damnatae hic sensus est. Vallet Baptismus datus a Ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi serio observat, intus tamen statuit non facere quod facit Ecclesia, sed tantum illud simulare, ac fingere; quæ ipsamet est hypothesis intentionis externæ, quam impugnamus. (1)

Probatur 5. auctoritate S. Thomæ, & ratione, qua ille utitur 3. part. qu. 64. art. 8. *Quando, inquit, aliquid se habet ad multa (indifferenter) oportet quod per aliquid determinetur ad unum, si illud effici debeat. Ea vero quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimode agi; sicut ablutio aquæ quæ fit in Baptismo, potest ordinari ad munditiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia hujusmodi: & ideo oportet, quod determinetur ad unum, idest, ad sacramentalem effectum, per intentionem abluentis; & hæc intentio exprimitur per verba quæ in Sacramentis dicuntur, puta cum dicit: Ego te baptizo in nomine Patris &c.*

Et art. 10. *Dicendum, inquit, quod intentio Ministri potest perverti dupliciter: uno modo respectu ipsius Sacramenti; puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere; & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat. Non sine causa ultimam hanc clausulam, præcipue, addit S. Doctor, qua innuit per irrisionem, ac jocum manifestum præcipue, idest omnium Catholicorum judicio, irritum reddi Sacramentum, quamquam quoad se irritum etiam reddatur per irrisionem internam & occultam; licet quoad nos, qui de occultis non judicamus, validum præsumatur.*

In responsione ad 2. rursus Angelicus Doctor ait, *quod intentio ludrica vel jocosæ excludat primam reſtitutionem intentionis, per quam perficitur Sacramentum.* Porro ludrica, fallax, & jocosæ est intentio in eo qui intus non proponit facere ritum Ecclesiæ, sed cum dumtaxat simulare, ac repræsentare.

Quod si dicas, obviam, ac facilem esse responsionem ad totum istud S. Doctoris ratiocinium: nempe externam Ministri actionem ex ipsismet circumstantiis sufficienter determinari ad Sacramentum conficiendum: reponemus, ex circumstantiis quidem aliquatenus quoad nos, & judicium quod de veritate Sacramenti ferri debet, actionem Ministri determinari; sed quantum ad substantiam ipsam Sacramenti in se
spe-

(1) Quare Benedictus XIV. *de Syn. Diœc. Lib. 7. c. 4.* ait, *negari haud posse, grave vulnus præfata opinioni (Catharini) inflictum ab Alexandro VIII. quamquam addat, a damnationis telo illam defendere CONA R. I. Juenin, Serry, Droaen, aliosque, confixam propositionem intelligendam ratos, cum ritus externus aut non serio, sed joco & memice peragitur, aut ab illo exercetur, qui aliunde, hoc est ab aliqua exteriori circumstantia, puta a Sacramenti postulatione, non determinatur ad agendum nomine Ecclesiæ, seu tamquam Ecclesiæ Minister. Reſtituunt autem Pontifex ait, eos id conari; non efficere. Quid enim hoc demum est, nisi Lutheri doctrinam velle hac damnatione confossam? Cur autem quæſo Lutheri sententiam iterum, præsertim ambiguo verborum contextu, damnaret Pontifex, quam perspicue jam antea Synodus Tridentina subiecit anathemati?*

spectatam, per solam interiorem Ministri intentionem illam determinari necesse est.

Ratio aperta est: Quia necesse est verba formæ, v. g. *Ego te baptizo*, ab aliquo determinari ad rationem Sacramenti. Sicut enim materia ad multa indifferens, & indeterminata, per formam ad unum determinatur, ita pariter & forma, quæ plura ex se significare potest, v. g. in Baptismo ablutionem sordium, recuperationem sanitatis &c. determinanda est ad esse sacramentale: atqui non aliter quam per intentionem Ministri determinatur: ergo plane necessaria est illa intentio Ministri.

Nec dicas, verba formæ satis determinari, vel per intentionem illius qui Sacramentum suscipit, vel per intentionem Christi.

Namque I. Cum infans baptizatur, forma non potest per illum determinari: ergo non a suscipiente, sed a ministrante forma Baptismi determinatur.

II. Si per institutionem Christi verba formæ ad esse sacramentale determinantur: ergo qui vel ebrius, vel somnians verba illa proferret, verum perficeret Sacramentum, quod quantum absurdum sit, omnes intelligunt.

Confirmatur Divi Thomæ ratiocinium, ex discrimine quod intercedit inter verba speculativa & practica. Speculativa, quia totam efficaciam suam habent a significatione, a quocumque dicantur, vim suam obtinent; at verba practica, quæ vim suam totam non trahunt a significatione, non sunt efficacia nisi prolata ab eo, qui potestatem & voluntatem habet faciendi ea quæ per verba significantur. Sic Regum imperia efficacia sunt, non privatorum, tametsi verbis iisdem, quibus Reges utantur; quia nempe potestatem habent Reges, non privati. Sic etiam si Rex sine intentione, inter somniandum v. gr. aliquem occidi juberet, imperium executioni non demandaretur; quia licet Rex istud imperandi potestatem habeat, non constat tamen an velit. Ex quibus patet potestatem & voluntatem requiri in eo, qui verba practica pronunciat, ut ea efficacia sint: atqui formæ Sacramentorum verba sunt practica, operantur enim quod significant: ergo ut sint efficacia, debent esse in eo a quo proferuntur potestas & voluntas faciendi quod significant, & consequenter necessaria ejus intentio.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est, vel etiam facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana; sed sufficit ut simpliciter, ac generatim velit facere quod facit Ecclesia; quæcumque tandem illius sit, & de Ecclesia & de Sacramento, ejusque effectui, ac fine, sententia.

Non requiritur intentio finis seu effectus Sacramenti.
T. 2. p. 165. F.

Ac primo quidem non requiri intentionem finis, seu effectus Sacramenti. Probat 1. Quia Synodus Tridentina, exigit tantum a Ministro Sacramentorum, ut intendat facere quod facit Ecclesia. Non ait, ut intendat facere quod Ecclesia intendit, sed quod facit.

II. Sic expresse docet sanctus Augustinus Epistola ad Bonifacium 98.

alias

alias 23. Nec illud te moveat, inquit, quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vitam regenerentur aeternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum, sine quibus consecrari parvulus non potest.

III. Idem demonstrat constans Ecclesiae praxis: neque enim irritum usquam habitum fuit Baptisma datum a Pelagianis, licet negaret per Baptismum infantes regenerari, & a labe originali purgari; imo a Judæo & Pagano in forma legitima collatum approbavit Nicolaus I. in Rescripto ad consulta Bulgarorum: porro illi omnes haud dubie non intendebant spirituale conferre Baptismatis effectum. Neque etiam nos rebaptizamus baptizatos a Zuinglianis & Calvinistis, etsi non ignoremus illos baptizare sine intentione finis seu effectus Sacramenti: quin ne tali Baptisma isto prætatu iteraretur etiam sub forma conditionali, expresse prohibuit Concilium Rothomagense anno 1581. Præsidente Carolo Cardinale Borbonio. Antea, inquit, in plerisque nostrarum *Tom. 15.* *Conc. p.* *826. D. E* Dioceseon locis baptizati ab Hæreticis, præsertim a Calvinistis, redeunt ad Ecclesiam Catholicam, iterum tingebantur sub hac verborum forma: Si non es baptizatus, ego te baptizo; quia dubitabant nonnulli de valore Baptismi ab hujusmodi Hæreticis collati, eo quod non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum. Verum quoniam illa formula baptizandi sub conditione fuit introducta propter Baptismata occulta, & de quibus non apparebat Contra vero constabat, Calvinistas in cœtu publico baptizare in forma verborum, & materia a Christo instituta, vetamus ablutionem repeti. Idem quoque prohibitum fuit a Conciliis Remensi an. 1583. titulo de Bapt. nu. 10. Turonensi eodem anno, & eodem titulo c. 6. Aquisgranensi an. 1585. Tolosano 1590. p. 2. c. 2. nu. 5.

S. Thomas 3. parte qu. 64. articulo 10. probat Ministrum, qui perversam gerit intentionem circa finem seu effectum Sacramenti, non destruere veritatem Sacramenti; ut si quis Corpus Christi conficeret, ut eo ad veneficia uteretur: quia nempe istud ad privatam dumtaxat pertinet Ministri malitiam, quæ veritatem Sacramenti non tollit. Atqui Minister, qui vel nullum, vel etiam plane contrarium intendit effectum Sacramenti, ille ex privata malitia perversam gerit intentionem circa finem seu effectum Sacramenti: ergo &c.

Ratio a priori est, quia virtus & efficacia Sacramentorum non ex privata Ministri voluntate dependet, sed a Christo ipso Sacramentorum auctore; quam proinde Minister impedire aut retardare ad arbitrium non potest, cum Sacramentum suis est omnibus numeris perfectum. Agunt quippe Sacramenta per modum agentium naturalium, hoc est, necessario: ignis v. gr. segetibus admotus eas necessario comburit, tametsi qui ipsum admovit, contestaretur nolle se eas comburere.

Probatur 2. absolute necessariam non esse intentionem internam, ac privatam, qua Minister velit ritum Christi perficere formaliter ut sacramentalem, seu ut verum Sacramentum.

I. Quia ratum, ac validum est Sacramentum datum ab Infideli, a Judæo, ab Hæretico, qui profecto non videntur talem habere intentionem, qui

Non requiritur intentio ritus Ecclesie, quatenus verum est Sacramentum.

qui tamen eo ipso vere Sacramentum perficiunt, quo serio exterius voluit ritum Christi, & Ecclesiæ, simpliciter, ac generatim ut est ritus Christi & Ecclesiæ, perficere.

Antecedens patet ex Nicolao I. Innocentio IV.

Tom. 3.
Conc. p.
348.

Nicolaus I. consultus a Bulgaris quid sentiendum foret de Baptismo, de quo dubium erat, an a Judæo, Christiano, vel Pagano collatus fuisset, respondet Summus Pontifex c. 104. talem Baptismum, si in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi datus est, ratum esse: quod quidem adductis in medium ex Augustino testimoniis ibidem comprobatur, quorum hæc summa est, *veritatem Baptismi non pendere ex privata Ministri sententia, vel errore, sed ex virtute Christi: Hic enim est, qui baptizat.*

Innocentius IV. scribens in Librum tertium Decretalium titulo *De Baptismo* q. 9. sic loquitur: *Non est necesse quod baptizans sciat quid sit Ecclesia que baptizat, quid baptizatus; neque quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia: imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia. & tamen facit, quia formam servat; nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat.* Et q. 8. dixerat; necesse est ut Minister velit non tantum *balneare*, sed *baptizare*. Supponit hic Summus Pontifex, Ministrum v. gr. Saracenum aliquem, qui tamen nesciat quid sit Baptismus, quid Ecclesia, rogatus tamen ut faciat quod facit Ecclesia, illud reipsa facit, & quidem valide, *quia formam servat.* At Saracenus ille proculdubio privata sua intentione, ac voluntate non intendit verum perficere Sacramentum, ejusque effectum conferre, qui hæc omnia aut ignorat, aut irridet: quia tamen generalem habet intentionem faciendi quod ab ipso postulatur, & quod audivit ab Ecclesia fieri, idcirco valet, ac ratum est Baptismatis Sacramentum legitima forma ab ipso collatum; qua generali intentione voluit non tantum *balneare*, id est, vulgarem lotionem adhibere, sed *baptizare*, hoc est, ritum qui Christi est & Ecclesiæ exercere. Quia vero intentionis externæ patrōni huncce Innocentii textum ad se trahunt, de eodem paullo post recurret dicendi occasio.

Tom. 2.
Conc. p.
38. D.
Ibid. p.
1216. C.

II. Constat ex usu & praxi Ecclesiæ, pendente dubio circa veritatem collati Baptismatis, hoc unum duntaxat exploratum fuisse, an debita materia & forma collatum fuisset. Ita Concilium Nicænum primum generale Can. 19. Baptisma Paulianistarum idcirco rejecit, quod in forma peccaret. Carthagenense V. cap. 6. Pastores admonet ut diligentissime inquirent, num reipsa infantes baptizati sint, & si nulli adsunt testes collati Baptismatis, eos baptizent; nulla prorsus facta inquisitione intentionis aut privata sententiæ illius Ministri, qui baptizat.

In famosa pariter Catholicorum cum Donatistis controversia, nulla excitata legitur quæstio de intentione privata Ministri, sed tantum de verbis, ac ritu, quo datus fuisset Baptismus; itaut si verbis Evangelicis: *In nomine Patris &c.* Marcion Baptismum consecrasset, integrum, ait S. Augustinus, fuisset Sacramentum.

Non requiritur intentio faciendi quod facit Ec-

Probatur 3. necesse non esse ut Minister velit facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana, sed satis esse si velit generatim facere quod Ecclesia facit, quaecumque ille in mente habeat Genevensem v. g. aut aliam. Ratio est, quia qui intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis, ille generatim facere intendit, quod facit vera, & universalis Christi

si Ecclesia, licet ex errore credat Genevensem Ecclesiam veram, & Orthodoxam esse; qui error privatus non destruit veritatem generalis intentionis faciendi, quod facit Ecclesia Christi, adeoque neque destruit integritatem Sacramenti: generalis autem voluntas illa seu intentio faciendi quod Ecclesia Christi facit, determinat ritum externum, ac materialem ad esse sacramentale, seu ex ritu vulgari, ac profano, peculiarem facit, sacrum & divinum.

Non requiritur ad valorem Sacramenti, ait Cardinalis de Lugo, de Sacramentis disput. 8. sectione 2. quod Minister velit explicite operari nomine Christi, aut ut Minister ipse; sufficit enim id implicite velle, quod multis modis contingere potest. V. gr. si quis velit facere, quod facit Ecclesia, seu uti illius verbis & rebus eodem modo, quo Ecclesia eis utitur; vel etiam non cogitando de Ecclesia universali, velit facere quod facit talis Ecclesia particularis, vel quod facit talis Parochus, vel quod faciunt aliqui, apud quos auditur illa signa adhiberi tamquam caeremonias religiosas: his enim omnibus modis apprehendit, aliquid latere sub illis signis, quod, quidquid illud sit, in confuso intendit. Hæc Cardinalis de Lugo.

Accedunt in confirmationem Conclusionis nostræ gravissima rationum momenta.

Ex parte Ministri, qui cum in Sacramentis administrandis, non privatam, sed publicam sustineat Christi, & Ecclesiæ personam, nec suo, sed Ecclesiæ nomine, ac auctoritate agat, privata sua intentione falsa & erronea opus Dei quod tractat, inficere non potest. Hac potissimum ratione Donatistas impugnabat S. Augustinus.

Ex parte ipsorum Sacramentorum, quæ sic a Christo Domino facta & instituta sunt, ut tamquam causæ necessariæ determinantur ad gratiam conferendam, quoties debite perficiuntur, nec ullus est obex ex parte suscipientis. Sacramenta quippe publica sunt Religionis symbola, quibus homines in unum Religionis corpus coadunantur & colligantur, Deo consecrantur, ac Christianæ fidei defensionem sese obligant: res autem hujusmodi ex se vim habent, eamque exerunt, tametsi Minister privata sua voluntate eam aut retardare, aut penitus auferre cogitaret. Sic v. g. scriba seu Notarius publicus qui Contractum ad legem & formam a Principe præscriptam accurate describit, partes contrahentes ligat, licet eas intus & animo ligare nolle; & Judex sententiam pronuncians ut reum absolvat, vere eum absolvit, quamvis intus renuat, ac repugnet. Simili ergo ratione Minister Sacramentum vere conficit, ejusque producit effectum, cum omnia necessaria observat, licet intus nolit aut Sacramentum perficere, aut ejus effectum conferre: celebrantur enim per illum necessaria mysteria, quæ non ex privata ipsius, sed ex publica Ecclesiæ fide, ac intentione operantur. Perinde esset, ac si quis diceret: Volo ignem segetibus admove, sed nolo eas comburere: absurdus profecto ille foret, qui causam ad comburendum necessario, ac physice determinatam applicaret, & simul nolle ejus effectum, nempe combustionem. Duæ istæ voluntates: Volo serio facere quod facit Ecclesia, & : Nolo facere Sacramentum, aut ejus effectum conferre, sese mutuo impugnant, ac destruant.

Ex

III. Ex parte Eccle. sic. Ex parte Ecclesiæ, quæ ratum habet Baptismi Sacramentum verbis Evangelicis consecratum ab Infideli, a Judæo, ab Hæretico, a Sociniano, quibus haud dubie non inest animus seu intentio aut Sacramenti formaliter sumpti, aut effectus vel finis illius.

De intentione nata. Quæres I. an intentio debeat esse absoluta, & an sufficiat conditio-

absoluta & conditionata. Resp. Absolutam esse debere, nec conditionatam sufficere, nisi statim transeat in absolutam.

Prima responsionis pars ostenditur, quia intentio debet esse efficax: at sola absoluta talis est: ergo est necessaria.

Secunda pars explicatur: quia conditio appositæ intentioni, vel est de præterito, vel de præsentī, vel de futuro.

Si est de præterito, vel præsentī, necesse est ut vel omnino destruat intentionem, vel ut illam supponat efficacem & absolutam. Nam si conditio illa nec fuit, nec est, eo ipso intentionem destruit, quia voluntas conditionata, non posita conditione, nulla est: si vero conditio illa fuit, vel est, intentio transit in absolutam; quia voluntas sub conditione, posita conditione fit absoluta. Sic v. g. qui diceret: Ego te baptizo, si non es baptizatus, intentio illius fit absoluta & Baptismum perficit, si reipsa homo ille baptizatus non est: si autem baptizatus est, intentio destruitur, & nullum est Sacramentum.

Si autem conditio appositā sit de futuro, semper est contraria substantiæ Sacramenti; v. g. si quis diceret: Ego te absolvo a peccatis, si restitutionem feceris. Ratio est, quia conditio de futuro suspendit præsentem intentionem, & efficit ut Minister in præsentī non habeat voluntatem faciendi Sacramentum. Quod si, inquires, postea impleatur conditio, an tunc saltem erit Sacramentum? Resp. negative; quia non potest fieri Sacramentum nisi adsit materia, & forma Sacramenti: at postea cum impletur conditio, non adest materia, & forma Sacramenti; & quæ prius posita supponitur, nec amplius superest, nec vere sacramentalis fuit, defectu præsentis intentionis.

Quærent aliqui, an valeret hæc conditio: Ego te baptizo, si es prædestinatus. Nonnulli affirmant, si nempe conditio reipsa posita sit, quia parum refert quod ignoremus an posita sit nec ne: sicut, inquit, valet ista. Ego te baptizo si non es baptizatus, etsi ignoremus, an ea conditio posita fuerit. E contra contendunt alii, non sufficere intentionem illam conditionatam, quia conditio quæ apponitur in actionibus vel contractibus humanis, talis esse debet, ut humano modo cognosci possit, alioquin semper dubii & incerti essemus de valore actionum, & contractuum humanorum: atqui illa conditio: Ego te baptizo, si es prædestinatus, non potest humano modo cognosci: ergo, &c.

Quæritur etiam, an isthæc intentio conditionata: Ego te baptizo, si es Catholicus, non autem si es Hæreticus, sufficiat: negant aliqui cum Scoto. Ratio ipsis est, quia qui sic baptizat, non intendit facere quod facit Ecclesia; quia Ecclesia intendit ut Sacramentum validum sit, etiam si conferatur Hæretico. Aliis tamen contraria placet opinio, quia si ta-

si talis conditio revera ponitur, jam intentio Ministri, ut dictum fuit, transit in absolutam.

Quæres 2. an, ut validum sit Sacramentum, necesse sit intentionem Ministri dirigi ad certam aliquam personam vel materiam, absque illo substantiali errore.

An intentio ad certam & determinatam personam dirigi debeat.

Resp. affirmative. Prima pars manifesta est ex ipsis Sacramentorum formis; Ego te baptizo: Ego te absolvo, quibus certa & determinata persona designatur, ad quam dirigitur intentio Ministri. Similiter in forma Eucharistiæ pronomen, *hoc*, designat determinatam materiam consecrandam. Ratio Communis est, quia intentio Ministri debet esse efficax & operativa; operationes autem sunt circa singularia. Secunda pars, videlicet intentionem debere esse sine ullo substantiali errore, probatur, quia si intentio caderet in hanc materiam vel personam, & actio sacramentalis versaretur circa aliam, talis actio non procederet ex tali intentione, ac proinde esset actio sine intentione: requiritur autem, ex dictis, in Ministro Sacramentorum intentio.

At, inquires, licet error substantialis adversetur veritati Sacramenti Matrimonii: non tamen videtur esse contrarius veritati absolutionis sacramentalis: namque valida foret absolutio, si absolverem Petrum legitime sua mihi confitentem peccata, licet existimarem Paulum esse qui confiteatur peccata sua, & hoc modo errarem in persona.

Respondetur hoc totum pendere ex intentione. Nam si ego intendam absolvere illam personam quæ sua mihi peccata confitetur, etiamsi nesciam quæ sit illa persona, valida nihilominus est absolutio, quia intentio directe fertur in personam confitentem: unde error ille, quo puto personam illam esse Paulum, cum tamen sit Petrus, substantialis non est, sed accidentalis. Si tamen præcise intenderem absolvere personam Pauli, excludendo omnes alias personas, tunc nulla foret absolutio, nisi persona Pauli confiteatur.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus primam Conclusionem.

Ex triplici capite Objectiones illæ repetuntur. 1. Ex factis historicis 2. Ex sanctis Augustino, Thoma, & Innocentio IV. 3. Ex rationibus, ac momentis Theologicis.

Objectiones ex factis historicis.

Objicies itaque 1. Ratum, ac validum est Baptisma per jocum, & irrisum etiam externam & manifestam collatum, quanto magis per internam, ac latentem?

Antecedens exemplis ex Historia Ecclesiastica depromptis probatur.

I. S. Athanasii, qui cum puer esset, inter ludendum in littore maris socios suos pueros baptizavit; quem Baptismum approbavit Alexander navi.

Epi-

Episcopus Alexandrinus. Factum referunt Rufinus L. 1. Hist. c. 14. Socrates Lib. 1. cap. 15. Sozomenus Lib. 1. cap. 17.

S. Genesii II. S. Genesii, qui cum in theatro mysteria nostræ Religionis mimice repræsentaret, subito ad fidem conversus ab alio mimo baptizatus refertur; cujus Baptismus ratus habitus fuit, utpote non iteratus. Rem narrat Ado in suo Martyrologio ad diem 25. Augusti.

Judæi „ III. Idem legitur de Dioscoro quodam Architheatro, nugæ inter
cujusdā. „ & ludos theatrales Baptismus suscipiente, de quo August. epist. 221.

IV. Judæi illius qui a sociis in littore maris ludentibus baptizatus est, narrante Nicephoro L. 3. Hist. c. ultimo.

Resp. 1. Distinguo ant. Ratum, ac validum est Baptisma per jocum & irrisiōem etiam externam datum, ita ut jocus & irrisio sit externus dumtaxat finis collati Baptismatis, concedo: itaut sit finis internus; idest, mere jocosa, ficta, & simulata sit Baptismatis repræsentatio, nego. Duobus itaque modis exterior Ecclesiæ ritus per jocum & ludum exerceri potest.

Ludus
perestef-
se finis
actionis
externus
vel in-
ternus.

Primo, animo illum exercendi, quamvis extrinsecus finis sit ludus, & animi oblectatio: quæ jocosa intentio non adversatur substantiæ Sacramenti; quia non destruit objectum intrinsecum; sed addit dumtaxat finem extrinsecum, qui finis non tollit veritatem, sed honestatem tantum actionis: honestas porro illa ad substantiam Sacramenti non pertinet. Ita sacerdos, verb. gr. qui vult absolvere poenitentem, quamquam lucri causa, vere absolvit, quia finis ille perversus non vitiat substantiam Sacramenti.

Secundo, ritus exterior Ecclesiæ per jocum ita potest observari, ut fictæ dumtaxat, simulate, ac pure mimice repræsentetur, quæ profecto jocosa intentio veritatem Sacramenti prorsus destruit.

Porro dici verissimiliter potest, in exemplis adductis ludum, & derisionem externum dumtaxat fuisse actionis finem, atque veram his in casibus adfuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia, quamquam ad ludum, & oblectationem. Conjectura eo nritur, quod, si Historicis fides, iteratus non fuerit Baptismus sic per ludum collatus; & quod ipse puer Athanasius non alios, quam Catechumenos baptizaverit, iis omnibus rite observatis, quæ in Ecclesia solebant observari, interrogationibus & responsis.

Factum
Athana-
sii incer-
tum ac
dubium.

Resp. 2. Factum Athanasii dubiæ admodum, & incertiæ esse fidem, de quo Historici dubitanter loquuntur. Rufinus, qui ait se hanc historiam ab iis, qui cum Athanasio puero vitam duxerant, accepisse, ait: Ferunt sic statuisse Alexandrum: nempe approbatum ab eo Baptismum quem puer Athanasius inter ludum dederat. Socrates de illo Baptismo silet, ac refert dumtaxat, pueros illos imitatos esse Sacerdotes, & Collegium sacrorum virorum, quorum alter Præbyteri partes agebat, alter Diaconi. Sozomenus ait: *Memorant*; Nicephorus: *Ferunt istud evenisse*.

Suspicio falsi inde maxime augetur, quod ex ea narratione sequatur, Athanasium factum fuisse Episcopum cum annum vigesimum quintum vix attigisset. Namque referunt, factum istud contigisse sub Alexandro, qui cum

cum ē vivis excessisset versus finem anni 311. non potest historia hæc ante finem anni 312. collocari, (1) quo tempore, si Baronio fides, natus erat Athanasius annos duodecim. Jam vero Athanasius in Nicæno Concilio, quod celebratum est anno 325. Diaconus erat, & inter celeberrimos hujus ævi Theologos eximium locum obtinebat, factus est autem Episcopus aliquot post menses; ac proinde explicari vix potest quomodo aut puer luserit coram Alexandro, aut quomodo tam juvenis creatus fuerit Episcopus, ea præsertim ætate, qua multi conquesti fuerant Paulinianum S. Hieronymi fratrem, annos natum dumtaxat triginta, ad Ordinem Presbyteratus promotum fuisse. Et sane inter tot falsa, & commentitia, quæ Ariani Athanasio crimina objecerunt, istud ætatis vitium, cum in Episcopum consecratus fuit, non omisissent, de quo tamen ne verbum quidem eos fecisse intelligimus. (2)

Adde, Historicos concordēs non esse in iisdem referendis circumstantiis. Socrates ait Alexandrum, dum prætergrederetur, ejusmodi ludum vidisse: Sozomenus, cum solus convivas expectaret: Nicephorus, cum loco sublimiori federet.

Patres Benedictini in Vita S. Athanasii, Tomo primo ipsius Operum præfixa, p. 3. ubi verba Rufini retulerunt, addunt: *hanc Rufini historiam grandi apud eruditos laborare suspitione: etsi enim per Athanasii ætatem minime repugnaret hujusmodi lusus; quod haud facile tamen concedatur de adolescente, cui ex memoratis superius vix minus duo de viginti annorum tum adscripsimus; non is erat Alexander, qui tam seria in re ludum puerorum ratum haberet.* Vide Tillemontium in sanctum Athanasium nota 2. ubi de hac historia fuse pertractat. (3)

Ad factum S. Genesii, dicimus pariter incertum esse, an vero fluminis
Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI. M nis

(1) Error hic latet, non facile sanandus nisi Parisiensis editionis, quæ mihi ad manus non est, collatione. Hoc scio ex accuratissimis Sollerii calculis Alexandrum an. CCCXIII. Episcopum Alexandrinum renunciatum.

(2) Falsum id est. Aliud omnino nos docet Epistola Amonis ad Theophilum Alexandrinum relata a Papebrochio ad XIX. Maji, Fuisse narrat improbos, qui Athanasii ad Alexandrinam insulam provecti nimiam juventutem caussati, Ecclesiam in Factiones scinde-re conati sunt. Porro si tunc Athanasius tricesimum aut paullo infra annum ætatis decurrebat, fieri non potuit, ut nimiam ejus juventutem accusarent, hinc electionem ejus quasi illegitime factam calumniarentur. Igitur ex relatis ab Amone, verosimile prorsus sit vigesimo sexto fere a Nativitate anno, non satis matura nempe tanto muneris ætate, sed quam gesta ab eo præclarissima anno abhinc uno in Nicæno Concilio abunde compensarent, acclamatum Episcopum; atque ita sæculi 4. annum 13. in quem factum inciderat, Athanasii pariter ætatis decimum tertium fuisse, sic ut satis apte in eum quadrent dicta historicorum, qui *puerum impuberemque* fuisse narrant.

(3) Non assertior tamen, inquit Sollerius in Patriarch. Alexandr. Histor. Chronol. nu. 201. nec tanti roboris video ejus argumenta, ut non potius cum Pagio existimem, totam Rufini narrationem verisimilitudinis limites non excedere.

Igitur Athanasium ajo baptizasse pueros per ludum extrinsecum, minime per intrinsecum, & inherenter baptismum: etenim non ille dumtaxat representare aut fingere, quod faciunt Ministri Ecclesiæ, molitus est; sed cum ex animo per ritum externum hoc, quod viderat ab Episcopis, conaretur; in eo dumtaxat deflexit, quod universam actionem, quam Ecclesia refert ad gratiam efficiendam in suscipiente, ipse ad propriam oblectationem retulit. Non igitur pertinebat jocus aut fictio ad Baptismum ipsum, ejusque intentionem; sed situs totus erat in simulatione Episcopalis fastigii, & oblectatione, quam per rem serio & ex animo tractatam consecrabatur,

(1) Hæc

Factum
S. Gene-
fi etiam
incer-
tum.

nis Baptismo fuerit revera baptizatus. Martyrologium Romanum ad diem vigesimam quintam Augusti narrat eum, cum in Theatro, spectante Diocletiano, mysteriis nostris illuderet, Deo inspirante subito conversum, ac baptizatum fuisse. Ado vero in Martyrologio ait, finxisse Genesium se agrotare, evocatos fuisse pseudopresbyterum & Exorcistam, statimque a Deo calitus inspiratum, credidisse, ac baptizatum fuisse: qui Baptismus, si ratus ac verus fuit, ab illo ficto Sacerdote datus est animo faciendi quod facit Ecclesia; quamquam ad jocum & irrisionem, tamquam ad finem extrinsecum, totam hanc actionem re-tulerit. Quod si nullum fuisse Baptismum illum contenderis, dicendum erit, Genesium proprio sanguine, ac ardentissima charitate baptizatum fuisse. Scribit enim Uluardus ad diem vigesimum quintum Augusti, eum constanter pro Christo mortem sustinuisse, ac mediis in tormentis in hac eximia verba prorupisse: *Non est Rex prater Christum, pro quo si milles occidar, ipsum mihi de corde auferre non poteris.* (1)

ADDI-

(1) Hæc postrema responsio ceteris præferenda. Opinor enim nulla ratione idonea ejus baptismum in theatro fabulis accenseri: nec enim me quidquam movet Scriptorum veterum silentium, & sequiorum in facto enarrando inconstantia, ac dissidium, mala quotidiana veterum Historiarum. Nil ergo curandum, quod Ado Viennensis ferat baptizatum a Christiano Sacerdote in scenam productum; alii id rejiciant ad tempus a scena peracta. Surius a Mimo jussu Angeli ad serio graviterque rem tractandam admonito; alii ab ipso Angelo. Cuncta enim hæc judicia variantia aut a fide Auctorum, quæ sincera nobis Ruinartus collegit, & in lucem protulit, palam discedunt, aut ex perperam intellectis profecta sunt. Quidquid hic enim difficultatis se offert, hoc omne inspectis diligentius actis, & ipsa recta eorum interpretatione componitur. Sic vero habent acta: *Quandam die cum B. Genesius Magister Mimithela artis vellet Diocletiano Ludum exhibere de mysterio Christiana observantia in medio theatri quasi agrotus se postulavit baptizari* Evocato Presbytero, & Exorcista, repente Deo inspirante credidit; Nam illi cum juxta Lectum ejus resedissent, dicunt ei: quid ad nos ministri filiole? Genesius jam non simulate ac fide, sed ex puro corde respondit: quia accipere cupio gratiam Christi, per aquam renatus liberer a ruina iniquitatum mearum. Cumque Sacramentorum mysteria complessent; & indutus vestibus albis esset, veluti per ludum a militibus raptus, & ad similitudinem Sanctorum Martyrum de Christi discutiendus nomine Imperatori fuisset exhibitus, stans in editiori loco ita concionatus est; Audi Imperator, & omnis exercitus, Sapientes, & populi hujus urbis: ego quotiescumque Christianum vel nominatum audi-vi, exhorui, & in Confessione permanentibus insultavi. Ego etiam parentes meos & af-fines causa Christiani nominis execratus sum; & in tanta derisione habui Christianos, ut mysteria eorum diligenti examinatione perquirerem, ut ex eorum significatione ludum vobis exhibere vellem. At ubi aqua me nudum tetigit, & interrogatus credere me respon-di; vidi super me manum calitus venientem, & Angelos radiantes super me stetisse, qui omnia peccata, quæ ab infantia feci, recitaverunt de libro, quæ mox in ipsa aqua laverunt, in qua in conspectu vestro perfusus sum, & mihi candidiorem nive postmodum ostenderunt. Nunc igitur inclyte Imperator, & vos omnes populi, qui de Mysteriis risistis, mecum credite Dominum verum esse Christum &c. Ex his enim ad Sobriæ Cris-tes leges appensis liquet primum, æquivoco illo Presbyteri nomine deceptum Adonem, ut Christianum Sacerdotem in theatrum productum ad functionem crederet; id enim di-cere, & a Sacerdotum ejus temporis sanctitate abhorret, & Diocletiani, qui Ludo ad-fuit, conspectus prohibet. Personatus igitur & Presbyter, & Exorcista eo loco cogitandus venit; & non Angelum, sed hos ipsos, & in theatro ac inter ludendum, non postea, & finita Scena, Baptizationis ritum peregisse textus ipse convincit. Eosdem vero, ut Surius dixit, imperio Angeli rem omnem sincero, & ex animo perfecisse, & sine vade asseritur, ac pro libitu, nec fidem meretur; etenim siquid Angelo circa mimos illos ne-gotium demandatum esset, conveniebat potius, ut prohiberet, ne adeo sacrum opus ad Spectantium risum in theatro ageretur. Igitur in theatro, a mimis ficto animo & scenæ solius

A D D I T I O.

(*)

Dioscori conversio, ut obicitur, fabulosa est. Nomen Architheatri argumento huic occasionem dedisse videtur; at Dioscorus non Architheater, sed Archiater, seu Protomedicus fuit, ut ex probatoribus *MSS.* legunt eruditi *Congreg. S. Mauri*. Sed nec nugas inter mimice baptizatus est. Scribit equidem in cit. *Epist. Augustinus* eum Sacra Christiana amplexum posita nugacitate: at istud, non alio sensu, quam quod votum, quod egrotante filia de Christi fide Dioscorus conceperat, non prius deinde, quam cecitate, & paralyti a Deo percussus, ac monitus, exolverit.

(*)

Ad quartum: Ex ipsa Nicephori narratione constat, pueros illos re ipsa voluisse facere quod in Ecclesia fieri viderant, quamquam ludum sibi tamquam finem proponeret. Omnia siquidem rite observarunt: consentum illius quem baptizarunt prius rogaverunt; tum ad Ecclesiam duxerunt, ubi a Sacerdote Communionis signum acceperunt.

*Objectiones ex sanctis Augustino, Thoma, & Innocentio IV.
Expenditur mens sancti Augustini.*

Quaestionem nostram versare potissimum videtur *S. Aug. l. 7. de Baptismo*, contra Donatistas c. 53. ubi quaerit an approbandum sit Baptisma datum vel acceptum in Ecclesia Catholica, aut extra Ecclesiam Catholicam, sive cum simulatione & fallacia, sive absque joco & irrisione. Solet enim quaeri, ait, utrum approbandum sit Baptisma, quod ab eo, qui non accepit, accipitur, si forte hoc curiositate aliqua didicit, quemadmodum dandum sit; & utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, aut sine simulatione: si cum simulatione, utrum fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea quae putatur Ecclesia, an jocans, sicut in mimo: & quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in haeresi vel schismate sine fallacia, idest, animo non simulato; & utrum in haeresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam inter agendum repentina pietate moveatur. Quamquam talem si etiam illi conferamus, qui in ipsa Catholica fallaciter accipit; mirum si dubitatur quis cui praefereendus sit: quid enim profit animus veraciter dantis fallaciter accipienti, non video: sed arbitremur aliquem etiam fal-

T. 9. p. 102. E. F.

M 2

laci-

folius studio, inauguratio Genesii in Christianum facta est. Quare omnis, quae secuta est in Genesio, commutatio & ipsa peccatorum eius abolitio fidei Genesii charitate informata adscribenda venit. Neque enim commemoratio visionis facta a Genesio aquae illi quidquam deferre putanda est; si enim partes aliquas instrumenti aqua a mimis affusa habuisset in expiatione Genesii, non Angeli dicerentur lavisse peccata, sed mimi, qui eam ministraverunt. Igitur per verba illa: *mox in ipsa aqua laverunt* non efficientia aquae tribuitur, sed dumtaxat ejus cum causa efficiente gratiae consortium indicatur; ad eum fere modum, quo dicere solemus, veteribus in Circumcisione reuissum originis peccatum. Etenim quemadmodum hoc dicens nil efficacie circumcissioni ipsi tribuit, aut fidei, quae tunc justificabat, detrahit; ita opinor perinde cum illo dicto integrum stare, Genesum sola fide per charitatem formata justificatum esse.

laciter dantem, cum & tradens & accipiens fallaciter agant in ipsa unitate Catholica, utrum hoc magis Baptisma sit acceptandum, an illud quod in mimo datur, (minus hic pro ludo usurpatur, ita ut sensus sit, quod in ludo datur) si quis existat qui fideliter subito commotus accipiat: an quantum ad ipsos quidem attinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, & irridentem in Ecclesia; ad ipsius autem Sacramenti integritatem nihil interfit. Si enim nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant: cur extra interfit, non video; quando ille qui accipit, non simulatione palliatus, sed Religione mutatus est. An plus valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur, & in quibus agitur? Et tamen si postea prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.

Sed nobis tutum est, in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt: id autem fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri, & Salvatoris Jesu Christi, universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Verumtamen si quis forte me in eo Concilio constitutum, ubi talium rerum quaestio versaretur, non præcedentibus talibus, quorum sententias sequi mallet, urgeret ut dicerem quod ipse sentirem: si eo modo affectus essem, quo eram cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicumque, & a quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent: quamquam eis ad salutem spiritualem non prodesset, si charitate caruissent, qua Catholice infererentur Ecclesiæ... sicut jam præteritis Adjutorum statutis, non dubito etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipitur.... ubi autem neque societas ulla esset ita credentium, neque illa qui tibi acciperet, ita crederet, sed totum ludicre, & mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus esset Baptismus, qui sic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum, concordæ oratione, & impensis supplicii devotione gemitibus implorandum esse censerem; ita sane ut post me dicturos sententias, ne quid jam exploratum, & cognitum offerrent, humiliter expectarem: quanto magis ergo nunc sine præjudicio diligentioris inquisitionis vel majoris auctoritatis, illud dixisse accipiendus sum. Describendus fuit, quamquam prolixior, hic Augustini integer textus, ut ejus mens, ac sententia introspecti facilius possit.

Multa eo loci quærit S. Aug. sed non omnia dissolvit. Quærit enim

I. Utrum approbandum sit Baptisma quod ab eo qui non accepit (hoc est non baptizato) accipitur.

II. Utrum nihil interfit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, vel sine simulatione.

III. Utrum validum sit Baptisma quod in Ecclesia vel schismate suscipitur ab homine simulante & fallente; & utrum validum sit quod animo irridente in Theatro accipitur.

IV. Quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine fallacia.

V. Utrum validum sit Baptisma in hæresi fallaciter, an in mimo, qui subito convertitur, cum fide.

VI. Cum

VI. Cum & tradens & accipiens fallaciter agunt in ipsa unitate Catholica, utrum hoc Baptisma magis sit acceptandum, quam illud quod in mimo seu ludo confertur; & an nihil intersit quoad Sacramenti validitatem.

Ut porro his quæstionibus respondeat S. Augustinus, hoc utitur principio: nempe in Catholica Ecclesia nihil interesse ad validitatem Sacramenti, utrum fallaciter, an veraciter detur, quia utrique idem agunt, qui veraciter & fallaciter dant.

Ex isto autem principio infert S. Doctor, se perspectum satis non habere, cur non valeat Baptisma extra Ecclesiam datum, quando ille qui accipit, religione mutatus est.

Ut autem ostendat pari jure & æquali ratione validum esse Baptismum quo abluitur mimus de repente conversus, quo jure validus est Baptismus in Ecclesia fallaciter datus & acceptus, subjungit: An plus valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, idest, Fideles in quorum societate datur Baptismus fallaciter, quam ad frustrandum illi fallaces Ministri a quibus in illa eadem Ecclesia Sacramentum confertur? Deinde probat hujusmodi Baptismum validum esse, quia nemo eum repetit, cum fallacia detegitur, sed aut excommunicando punitur, aut poenitendo sanatur. Unde tota S. Doctoris ratiocinatio eo recidit: Tam validus censeri debet Baptismus datus in ludo alicui de repente ad fidem converso, quam validus est Baptismus a fallacibus in Ecclesia Catholica, seu quæ putatur Catholica, datus & acceptus: atqui validus censetur Baptismus datus & acceptus in Ecclesia a fallacibus; nam veraces qui componunt Ecclesiam, plus valent ad confirmandum Baptismum, quam fallaces, a quibus datur & accipitur, ad illum frustrandum; & præterea hujusmodi Baptismus non reperitur, cum detegitur fallacia; ergo validus est quoque Baptismus in ludo collatus alicui repente converso.

Nihilominus tamen subinde declarat S. Doctor, cum in nullo Catholico Concilio terminata sit ista quæstio, utrum integrum sit validumque Baptisma quod inter ludendum aliquis de repente conversus accepisset, se nolle ulterius in eam progredi opinionem. Verumtamen addit, interrogatum in Concilio se nequaquam dubitaturum habere eos Baptismum, qui ubicumque, idest, etiam in ludo sine sua simulatione & cum aliqua fide verbis Evangelicis consecratum illud accepissent. At vero quantum spectat ad aliud Baptisma quod in ludo datur, ubi nulla est societas credentium, neque ille qui acciperet, ita crederet, sed totum ludicre & joculariter ageretur, tum ex parte dantis, tum ex parte accipientis, utrum hujusmodi Baptisma approbandum foret. divinum auxilium imploratum esse censeret.

En analysis doctrinæ S. Augustini in loco qui objicitur, quæ breviter ad hæc tria capita revocari potest.

Primo: quærit utrum Baptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia, vel ea societate quæ putatur Ecclesia, validum sit, necne.

Secundo: utrum Baptisma ludo collatum alicui de repente converso, ratum, ac validum sit.

Tertio: utrum valeat Baptisma extra societatem credentium omnino ludicre a mimo datum alteri mimo sine fide illud accipienti.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI,

M 3

Cir-

August.
sententia
ad
tria ca-
pita re-
vocatur.

Circa tertium caput, declarat se nihil determinare velle, sed expectandum Spiritus Sancti oraculum quo illa quaestio dilucidetur.

Baptis-
mum
fallaci-
ter da-
tum va-
lidum
esse pro-
bat S.
August.
tribus
momen-
tis.

Circa secundum, ait tutius esse non progredi aliqua temeritate sententiae; attamen addit se in Concilio constitutum huiusmodi Baptisma validum habiturum.

Circa primum autem, utrum scilicet Baptisma in Ecclesia a fallacibus datum & acceptum validum sit, necne, non dubitat, quin imo affirmat expresse, huiusmodi Baptisma validum esse: hisque probat momenti loco citato.

I. Quia ea sententia, quae asserit Baptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia validum esse, nititur tamquam principio ad probandum Baptisma quoque illud validum esse, quod in ludo alicui repente converso datur. Tota enim ratiocinatio sancti Augustini, ut supra ostendimus, in hoc coincidit: si primus Baptismus fallaciter in Ecclesia collatus, validus est, cur secundus in ludo alicui repente converso datus validus non erit?

II. Sanctus Augustinus declarat se fretum praeiudiciis Majorum statutis non dubitare quin habeant Baptismum, qui quamvis fallaciter accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur Ecclesia: atqui quod Majorum statutis ratum est, illud firmum habetur & certum: ergo certum videbatur S. Augustino, Baptisma fallaciter datum, ratum esse, & validum.

III. Declarat sanctus Augustinus Baptisma fallaciter datum in Ecclesia, non solere repeti, etiam cum fallacia deregitur; sed, inquit, *aut excommunicando punitur, aut poenitendo sanatur*; atqui Baptisma quod non repetitur, validum est, ac firmum: ergo &c.

Argu-
mentū.

Ex his omnibus sic arguitur contra Conclusionem nostram: Illa Ministri intentio necessaria non est, sine qua docet S. Augustinus ratum, ac validum esse Sacramentum: atqui S. Augustinus docet sine interna Ministri intentione datum Baptisma ratum & validum esse. Probat: Quia docet ratum & validum esse Baptisma fallaciter datum, & acceptum in Ecclesia Catholica, seu quae putatur Catholica: atqui nulla esse potest interna intentio in Ministro fallaciter agente, vel in subiecto fallaciter recipiente: ergo &c.

Totus difficultatis nodus in eo versatur, quid nempe per fallaciam sanctus Augustinus intelligat: an defectum seu absentiam fidei dumtaxat, an debitae intentionis.

Vasquez in 3. par. disp. 138, num. 48. & sequentibus, ait S. Augustinum reipsa dubitasse de Baptismo absque intentione Ministri collato, & propendisse in eam partem, ut simulatio Ministri non noceret, saltem quando ex parte recipientis fides aliqua & intentio adesset; quia nimirum Augustino perspecta non fuit ea veritas de necessitate intentionis in Ministro, quae nondum fuerat aperte a Conciliis definita.

P. 120.
col. 2.

Ego sane fateor, ait Cardinalis de Lugo de Sacramentis disput. 8. sect. 3. num. 45. Augustinum in eo capite de multis dubitasse, de quibus modo propter clariorem Conciliorum lucem nobis exhibitam, amplius non dubitamus. Video etiam, pergit de Lugo, (id quod in aliis materiis ipsi

Augu-

Augustino & aliis Patribus accidit) pro zelo in hæresim, quam impugnabant, in partem adversam acriter inclinasse: quia nimirum Donatistæ negabant, validum esse Baptismum ab Hæreticis collatum, Augustinum adeo in Baptismi valorem inclinasse, ut de Baptismo etiam mimice & per jocum collato & suscepto dubitavit, an validus reputandus esset, necne. Ita Cardinalis de Lugo, qui tamen statim responsionem, quam mox afferemus, subjicit.

Resp. Itaque distinguendo istam propositionem: S. Augustinus docet validum esse Baptisma datum cum fallacia & simulatione, & nomine fallaciæ intelligit sanctus Doctor defectum seu absentiam fidei, aut etiam de Sacramento ejusque effectu Ministri sententiam, concedo: & intelligit defectum seu absentiam debitam in Ministro intentionis internæ, qua generatim velit facere quod facit Ecclesia, nego. Simulatio & fallacia de qua sanctus Augustinus, importat tantum defectum seu absentiam fidei in Ministro circa ritum quem usurpat. Confert aliquis Baptisma, sed non credit Baptisma remittere peccatum; non credit Baptisma esse Sacramentum; non credit illud a Christo esse institutum: ille certe fallax est, ac merito dicitur; ut quid enim confert quod putat inutile aut falsum? Hæc autem fallacia non tollit intentionem internam Ministri, qui ritum Ecclesiæ exercendo, potest velle generatim facere quod facit Ecclesia, licet credat Ecclesiam nihil nisi profanum producere per ritum quem exercet. Hunc esse S. Augustini sensum his momentis suaderi potest.

Solvitur
argumē-
tum.

I. Quia quæstionem proposuit de illo qui non erat Christianus, sed qui *vana curiositate* ritum Baptismi didicit, an revera baptizaret. Huic autem quæstioni alia dubia subnectit, quæ a priori pendent, de iis nempe qui simulant fidem quam non habent, an valide baptizent, vel baptizentur: ergo per fallaciam intelligit defectum fidei.

II. S. August. opponit Baptismum in Ecclesia vel hæresi fallaciter receptum, Baptismo recepto in ludo cum fide: *An, inquit, plurimum distet inter credentem in mimo, & irradientem in Ecclesia*: ergo excludit dumtaxat a Ministro fallaciter agente, fidem; seu per fallaciam intelligit tantum defectum seu absentiam fidei.

III. Quærens utrum validum sit illud Baptisma quod in Ecclesia datur fallaciter, opponit fallaces a quibus Sacramentum in Ecclesia administratur, veracibus, in quorum societate confertur; & quærit utrum id quod est in veracibus, sit validius ad confirmandum, quam id quod est in fallacibus ad frustrandum: *An plus valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam illi fallaces a quibus agitur?* Atqui per veraces S. August. intelligit credentium societatem; postea enim rem sic explicat: *Ubi autem nulla societas ita credentium, neque ille ibi qui acciperet, ita crederet*: ubi per societatem credentium designat Ecclesiam in qua supposuerat dari Baptisma fallaciter, idest, a ministris, qui se catholicos simulant, & sic opponuntur fidelibus in quorum societate Baptismum administrant: ergo per fallaciam in qua Baptismus confertur, intelligit non defectum intentionis, sed fidei.

IV. Addit, Baptismum fallaciter datum, detecta fallacia non iterari: *Si postea, inquit, prodatur, nemo repetit; sed aut excommunicando puni-*

tur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur. Porro circa defectum intentionis tales in Ecclesia leges fuisse, nullibi legimus: ergo de illis loquitur fallacibus ministris, qui fingunt se catholicos esse, nec sunt.

V. Addit etiam præteritis Majorum statutis non dubitare se illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab iis in quorum societate id accipitur. Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quibus certe statutis verisimile non videtur probatum fuisse Baptismum illius qui absque intentione aut baptizasset, aut Baptismum suscepisset, sed ejus dumtaxat, qui absque ulla fide, seu cum fallacia fide mentiente ac simulante, Baptismum contulisset aut percepisset; hoc est, illius qui fingeat se catholicum apud catholicos, aut Hæreticum apud Hæreticos.

VI. Denique, vel ipse status controversiæ quam cum Donatistis habebat S. August. sensum illum aperte demonstrat. Contendebant Donatistæ Baptisma sine fide collatum, irritum esse: e contra ostendit Augustinus, illud validum esse: ergo de absentia seu defectu fidei loquitur S. Doctor, non de absentia intentionis, de qua nulla erat quæstio.

Instabis 1. Certum est in hypotesi S. Aug. Baptisma collatum fallaciter in Ecclesia, non discrepare quoad integritatem à Baptismate quod in ludo confertur mimo repente converso. Si enim, inquit, nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant; cur extra interfit non video, quando ille qui accipit religione mutatus est. Atqui si intentio interna necessaria foret ad validitatem Sacramenti, illa duo Baptismata discreparent. Namque validum foret quod in Ecclesia fallaciter daturum fuisset, utpote cum legitima intentione datum; aliud vero mimo ludicre ac joculariter collatum, nullum esset defectu intentionis. Quia enim dixerit, eum qui ludendo baptizat, intendere id quod intendit, aut saltem quod facit Ecclesia?

Resp. Argumentum istud premere potius intentionis externæ assertores, quam eos qui stant pro interna. Duo enim certa sunt ex illo argumento, quæ illorum sententiam pariter convellunt. 1. Certum est, in mente S. Augustini, validum esse Baptisma quod in ludo confertur; aut saltem negari non potest, quin S. ille Doctor in eam sententiam multum propenderit. Certum est 2. in ludo illo haberi non posse intentionem externam, quæ profecto non adest, quando Minister ritum Ecclesiæ non perficit: ergo aut sine ulla prorsus intentione validum est illud Baptisma, quod certe asserere hæreticum est; aut adfuit interior: si adfuit interior in illo mimo qui Baptismum administrat, cadit præcedens argumentum; in utroque enim Baptismate, tum in eo quod fallaciter datur, & accipitur in Ecclesia, tum in eo quod in ludo datur, reperitur intentio interior, proindeque quoad integritatem non differrent propter defectum intentionis; quapropter adigerentur adversarii, agnoscere necessitatem intentionis interioris in Ministro ut ratum ac validum sit Sacramentum.

At vero in Ministro qui inter ludendum repræsentat in Theatro ritum Baptismatis, potest absolute adesse intentio interior faciendi quod facit

cit Ecclesia: hujusmodi enim representatio foret occasio exercendi ritus externi, cujus Minister potest non solum intendere nudam representationem, sed etiam id quod facit Ecclesia.

Si autem contenderet aliquis, cum tali representatione stare non posse internam intentionem, attendat ille, quæso, S. Augustinum de validitate illius Baptismatis nihil absolute & affirmare determinasse, sed dubitanter tantum suam proposuisse sententiam.

Instabis 2. At saltem inde colligitur S. Augustinum dubitasse num validus foret Baptismus mimo per jocum collatus, atque adeo, ut certum est, sine ulla etiam externa intentione: quanto magis dubitasse dicendus est de necessaria intentione interna?

Resp. Esto dubius fuerit de illo Baptismo prorsus mimice, ac ludice collato, de quo nihil tunc temporis statutum ab Ecclesia fuerat: ac forte supposuit fieri posse ut in mimo illo adsit intentio interna, ut mox dictum est. Verum, ut nihil dissimulemus, valde obscura videtur & implicata eam in rem S. Doctoris sententia.

Instabis 3. Per fallaciam de qua loquitur S. Augustinus, intelligi non debet defectus fidei in Ministerio, sed intentionis internæ; quia fallaciam illam, cum qua S. Doctor supponit Baptisma dari & accipi, in solum dantem & accipientem Baptisma cadere supponit. *An plus valent*, inquit, *ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur?* Supponit ergo, alios esse fallaces, & alios veraces in ea societate in qua datur Baptisma; proindeque non in omnes, qui componunt hanc societatem, cadere fallaciam de qua mentionem habet: atqui si per fallaciam intelligatur fidei absentia, non in solum accipientem & dantem Baptisma caderet ista fallacia, sed in totam societatem in qua Baptismus datur. Quando enim exponit quid per societatem de qua loquitur, intelligat, Catholicam quid denotat Ecclesiam; sed & simul eam, quæ putatur vera Ecclesia, societatem nempe Hæreticorum, in qua non tantum qui dant & accipiunt, sunt fallaces, sed & tota societas fallax est, cum omnes æqualiter fide careant. *Non dubito*, inquit, *etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter illum accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est; Ex nobis exierunt.*

Ex his sic arguitur.

S. Augustinus agit de illa fallacia, quæ cum datur Baptismus in Hæreticorum societate, non in societatem totam cadit, sed in aliquos dumtaxat societatis, dantem nempe & accipientem Baptismum: atqui hæc fallacia non est absentia fidei, quæ cadit in omnem societatem Hæreticorum: ergo est absentia intentionis internæ, quæ cadit in dantem & accipientem Sacramentum.

Resp. distinguo. Absentia fidei supernaturalis & habitualis cadit in omnem societatem Hæreticorum, concedo: absentia fidei humanæ sumptæ pro intentione conferendi talis effectus, v. g. regenerationis internæ per Sacramentum Baptismatis, cadit in omnem societatem Hæreticorum, nego.

Quando igitur dicimus per fallaciam, de qua loquitur sanctus Augusti-

gustinus, intelligendam esse absentiam fidei, non intelligimus, ubi agitur de Hæreticis, fidem supernaturalem, quam certum est in illis non esse; sed intelligimus tantum eos fide humana non credere, seu ritum, qui exercetur, esse verum Sacramentum, seu talem effectum ab hoc ritu produxi. Sunt enim qui errant circa quædam capita, non circa alia, licet de iis fidei nostræ mysteriis quæ ab ipsis non impugnantur, fidem non habeant supernaturalem, sed humanam; quia deest ipsis motivum fidei divinæ, scilicet revelatio Dei, & Ecclesiæ declaratio. Ergo fallacia, de qua S. Augustinus, non cadit in solos dantem & accipientem Baptisma, sed in totam Hæreticorum societatem.

T. 9. p. 429. E. Instabis 4. ex eodem S. Doctore, qui lib. 3. contra Cresconium Donatistam c. 8. de Ministro Sacramentorum ait, curandum non esse, *quæ mente operetur, quæ laboret intentione*. Et Tractatu 5. in Joan. versus finem, asserit se in administrandis Sacramentis, non timere adulterum, non ebriosum, qui omnes passione victi & rapti, ad ea quæ celestia spectant, vix attendunt.

Resp. dist. ant. & per intentionem, his in locis S. Doctor intelligit vel fidem, vel probitatem Ministri, quam docet necessariam non esse ad validam Sacramenti administrationem, concedo: & intelligit intentionem seu voluntatem in Ministro conficiendi Sacramenti, nego. De ista quippe nulla ipsi erat cum Donatistis controversia, sed tantum de fide, ac probitate Ministri. Proinde, ait S. Doctor. c. 9. lib. 3. contra Cresconium: *Deus & per Pastores bonos, & per Pastores malos, cum verbum suum Sacramentumque dispensat, ipse pascit &c.* Tractatu 5. in Joan. citato, non de ebrio loquitur, in quo non datur sufficiens intentio tempore ebrietatis; sed de ebrioso, qui nempe solet inebriari, quod vitium non tollit valorem & intentionem debitam, quo tempore ebrius non est.

Expenditur mens sancti Thomæ.

De necessitate intentionis in Ministro ad perfectionem Sacramenti tractat S. Thomas 3. p. q. 64. art. 8. ubi versans istam difficultatem, quomodo, stante necessitate intentionis Ministri, haberi possit securitas, & scrupulus omnis, ac sollicitudo ex suscipientis animo evelli, cum semper dubitare merito possit, num Minister veram habuerit perficiendi Sacramenti voluntatem: quam inquieti animi anxietatem ut sanare, ac pacare possit S. Doctor, respondet his verbis: *Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio, Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Ministro, si desit, non perficitur Sacramentum: sed hunc defectum in pueris, qui non habent intentionem accedendi ad Sacramentum, supplet Christus, qui interius baptizat, in adultis autem, qui intendunt Sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & devotio. Sed hoc satis posset dici quantum ad ultimum effectum, qui est justificatio a peccatis; sed quantum ad effectum, qui est res & Sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur quod per devotionem accedentis possit suppleri, quia character numquam imprimitur nisi per Sacramentum. Et ideo alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister: in verbis autem quæ proferit, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti.*

menti, nisi contrarium exterius exprimitur ex parte Ministri vel recipientis Sacramentum. Eandem difficultatem proposuerat S. Doctor scribens in 4. Lib. Sentent. dist. 6. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1.

Ex his vero sic arguitur: Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, est intentio pure externa; atqui hanc sufficientem pronunciat S. Thomas; ergo &c.

Resp. dist. maj. Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, nec ullatenus est in mente ministri, est intentio pure externa, concedo: quæ saltem virtualiter est in mente ministri, nego. Summa responsionis est, sufficere, juxta S. Thomam, in ministro intentionem virtualem, quæ non destruitur nisi per intentionem explicitam contrariam; non requiri vero intentionem actualem, quam mentalem appellat, expressam, & explicitam; nec ullo modo eam sufficere, quæ pure externa est, aliamque internam supponeret, qua Minister nollet facere, sed tantum fingere ac simulare ritum Ecclesiæ.

Hanc porro esse Angelici Doctoris mentem facile est ostendere ex iis, quæ ipse docet citata q. 64. art. 10. in corpore. *Dicendum*, inquit, *quod intentio ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti; cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere; & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat. Ubi particula, præcipue, aperte ostendit, etiamsi non manifestetur exterius, adhuc tolli veritatem Sacramenti, ut jam supra observavimus.*

Præterea videtur Angelicus Doctor eam dumtaxat intentionem excludere, qua Minister velit verum perficere Sacramentum. Hanc porro intentionem non exigimus, sed eam tantum, qua velit serio tum exterius, tum interius simpliciter ac generatim facere quod facit Ecclesia.

Idem q. 68. art. 7. ad 2. expresse docet, adultum qui non haberet intentionem suscipiendi Sacramentum, rebaptizandum fore. At eadem est, juxta S. Thomam, ratio & necessitas intentionis in Ministro quæ in suscipiente.

Rursus ibidem q. 64. art. 9. quærens utrum fides ministri sit de necessitate Sacramenti, objicit sibi eam esse necessariam: *Videtur*, inquit, *quod fides Ministri sit de necessitate Sacramenti, sicut enim dictum est, intentio Ministri est necessaria ad Sacramenti perfectionem, sed fides intentionem dirigit; ergo si desit vera fides in Ministro, non perficitur Sacramentum.*

Objectionem sic dissolvit: *Dicendum quod potest contingere quod aliquis patiatu defectu fidei circa aliquid, non circa veritatem Sacramenti quod exhibet: puta si aliquis credat juramentum esse in omni casu illicitum, & tamen credat Baptismum efficaciam habere ad salutem; & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi sacramentum. Si vero patiatu defectum circa ipsum Sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorum effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia Catholica intendit per hujusmodi quæ exterius aguntur, præbere Sacramentum: unde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet existimet id nihil esse; & talis intentio sufficit ad Sacramentum: quia, ut supra dictum est, Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus fide suppletur id quod deest fidei Ministri.*

Certum est S. Doctorem eo loci agere de intentione necessaria ad substantiam Sacramenti, de qua jam se dixisse art. 8. declarat: *Sicut enim dictum est*, inquit, *intentio Ministri necessaria est ad Sacramenti perfectionem*. Atqui intentio illa de qua hic agit Sanctus Doctor, est vere interna.

I. De illa loquitur quam posset impedire infidelitas; sicut manifeste patet ex textu in responsione ad objectionem: *Non obstante*, inquit, *infidelitate, potest intendere facere quod facit Ecclesia*. Atqui intentio, de qua dubium est utrum stare possit cum infidelitate: seu quæ propter infidelitatem deficere potest, interior est, non externa; hæc enim separari non potest ab opere externo quod serio exercetur; ergo loquitur S. Doctor de intentione interna quam necessariam esse ostendit.

II. Ea intentio interna est, quam infidelis idcirco habere censetur, quia intendit, saltem implicite, facere quod facit Ecclesia: atqui infidelis, juxta S. Thomam, idcirco sufficientem habere censetur intentionem, quia interius vult facere quod facit Ecclesia, quam novit intendere ut perficiatur Sacramentum, licet ipse interius credat, per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorem effectum; qua tamen non obstante infidelitate vult ille facere quod novit per Ecclesiam fieri, quæ intentio juxta S. Thomam, sufficiens est.

Instabis I. Intentio de qua S. Thomas loco in objectione citato, per sola verba exprimitur, nec supponit eam ullatenus in mente esse; alias non solveret argumentum quod sibi proponit, ex eo ductum quod si necessaria sit intentio Ministri interior, semper dubium erit & anxietas circa veritatem Sacramenti.

Resp. S. Thomam argumentum quod sibi proposuerat recte solvere, ex eo quod non actuale, sed virtuale dumtaxat exigit intentionem; nec ullum sit fundamentum dubitandi quin sit in Ministro, qui serio agit, virtualis intentio, quod sufficit sedandis omnibus scrupulis qui excitari possent circa debitam Ministri intentionem & Sacramenti veritatem: dolus quippe ac fictio præsumi facile non potest, nisi aliquo signo exteriori manifestetur, ut ipse ait S. Thomas in Supplemento tertiæ partis q. 45. art. 4. ad 2. loquens de Matrimonio. *Dicendum*, ait, *quod si desit consensus mentalis ex parte unius, ex neutra parte est Matrimonium, quia Matrimonium consistit in mutua conjunctione*. Tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa evidentia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium. Inde est, quod Cajetanus & alii nonnulli Thomistæ, ad quos accedit Suarez, ad locum S. Thomæ ex art. 8. q. 64. respondeant, S. Doctorem non agere de veritate seu integritate Sacramenti quoad se, sed tantum quoad nos, seu moralem certitudinem ac securitatem quæ de illo haberi potest; quæ certe plena habenda est, quoties Minister serio exterius ritum Ecclesiæ observat. *Verum hæc explicatio*, ait Cardinalis de Lugo, *non omnino satisfacit, quia Sanctus Thomas hoc articulo oblativo non solum videtur loqui de Sacramento valido quoad nos, sed etiam de ejus valore in*

Commen-
tario in
art. 8. q.
64.

De Sa-
cramen-
tis Dis-
8. sect. 4.
n. 65.

Vasquez disput. 138. fatetur ingenue S. Thomam nobis hic adversari, ac difficile omnino esse verba ipsius in rectum sensum adducere. Verum

rum ægre admodum patimur nobis hic S. Doctorem eripi, cujus sententia ex ante dictis manifesta videtur.

Instabis 2. S. Thomas expresse agnoscit eam sufficere intentionem Ministri, quæ per verba Ecclesiæ exprimitur; eam vero quæ dicitur mentalis, quam nonnulli admittebant, non requiri.

Resp. per intentionem mentalem, S. Doctorem intelligere actualem & explicitam, non implicitam & virtuales. Ideo autem implicitam & virtuales intentionem non dicit mentalem quia implicita magis est in opere, quam in mente; virtualis vero potius fuit in mente, cum de Sacramento administrando cogitavit Minister, quam adest dum ritus externus perficitur. Illi autem ad quos alludit S. Thomas: ii videntur esse, qui temporibus Innocentii IV. de quo mox dicemus, existimabant ad validitatem Sacramenti necessariam esse intentionem actualem explicitam, & expressam. Hæc videtur fuisse sententia Magistri seu Petri Lombardi, qui de Baptismo, & Eucharistia differens, ait, neutrum dari sine intentione explicita; Petri Pictaviensis, Guillelmi Parisiensis, quam fute refellit Durandus a Sancto Porciano.

Expenditur mens Innocentii IV.

Innocentius IV. S. Pontifex, de quo antea jam diximus, scribens in 1.3. Decretalium, titulo de Baptismo, & ejus effectu, sic loquitur: *Non est necesse quod baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat, quis baptizatus, & unde sit; nec quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia: imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat. Unde si aliquis in casu necessitatis constitutus: vel etiam sine necessitate vadat ad Saracenum, & dicat: Baptiza me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptizat, non credens per immersionem aliquid aliud fieri nisi madesactionem, & non intendat eum baptizare, vel etiam madesacere secundum intentionem petentis Baptismum, ut Baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tamquam Minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, licet non credat ipsum posse aliquid operari, vere baptizatus est; sed si hoc non intenditur, non baptizaret: nec est necesse quod aliquis sciat quid in his Ecclesia intelligat, vel etiam quod sciat, vel credat Ecclesiam esse.* Huc usque Innocentius, ex cujus verbis hæc inferunt qui stant pro externa intentione.

I. Declarat Innocentius, necesse non esse ut baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat; nec quod gerat in mente facere quod facit Ecclesia: ii porro Theologi qui internam exigunt intentionem, exigunt ut Minister intendat facere quod facit Ecclesia.

II. Addit Innocentius, Ministrum valide baptizare, etiam si contrarium in mente gereret, scilicet non facere quod facit Ecclesia. Quare? quia formam servat: porro hæc ipsamet est de intentione exteriori sententia.

III. Exemplum affert Saraceni qui baptizat aliquem a quo rogatus est, nec credit per immersionem aliud aliquid fieri nisi madesactionem, neque etiam intendit eum baptizare: respondet tamen Pontifex, illum, qui

qui sic baptizaretur, recte baptizatum fore. Porro Saracenus ille ideo dici potest baptizare, quia ritus externos Ecclesiæ peragit: non gerit enim in mente interiorem baptizandi intentionem, quin imo contrariam habet, cum madefactionem corporis baptizando intendat.

Resp. Innocentium illam reipsa in Ministro exigere intentionem quæ ab externo ritu sejungitur. Namque ratio cur dicat illum recte baptizare, qui baptizando non gereret in mente facere quod facit Ecclesia, hæc est, quia, inquit, formam servat; nihilominus non valet Baptismus, nisi ille baptizare intendat. Hæc igitur duo requirit Summus Pontifex ad validitatem Baptismi de quo agitur; ut Minister formam servet, & baptizare intendat: hæc autem intentio baptizandi sejuncta est a forma ritu externo applicata; ergo interior est.

Præterea ad exemplum Saraceni qui baptizat eum a quo rogatus est, respondet, quod si non intenderet ille Saracenus baptizando, ut Baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tamquam Minister conferat quod alii baptizantes conferunt, rite non foret baptizatus. Nihil autem aliud est velle conferre id quod alii conferunt, quam habere implicitam, sed interiorem voluntatem faciendi quod facit Ecclesia.

Ad primum igitur respondeo: posse etiam Innocentium, admittendo intentionem interiorem, dicere, necesse non esse ut baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat, nec ut actu gerat in mente facere quod facit Ecclesia, licet enim homo non cognoscat Ecclesiam, tamen quia vult facere id quod ab ipso postulatur, implicate saltem vult facere quod facit Ecclesia; vult enim dare id quod ab ipso petitur; petitur autem id quod dat Ecclesia.

Ad secundum: Quando Innocentius ait, etiam dari Baptisma ab eo qui contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia; Resp. exponi istud debere de effectu quem intendit Ecclesia, & quem ut Minister intendat, ad valorem Sacramenti necesse non est: sufficit enim, ut sæpius dictum est, ut generatim velit facere quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille, & de Ecclesia, & de Sacramento, ejusque effectu sentiat.

Ad tertium: exemplum affert Saraceni qui madefactionem tantum credat fieri; Resp. hominem qui ab illo baptizaretur ritu legitimo, recte baptizatum fore; quia aut intendit dare quod ab eo petitur, aut conferre quod conferunt alii baptizantes, quæ quidem interna intentio sufficit.

Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.

Objicies 1. silentium Veterum circa necessitatem intentionis internæ in Ministro, ut valide Sacramenta perficiat. Nullus quippe ante Martinum V. Eugenium IV. & Patres Tridentinos, de illa mentionem fecisse legitur.

Resp. 1. Argumentum negativum, in re facti, cujus positivæ sunt, & affirmativæ probationes, nullius plane momenti esse.

Resp. 2. Præsentem de intentione Ministri quæstionem veteribus incognitam.

cognitam non fuisse. An non eam agnovit S. Aug. l. 3. de Baptismo c. 53. ubi duas, ut supra vidimus, sibi quæstiones dissolvendas proponit, quæ spectant intentionem qua Baptismus conferri debeat? Nonne ibidem observat, præteritis Majorum suorum statutis, de fallacia per quam Baptismus dari potest, vel accipi, decretum fuisse?

Quod si Ecclesia universa tunc temporis nullam ea de re definitionem emisit, mirum videri non debet; quia nempe in dubium, & quæstionem vocata illa non fuerat; Ecclesia etenim nonnisi occasione subnascentium errorum, avitam fidei doctrinam verbo Dei seu scripto seu tradito contentam, declarat ac definit. Neque porro Tridentina Synodus dogma fidei, de quo agimus, aliter definire, & declarare potuisset, nisi ex constanti ac perpetua traditione illud a Christo Domino revelatum fuisse didicisset: neque enim novæ sunt revelationes, sed quæ revelata sunt, Ecclesia declarat, & pro auctoritate sua, sub anathematis poena credenda proponit.

A D D I T I O.

(*)

URgebit forte cum Serry aliquis, suum argumento robur inesse, non jam a silentis tantum, sed & loquentis Ecclesiæ oraculo. Nempe

I. sæpius in Conciliis contra Donatistas definitum est, Sacramenta constare propria Sanctitate, quæ cujusquam sceleribus pollui non potest, nec ullius perversitate perverti; non igitur etiam perversitate Ministri intentioni Ecclesiæ animo obliuiscantis.

II. In Synodo Rhotomagensi An. 1585. & Aquensi An. 1581. probatus est Baptismus Calvinianorum, quod & hi ritum Ecclesiæ servarent, quamvis baptizandi intentionem excluderent.

III. Sorbona ratum habuit Baptismum a Parocho Massiliensi collatum; tamen hic, ut ipse in Agone confessus est, Sacramenti ritum serio exterius ministrans, interna intentione Dæmoni parvulos devoverit. Eadem probavit Ordinationes Petri Lavardini Episcopi Cenomanensis; quamvis & iste morti proximus testaretur, ritus quidem præscriptos se observasse: at nunquam habuisse intentionem ordinandi.

Resp. ad 1. Illationem non esse legitimam. Error Donatistarum in eo fuit: quod censuerint Sacramentum ab improbo, & hæretico collatum non valere; huic oppositum definiuerunt Concilia: verum in his nulla unquam intentione facta mentio.

At vel ideo forte, quod quis hæreticus, multo amplius autem si Judæus vel Aibæus sit, habere nequit intentionem faciendi, quod facit Ecclesia? minime: alia quippe est morum ac fidei, alia intentionis perversitas, hæcque ab illa se-jungi potest. Verum, qui volent hoc facere quod facit Ecclesia, quam non credunt, imo ut impium cætum execrantur? Distinguenda est apud hos intentio particularis erronea, ab universali altera. Non credunt Ecclesiam, negant in ea verum fieri Sacramentum, atque ita hoc quidem in particulari non intendunt; cur autem cum hoc errore nequeant componere voluntatem, ritus externi ministratione id generatim faciendi, quod facit Christianorum cætus, qualiscum-
que

que demum ille sit. Quod si jam hæc voluntas adsit, & particulari erroneæ intentioni prævaleat, verum perficitur Sacramentum.

Resp. ad 2. In Rhotomagensi, & Aquensi Synodis definitio facta dumtaxat contra eos, qui dubitabant de valore Baptismi ab hujusmodi hæreticis collati, eo quod non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum, ut legere est in actis horum Conciliorum apud Labbe. Quid vero hinc adversum nos? Excludere cit. Synodi necessitatem intentionis ponendi baptismum propter ejus effectum, qui est remissio peccatorum; neque nos istud requirimus. Quod volumus id unum est: non perfici Sacramentum, nisi Minister intendat facere, quod facit Christi Ecclesia, quæ intentio quia in Calvinianis ac aliis hæreticis non deest, Baptismus eorum hodie etiam ratus habetur, modo a ritu præscripto non discedant.

Resp. ad 3. Baptismum Parochi Massiliensis, & Ordinationes Lavardini valuisse & ipse censeos, si hi cum sacrilega particulari intentione retinuerunt generalem voluntatem faciendi quod facit Ecclesia, uti retinere certe poterant. Atque hoc ipsum forte Parisinis Theologis innotuit; inde memoratum eorum judicium: Serryus attamen contendit, ne hanc quidem intentionem fuisse in impiis illis ministris. Id si ita est: Sorbonæ Catharini sententiam esse probabilem existimantis, judicium non aliud forte spectabat, quam Baptismum, & Ordinationes dictas non oportere repeti absolute & palam, verum privatim tantum & sub conditione.

At (urget Serryus) diserte definitum est: nullas omnino eorum Sacramentorum iterationes fieri debere. Ægre istud, pace viri clarissimi concesserim, dum ipsa definitionis verba sincere proferat. Concedemus attamen. An jam admotus aries, quo statione cogamur decedere? Sorbonæ multum deferimus; nec plus tamen, quam privatæ Doctorum auctoritati. Contra quam Parisini Theologi, de casu posito censuerunt, ac hodie etiam consent longe plures alii, imo plurimi, iique virtute non minus ac doctrina conspicui, atque in his Turnelius Doctor & ipse Sorbonicus, idque, ut ostendimus, conformius tam rationi Theologicæ, quam Pontificum, & Conciliorum, ipsius proinde Ecclesiæ Decretis; haud agere igitur feret Cl. Serry, si nunc quidem Sorbonæ judicium non sit nobis oraculum. Non Sorbonæ, sed Ecclesiæ Sacramentum diximus.

(*)

Objicies 2. Ad veritatem Sacramenti satis est, si debite observetur ritus a Christo institutus: atqui Minister qui serio exterius ritum Christi observat, tametsi intus, & in animo intentionem suam vel cohibeat, vel etiam contrariam gerat, ritum Christi debite observat: ergo &c.

Resp. neg. min. Ritus enim a Christo Domino institutus ipsam importat internam Ministri intentionem: hæc enim pars est institutionis Christi, ut probatum est.

Instabis 1. Ad illorum Sacramentorum valorem non requiritur intentio Ministri, quorum forma independenter ab intentione Ministri est operativa: atqui Sacramentorum forma operativa est independenter ab intentione Ministri, operatur enim virtute significationis a Christo Domino institutæ.

Resp.

Resp. neg. min. Intentio enim Ministri, ut mox diximus, est ex institutione Christi; nec forma Sacramenti suam habet efficacem significationem, nisi ab intentione seu voluntate Ministri determinetur. Sicut enim forma determinat materiam, ita formam ad esse sacramentale determinat intentio Ministri.

Instabis 2. Quod est operativum ex sola Christi institutione, producit effectum suum ex opere operato: sed quod producit effectum suum ex opere operato, efficax est, & operativum independentem ab intentione Ministri. Namque producere effectum suum ex opere operato, est illum producere vi ipsius actionis sacramentalis a Christo in hunc finem instituta, proindeque independentem a Ministri intentione; alioquin non foret ex virtute actionis, sed ex virtute intentionis.

Confirmatur. Quia in rebus, quæ per modum naturæ operantur, sufficit res illas ad agendum applicare, ut effectum suum producant independentem ab intentione seu voluntate applicantis. Sic v. g. ignis comburit, medicamentum sanat, verbum Dei prædicatum movet, & excitat fidem, absque privata, & interiori intentione; imo etiam forte contra intentionem illius qui vel ignem admoveat, vel medicamentum porrigit, vel annunciat Evangelium.

Resp. neg. Istam minorem argumenti propositionem, nempe, quod producit effectum suum ex opere operato, illum producit independentem ab intentione Ministri. Ratio negati est, quod intentio Ministri in ipso opere operato ex institutione Christi includatur, aut tamquam pars, aut saltem tamquam causa perficiens Sacramentum, per legitimam scilicet materiam, & formæ applicationem, non ex merito vel dantis, vel accipientis, sed virtute ipsius operis a Christo Domino debite celebrati: at debite, & ut oportet non celebratur, nisi interius ac serio Minister velit, & intendat illud celebrare.

Ad confirmationem: Quam hæc disparata sunt ac dissimilia! celebratio quippe Sacramenti essentialiter est actio humana, quæ perfici non potest nisi humano more, hoc est, ex intentione ministrantis. Revera quidem postquam Sacramentum debite perfectum est, operatur independentem ab intentione Ministri: velit enim aut nolit effectum illius produci, reipsa producit, si nihil obest ex parte subjecti recipientis; sed ut fiat seu perficiatur Sacramentum, necessaria est intentio Ministri.

Atque inde aperta est ratio discriminis inter Sacramenta, & exempla rerum quæ adducta sunt; res enim illæ, neque ut fiant, neque ut operentur, pendunt ab intentione agentis. Qui enim ignem ex silice excutit, quoquomodo excutiat, velit nolit, ignem excutit, quem si segetibus v. g. admoveat, necesse est, velit nolit, segetes comburi. Medicus pariter qui ægroto poculum porrigit, sive cogitet, sive non cogitet, poculum dat aut salutarem, aut noxium. Concionator etiam Evangelicus aptus ad persuadendum, & ad commovendos animos audientium, affectus illos excitabit, si divina adspiret gratia, quæcumque tandem sit illius Oratoris sacri voluntas, & intentio.

Instabis 3. Intentio Ministri non continetur, sicut diximus, in opere operato, quia opus operatum in Sacramentis est id tantum, quod constituit signum sensibile: atqui intentio Ministri non est ex iis, quæ

constituunt signum sensibile : quomodo enim quod non est sensibile , qualis est intentio , constituere posset id quod est sensibile ?

Resp. Distinguo : Quod non est sensibile non potest esse ex iis quæ constituunt signum sensibile speculativum , esto : signum sensibile practicum , nego . Ad min. Intentio Ministri non est sensibilis per se immediate , concedo : per actionem quæ ab ipsa emanat , nego . Quid porro discrimis sit inter signum pure speculativum , & practicum , antea exposuimus . Nempe diximus , verba illa esse speculativa , quorum totus effectus stat in significando : practica vero , quæ aliquid imperant , & supponunt voluntatem , proindeque intentionem in imperante . Cum ergo Sacramentorum forma constituatur verbis practicis ; sequitur inde ea supponere in illo a quo proferuntur , voluntatem faciendi quod significant ; ac consequenter , ad signum practicum intentionem absolute requiri .

Instabis 4. Forma Sacramentorum quatenus est signum practicum , est forma quatenus imperat , & jubet : atqui non requiritur intentio Ministri ad constituendam formam quatenus aliquid imperat , & jubet ; Minister enim , quatenus formam pronuncjando aliquid imperat , se habet ut instrumentum Christi , non ut præcipuum agens : atqui in instrumento Christi & Dei nomine imperante non requiritur intentio ; sed agentis præcipui , Christi scilicet , voluntas sufficit .

Resp. dist. min. In instrumento inanimato , & rationis experte non requiritur intentio , concedo : tale quippe instrumentum eatenus confert in effectum , quatenus movetur ab agente principali . In instrumento animato , & ratione prædito , qualis est Judex , aut præfatus a Rege seu Imperatore delegatus , ut aliquid , si expedire judicaverit , præficiat , nego . Duobus scilicet modis potest aliquis alterius esse Magister . 1. Ut sit tantum veluti nuncius , qui alterius voluntatem deferat , & declaret : in Ministro quidem hujusmodi non requiritur ad rei valorem , ut velit reipsa facere quod alter intendit . 2. Ut ab alio potestatem , & facultatem acceperit , rem , si placuerit , perficiendi : in tali vero Ministro necessaria est intentio rem perficiendi . Porro Ministri Sacramentorum hoc posteriori modo instituti a Christo , sunt Ministri ac dispensatores mysteriorum .

Instabis 5. Nequidem in publico Ministro requiritur intentio interna ut valeat quod auctoritate publica conficit Instrumentum . Sit v. g. Notarius qui publicum Instrumentum , quo partes contrahentes ligantur , & obligantur , ad formam legibus præscriptam describat : sit Judex qui sententiam absolutionis in gratiam rei ex plurali suffragiorum numero contra propriam suam sententiam pronunciat : sit Scriba qui eidem sententiæ , ut publica sit , & executioni demandetur , subscribit ; nonne & partes contrahentes ligantur , tametsi intus resisteret , nec consentiret Notarius ? Nonne sententia in gratiam rei pronunciata staret , etiam contra privatam , & internam aut Judicis pronunciantis , aut Scribæ subscribentis sententiam ?

Resp. Disparem omnino causam , & rationem esse Ministri Sacramentorum ab iis quorum exempla hic proferuntur . Hoc unum a Notario publico exigitur , ut Instrumenta quibus partes contrahentes ligantur
apte ,

apte, & ad juris regulam describat; non ut ipse interius velit ac consentiat: ille etenim non tam partes ligat, quam declarat ex mutuo earum consensu ligatas. Judex pariter qui in causa capitis reum absolvit ex plurali aliorum Judicum assidentium suffragio, contra propriam suam sententiam, non tam absolvit, quam declarat juridice absolutum. Ita & de Scriba dicendum, qui sententiæ subscribit tamquam publicus testis ad hoc officium destinatus: at Minister Sacramentorum ex institutione Christi ea nomine Christi, & Ecclesiæ perficit, nec tantum declarat, aut testis est concessæ sanctificationis, sed eam ut Minister, & instrumentum Dei confert ac producit. Quomodo autem Sacramenta perficeret, si ea nollet perficere? Voluit ergo Christus Sacramentorum suorum perfectionem pendere a voluntate, seu intentione Ministri; non ita porro est in exemplis adductis.

Instabis 6. Nos ipsi hic, & in probationem secundæ Conclusionis his exemplis personarum publicarum, Notarii, Judicis &c. usi sumus, ut ostenderemus in Ministris qui ex officio ac nomine Reipublicæ aliquid operantur, necessariam non esse privatam, & internam eorum intentionem, ut quæ ab ipsis sunt vim & auctoritatem habeant: porro Sacramenta sunt publica Instrumenta quæ ex ipsa Christi institutione operari debent, etiam contra privatam Ministri voluntatem, & intentionem.

Resp. Argumentum istud in æquivoco laborare. Non indigent quidem Sacramenta, ubi rite perfecta sunt, intentione Ministri, ut effectum suum producant, sicut Conclusionem secundam ostendimus; at ut sint, seu, ut perficiantur, pendent, Deo ita volente, ab intentione Ministri. Obsectio igitur confundit efficaciam Sacramenti, cum existentia seu veritate illius. Ut Sacramentum sit efficax, & operativum, non indiget quidem intentione Ministri, sed ea indiget ut sit seu perficiatur.

Instabis 7. Votum aut juramentum exterius ac serio expressum ligat, tametsi qui vovet ac jurat interius reclamet, nec animum habeat sese obligandi. Pariter firmum stat Matrimonium exterius ac serio per verba consensum exprimentia contractum, licet contrahentes interius, & animo non consentiant. Ita Magister Sententiarum l. 4. dist. 27.

Resp. Eum qui exterius vovet aut jurat, vel serio velle facere exterius quod faciunt qui vere jurant aut vovent, licet interius statuatur se voto aut juramento non ligare; vel nolle etiam exterius ac serio id facere, sed tantum velle illud simulare ac fingere: si prius, votum, & juramentum ratum est, ac privata intentio qua ille vult se non ligare, revera non impedit quin ligetur, quia vinculum illud ex ipsa voti, & juramenti natura sequitur; si posterius, votum, & juramentum omni interiori animo vovendi ac jurandi destitutum, nullum quidem est coram Deo, & in foro interiori conscientiæ; attamen coram Ecclesiâ, quæ de internis non judicat, pro rato habetur: neque audiendi qui contra voti obligationem reclamare eo prætextu vellent, quod interius non consensissent; quanta enim inde sequi posset in Republica Christiana rerum confusio ac perturbatio, nemo non intelligit: compellendi ergo illi sunt, ut intra obligationem voti exterius emissi sese contineant; at-

que ut serio tandem, & ex animo voveant, quod fide ac mendaciter vovisse se declarant: quin & condignæ poenitentiae subjiciendi, propter delusam tam turpi mendacio ac fallacia Ecclesiam.

Idem prorsus de Matrimonio judicandum. Nullum quidem coram Deo est, si interior consensus defuerit: verumtamen coram Ecclesia, quæ de occultis non judicat, ratum habetur: quod unum haud dubie voluit Magister. Qui ergo declararet se in Matrimonium intus, & animo non consensisse, eo ipso tempore quo exterius ac serio consensum verbis exprimebat, non esset ille audiendus, nec dimittendus tamquam liber a vinculo conjugali, absit; sed adigendus ille foret in foro conscientiae, ad consensum vere, & ex animo quantocius præbendum.

Difficile profecto non est, quæ dicta sunt transferre ad præsens de Ministro Sacramentorum argumentum. Quippe si Minister serio exterius ac in debitis circumstantiis ritum Ecclesiae perfecit, intus tamen noluit eum revera perficere, sed tantum fingere, reipsa quidem coram Deo nullum est Sacramentum, defectu debitæ intentionis, quamquam in tribunali Ecclesiastico ratum, & validum habeatur. Neque, ut antea diximus, Ministro contestanti se intentionem non habuisse conficiendi Sacramentum, tam facile habenda fides: tum quia difficile prorsus ac rarum est ab actione exteriori seria debitam abesse intentionem internam; tanta est inter hæc duo facilis, prompta, & naturalis connexio: tum quia si proprius, & attentius res expendatur, ac pulsetur conscientia illius qui declarat se nullam habuisse intentionem conficiendi vel conferendi Sacramentum, apparebit, non aliam ipsi defuisse intentionem, quam finis seu effectus Sacramenti, vel ritus exterioris quatenus formaliter Sacramentum est, qualem intentionem non putamus necessariam in Ministro ut valide Sacramentum perficiat: tum denique quia innumeris scrupulis, & incommodis sic occurritur.

Objicies 3. In Ministro qui serio exterius vult ritum Christi perficere, quem tamen intus non perficere, sed fingere duntaxat intendit, in Ministro, inquam, illo duplex voluntas occurrit; una efficax, quæ vult ritum externum Christi serio exercere, & quem revera exercet; altera inefficax, quæ mera est velleitas, qua intendit ritum illum simulare, non vero facere: qua ratione mercator tempore tempestatibus ex voluntate inefficaci seu mera velleitate vellet merces conservare, quas tamen veras, & efficaci voluntate in mare projicit. Porro nulla debet haberi ratio hujus inefficacis voluntatis, seu velleitatis, sed tantum voluntatis efficacis.

Resp. neg. ant. Est quippe in illo Ministro duplex vera voluntas, una serio exterius agendi ritum Christi, altera illum non agendi, sed tantum simulandi. Exemplum mercatoris hic aptum non videtur: mercator enim unum, & idem sibi proponit objectum sub diverso motivo; considerat merces ut vitæ noxias, & sub illo respectu vult vera voluntate illas in mare projicere, quia pluri facit vitam quam merces: considerat deinde easdem merces ut pretiosas & utiles, & sub hoc respectu vellet eas servare dum projicit. At in præsentī questione, duplex est vera voluntas, quia duplex est ac diversum quod proponitur objectum. Vult Minister serio exterius ritum Christi perficere, & voluntas illa est

efficax; reipsa enim supponitur ritum illum serio ac in debitis circumstantiis exercere: imo & interius vult illum serio exterius exercere. 2. Vult Minister ille defraudare Sacramentum, seu illud reipsa non perficere, sed tantum simulare; & istud objectum vera etiam voluntate fertur, tamquam circa finem præcipuum, quem serio exterius agendo sibi proposuerat; ita ut voluntas serio agendi, sit voluntas mediæ, voluntas vero decipiendi sit voluntas finis.

Objicies denique: Si necessaria est ad valorem Sacramenti interior Minister intentio, cum hæc intus lateat, & incognita sit, necesse est, nos perpetuis angere, & cruciari scrupulis circa veritatem Sacramenti. Ea ipsa de causa nolit Christus fidem ac probitatem Ministeri necessario requiri, ne veritas Sacramenti ac salus hominis a privata Ministerii malitia vel probitate penderet.

Resp. Ad omnes illos anxii animi motus sedandos sufficere, si Minister serio ac in debitis circumstantiis ritum Christi observet. Neque vero hic metaphysica, & omnimoda certitudo ac securitas expectanda, quæ in rebus ad salutem pertinentibus in hac mortali vita haberi non potest: atque qui scrupulosus animus ab intentione Ministerii, ne forte defuerit, timere sibi potest, quidni continuo pertimescet, ne forte idem Minister aut materiam, aut formam Sacramenti clam vitiaverit, & ita continuis scrupulis ejus animus agitari ac divexari oportebit. Neque porro eadem hic est ratio probitatis, quæ & intentionis Ministerii: istam requirit Christus ad Sacramentum perficiendum, non illam; probitas quippe honestatem actionis spectat, intentio vero substantiam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus secundam Conclusionem.

Objicies 1. Requiritur, ex definitione Conc. Trid. intentio faciendi quod facit Ecclesia: atqui Ecclesia verum perficit Sacramentum: ergo requiritur intentio verum perficiendi Sacramentum.

Resp. dist. maj. Requiritur intentio generalis faciendi quod facit Ecclesia, concedo: intentio particularis, nego. Sufficit igitur si quis intendat opus externum sub ratione generali ac confusa operis Ecclesiæ: hac enim intentione satis determinatur actio Ministerii ad ritum quemdam non vulgarem, & profanum, sed sacrum, & divinum; quidquid tandem de illo ritu sentiat, qui illum exercet.

Instabis 1. Sacramenta ut fiant, pendent ex libera Ministerii voluntate: ergo qui non vult facere ritum ut sacramentalem, verum non perficit Sacramentum.

Resp. nego consequentiam. Quia qui serio vult opus externum exercere tamquam Christi, & Ecclesiæ Minister, agendo nomine Christi ritum elevat ad dignitatem Sacramenti, quod a Ministro Sacramenti non amplius dependet.

Instabis 2. Qui vellet ritum Christi simulare tantum ac fingere, ille Sacramentum non perficeret: ergo a pari qui non vult Sacramentum perficere, illud revera non perficit.

Resp. Maximam esse disparitatem: qui enim vult tantum ritum Christi

simulare, eum non determinat, qui ex se ad plura indifferens est: qui autem vult illum serio intus exercere nomine Christi, quidquid velit privata sua intentione, illum ad aliquid sacrum ac divinum figit ac determinat.

Instabis 3. Requiritur intentio actionis seu operis Christi, & Ecclesiæ, quatenus generatim saltem est opus Christi: atqui hæc actio vere sacramentalis est: ergo requiritur intentio operis Christi, quatenus verum est Sacramentum.

Resp. nego consequ. Argumentum quippe istud vitiosum est ac merum sophisma, in quo plures sunt, quam oporteat, termini. In majori etenim propositione, intentio operis Christi quatenus Christi est, supponit pro intentione generali ac confusa, quæ ad opus Christi simpliciter ac generatim referatur; in conclusione vero supponit pro intentione particulari clara, & explicita, quæ referatur ad opus Christi formaliter, & quatenus verum est Sacramentum.

Instabis 4. Qui exterius preces Ecclesiæ recitat sine privata Deo placendi intentione, vere non orat, licet intendat preces recitare nomine Ecclesiæ; ergo a pari, qui ritum Ecclesiæ observat sine privata voluntate seu intentione perficiendi Sacramentum, reipsa Sacramentum non perficeret.

Confirmatur I. Ex eo quod in aliquibus Sacramentis oratio formæ rationem habeat; v. g. in Sacramentis Confirmationis, Ordinationis, Unctionis extremæ.

II. Quia actus exterior destitutus interna, & debita intentione, rectus esse non potest, ut patet in actu virtutis, imo in voto, juramento, & ipsomet Matrimonio, nisi adsit interior voventis vel jurantis, vel Matrimonium contrahentis consensus, nihil omnino, quod obliget, perficitur.

Resp. Orationes, & preces in eo maxime differre a Sacramentis, quod ista efficacia sint, & operentur ex se ipsis, seu ex opere operato; preces vero (nisi forte ad formam Sacramentorum pertineant) non operantur nisi ex pietate orantis, seu ex opere operantis; unde necessario exigunt in orante mentis attentionem ac pietatem.

Ad primam confirmationem, fatemur in iis orationibus quæ pertinent ad formam Sacramentorum, necessariam esse intentionem Ministeri, non quidem privatam, sed publicam, & generalem Ecclesiæ: neque enim eo in casu Minister orationes illas spectat ut suas privatas, sed ut publicas Ecclesiæ orationes, seu ut partem Sacramenti.

Ad secundam confirmationem dist. Actus exterior virtutis destitutus interna, & privata intentione recta nullus est, concedo; quia bonum ex integra causa, atque recta intentio est veluti anima virtutis. Actus exterior sacramentalis, seu per quem Sacramentum perficitur, nego. Quod de voto, juramento, & Matrimonio additur, jam supra expositum fuit ac solutum.

Objicies 2. Conc. Trident. sess. 14. Can. 9. exigit in Ministro Pœnitentiæ animum serio absolvendi: ergo exigit intentionem verum conferendi Sacramentum.

Resp. nego consequ. Pari ratione dici posset, Concilium exigere intentionem conferendi gratiam, per quam peccata remittuntur. Per animum igitur serio absolvendi, Concilium intelligit animum non simulandi, sed vere, & ex animo proferendi verba quibus absolutio a peccatis exprimitur.

Insta-

Instabis. Conc. eam exigit ac necessariam pronunciat Ministri intentionem, quam negabant Novatores, adversus quos Can. 11. fefs. 7. conditus fuit: atqui Novatores non negabant necessariam esse intentionem operis externi Ecclesiæ, sed tantum intentionem finis seu effectus Sacramenti: ergo &c.

Resp. 1. Ut Canon Trid. merito adversus Novatores conditus dicatur, satis est quod illi visi fuerint prorsus negare necessariam in Ministro Sacramentorum intentionem, ita ut Sacramentum etiam per jocum, & irrisionem manifestam datum approbaverint. Ita porro videtur Lutherus docuisse, quamquam istam facti quæstionem Concilium non attigerit, suppresso semper ac tacito suis in Canonibus Lutheri, vel Calvinii nomine.

Resp. 2. nego min. Novatores etenim asserabant, aut asserere saltem videbantur, Ministrum qui joco absolveret, idest qui intus fingere absolutionem, non autem eam dare vellet, vere tamen absolvere, quam sententiam anathemate percellit Synodus Trid. Can. 9. fefs. 14.

Objic. 3. Diximus supra ad tertiam secundæ Conclusionis probationem, necesse non esse ut Minister Sacramentorum intendat facere id quod vera & Catholica facit Ecclesia, sed sufficere ut velit facere quod talis Ecclesia v. gr. Genevensis, quam putat veram esse, facit: atqui falsum istud videtur; namque non magis satis est ad intentionem Ecclesiæ habendam, intendere quod facit Ecclesia ver. gr. Genevensis, quæ putatur vera, quam ad habendam fidem veram sufficit dicere, Credo quod credit Ecclesia Genevensis, quam puto veram Ecclesiam.

Probatur paritas: Nam ideo qui credit quod credit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, non habet veram fidem, quia per istam existimationem ita determinatur ad assensum præbendum iis, quæ proponit Ecclesia Genevensis, ut non amplius credat oppositum, quod ab Ecclesia Catholica ut a Deo revelatum proponitur: atqui a pari, qui pronunciando verba ista v. gr. *Hoc est Corpus meum*, intendendo facere quod facit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, ita determinatur ad faciendum id unum quod facit Ecclesia Genevensis, ut non velit amplius facere quod facit Catholica Ecclesia: ergo &c.

Resp. maximam disparitatem esse. Quando enim aliquis credit Ecclesiam Genevensem esse veram Ecclesiam, error est, qui cum sit fidei oppositus, fidem destruit, ac impedit quominus homo iste credat, quod vera, & Catholica Ecclesia credit. Porro error qui fidei opponitur, intentioni Ministri non nocet: qui enim intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis credita vera Ecclesia, errat quidem; attamen generatim intendit facere quod facit Ecclesia Christi, quod satis est, ut valide Sacramentum perficiat, si nihil aliunde defuerit.

Instabis. Error iste circa Ecclesiam Genevensem, quæ vera creditur, etiam debitæ intentioni opponitur: nam intentio particularis opponitur intentioni generali faciendi quod facit Ecclesia; quomodo assensus datus huic propositioni: Credo quod de Eucharistia credit Ecclesia Genevensis, destruit generalem assensum rebus a Deo revelatis antea datum: atqui intendere seu velle facere quod intendit, & facit Ecclesia Genevensis, est intentio particularis.

Adde, ita Ministrum Genevensem intendere facere quod facit Ecclesia Genevensis, ut excludat Ecclesiæ Romanæ intentionem, quomodo Sacerdos Catholicus intendit facere quod facit Ecclesia Romana, ut excludat intentionem Ecclesiæ Genevensis.

Resp. Fidem esse virtutem intellectus, quæ proinde fertur circa res ut sunt in seipsis directe ac immediate; unde si aliquis credat quod non est a Deo revelatum, licet sibi persuadeat se habere fidem, non tamen habet, quia deest Dei revelantis auctoritas: at vero intentio pertinet ad voluntatem, quæ non fertur immediate circa res ipsas, sed prout ab intellectu proponuntur. Cum ergo Ecclesia Genevensis ab intellectu hominis hæretici proponitur voluntati ut vera Ecclesia, voluntas intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis sub ratione veræ Ecclesiæ; & ita semper remanet debita intentio. Hoc modo non desinit actum misericordiæ exercere, qui alicui se pauperem simulanti eleemosynam erogat. Similiter Romam ire intendit, qui ex errore, & ab itinere deflectens Venetias petit non Romam: ita quippe affectus ille est, ut Venetias non adiret, si sciret non esse Romam.

Objicies denique auctoritatem S. Thom. 3. part. q. 64. art. 8. in corpore, ubi sic loquitur: *Quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimode agi ... ideo oportet quod determinentur ad unum, id est ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis.* Ergo ex S. Thoma, requiritur in Ministro intentio effectus Sacramenti. Eadem videtur esse Alexandri, & Gabrielis sententia.

Resp. S. Thomam per sacramentalem effectum hic intelligere integrum Sacramenti ritum externum, qui per intentionem Ministri determinari debet ad esse sacramentale, velut ad effectum, qui ex illo ritu sequitur. Non alium esse S. Doctoris sensum, & scopum, & verba demonstrant. Idem quoque sensus est Alexandri & Gabrielis. Nam Alexander in 4. part. Summæ q. 13. membro 1. ar. 2. dicit quidem requiri in Ministro intentionem finis Sacramenti; sed per intentionem finis intelligit intentionem actionis integræ ac completæ. Id ita esse patet ex eodem loco, ubi duplicem finem distinguit; unum intrinsecum operi, qui nihil aliud est, quam terminus, & complementum actionis; alterum extrinsecum, nempe fructum, & utilitatem rei. V. G. in Sacramento finis intrinsecus est completa, & integra cæremonia per res, & verba rite perfecta; finis extrinsecus est remissio peccatorum. Affirmat autem Alexander, intentionem prioris finis necessario requiri, non vero posterioris. Gabriel in 4. dist. 6. q. 1. Concl. 3. dicit revera requiri Ministri intentionem, non solum respectu actus baptizandi, ut objecti; sed etiam respectu effectus, ut finis; quod ipse a Scoto accepit in 4. dist. 6. q. 5. Uterque autem, ut ipsi mentem suam explicant, per actum ut objectum intelligunt ipsummet actum externum, qualem etiam intendere posset, qui joco baptizare vellet; quam intentionem non sufficere, supra probavimus; per effectum autem ut finem, intelligunt quemdam generalem ac remotum, non particularem, & proximum. Neque enim volunt necesse esse ut Minister intendat effectum gratiæ vel salutis, sed tantum ut intendat id facere in baptizato, quod faciunt Christiani in iis, quos baptizant: hoc vero nihil aliud est, quam dicere requiri intentionem operis, non ut est opus quoddam naturale ac profanum, quod etiam jocando perfici potest, sed ut est opus Christi, & Ecclesiæ.

De necessitate intentionis ratione modi considerata: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.

Intentio actualis aut formalis, est præsens & actualis animi applicatio ad id quod agitur.

Intentio virtualis, est ipsamet actualis quæ præcessit, ac moraliter in Ministro perseverat, cum actu contrario non revocatur; atque actionem ipsam, virtute actus præcedentis, dirigit.

Intentio habitualis est promptitudo seu facilitas quædam operandi ex habitu sive infuso sive acquisito contracta: vel est intentio quam præcessit voluntas operis faciendi, sed postea nullo facto influit in actionem; neque per se, neque per aliud causa est actionis.

Rursus intentio actualis alia est directa, & indirecta. Directa est qua intenditur talis effectus propter se, v.g. justificatio infantis in Baptismo: Indirecta vero, quæ & interpretativa dicitur, ea est qua intenditur causa ex qua prævidetur explicite vel implicite talem effectum secuturum. Sic qui baptizat infantem, sciens Baptismum ad justificationem ab Ecclesia usurpari, licet hanc justificationem conferre non intendat, dum baptizat, ponit nihilominus causam ex qua novit talem effectum expectari: ac consequenter eum indirecte ac interpretative velle censetur. Qui autem non agnosceret vel Ecclesiam, vel Baptisma, sed ad preces cujusdam Cathemeni aquam in caput ejus effunderet, haberet intentionem actualem indirectam, qua implicite talem effectum intenderet.

CONCLUSIO.

Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio vero actualis, & formalis sufficit quidem, at non requiritur: intentio vero virtualis & requiritur, & sufficit.

Primo quidem intentionem habitualement non sufficere, res est per se manifesta: tum quia cum nullo modo causa sit actionis, humanam non potest actionem dirigere; tum quia etiam in dormientibus adesse illa potest; isti vero modo libero ac deliberato non agunt: exigit autem Christus a suis Ministris ut modo humano agant, id est cum deliberatione.

Secundo, optanda quidem, & laudanda maxime in Ministris intentio formalis, & actualis, at non requiritur: tanta nimirum est humanæ mentis ac voluntatis infirmitas, mobilitas, & inconstantia tanta, ut circa idem objectum attenta diu ac defixa esse non possit.

Tertio igitur sufficit ac requiritur intentio virtualis, quæ est ipsamet actualis non revocata, & moraliter perseverans in libera Ministri actione. Sic v. gr. Minister ad baptizandum aliquem vocatus dum proficiscitur, & etiam dum infantem baptizat, de Baptismo expresse non cogitat, vere tamen baptizat virtute illius intentionis actualis sive directa sive indirecta, quam habuit cum ad hunc finem profectus est: manet enim adhuc in virtute, quatenus movet Ministrum ad suscipiendum iter, & formam Sacramenti rite cum materia conjungendam. Hæc autem omnium consensu requiritur ad minus, & ad validitatem Sacramenti sufficit.

Hæc

Hæc est S. Thomæ doctrina 3. p. q. 64. art. 8. ad 3. Dicendum, inquit, quod licet ille qui aliquid cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habituales quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Unde si postea in ipso exercitio actus, cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studiose curare debeat Sacramenti Minister, ut etiam actualem intentionem adhibeat, sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.

Nec te moveat, quod ait hic S. Doctor, eum scilicet qui non habet actualem intentionem, habere habituales: namque per habituales ab illo virtualem intelligi, & textus ipse, & exemplum quo utitur, demonstrat.

Dices 1. Intentio habitualis sufficere videtur. Nam si quis v. g. hodie intendat cras offerre Sacrificium pro Petro, tamen intentio illa maneat tantum in habitu, vere tamen offert Sacrificium pro Petro: ergo si quis hodie intendat cras Sacramentum conferre eidem Petro, tamen intentio illa maneat tantum in habitu, vere tamen Petro Sacramentum conferret.

Vasquez
disp. 38.
c. 6. n.
47.

Respondent aliqui negando antecedens: quia eatenus quis Sacrificii valorem cuiusque applicare potest, quatenus Sacrificium ipsum pro illo offert: atqui præterita illa voluntas sufficiens non est ut Sacrificium, quod postea fiet, pro illo dicatur offerri: ergo neque ut valor Sacrificii ei applicetur. Minorem probant, quia idem est confici Sacramentum, & offerri Sacrificium. Verum aliud est Sacrificium offerri Deo, & offerri pro aliquo, siue cuiusque applicari fructum Sacrificii: per intentionem præteritam offerri quidem Deo Sacrificium non potest; at potest applicari cuiusque fructus Sacrificii. Namque, ut recte disputat Cardinalis de Lugo, applicatio illa est donatio fructus Sacrificii: donatio autem fieri potest rei futuræ, etiam meritorum futurorum; ergo & applicatio.

De Sa-
crament.
disp. 8.
sect. 6. n.
99. Sum-
maz disp.
13. sect.
3. Conc.
1.

Alii vero distinguunt antecedens: si illa intentio sit de præsentis jam tum applicans fructum Sacrificii cras offerendi, concedunt: si illa intentio sit de futuro decernens tantum cras applicare fructum Sacrificii, negant. Itaque 1. intentio illa de futuro non sufficit in Sacrificio; quia non est applicatio Sacrificii, sed propositum applicationis. 2. Intentio de præsentis sufficit in Sacrificio, quia intentio cras offerendi pro Petro, non debet esse operativa Sacrificii ipsius, sed tantum applicativa fructus Sacrificii. 3. Intentio de futuro pariter non sufficit in Sacramento; quia non fuit collatio Sacramenti, sed propositum collationis.

Dices 2. Non sufficit intentio virtualis; quia intentio illa non sufficit, quæ potest reperiri in homine qui post conceptam intentionem actualem incideret in phrenesim similemve morbum, unde rationis usum amitteret: atqui intentio illa virtualis est in tali homine, quoniam illa consistit tantum in motu locali membrorum, aut in actibus quibusdam sensuum ac phantasiæ profectis ex intentione actuali præterita, quorum homo capax est, postquam incidens in phrenesim rationis usum amisit.

Resp.

Resp. totam hanc difficultatem potius esse de modo loquendi, quam de re ipsa, ac pertinere magis ad Philosophiam, quam ad Theologiam. Scilicet fatentur omnes Theologi, Sacramentum ratum non fore, si a Ministro conferatur qui ex concepta intentione actuali cetera deinceps perficeret mentis impos, quoniam actio humana non foret. Item fatentur Sacramentum fore ratum, si a Ministro conferatur, qui ex concepta intentione actuali cetera deinceps sui compos perficeret, quia tunc actio vere foret humana. Disputant solum, unde sacramentalis actio foret humana; an ex sola intentione actuali explicita, quæ semel adfuerit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum, an ex intentione actuali implicita, quæ semper adsit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum. Hoc vero ipsum est, quod dixi pertinere magis ad modum loquendi, quam ad rem ipsam, & ad Philosophiam potius, quam ad Theologiam.

Dubium autem duplex hic solvendum occurrit circa intentionem virtuales.

Duplex
dubium
circa in-
tentio-
nem vir-
tualem.

Primum est, quid sit intentio virtualis; & quo sensu dicatur in actione libera Ministri moraliter perseverare.

Secundum est de modo quo differt illa intentio ab habituali; & cur una sufficiens, altera vero insufficiens sit ad validitatem Sacramenti.

Quantum ad primum: sunt qui affirmant ideo perseverare voluntatem Ministri, licet de opere sibi antea proposito non amplius cogitet, quod potentia externæ applicatæ fuerint prius ad operandum a voluntate; quæ quidem potentia, cum non debeant ad continuandum opus ab intentione actuali qua moveantur, quamdiu manent applicatæ vi prioris voluntatis, dicuntur actiones omnes quæ ab iis potentiis eliciuntur, manare a priori intentione quæ virtualiter in iis perseverat, tamquam causa in effectu.

Verum hæc non sufficiunt ad declarandum quomodo voluntas præterita influat in actionem præsentem. Nam cum potentia externæ sint ex se ad talem vel talem actum indifferentes, debet assignari aliquid præsens internum determinativum, quo hic & nunc dirigatur potentia externa quæ hic & nunc operatur; alioquin cessaret ab actu, ut patet in homine qui deambulat: si enim dormitet inter deambulandum, ita ut omnis interna operatio cesset, statim cessat motus deambulationis, ad quam continuandam non sufficit præterita voluntas deambulandi licet non retractata.

Dicendum ergo voluntatem præteritam perseverare, quidem remote in potentiis externis, quæ continuant motus suos, sed etiam proxime in actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus voluntate actuali inchoatum opus perficere.

Rem hoc modo explicat de Lugo: Si aliquis, ait, contendat continuari actionem sacramentalem cum solis actibus imaginativæ & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficit ad declarandum quomodo intentio & voluntas præterita maneat virtualiter, & influat in actionem præsentem. Nam vel manet in aliquo actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus recitare vel operari; & hic actus, cum non possit tendere ad illud objectum, nisi sua ratione boni, necesse est, ut saltem in confuso velit hanc

De Sacr.
disp. 8.
sect. 5.
n. 87. p.
127.

P. 128. *hanc operationem præsentem ut bonam & utilem ad illum finem prius volitum ... Et paullo post ibidem: Id sufficit, ait, ut homo dicatur continuare actionem illam intentione, & voluntate præterita, quæ ideo dicitur virtualiter manere, quia adest præsens aliqua virtus ab ea relicta, vel actus voluntatis confusus, vel certe actus in appetitu imperans prosecutionem actionis, cum ordine & respectu ad priorem intentionem.*

Neque est quod dicas illos voluntatis actus tenues & confusos, reipsa nullos esse, cum a nemine deprehendantur. Namque qui v.g. initio solam deambulationem sibi proposuit, & de illa sola sibi videtur cogitare, manus tamen movet, deambulat aliquando tardius, aliquando celerius, licet ad hos diversos motus explicite non attendat, nemo est tamen qui neget illos procedere a quibusdam internis voluntatis actibus, qui cum admodum exiles ac tenues sint, vix deprehenduntur; multo minus exponi ac explicari liquido possunt.

Quantum vero ad secundum dubium, hæc est dubitandi ratio: quia nempe utraque voluntas, virtualis scilicet & habitualis, præterita videtur; & si dicatur virtualis perseverare modo mox exposito, quidni & de ipsa habituali idem poterit affirmari? Supponatur enim aliquis Sacerdos, qui sciat se inter dormiendum solitum pronunciare verba consecratoria in panem, deinde voluntate actuali velit dare valorem verbis, quæ in somno prolaturus est, & postea intendat hoc fine dormire ut verba pronunciet quæ ex tunc vult esse valida ad consecrandum: en intentio habitualis, de qua tamen eadem dicuntur, quæ supra de virtuali dicta sunt.

Resp. discrimen esse inter utramque intentionem: scilicet actiones, quæ ab habituali procedunt, non esse humanas, idest cum deliberatione factas; quæ autem a virtuali emanant, humanas esse ac liberas; in utroque quidem casu voluntas præterita aliquo modo perseverat, at in intentione virtuali quando homo est sui compos, voluntas a qua emanant tenuissimi actus quibus determinantur externæ potentiæ, est voluntas integra & soluta, quæ licet confuse propter distractionem, vult tamen vere & libere objectum: in casu vero habitualis intentionis, non est jam anima vigilans, sed anima somno vel vino obtenebrata; unde ex diverso principio diversa operatio nascitur. Actio elicitæ intentionis virtualis, est humana; quia tenuis intentio quæ adhibetur, quæcumque sit, est animæ vigilantis & expeditæ: non est autem humana actio quæ est ab homine dormiente, quæcumque tandem voluntas præcesserit: quia scilicet ad hanc non attendit actu homo præsentem quandam, licet confusa, cogitatione, quæ sit hominis expediti & liberi; sed si quis sit voluntatis actus, voluntatis est ligatæ somno in homine dormiente, vel vino in ebrio prædominante, proindeque voluntatis animantium more raptæ ac determinatæ.

Dices: Ad humanam actionem sufficit libertas præterita; unde licet qui dormit, non sit actu exercito liber, ejus tamen actio libera est in causa, utpote ante somnum explicite volita.

Resp. sufficere quidem ad actionem humanam libertatis actum præteritum, sed humano modo perseverantem, in actu scilicet aliquo qui sit hominis liberi ac vigilantis, non ligati & dormientis. Exemplum sit

in Sacramentis : forma profertur ad exprimendum quid sentiat hic & nunc Minister de actione externa quam operatur , & quæ ob diversos fines posset usurpari , nisi a Ministro determinaretur ; locutio enim humana nata est ad significandum quid actu sentiat ille , qui loquitur . Si sit virtualis intentio , sufficit ad exprimendam mentem actualem Ministri ; quia sive in potentia externa , quæ manet applicata ad actum , sive in actibus confusis , qui a mente eliciuntur , continuo perseveret voluntas explicita antea habita de actione , quæ nunc fit , Minister exprimit mentem quam habet derivatam humano modo ex priori magis explicita , & id sufficit ; at vero verba quæ profert dormiens , nullo modo apta sunt ad exprimendum quam sit hic & nunc ejus propria , & genuina voluntas ; nullam enim habet actu deliberatam , nec humano modo perseverat antea habita , quia nullius est causa effectus liberi qui actu existat .

ARTICULUS SECUNDUS.

An fides necessaria sit in Ministro , ut Sacramentum valide perficiat .

Status controversiæ inter Stephanum , & Cyprianum .

Tertio Ecclesiæ sæculo summa ingeniorum contentione agitata fuit præsens controversia inter Stephanum Summum Pontificem ex una parte , & Cyprianum , Firmilianum , ceterosque Africanos & Orientales Episcopos ex altera , quam paucis his verbis describit S. Augustinus Lib. 6. de unico Baptismo contra Petilianum c. 14. *Erant*, inquit, *duarum eminentissimarum Ecclesiarum , Romanæ scilicet & Carthaginensis Episcopi duo , Stephanus & Cyprianus , ambo in unitate Catholica constituti : quorum Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat , & hoc facientibus graviter succensebat ; Cyprianus autem in hæresi vel schismate baptizatos , tamquam non habentes Baptismum Christi baptizandos esse in Ecclesia Catholica existimabat . Irritum igitur & nullum judicabat Cyprianus Sacramentum quod sine fide ab Hæretico , vel extra Ecclesiæ unitatem a Schismatico datum fuisset .*

Ea porro in controversia videbatur Cyprianus Stephano superior ponere rationum , Stephanus vero auctoritate Traditionis , nec dissimulat sanctus Augustinus l. 3. de Baptismo c. 4. tam firmas sibi aliquando visas fuisse rationes quibus Cyprianus causam suam defendebat , ut nisi obstitisset auctoritas Ecclesiæ , iis victus ac superatus fuisset : *Quid ad Fabianum*, inquit , *scripserit Cyprianus , jam legi , & profecto iissem in eandem sententiam , nisi me ad diligentiorum considerationem revocaret tanta auctoritas Ecclesiæ .* Et l. 2. c. 8. dixerat , rationes quibus pugnabat Cyprianus , veras quidem non fuisse , at non victas , ab iis scilicet , qui solam opponerant consuetudinem , & Traditionem .

Vincentius Lirinensis in Commonitorio c. 10. agnoscit pariter Cypriani causam multis iisque gravissimis præsidiiis munitam fuisse : *Tanta vis ingenii adfuit*, inquit , *tanta eloquentiæ flumina , tantus assertorum numerus , tanta veri similitudo , tanta divini Legis oracula &c.*

T. 9. p.
338. F.

Cyprianus ratione vincebat. Stephanus Traditionis auctoritate.

Ibid. p.
III. B.
Ibid. p.
103. E.
Bibb. PP.
T. 7. p.
252. A.

Donat.

Error Donatistarum. Quam diversa eorum & Cypriani conditio. *Ibid. p. 104. C. Ibid. p. 538. D.* Donatistæ quarto Ecclesiæ sæculo eundem cum Cypriano errorem propugnare, at sorte longe dispari. Cyprianus erravit servata unitate Ecclesiæ, isti disrupta; Cyprianus erravit re nondum satis eliquata, & perspecta, isti, multis discussis ambagibus perspecta veritate, ac plenario etiam totius Orbis Christiani Concilio confirmata, inquit S. August. lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 9. Cyprianus erravit, quod humanum est, sed animo ita comparato, ut universi Orbis auctoritati cessisset tam sancta anima, tam pacata, ait ibidem S. August. si tunc plenario Ecclesiæ Concilio patefacta veritas fuisset; Donatistæ vero animo rebelles ac contumaces apertæ ac definitæ veritati oblectati sunt: *Rebaptizare Hereticos, quod illi fecisse dicuntur* (ait Sanctus Augustinus Lib. de unico Baptismo cap. 13. conferens Donatistas cum Agrippino, & Cypriano) *tunc fuit humani erroris; rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc isti faciunt, semper est diabolicæ præsumptionis.*

Denique Cyprianum in errore detinebat antiqua, ut putabat, Ecclesiæ suæ Carthaginensis Traditio, & multorum aliorum Africanorum Præsulum sententia; Donatistas vero revocare ab errore debuerat Orbis universi auctoritas, & consentiens omnium Catholicorum doctrina. Quapropter S. August. eodem l. 2. contra Donatistas c. 3. ostendit quam immerito illi se tuerentur exemplo, & auctoritate Cypriani. *Vos certe, inquit, nobis objicere soletis Cypriani Litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium: cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respiciitis?*

Agrippinus primus auctor erroris. *P. 122.* Primus erroris auctor non fuit Cyprianus, sed eum ab Agrippino suo decessore jam inductum, & a Concilio aliquorum Episcoporum confirmatum invenit. Ita testatur ipsemet S. Cyprianus in Epistola ad Jubajanum n. 73. *Apud nos, inquit, non nova aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos qui ab Hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, & longa ætas ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerint.*

T. 9. p. 126. C. Quam hic Sanctus Cyprianus longam ætatem appellat, S. August. lib. 4. contra Donatistas cap. 6. ad paucos annos contrahit: *Paucis ante se annis, inquit, in Africa reperit Cyprianus ut baptizarentur ab Hæreticis baptizati. Et vero Concilium illud Agrippini nonnisi ann. 217. quo pax Ecclesiæ reddita fuit, ac celebrandi conventus facultas restituta, convocari potuit: ab illo autem anno 217. usque ad annum 256. quo Sanctus Cyprianus ad Jubajanum scribebat, interjacent anni dumtaxat 39. Non altius igitur Rebaptizantium in Africa origo repeti potest, quam annis ante Cyprianum 39. ab Agrippino scilicet Episcopo Carthaginensi, qui omnium mortalium primus, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 9. Contra divinum Canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, & contra morem atque instituta Majorum rebaptizandum esse censebat. Idem testatur Sanctus Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 7. & 8.*

P. 251. B. Cum igitur Eusebius L. 7. Hist. cap. 3. ait Cyprianum omnium primum, nonnisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse

censuisse, loquitur de tempore quo sedente Stephano S. Pontifice, controversia hæc celeberrima auctore Cypriano excitata fuit. (1)

Tertullianus itidem Africanus Firmilianum sequutus est, cujus decretum videtur subindicare Lib. de Baptismo cap. 15. cum ait: *Circa hæreticos sane quid custodiendum sit ad nos etiam editum est. Quid vero illud sit, exponit his verbis: Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ . . . non idem Deus est nobis & illis, nec unus Christus, id est, idem, ideoque nec Baptismus unus, quia non idem, quem cum rite non habeant, sine dubio non habent . . . sed de isto plenius jam nobis in Græco digestum est. Et Lib. de pudicitia cap. 19. Apud nos, inquit, ut Ethnicus par, imo & super Ethnicum Hæreticus etiam per Baptisma veritatis utroque homine (nempe Ethnico illo veteri, & superinducto Hæretico) purgatus admittitur.*

Tertul-
lianus ad
Decretū
Agrip-
pini res-
pexisse
videtur.
P. 230.
A.
P. 571.
B.

Placet aliquibus Tertullianum de iis dumtaxat loqui Hæreticis qui Baptismatis formam adulterabant: verum generatim ille de omnibus Hæreticis loquitur. Alii dubitant an Agrippinus a Tertulliano, vel iste ab illo (eodem quippe florebat tempore) errorem hauferit; at cum Sanctus Augustinus & Vincentius Lirinensis primum in Africa hujus erroris parentem appellent Agrippinum, & istius decretum videatur Tertullianus indigitare, probabilius est Tertulliano prævisse Agrippinum. Mirum porro nemini videri debet, quod sanctus Cyprianus in patrocinium suæ sententiæ nusquam Tertullianum, cujus Opera tam assidue legebat, laudaverit: noverat scilicet hominem nullius apud Catholicos esse ponderis, cui sua ad Hæreticos defectio omnem apud Fideles fidem & auctoritatem detraxerat.

Explica-
tur a
nonnullis
Tertul-
lianus.

Gerardus Vossius disp. 19. de Baptismo, Thesi 3. existimat Decreto Concilii quod ab Agrippino fuit celebratum ann. 217. eorum solummodo Hæreticorum Baptismum rejici ac iterari, qui præscriptam baptizandi formam adulterabant: *Quia, inquit, sine dubio Hæreticos illos intellexit Agrippinus, adversus quos tunc temporis pugnabat Ecclesia, atque in primis in Africa. Erant autem isti, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianistæ, & similes qui monstruosas plane opiniones de Deo, & Christo spargebant.*

Vossii
inter-
pretatio
rejici-
tur.

At manifeste fallitur Vossius: tum quia S. Cyprianus prædecessoris sui sensum recte sine dubio assequutus, eo nitebatur ut omnium indistincte Hæreticorum Baptisma rejiceret, tum quia Agrippini, & Cypriani sententiam velut falsam universa subinde proscripsit Ecclesia; at immerito prorsus, si stet Vossii conjectura: jure quippe repetitur Baptismus, cujus forma violata est. Tum denique quia licet Hæretici, quos enumerat, opinionum portenta induxissent, incertum nihilominus num illi omnes Baptismatis formam adulterarent. Certe Concilium Nicanum generale 1. anni 325. solos Paulianistas jubet rebaptizari, non Arianos, non Præxanos, non Catharos, licet errorum monstra confinxissent.

Ba-

(1) Vel potius, ut doctissimus D. Prudentius Maranus in vita S. Cypriani S. xxx. acute conjicit, primas Eusebius Cypriano detulit, quia plurimum ponderis huic sententiæ addidit, eique multo celebrior existit, quam Orientalibus cum Stephano controversia.

Origo & occasio hujus controversiæ, juxta Baronium. Baronius ad annum Christi 258. num. 11. quærens qua occasione in Africa præfens de Baptismo controversia excitata fuerit, existimat S. Cyprianum, exemplo Novatianorum Catholicos ad se venientes ut immundos denuo baptizantium, quasi ad æmulationem provocatum, idem erga Novatianos ipsos statuissè, nempe ut redeuntes ad Ecclesiam baptizarentur.

Verum difficile videtur id de tam candido peccatore suspicari, & existimare tam sanctum Pontificem tali stimulo ad suam declarandam sententiam incitatum fuisse: præsertim cum in Epistola ad Jubajanum, ad exemplum Novatianorum quod opponebatur, respondeat, ad se nihil pertinere quod hostes Ecclesiæ faciunt; & jam tribus annis prius quam quidquam de hoc argumento consultus responderet, in Libro de unitate Ecclesiæ versus medium, quam jam diu animo imbiberat sententiam, aperte declaret.

Dici igitur verisimilius debet, occasione Novatianorum Catholicos rebaptizantium, cœptam moveri in Africa quæstionem de Baptismo Hæreticorum.

Plures de hoc argumento Epistolæ & Synodi S. Cypriani. Plures de hoc argumento scripsit S. Cyprianus Epistolas, quarum ferriem chronologicam accurate satis texuisse videtur auctor Annalium Cyprianicorum qui præfixi sunt Editioni Anglicanæ Operum sancti Cypriani. Celebravit etiam tres Carthaginenses Synodos: primam anno 255. in qua sederunt Episcopi 32. Illius meminit Epist. 71. ad Quintum. Alteram anno 256. Episcoporum 71. sicut ipse testatur Epistola 73. ad Jubajanum. Synodicam inde ad Stephanum direxit Epistolam, qua quidquid eo in Concilio gestum ac statutum fuerat, narrat: qua Epistola accepta, Summus Pontifex celebrem fecit responsionem his verbis conceptam: *Nil innovetur nisi quod traditum est &c.* adjectis etiam gravissimis comminationibus adversus eos qui suo decreto non acquiescerent; quibus paullo commotior factus Cyprianus, Kalendis Septembris ejusdem anni 256. tertium coegit Carthaginense Concilium, cui ex Provinciis Africæ, Numidiæ, atque Mauritanie interfuere Episcopi 87. Præfatus est eo in Conventu Cyprianus stylo in Stephanum paullo duriori; neque enim alium quam Stephanum hæc verba perstringere videntur: *Supereft, inquit Cyprianus, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.* Alludit haud dubie ad Decretum Stephani, quo sub pœna excommunicationis jussit non esse rebaptizandos qui ab Hæreticis baptizati fuerant: quamquam non ignoremus S. Augustinum Lib.

Tom. I. Conc. p. 786. E. T. 9. p. 110. D. 3. de Baptismo cap. 3. postquam hæc Cypriani verba recitavit, exclamare: *Quid mansuetius? quid humilior?* Ex quibus nonnulli conjiciunt, sanctum Cyprianum non ad Stephanum, sed ad suos Coepiscopos respexisse, inter quos nullus erat, qui tyrannico errore posset ceteros ad obsequendi necessitatem adigere.

Ad Orientales pariter scripserat Stephanus, comminatus excommunicationis pœnam; quod cum rescivit Cyprianus, ad Firmilianum Cæsareæ in Cappadocia Episcopum Litteras dedit per Rogatiam.

gatianum Diaconum transferendas, quibus respondit Firmilianus per Epistolam inter Cyprianicas n. 75. in qua durius profecto, quam moderatio Christiana ferat, Stephanum exagitat, ac refellit; significatque jam pridem in Concilio Iconiensi collectis in unum ex Galatia & Cilicia, ceterisque proximis regionibus Episcopis, statutum fuisse, nullum esse Baptismum qui ab Hæreticis datur, imo & addit hanc esse veterem & omni memoria superiorem Ecclesiæ suæ ab Apostolis ipsis derivatam doctrinam: *Ab initio hoc tenentes*, inquit p. 148. *quod a Christo, & ab Apostolo traditum est. Nec meminimus, hoc apud nos aliquando cepisse, cum semper istuc observatum sit.* Hoc idem testatur Dionysius Alexandrinus in 3. ad Philemonem Epist. apud Eusebium lib. 7. Hist. c. 7. *Illud præterea didici, inquit, non ab Afris solis hunc morem nunc primum inductum fuisse; sed & multo antea superiorum Episcoporum temporibus, in Ecclesiis populosis, & in Conciliis fratrum apud Iconium & Sinnada, & apud alios plurimos idem sancitum fuisse.*

Non satis igitur accurate Baronius ad annum Christi 258. n. 13. scripsit primos hujus tempestatis fluctus (controversiæ scilicet de Baptismo Hæreticorum) in Oriente motos fuisse, & illic primum inter Stephanum, aliosque Orientis Episcopos questionem hanc excitatam fuisse: liquidem declarant Orientales ipsi, hanc suam vel ab initio fuisse sententiam; & Firmilianus Cyprianum alloquens, non dissimulat Rebaptizantium praxim recentem esse apud Africanos, qui, cognita veritate, antiquam consuetudinem deseruerant, Orientales vero veritati perpetuam adiecisse consuetudinem. (1) Prætermittere tamen non possumus quod candide agnoscunt rum Cyprianus, tum Firmilianus, multos scilicet inter suos fuisse, qui sententiam & praxim Ecclesiæ Romanæ sequebantur, nec ab Hæreticis tinctos iterum baptizabant.

Atque hæc historice referenda paucis nobis erant circa celebrem illam Rebaptizantium causam. Ad probationem Catholici dogmatis jam accedendum: itaque sit

CONCLUSIO.

Fides Ministri necessaria non est, ut Sacramentum vere, ac valide perficiat.

Quamquam fatendum sit caput istud doctrinæ Catholicæ clare & expresse in Scripturis non esse revelatum, sed ex constanti dumtaxat, ac perpetua Ecclesiæ Traditione ad nos defluxisse, nihilominus Veteres, S. Augustinus in primis, adversus Donatistas demonstrabant veritatem Sacramenti non pendere ex privata Ministri conditione, fide, vel probitate, argumento in Scripturis fundato, quod, ait Bellarminus lib. 1. de Sacramentis c. 26. potest isto syllogismo concludi.

Minister Sacramentorum operatur virtute & auctoritate divina: atqui Deus non aufert a Ministro datam ei potestatem ob ejus peccatum aut infidelitatem: ergo &c.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

O

Ma-

(1) Hæc etiam Tillemontius. Ceterum Maranus in vita S. Cypriani §. 29. Baronii sententiam multis confirmat, ostenditque, Stephanum ante cum Orientalibus quam cum Afris de Baptismo certasse, licet cum illis pacatius quam cum istis.

Argu-
mentum
ex Scri-
pturis.

Major propositio manifesta est ex Scripturis. Joan. 1. vers. 33. *Supra quem videritis Spiritum sanctum descendente, hic est qui baptizat.* 1. Corinth. 3. v. 7. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum, dat Deus.* Et v. 4. *Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? Ministri ejus cui credidistis.* Et c. 1. v. 13. dixerat: *Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?*

Minor autem propositio probatur: Quia, inquit Bellarminus loco mox citato, auctoritas conferendi Sacramenta non est gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, in utilitatem scilicet aliorum; non ergo ita pugnat cum improbitate vitæ, ut simul cum ea esse non possit: neque conveniens erat, ut talis gratia auferatur propter peccatum illius cui data est; sic enim unus puniretur ob culpam alterius. Constat autem ejusmodi gratias in peccatoribus esse posse, ut patet de Caipha, qui prophetavit, cum tamen esset pessimus, Joan. 11. Item de illis, qui Matth. 7. dicunt: *Nonne in nomine tuo demonia ejecimus?*

Firmius
ex Tra-
ditione
ducitur
argumē-
tum.
P. 120.
P. 132,
Decre-
tum Ste-
phani.
P. 129.

Ex constanti porro Ecclesiæ Traditione longe firmius deducitur argumentum: quod certe subodoratus Cyprianus, ac causæ suæ veluti diffidens si ad Traditionem provocaret, non consuetudine seu traditione pugnandum hic esse contendebat, sed ratione. *Non est, inquit Epistola 71. ad Quintum, de consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum. Consuetudo enim sine veritate* (ait alibi scribens ad Pompejum) *vetustas erroris est.* Nihilominus Stephanus Romanus Pontifex non alia quam Traditionis arma Rebaptizantibus opponebat sollemni isto Decreto quod refert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum: *Si quis a quacunque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.*

Tradi-
tiones
agnoscūt
S. Aug. &
alii.
T. 9. p.
104. B.
Ibid. p.
102. E.

S. Aug. 1. 2. de Baptif. contra Donat. c. 9. ejusdem avitæ Traditionis auctoritatem sæpius commendat. *Consuetudinis robore, inquit, tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem ... Postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur & quæritur, non solum inventa est, sed etiam ad plenarii Concilii auctoritatem roburque perducta est.* Et c. 7. *Nondum erat, ait, diligenter illa Baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque schismaticis, & hæreticis corrigere quod prævum est, non iterare quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem, sicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, nonnisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.*

S. Hier.
T. 4. par.
2. p. 305.

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos hanc pariter antiquam Traditionem agnoscit, imo & ab ipsomet Hilario Diacono Luciferiano agnosci declarat: *Si, inquit, negandum quispiam putaverit Hæreticos a majoribus nostris semper fuisse susceptos, legat B. Cypriani Epistolam, in quibus Stephanum Romanæ urbis Episcopum, & inveteratæ consuetudinis lacerat errorem. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de Hæreticis rebaptizandis edidit; & ibi reperiet ipsum Hilarium confiteri a Julio, Marco, Sylvestro, & ceteris veteribus Episcopis, similiter in pœnitentiam omnes Hæreticos susceptos.*

Ne in
Africa

Ne in Africa quidem aut in Oriente, quo tempore contrarius Rebapti-

zantium error prævalebat, oblitterata plane fuit antiqua, & vera Traditio: candide enim agnoscebat S. Cyprianus, multos e suis Collegis a se dissentire, & in Oriente cum quibus pacem & concordiam servabat. Ita significat Epistola 71. ad Quintum; 72. ad Stephanum & 73. ad Jubajanum, a quo acceperat incerti auctoris Epistolam, qua error Rebaptizantium refellebatur, & Catholica veritas strenue propugnabatur: ita etiam præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi. Firmilianus quoque in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas 75. non dissimulat multos ea de re dubitasse, eaque de causa celebratam Synodum Iconiensem. Obscurari igitur potuit aliquando his in regionibus veritas fidei, at non penitus deleri.

Hanc ex Traditione receptam doctrinam constanter retinere, ac definire Concilia, & facto discrimine Hæreticorum qui consuetam baptizandi formam retinebant, aut violabant, istos per Baptismum, alios per poenitentiam vel unctionem recipiendos esse iusserunt.

Concilium Arelatense I. an. 314. cap. 8. *De Afris*, inquit, *quod propria lege sua utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut si aliquis de hæresi venerit, interrogetur eum symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Concilium generale I. Nicænum an. 325. can. 19. jubet solos Paulianistas, idest, discipulos Pauli Samosatani rebaptizari: *De Paulianistis*, inquit, *ad Ecclesiam Catholicam confugientibus, definitio prolata est, ut iterum baptizentur omnimodis. Ratio est, quia Paulianistæ non baptizabant ritu a Christo præscripto. Credendum est, ait S. Aug. I. de hæresibus cap. 44. eos regulam Baptismatis non tenere. Idem testatur Innoc. I. Epistola 22. ad Episcopos Macedonia c. 5. & S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, ait Synodum Nicænam omnes hæreticos suscepisse, exceptis Pauli Samosatani discipulis. Et re quidem ipsa eadem Synodus can. 8. Catharos seu Novatianos redeuntés ad Ecclesiam jubet admitti per manus impositionem, servatis iisdem gradibus honorum, quibus antea fruebantur.*

Concilium Laodicense, anno, ut verisimile est 364. celebratum can. 7. sic statuit: *En qui ex hæresibus, hoc est, Novatianis, sive Photinianis, sive Thefferadecatitis convertuntur, sive Catechumenos, sive qui apud illos Fideles dicuntur, non admitti priusquam omnem hæresim anathematizaverint, & præcipue eam, in qua detinebantur fidei symbola discerent, & sancto Chrysostome inunctos, sic sancto mysterio communicare. Non jubet Concilium rebaptizari Photinianos, quod mirum certe videri debet, cum ipsi a Paulianistis non discreparent, quos Nicæna Synodus vult rebaptizari. Ea de causa multi arbitrantur, aut Laodiceam illam Synodum ante Nicænam celebratam fuisse, aut nomen Photinianorum in textum irrepsisse, ac expungendum esse, quod, Binnio teste, in aliquibus Editionibus non reperitur, aut saltem a Photinianis hujus ætatis adulteratam non fuisse Baptismatis formam: idem enim Concilium can. 8. Montanistas seu Cataphryges jubet baptizari, cum redeunt ad Ecclesiam, quod haud dubie ritu consueto non fuissent baptizati.*

Concilium Constantinopolitanum I. quod est generale II. an. 381. can. 7. distincte enumerat Hæreticos qui per unctionem, & eos, qui per Baptismum recipiendi sunt. Primi ordinis sunt Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, No-

quidem
& in O-
riente
oblitte-
rata ve-
ra Tra-
ditio.

Conci-
lia di-
stinguūt
inter
Hæreti-
cos for-
mam ba-
ptisma-
tis ob-
servan-
tes aut
violan-
tes Are-
latense
I.

Tom. I.
Conc. p.
1428. A.
Nicæ-
num.
Tom. 2.
Conc. p.
43. E.

Laodice.
num.
Tom. 1.
Cons. p.
1498. A.
B.

Constā-
tinopo-
litanū.

Tom. 2. vatiani, Theseradecatitæ sive Tetraditæ & Apollinaristæ; posterioris ve-
 Conc. p. ro Ordinis sunt Eunomiani, Montanistæ, qui dicuntur Phryges, & Sabellia-
 952. ni. Unde porro discrimen istud? nisi quod postremi ipsi Hæretici non ser-
 varent ritum baptizandi a Christo mandatum, quod de Eunomianis refe-
 runt Sozomenus l. 6. c. 26. Theodoretus l. 4. Hæreticarum fabularum: de
 Sozym. p. Montanistis testatur Gregorius Nazianzenus Oratione 14. de pace, & Gre-
 673. gorius Magnus l. 11. Epistolarum Epistola 67. alias l. 9. Epistola 61. ad E-
 Theod. piscopos Hiberiæ. Atque hinc facile intelligitur quo sensu sanctus Hierony-
 T. 4. p. mus Dial. adversus Luciferianos asserat, Romæ non consuetos rebaptizari
 p. 236. Ebionitas, Manichæos, Marcionitas, quos scdum & ridiculum Baptismum
 Gregor. habuisse referunt SS. Irenæus & Epiphanius. Loquitur enim sanctus Doctor
 Nazian. T. 1. p. hypothetice, eo ipso modo quo S. Aug. l. 3. contra Donatistas c. 15. dice-
 221. bat: *Si Evangelicis verbis: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti,*
 T. 2. p. *Marcion, Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quævis ejus*
 1168. A. *Marci, Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quævis ejus*
 T. 10. p. *fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet, non esset*
 135. F. *integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.*
 G.

Arela- Concilium Arelatense II. an. 452. can. 16. & 17. Photinianos, inquit,
 tenſe II. sive Paulianistas secundum Patrum Statuta baptizari oportere. Bonosiacos au-
 Tom. 4. tem ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate ma-
 Conc. p. nifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum
 1013. B. chrysmate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit.

Ad hæc omnia accedit auctoritas plenarii illius Concilii quo quæ-
 sitionem nostram terminatam fuisse toties repetit S. Aug.

Triden- Denique Tridentina Synodus sess. 7. can. 4. sic statuit: *Si quis dixe-*
 rinum. *rit, Baptismum qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, &*
 Tom. 14. *Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum*
 Conc. p. *Baptismum, anathema sit.*
 278.

Variis Multis iisque gravissimis momentis caput hoc doctrinæ Catholice ad-
 rationū versus Donatistas vindicavit S. Aug.

Primum. Tam potest Hæreticus valide baptizare extra Ecclesiam,
 momen- quam potest apostata recedens ab Ecclesia Baptismum, quem percepe-
 tis pu- rat, retinere: at istud postremum non negabant Donatistæ. Dum au-
 gnavit S. tem, ait S. Aug. l. 1. de Baptismo c. 1. apostatis redeuntibus, & per pœni-
 Aug. tentiam conversis non redditur, amitti non potuisse judicatur ... Quod si habe-
 momen- ri foris potest, cur etiam dari non potest?
 tum. T. 9. p.

Secundum: Sicut qui recedit ab Ecclesia non amittit Sacramentum
 79. C. D. Baptismi, ita nec Sacramentum Ordinationis, quo valide confertur Ba-
 Secundu- ptismus. Baptismi Sacramentum, ait ibidem Sanctus Doctor, est quod
 momen- habet, qui baptizatur; & Sacramentum dandi Baptismi est quod habet qui
 tum. Ibid. p. ordinator. Sicut autem baptizatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum
 80. A. Baptismi non amittit; . . . sic etiam ordinatus, si ab unitate recesserit,
 Sacramentum dandi Baptismi non amittit . . . Sicut ergo acceptatur Ba-
 ptismus, quem non potuit amittere qui ab unitate discesserat; sic acceptan-
 dus est Baptismus, quem dedit ille, qui Sacramentum dandi, cum discede-
 ret, non amiserat.

Tertium: Quemadmodum eadem sunt (si integræ sunt) Scripturæ apud
 Tercium- Hæreticos & Catholicos, licet aliter ab Hæreticis intelligantur, ita eadem
 momen- sunt utrobique Sacramenta, si verbis Evangelicis consecrata fuerint. Sa-
 tum.

cramenta, inquit S. Aug. l. 3. contra Donatistas c. 15. si eadem sunt, ubi- *Ibid. p. 116. C.*
 que integra sunt, etiamsi prave intelliguntur & discordiose tractantur: sicut
 Scriptura ipsius Evangelii si eadem ipsa est, ubique integra est, etiamsi innu-
 merabili falsarum opinionum varietate asseratur. Paulo antea dixerat: quod
 si Marcion verbis Evangelicis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus san-
 cti, Baptismum consecrasset, integrum fuisset Sacramentum, quamvis ejus fides *Ibid. p. 115. G.*
 sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas doceat, non esset in-
 tegra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.

Quantum momentum est ad hominem, ex principiis ipsis & praxi Do- *Quantū momen- tum ad hominē.*
 natistarum deductum. Illi scilicet post Hæreticos rebaptizabant, non ve-
 ro post malos, homicidas, fures, adulteros &c. At, urgebat S. Augu-
 stinus, aut illorum omnium admittendus, aut rejiciendus est Baptis-
 mus; parem quippe & Hæreticorum & iniquorum rationem habere de-
 bent Donatistæ in presenti causa. Idcirco enim dicebant Hæreticos ba-
 ptizare non posse, quia Spiritum sanctum, quem non habent, ceteris
 dare non possunt: (erat enim istud erroris fundamentum, quod Sacra-
 mentum ab ejus effectu non satis distinguerent) atqui mali pariter Spi-
 ritum sanctum non habent: ergo illum dare aliis non possunt, nec con-
 sequenter Sacramentum. Sicut, inquit S. Doctor l. 4. contra Donati-
 stas c. 3. urgeri videor, cum mihi dicitur: Ergo Hæreticus dimittit peccata?
 sic & ego urgeo cum dico, Ergo qui caelestia mandata non servat, avarus,
 raptor, fœnerator, invidus &c. peccata dimittit? si per vim Sacramenti Dei,
 sicut ille, ita & ille: si per meritum suum, nec ille, nec ille. Et l. 3. c. 10. *Ibid. p. 113. A.*
 dixerat: Non est aqua profana & adultera super quam nomen Dei invoca-
 tur quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus
 vero Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris
 sanctus est, quamvis illi sint impudici, & immundi, quia ipsa ejus sanctitas
 pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit, sive ad salutem
 bene utentium, sive ad perniciem male utentium.

Confirmat hoc S. Doctor nonnullis exemplis & similitudinibus. An vero, *Exem- plis rena- illustrat, & con- firmat S. Aug. Ibid. B.*
 ait *Ibid.* solis vel etiam lucernæ lux, cum per cœnosa diffunditur, nihil inde
 sordium contrahit, & Baptismus Christi potest cujusdam sceleribus inquinari?
 Tract. 5. in Joan. Per lapideum, inquit, canalem transit aqua ad areolas; in
 canali lapideo nihil generat, sed tamen hortis plurimum fructum offert. Ita pu-
 rum est quod per malum Ministrum fuit Sacramentum, quod per illum transit
 liquidum venit ad fertilem terram. L. 3. contra Cresconium c. 8. adducit exem-
 plum agricolæ, cujus malitia nihil obest quominus ager ab eo excultus fru-
 ctum ferat: qua comparatione usus fuerat Apostolus 1. Corinth. 3. In eam-
 dem sententiam Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum respondens, alia si-
 militudine rem illustrat ar. 71. Cereæ fax, inquit, accensa sibi quidem detri-
 mentum præstat, aliis vero lumen in tenebris ministrat, & unde aliis commo-
 dum exhibet, inde sibi detrimentum præbet. Sic etiam malus Minister bona Sa-
 cramenta administrando aliis utilis est, dum sibi met ipsi nocet.

Illam ex conditione Ministri, & ministerii rationem profert S. Thomas hic
 qu. 64. ar. 5. Ministri Ecclesiæ, inquit, instrumentaliter operantur in Sacra-
 mentis sicut autem instrumentum non agit secundum propriam formam aut
 virtutem, sed secundum virtutem ejus a quo movetur ... ita Ministri Ecclesiæ
 agunt virtute Christi, unde possunt Sacramenta conferre, etiamsi sint mali.

Quintū momentum repetit S. Augustinus ex absurdis, quæ sequuntur ex errore Donatistarum.

Primum ex varietate, ac multitudine Baptismatum, si virtus Sacramenti ex Ministrorum meritis pendeat. L. 3. contra Cresconium c. 6. *Ad hominem baptizandum, & sanctificandum, inquit, si tanto est melius quod accipitur, quanto melius est, per quem traditur; tanta est in accipientibus Baptismorum varietas, quanta in Ministris diversitas meritorum.*

Alterum incommodum est perpetua incertitudo, & anxietas animi circa salutem, si virtus Sacramenti ex merito Ministri dependeat. *Quomodo, inquit l. 1. contra Litteras Petiliani c. 3. de istis securi erunt, si conscientia dantis attenditur, quæ latet oculos accepturi? Ita secundum eorum sententiam sit salus illa spiritalis incerta & speciem baptizandorum auferunt a Domino Deo, & in homine ponendam esse persuadent.*

Tertium absurdum est, quod ex sententia Donatistarum sequatur eum justiorem esse debere, qui Sacramentum a meliori Ministro perceperit. *Si ex innocentia baptizantis, ait S. Doctor l. 2. contra Litteras Petiliani c. 6. expectatur ut fiat innocentia baptizati, tanto erit quisque innocentior, quanto innocentior a quo baptizetur, invenerit; & tanto ipse minus erit innocens, quanto & ille a quo baptizetur. Et si forte contra aliquem tenet odium qui baptizat, hoc & illi qui baptizatur, imputabitur.*

Abstrusissimum denique erat quod fingeant Donatistæ, nempe cum Sacramentum a bono Ministro cognito datur, effectum seu gratiam Sacramenti ab illo dari; cum vero Sacramentum a malo occulto datur, effectum Sacramenti esse ab ipso Deo: unde S. Aug. l. 1. contra Litteras Petiliani c. 6. inferebat, (quod erat absolum) *optandum esse omnibus, qui baptizantur, ut baptizatores perfidos habeant, & ignorent eos; siquidem certi forent se a Deo ipso tunc gratiam consequi. Quamquam enim Minister foris bonus, ac justus appareat, intus tamen malus esse potest; quo casu qui a tali Ministro baptizaretur, gratiam non acciperet, quæ totidem absurda S. Augustinus ex sententia Donatistarum conclusaria esse ostendit, ac explodit.*

Objectiones repeti possunt vel ex ratione vel ex auctoritate. Adversus doctrinam Catholicam Conclusionem nostram expositam duplex generatim proponi potest objectionum genus: aliæ petuntur ex momentis rationum, quæ solita sua facundia urgebat, & amplificabat suis in Epistolis S. Cyprianus, & quæ Donatistæ subinde adoptarunt: aliæ vero ex auctoritate nonnullorum Veterum, qui errori Cypriani favisse multis videntur. Duplex vero illud Objectionum genus distincte, ac separatim proponemus, ac solvemus.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ex momentis rationum.

Ex triplici capite ea momenta repetuntur.

I. Ex parte Hæreticorum, qui jus non habent conferendi Sacramenta.
II. Ex parte naturæ Sacramentorum, quæ cum soli Ecclesiæ Catholice concredita fuerint, extra ipsam valide dari non possunt.

III. Ex parte effectus Sacramenti, nempe gratiæ, quæ in hæresi, & ab

ab Hæretico dari non potest, sine qua tamen inutile prorsus, ac nullum est Sacramentum.

Objicies itaque ex parte Hæreticorum.

I. Hæretici foris positi & extra Ecclesiam constituti, nullum jus habent in Sacramenta Christi; vindicant sibi rem nec sui juris, nec suæ potestatis; & sicut Chore & Dathan & Abiron usurpantes ministerium gravissimis pœnis fiunt obnoxii. *Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Christi ad Belial?* ait S. Paulus 2. Cor. 6. v. 14. & sequentibus.

Prima
objectio
ex parte
Hæreti-
corum.

II. Teste Apostolo, quotquot baptizantur, Christum induunt: an vero baptizatus in hæresi Christum induere potest?

III. Non aliud in hæresi percipitur quam quod creditur: at quod creditur, falsum est: ergo & quod percipitur; ac proinde nullus, & iterandus Baptismus datus ab Hæreticis.

IV. Plus valere non potest Baptismus in hæresi datus, quam valeat Christi confessio, aut mors pro ipso tolerata: at hæc nihil ad salutem proficit: ergo &c.

V. Joan. 20. Christus Apostolis suis dixit: *Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*: ergo debet Minister habere Spiritum sanctum, ut peccata per Sacramenta dimittat: atqui Hæreticus non habet Spiritum sanctum: ergo &c.

VI. S. Joannes in sua Epistola jubet, *ut si quis venit ad nos, & doctrinam Christi non habet, eum non admittamus, nec ave ei dicamus*: ergo nec admitti debet datus ab ejusmodi Ministro Baptismus.

Respondeo ad primum: Hæreticos illegitime quidem, ac illicite, sed tamen vere Sacramenta Christi possidere, quia non sua, sed Christi sunt Sacramenta. *Aliud quippe est, ait S. Aug. l. 3. contra Donatistas c. 10. non habere aliquid, aliud non jure habere, vel illicite usurpare. Non itaque ideo non sunt Sacramenta Christi, & Ecclesiæ, quia eis illicite utuntur, non Hæretici solum, sed etiam omnes iniqui & impii; sed tamen illi corrigendi aut puniendi, illa vero agnoscenda & veneranda sunt.* Confirmat & illustrat S. Doctor exemplo Legis quæ semper vera est in se, ac bona; licet ea mali abutantur. Ad exemplum vero Dathan, & Abiron, respondet l. 3. c. 18. Hæreticos & malos Ministros graviter peccare, ac durissimis pœnis obnoxios fieri, nisi per veram pœnitentiam respiciant. Ad textum ex c. 6. 2. ad Corinth. respondet l. 4. c. 12. & 13. cum qui bonâ fide, spe, & charitate in unitate Ecclesiæ a perverso Ministro Sacramentum percipit, ejus perversitati non adhærens, remissionem peccatorum accipere virtute Sacramenti Christi; neque ullam ipsi, aut Christi Sacramento societatem esse cum Hæretico: quod si ejus errori & perversitati consentiret, non tantum gratiam non perciperet, sed etiam majori se peccato innodaret, quamquam integrum, ac verum esset Sacramentum verbis Evangelicis consecratum.

Ad secundum responderet S. Aug. l. 5. de Baptismo cap. 24. Christum indui posse aliquando usque ad Sacramenti perceptionem, aliquando usque ad vitæ sanctificationem: atque illud primum & bonis & malis posse esse commune; hoc autem alterum proprium esse bonorum, & piorum. Qui itaque ab Hæretico vel malo Ministro baptizatur, consentiens illius errori vel malitiæ, ille

Ibid. p.
157. F.

Christum induit, non quidem ad vitæ sanctificationem, sed ad Sacramenti perceptionem: quia scilicet Christi Sacramentum percipit.

Ibid. p. 115. E. Ad tertium, neganda major propositio. Nihil interest, ait S. Aug. l. 3. contra Donat. c. 14. cum de Sacramenti integritate, & sanctitate tractatur, qui credat & quali fide imbutus ille sit, qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti questionem nihil interest. Fieri enim potest ut homo integrum habeat Sacramentum, & perversam fidem: sicut fieri potest ut integra teneat verba Symboli, & tamen non recte credat, siue de ipsa Trinitate, siue de resurrectione, vel aliquid aliud.

Ibid. p. 136. A. Ad quartum: Neque Baptismus, neque mors pro Christo tolerata sine vera charitate quidquam ad salutem prodest, quamquam vero sit absque charitate Sacramentum. Aliud est, ait S. Aug. l. 4. contra Donatistas c. 17. non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, est baptizandus ut habeat, qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigendus. Nec adultera est aqua in Baptismo Hæreticorum; quia nec ipsa creatura, quam Deus condidit, mala est.

Ad quintum, neganda consecutio. Debent quidem Ministri accipere Spiritum sanctum per manus impositionem, tum ut legitimam habeant administrandorum Sacramentorum potestatem, tum ut ipsi sanctificentur, ac sua potestate licite utantur: at ut aliis Spiritum sanctum per Sacramenta conferant, necesse non est ut Spiritum sanctum habeant, sed tantum ut verum conferant Christi Sacramentum; alias non modo Hæretici & publici facinorosi, sed etiam occulti Ministri mali, Sacramenta valide non perficerent, quia ne ipsi quidem Spiritum sanctum interiorius per gratiam sanctificantem inhabitantem habent: quo argumento Donatistas sæpius urgebat S. Augustinus.

Ibid. p. 198. C. Ad sextum respondet S. Aug. l. 7. contra Donatistas cap. 45. illum S. Joannis textum ad rem præsentem non esse, cum loquatur de iis, qui veniunt ad nos. Hæretici autem, ait S. Doctor, relinquentes doctrinam erroris sui, ad Christi doctrinam convertuntur, ut incorporentur Ecclesiæ, & ad illam columbam incipiant pertinere, cujus Sacramentum habebant; & ideo quod ejus non habebant, eis datur, idest, pax & charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Quod autem ejus habebant, agnoscitur, & sine ulla contumelia suscipitur. Deinde argumento ad hominem Donatistas premit in hunc fere modum; Sicut dixit Joannes, alienæ doctrinæ hominibus ave non esse dicendum, ita Sanctus Paulus ait: Si quis frater nominatur inter vos aut avarus, aut ebriosus &c. cum ejusmodi nec cibum quidem esse sumendum: atqui tamen Donatistæ ab ejusmodi hominibus datum Baptisma non iterabant: ergo nec iterare debebant datum ab Hæreticis.

Objicies 2. ex parte Sacramentorum.

Secunda Objectio ex parte Sacramentorum. Cant. 4. v. 11. I. In ea dumtaxat societate valide administrari possunt Sacramenta, cui a Christo Domino concessa sunt Sacramenta: atqui soli Catholico- rum societati Sacramenta concessa fuere: ergo a solis Catholicis valide administrari illa possunt.

II. Sicut unus est Deus, una fides, una Ecclesia, ita unus Baptismus: ergo extra Ecclesiam Catholicam verus non est Baptismus: Ecclesia quippe est hortus conclusus, fons signatus: quomodo autem Hæretici hortum illum ingredi, ac de fonte illo aquas bibere possent?

III. Da-

III. Datur in Baptismo regeneratio : sed apud Hæreticos regenerari nemo potest: ergo nec valide Baptizari .

IV. S. Petrus monet, nos per unicum unius Ecclesiæ Baptismum servari posse, quemadmodum per solam Arcam Noe pauci, idest, octo animæ salvæ factæ sunt: sicut igitur quotquot extra Arcam fuere, extincti sunt aquis diluvii; ita quotquot extra Ecclesiam ab Hæreticis baptizantur, peribunt .

Resp. Ad primum cum S. Augustino I. retorquendo argumentum. Ab iis dumtaxat valide dari possunt Sacramenta, quibus dictum fuit: *Accipite Spiritum Sanctum*, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: atqui adulteris, homicidis, raptoribus &c. non dixit Christus: *Accipite Spiritum Sanctum*, quorum remiseritis &c. ergo illi Sacramenta valide non perficiunt; ergo iterum baptizandi qui ab iis baptizati fuerunt: atqui tamen nec Cyprianus, nec Firmilianus sic baptizatos rebaptizabant: ergo &c.

II. Neganda est major propositio. Sequitur enim dumtaxat ab ea Ecclesia licite & cum fructu dari posse Sacramenta, cui Christus ea concessit: porro farentur omnes, in sola Ecclesia Catholica posse cum fructu, ac licite Sacramenta percipi, (nisi extrema urgeret necessitas) *Salus*, inquiebat S. Cyprianus, *extra Ecclesiam non est*. Quis negat? reponerat S. Aug. Lib. 4. contra Donatistas cap. 17. *Et ideo quæcumque ipsius Ecclesiæ habentur extra Ecclesiam, non valent ad salutem: sed aliud est non habere, aliud non utiliter habere*.

T. 2. p.
136. A.

III. Respondebat idem S. Doctor, Sacramenta quæ ab Hæreticis extra unitatem conferuntur, vim suam a vera & Catholica Ecclesia habere, *ibid. p. 63. B.C.* quæ legitima Christi sponsa Hæreticis & Schismaticis utitur, tamquam utero ancillarum, ut Sponso suo Christo filios generet: quemadmodum Sacra, Lia, & Rahel filios per uterum ancillarum jure conjugali pepererunt. Ita S. Augustinus Lib. 1. contra Donatistas cap. 16.

Ad secundum respondet idem S. Doctor Lib. 5. contra Donatistas c. 26. unum haberi posse Baptismum ab iis qui non habent unam & eandem Ecclesiam: quemadmodum unum est in iis qui unam spem non habent. *Sicut enim dicitur una Ecclesia, unus Baptismus: ita una spes: atqui tamen unum habere Baptismum, qui unam non habuere spem. Quomodo enim, ait S. Doctor, unam spem habebant cum sanctis & iustis illi, qui dicebant: Manducamus & bibimus, cras enim moriemur, dicentes quod non esset resurrectio mortuorum.* Ad textum ex Cantico Canticorum reponerat S. Augustinus eodem Lib. cap. 27. intelligendum illum esse de sanctis & iustis, non de avaris & fraudatoribus, qui tamen in sententia Cypriani communem habent cum iustis Baptismum: quomodo autem illi irrepserunt in hortum conclusum & fontem signatum? Quamvis igitur una sit Ecclesia, quamvis hæc sit hortus conclusus & fons signatus, Hæretici extra illam constituti verum habent Baptismum, quia Baptismus est veræ & Catholicæ Ecclesiæ.

*ibid. p.
158. E.F.*

ibid. G.

Ad tertium, neganda minor propositio. Tam enim potest esse apud Hæreticos regeneratio, quam apud malos; si nempe qui baptizatur; nec hæresi, nec errori adhareat: quia scilicet regeneratio hæc non ex Ministro pendet, sed ex Sacramenti auctore; *Hic est enim qui baptizat, & Ecclesia*, ut jam dictum fuit, per Hæreticos & malos Sponso suo filios generat. Ita S. Augustinus eodem Lib. cap. 24.

Ad quartum respondebat idem S. Doctor *ibid. c. 28. Sicut non alia, sed* *ibid. p. 160. E.*

sed eadem aqua in Arca posita salvos fecit, & extra Arcam posita interemit; sic non alio, sed eodem Baptismo & boni Catholici salvi fiunt, & mali Catholici, vel Hæretici pereunt. Qui ergo extra unitatem baptizantur, & hæresi vel schismati consentiunt, ii nullum ex Baptismo fructum reportant: e contra, qui necessitate compulsi ab Hæreticis vel Schismaticis baptizantur, Baptismi fructum percipiunt & ad veram Ecclesiam pertinent, si nec hæresi nec schismati adhæreant.

Tertia
Objectio
ex parte
effectus
Sacra-
mento-
rum,

Objicies 3. ex parte effectus Sacramentorum: Nullum est reipsa Sacramentum sine effectui spirituali: atqui nullus haberi potest spiritualis effectus ab Hæretico Ministro; nemo enim dat quod non habet, & ab immundo nemo mundari potest, Ecclesiastici 34. Et qui baptizatur a mortuo, nihil proficit lavatio ejus, ibid. est quippe talis Baptismatis aqua mendax, Jeremiæ 17.

Ibid. p.
161. B.

Respondet S. August. 1. fundamentum erroris S. Cypriani & aliorum fuisse, quod non satis distinguerent inter Sacramentum, ejusque effectum; atque nullum & irritum crederent Sacramentum, quod suo careret effectui. Non distinguebatur, ait S. Augustinus Lib. 6. contra Donatistas cap. 1. Sacramentum ab effectu vel usu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione a peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur. Quod quidem fundamentum quam caducum & ruinofum sit, demonstrabat S. Doctor, vel uno malorum Ministrorum exemplo, qui Spiritum sanctum non habent, & tamen verum habent, & conferunt Baptismatis Sacramentum.

Ibid. p.
163. G.

Respondet 2. falso supponi ab Hæreticis & malis Spiritum sanctum non conferri iis qui pura conscientia Sacramentis communicant. Potest tradere separatus, ait S. Augustinus ibid. cap. 5. sicut potest habere separatus; sed quam perniciose habere, tam perniciose tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat: sicut plerisque accidit, ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua necessitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illius perversitate perciperent, & sive defuncti, sive liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transferant.

Ibid. p.
16. E.

Ibid. p.
113. A.

Respondet denique, Hæreticum qui Spiritum sanctum non habet, posse nihilominus illum aliis per Sacramenta conferre, sicut potest malus Minister; quia nempe non sua, sed Christi virtute, non suo, sed Ecclesiæ nomine Sacramenta dispensat Minister. Cum malus tradit bono, id est, in unitatis vinculo, veraci conversione mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non separat, ait S. August. Lib. 6. de Baptismo cap. 4. Et Lib. 3. cap. 10. dixerat: Non est aqua profana & adultera super quam Dei nomen invocatur, etiam si a profanis & adulteris invocetur; quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus vero Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem male utentium.

Ad textus Scripturæ citatos dicendum 1. ab immundo, qui propria virtute, ac privato nomine agit, mundari quidem neminem posse: at Minister non propria sua virtute, nec privato suo nomine, sed virtute Christi, & Ecclesiæ nomine agit in Sacramentorum dispensatione. 2. Baptizari a mortuo in sensu litterali, nihil aliud est, quam lavari post attritatum hominis mortui cadaver: & sensus est, qui lavat se eo quod tetigerit cadaver hominis, & iterum tangit illud, nihil ei prodest prior lavatio. 3. Ad verba Jeremiæ reponit S. August. Lib. 3. contra Donat. cap. 15. aquam ibi figurate significare populum mendacem & perfidum, non vero aquam baptismalem, quæ ex sese nusquam mendax est, hoc est, inanis & vacua; sed tantum per accidens, ob pravam baptizati dispositionem.

*Ibid. p.
116. D.*

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Ex auctoritate.

Objicies 1. 45. & 46. Canonem eorum qui Apostolici dicuntur: pœna quippe depositionis ibi imponitur *Episcopo vel Presbytero, qui Hæreticorum Baptismum vel Sacrificium admisit, & eum, qui ab impiis pollutus est, non baptizaverit.*

*Canones
Apostolici.
Tom. 1.
Conc. p.
5. C.*

Resp. Canones illos falso Apostolicos inscribi. Sunt quippe illi ex variis antiquis Conciliis particularibus indiscriminatim collecti; inter quos duo citati haud dubie sunt Concilii Iconiensis vel Synadensis, ubi Rebaptizantium error assertus fuit.

A D D I T I O.

(*)

ET certe si Canon hic vere Apostolicus fuit, quantum ex eo firmissimum causæ suæ Firmilianus, Cyprianus, & ceteri Rebaptizantes Episcopi præsidium duxissent! præsertim cum Stephanus ex adverso Traditionem Apostolicam appellaret. Qui ergo factum, ut de illo altum siluerint?

(*)

Objicies 2. auctoritatem nonnullorum SS. Pontificum.

Innocentii I. Epistola 18. ad Alexandrum, ubi asserit hoc esse discrimen inter Arianorum Baptismum & Ordinationem, quod solum eorum Baptisma sit ratum, non Ordinatio.

*Innocen-
tius I.*

Leonis I. Epistola 79. ad Nicætam Aquilejensem cap. ultimo, ubi ait nullum Hæreticorum per Sacramenta dare posse sanctificationem.

Leo I.

Gregorii Magni Lib. 11. Epistola 67. ubi jubet repeti Bonosianorum Baptisma.

*Grego-
rius Ma-
gnus.*

Pelagii II. apud Gratianum dicentis non esse corpus Christi quod Schismaticus conficit.

*Pelagius
II.*

Urbani denique II. Epistola ad Lucium nu. 17. Consultus quippe an uten-

*Urbanus
II.*

utendum foret Ordinationibus, ceterisque Sacramentis datis a Ministris improbis, responderet: *Si Schismate vel hæresi ab Ecclesia non separantur, eorumdem Ordinationes, & reliqua sacramenta sancta, & veneranda non negamus.... Ceterum Schismaticorum, & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt.... formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profiteamur.*

Resp. Summos illos Pontifices ne vel minimum quidem nostram infirmare Conclusionem.

Innocentius I. nusquam dixit ratam non fuisse Ordinationem Episcoporum vel Presbyterorum factam apud Arianos, quantum ad substantiam, & characterem, sed hoc unum, eos scilicet, cum ad Ecclesiam redeunt, cum suis honoribus, & gradibus recipiendos non esse.

Non videtur, inquit, Clericos eorum cum Sacerdotii aut ministerii cuiuspiam suscipi debere dignitate..... Quomodo fieri potest, ut eorum profanos Sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad Sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus?

S. Leo vel in ipso loco citato docet hanc omnibus Ecclesiis servandam esse regulam: *ut lavacrum semel initum, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: Unus Deus, una fides, unum Baptisma.* Cum igitur ait, Hæreticos per Sacramenta dare non posse sanctificationem, suppleri debet, cum nempe Sacramenta iis administrant, qui hæresi consentiunt.

S. Gregorius merito jubet rebaptizari baptizatos a Bonosianis; illi siquidem, teste ipso S. Gregorio, non baptizant in nomine Trinitatis: antiquam vero esse Patrum traditionem, non esse rebaptizandos qui ab Hæreticis ritu præscripto baptizati sunt, declarat ibidem S. Pontifex.

Pelagius II. alludit ad significationem nominis Eucharistiæ, gratiarum scilicet actionem, & ad Corpus Christi mysticum seu Ecclesiam, atque apud Schismaticos veram non esse gratiarum actionem neque verum Corpus Christi mysticum, adeoque nullam cum ipsis ineundam esse societatem: *Unam enim, inquit, quæ Christi Corpus est, constat esse Ecclesiam, quæ in duo vel plura dividi non potest; simul enim cum ab ea quisque recesserit, esse desistit Ecclesia.* Nihil porro in his verbis deprehendimus, quod nostram impugnet Conclusionem.

Urbanus denique eodem sensu dixit, apud Hæreticos non esse virtutem seu effectum Sacramenti, quo S. Leo mox citatus.

A D D I T I O.

(*)

Ibidem enim addit: ceterum Schismaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt.... formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profiteamur. *Nec obest, (quod urget Morinus) Duibertum, quem Nezelon Episcopus Moguntinus Schismaticus in Diaconum ordinaverat, ab Urbano esse reordinatum; reordinatione enim illa significatur solum restitutio Daiberti in usum Diaconatus exercitii, a quo suspensus erat. Clarum istud est ex Urbani ad Petrum Pistoriensem, & Rusti.*

Rusticum Abbatem Epistola, quam refert Gratian. Decreti 2. part. Can. 1. qu. 7. cap. 24. in hac Pontifex, Duibertum, inquit, ab hæreticis digressum, atque utilitatibus Ecclesiæ insudantem ex integro Diaconum constituimus. Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantum integra Diaconii dationem; quoniam qui nihil habuit, nihil dare potuit, nempe *Nexelon Episcopatus usu propter schisma destitutus.*

(*)

Quæ hic opponi possent exempla Ordinationum, quæ nullæ ac irritæ idcirco declaratæ fuerunt, quod ab Hæreticis, vel Schismaticis, suspensis vel degradatis celebratæ fuissent, suo loco referemus; ac demonstrabimus, non de substantia Ordinationis, sed de solo usu, exercitio, functione suscepti Ordinis, controversiam fuisse.

Sanctus Dionysius Alexandrinus.

Objicies 3. S. Dionysium Alexandrinum, qui plures de præsentī argumento scripsit Epistolas, teste Eusebio lib. 7. Hist. c. 7. quæ ætate S. Hieronymi integræ adhuc extabant, quibus lectis S. Doctor aperte, & candidè fateretur S. illum Dionysium in Cyprian, & Africanarum Synodorum dogma de rebaptizandis Hæreticis consensisse. Et vero in tertia quam de hoc argumento scripsit ad Philemonem, cujus fragmentum refert Eusebius, post indicatam Episcoporum Africæ, ac Synodorum Iconiensis, & Synadensis sententiam, addit: *quorum sententias, & statuta subvertere, eosque ad jurgia, & contentiones excitare equidem nolim.* Quare? quia haud dubie in eadem cum ipsis erat opinione.

Opponitur Sanct. Dionys. Alexand.

Resp. Salvo S. Hieronymi judicio, qui integras Dionysii Alexandrini Epistolas legerat, nos ex fragmentis earum quæ supersunt induci, ut eum ab illo errore liberum existimemus.

I. Quia in tertia ad Philemonem Epistola, cujus meminit Eusebius *Ibid. p. L. 7. cap. 7.* testatur se ab Heracla suo in Alexandrina Sede Prædecessore accepisse: *eos qui ab Hæreticis veniebant post multas preces purgatos, ac patefactis quæcumque ab adversariis audissent, ad communionem admittendos, nequaquam existimans iterato Baptismate eis opus esse.*

253.C.D

II. Idem Eusebius *ibid. c. 9.* refert consultum a Dionysio Sixtum Romanum Pontificem, de homine qui cum interfuisset Baptismo eorum qui in Ecclesia Catholica baptizabantur, & interrogationes responsaque illorum audiisset, & vicem suam ingemiscens ad Dionysium accessit, declarans Baptismum quo apud Hæreticos initiatus fuerat, non hujusmodi esse, nec cum Catholico quidquam commune habere, sed plenum esse blasphemiam & impietatis; unde orabat ut hoc purissimo lavacro verissimaque adoptione, & gratia donaretur: quod quidem se tentare ausum non fuisse significat Dionysius, ratus diuturnam communionem, qua homo ille in Ecclesia Catholica usus fuerat, ei sufficere; atque suasit ut bono animo esset, & cum firma fide bonæ spei plenus ad participationem Dominici Corporis accederet. Si porro in errore rebaptizantium fuisset Dionysius, hominem illum rebaptizari haud dubie jussisset. Nec refert si dicas, S. Cyprianum, quamquam aperte declararet nullum esse Baptisma datum ab Hæreticis, dubitasse

P. 254.D

nihil.

nihilominus quid de illis esset sentiendum, qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptizati, sine novo Baptismo in pace Ecclesiæ Catholice obierant: namque dispar est omnino casus. De præteritis enim statuere nihil poterat Cyprianus, idcirco divino iudicio sapienter totum illud relinquit in Epistola ab Iubajanum: at Dionysius viventem adhuc hominem rebaptizari iubere facile potuisset, ac debuisset, si reipsa nullum iudicasset fuisse Baptismum quem acceperat.

III. Cum audivisset Dionysius intentatam a Stephano Summo Pontifice excommunicationem adversus Rebaptizantes, rogans atque obtestans ad illum scripsit ut a ferenda sententia abstineret. An vero suas ille preces interponere ausus fuisset pro ea Episcoporum causa, cui ipsemet suffragabatur?

IV. S. Basilius Can. 1. Epistolæ ad Amphilochoium testatur a Dionysio, haud dubie Alexandrino, quem magnum appellat, ratum habitum fuisse Baptismum a Pepuzenis seu Montanistis datum: *Pepuzenorum*, inquit, *Baptismus nullam mihi rationem habere videtur, & miratus sum quomodo hoc magnum Dionysium qui fuit Canonum peritus, præterit.* Reipsa Montanistæ Baptismi formam a Christo præscriptam non retinebant, ac necesse est illud Dionysium plane latuisse; alias eorum Baptismum nunquam admisisset. *Quomodo*, pergit S. Basilius, *verum haberi potest eorum Baptisma, qui in Patrem, & Filium, & Montanum, Priscillamque baptizant? non enim baptizati sunt, qui non in nobis tradita baptizati sunt. Quare etiam si hoc magnum Dionysium latuit, nobis tamen non est servanda erroris imitatio.*

Sanctus Basilius.

Objicies 4. S. Basilium Cæsareæ Cappadociæ Episcopum, in Epistola Canonica quam scripsit ad Amphilochoium Iconii Episcopum in qua Can. 1. statim declarat circa Catharorum seu Novatianorum Baptisma sequendum quidem uniuscuiusque regionis morem, cum variæ, ac discrepantes sint de hoc Baptismate sententiæ; sibi tamen nullum videri Pepuzenorum Baptismum, quia antiqui illum solum Baptismum suscipiendum putarunt, qui nihil a fide recedit. Tum distinguit triplicem ordinem eorum qui a communione Catholica separati sunt: *Hæreticorum scilicet qui omnino sunt abrupti; Schismaticorum qui propter aliquas Ecclesiasticas causas, & medicabiles questiones inter se dissident; & eorum qui illegitimos conventus, ac congregationes habent, quales illi sunt rebelles Episcopi, vel Presbyteri qui criminis alicujus convicti Canonibus Ecclesiæ subicere se recusant; qua facta distinctione, de Baptismo illorum sic loquitur: Visum est ergo ab initio Hæreticos quidem omnino rejicere. Qui se autem absceiderunt, qui Schismatici dicuntur, ut qui adhuc sint, Ecclesiæ admittere: eos autem qui sunt in parasynagogis & illegitimis conventibus, convenienti penitentia, & conversione correctos rursus Ecclesiæ conjungere.* Deinde ait Pepuzenos esse Hæreticos, eosque baptizare in Patrem, & Filium, & Montanum, Priscillamque, ac miratur istud magnum latuisse Dionysium Canonum peritissimum. Addit: *antiquis visum esse, Cypriano scilicet & Firmiliano, eos omnes Hæreticos uni calculo subicere, Catharos, & Encratitas, & Hydroparastatas, & Apotactitas, quoniam separationis quidam*

principium per schisma quare eos qui ab ipsis baptizati erant, tamquam a laicis baptizatos iusserunt ad Ecclesiam venientes, vero Ecclesie Baptismo expurgari. Verum, pergit sanctus Basilius, quoniam nonnullis Asiaticis omnino visum est propter multorum æconomiam, & dispensationem, eorum Baptisma suscipi, suscipiatur. Permittit igitur sanctus Doctor suam unicuique Ecclesie praxim & consuetudinem, quamvis ipse propria sua sententia existimet rebaptizandos esse baptizatos ab Hæreticis.

Ibid. B.

Denique Epistolæ 2. ad Amphilochoium Can. 47. sic rursus loquitur: Encratitæ & Saccophori, & Apotactitæ subijciuntur eidem rationi, cui & Novatiani, quia de illis editus est Canon, etsi diversus: quæ autem sunt adversus eos silentio prætermissa sunt; nos autem una ratione eos rebaptizamus. Si autem prohibita est apud vos hæc rebaptizatio, sicut & a Romanis, aliqujus æconomiae gratia, nostra tamen ratio viris obtineat, quandoquidem est veluti Marcionistarum germen eorum hæresis, nuptias abhorrentium, & vinum aversantium, & Dei creaturam inquinatam esse dicentium, eos in Ecclesiam non admittimus, nisi in nostrum Baptismum baptizati fuerint. Ne dicant enim: In Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum baptizati sumus, qui quidem Deum esse malorum effectorem existimant, instar Marcionis & reliquarum hæresum. Quamobrem si hoc placuerit, oportet plures convenire Episcopos, & sic Canonem exponere, ut & is qui sic fecit, sit extra periculum; & qui respondet, in responsione de his fide dignus habeatur.

Ibid. p.
772. D.

Ex his habes 1. S. Basilium in ea fuisse praxi, ut Hæreticos quos enumerat, rebaptizaret, perinde ac Novatianos.

II. Aliam fuisse Romanorum praxim S. Doctor non dissimulat.

III. Eos Hæreticos, Pepuzenis exceptis, solita forma baptizatos fuisse in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; adeoque non ea de causa iteratum eorum Baptismum, quod ritu legitimo datus non fuisset, sed quod illi contra fidem peccarent. Et certe Romani, quos sanctus Basilius ait in contraria fuisse sententia, tale Baptismum haud dubie non admisissent, si alia, quam sollemni & per Christum imperata forma collatus fuisset.

IV. Ad componendas varias opiniones, & ad unitatem praxis inducendam optat sanctus Doctor numerosam convocari Synodum.

Atque inde facile est intelligere, quam frustra nonnulli ex nostris tentent S. Basilium benigne interpretari, quasi eorum dumtaxat Hæreticorum Baptismum rejecerit, qui vel ipsius formam adulterabant, vel errabant in Trinitatem: neque enim Novatiani, Encratitæ, Apotactitæ &c. accusati usquam leguntur violatæ formæ Baptismatis, aut erroris contra Trinitatem: neque etiam a Concilio Constantinopolitano I. generali Can. 7. recensentur inter eos qui redeuntes ad Ecclesiam per Baptismum recipiebantur, quales erant Eunomiani, Montanistæ seu Phryges, & Sabelliani. Imo & ipse sanctus Basilius Can. 47. mox citato responsionem hanc occupans, aperte significat illos Hæreticos baptizasse quidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; verum non meliorem propterea sibi videri eorum Baptismum, quod nempe Deum malorum effectorem existimarent, instar Marcionis; & quamquam constaret, (quod non constat) aliquos ex illis male censuisse de

de Sanctissima Trinitate, non eo tantum nomine rejiciendus foret datus ab illis Baptismus; siquidem Arianus aperte errabant in Trinitatem, neque tamen aut Nicæna, aut Constantinopolitana Synodus eorum Baptisma iteravit.

Resp. igitur deferendum hic esse S. Basilium, qui manifeste videtur consensisse in errorem Cypriani, Firmiliani, & aliorum Rebaptizantium: neque est, quod pertimescas inde vim Traditionis Ecclesiæ infirmari; non enim ex sententia paucorum fides Catholica æstimari debet: *Hac lege credendum est, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 39. ut quidquid vel omnes, vel plures uno eodemque consensu, manifeste, frequenter, perseveranter, velut quodam sibi consentiente Magistrorum consilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverunt, id pro indubitato, certo ratoque habeatur: quidquid vero, quamvis ille sanctus, & doctus, quamvis Episcopus, quamvis Confessor, & Martyr, propter omnes, aut etiam contra omnes censerit, id inter proprias, & privatas, & occultas opiniunculas a communis & publicæ generalis sententiæ auctoritate secretum sit.*

At, inquires, quo tempore scribebat S. Basilius, controversia de Baptismo Hæreticorum sollemniter definita fuerat a Concilio totius Orbis plenario: sit illud Nicænum, sit Arelatense, perinde est; cum istud anno 314. illud vero 325. celebratum fuerit, sanctus autem Basilius anno dumtaxat 379. extremum diem obierit: ignorare igitur non potuit Ecclesiæ totius sententiam; quomodo autem ab illa recessisset?

Verum facile reponitur, Concilium Arelatense in Galliis celebratum Basilio in Oriente versanti tunc temporis non innotuisse: Canone vero Nicæno rem aperte non definiri, cum de solis statu Paulianistis, ac nonnisi per quasdam consecutiones, & ratiocinii circuitus inferri possit Ecclesiam aliorum Hæreticorum Baptisma suscepisse; quapropter mirum videri non debet, si a priori sua sententia S. Basilius non recesserit.

Sanctus Athanasius.

Opponi. Objic. 5. S. Athanasium Orat. 2. contra Arianos; cujus hæc verba sunt: *Arianus in periculum veniunt amittendæ mysterii integritatis. Nam si in Patris, & Filii nomine initiamur, illi autem verum non pronunciant Patrem, utpote qui id, quod ex ipso est, ejusque naturæ est simile, negent: cum item verum idem negant Filium, aliumque nominant, quem ex nihilo creatum esse comminiscuntur; qui fieri potest ut prorsus vacuus, ac inutilis non sit Baptismus, qui ab illis datur, in quo quidem insit Religionis simulatio, sed revera nihil ad pietatem queat conferre? nec enim Arianus in Patris & Filii nomine dant Baptismum, sed in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ. Unde quemadmodum res creatæ alia est a Filio, ita Baptismus, quem illi dare putantur a vero Baptismo alius est, etiam si nomen Patris & Filii, ut præcipit Scriptura, proferre assimulent. Non enim qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed is tantum, qui cum nomine rectam quoque habet fidem Itaque multæ quoque aliæ hæreses nomina tantum pronunciant: verum cum recte non sentiant, uti dictum est, nec sanam habeant fidem, inutilis est aqua quam donant, quippe cui desit pietas; ita ut quemcumque illi asperferint, impietate sædatur potius, quam redimatur. Sic & ipsi Gentiles, tametsi Deum in ore habent, Deum tamen convincuntur non colere, quia illum,*

Regula
Vincen-
tii Liri-
nensis.
Bib. PP.
T. 7. p.
261. E.

Opponi-
tur S. A-
than.
T. 1. p.
610. A. B.

Iam, qui verus & vere Deus est, Patrem scilicet Domini nostri Jesu Christi non agnoscunt. Sic Manichæi, Phryges, & Samosatensis discipuli, quamvis proferant nomina, nihilominus sunt Hæretici.

Hæc sancti Doctoris verba nostri varie interpretantur:

Respondent quidam, sanctum Athanasium non de substantia, sed de effectu Sacramenti exponendum; ita ut hoc unum voluerit, nullum scilicet esse quoad effectum Baptisma datum ab Hæretico illis, qui hæresi consentiunt. Sic autem probant

Duplex
apud no-
stros in-
terpre-
tatio
senten-
tiæ S.
Athan.
Prima
eum de
effectu,
non de
substan-
tia Ba-
ptisma-
tis loqui-

I. Quia ait Arianos venire in periculum amittendæ integritatis Baptismi: si autem invalidum & irritum existimasset Baptisma collatum ab Arianis, absolute pronunciasset Arianos amisisse integritatem Baptismi. Idcirco autem asserit eos in periculum duntaxat venire, ne amittant integritatem Baptismi, quia cum errarent illi contra sanctissimam Trinitatem, facilimum erat ut ipsi suum in formam Baptismatis errorem transfunderent.

II. Quia affirmat, Baptismum illum inutilem esse, vacuum, qui nihil ad pietatem conferre valet: quæ certe verba solum Baptismi effectum, non substantiam designant: qua ratione passim loquitur sanctus Augustinus in suis contra Donatistas Operibus, præsertim Lib. de unico Baptismo contra Petilianum.

III. Quia si nullum plane & irritum quoad substantiam existimasset Baptismum Arianorum, procul dubio ab illis baptizatos rursus baptizari iussisset, cum ad Ecclesiam redibant, pro more nimirum Cypriani, & Firmiliani, & aliorum Rebaptizantium: at tantum abest ut eos rebaptizari iussisset, quin jubet veniam ipsis concedi, Clericis vero honorem gradus duntaxat denegari. Ita Epistola ad Rufinianum. Et in Concilio Alexandrino an. 362. vult nihil amplius ab illis exigi, quam ut execrentur Arianam hæresim, confiteanturque S.S. Patrum in Nicæa fidem. Multos porro ex illis in hæresi baptizatos ab Arianis fuisse, testatur Socrates Lib. 2. Hist. cap. 44.

Ibid. p.
963.
Tom. 2.
Conc. p.
882. D.
Socrat.
p. 158. B

IV. Denique, quia noverat S. Doctor solos Paulianistas a Concilio Nicæano iussos rebaptizari, non vero Arianos, quos formam Baptismi consuetam observare non ignorabat. Cum igitur ait eos baptizasse in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ, ad eorum alludit errorem, non autem ad vitiosam pronunciationem formæ, quasi eam hoc modo interpolarent: si enim id notum fuisset, omnium procul dubio Catholicorum iudicio, improbatus fuisset talis eorum Baptismus.

Nec refert, inquiunt, quod Arianos comparet cum Paulianistis, a quibus Baptismatis formam adulteratam, ac consequenter collatum Baptisma nullum & irritum iudicatum fuisse, apud omnes exploratum est. Namque eo loci non aliud in omnibus Hæreticis considerat sanctus Athanasius, quam hæreseos vitium, quo solo fieri ait, ut inutilem aquam possideant. Quin & ipsosmet Paulianistas nomina pronunciasse, Patris scilicet, Filii, & Spiritus Sancti, non obscure innuit; quod certe, ne quid dissimulemus, difficile est conciliare cum Nicæno Canone, qui jubet eos rebaptizari, non aliam certe ob causam, quam quod consuetum baptizandi ritum corrumpere. Ita testantur S. Aug. Lib. de hæresibus c. 44. Innocentius I. Epistola ad Episcopos Macedoniæ nu. 22. & alii.

Addunt hujus primæ responsionis auctores, verisimile non videri sanctum Athanasium Baptismum Hæreticorum in forma legitima collatum

Tom. 2.
Conc. p.
1018.

Secūda,
cum lo-
qui de
substan-
tia Ba-
ptisma-
tis.

rejecisse; tum quia ignorare non potuit Concilii Arelatenfis decretum de non rebaptizandis Hæreticis, præsertim cum in Galliis pluribus annis fuisset commoratus, ubi cum Galliarum Episcopis maxima necessitudine fuit conjunctus; tum quia sanctus Dionysius Alexandrinus dogma Stephani de non rebaptizandis Hæreticis amplexus est. Non videtur autem verisimile S. Athanasium prædecessoris sui Dionysii, a quo paucis distabat annis, doctrina rejecta, contrarium suscepisse; tum denique quia Siricius Summus Pontifex, qui Athanasio coætaneus erat, Epistola ad Himerium Tarraconensem Canone 1. ut validum admittit Baptismum Arianorum, idque significat a Liberio antea definitum, & addit quod etiam totus Oriens, Occidentisque custodit, cui consonat quod refert S. Epiphanius qui contra Luciferianos exclamat: *Audent quippiam sibi præter Canones arrogare & absque Synodi Oecumenicæ statuto rebaptizare qui veniunt ab Arianis*: res autem inaudita non fuisset, si sanctus Athanasius Arianos rebaptizasset. His tamen non obstantibus,

Respondent alii, nullum etiam quoad substantiam visum Athanasio fuisse Baptismum datum ab Arianis ceterisque Hæreticis.

I. Quia talem Baptismum appellat inane Religionis simulacrum.

II. Ait eum a vero Baptismate tam diversum esse, quam diversa est creatura a Creatore.

III. Idcirco nullum esse, quia licet Hæretici nomen Patris & Filii appellent, rectam nihilominus non habent fidem: *Non enim, inquit, qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed is tantum qui cum nomine rectam quoque habet fidem. Quemadmodum & ipsi Gentiles qui Deum in ore habent, Deum tamen verum non colunt*. In mente igitur S. Athanasii, tam falsus, ac mendax est Baptismus Hæreticorum, licet verba consueta pronuncient, quam falsus est cultus Gentilium, licet Deum nominent.

IV. Quia parem vult esse conditionem Baptismi Arianorum, ac Paulianistarum, Manichæorum, Montanistarum &c. at certum est Baptismum a Paulianistis datum, omnino nullum & irritum fuisse, non tantum ob particulare vitium formæ, sed ob vitium commune hæreseos.

T. 9. p.
161. A.
B.

V. Denique, pervulgatum erat tunc temporis istud Rebaptizantium placitum, nempe Sacramentum nullum esse quoad substantiam, quod effectu gratiæ privabatur. *Non ob aliud, ait S. Aug. L. 6. de Baptismo c. 1. his temporibus visum est quibusdam non posse esse apud Hæreticos vel Schismaticos Baptismum Christi, nisi quia non distinguebatur Sacramentum ab ejus effectu, vel usu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione a peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur*. At nullum ex Baptismo ab Hæreticis dato fructum percipi posse agnoscebat sanctus Athanasius: ergo consequens erat, ut nullum quoque quoad substantiam illum esse fateretur.

Idcirco vero, ajunt hujus secundæ responsionis auctores, S. Athanasius non jussit rebaptizari venientes ab hæresi Arianorum in qua baptizati fuerant, quia res hæc nondum satis eliquata fuerat, circa quam varia erat Ecclesiarum praxis, ac disciplina; quapropter amore pacis & concordie ab illis rebaptizandis abstinuit.

Non refero eorum responsionem qui contendunt idcirco reprobatum ab Atha-

Athanasio fuisse Arianorum Baptisma, quod illius legitimam formam non retinerent. Namque 1. si compertum illud S. Doctore fuisse, haud dubie sic baptizatos iussisset rebaptizari; nemo enim Catholicus dubitavit unquam, quin nullus & irritus foret Baptismus sic corruptus & adulteratus. 2. Quia testatur aperte S. Athanasius, Arianos baptizantes nomina Patris & Filii, sicut Scriptura precipit, appellasse. 3. Quia non legimus tunc accusatos fuisse Arianos violatæ formæ Baptismatis quam Christus præscripserat; alias ab ipsis, perinde ac Paulianistis baptizatos, iterum baptizari mandasset Nicæna Synodus. Porro testatur S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, *Nicænam Synodum omnes Hæreticos suscepisse exceptis Paulianistis*; Arianos vero per manuum impositionem in poenitentiam receptos fuisse a Summis Pontificibus Sylvestro, Marco, Julio &c. Idem testatur sanctus Gregorius Magnus Lib. 11. Epistola 67. idem & antiquum fidei adversus Arianos Breviarium vulgatum a Jacobo Sirmundo. Unde in Conc. Constantinopolitano I. generali Can. 7. Ariani recipiuntur, *dantes libellos, & omnem hæresim anathematizantes, per unctionem*. Et in Arelatenſi II. Can. 17. expresse dicitur: *Bonosiacos autem quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidei nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrysmate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit*.

Frustra referuntur aliquot subsequentium temporum exempla, quibus patet, Arianos aliquando rursus baptizatos fuisse, quod sexto sæculo in Hispania factum a sancto Leandro narrant, tum vetus Gregorii Turonensis supplementum, tum alii nonnulli veteres Historiæ Francorum Scriptores apud Duchesne: *quod nempe Gothi Hispani non secundum regulam quam Dominus tradidit, baptizarent*. Frustra, inquam, hæc exempla proferrentur: loquitur enim hic de Arianis quos noverat sanctus Athanasius, non de aliis.

Ex duabus porro illis expositionibus ad textum S. Athanasii, sequatur quilibet quam voluerit: utraque autem, ne quid dissimulemus, videtur nobis aliquid implicatum & obscurum continere, quod difficile solvi & enodari potest. Prima quidem, quod sanctus Doctor Arianorum & Paulianistarum Baptismum simul conferat, & eodem loco habeat. Porro certum est Paulianistas verum non habuisse Baptismum, non tantum quoad effectum, sed etiam quoad substantiam & integritatem; siquidem ab illis baptizatos iussit Nicæna Synodus iterum baptizari. Secunda, quod asserat Paulianistas verba formæ pronunciasse, quos tamen Nicæna Synodus non alia de causa rebaptizandos iudicavit, quam quod formam Baptismi adulterarent: si enim illam, ut oportet, observassent ratus habitus fuisset eorum Baptismus. En nodus non parum implicatus, quem Vasquez in tertiam partem S. Thomæ ad qu. 64. artic. 6. disp. 137. c. 3. hac conjectura solvit: *Dicendum, inquit, tempore Concilii Nicæni sine dubio hos hæreticos (Paulianistas) baptizare consuevisse non invocata Trinitate; postea vero tempore Episcopatus Athanasii fortasse aliquos ex illis incæpisse invocatione Trinitatis baptizare: cumque varii admodum soleant esse Hæretici in suis pravis opinionibus, mirandum non est, si Patres diversa de illis referant*. Ita Vasquez, cujus conjecturam aliorum iudicio definiendam relinquimus.

Exempla posteriora Arianorum qui rebaptizati fuerunt hic appositæ non sunt. Utraque responsio adducta nodum habet implicatum.

Nodum conjecturæ solvit Vasqu. T. 2. p. 322. n. 32.

Sanctus Optatus Milevitanus.

Opponi-
tur Op-
tatus.
Pap. 10.
m. 12.

Objicies 6. Optatum Milevitanum L. 1. contra Parmenianum Donatistam, ubi nullum quidem esse apud Hæreticos, non vero apud Schismaticos Baptismum contendit: *Vides*, inquit, *frater Parmeniane*, *Hæreticos a domo veritatis satis extorres*, *solos habere varia & falsa Baptismata*, quibus inquinatus non possit ablueri, *immundus emundare &c.* Bene clausisti hortum Hæreticis: bene revocasti claves ad Petrum vobis vero Schismaticis, quamvis in Catholica non sitis, hæc negari non possunt, quia nobiscum vera & communia Sacramenta traxistis. Quare cum hæc omnia Hæreticis bene gerantur, quid tibi visum est, hæc & vobis negare voluisse, quos Schismaticos esse manifestum est?

Resp. Si hæc verba comparentur cum iis, quæ L. 5. adversus eundem Parmenianum leguntur necesse est dicere, Optatum eorum dumtaxat Hæreticorum Baptismum rejicere qui verbis Evangelicis non baptizabant: *In quo baptizarentur Gentes* ait L. 5. *a Salvatore mandatum est: per quem baptizarentur nulla exceptione discretum est.* Non dixit Apostolis, *Vos facite*, alii non faciant. Quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti baptizaverit, Apostolorum opus implevit. Unde concludit: *Ergo nomen est quod sanctificat, non opus.* Ibidem sapius inculcat vim Baptismatis a Christo derivari, non a Ministro; atque falsum prorsus esse istam Donatistarum sententiam: *Nemo dat quod non habet*, quam de vico, non de Libro collectam esse asserit: *Minister quippe non quod suum est, sed quod Jesu Christi administrat.*

Instabis: In hoc ipso Libro 5. Optatus non minus fidem, quam sanctissimæ Trinitatis invocationem exigere videtur: *In hoc*, inquit, *Sacramento Baptismatis celebrando*, tres esse species constat, quas & vos nec augere, nec minuere, nec prætermittere poteritis. Prima species est in Trinitate, secunda in credente, tertia in operante: sed non pari libramine ponderandæ sunt singulæ, duas enim video necessarias, & unam quasi necessariam. Principalem locum Trinitas possidet, sine qua res ipsa non potest geri, hanc sequitur fides credentis; jam persona operantis vicina est, quæ simili auctoritate esse non potest.

Resp. nego ant. Non enim de fide operantis, seu Ministri loquitur Optatus, sed de fide suscipientis Baptismum, quam plane ipse necessariam existimat, non tantum ut licite & cum fructu, sed etiam ut valide Sacramentum percipiat; expresse siquidem fatetur ibidem, personam operantis simili auctoritate esse non posse cum invocatione Trinitatis, & fide credentis; idest, illius qui baptizatur.

Instabis 2. Optatus l. 1. n. 10. adversus Parmenianum, nullum plane videtur habere Sacramentum, quod ab Hæreticis confertur: *Nunc alia questio est* ait, *ut quid a te (Parmeniane) memorati sunt illi (de Hæreticis loquitur) apud quos non sunt Sacramenta*, quæ nobis & vobis videntur esse communia Dixisti apud hæreticos dotes Ecclesiæ esse non posse, & recte dixisti; scimus enim Hæreticorum Ecclesias singulorum, prostitutas, nullis legalibus Sacramentis, & sine jure honesti Matrimonii esse ... sed miror, quod tibi visum est etiam vos ipsos eis adungere, quos esse Schismaticos constat, dum Ecclesiæ dotes & Hæreticis ipsis, & vobis Schismaticis denegasti. . . . Cum illa, quæ a te paullo ante sunt dicta. Dixisti enim fieri non posse, ut falso Baptismate in-

quæ-

quinatus abluat, immundus emundet, supplantator erigat, perditus liberet, reus veniam tribuat, damnatus absolvat. Bene hæc omnia potuere ad solos Hæreticos pertinere, qui falsaverunt symbolum; dum alter dixerit duos Deos, cum Deus unus sit; alter Patrem vult in persona Filii cognosci; alter carnem subducens Filio Dei per quam Deo reconciliatus est mundus; & ceteri hujusmodi, qui a Sacramentis Catholicis alieni esse cognoscuntur. Quare pœniteat te talibus hominibus etiam Schismaticos adjunxisse: in te enim convertisti sententiæ gladium & non attendisti inter Schismaticos, & Hæreticos quam sit magna distantia. Et quibuscumque interjectis. Vides ergo, frater Parmeniane, Hæreticos a domo veritatis satis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata, quibus inquinatus non possit abluere, immundus emundare &c. vobis vero Schismaticis, quamvis in Catholica non sitis, hæc negari non possunt, quia nobiscum communia & vera Sacramenta traxistis. Quare cum hæc omnia Hæreticis bene negentur, quid tibi visum est hæc & vobis negare voluisse, quos Schismaticos esse manifestum est?

ib. p. 10.

nu. 11.

Pag. 10.

Totum istud Optati ratiocinium eo recidit: Juxta Parmenianum, immundus, supplantator, perditus Baptismate abluere non potest: atqui non tantum Hæreticus, sed etiam Schismaticus immundus est, supplantator, perditus: ergo Schismaticus perinde ac Hæreticus baptizare non potest. In quo quidem ratiocinio supponere Optatum apud Hæreticos vera seu valida non esse Sacramenta, his momentis potest suaderi.

I. Dixerat Parmenianus, nulla esse apud Hæreticos Sacramenta; Optatus vero id recte dictum agnoscit & fatetur.

II. Postquam rationes attulit quibus utebatur Parmenianus ad rebaptizandos eos qui ad se veniebant, ait hæc bene ad Hæreticos pertinere.

III. Ubi dixit Hæreticos a domo veritatis extorres, addit, eos varia & falsa habere Baptismata; & bene de iis intelligi rationes quibus utebatur Parmenianus ad probandum rebaptizandos esse illos qui ad se veniebant.

IV. Tandem ait, se voluisse damnari Hæreticos, idest, eorum Baptisma.

Respondent nonnulli Optatum citato loco hoc unum velle, nempe Sacramenta apud Hæreticos non valere quoad effectum gratiæ, non vero quoad characterem & substantiam.

Verum infirma & insufficiens aliis videtur hæc responsio.

I. Quia Optatus aperte declarat, sacramenta esse apud Schismaticos, quæ non sunt apud Hæreticos; sed apud schismaticos gratiam non conferunt propter obicem in recipiente, sed solum characterem: ergo cum ait sacramenta apud Hæreticos non esse, quæ agnoscit apud schismaticos, intelligendus est eo sensu ut non detur character apud Hæreticos, qui apud schismaticos per Sacramenta imprimitur.

II. Intelligit Optatus non esse Sacramenta apud Hæreticos, quomodo intelligebat Parmenianus non esse Sacramenta apud eos, qui immundi, supplantatores, & perditus erant; patet istud ex præcedentibus: atqui Parmenianus intelligebat apud hujusmodi homines nulla esse Sacramenta, non tantum quoad gratiam, sed etiam quoad characterem, siquidem rebaptizabat eos, quod profecto non fecisset, si Baptisma quod acceperant, characterem impressisset: ergo Optatus intelligit non esse Sacramenta apud Hæreticos, etiam quoad characterem.

Respondent alii, Optatum omnium Hæreticorum non improbare Baptisma,

ma, sed eorum dumtaxat, qui verbis Evangelicis illud non consecrabant, unde dicit Schismaticorum Baptisma legitimum, quia ipsi formam servant quam in Ecclesia didicerunt.

Verum hæc quoque responsio aliis non videtur plane satisfacere.

I. Quia cum ait Hæreticorum Baptisma esse irritum, illud de singulis Hæreticis intelligit: sic enim loquitur: *Dixisti apud Hæreticos dotes Ecclesiæ esse non posse, & recte dixisti: scimus enim Hæreticorum Ecclesias singulorum profuitas esse.* Id vero omnes plane Hæreticos spectat. Quando enim Optatus ait Parmenianum recte dixisse, apud Hæreticos veras non esse Ecclesiæ dotes, nomen Hæreticorum extendit ad illos omnes, ad quos illud extenderat Parmenianus; fatetur enim verum esse quod Parmenianus dixerat: atqui Parmenianus non solos intelligebat Hæreticos, qui formam Baptismi vitiabant, rebaptizabat enim eos omnes, qui ad se accedebant: ergo Optatus intelligendus est quoque de omnibus Hæreticis. Neque dicas Parmenianum intellixisse quoque Schismaticos esse rebaptizandos, & tamen id negasse Optatum: namque de his ultimis Optatus monet eos in regula non contineri; sed de Hæreticis nullum excipit, & fatetur verum esse quod generaliter de iis dixerat Parmenianus.

II. Optatus exponens quos Hæreticos intelligat, cum ait eos irritum dare Baptisma, nominat eos, qui duos admittebant deos, qui carnem Christi negabant, additque ceteros hujusmodi a Sacramentis Catholicis alienos esse; verisimile autem non videtur, tot Hæreticos in forma Baptismatis errasse.

P. 20. n.

12.

Num. 12

III. Conqueritur Optatus eo quod Schismaticos inter, & Hæreticos Parmenianus nullum posuisset discrimen: *Schisma*, inquit, *sparsa coagulo pacis, dissipatis sensibus generatur, livore nutritur, emulatione & litibus roboratur Hæretici vero veritatis exules, sani & verissimi symboli desertores, de sinu sanctæ Ecclesiæ impiis sensibus depravati, contempto quod bene fuerant geniti de se nasci voluerunt Vides ergo Hæreticos a domo veritatis satis extorres solos habere varia & falsa Baptismata.* Hæretici igitur qui habent varia, & falsa baptismata, ii sunt quos definiit in præcedentibus verbis: sed in præcedentibus verbis definiit quid essent Hæretici generatim, non ii dumtaxat, qui formam Baptismatis vitiaverant.

Attamen hæc secunda responsio nempe Optatum de iis Hæreticis loqui qui Baptismatis formam adulterabant, his momentis suaderi potest.

I. Quia loquitur de Hæreticis, qui a Sacramentis Catholicis alieni esse nesciunt, & communia nobiscum sacramenta non traxerunt, qui varia habent Baptismata: si varia: ergo formæ diversæ.

M. De Hæreticis loquitur qui symbolum vitiant: nomine autem symboli non infrequenter designatur apud hujus temporis auctores, sanctissimæ Trinitatis invocatio in forma Baptismatis adhibita. Sic sanctus Augustinus Lib. 6. contra Donatistas c. 25. *Ceterum*, inquit, *quis nesciat non esse*

T. 9. p.

176.

D.

Op. S. Cyp.

p. 147.

Christi Baptismum, si verba Evangelica, quibus symbolum constat, illic defuerint? Sic Firmilianus Epistola ad sanctum Cyprianum loquens de Baptismate a quadam muliere præstigiatrix usitata forma collato: *Numquid* ait, *& hoc Stephanus & qui illi consentiunt, comprobant, maxime cui nec symbolum Trinitatis, nec interrogatio legitima & Ecclesiastica defuit.* Sic & in

Con-

Concilio primo Arelatenſi Can. 8. ſymboli nomine forma Baptiſmi videtur intelligi: *ſi, ajunt Patres, ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum ſymbolum: & ſi perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto eſſe baptizatum &c.*

Tom. 1.
Conc. p.
1428. A.

III. Tandem illud ſuadetur testimoniis extraneis quæ paullo ante prolata ſunt, ubi de S. Athanaſio ſermonem habuimus.

Ex his patet ſolutio ad prima Objectionis capita; quantum vero ad ea quæ in confirmationem adjiciuntur.

Ad primum; cum Optatus ait apud Hæreticos veras Eccleſiæ dotes eſſe non poſſe, necesse non eſt, ut de omnibus generatim Hæreticis intelligatur; id quippe de Hæreticis fatetur, quod ad ſuum inſtitutum faciebat. Eo enim loci refellit Parmenianum, qui dixerat Eccleſias Hæreticorum eſſe proſtitutas, eſſe ſine Sacramentis & jure honeſti Matrimonii, ut inde concluderet rebaptizandos eſſe illos qui ab hæreſi veniebant. Quod de Hæreticis dixerat, idem & de Schismaticis confirmaverat Parmenianus, eos enim repræſentabat, teſte Optato eodem loco, veluti ſarmenta a vite præciſa, & tamquam ligna arida flammis reſervata, ut inde inferret, Donatiſtas merito rebaptizare eos, qui ab Eccleſia Catholica deficiebant, quam ſpectabant ut ſchismaticam ſocietatem.

Quod de Hæreticis dixerat Parmenianus, admittit ut verum Optatus, attamen cum reſtrictione: *Bene hæc omnia*, inquit n. 10. *ſub ſinem potuerunt ad ſolos Hæreticos pertinere qui falſaverunt ſymbolum.* Et eo conceſſo, quod ad propositum non ſpectat, ad ſecundam pergit: *Non attendiſti*, ait, *inter Schismaticos & Hæreticos quam ſit magna diſtantia.* Quasi diceret: *Bene dixiſti*, Parmeniane, non eſſe Sacramenta apud Hæreticos qui formam violant; quantum autem ad Schismaticos, qui, ut ait capite ſequenti: *nec poſſunt novum aliquid aut aliud agere, niſi quod jam dudum apud ſuam didicerunt matrem*, quippe proinde formam non violant, apud eos negari non poteſt eſſe vera Sacramenta; & id ulterius urget contra Parmenianum, eo quod ſi reſ ita eſſet, apud Donatiſtas nulla forent Sacramenta, quia ipſi Schismatici ſunt, quod probat c. 10. & addit: *Cum hæc ita geſta eſſe maniſeſtiſſime conſtat... ſatis te miror, frater Parmeniane, cum Schismaticus ſis, Schismaticos Hæreticis jungere voluiſſe.* Hinc patet ſolutio ad id quod objicitur, nempe Optatum id concedere de Hæreticis, quod dixerat Parmenianus: reſpondendum eſt, id amiſiſſe cum reſtrictione, quam tamen fuſe non explicat, quia ad rem non ſpectabat, concedo: id amiſiſſe ſine reſtrictione, nego.

Ad ſecundum, dicendum eſt, illos omnes Hæreticos, de quibus hic mentio ſit, tempore Optati in forma Baptiſmatis erraſſe; Manichæos ſcilicet de quibus ſanctus Auguſtinus hæreſi 46. Sabellianos, Valentinianos, de quibus S. Irenæus lib. 1. c. 18.

Ad tertium eadem eſt quæ ad ſecundum reſponſio.

Sanctus Cyrillus Jeruſolymitanus.

Objeies denique S. Cyrillum Jeruſolymitanum præſatione in Catecheſes: *Non licet*, inquit, *bis aut ter hoc lavacro uti, ut ſi forte ſemel fueris eo fruſtratus, deinceps corrigas: ſi enim ſemel illo fruſtraberis, amplius id correctionem non patitur: Unus enim Dominus, & una fides & unum*

Opponi-
tur S. Cy-
rill. Je-
ruſoly-
mitanus.
Deſeri-
tur.

unum Baptisma . Nam soli Hæretici rebaptizantur , siquidem prius illud non erat Baptisma .

Resp. Difficile esse verba hæc ad Catholicum sensum adducere . Opponit scilicet sanctus Doctor Baptismum Hæreticorum illi , quo quis frustratus semel est , idest , cujus fructum non percepit , qui certe Baptismus iterari non potest : e contra vero , qui ab Hæreticis baptizatus est , ille , in mente S. Cyrilli , baptizari rursus debet , quia prius Baptisma nullum erat , non modo quoad effectum , sed etiam quoad substantiam . Neque hic de aliquibus dumtaxat Hæreticis loquitur , sed de omnibus indistincte : unde verisimiliter conicere possumus , errorem Rebaptizantium ætate S. Cyrilli nondum Jerosolymis extinctum penitus fuisse . Sunt tamen ex nostris , qui volunt Sanctum Doctorem eorum dumtaxat Baptisma rejicere , qui formam non retinebant . Ratio ipsius est , quod Sanctus Doctor interfuerit Synodo Constantinopolitanae secundæ generali , cui subscripsit . Hæc vero Synodus Can. 7. eorum tantum Hæreticorum Baptisma rejicit , qui formam a Christo præscriptam adulterabant .

A D D I T O .

(*)

Ratio altera mihi est , Cyrillum haud dubie morem suæ Ecclesiæ spectasse . Porro Cl. Toutteus diss. 3. de Doctrina S. Cyrilli cap. 8. num. 68. ostendit , Ecclesiam Hierosolymitanam tempore Cyrilli , ac Cyrillum ipsum , non omnes ad Ecclesiam revertentes Hæreticos baptizasse , sed eos solum , quos Concilia de novo baptizari præcipiunt , vel vitiata saltem quoad sensum baptismatis forma usos esse constabat . Tandem cum Juenini , aliorumque adversariorum vis omnis , in male accepta particula siquidem cubet , hanc enim ipsi per particulam causalem quia exponunt , evanescit tota eorum molitio , si particula siquidem negetur eo loco sensus causalis ; & vero negari etiam debet , Gracum enim ἐπειδὴ , quod in textu legitur , potius particulis expositivis ubi , simul atque , si nimirum æquipollet . Sic porro legitimus iste Cyrilli sensus erit : Baptisma unum est , nec unquam repetendum : soli tamen hæretici altero Baptismo initiandi erunt , *UBI* prius acceptum nullum fuerit . Qui sensus plane Catholicus est , nihilque habet cum Rebaptizantium errore commune .

(*)

Antequam a præsentī controversia discedamus , exponenda sunt nonnullæ quæstiones facti , quæ ad Historiam Rebaptizantium pertinent .

Expenduntur nonnullæ quæstiones facti , quæ ad Historiam Rebaptizantium pertinent .

I. An S. Cyprianus , Firmilianus , aliique tum Africae , tum Orientis Episcopi excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam , ad fidem vel ad disciplinam pertinere crediderint .

II. An S. Pontifex Stephanus reipsa Cyprianum , Firmilianum , aliosque rebaptizantes a sua communione suspenderit .

III. An

III. An ipse Stephanus in errorem oppositum errori S. Cypriani lapsus fuerit, approbato omnium indistincte Hæreticorum Baptismo.

IV. An S. Cyprianus, Firmilianus, ceterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.

V. Quodnam sit plenarium illud Orbis totius Concilium, in quod controversiam de Baptismo Hæreticorum terminatam ac finitam fuisse toties affirmat S. Augustinus.

An S. Cyprianus, Firmilianus, alique tum Africae, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam ad fidem vel ad disciplinam pertinere crediderint.

Rebaptizantium causam reipsa causam esse fidei ab Ecclesia sollemniter definitam, nemo est, qui jam ambigat: ante definitionem Ecclesiae, materialiter; post definitionem vero formaliter quæstio hæc ad fidem pertinet. An vero primi hujusce controversiæ auctores sibi visi fuerint de fidei vel disciplinæ dumtaxat capite disputare incertum multis videtur. Quæstio autem movetur tum de Africanis, & Orientalibus, tum de ipso Stephano, an scilicet voluerit Summus Pontifex in sollemni suo Decreto, rem fidei declarare ac definire.

In eo vero potissimum differt fides a disciplina, quod hæc varia & multiplex esse possit pro varietate temporum, & locorum; illa simplex, una & eadem semper habeatur. In rebus ad disciplinam pertinentibus suis unicuique Ecclesiae usus permittitur, a quo nemini privato in ea, in qua vivit, Ecclesia, fas est recedere: *Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur*, ait Sanctus Augustinus Epistola 54. ad Januarium, alias 118. *indifferenter est habendum, & propter eorum, inter quos vivitur, societatem, servandum est.* Jam dixerat: *Nec disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit.*

T. 2. p. 124. D.

Ibidem.

PRIMA CONCLUSIO.

Videntur Cyprianus, Firmilianus, ceterique ipsis adhærentes Episcopi, existimasse excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam non ad fidei dogma, sed ad disciplinam dumtaxat pertinere.

Probatur: Quia isti sunt characteres controversiæ ad disciplinam pertinentis, varietas in praxi, libertas sentiendi, societas & communio inter dissidentes. Atqui, judicio Cypriani, Firmiliani, & aliorum, controversia de Baptismo Hæreticorum hos habet characteres.

Primo, varietatem in praxi fuisse non dissimulat S. Cyprianus Epistolis 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum, 73. ad Jubajanum, & in Præfatione Concilii III. Carthaginensis. De suis pariter Orientalibus idem testatur Firmilianus in sua ad sanctum Cyprianum Epistola inter Cyprianicas. 75. Idem & Dionysius Alexandrinus in tertia ad Philemonem Epistola apud Eusebium l. 7. cap. 7. Idem denique Basilius, de quo paullo antea, can. 1. Epistolæ ad Amphiloichium, ubi propter œconomiam, & dispensationem, Catharorum, & Encratitarum Baptismum, quem nonnulli Asiatici reci-

Characteres controversiæ ad disciplinam pertinentis. Primus, varietas in praxi.

recipiebant, recipi quoque non abnuit, quamvis ipse in aliena foret
sententia.

Secundo, in ea controversia relictam unicuique sentiendi quod vellet, libertatem, significat ipsemet S. Cyprianus Epistola 72. ad Stephanum: Nos, inquit, vim cuiquam non facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesie administratione voluntatis suae arbitrium liberum unusquisque Praepositus, rationem actus sui Domino redditurus. Et in Praefatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi, ubi aderant Episcopi 87. Superest, inquit, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem iudicantes, aut a iure communionis aliquem, si diversum censerit removens.

Tertius, *Tertio, servatam a Cypriano, & Firmiliano pacem & communionem cum iis, qui in diversa opinione & praxi versabantur, patet ex Epistola ejusdem S. Cypriani ad Jubajanum n. 73. versus finem: Nos, inquit, quantum in nobis est, propter Hæreticos cum Collegis, & Coepiscopis nostris non contendimus, cum quibus divinam concordiam & Dominicam pacem tenemus... servatur a nobis patienter & firmiter charitas animi, collegii honor, vinculum fidei & concordia Sacerdotii.*

P. 129. Atque inde profecto fuit quod Dionysius Alexandrinus contestatus fuerit se ausum non fuisse improbare sententiam Africanorum, & Synodorum Iconiensis ac Synnadenfis; ac Synodus ipsa Nicæna, quamquam iusserit rebaptizari Paulianistas, anathema nihilominus non pronunciauit adversus eos, qui ceterorum Hæreticorum Baptismum rejiciebant; & sanctus Hieronymus Luciferianis, S. vero Augustinus Donatistis opponebant exemplum S. Cypriani, qui pacem & communionem servabat cum suis tamen non ignoraret contrariam eorum sententiam ac praxim.

Veteres de Baptismo Hæreticorum controversiam de plurimo Hæreticorum comparabant cum aliis quæstionibus, quæ omnium iudicio ad disciplinam pertinent; atque inde paullo durius Stephanum Summum Pontificem exagitabant, quod nempe propter huiusmodi diffidia, tot Ecclesias a sua communione se suspensurum comminatus fuisset. Audiatur Firmilianus scribens ad Cyprianum: *Scire, inquit, quis potest, quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei sacramenta, videat (Stephanus) esse apud illos (Romanos) aliquas diversitates, nec observari illic æqualiter omnia quæ Ierosolymis observantur. Secundum quod in ceteris quoque plurimis Provinciis multa pro locorum, & nominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discesum sit.*

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

I. Ex
contro-
versia de
Baptis-
mo fidei
origo &
spes sa-
lutis æ-
ternę
pendet.
P. 125.

Objicies 1. auctoritatem S. Cypriani qui Stephanum impugnans, quæ-
stionis, quam agitabat, statum & naturam iis coloribus depingit, qui
non aliam, quam fidei quæstionem referre possunt.

I. Id ex quo fidei origo ac spes salutis eternæ pendet, proculdubio ad fidem, non ad meram pertinet disciplinam: at talis Cypriano visa est controversia de Baptismo Hæreticorum. *Neque enim*, inquit, Epistola ad Iubajanum, *parva res hæreticis & modica conceditur, quando a nobis*

Baptisma eorum in acceptum refertur; cum inde incipiat omnis fidei origo, & ad spem vite æternæ salutaris ingressio.

II. Ea ipsa certitudine credat Cyprianus commune non esse Catholicis, & Hæreticis Baptisma, quæ credebatur communem non esse Deum, Christum, fidem, Ecclesiam: Quare, inquit ibidem, Baptisma vobis & Hæreticis commune esse non potest, cum quibus nec Pater Deus, nec Filius Christus, nec Spiritus sanctus, nec fides, nec Ecclesia ipsa communis est: ideo baptizari eos oportet qui de hæresi ad Ecclesiam veniunt. Idem momentum urget rursus in Epistola ad Pompejum n. 74. versus finem.

III. De fide est eum baptizare non posse, qui non habet a Christo baptizandi potestatem: at Hæreticis talem a Christo datam esse potestatem negat Cyprianus in citata ad Jubajanum Epistola: Manifestum est, inquit, ubi & per quos remissa peccatorum dari possit, quæ in Baptismo scilicet datur. Nam Petro primum Dominus, super quem edificavit Ecclesiam; unde & unitatis originem instituit, & ostendit, potestatem istam dedit, ut id solveretur in celis, quod ille solvisset in terris.... Unde intelligimus nonnisi in Ecclesia Præpositis, & in Evangelica lege ac Dominica ordinatione fundatis licere baptizare, & remissam peccatorum dare; foris autem nec ligari aliquid posse nec solvi, ubi non sit, qui aut ligare possit aliquid, aut solvere.

IV. Ibidem expresse affirmat, sententiam, quam adversus Stephanum tuetur, revelatam a Deo esse. Proinde, inquit, frustra quidam, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis opponunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non id sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuit a Spiritu sancto revelatum. Ignosci enim potest simpliciter erranti.... post inspirationem vero & revelationem factam, qui in eo quod erraverat, perseverat prudens & sciens, sine venia ignorantie peccat. Unde concludit postea, fidem Ecclesiæ sequendam esse. Quare, inquit, Ecclesiæ Catholicae fidem ac veritatem, frater charissime, & tenere debemus firmiter & docere. Hinc est quod scribens ad Pompejum, Traditionem, qua Stephanus nitebatur, humanam appellet: Quæ ista obstinatio est, inquit, quæve præsumptio, humanam traditionem divinæ dispositioni antepone? Et in fine ejusdem Epistolæ, quam ipse sequebatur Traditionem, divinam esse affirmat: Si in aliquo mutaverit & vacillaverit veritas, ait, ad originem Dominicam & Evangelicam, & Apostolicam traditionem revertamur; inde surgat actus nostri ratio, unde & ordo & origo surrexit. Traditum est enim nobis quod sit unus Deus, Christus unus, una fides, una Ecclesia, unum Baptisma.

Denique ibidem asserit, relicto Stephani errore, sequendam esse veritatem. Nec consuetudo, inquit, quæ apud quosdam obrepserat, impedire debet, quominus veritas prævaleat & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem.

Resp. I. Sollemne istud esse omnibus de re quapiam gravi, & Theologica disceptantibus, ut suam quisque sententiam ex fide ac revelatione ductis momentis confirmare nitatur: quapropter ad dignoscendum verum eorum de re controversa judicium, non tam ad speculativa, quæ profuerunt, momenta & ratiocinia, quam ad eorum praxim & agendi rationem attendi debet. Quamquam igitur rationes & momenta S. Cypriani videri possent efficere causam, quam tuebatur, ad dogma fidei pertinere, ejus tamen praxis & ratio agendi contrarium demonstrabat.

Resp.

II. Eadem fide certum est nullum esse Baptismum apud Hæreticos, quæ certum est eos nec veram fidem, nec veram habere Ecclesiam.

III. De fide est eum non posse baptizare qui non habet a Christo baptizandi potestatem.

IV. Asserit Cyprianus sententiam suam esse revelatam, ac Traditionem qua nitebatur Stephanus, humanam esse, erroneam, suam vero divinam, & veram.

P. 125.
P. 127.
P. 130.
P. 132.
Ibidem.

Resp. 2. Ex momentis adductis per illationem, ac consecutiones intulisse quidem S. Cyprianum, sententiam suam in fide ac revelatione fundamentum habere: at eam expresse revelatam, & pro fidei articulo ab omnibus habendam esse, nusquam ille asseruit.

Ad primam itaque probationem, neganda minor propositio. Equidem Baptismus talis visus est Cypriano, ut ex eo fidei origo & spes salutis pendeat; at non ipsa de Baptismo controversa, nisi saltem ex consequenti. Immo ne ipse quidem sanctus Doctor in Epistola ad Iubajanum, desperat de salute illorum qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptizati, sine novo Baptismo in communione Catholica diem extremum obierant, tametsi privata sua opinione nullum, & irritum iudicaret talem Baptismum.

Ad secundam, nego antecedens. Licet enim arguendo & ratiocinando sic infert S. Cyprianus, consequens tamen non erat ipsum in ea mente ac persuasionem fuisse, tam ex fide certum esse nullum & irritum ab Hæreticis dari Baptismum, quam certum est nec veram apud ipsos esse fidem, nec veram Ecclesiam: de hoc quippe posteriori capite nullus erat, sicut de priori.

Ad tertiam, negat quidem Cyprianus datam esse a Christo Hæreticis baptizandi potestatem; at non ait id certa fide Catholica sic esse exploratum, ut ab omnibus credi debeat.

Ad 4. dist. hanc propositionem, S. Cyprianus sententiam suam ait veram esse, revelatam, & ex divina traditione dimanantem, per illationem, & ut dicitur, argutive, concedo: formaliter & expresse, nego. Pariter distinguo: Stephani traditionem humanam, falsam, erroneam iudicat, absolute & simpliciter errore contra Veritatem, concedo: errorem contra veritatem aperte revelatam, seu contra fidem, nego. Neque enim consequens est: ut quoties aliquid verum esse existimamus, toties ejus oppositum velut hæreticum, & contra fidem traducamus.

Obijcies 2. Si controversia de Baptismo Hæreticorum antiquis illis ad meram disciplinam pertinere visa fuisset, ut quid Stephanus pro re libera, tam graviter Cypriano, Firmiliano, & aliis succensuisset? Ut quid fulmen excommunicationis intentalset?

Resp. 1. Stephano quidem, qui antiqua & vera Traditione Ecclesiæ Romanæ nitebatur, hanc de Baptismo Hæreticorum causam ad dogma fidei pertinere visam fuisse, ut mox ostendemus, non vero Cypriano, Firmiliano, & aliis, de quibus dumtaxat nostra loquitur Conclusio. Et reipsa eventus comprobavit merito pronunciasse Stephanum nihil innovandum esse in re tanti momenti, sed Traditioni standum: atque venientes ab hæresi, in qua baptizati fuerant, per manus impositionem in pœnitentiam esse recipiendos.

Resp. 2. Etiam in rebus ad communem disciplinam pertinentibus, qui contumaces sunt, ac rebelles anathemate damnari posse, quasi hæresim inducerent. Sic cum nonnulli ætate Concilii Eliberitani diem Pentecostes celebrarent quadragesimo post festum Resurrectionis Christi die, hoc prætextu, quod Christus post quadraginta dies jejunii esuriisse referatur, Concil. cap. 43. abusum emendat, ac veluti novam hæresim inducentes eos proscribit, qui abusum illum sequuntur. *Placuit, inquit, pravam institutionem emendari, juxta auctoritatem Scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes, post Pascha celebremus, non quadragesimam, sed quinquagesimam.*

Qui

Pro violata communi disciplina damnari quis potest, quasi hæresim institueret.

Qui non fecerit, nan hæresim induxisse notetur. Concil. pariter Nicænum *Tom. 1.*
 Quartodecimanos, qui, Luna 14. in quamcumque diem incidisset, cum *Conc. 1.*
 Judeis Pascha celebrabant, damnavit. Ita etiam merito condemnaretur *975. 10.*
 tamquam hæreseos reus, aut saltem graviter suspectus, qui Communio-
 nem sub utraque specie laicis dispenseret, quamquam hæc, & hujusce-
 modi alia bene multa ad disciplinam proprie revocentur.

Existimant ex nostris nonnulli, Stephanum S. Pontificem nihil in præsen-
 ti causa definiisse quod ad fidem pertineat; sed hoc unum sollemni suo De-
 creto præcavisse, ut in praxi nihil innovaretur, atque redeuntes ab hære-
 si, in qua baptizati fuerant, per solam manus impositionem in pœniten-
 tiam reciperentur, intacta, nec definita quæstione, utrum validus sit nec-
 ne Baptismus extra Ecclesiam datus vel susceptus. Ratio præcipua hæc ipsis
 est, quod, iudice S. Augustino, Cyprianus vel Concilii plenarii, vel sal-
 tem Concilii transmarini, hoc est Sedis Apostolicæ sententiæ atque Judi-
 cio acquievisset, si aliquod latum fuisse cognovisset.

SECUNDA CONCLUSIO.

Stephanus S. Pontifex quæstionem de Baptismo ab Hæreticis dato ad fi-
 dem pertinere censuit, ac implicite saltem definivit.

Probatur 1. Ex sollemni Decreto quod Stephanus ad Cyprianum direxit;
 quod refert sanctus Martyr in sua ad Pompejum Epistola n. 74. *Si quis,* P. 129.
inquiebat S. Pontifex, a quacumque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur nisi
quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam. Existimasse porro
 Stephanum Traditionem illam non spectare rem unius disciplinæ, sed etiam
 fidei, seu dogmatis, demonstrare certo videtur, tum rei eventus, tum Ste-
 phani agendi ratio in Cyprianum aliosque Rebaptizantes. 1. Ecclesia in
 Concilio universali seu plenario de quo toties S. Augustinus, reipsa judi-
 cavit causam Baptismatis ab Hæreticis dati pertinere ad fidem, atque ra-
 tum & validum esse Baptismum a quocumque verbis Evangelicis collatum;
 ergo Ecclesia suo Judicio consecravit, ac confirmavit Stephani sententiam:
 neque ullo satis firmo argumento probari potest, aliam fuisse Stephani
 mentem. 2. Stephanus Cypriano, aliisque Rebaptizantibus plurimum suc-
 censuit, gravissimam excommunicationis pœnam etiam comminatus, nisi
 resipiscerent: at si de una disciplina tunc actum fuisset; nonne pro sua
 prudentia, & æquitate rem illam Ecclesiarum libertati permisisset, pro
 natura nimirum disciplinæ, quæ salva fide varia, & multiplex esse po-
 test; præsertim si de illa disciplina sermo sit, quæ nulli publico Ecclesiæ
 Decreto adversetur, qualem fuisse necesse est supponere eam quæ spe-
 ctat Hæreticorum Baptisma, si reipsa nihil hic Stephanus definivit? Hoc
 ipso argumento Cyprianus, Firmilianus & alii Orientales Stephanum ur-
 gebant, in rebus scilicet disciplinæ quæ universalis non est, nec ab om-
 ni Ecclesia recepta, Stephanum jus non habere cogendi ceteras Ecclesias
 ad usum & disciplinam suam observandam; ergo cum Stephanus legem
 non rebaptizandi post Hæreticos Africanis imposuit, haud dubie per-
 suasum habebat, rem illam fidei esse, non meræ disciplinæ, aut saltem
 non disciplinæ universalis, & ab omni Ecclesia receptæ.

Probatur 2. Ex Vincentio Lirinensi Commonitorio primo c. 9. ubi de præ-
 senti

Bibl. PP.
T. 7. p.
251. C.

senti quaestione hæc habet: *Quondam venerabilis memoria Agrippinus Carthaginiensis Episcopus, primus omnium mortalium contra divinam Canonem, contra universalis Ecclesie regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem atque instituta majorum, rebaptizandum censebat.... Cum ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaversum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur, tunc beatae memoriae Papa Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen præ ceteris restitit; dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in Epistola quæ tunc ad Africam missa est, his verbis sanxit: Nihil novandum, nisi quod traditum est. Intelligebat enim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, quæ fide a Patribus suscepta forent, eadem fide filiis consignarentur..... Quis ergo tunc universi negotii exitus? Quis utique, nisi usitatus & solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas.*

Ibid. p. 252. A.

Exponit deinde Vincentius, quanta ingenii vi, quanta eloquentiæ ubertate Cyprianus partem oppositam cum suo Africano Concilio propugnauerit. Sed universa, pergit Vincentius, tamquam somnia, tamquam fabulæ, tamquam superflua, abolita, antiquata, calcata sunt. De dogmate fidei Vincentium hic loqui, non de aliquo dumtaxat disciplina capite, contextus ipse clare demonstrat; Stephanum autem Pontificia auctoritate sententiam pronunciasse, declarat Vincentius hoc verbo, sanxit.

Solvuntur Objectiones.

T. 9. p. 98. D. Ibid. E.

Objicies 1. S. Augustinus lib. 2. de Baptismo cap. 4. num. 5. affirmat, nullam ætate S. Cypriani de Baptismo Hæreticorum factam fuisse definitionem, cui proculdubio, si facta fuisset, cessisset Cyprianus. Satis ostendit, (Cyprianus) inquit, facillime se correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret Baptismum Christi sic dari posse ab iis qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent. Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmari; cui & ipsi (Cyprianus) sine dubio cederet, si jam illo tempore quaestionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur..... Quomodo enim potuit ista res tantis altercationum nebulis involuta, ad plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perducì, nisi primo diutius per Orbis terrarum regiones, multis hinc atque hinc disputationibus & collationibus Episcoporum pertractata constaret?

Ibid. p. 104. B.

Et cap. 9. ejusque libri n. 14. addit sanctus Doctor, de eodem S. Cypriano verba faciens: Hac attestatione satis ostenditur, multo magis se fuisse commemoraturum, si quod de hac re transmarinum vel universale Concilium factum esset. Nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.

Tria hic constant ex S. Augustino.

I. Quaestionem de Baptismo Hæreticorum ætate S. Cypriani a nullo Concilio seu plenario, seu transmarino discussam ac definitam fuisse; per transmarinum autem Concilium intelligunt auctoritatem Apostolicæ Sedis, qua res controversæ definiri solebant. Supponit igitur S. Aug.

gust.

gustinus, quæstionem istam a Stephano Summo Pontifice auctoritate suæ Sedis decisam non fuisse.

II. S. Cyprianum paratissimum fuisse sententiam suam emendare, ac definitioni, si quæ fuisset, cedere: atqui nec sententiam emendavit, nec Stephano obsecutus fuit; ergo rem a Stephano definitam non putavit.

III. Solam consuetudinem oppositam fuisse *inducere volentibus novitatem*, quia non poterant apprehendere veritatem: porro si sola opposita fuit consuetudo, si veritatem apprehendere nondum illi poterant; ergo Stephanus rem fidei non attigerat, sed antiquum dumtaxat Ecclesiæ usum de non rebaptizandis in hæresi baptizatis, immutari severe prohibuit.

Resp. Ad primum: fatemur quæstionem de Baptismo Hæreticorum ætate S. Cypriani a nullo plenario Concilio discussam ac definitam fuisse: an vero ita sit de Concilio transmarino dubium est.

Sunt qui existimant in textu Augustini citato plenarium Concilium & transmarinum idem plane esse, itaut particula, *vel*, disjunctivæ vim non habeat, sed conjunctivæ; quo supposito, ruit omnino difficultas: certum quippe est in nullo Concilio plenario rem istam ætate Cypriani terminatam fuisse.

Sunt econtra qui volunt, Augustinum aperte distinguere Concilium plenarium a transmarino, quia de utroque sub disjunctione loquitur, ac supponit nullum hujusmodi Concilium ætate Cypriani celebratum fuisse.

Attamen certissimum est, nec diffitebatur S. Cyprianus, emissum a Stephano Decretum, quo prohibebat ne rebaptizarentur qui in hæresi baptizati fuerant; ergo necesse est, Augustinum Decretum illud Stephani pro Decreto Concilii transmarini non habuisse; alias, ut ipse præsumit, ei cessisset Cyprianus. Erat nihilominus Decretum Sedis Apostolicæ, quam nomine Concilii transmarini ab Africanis designari, & ad quam in causis fidei terminandis solitos illos fuisse confugere, multi contendunt. Vide eam in rem Dissertationem Theologicam typis excusam apud Viduam Mazieres an. 1725. cap. 2. pag. 6. Quid ergo huic Sedis Apostolicæ Decreto defuit, quominus & nomen & auctoritatem Concilii transmarini obtineret? Hoc unum dumtaxat, quod a Stephano non vocatis cum sollemnitate ordinaria, neque in unum coactis Italiæ Episcopis latum fuisset. Neque enim verisimile videtur, Stephanum solum nullo adhibito suorum Concilio rem judicasse: siquidem testatur Vincentius Lirinensis loco citato, eum *cum ceteris Collegis suis*, novitati firmo animo restitisse; ergo huic Decreto, non auctoritas, sed sola sollemnitas defuit, quæ forte una causa & ratio fuit, cur & Augustinus dixerit nullum tunc temporis celebratum fuisse Concilium transmarinum; & Cyprianus tam dure ac pertinaciter Stephano fuerit reluctatus.

Ad secundum: nulla prorsus est ista consecutio, Cyprianus Stephano non obtemperavit; ergo Stephanus nihil definivit. Imo potius ex resistantia Cypriani concludi debet, latam a Stephano definitionem. Et vero nonne Stephanus sancivit sollemni suo Decreto, nihil in praxi esse innovandum, nec venientes ab hæresi rebaptizari debere? Ita certe. Attamen non obtemperavit Cyprianus, & Hæreticos rursus baptizare non desistit; ergo pariter licet Cyprianus Stephano circa fidem pronuncianti pertinaciter

ter

ter resistit, an concludi jure potest, Stephanum nihil definiisse; nihil sane distortum magis & obliquum concludi posset.

Stephano igitur reluctatus est Cyprianus. Quare? quia Africanæ libertatis plus æquo amans ac studiosus, aliunde vero propter intentatam a Stephano excommunicationis pœnam subinfectus, negabat, Romanum Pontificem jus habere, in rebus disciplinæ (qualem putabat esse quæstionem de Baptismo ab Hæreticis collato) ceteras Ecclesias ad suam sententiam & praxim adigendi. Quapropter in Præfatione Concilii Carthaginensis, cui aderant Episcopi 87. declarat liberum unicuique esse, quam
Tom. 1. vellet, sententiam amplecti. Superest, inquebat, ut de hac ipsa re, quid
Contr. p. singulis sentiamus, proferamus; neminem judicantes, aut a jure communionis ali-
786. E. quem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episco-
pum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessi-
tatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentia liberta-
tis, & potestatis suæ arbitrium proprium, tamquam judicari ab alio non possit,
cum nec ipse possit alterum judicare. Sed expectemus universi Judicium Domi-
ni nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & præponendi nos
in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.

Verisimile prorsus est Cyprianum paullo commotiore his verbis Stephanum vellicare, ejusque carpere rationem agendi: at longius profecto quam par sit, progressus S. Martyr, omnes subordinationis ac jurisdictionis Ecclesiasticæ leges subvertere videtur; neque aliter excusari potest, quam si verba ipsius ad unam de disciplina quæstionem restringantur.

Aliam resistantiæ S. Cypriani rationem addit S. Augustinus, nempe obscuram nec satis eliquatam tunc temporis fuisse quæstionem de Baptismo Hæreticorum. Nondum, inquit lib. 2. de Baptismo c. 7. num. 12.
To. 9. p. erat diligenter illa Baptismi quæstio pertractata: sed tamen, pergit, saluber-
102. E. rimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque Schismaticis & Hæreti-
cis corrigere quod prævum est, non iterare quod datum est quam consue-
tudinem credo ex Apostolica Traditione venientem.

Et lib. 1. cap. 18. innuere videtur, antequam hæc quæstio auctoritate plenarii Concilii fuisset terminata, liberum fuisse Cypriano aliisque sive
Ibid. p. Africanis, sive Orientalibus sentire quod vellent. Illis temporibus, in-
93. G. quit, antequam plenarii Concilii sententia quid in hac re sequendum esset, to-
tius Ecclesiæ consensus confirmasset, visum est ei (Cypriano) cum ferine octo-
10. E. F. ginta Coepiscopis suis Africanis &c. Paulo ante dixerat: In qua quæstione,
si aliud alii, & aliud alii adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, donec
universali Concilio unum aliquid eliquatum sincerumque placuisset, humane in-
firmitatis errorem cooperiret charitas unitatis. Infirmitatem hanc expertus est
Cyprianus; nec a culpa excusari omnino potest, qui Stephano Superio-
ri suo tam obstinate ac irreverenter reluctatus est: Verum culpam hanc
abundantia charitatis ac falce passionis purgavit sanctissimus Martyr,
ut testatur S. Augustinus Epistola 93. alias 48.

Ad tertium, solam consuetudinem Cypriano fuisse oppositam dicit S.
T. 2. p. August. per exclusionem dumtaxat definitionis Concilii alicujus plenarii
247. vel transmarini; consuetudo etenim illa, in mente, ac Decreto Stephani,
imo in rei veritate, fundamentum habebat in revelatione, ac Traditione
Apostolica, quamquam non ita clare in Scripturis exprimitur.

Obji-

Obijcies 1. S. Dionysius Alexandrinus, referente Eusebio lib. 7. Hist. cap. 5. scripsit Epistolam ad Sixtum Stephani successorem, in qua dicit se ad Stephanum antea scripsisse. Sixtum ibidem rogat, ut ad gravitatem negotii attenderet: *Revera enim, ait, in maximis, ut audio, Episcoporum Concilii decretum est, ut qui ab hæreticis Catholicam Ecclesiam accedunt, primum Cathæcumeni fierent; ac deinde veteris & impuri fermenti sordibus per Baptismum purgarentur.* Porro, inquit, qua ratione sic Sixtum alloquutus fuisset Dionysius, si a sancto Stephano quæstio fuisset jure Pontificio definita? P. 152.

Resp. Dionysium factum narrare; scilicet in multis Episcoporum Conciliis aliter statutum quam Stephano visum fuerat, quod certe verum est, sed quid inde? Dionysium approbasse illorum Episcoporum sententiam? nullo id argumento probari potest. Stephanum rem jure Pontificio non judicasse? imo contrarium affirmat vel ipse Dionysius in mox citata apud Eusebium Epistola. *Ad hunc (Sixtum) ait Eusebius, secundam de Baptismo scripsit Epistolam, in qua Stephani simul, ac reliquorum Episcoporum sententiam, ac judicium exponit.* Ergo, vel ipso faciente Dionysio, Stephanus Judicium pronunciaverat. Ibid. 4.

An Summus Pontifex Stephanus reipsa S. Cyprianum, Firmilianum, aliosque Rebaptizantes a sua communione suspenderit.

Baronius ad annum Christi 258. contendit disparem hic fuisse Cypriani, & Firmiliani sortem: in Firmilianum reipsa latam a Stephano excommunicationis sententiam, ac executioni demandatam, non vero in Cyprianum. Ratio discriminis ipsi est, quod Firmilianus cum suis Orientalibus primus ab avita Ecclesiæ suæ fide ac traditione recessisset, rebaptizando eos qui fuerunt ad Hæreticis baptizati. Verum ex iis, quæ hujus disputationis initio dicta sunt, facile est intelligere, non a Firmiliano primum in Oriente, sed a Cypriano in Africa excitatam fuisse de Baptismo Hæreticorum controversiam, atque Firmilianum praxim rebaptizandi in hæresi baptizatos pervertissimam, & omni memoria superiorem in sua Ecclesia invenisse; Cyprianum e contra non altius illius originem repetiisse quam ab Agrippino prædecessore suo, hoc est annis ante Episcopatum suum fere triginta novem. Bellarminus lib. 1. de Conciliis c. 10. Henricus Valesius in annotationibus ad c. 5. lib. 7. Eusebii, Emmanuel a Schelestrate in Antiquitate illustrata par. 2. disser. 1. c. 5. art. 2. Natalis Alexander, & alii contendunt Stephanum nec cum Africis, nec cum Orientalibus pacem rupisse. Econtra sentiunt Rigaltius, Tilmontius, & alii. Fallitur Baronius.

C O N C L U S I O.

Stephanus S. Pontifex comminatus quidem est sua communione privandos Cyprianum, Firmilianum, ceterosque Rebaptizantes; reipsa tamen eos non privavit; sed hæsit intra minas.

Ita testari videntur

1. S. Cyprianus epist. ad Pompejum nu. 74. ubi de Decreto Stephani sic ironice loquitur: *Dat honorem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus Christianorum, Sacerdotes Dei veritatem Christi, & Ecclesiæ unitatem tenet.* P. 131.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

Q

nen-

nentes abstinendos putat? Non ait abstinere, vel abstinuit, sed abstinendos putat, quæ loquendi ratio intentatam quidem, ac ferendam, non latam denotare videtur excommunicationis sententiam.

Hac Stephani comminatione paullo commotior factus Cyprianus, in præfatione tertii Concilii Carthaginensis durioribus verbis quæ paullo ante retulimus, Stephanum perstrinxit.

Verum S. Aug. l. 3. de Baptismo contra Donatistas existimat Cyprianum durioribus illis verbis non ad Stephanum, sed ad suos Collegas respexisse. Namque c. 3. post recitata verba Cypriani in tertio Carthaginensi Concilio, exclamat: *Quid mansuetius? quid humiliter? Nulla nos certe deterret auctoritas a querendo quid verum sit.* Quibus innuit S. Doctor, Cyprianum non ad Stephanum respexisse, sed ad suos dumtaxat Collegas; inter quos cum nullum esset qui se Episcopum Episcoporum diceret, nullus jure poterat ceteros ad obsequendi necessitatem tyrannico terrore adigere. At esto ita sit, occasione saltem terroris quem suis minis injecerat Romanus Pontifex qui vere est Episcopus Episcoporum, ita præfatum fuisse Cyprianum verisimile plane videtur.

II. Dionysius Alexandrinus scribens ad Sixtum Stephani successorem, apud Eusebium l. 7. Hist. c. 5. de Stephano hæc memorat: *Antea quidem Litteras scripserat de Heleno, & de Firmiliano, de omnibus denique Sacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam, cunctasque finitimas Provincias constitutis, sese ob eam causam ab illorum communione discessurum, quod Hæreticos rebaptizarent.* Addit Dionysius: *Vide, quæso, gravitatem negotii. Revera enim, ut audio, in maximis Episcoporum Conciliis decretum est, ut qui ab Hæreticis ad Catholicam Ecclesiam accedunt, primum Cathecumeni fiant &c.* De his omnibus ego ad illum Epistolam misi, rogans atque obtestans, ne scilicet Stephanus tot, ac tam florentes Ecclesias a sua communione separaret: quod quidem suis precibus effecisse Dionysium, eo verisimilius est, quod de toto illo Stephanum inter, ac Cyprianum aliosque Rebaptizantes diffidio altum subinde sit apud Veteres silentium. Quis vero in animum facile induxerit, adeo gravem, ac splendidam controversiam tam subito sopitam & compositam fuisse, nisi Stephanus mitiori consilio, ac precibus Dionysii victus, aut a ferenda sententia excommunicationis, aut ab ea executioni demandanda sapienter abstinuisset?

III. S. Aug. l. 5. de Baptismo c. 25. Stephanus, inquit, abstinendos putaverat, qui de suscipiendis Hæreticis priscam consuetudinem convellere conarentur: iste autem quæstionis ipsius difficultate permotus, & sanctis charitatis visceribus præditus, in unitate cum eis manendum, qui diversa sentirent. Ita quamvis commotus, sed tamen fraterne indignarentur, vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut nullum inter eos schismatis malum oriretur.

Et lib. de unico Baptismo c. 14. Cum ergo, inquit, Stephanus non solum non rebaptizaret Hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel ut fieret deterrenes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum, & ipsius Cypriani Litteræ ostendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit.... Nec ulla facta est a Cypriano, & eis qui pariter de Baptismo sentiebant, ab illorum communione divisio.

Et l. 6. c. 1. Ista quæstio, inquit, contra veterem consuetudinem disputationibus salva charitate atque unitate altercantibus discutebatur.

Porro si pax vicit in cordibus eorum, Stephani scilicet, Cypriani, & aliorum Rebaptizantium; si nullum schismatis malum subortum fuit, si nulla communionis divisio facta est, ut testatur S. August. haud dubie Stephanus vel non tulit sententiam excommunicationis, vel eam cito revocavit, nec executioni demandari permisit.

Veteres
sunt de
illa ex-
commu-
nicatio-
ne.

IV. Veteres, Eusebius, S. Hieronymus, Vincentius Lirinensis, cum de hocce diffidio loquuntur, non referunt a communione Stephani suspensos reipsa fuisse Cyprianum, Firmilianum, & alios rebaptizantes.

Eusebius lib. 7. Hist. c. 3. *Primus omnium*, inquit, Cyprianus, qui tunc temporis Carthaginensem regebat Ecclesiam, non nisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse censuit. Verum Stephanus nihil adversus Traditionem quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, gravissime id tulit.

Euse-
bius.
P. 251.
B.
S. Hier.
T. 4 par.
2. p. 303.
Vincen-
tius Li-
rinensis.
Bibl. PT.
T. 7. p.
251. G.

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos: Conatus est, ait, B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcirco Hæreticorum Baptisma reprobandum, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum, qui a B. Petro vigesimus sextus fuit, super hac re Africanam Synodum direxit, sed conatus ejus frustra fuit.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 9. Cum ergo, inquit, undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes usque versus Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, cum ceteris quidem Collegis suis, sed tamen præ ceteris restitit, dignum (ut opinor) existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat.

Ceteri
per Or-
bem E-
piscopi
cum Cy-
priano
& Fir-
miliano
commu-
nicantur.
T. 9. p.
162. D.
Consue-
tudo Ec-
clesiæ
prohi-
bet ne
qui ab
uno Epi-
scopo
est ex-
commu-
nicatus
ab alio
recipia-
tur.

V. Ceteri per Orbem Christianum Episcopi cum Cypriano, & Firmiliano communione conjuncti semper fuere. Sixtus Stephani Successor pacifice omnino cum Cypriano egit, teste Pontio in vita Cypriani. Quin Ecclesia universa illum inter raros, & paucos excellentissimæ gratiæ viros numerat, ait S. August. lib. 6. de Baptismo cap. 2. cum Firmiliano pariter communicarunt tum Patres utriusque Synodi Antiochenæ adversus Paulum Samosatenum congregatæ, a quibus in Epistola Synodica vir dicitur sanctæ recordationis: tum Dionysius Alexandrinus, tum Basilius Firmiliani successor, qui in sua ad Amphilochoium Epistola canon. 29. ejus opera velut orthodoxa honorifice commendat; tum ipsa denique tota Ecclesia Græca quæ in Menologio illum ut sanctum colit ac veneratur. At si Stephanus a sua communione eos separasset, ab aliis recepti haud dubie non fuissent Episcopis; obstabat enim canon, & consuetudo Ecclesiæ, ne qui ab uno Episcopo fuisset excommunicatus, ab alio admitteretur. Cum aliunde plane incertum sit, an Cyprianus, & Firmilianus ante mortem ab errore suo recesserint, dicendum foret eos extra communionem Romanæ Ecclesiæ in errore suo pertinaces obisse, quod certe incommodum grave est, nec declinari potest ab iis qui nobis hic adversantur.

Can. 53.
Conc. E-
lib. Can.
17. Conc.
Nic. 1. c.
16. Conc.
1. Are-
lat.

VI. Verisimile non videtur Stephanum virum cautum ac prudentem absque ulla prævia monitione voluisse tot illustres Episcopos præcipiti sententia percellere; nullibi autem extat hujus præmissæ monitionis vestigium: sed in adversa sententia necesse est ut Stephanus statim a recepta Cypriani Epistola, qua ipsum de gestis in

Concilio Carthagenensi certiolem faciebat, excommunicationis fulmen vibrauerit.

Denique Donatistæ perpetuo Catholicis opponebant exemplum Cypriani qui baptizatos ab Hæreticis rursus baptizabat. Porro si eam ob causam Cyprianus a Stephano excommunicatus fuisset, splendidum ex hoc anathemate aduersus Donatistas argumentum Catholici deduxissent. Attamen de illa excommunicatione lata apud auctores coartaneos, & sequentis ætatis qui scripsere contra Donatistas, altum est silentium: imo semper opponunt ruptam ab ipsis unitatem, quam Cyprianus integram semper, & illibatam seruauit.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies 1. testimonia Firmiliani, & Cypriani, qui in præsentî causa, cuius non modo testes, sed & auctores ipsi fuere, inter alios audiendi sunt. Firmilianus in epist. ad Cyprianum inter Cyprianicas nu. 75. sic loquitur: *Secundum quod in ceteris plurimis Provinciis, multa pro locorum, & nominum diuersitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesia Catholica pace atque unitate aliquando discessum est: quod nunc Stephanus ausus est facere, rumpens aduersus vos pacem quam semper antecessores eius uobiscum amore, & honore mutuo custodierunt. Et postea alloquens Stephanum: Lites, inquit, & dissensiones quantas parasti per Ecclesias totius mundi? Peccatum uero quam magnum tibi exaggerasti, quando te a tot gregibus scidisti? Excidisti enim teipsum: noli te fallere; siquidem ille uere est Schismaticus, qui se a communione Ecclesiastica unitatis apostatam fecerit: dum enim putas omnes a te abstinere posse, solum te ab omnibus abstinuisti. Et paullo post: *Hæc Apostoli mandata, & monita salutaria quam diligenter Stephanus impleuit, humilitatis sensus, & lenitatem primo in loco seruans? Quid enim humilior aut lenior quam cum tot Episcopis per totum mundum dissensisse, pacem cum singulis uario discordiæ genere rumpentem, modo cum Orientalibus (quod nec uos latere confidimus) modo uobiscum qui in Meridie estis? A quibus Legatos Episcopos patienter satis, & leniter suscepit, ut eos nec ad sermonem saltem colloqui communis admitteret; adhuc insuper dilectionis, & charitatis memor, præciperet fraternitati uniuersæ, ne quis eos in domum suam recipere, ut uenientibus non solum pax, & communio, sed & tectum, & hospitium negaretur. Hoc est seruasse unitatem spiritus in communione pacis, abscindere se a charitatis unitate &c.**

Hæc Firmilianus, quæ certe non redolent solummodo minis intentatam a Stephano excommunicationem, sed reipsa executioni demandatam; quandoquidem Legatos Episcopos ab Africanis missos, non tantum ad pacem noluit admittere, sed nec etiam ad colloquium; lata etiam lege, ne quis erga ipsos iura hospitalitatis consueta exerceret.

S. Cyprianus citata inter probationes ad Pompejum Epistola, referens ac refellens Decretum Stephani, Præcepit, inquit, nihil aliud innovari nisi quod traditum est. Quasi is innovet qui unitatem tenens, unum Baptisma uni Ecclesiæ vindicat; & non ille utique qui unitatis oblitus, mendacia & contagia profana tinctionis usurpat. Et postea per ironiam sic pergit: *Dat honorem Deo, qui unitatem, & ueritatem de diuina lege uenientem non tenens, hæreseos contra Ecclesiam vindicat? Dat honorem Deo, qui*

Hære-

Hereticorum amicus, & inimicus Christianorum, Sacerdotes Dei veritatem Christi, & Ecclesie unitatem tuentes abstinendos putat? Si sic honor Deo datur, si sic a cultoribus, & Sacerdotibus ejus timor Dei, & disciplina servatur; abiciamus arma, manus demus in captivitatem, tradamus diabolo ordinationem Evangelii.

Audis ex Cypriano, Stephanum unitatis oblitum, sacerdotes unitatem tenentes abstinendos putasse; quo modo loquitur etiam ipse S. Aug. lib. 5. de Baptismo c. 25. quæ certe loquendi ratio apud eos qui latine sciunt, significant, non tantum intentatam, sed etiam pronunciatam, & latam excommunicationis sententiam, maxime cum executioni ea demandari effectus ipsi comprobant.

Ad illam haud dubie latam sententiam intentus erat idem S. Cyprianus, cum in tertio Carthaginensi Concilio dicebat, posse unumquemque quid sentiret libere proferre, quia nullus est qui se Episcopum Episcoporum dicat, & ceteros tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem adigere possit.

Resp. S. Cyprianum hoc sensu dicere Stephanum unitatis oblitum fuisse, quod unitatem Baptismatis violaret. Existimabat enim Cyprianus, ita unicum esse Baptisma, ut in sola Catholica Ecclesia verum, & ratum valere posset: unde Stephanum unitatis illius oblitum esse dicebat, quod extra Ecclesiam legitimum ac verum agnosceret; non ergo unitatis oblitum asserit Stephanum, ob ruptam pacem, & latam excommunicationem: verba Cypriani citata sensum hunc indicant.

Quo sensu Stephanus dicatur unitatis oblitus a Cypriano.

Ad præfationem vero quam habuit in tertio Carthaginensi Concilio, duo reponi possunt: primum, ea verba, si Stephanum indignant, ad comminationes ejus, quibus terrorem injicere voluerat, referri, non ad latam excommunicationem: alterum, ea verba, interprete S. Augustino antea laudato, non ad Stephanum, sed ad Episcopos Concilii illius Carthaginensis directæ fuisse, sicut jam observavimus.

Ad auctoritatem vero Firmiliani: cum ille, ut solent Orientales, fervidioris esset indolis, rem totam paullo acerbius exaggeravit, & quæcumque in Stephanum dura, aspera, injuriosa, & falsa congeffit, omnem ipsi fidem detrahunt. Quis enim patienter audiat, Stephanum Romanum Pontificem Judæ proditori comparari; eum audaciæ, insolentiæ, stultitiæ, improbitatis, violatæ fidei ac traditionis accusari? Verum hæc omnia, ait sapienter S. Aug. l. 5. de Baptismo c. 25. retractanda non sunt; sed potius omittenda. Firmilianus igitur umbram pro veritate consecratus, minas excommunicationis pro ipsamet excommunicatione interpretatus, dura illa in Stephanum protulit.

Neque porro si verum esset quod ille narrat, a Stephano in colloquium admissos non fuisse Legatos Cypriani, denegatum ipsi tectum, & hospitium, certum adhuc, & indubitatum foret latæ excommunicationis argumentum: quia scilicet ex æconomia id prudenter fecisset Stephanus, ut nempe hac severitate Africanos ab errore nascente revocaret; neve Legatos illos benignus excipiendo, visus fuisset illorum errorem approbare: aut etiam ipsis occasionem dedisset alios suo commercio, & colloquio in errorem inducendi. Non absimili de causa S. Epiphanius Constantinopolim veniens noluit aut in ædibus Chrysostomi, quamquam humanissime invitatus, commorari aut in Ecclesia simul cum ipso orare, ne forte videretur

Quare Stephanus tectum & hospitium delegavit Legatis Cypriani.

erroribus Origenis, quibus Chrysostomum errore facti addictum putabat, favere, & ut ipsum a patrocinio Origenistis dando facilius hac agendi ratione revocaret.

Objicies 2. Infirma prorsus, & caduca est probatio nostra inde ducta, tum quod ceteri per Orbem Episcopi Cypriano communicaverint; tum quod absurdum sit fingere virum quem Ecclesia ut eximium Doctorem ac Sanctissimum Martyrem colit ac veneratur, in errore pertinacem extra communionem Romanæ Ecclesiæ obisse.

Namque 1. ceteri per Orbem Episcopi cum Cypriano communicaverunt, non quod ignorarent eum a communione Stephani extorrem factum esse, sed quod optime intelligerent talem excommunicationem invalidam esse, utpote injustam: quia nempe cum potestas excommunicandi Episcopis in ædificationem, non in destructionem data fuerit, toties abusiva censi debet excommunicatio, quoties adjunctum habet grave periculum schismatis ac dissensionis, quale profecto semper imminet, cum vel plures sanctitate ac doctrina illustres Episcopi, vel integræ florentes Ecclesiæ, vel Regna interdicto, & excommunicationi subjiuntur: quo casu nulla interdicti vel excommunicationis ratio habetur, ut multis domesticis ex Gallia nostra exemplis demonstrare promptum foret. Optima est ac plane retinenda regula S. Augustini, cum agitur de vibrando anathematis fulmine: audiat S. Doctor l. 3. contra Parmenianum c. 2. *Cum quisque fratrum, inquit, id est Christianorum intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schismatis nullum est, atque id cum ea dilectione, de qua ipse alibi præcipit dicens, ut inimicum non eum existimetis, sed corripere ut fratrem, non enim ad eradicandum, sed ad corrigendum...* Nam & ipse Dominus cum servis volentibus *zizania colligere dixit: Sinite utraque crescere usque ad messem; præmisit causam dicens: Ne forte cum vultis colligere zizania, eradicetis simul & triticum: ubi satis ostendit, cum metus iste non subest... id est, quando ita cujusque crimen notum est, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos prorsus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplina, in qua tanto efficacior emendatio pravitatis, quanto diligentior conservatio charitatis.* Rursus Epist. 22. alias 64. *Non asperere, inquit, non duriter, non modo imperioso ista tolluntur; magis docendo quam iubendo; magis movendo quam minando. Sic enim agendum est cum multitudo; severitas autem exercenda est in peccata paucorum.*

II. Quod Cyprianus extra communionem Stephanum obisse dicatur, nihil profecto est quod ejus derogat sanctitati: quis enim nesciat communionem hanc esse SS. Patrum doctrinam, exteriori scilicet ab Ecclesiæ præcisionem factam absque ulla ex parte illius, qui excommunicatur, culpa, coram Deo non ligare? Ita Origenes in caput 16. Matthæi editionis Illustris. Huetii Tom. 1. pag. 279. S. Hieronymus in eundem locum, & S. August. l. 1. de Baptismo c. 17. ubi sic loquitur: *Spirituales autem sive ad hoc ipsum pie studio proficientes, non eunt foras; quia & cum aliqua vel perveritate, vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam si intus permaneant, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radicanter.* Et Li-

bro de vera Religione c. 6. ait, quod cum hanc contumeliam (nempe excommunicationem) vel injuriam patientissime pro Ecclesia pace viri boni *T. 9. p. 95. D.* tulerint, neque ulla novitates, vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, doce- *T. 1. p. 752. A.* bunt homines quam vero affectu & quanta sinceritate charitatis Deo servien- *Ibid. C.* dum sit. Et infra His coronat in occulto Pater in occulto videns. Ta- *Cypria-* les porro erant Cyprianus, Firmilianus, & alii, qui cum bona fide cre- *nus bona* derent se veritatem tueri, pacem & concordiam cum suis Coepisco- *fide er-* pis, imo & cum Stephano aliter sentientibus servabant, nec ulla no- *ravit, &* vitates aut hæresis, aut schismatis moliebantur. Non parvum documen- *pacem* tum est, ait sanctus August. l. 2. de Baptismo c. 5. pacatissime animæ; in *cū aliis* ea unitate Martyrium meruisse, unde se diversum sentiens noluit separare. *diversæ* Homines enim sumus, unde aliquid aliter sapere quam res se habet, humana *senten-* tentatio est. Nimis autem amando sententiam suam, vel invidendo melioribus, *tia Epi-* usque ad præcidendæ communionis & condendi schismatis vel hæresis sacrile- *scopis* gium pervenire, diabolica præsumptio est. In nullo autem aliter sapere quam *servavit.* res se habet, Angelica perfectio est. *T. 9. p. 99. C.*

Resp. nego antecedens.

Ad primum: seposita jam alia quæstione, quæ non est hujus loci, de injusta vel justa excommunicatione, quæ ligat vel non ligat coram Deo, contendimus alios per Orbem Christianum Episcopos cum Cypriano communicasse, non quod justam, ut supponit Objectio, sed quod nullatenus latant scirent a Stephano in ipsum excommunicationis sententiam. Istud suadet vel hæc ipsa regula prudentiæ & œconomiz quæ ex sancto Augustino observanda est in ferenda excommunicatione: verisimile quippe non videtur, Stephanum regulam hanc ignorasse vel neglexisse.

Ad secundum: Etsi fateamur excommunicationem, quam quis sine sua culpa patitur, coram Deo non ligare, attamen Pastoris sententia etiam injusta semper timenda est, ajunt S. Leo Epistola 93. & S. Gregorius Magnus Homil. 26. in Evangelia; eique plane obtemperandum. Quapropter a culpa excusari non possit Cyprianus, si obnitente & excommunicationis fulmen vibrante Romano Pontifice, cujus primatum & prærogativam in Ecclesia supra singulos Episcopos non ignorabat, in sententia sua pertinax ad mortem usque separatus a communione Romanæ Ecclesiæ perstitisset. Hinc est quod S. Augustinus Epistola 93. alias 48. c. 10. dicat: non incongruenter de tali viro existimandum, quod cor- *T. 2. p. 246. E.* rexerit sententiam suam.

An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppositum errori Cypriani lapsus fuerit; approbato omnium indistincte Hæreticorum Baptismo.

Nonnulli, non modo ex Novatoribus, sed etiam ex nostris Theologis, in primis vero Launojus Tom 8. Epistola ad Jacobum Bevilacqua pag. 607. existimant Romanum Pontificem Stephanum, cum Cyprianum impugnaret, in alium extremum errorem lapsum fuisse, approbato omnium plane Hæreticorum Baptismo, etiam eo qui solita & præscripta forma: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, collatus non fuisset.

C O N C L U S I O.

Stephanus Rōmanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapsus non fuit, nec alium Hæreticorum Baptismum ratum usquam habuit, quam qui verbis Evangelicis: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, consecratus fuisset.

P. 129. Probatur I. ex ipsomet Stephani Decreto quod refert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum. *Si quis ergo, inquit, a quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.* Atqui traditum est ab initio nascentis Ecclesiæ, ut nullus & irritus habeatur Baptismus qui consueta forma: *In nomine Patris &c.* collatus non fuit, neque alia de causâ Concilium Nicænum Paulianistas iussit rebaptizari; Stephanus igitur qui nihil innovandum duxit, non approbavit Baptismum datum ab illis Hæreticis, qui formam illius a Christo præscriptam non observabant.

II. In famosa illa, quam Stephanus cum Cypriano, Firmiliano, & aliis habuit, controversia, de fide dumtaxat Ministri, nullatenus vero de forma Baptismi agebatur. Cyprianus ex solo vitio hæreseos, quod omnibus Hæreticis commune est, omnium Hæreticorum Baptismum rejiciebat, ratus hominem extra Ecclesiam positum non posse Sacramenta Ecclesiæ & Spiritum sanctum conferre: Stephanus econtra, ad unum hæreseos commune vitium oculos convertens, omnium Hæreticorum Baptismum, quorum hæresis in formam ipsam Baptismi non effluebat, admisit, ratus virtutem Baptismi a Christo esse, non a privata Ministri fide vel pietate.

Quod vero in hac tota disceptatione Stephanus velut traditum, ac immotum istud principium supposuerit, Baptismum datum ab Hæreticis vim suam habere ab invocatione Trinitatis per quam consecratur, op. Cyp. 146. aperte significat Firmilianus in Epistola quam ad S. Cyprianum scripsit: *Illud quoque absurdum, inquit, quod non putant querendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit invocata Trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti At quis est in Ecclesia perfectus & sapiens, qui hoc aut defendat, aut credat, quod invocatio hæc nominum nuda sufficiat ad remissionem peccatorum?* Et postea cum narravit historiam mulieris alicujus incantatricis, quæ multos baptizaverat usitata & legitima verba usurpans, ut nihil discrepare ab Ecclesiastica regula videretur: sic pergit: *Numquid & hoc Stephanus, & qui illi consentiunt, comprobant; maxime cui nec symbolum Trinitatis, nec interrogatio legitima & Ecclesiastica defuit?*

S. Cyprianus pariter epistola 74. dicit Stephanum *majestati nominis tribuere, ut, qui nomine Christi (hoc est auctoritate Christi) ab Hæreticis baptizantur, innovati & sanctificati judicantur.*

Est in illis Firmiliani & Cypriani verbis aliquid veri, est & aliquid falsi. Hoc quidem verum, Stephanum ea de causâ ratum habuisse Baptismum Hæreticorum, quod invocato nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti consecratus esset: Istud vero falsum, existimasse Stephanum solam, & nudam hanc invocationem Trinitatis sufficere; ut in hæresi datus, ac receptus

ptus Baptismus Spiritum sanctum conferat. Istud de suo fingunt Cyprianus & Firmilianus, tum æstu disputationis abrepti, tum suo præoccupati errore, Sacramentum nempe, quod effectu suo caret, nullum & irritum esse quoad substantiam, a quo errore longe alienus erat Stephanus.

III. Qui ex Veteribus de ista Stephanum inter, & Cyprianum controversia mentionem fecere, observarunt a Stephano antiquam Ecclesiæ traditionem vindicatam fuisse. Ita Eusebius L. 7. Hist. c. 20. S. Hieronymus Dialog. adversus Luciferianos, Facundus Hermianensis Lib. contra Mocianum, ubi affirmat, *Ecclesiam Stephani potius quam Cypriani sententiam tenere, non solum de non rebaptizandis Hæreticis, verum etiam de rebaptizantibus non ferendis.*

P. 104. C

Vincentius Lirinensis in Commonitorio de eodem dissidio loquens cap. 9. *Quis tunc, inquit, universi negotii exitus, nisi usitatus & solitus? retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas.*

Bibl. PP.

T. 7. p.

231. H.

S. denique Augustinus passim asserit Decreto Stephani vindicatam & asseritam fuisse consuetudinem, ac traditionem, quæ plenario totius Orbis Concilio subinde confirmata est, quam ipsemet Augustinus ex Apostolis promanatam affirmat L. 5. contra Donatistas c. 23. *Non propterea, inquit, communicavit Hæreticis, quia Baptisma Christi quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est. . . . Apostoli autem nihil quidem exinde præceperunt; sed consuetudo illa quæ apponebatur Cypriano ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur.* An vero erroneam Stephani sententiam Ecclesia confirmasset? An falsi arguenda traditio quæ ab Apostolis ipsis originem ducit? An ferendus Launojus, cum citata Epistola num. 8. scribit, *Nicænam Synodum Canone suo 19. non Stephani, sed Cypriani sententiam amplexam fuisse?* Ergo cum Cypriano errante erravit pariter Oecumenica Synodus? quis patienter audiat?

T. 9. f.

356. E.

IV. Denique, si Stephanus, & Cyprianus in duos extremos oppositos errores lapsi sunt, necesse est fateri universam tunc temporis Ecclesiam errasse in fide: quotquot enim erant Episcopi, quotquot Fideles, vel Cypriano adhærebant, vel Stephano: ergo his pariter errantibus, quamquam errore diverso, ceteri omnes etiam errarunt. Ubi ergo tunc temporis vera fides? Ubi vera traditio circa Baptismum Hæreticorum? Numquid tunc portæ inferi adversas Ecclesiam prævaluissent contra expressam Christi fidem & promissionem?

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Decretum Stephani indefinitum est, ac plane universale, nempe ut venientes a quacumque hæresi non baptizentur: ergo eos etiam spectabat Hæreticos, qui Baptismi formam adulterabant. Hunc esse Stephani sensum non obscure significat S. Cyprianus Epistola 74. his verbis: *Effectum Baptismi majestati nominis tribuunt, ut qui in nomine Christi ubicumque & quomodocumque baptizantur, innovati & sanctificati judicantur.* Particula hæc: *quomodocumque*, designat haud dubie Baptismum quacumque forma, seu quocumque modo datum.

Resp. 1. Decretum Stephani, etsi verbis indefinitis conceptum, nihilo-

P. 130.

minus

minus restringi, ac limitari ad eum Hæreticorum Baptismum, quem Traditio Ecclesiæ ratum habet: *Nihil innovetur*, ait Summus Pontifex, *nisi quod traditum est*. Atqui Traditio Ecclesiæ non alium usquam approbavit Baptismum, quam verbis Evangelicis consecratum: ergo non alium admisit Stephanus. Idcirco autem in Decreto suo non distinxit Summus Pontifex inter Hæreticos Baptismi formam violantes aut retinentes, quod, ut jam diximus, non de forma Baptismi, sed de fide baptizantis controversia unice moveretur; atque cum Cyprianus generatim omnium Hæreticorum Baptismum præcise ob vitium hæreseos reprobaret, Stephanus e contra generatim propter solum hæreseos vitium illum non rejiciebat, sed ratum & firmum habebat.

Neque isthæc verba, *a quacumque hæresi*, &, *quomodocumque* &c. in Stephano suspecta magis esse debent, quam in Augustino, qui Lib. 5. contra Donatistas c. 5. ait: *homines occulta quadam inspiratione Dei detestari, si quis iterum Baptismum accipiat, quem ubicumque jam acceperat*. Per istam particulam, *ubicumque*, noluit haud dubie significare sanctus Doctor, ratum esse Baptismum quocumque ritu seu forma collatum: sed hoc tantum voluit, nempe a quocumque Hæretico, etiam Marcione, verbis Evangelicis consecratum Baptisma, ratum esse, cum sit Baptisma Christi. Non alius profecto fuit Stephani sensus.

Resp. 2. S. Cyprianum vel non satis assecutum fuisse mentem Stephani, vel eam, ut sæpe fit in actu disputationis, plus æquo exaggerasse, si per istam particulam, *quomodocumque*, existimavit admissum a Stephano Baptismum quacumque forma collatum. At longe verisimilius videtur, per dictam particulam hoc unum duntaxat innuere voluisse Cyprianum, nempe Stephanum venientes a quacumque hæresi non rebaptizare, eo quod majestati nominum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti vim omnem Baptismatis tribueret, non vero privata Ministri fidei & pietati; quæ profecto Decreti Stephani interpretatio vera est.

Objicies 2. Quotquot Hæretici a Christo ad Stephanum exorti sunt, præscriptam baptizandi formam haud dubie violarunt, qui tam horrenda errorum portenta in Deum Unum, & Trinum confinxere. Tales fuerunt Simoniani, Basilidiani, Ebionitæ, Cerdoniani, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianistæ, Marcitæ &c. qui postremo, referente S. Irenæo L. 1. c. 21. alias 18. baptizabant *in nomine incogniti Patris omnium, in veritatem matrem omnium, in descendentem in Jesum, ad uniti-*
onem, & redemptionem, & communione virtutum. Cum igitur Stephanus eorum omnium Hæreticorum Baptismum admisit, haud dubie alia, quam præscripta forma datum approbavit. Et reipsa S. Cyprianus Epistola ad Pompejum, & Firmilianus Epistola ad S. Cyprianum Stephano istud potissimum objiciunt, quod admitteret Baptismum Valentini, Appelleis, Basilidis, Marcionis, Montani &c.

Resp. 1. Si res ita esset, ac Objectio supponit, incassum tanta contentione disputassent inter se Stephanus, Cyprianus, Firmilianus, & alii: nullus etenim usquam dubitavit irritum esse Baptisma quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, datum non fuisset. Non ergo de illo tantum, sed de omni ab Hæreticis collato Baptismo contentatio fuit primis illis Ecclesiæ temporibus.

T. 9. p.
176. E,

Resp. 2. neg. ant. Observat enim S. Aug. L. 6. de Baptismo c. 25. *faci-*
lius

lius inveniri Hæreticos qui omnino non baptizent, quam qui verbis Evangelicis non baptizent. Et certe sanctus Cyprianus citata Epistola 74. dicit, idcirco Baptismum Marcionis, Valentini &c. validum Stephano fuisse, quia in nomine Christi, hoc est virtute, auctoritate, & ritu a Christo præscripto collatus fuisset; & sanctus ipse Irenæus loco citato, a solis Colorbæanis & Marcitis refert vitiatam fuisse consuetam baptizandi formam, non vero a Menandro, Basilide, Carpocrate, Cerintho, Ebione, Cerdone, quamquam isti impie admodum de Deo sentirent. Nec bene sequitur eos Baptismatis formam vitiasse, quod errarent contra fidem Trinitatis: nonne Ariani etiam contra idem mysterium errabant? Eorum tamen Baptismus rejectus non fuit a Concilio Nicæno. Quantum vero ad Praxeanos pertinet, S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos testatur ab ipsis baptizatos receptos in Ecclesia fuisse sine novo Baptismo. Optatus quidem Lib. 5. contra Parmenianum ait, apud illos *aquam mendacem esse*: at vel inutile & omni effectu spirituali vacuum, vel si nullum quoad substantiam intelligit Sacramentum, dicendum, inter eos Praxeanos aliquos formam baptizandi consuetam non retinuisse, de quibus Optatus; aliquos vero retinuisse, de quibus S. Hieronymus. S. igitur Cyprianus, & Firmilianus quasi per consequentiam ex generali propositione Stephani deduxerunt admissum ab ipso Baptisma eorum omnium Hæreticorum quos nominant: quamquam Stephani propositio seu decretum exceptionem patitur; eorum scilicet Hæreticorum Baptisma pro rato habendum, quod traditio admittit: atqui non aliud admittit, quam quod in forma consueta invocationis sanctissimæ Trinitatis consecratum est: ergo &c. (1)

Objicies 3. Benedictum XII. in responsione ad objectiones Fraticellorum contra Joannis XXII. Constitutiones, quam suo Inquisitorum Directorio parte 2. qu. 17. Eymerius inseruit, affirmare in extremos & oppositos errores lapsum esse tum Cyprianum, tum Stephanum; atque Concilium Nicænum utriusque opinionem correxisse.

Resp. In ista facti questione plus momenti ad probandum habere Veterum testimonia, quam Benedictum XII. qui cum Scriptum illud edidit anno 1330. Cardinalis dumtaxat erat, nec ad sensum Decreti Stephani mature satis attendisse videtur.

Non hic commemoramus, quod more suo multum amplificat Launus, Ecclesiam scilicet longe pluris fecisse semper Cyprianum, quam Stephanum: quasi hic quæstio foret de comparandis utriusque virtutibus. Esto, quod ultro fatemur, singulari in pretio fuerit semper memoria Cypriani, ob eximiam ejus sanctitatem, doctrinæ præstantiam & formam, disciplinæ amorem &c. an idcirco non erasse dicendus est, aut erroris inculpandus Stephanus? Apage tam distorta & obliqua ratiocinia.

An S. Cyprianus, Firmilianus, ceterique Africani & orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.

Baronius ad an. Christi 258. nu. 51. & ad ann. 259. n. 1. & seq. affirmat tum Cyprianum, tum Firmilianum ab errore rebaptizantium ante mortem recessisse.

C O N-

(1) Confer Marani Præfationem in S. Cyprianum S. 4.

CONCLUSIO.

Certum non est Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse, quamquam id conjici merito possit.

I. De Cypriano id testatur S. August. L. 2. de Baptismo contra Donat. T. 9. p. c. 4. Si Petrum, inquit, laudat & prædicat ab uno posteriore collega patienter concorditerque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciæ suæ, universi Orbis auctoritati patefacta veritate cessisset; quia præfecto & uni verum dicenti & demonstranti posset facillime consentire tam sancta anima, tam pacata; & fortasse factum est, sed nescimus. Neque enim omnia quæ illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ litterisque mandari potuerunt, aut omnia quæ mandata sunt, novimus.

T. 2. p. 246. E. Et Epistola 93. alias 48. c. 10. Cyprianus autem, inquit, sensisse aliter de Baptismo quam forma & consuetudo habeat Ecclesiæ, non in Canonicis, sed in suis & in Concilii Litteris invenitur; correvisse autem istam sententiam non invenitur. Non incongruenter tamen de tali viro existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto velut patrocinio carere noluerunt.

II. Firmilianum ætate Dionysii Alexandrini suum errorem deposuisse, sicut Baronio videtur, non minus dubium, ac incertum est: quia nullum hujusce retractationis vestigium occurrit apud Veteres Scriptores Ecclesiasticos. Imo potius cum S. Basilius hunc ipsum Firmiliani errorem postea sequutus fuerit, non levis conjectura esse potest, Firmiliani ætate nondum in Cappadocia extinctam fuisse Rebaptizantium praxim atque sententiam.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. S. Hieronymum Dial. adversus Luciferianos ubi affirmat: Tom. 4. part. 2. p. 303. illos Episcopos qui cum Cypriano rebaptizandos statuerant Hereticos, ad antiquam consuetudinem revolutos, novum emisisse decretum.

Resp. Esto ita sit de aliquibus Africanis Episcopis, iis præsertim qui Concilio Arelateni I. interfuerunt; at de Cypriano id non asserit S. Hieronymus, tanti viri retractationem profecto non omitturus, si eam compertam habuisset. Quamquam S. Augustinus Africanus, qui controversiam in Africa excitatam accuratius haud dubie novit, quam Hieronymus Romæ aut Jerosolymis scribens, nusquam certo affirmavit aut Cyprianum, aut ejus Coepiscopos tunc temporis a priori sua sententia discessisse.

Objicies 2. S. Dionysium Alexandrinum in Epistola quam ad Stephanum Romanum Pontificem scripsit, apud Eusebium L. 7. Hist. c. 5. in qua testatur omnes Ecclesias antea dissidentes ad concordiam tandem rediisse. Scias autem, inquit, frater, cunctas per Orientem & ulterius positas Ecclesias quæ prius erant discissæ, nunc tandem ad unitatem reversas esse; & omnes Ecclesiarum ubicumque Antistites, unum idemque sentire, & ob reditam in sperato pacem incredibili gaudio exultare.

Resp. Pacem illam & unitatem Ecclesiarum, de qua Dionysius, spectare duntaxat causam & errorem Novati, propter quem divisæ fuerant Ecclesiæ, non vero causam & errorem Rebaptizantium, qui etiam tunc temporis

poris in Oriente invaluerat, & aliquando post etiam invaluit, ut constat ex testimoniis supra memoratis SS. Basilii, Athanasii, Cyrilli Jerosolymitani. Id ita esse colligitur ex Eusebio L. 7. Hist. c. 4. ubi sic loquitur: *Ad hunc igitur (Stephanum) Dionysius per Litteras scripsit, in quibus id tan-* Ibid. C.
dem illi indicat, omnes ubique Ecclesias mollito jam persecutionis furore, Novati turbulentam novitatem detestantes inter se pacem iniisse.

At, inquires, si tunc temporis viguisset adhuc contentiones, ac dissidia circa Baptismum Hæreticorum, quomodo Dionysius pacem, ac concordiam Episcoporum Stephano gratulari potuisset?

Resp. Causam & rationem fuisse, quia nullum propter Rebaptizantium controversiam schismatis, ac dissensionis erat periculum, cum pax Christi in cordibus eorum omnium vinceret, ac unusquisque suam defenderet praxim & sententiam, servata unitate pacis, ac concordie unione.

Objicies 3. S. Augustinum L. 3. contra Cresconium c. 2. ubi tamquam rem certam supponit, quam assererat Cresconius Donatista, Orientales scilicet suam de rebaptizandis Hæreticis sententiam aliquando deposuisse.

Resp. 1. S. Augustinum ex concessis & argumento, ut dicitur, ad hominem adversarium suum urgere: nempe, si Orientales, ut assererat Cresconius, suam priorem sententiam deposuerunt, quare vos Donatistæ, inquit, eorum exemplo vestram non deponitis? An autem verum sit quod assererat Cresconius, non expendit sanctus Doctor.

Resp. 2. hoc unum inde colligi posse, nempe Orientales tempore Donatistarum suum rescidisse iudicium, non vero tempore Stephani, Sixti, & Dionysii Alexandrini; imo potius contrarium plane ex S. Augustino erui videtur: ait enim, *Donatistarum, quos impugnatur, Majores propterea se ab Orientalium communione disjunctisse, quod hac de re diversa senserint, & iudicium suum correxerint.* Primi igitur Donatistæ idcirco se ab Orientalium communione sejunxerunt, quod tunc temporis Orientales a priori sua sententia recessissent; ergo tempore dumtaxat illorum Donatistarum, non prius, Orientales suam sententiam & praxim mutaverant.

Quodnam sit plenarium illud totius Orbis Concilium, in quo controversiam de Baptismo Hæreticorum terminatam, ac finitam fuisse testatur toties S. Augustinus.

Affirmat passim S. Augustinus in suis contra Donatistas Operibus, controversiam de Baptismo Hæreticorum omnibus remotis dubitationibus finitam ac terminatam fuisse universi Orbis auctoritate, seu Concilio plenario universæ Ecclesiæ, quod quidem L. 2. de Baptif. c. 9. *transmarinum* appellat, aitque ante suam nativitatem, post mortem vero Cypriani celebratum illud fuisse, atque ea in primis ratione Cypriani errorem excusat & elevat, quod ejus ætate nondum tale celebratum fuisset Concilium, cui procul dubio ille cessisset; e contra Donatistarum contumaciam redarguit, quod tantæ auctoritati acquiescere recusarent. *Quapropter, inquit S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo c. 4. S. Cyprianus tanto excellentior, quanto humilior satis ostendit facillime se correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret, Baptismum Christi sic dari posse ab eis qui foras exierunt, quemadmodum* T. 9. p. 437. A.
amitti non potuit cum foras exirent Nec nos ipsi tale aliquid auderemus T. 9. p. 104. B. C.
asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmati; cui & ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore questionis hujus veritas eliquata &
decla-

declarata per plenarium Concilium solidaretur. Si enim Petrum laudat & prædicat ab uno posteriore collega patienter concorditerque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciae suæ universi Orbis auctoritati patefacta veritate cessisset? Ibidem ait, rem hanc tantis altercationum nebulis involutam ad
Ibid. F. plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perductam fuisse.
 Et Lib. 1. de Baptismo cap. 7. *Quæstionis hujus, inquit, obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcopos ita inter se compulit salva pace disceptare atque fluctuare, ut diu*
Ibid. p. Conciliorum in suis quibusque Regionibus diversa statuta nutaverint, donec ple-
84. F. nario totius Orbis Concilio, quod saluberrime sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.

Dilputant Eruditi de illo Concilio, quod S. August. designavit quidem, at nominatim non expressit; de duobus autem potissimum quæstio vertitur, nempe de Arelatenſi I. an. 314. & de Nicæno I. generali an. 325. utrumque ante Augustini nativitatem, quæ contigit an. 354. & post mortem Cypriani, qui martyr occubuit an. 258. fuit celebratum.

Quæstionis nodus non parum implicatus in eo versatur, quod ex una parte Concilium Arelatenſe aperte quidem Can. 8. Rebaptizantium causam definierit: at non videtur fuisse Concilium plenarium, totius Orbis & universæ Ecclesiæ. Ex altera vero parte, Concilium Nicænum reipsa plenarium fuit, ex universo Orbe Christiano convocatum: at rem de qua loquimur aperte non definivit; quamquam can. 8. & 19. fundamentum erroris Rebaptizantium everterit.

Non hic commemoramus sententiam eorum qui Concilium illud plenarium in mente S. Augustini, ajunt fuisse vel primum Constantinopolitanum an. 381. vel Alexandrinum an. 362. vel Capuanum an. 489. Namque manifestum est, ea post natum Augustinum celebrata fuisse; Concilium vero quod quærimus, nativitatem Augustini antecessit. Neque verisimilior videtur aliquorum conjectura, qui Concilium illud suspicantur fuisse Sardicenses an. 347. namque in eo Concilio nulla fidei regula condita fuit, atque inter canones ipsius nullus est qui Rebaptizantium causam attingat. Adde quod legitimum Sardicenses Concilium videatur Augustinus ignorasse, cui notum duntaxat fuit falsum ejusdem nominis Conciliabulum Arianorum, sicut colligitur ex Lib. 3. contra Cresconium cap. 34.

Tota igitur controversia spectat vel Arelatenſe, vel Nicænum primum Oecumenicum. Pro Arelatenſi pugnant Sirmundus, Illustrissimus de Marca, Albaspinæus, Launojus, &c. & pro Nicæno, Bellarminus, Binius, Pater Nicolai Dominicanus. Nobis vero res hæc tam obscura & implicata videtur, ut a ferendo judicio abstinendum arbitremur, propositis ex utraque parte momentis.

C O N C L U S I O.

An Concilium totius Orbis plenarium, quo S. Augustinus asserit controversiam de Baptismo Hæreticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuisse, sit Arelatenſe primum, vel Nicænum generale primum, definire certo non possumus.

Primo, Concilium illud non esse Arelatenſe, probatur: Quia nec in rei

rei veritate, nec in mente S. Augustini fuit plenarium Orbis totius Concilium. Non in rei veritate; quia inter Oecumenica Concilia nusquam legimus illud annumeratum fuisse; neque ex universa, sed ex Occidentali dumtaxat Ecclesia fuit congregatum, nec quisquam S. Pontificis nomine in eo praefuisse legitur. Plenarium quoque non fuit in mente, ac sensu S. Augustini, quia Concilium illud Arelatense, cujus tamen sapius meminit, nusquam appellavit plenarium totius Orbis Concilium, imo nec Concilium quidem, sed simpliciter, ac nude & constanter Episcopale Judicium nominat.

Præterea, si re ipsa existimasset S. Aug. Concil. illud Arelatense fuisse plenarium illud totius Orbis Concilium in quo damnati sunt Donatistæ, cur quæso nusquam asseruit Donatistas a Concilio totius Orbis plenario damnatos fuisse? Cur tanti ponderis auctoritatem, quæ toti Orbi notissima esse debuit, nusquam opposuit Donatistarum pervicaciæ, unde majorem profecto in ipsos invidiam concitasset; sed hoc ipsis tantum exprobrat, quod a Judicio Arelatenfi ad Constantinum Imperatorem provocassent? Cur Lib. 4. contra Cresconium c. 25. dixit, causam Cæciliani tot & tantis gentibus Christianis ignotam fuisse, si ea plenario totius Orbis Concilio terminata fuit?

Nec juvat si reponas

I. In phrasi Augustiniana Concilium ex integra Provincia, Regione vel Regno convocatum plenarium appellari, quomodo Concilium Bagajense, quod a Donatistis celebratum est, ut ortum inter eos schisma componeretur, & cui trecenti decem Episcopi interfuerunt, plenarium appellat Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 5. L. 2. de Baptismo contra Donat. c. 7. quod nomen etiam ipsi tribuitur in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ nu. 69. Quin eodem in Codice, Concilia Nationalia totius Africae, plenaria dicuntur, numeris 19. 28. 117. & 138.

II. Tum ex Litteris Constantini ad Chrestum, tum ex Concilio Arelatenfi II. patet ex omni Orbe Christiano fuisse convocatum primum Arelatense Concilium in causa Donatistarum. Constantinus enim asserit, se iussisse ut plurimi ex diversis compluribus locis Episcopi in Urbem Arelatensem convenirent. Et Patres II. Concilii Arelatenfis can. 18. ajunt, ad hanc Urbem ex omnibus mundi partibus præcipue Gallicanis, sub sancti Marini tempore celebratum fuisse Concilium, atque Conventum.

III. Etsi nec convocatione, nec celebratione Concilium Arelatense plenarium fuisse, saltem accedente Orbis totius consensu & approbatione, dici merito potuit ab Augustino Orbis totius seu universæ Ecclesiæ Concilium plenarium. Porro universam Ecclesiam Judicio Arelatenfi in causa Donatistarum acquievisse, testatur idem S. Doctor can. 2. in Psalm. 36. nu. 22. ubi opponens Concilium Bagaitanum Judicio Arelatenfi, Tu, inquit, purgasti te apud Bagai: purgavit se ille in transmarino Judicio. Consensit huic Judicio universus Orbis terrarum.

IV. Mirum videri non debet, quod Augustinus Judicium potius quam Concilium Arelatense dixerit, quia nempe ad quæstionem facti dirimendam, criminis scilicet traditoris Cæciliano a Donatistis impati; convocatum fuerat, non ad quæstionem juris seu dogmatis definiendam: quamquam occasione facti, & jus ipsum seu dogma defini vit can. 8. his verbis: De Afris qui propria lege sua utuntur ut rebaptizent, placuit, ut si ad Ecclesiam aliquis de hæ-

Momen-
ta contra
Conci-
liū Are-
latense.

Tom. 9.
p. 699.

Propo-
nuntur
quæ pro
Conci-
lio Are-
latensi
proferri
solent.

Tom. 1.
Conc. p.
1423. C.
Tom. 4.
Conc. p.
1013. B.

T. 4. p.
282. B. C

Tom. 1.
Conc. p.
1428. A.

de heresi venerit, interrogent eum Symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.

Verum hæc momenta nostro quidem iudicio nodum difficultatis stringunt magis, quam solvunt.

Solvuntur ad-
ducta pro
Arelatē-
si Conci-
lio mo-
menta.
Tom. 2.
Conc. p.
1060. B.

Primum, quia usu Ecclesiastico Concilia quæ ex aliqua dumtaxat Provincia, Regione, vel Regno convocata fuere, nusquam simpliciter & absque addito, plenaria & totius Orbis Concilia dicuntur, sed cum aliqua restrictione vel limitatione, nempe vel Africae, vel Galliae, vel cujuscunque alterius Provinciae aut Nationis. Sic in Codice Canonum Ecclesiae Africanae can. 19. dicitur: *Si ad Concilium universale anniversarium occurrere noluerit, (Episcopus) ut vel ibi causa ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse judicetur.* Ubi Concilium universale limitatur per anniversarium; neque enim singulis annis Concilium absolute & simpliciter universale seu Oecumenicum celebrari debebat; sed universale Provinciae vel Regionis. Concilium pariter Bagaitanum S. Augustinus plenarium appellat, non simpliciter, sed plenarium Donatistarum: neque serio & ex propria sententia, sed ironice, atque Donatistarum sensu, illud Concilium plenarium appellat, ob multitudinem scilicet Episcoporum, qui ex parte Donatistarum numero trecenti & decem huic interfuerunt, quibus S. Augustinus citata Concione 2. in Psal. 36. opponit *millia Episcoporum per Orbem terrarum, qui damnaverunt a parte Caeciliani Donatum.* Porro cum S. Augustinus loquitur de illo Concilio in quo controversia de Baptismo Hæreticorum eliquata fuit, simpliciter & absolute illud appellat Concilium totius Orbis plenarium, Concilium cunctarum Ecclesiarum, quale profecto non fuit Arelatense I.

In notis
ad Euf.
in schif.
Dlna. p.
297.

Secundum etiam momentum plus ponderis non habet. Namque Constantinus in laudata Epistola ait dumtaxat se plurimos ex diversis compluribus locis Episcopos convocasse: ita Græcum textum reddit doctissimus Sirmundus. Quamquam etsi cum Valesio redderemus, *ex infinitis locis*, quis nesciat stylum esse scribendi consuetum, ut cum maximo numero convocantur Episcopi, ex infinitis fere locis convocari dicantur? Eundem stylum secuti Patres Concilii Arelatenfis II. per exaggerationem & amplificationem dixere, ad primum Arelatense Concilium convenisse Episcopos ex omnibus mundi partibus. Quin hæc quæ adjungunt verba, *præcipue Gallicanis*, non obscure significant istud Concilium ex Occidente dumtaxat coactum fuisse, cui iudice Valesio, Episcopi tantum 44. interfuerunt.

Tertium momentum nullum plane est. Hac enim ratione efficeretur, quamcumque particularem Synodum, cui accedit Ecclesiae universae consensus, dici posse Oecumenicam: at id non patitur communis ac receptus Ecclesiae usus. Reipsa definitio ab aliqua particulari Synodo facta, cui accedit approbatio & consensus totius Ecclesiae, fit definitio totius Ecclesiae, ac supremam eo ipso induit auctoritatem: at non propter ea Synodus convocatione aut celebratione Oecumenica dicenda est, sed particularis; ex alio enim capite repetitur Concilii Oecumenicitas & Oecumenicitas definitionis: hæc ex consensu totius Ecclesiae, illa ex convocatione omnium Episcoporum, aliisque conditionibus ad Oecumenicum Concilium requisitis.

Adde

Adde quod cum S. Augustinus citata Concione 2. in Psal. 36. ait, *Judicio transmarino universum Orbem consensisse, non loquitur de jure seu dogmate, sed tantum de facto, seu crimine traditoris quo Donatistæ Cæcilianum infamaverant, & a quo purgatus innocens declaratus fuit tum in Judicio Romano sub Melchiade, tum in Arelatenſi: non autem hic disputamus de illo Concilio totius Orbis plenario, in quo dogma fidei contra errorem Rebaptizantium declaratum ac definitum fuit.*

Hinc patet solutio quarti momenti: si Concilium Arelatenſe ad quæſtionem facti dirimendam convocatum duntaxat fuit, ergo non est illud, quod quærimus Concilium, quod in mente S. Augustini dogmaticam de Baptismo Hereticorum controversiam diremit.

Quamquam vero quæ hæcenus dicta sunt minus ponderis haberent, grave ac decretorium videtur S. Augustinus nobis subministrare momentum Epist. 43. alias 162. Scilicet dubitat eo loci S. Doctor, an post Melchiadis Judicium quo absolutus est Cæcilianus, fuerit aliquod plenarium totius Orbis Concilium, in quo causam suam iterum agitari postulaverint Donatistæ, ac prior sententia rescissa fuerit: non ignoravit autem S. Doctor, in Judicio Arelatenſi, quod sæpius nominat, causam illam denuo cognitam ac dijudicatam fuisse; Judicium ergo illud Arelatenſe, in mente S. Augustini, non est plenarium Ecclesiæ universæ Concilium. En verba S. Doctoris: *Ecce putemus illos Episcopos qui Romæ judicarunt non bonos Judices fuisse; restabat adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur. Quod utrum fecerint, probent; nos enim non factum esse facile probamus, ex eo quod totus Orbis non eis communicat; aut si factum est, etiam ibi sunt victi, quod ipsa eorum separatio manifestat. Sed tamen quid postea fecerint, Imperatoris Litteris sufficientissime ostenditur. Judices enim Ecclesiasticos sanctæ auctoritatis Episcopos, quorum judicio & Cæciliani innocentia, & eorum improbitas declarata est, non apud alios Collegas, sed apud Imperatorem accusare ausi sunt, quod male judicarent. Dedit ille aliud Arelatenſe Judicium, aliorum scilicet Episcoporum; non quia jam necesse erat; sed eorum perverſitatibus sedens, & omni modo cupiens tantam impudentiam cobibere.*

T. 2. §.
97. A.

His verbis S. Augustinus 1. dubitat an post Judicium Romanum aliquod fuerit plenarium Ecclesiæ universæ Concilium, in quo Donatistarum causa judicata fuerit. 2. asserit loco illius plenarii Concilii datum a Constantino Judicium Arelatenſe; distinguit ergo Judicium illud 2 plenario Concilio. 3. sententiam Romanam qua Cæcilianus innocens est declaratus, rescissam non fuisse in eo Concilio plenario inde probat S. Doctor, quod totus Orbis cum Donatistis non communicet: si vero supposuisset reipsa celebratum tale plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, an non magis damnatos ex ipsa Concilii sententia dixisset Donatistas, quam ex denegata ipsis Ecclesiastica communione?

Repones forſan, Donatistas ad Concilium Arelatenſe, tamquam ad plenarium provocasse; ac dubium, quod movet S. Augustinus, non spectare convocationem hujus Concilii, sed rescissionem duntaxat prioris sententiæ in Judicio Romano pronunciata, quam revera ostendit rescissam non fuisse.

Verum hæc responsio pugnat cum veritate historiæ, ac serie contextus S. Augustini. Neque enim Donatistæ ad Concilium Arelatense provocarunt, sed ad Constantinum, qui dedit illis aliud Arelatense Judicium, neque S. Augustinus de una sententiæ rescissione, sed de ipsa quoque Concilii celebratione loquitur, sicut ex serie ipsius contextus manifestum est: sed, quod amplius est, adducta responsio absonum plane & absurdum S. Doctori affingit ratiocinium, istud scilicet: *Priorem sententiam Romanam rescissam non fuisse probamus, quia totus Orbis Donatistis non communicat: quod si factum est, idest, si rescissa fuit, etiam ibi Concilio plenario sunt victi.* Quæ ista est, quæso, ratiocinii absurditas? Si enim rescissa est illa sententia in Concilio plenario, quomodo ibi sunt victi Donatistæ? Si autem rescissa non fuit, ut revera non fuit, quare subdubitanter loquitur S. Doctor?

At, inquires, sequitur ex hoc nostro ratiocinio, dubitasse Augustinum an reipsa plenario totius Orbis Concilio causâ Donatistarum finita fuerit, de quo tamen eum dubium non fuisse, certissimum est.

Resp. Id dumtaxat ex nostro sequi argumento, nempe S. Augustinum dubitasse utrum post Judicium Romanum sub Melchiade, celebratum fuerit plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, in quo quæstio facti inter Cæcilianum & Donatistas agitata & definita fuerit; & utrum Judicium Arelatense, quod reipsa celebratum fuisse noverat, possit in ejus mente dici Concilium plenarium universæ Ecclesiæ. De utroque dubium revera fuisse Augustinum contendimus: at in aliquo universali seu plenario totius Orbis Concilio dogmatis controversiam adversus errorem Donatistarum eliquatam & terminatam fuisse, sive ante sive post Melchiadis Judicium, tam sæpe ac diserte asseruit S. Augustinus, ut absurdus ille foret, qui eum hic dubium & ancipitem induceret.

Si vero quæseris quodnam ergo sit Concilium illud in mente S. Augustini? Respondemus primo rem tam obscuram & implicatam videri, ut eam definire non audeamus.

Secundo, Concilium Nicænum generale I. an. 325. licet reipsa Oecumenicum fuerit, non videtur tamen illud ipsum fuisse quod sæpius designat S. Augustinus,

II. Concilium illud non potest esse Nicænum I.

Namque in mente S. Augustini, in eo Concilio plenario de quo loquitur, *cunctis remotis dubitationibus ac discussis ambagibus, diligentissima consideratione roborata est, atque ad luculentam illustrationem confirmationemque perducta Catholica de Baptismo Hereticorum sententia.* At nihil tale in Concilio Nicæno factitatum legimus, a quo, vel ipsis non renuentibus adversariis, non clare & aperte, sed dumtaxat per consequentiam causâ hæc definita dicitur, Canone scilicet 8. quo Novationi per solam manus impositionem recipiuntur, & Canone 19. quo Paulianistæ redeuntes ad Ecclesiam jubentur baptizari. In primo quippe Canone de solis agitatur Novatianis, non de aliis Hereticis, in posteriori de solis Paulianistis, qui formam Baptismi violabant. Tantum vero abest, ut ex illo utroque Canone clare sequatur doctrinam & praxim rebaptizationis proscriptam fuisse, ut ne oculatissimi quidem inter Græcos consecutionem hanc introspererint, qui nempe vel contrariam opinionem & praxim sequuti sunt, vel saltem permiserunt. Ita S. Athanasius Decretorum Concilii Nicæni testis oculatus, Sanctus Basilius, S. Cyrillus Jerosolimitanus, quorum

verba superius exposuimus. Sanctus vero Epiphanius in expositione fidei Catholicae disertè affirmat, aliquos esse, qui præter Ecclesiae consuetudinem ac citra Concilii generalis decretum, eos, qui ab Arianis ad suas partes transeunt, iterum baptizare, nihil verentur; cum nondum ea res universalis Synodus iudicio decisa sit. An vero id tam secure assereret Sanctus ille Doctor, si contrarium statuisset Nicæna Synodus Oecumenica?

T. 1. p.
1095. A.

Frustra reponeres citatos SS. Patres aut nullum dumtaxat dicere, quantum ad effectum, Baptisma collatum ab Hæreticis, non vero quantum ab substantiam; aut eos Concilii Nicæni definitionem ad œconomiam dumtaxat, non vero ad dogma fidei retulisse.

Namque ex dictis antea conciliari non potest hæc prima responsio cum verbis SS. Patrum, altera vero difficultatem nostram auget potius, quam minuit. Si enim existimarunt illi, Nicænam Synodum œconomice dumtaxat controversiam hanc considerasse, ergo eam ut dogma fidei non definit: atqui tamen, iudice S. Augustino, in Concilio totius Orbis plenario Catholicae fidei doctrina circa Baptismum ab Hæreticis datum eliquata & finita fuit. Adde quod ex nullo veterum Monumentorum vestigio habeamus, aliquam de causa Donatistarum mentionem in Concilio Nicæno factam fuisse.

Frustra pariter reponeres ex S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos, T. 4. p. Synodum Nicænam omnes hæreticos suscepisse exceptis Pauli Samosatani discipulis: & ex S. Athanasio Epistola de Synodis Ariminensi & Seleucienfi, Synodum Nicænam cunctas hæreses interemisse; denique ex Innocentio I. Epistola 22. c. 5. & Siricio Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum cap. 1. non alios, juxta Nicænum Canonem, esse rebaptizandos, præter eos, qui cum Paulianistis Baptismatis integram formam non servabant.

2. p. 305.

Frustra, inquam, hæc reponeres, quæ hoc unum ad summum efficiunt, SS. illos Patres, ac Pontifices, si unum excipias S. Athanasium, ex Canonibus Nicæni intulisse quidem iterandum non esse Baptismum præscripta forma, ut oportet, collatum; at non probant, aut rem ipsam expressè ac dilucide definitam a Concilio; aut, quod caput est, Concilium Nicænum illud ipsum esse de quo toties in præsentī causa loquitur S. August. de hac enim facti quæstione hic dumtaxat disputamus, circa quam nostrum suspendimus iudicium. (1)

R 2

A R-

(1) Liceat hic eruditissimi viri P. Sbaraleæ conjecturam proponere. Ab iis qui ex eo Augustini loco lib. 2. de Bapt. cap. 7. Quum enim secutum se dicat sententiam dicti Concilii &c. Nicænum tantummodo, vel Arelatense solum intelligendum censent, percontar ego; cur intelligi non queat Concilium 1. Carthaginense sub Grato Episcopo anno 348. vel 349. congregatum; cum in eo can. 1. rebaptizationes sint omnino prohibite; & cum fuerit plenarium, & universale Africa aliquot annis, antequam S. Augustinus nasceretur, coactum? Nonnullos respondere posse scio, ex aliis Augustini locis haberi, Concilium illud in quo quæstio de hæreticorum baptismo finita est, fuisse totius orbis universæ Ecclesiæ &c. quod de Carthaginensi memorato non videtur posse concedi. Utique, sed cum idem Augustinus lib. 6. de Bapt. cap. 2. scripserit: Nos ergo jam de Baptismi simplicitate ubique agnoscendam consuetudinem universæ Ecclesiæ etiam Conciliis universalibus roboratam tenentes, &c. lib. 2. cap. 9. veritatem Catholicam de hac re Conciliorum etiam majori robore confirmatam religiosissime custodiri dixerit, monueritque, plura Concilia universalia consuetudinem, & traditionem de Hæreticis non rebaptizandis firmasse, cur non potuit eo loco Concilium Carthagin. inrelexisse, aliis vero Nicænum? Hæc ille in libro quem P. Missorio Concillita suo opposuit inscriptum: Germana S. Cypriani, & Aphrorum, necnon Firmiliani, & Orientalium opinio &c.

ARTICULUS III.

An Ministri probitas necessaria sit, ut valide, vel licite Sacramenta perficiat.

Donatistæ an. 310. ut sub aliqua pietatis specie rejicerent consecrationem Cæciliani in Episcopum Carthaginensem, factam a Felice Aptungitano sacrorum Canonum (ut ipsi causabantur) traditore, docuerunt, nulla & irrita plane esse Sacramenta, quæ vel Hæretici extra Ecclesiam, vel improbi in sinu Ecclesiæ contulissent. Ac primo quidem generatim de quolibet improbo Ministro sive publico sive occulto, eos ita censuisse refert S. Aug. L. 2. contra Cresconium cap. 28. tum facta distinctione publici & occulti peccatoris, ab occulto dumtaxat, non a publico data Sacramenta probavere, teste eodem S. Doctore L. 2. contra Epist. Parmeniani cap. 13.

T. 9. p. 427.

ib. p. 43. & seq.

Eumdem errorem duodecimo Ecclesiæ sæculo amplexi sunt Apostolici, Valdenses, Albigenes, & sub finem 14. Hussitæ, & Vviclestæ, & decimo sexto Anabaptistæ.

Tria vero sunt hic a nobis exponenda.

Primum, an improbus Minister valide Sacramenta perficiat, cum omnia necessaria rite observat.

Secundum, an peccet graviter Minister, qui sibi conscius alicujus mortalis peccati, Sacramenta vel ex officio, vel ex necessitate dispensat.

Tertium, an licitum sit Sacramenta petere & recipere ab improbo Ministro.

PRIMA CONCLUSIO.

Improbi Ministri, seu publici seu occulti, qui omnia necessaria rite observant, Sacramenta valide perficiunt.

Tam affinis est præsens quæstio cum ea quam Articulo secundo expendimus, circa fidem Ministri Sacramentorum necessariam, ut iisdem plane momentis sit definienda. Iisdem enim argumentis demonstramus, nec fidem, nec pietatem in Ministro Sacramentorum absolute requiri, ut rata sint quæ perficit Sacramenta; quia nempe Sacramentum vim omnem suam ab ipso Christo mutuatur, non a Ministro: de ipso enim Christo dictum est Joan. 1. v. 33. *Hic est, qui baptizat.*

Tom. 12. His momentis antea fusius expositis adde definitionem Conc. Const. sess. Conc. p. 45. ubi damnatus est iste Vviclestæ articulus n. 4. *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.*

Tom. 34. Concilium pariter Tridentinum sess. 7. Can. 12. sic statuit: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere Sacramentum, anathema sit.*

T. 3. p. 2. Eadem fuit S. Aug. mens ac doctrina, quam expresse exposuit Tract. 5. p. 32. G. in Joan. ubi principium istud fundamentale statuit n. 6. aliud nempe esse *ibid. p. baptizare per ministerium, aliud vero per potestatem. Baptisma enim tale 325. A. est, qualis est ille, in cujus potestate datur; non qualis est ille per cujus ministerium datur. Et au. 11. Non exhorreat columba ministerium malorum.*

respiciat Domini potestatem. Quid tibi facit malus Minister, ubi bonus est Dominus? Quid te impedit malitiosus præco, si est benevolus Judex? Et nu. 18. Quod dabatur a Paulo, & quod dabatur a Petro, Christi est; & si datum est a Juda, Christi erat. Dedit Judas, & non est baptizatum; post Judam dedit Joannes, & baptizatum est post Joannem: quia si datus a Juda Baptizatus, Christi erat: qui autem a Joanne datus est, Joannis erat Non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam; quia columbam attendo per quam mihi dicitur: Hic est, qui baptizat.

Ibid. p.
319. B. C.

Nicolaus
I.

Idem docuit Nicolaus I. Summus Pontifex in responsione ad consulta Bulgarorum c. 71. Sciscitantibus vobis, inquit, si a Sacerdote, qui sive comprehensus est in adulterio, sive de hoc fama sola respersus est, debeatis communionem suscipere, necne, respondemus: Non potest aliquis quantumcumque pollutus sit, Sacramenta divina pollueri, quæ purgatoria cunctarum remedia contagionum existunt. Non potest Solis radius per cloacas, & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere; proinde qualiscumque Sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non potest: idcirco ab eo, usquequo Episcoporum judicio reprobetur, communio percipienda est; quoniam mali bona ministrando se tantummodo lædunt: & cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis vero lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet.

Tom. 8.
Conc. p.
541. A.

SECUNDA CONCLUSIO.

Peccat graviter Minister, qui cum sibi conscius est peccati alicujus moralis, Sacramenta ex officio conficit, aut dispensat.

Sanctitas
requisita
in veteribus
Sacerdotibus.

Probatur. Quia si in Ministris veterum Sacramentorum, quæ nostrorum umbræ ac figuræ dumtaxat erant, tantam Deus exigebat munditiam ac puritatem, quanto major in nostris requiritur?

Exodi 19. v. 22. Sacerdotes quoque, qui accedunt ad Dominum, sanctificentur, ne percutiat eos.

Leviticum 21. v. 6. Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen ejus: incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt.

Et c. 22. v. 3. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra (Aaronis) ad ea quæ consecrata sunt & quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Magnitudo pænæ gravitate culpæ haud dubie indicat.

Isaïæ 53. v. 11. Mundamini qui fertis vasa Domini.

Ex triplici porro capite requiritur in Ministro sanctitas: scilicet ex sanctitate Christi cujus est Minister; ex sanctitate Sacramenti quod administrat; & ex sanctitate gratiæ quam confert.

Constans hæc est SS. Patrum doctrina.

S. August. Concione 1. in Ps. 103. n. 9. de malis Ministris, ait: Videant qualem rationem habituri sunt cum Deo, qui sanctis non sancte utuntur. T. 4. p. 1446. D.

Et Tract. 5. in Joan. Ego dico, & omnes dicimus, quia justos esse oportet tanti Judicis Ministros. T. 3. p. 2. p. 327. D.

[Et L. 2. contra Epist. Parmeniani c. 10. Omnia, inquit, Sacramenta, sum obfint indigne tractantibus, profunt tamen per eos digne sumentibus. T. 9. p. 39. C.

S. Gregorius Magnus L. 1. Epist. 25. alias 24. Necesse est, inquit, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat, ne tacta quæque deterius T. 2. p. 508. B.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

R 3

inqui-

inquiet . . . scriptum namque est: *Mundamini, qui fertis vasa Domini*; S. Bernardus L. de Conversione ad Clericos c. 10. *Væ, inquit, Ministris infidelibus qui necdum reconciliati, reconciliationis alienæ negotia apprehendunt.*

S. Thomas 3. p. q. 64. art. 6. in corp. *Non est dubium, inquit, quin mali exhibentes se Ministros Dei, & Ecclesiæ in dispensatione Sacramentorum peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem Sacramentorum quantum est ex parte ipsius peccatoris, (licet Sacramenta secundum se ipsa incontaminabilia sint) consequens est, quod tale peccatum ex genere suo sit mortale.*

Rationem hanc ex S. Aug. deprompsit Angelicus Doctor: Libro enim T. 9. p. 2. contra Epist. Parmeniani cap. 13. sic loquitur: *Unde consequenter intelligitur, perversitatem hominum esse corrigendam, sanctitatem autem Sacramentorum in nullo perverso esse violandam. Constat enim eam in perversis & sceleratis hominibus, sive in eis, qui intus sunt, sive in eis qui foris sunt; impollutam atque inviolabilem permanere: & quia dicuntur ea mali polluere, quantum in ipsis est dicuntur, cum illa impolluta permaneant; sed in bonis permanent ad primum, in malis permanent ad iudicium. Nam & de Spiritu qui nullo modo extingui potest, dictum est tamen: Spiritum nolite extinguere; idest quantum in vobis est, nolite sic agere tamquam conemini Spiritum extinguere.*

Catechismus Rom. p. 2. n. 23. *Meminisse semper debent Pastores, ait, Sacramenta divinam quidem virtutem, quæ illis inest, nunquam amittere; at vero impure ea ministrantibus æternam perniciem & mortem asferre. Sancta enim . . . sancte, & religiose tractanda sunt. Peccatori, ut apud Prophetam, dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu vero odisti disciplinam. Quod si homini peccatis contaminato minus licet de rebus divinis agere, quantum ab eo scelus concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum conscius, nec tamen sacra mysteria polluto ore conficere, vel in sœdas manus sumere, contractare, atque aliis porrigere & ministrare vereatur? . . . Sanctitatem igitur sacrarum rerum Ministri in primis sectentur, pure ad Sacramenta ministranda accedant, atque ita se ad pietatem exercent, ut ex eorum frequenti tractatione & usu uberiores in dies gratiam, adjuvante Deo, consequantur.*

Quapropter Patres Trident. sess. 13. c. 7. postquam dixerunt, non decere ad sacras ullas functiones quemquam accedere, nisi sancte, mandat, ut nullus Sacerdos sibi conscius alicujus peccati mortalis, quique ex officio celebrare tenetur, ad celebrandum accedat nisi præmissa sacramentali Confessione. Ecclesiastica, inquiunt, consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod a Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit, modo non desit illis copia Confessoris: quod si necessitate urgente Sacerdos absque prævia Confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

Hoc loco Patres Tridentini non simplex consilium, sed verum dant præceptum; atque istorum verborum, *quamprimum confiteatur*, sensus non est, ut aliqui voluerunt, cum Sacerdos suo tempore confitebitur, sed, ut data prima opportunitate confiteatur. Ita declaravit Alexander VII. an. 1666. die 18.

Mar-

Martii Decreto quo inter 45. propositiones, istas 38. & 39. proscriptit: *Recueil des Bull.* p. 463.
Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non praeceptum. Illa particula, quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

Diximus in Conclusionem, graviter peccare Ministrum, qui ex officio Sacramenta conficit cum alicujus peccati mortalis conscientia: Quid ergo, inquires, sentiendum de Ministro, qui non ex officio, sed ex necessitate ministrat?

Resp. Cum Sancto Thoma 3. p. q. 64. art. 6. ad 3. eum non peccare: *In articulo necessitatis*, inquit, non peccaret baptizando, in casu in quo etiam posset laicus baptizare: sic enim patet quod non exhiberet se *Ministrum Ecclesiae*, sed *subveniret necessitati patienti*. Secus autem est in aliis Sacramentis, quae non sunt tantae necessitatis. Et in 4. dist. 24. qu. 1. art. 3. in solutione quaestiuiculae quintae: *Quicumque*, ait, *sanctum ministerium*, ad quod specialiter deputatus & consecratus est, indigne tractat, reus est gravis peccati. Ergo qui non ex officio, sed ex necessitate ministerium sacrum exercet, non peccat.

An peccet Minister cum non ex officio dispensat Sacramenta.

T. 10. p. 428. col. 1. D.

Disputant aliqui subtilius cum Cajetano, an malus Minister peccet conficiendo dumtaxat, an etiam ministrando Sacramentum. Dubitandi ratio videtur esse, quod irreverentia spectet maxime actionem per quam v.g. conficitur Eucharistia, non vero eam, per quam dispensatur; siquidem olim laicis concedatur propriis manibus attrectare, & ad alios deferre Eucharistiam.

Verum cum dispensatio Eucharistiae ex officio pertineat ad Sacerdotem, atque citata testimonia non de actione tantum per quam conficitur, sed etiam de ea per quam ministratur Sacramentum, loquantur, neglecta illa subtiliori quaestione, dicendum gravi culpa non carere qui impuris manibus sacrum Christi Corpus distribuunt.

An peccet Minister conficiendo tantum non dispensando Sacramenta. De Diaconis.

T. 2. p. 25. C. D.

Ex his facile est inferre, Diaconum, qui ex officio Sacerdoti celebranti ministrat, nisi puram habuerit a lethali peccato conscientiam, graviter peccare: quapropter Apostoli Act. 6. non alios viros voluerunt in Diaconos ordinandos quam plenos Spiritu sancto, & sapientia. Unde S. August. epist. 21. alias 148. ait, *nihil esse in hac vita difficilius, laboriosius, periculosius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud Deum nihil beatius, si recte obeatur; si vero perfunctorie atque adulatorie, nihil miserius, & tristius, & damnabilius.*

Idem de Subdiaconis, aliisque inferioribus Ministris ita secure ac certo pronunciare non possumus, quia certum & exploratum non est apud omnes, illos Ordinum gradus sacros esse, seu vera Sacramenta, quorum officia exercere laici possunt. Verum summa etiam cura ipsis inferioribus Ministris hoc commendandum, ut quantum fieri potest non nisi pura conscientia ad suas exercendas functiones accedant, alias indignos se ostenderent qui ad superiores gradus promoverentur.

De Subdiaconis aliisque inferioribus Ministris.

Quæres an etiam peccent Sacerdotes, qui cum sint alicujus mortalis peccati rei, ex officio verbum Dei annunciant.

S. Thomas in 4. dist. 19. q. 2. a. 2. ad 2. quaestionem in responsione ad 4. affirmative respondet: *Docere*, inquit, *sacram Scripturam dupliciter coniungit; uno modo ex officio praelationis... alio modo ex officio magisterii, sicut*

Qui ex officio verbum Dei docet.

cet vel alios corripit, peccat mortaliter si sit in peccato mortali notorio; non autem ille qui peccat si sit peccati mortalis reus. Magistri Theologiæ docent. Dicunt ergo quidam, quod ille qui primo modo docet, secundo modo docet. Sed hoc est falsum, quia eorum qui sacram Scripturam ediderunt: unde cum ad hoc ordinetur Scripturæ editio, ut ad vitam æternam homo perveniat.... quicumque impedit finem doctrinæ docendo, peccat; impedit autem qui sacram Scripturam in peccato docet, quia ore profitetur se nosse Deum, factis autem negat. Et dicendum quod ille, qui est in peccato notorio, peccat si sic, si sic doceat; sed ille qui est in peccato occulto, peccat si primo modo doceat, non autem si secundo.

T. 10. p. 362. col. 1. C. D. Superius in eadem secundam quæstionem docet, eum qui ex officio alium corripit, peccare, si reus sit peccati quod in alio corripit: Duplīciter, inquit, aliquis corripere potest, uno modo ex officio, sicut Prælati corripunt: & sic videtur prima opinio habere veritatem; quia quandocumque aliquis indigne utitur officio suo, peccat. Ille autem qui est in mortali peccato etiam occulto, indigne utitur officio prælationis, unde peccat corripiendo, vel quidquid aliud proprii officii exequatur. Alio modo, pergit S. Doctor, aliquis corripit ex zelo charitatis, non ut Ecclesiæ Minister; & tunc in correptione non potest esse peccatum, nisi ratione scandalī, quod non consurgit nisi de peccato notorio.

TERTIA CONCLUSIO.

Urgente mortis periculo licitum est a malis Ministris, siue publicis siue occultis, siue toleratis siue non, imo & communiter a Parocho cui ex officio ministrare incumbit, aut ab alio Sacerdote administrandum parato, quamquam perverso tolerato, Sacramenta petere & accipere, cum adest iusta ea petendi ratio: seclusa autem ea necessitate & causa legitima, non licet.

Urgente necessitate licet Sacramenta a quolibet Ministro percipere. Primo, licitum esse urgentis mortis necessitate Sacramenta a quocumque Ministro petere & accipere docet S. Aug. l. 6. de Baptismo c. 5. Potest tradere separatus, inquit, sicut potest habere separatus; sed quam perniciose habere, tam perniciose tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat; sicut plerisque accidit, ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua necessitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illius perversitate perciperent; & siue defuncti, siue liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transferant.

T. 9. p. 163. C. Et l. 1. c. 2. dixerat: Si quem forte coegerit extrema necessitas, ubi Catholicum, per quem accipiat, non invenerit, & in animo pace Catholica custodita per aliquem extra unitatem Catholicam positum acceperit, quod erat in ipsa Catholica unitate recepturus, si statim etiam de hac vita migraverit, non eum nisi Catholicum deputamus. Si autem fuerit a corporali malo morte liberatus, cum se Catholica congregationi etiam corporali præsentia reddiderit, unde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime verissimeque laudamus.

Nulla reservatio in articulo mortis. Hac de causa Concilium Trid. sess. 14. c. 7. ait: Ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.

Secundo, a quolibet Ministro, quantumvis malo, quamdiu ab Ecclesia toleratur, licitum esse, si iusta adfuerit ratio, accipere Sacramenta, affirmant

Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum c. 71. hic Conclusionem 1. laudatus: ait enim communionem recipi posse a facinoroso Sacerdote: usquequo Episcoporum iudicio reprobetur.

Lucius III. relatus lib. 3. Decretal. tit. de Cohabitatione Clericorum, c. Vestra. Sine dubitatione teneatis, inquit, quod a Clericis & Presbyteris, quamquam fornicariis, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina mysteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta Ecclesiastica.

Concilium Basileense an. 1435. sess. 20. innovat Constitutionem Martini datam an. 1418. quæ incipit his verbis: *Ad evitanda scandala*, in qua Martinus V. sic statuit: *Nemo deinceps a communione alicujus in Sacramentorum participatione vel receptione aut aliis quibuscumque divinis, prætextu cujuscumque sententiæ aut censure Ecclesiasticæ a jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi censura... vel sententiæ hujusmodi fuerit facta in, vel contra personam, Collegium, Universitatem, Ecclesiam, Communitatem vel locum certum a Judice publicata vel denunciata specialiter aut expresse, aut si aliquem ita notorie in excommunicationis sententiâ constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo Juris suffragio excusari.*

Concilium Lateranense V. sub Leone X. an. 1512. eandem Constitutionem innovavit, quæ inserta est in Concordatis factis inter Leonem X. S. Pontificem, & Franciscum primum Galliarum Regem.

Ex his colliges, crimen aliquod duplici modo publicum, ac notorium esse posse, jure scilicet vel facto: jure notorium est, quod probatur vel confessione, vel depositione testium & sententiâ Judicis; facto autem notorium dicitur, quod ita cognitum est, ac publicum, ut nulla possit tergiversatione celari. Adducta vero testimonia probant alterutram notorietatem sufficere, ut quis a participatione vel administratione Sacramentorum excludatur, aut excommunicatus vel suspensus habeatur: unde Conc. Trid. sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ, ait: *Neminem, qui publice & notorie criminofus sit; aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse, permittant* (Episcopi.)

Nihilominus tamen apud nos sola facti notorietas (in foro saltem externo) non sufficit, ut quis vel excommunicatus, vel suspensus habeatur; sed necessaria est Judicis sententiâ, qua ille declaretur talem pœnam incurrisse.

Ratio autem hujus secundæ partis nostræ Conclusionis est, inquit Sylvius in 3. p. S. Th. q. 64. art. 6. q. 3. Conclusionem 1. & 2. quia qui petit Sacramenta a Parocho cui ex officio ministrare incumbit, utitur jure suo & petit rem bonam, quam Parochus potest & tenetur bene facere; qua ratione a culpa excusatur qui mutuum petit ab usurario, necessitate rei suæ domestica compulsus. Si tamen Sacramentum ab alio percipi possit, lex charitatis postulat, ut non detur malo Sacerdoti occasio peccandi per indignam Sacramenti administrationem.

Tertio, seclusa causa legitima, non licere Sacramenta percipere a malis

Mi-

Tom. 14.
Conc. p.
820. C.
Ordina-
rie licet
percipe-
re Sacra-
menta
ab in-
grobo
Ministro
tolerato.
Tom. 8.
Conc. p.
341. A.
Anno
1181.
Decret.
p. 1005.
n. 40.
Tom. 12.
Conc. p.
551. A.

Crimen
notorium
esse po-
test vel
jure vel
facto.

Tom 14.
Conc. p.
856. F.

Apud
Gallos
notorie-
tas facti
non suf-
ficit.

T. 9. p. Ministris, ostendit mox adducta ratio, sicut & auctoritas S. Aug. l. 1. de
81. C. C. Baptismo c. 2. Si quis, inquit, cum possit in ipsa Catholica accipere, per aliquam mentis perversitatem eligit in schismate baptizari; etiamsi postea venire ad Catholicam cogitat, quia certus est ibi prodesse Sacramentum, quod alibi accipi quidem potest, prodesse autem non potest; proculdubio perversus est, iniquus est, & tanto perniciosius, quanto scientius. Ita enim non dubitat recte illic accipi, sicut non dubitat illic prodesse etiam quod alibi acceperit.

Seculosa
caussa le-
gitima
non licet
Sacra-
menta
ab im-
probis
Mini-
stris per-
cipere.
Probat
exem-
plis San-
ctorum.

Hoc ipsum persuadent exempla Sanctorum, qui adduci nunquam potuerunt, ut a publicis Hæreticis vel peccatoribus Sacramenta perciperent.

Insigne est exemplum Hermenegildi, qui, referente S. Gregorio l. 3. Dialogorum c. 31. jubente patre occisus est, quod nolisset manu Episcopi Ariani communionem accipere sacrilegæ consecrationis; sic ille Eucharistiam ab Hæretico confectam, & porrectam appellabat.

Insigne & illud quod narrat Theodoretus l. 4. Hist. Eccl. c. 15. de quodam Antiocho magni Eusebii Samosatani nepote, quem in patrum locum cum universi Episcopi Provinciæ elegerint, cumque inter illos forte occurreret Jovinianus Episcopus Bergæ, qui Arianorum communioni aliquo tempore adhæserat, ubi Jovinianum advertit Antiochus capiti suo manus imponentem, dexteram ejus repulit, eumque ex numero consecrantium removeri jussit, contestans se dexteram ejus ferre non posse, quæ Sacramenta per blasphemiam confecta suscepisset.

Insigne pariter & illud quod refert eodem lib. c. 13. idem Historicus de Mose quem Mavia Saracenorum Regina ad fidem conversa Episcopum sibi & suæ genti præfici postulaverat. Cum ille Alexandriam deductus ut Episcopus consecraretur, vidisset Lucium ab Arianis in locum S. Athanasii subintroducendum, paratum ut sibi manus imponeret, exclamavit: Absit ut ego manu tua Ordiner, te enim invocante non supervenit gratia Spiritus sancti.

P. 185.
B.

Solvuntur Objectiones.

Ex triplici fonte deducuntur Objectiones contra prima Conclusionem.

I. Ex Scripturis.

II. Ex SS. Patribus, Augustino in primis.

III. Ex rationum momentis.

Objicies itaque 1. Hæc Scripturæ loca.

Ecclesiastici 34. v. 4. Ab immundo quis mundabitur? Et v. 10. Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus?

Psalmo 140. v. 5. Oleum peccatoris non impinguet caput tuum.

Joan. 9. v. 31. Scimus autem quia peccatores Deus non audit.

Matth. 7. v. 17. Arbor bona fructus bonos facit, arbor mala malos fructus facit.

Resp. ad primum, sensum litteralem hujus loci esse, ab immundis spiritibus mundari neminem posse, sicut ab iisdem mendacibus nihil veri haberi. Agitur ibi de iis, qui somniis, divinationibus, auguriis, & visionibus a dæmone immixtis fidem incauti, & imprudentes adhibent. Vel sensus est, ab immundo idolorum & dæmonum cultu ne-

mo mundari potest; qui profecto sensus a presenti instituto longe alienus est.

Quod si ad rem nostram presentem transferre quis vellet citatam Ecclesiastici sententiam, facile esset distinguere, ut jam superius fecimus: nempe, ab immundo, qui proprio suo nomine, ac propria virtute agit, nemo mundari potest, esto: ab immundo, qui agit nomine Christi & Ecclesiæ, ejus ritum debite, ut oportet, observando, qualis est Sacramentorum Minister, nego.

Ad secundum, jam Articulo superiori observavimus, litteralem horum verborum sensum esse, eum qui post attrectatum hominis mortui cadaver, unde legalem immunditiam contraxerat, lavatur, nihil ex ea lotione lucrari, si iterum cadaver illud attrectaverit. Ita fert ipse sacer contextus: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus? Sic homo qui jejuna in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se?* T. 9. p. 220.

Ad eundem textum quem Donatistæ opponebant, respondebat S. Aug. L. 2. contra Litteras Petiliani cap. 7. eum qui ab impio Ministro baptizatur, a mortuo propterea non baptizari, quia baptizatur Baptismo Christi viventis, non Baptismo hominis mortui. Et lib. 2. contra Cresconium c. 24. retorquebat adversus Donatistas exemplum peccatoris occulti, qui etsi spiritualiter mortuus sit, valide tamen baptizat, facientibus ipsismet Donatistis. Ibid. p. 424.

Ad tertium reponit idem S. August. lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 103. laudata verba Psalm. 140. de Ministris Sacramentorum nullo pacto intelligi posse, alioquin nullus homo viator ea posse administrare, cum nullus sit a peccato prorsus immunis; sed ea intelligi debere de adulatoribus: ait enim Psalmista: *corripiet me justus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Hoc est, interprete S. Augustino, malim me sanari misericordi objurgatione, quam blanda adulatione, tamquam mihi caput ungatur, decipi atque perverti. Ibid. p. 35.

Ad quartum ex c. 9. S. Joan. respondet S. Aug. lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 8. hæc verba non esse Christi, sed cæci illius quem Christus curavit, cui quidem oculi corporis restituti erant, sed oculi cordis nondum patebant, cum incite vel incaute dixit: *Scimus autem quia Deus peccatores non audit.* Ibid. p. 219.

Ad quintum respondet idem sanctus Doctor l. 2. contra Litteras Petiliani c. 6. Ministrum, quamquam improbum, non esse arborem malam, quia arbor mala est homo de suo faciens, non vero ex virtute Christi: at Minister Sacramentorum non ex sua, sed ex virtute Christi in Sacramentis operatur.

Objicies 2. auctoritatem S. Augustini, qui multis in locis videtur docere per malos Ministros Spiritum sanctum conferri, ac veniam peccatorum concedi non posse: unde consequens est sanctum Doctorem existimasse non posse malos valide Sacramenta perficere. Cum enim ex dictis Quæstione 5. articulo 1. non alia sit Ministri, quam & Sacramenti ipsius actio, si ratum, ac validum est Sacramentum quod malus Minister conficit, effectum gratiæ spiritualis consequenter producit, cum nihil Objectiones ex SS. l. p. S. Aug.

hil obstat ex parte suscipientis; si vero eum non producit, nullum ac irritum dici debet Sacramentum.

Antecedens ostenditur verbis ipsis S. Augustini.

T. 9. p.
156. B.

L. 5. de Baptismo contra Donatistas c. 22. Proinde, inquit, consentimus Cypriano, Hæreticos remissionem dare non posse, Baptismum autem dare posse, quod quidem illis & dantibus & accipientibus valeat ad perniciem, tamquam tanto munere Dei male utentibus; sicut etiam maligni & invidi, quos & intus esse ipse testatur, remissionem peccatorum dare non possunt, cum eos Baptismum dare posse omnes fateantur.

Ibid. p.

118. C. Et Lib. 3. cap. 18. loquens de malis Ministris. Tales, ait, ipsius Cypriani temporibus baptizabant, quos Coepiscopos suos cum magno fuisse gemitu confitetur remissam tamen peccatorum non dabant, quæ per orationes Sanctorum, idest, per columbæ gemitus datur Non enim raptoribus, ac feneratoribus diceret Dominus: Si cui dimiseritis peccata, dimittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur. Foris quidem nec ligari aliquid potest nec solvi, ubi non sit qui aut ligare possit aut solvere; sed solvitur qui cum columba fecerit pacem; & ligatur, qui cum columba non habet pacem, sive aperte foris sit, sive intus esse videatur.

Ibid. p.

163. E. Lib. 6. cap. 4. Per hoc, inquit, nihil idoneum dici, cur non possit malus etiam tradere Baptismum, qui potest habere; & sicut perniciose habet, ita etiam perniciose tradere: non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, sed quia tali tradit. Nam cum malus tradit homo, idest, in unitatis vinculo, veraci conversione mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur, & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non separat. Et cum illi veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipsa veraci conversione conjungitur. Audis peccata ab illis dimitti, quibus ille, cui dimittuntur, veraci confessione conjungitur: non ait S. Augustinus ea dimitti a malis Ministris.

S. Ambrosius lib. de Initiandis seu de Mysteriis cap. 14. ubi ait, in aliquibus aquam esse mendacem, ac Baptismum perfidorum non mun-
T. 2. p.
330. D. dare, sed polluere.

Accedit & S. Hieronymus in cap. 3. Sophroniæ: ait enim, Sacerdotes qui Eucharistiæ serviunt, impie agere in legem Christi putantes Eucharistiam
T. 3. p.
1671. imprecantis verba facere, non vitam; ac necessariam esse tantum sollemnem orationem, & non merita Sacerdotum.

Resp. nego antecedens.

Ad S. Augustinum varia est responsio.

Alii dicunt, S. Augustinum negare eam dumtaxat gratiam ab improbis Ministris conferri, quæ per orationes Sanctorum ac columbæ gemitus a Deo impetratur, non vero eam quæ virtute ipsius Sacramenti producitur.

Alii dicunt hunc esse sancti Doctoris sensum, per malos scilicet Ministros gratiam non conferri iis, qui eorum malitiæ participant, non quidem ex defectu virtutis in Ministro, sed dispositionis legitimæ in subiecto percipiente Sacramentum; si enim malus bono Sacramentum administraret, gratiam ipsi haud dubie communicaret. Explicationem

T. 9. p.
163. E. hanc confirmant ex c. 4. l. 6. de Baptismo citato, ubi cum Lovanien-
bus legi non debet, non quia tale aliquid tradit, nec quia tali tradit, sed
quia

quia talis tradit; sed legi debet, non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, sed quia tali tradit; idest, malo.

Alii reponunt idcirco asseruisse sanctum Augustinum improbos Ministros gratiam non conferre, quia cum Minister gratiam hanc non conferat proprio suo nomine ac virtute, sed nomine ac virtute Christi & Ecclesiæ, Ecclesia autem in bonis potissimum consistat, gratia hæc per columbæ gemitus seu per bonos dari dicitur, non vero per malos; non quod eam mali suo ministerio non conferant, sed quod eam non suo, sed alieno nomine, non tamquam proprium, sed alienum bonum conferant: ipsi enim Ecclesiæ concessa est potestas conferendi Spiritum sanctum; Ecclesia autem in nobiliori sui parte, bonis scilicet ac iustis, posita est. Hoc sensu dicebat sanctus Doctor Lib. 3. de Baptismo cap. 18. *Pax Ecclesiæ dimittit peccata, & ab Ecclesiæ pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei, & orationes Sanctorum spiritualium Pax autem hujus unitatis in solis bonis est . . . in malis autem non est, siue foris tumultuentur, siue intus tolerantur.* Et Lib. 5. c. 21. *Quapropter, inquit, Sacramentum gratiæ dat Deus etiam per malos; ipsam vero gratiam nonnisi per seipsum vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum vel per seipsum facit, vel per illius columbæ membra, quibus ait: Si cui dimiseritis &c.*

Ibid. p. 117. F. G.

Ibid. p. 118. A. Ibid. p. 155. F. G.

Alii denique respondent, sanctum Augustinum citatis in locis arguere Donatistas argumento, ut ajunt, ad hominem, ex eorum nempe praxi atque sententia. Scilicet rejiciebant Donatistæ Sacramenta ab Hæreticis & publicis peccatoribus data, hoc prætextu, quod cum Spiritum sanctum illi non haberent, eum aliis conferre non possent, porro nullum esse putabant Sacramentum quoad substantiam, quod Spiritu sancto careret: atqui, reponebat sanctus Doctor, peccatores occulti, raptores, homicidæ &c. Spiritum sanctum pariter non habent: ergo eum conferre aliis non possunt; ergo nec verum habent & conferunt Sacramentum. Attamen datum ab ipsis Sacramentum non rejiciebant Donatistæ: ergo, concludebat sanctus Augustinus, nec rejicere debent datum ab Hæreticis & publicis peccatoribus: par enim est eorum omnium ratio, siquidem omnes illi gratia pariter privati sunt. Ita fere urgebat Donatistas Lib. 4. adversus eos cap. 4. *Non itaque, inquit, bat, Hæreticorum Baptisma acceptamus, quando post eos non baptizamus; sed quod Christi esse cognoscimus, etiam in malis hominibus, siue aperte foris, siue intus occulte separatis, illis in ea re, in qua deviabant, correptis debita veneratione suscipimus. Sicut autem urgeri videor cum mihi dicitur: Ergo Hæreticus dimittit peccata? sic & ergo urgeo cum dico: Ergo qui cælestia mandata non servat, avarus, raptor, fenerator, invidus . . . peccata dimittit? Si per vim Sacramenti Dei, sicut ille, ita & ille; si per meritum suum, nec ille, nec ille.*

Ibid. p. 124. A.

Ad sanctum Ambrosium aperta est solutio. Loquitur enim non de ministrante, sed de recipiente Baptismum, qui, si perfidus fuerit, idest, integram fidem non habuerit, mendacem possidet aquam, nec ullum ex ea fructum spiritualem reportat. *Baptizatus es, ait, in nomine Trinitatis, confessus es Patrem, confessus es Filium & Spiritum sanctum; tenne ordinem rerum in hac fide.*

T. 2. p. 330. C.

Ad S. Hieronymum, alludit ibi sanctus Doctor ad litteralem significationem nominis Eucharistiæ, quod gratiarum actionem significat; & docet ad illam ex parte Sacerdotis legitimam gratiarum actionem, præter sollemnia verba, quibus Corpus Christi consecratur, requiri morum innocentiam, ac vitæ probitatem.

Obje-
ctiones
ex ra-
tione.

Objicies 3. nonnulla rationum momenta.

I. Nemo dat quod non habet: improbi Ministri non habent Spiritum sanctum: ergo &c.

II. Ad Sacramentum rite conficiendum requiritur intentio Christi, & Ecclesiæ: atqui hanc intentionem non habent improbi Ministri, intentio quippe Christi & Ecclesiæ est, ut pura conscientia accedant ad res sacras tractandas & perficiendas.

III. Improbi jus non habent administrandi Sacramenta.

IV. Si improbi valide Sacramenta conficiunt, sequitur (quod absurdum est) Sacramenta ipsa mala esse; quia nempe Sacramentum est actio Ministri illud conscientis: sed actio illa in homine improbo mala est; ergo Sacramentum ipsum malum est.

V. Melius est percipere Sacramentum a bono, quam a malo Ministro: ergo Sacramentum pendet a privata Ministri probitate.

VI. Denique, eodem modo valet & efficax est Sacramentum, quo verbum prædicatum: atqui istud vim suam trahit ex peritia & vehementia Oratoris: ergo Sacramentum vim suam mutuatur a probitate ministrantis.

Resp. hæc omnia vanas esse, ac inanes fallacias.

Ad primum, distingo: Nemo dat quod non habet, si agat nomine proprio & ut causa principalis, esto: si agat nomine alieno & ut causa instrumentalis, qualis est Minister Sacramentorum, nego.

Ad secundum, distingo maj. Ad Sacramentum conficiendum requiritur intentio Ecclesiæ quæ terminetur ad substantiam actionis, idest requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, concedo: quæ terminetur ad modum actionis, nego. Distinguo min. Improbi non habent intentionem Christi & Ecclesiæ quæ terminatur ad modum actionis, quia quod ex se bonum est, impie faciunt, concedo: quæ terminatur ad substantiam actionis, nego. Supponimus enim Ministrum, quamquam improbum, velle facere quod facit Ecclesia.

Ad tertium sic respondebat S. Augustinus Lib. 5. contra Donatistas c. 15. *Multa, inquit, contra jus dantur, nec tamen ideo vel nulla, vel non data dicuntur. Neque enim & ille qui saculo solis verbis, & non factis renunciat, jure accipit Baptismum, & tamen accipit.*

Ad quartum, neganda consecutio; Sacramentum enim semper in se bonum est, quia est Sacramentum Christi. Ad probationem, esto sit major, quæ universim sumpta falsa est: Sacramentum enim quod habet ens permanens, qualis est Eucharistia, proprie non dicitur actio Ministri, quamquam hæc necessaria sit ut perficiatur Sacramentum. Distinguenda minor propositio: actio illa improbo Ministro mala est, in genere moris, concedo: in genere entis seu Sacramenti quod Christus per suum Ministrum conficit, nego.

Ad quintum, distingo: Melius est accipere Sacramentum a bono, quam

quam a malo Ministro, quantum ad aliquid accessorium & extrinsecum Sacramento, concedo: quantum ad aliquid substantiale, ac intrinsecum; nego. Non diffitemur quidem, melius esse percipere Sacramentum a bono quam a malo Ministro, duabus potissimum de causis. 1. propter exemplum imitationis, ait S. Augustinus L. 3. contra Cresconium cap. *Ibid. p. 438.* 6. 2. propter bonum impetrationis, quia prius boni Ministri affectus, atque orantis devotio potest aliquid spiritualis gratiæ impetrare ei, qui Sacramentum percipit: at gratia sacramentalis confertur pro mensura dispositionis subiecti recipientis Sacramentum.

Ad sextum, neganda major & minor propositio. Major quidem, quia sic Christo placuit Sacramenta instituere, ut ex seipsis seu ex opere operato virtutem suam exerant, cum nihil obest ex parte suscipientis. At non ita est de prædicatione verbi, quæ aliqua ex parte pendet ex facundia Oratoris idonei ad excitandos & movendos audientium affectus. Minor quoque propositio absolute falsa est; vis enim & efficacia verbi quod annuntiatur, omnino pendet ab interna Spiritus sancti moventis actione: quantumcumque enim Concionator Evangelicus forinsecus insonet, nisi Deus arcano gratiæ suæ illapsu oculos mentis aperiat, & cor inclinet, nihil in audiente proficiet verbi prædicatione.

Objicies 4. adversus secundam Conclusionem: Malus qui Deo ministrat per opera charitatis, ille non peccat: ergo nec ille, qui Sacramenta ex officio perficit vel dispensat.

Resp. nego conf. & paritatem. Disparitas est, quia, inquit S. Thomas 3. parte q. 64. art. 6. ad 1. opera charitatis non sunt aliqua consecratione sanctificata; sed ipsa pertinent ad justitiæ sanctitatem, sicut quedam justitiæ partes & ideo homo, qui se exhibet Deo Ministro in operibus charitatis, si sit justus, amplius sanctificatur; si vero sit peccator, per hoc ad sanctitatem disponitur. Sed Sacramenta in se ipsis sanctificationem quamdam habent per mysticam consecrationem, & ideo præexigitur in Ministro sanctitas justitiæ, ut congruat suo ministerio. Et certe si ad exercenda charitatis opera sanctitas præexigeretur, ac peccaret qui ea opera in statu peccati mortalis exerceret, nusquam ille posset amissam semel gratiam recuperare, & ad justificationem, ex qua excidit, se se rursus disponere; quia nemo potest se ad justitiam per peccatum præparare. At quantum istud a dogmate Catholico alienum sit, solus ignorat Lutheranus, qui omnia opera extra charitatem seu gratiam sanctificantem facta veris peccatis annumerat.

Instabis. Si peccant mali Ministri Sacramenta ministrando, peccant & ii, qui ab ipsis Sacramenta percipiunt, eorum quippe peccato sic communicant. Digni enim sunt morte, ait Apost. Rom. I. v. 32. non solum qui peccata faciunt, sed qui consentiunt facientibus.

Respondet idem S. Thomas loco mox citato ad 2. Quod ille qui ad Sacramenta accedit, suscipit Sacramenta a Ministro Ecclesiæ, non in quantum est talis persona, sed in quantum est Minister Ecclesiæ. Et ideo quamdiu ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille, qui ab eo suscipit Sacramentum non communicat peccato ejus, sed communicat Ecclesiæ, quæ eum tamquam Ministrum exhibet. Si vero ab Ecclesia non toleratur, puta cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur, peccat qui ab eo accipit Sacramentum, quia

communicat peccato ipsius. Addenda hic exceptio supra memorata, quod nempe lex charitatis exigit ut Sacramentum ab alio, quam ab improbo Ministro percipiatur, cum id fieri potest absque ullo fuscipientis detrimento.

Q U Æ S T I O O C T A V A.

De subiecto Sacramentorum.

Subjectum Sacramentorum homo est Sacramentorum capax; de qua tria discutienda nobis sunt.

Primum, an solus homo viator sit Sacramentorum capax.

Secundum, an & quæ intentio requiratur in homine, ut Sacramenta valide percipiat.

Tertium, an & quæ requirantur conditiones ut licite & cum fructu homo Sacramenta percipiat.

A R T I C U L U S P R I M U S.

An solus homo viator sit Sacramentorum capax.

Non hic quæstio est de capacitate tantum physica & materiali, in eo posita quod possit homo eos sensibiles ritus in se pati quibus Sacramenta constant, sed de capacitate morali, quæ ex institutione Christi certas exigit adjunctas circumstantias, & conditiones.

Nec etiam quæstio est, an solus & quilibet homo sit immediate & proxime capax cujuslibet Sacramenti: certum quippe est Baptismum Sacramentorum omnium, ut dicitur, januam esse, nec ad cetera Sacramenta cuiquam absque prævio Baptismate aditum patere posse.

Quæstio itaque est, an solus homo viator moraliter sit capax Sacramentorum novæ Legis, seu immediate, seu mediate recipiendorum.

C O N C L U S I O.

Solus homo viator subiectum est Sacramentorum capax.

Probatur ex Apostolo Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Et vero si singula novæ Legis Sacramenta percurramus, manifestum erit ea pro solis hominibus viatoribus instituta fuisse; sunt etenim salutis remedia; sunt canales per quos celestis gratia ad nos defluit: sunt media per quæ ad fidem supernaturalem pervenimus. *Per hæc, ait Concilium Tridentinum sess. 7. in præmio, omnis vera iustitia vel incipit, vel cæpta augetur, vel amissa reparatur.* Hæc porro omnia solos spectare possunt homines viatores. Convenienter autem instituta fuisse hæc sensibilia salutis nostræ remedia, superius ad secundam hujus Tractatus Quæstionem probavimus.

Quod vero nonnulli Scholastici hic sollicitè quærunt, an nempe de po-

rentia Dei absoluta possint institui sensibilia quædam Sacramenta quorum Angeli sint capaces, superfluum & otiosum arbitramur: ab huiusmodi enim quæstionibus quæ supremam Dei potentiam spectant, & quæ aut nihil, aut parum utilitatis habent ad dogma fidei illustrandum, abstinendum ducimus.

ARTICULUS SECUNDUS.

An & quæ requiratur intentio seu voluntatis consensus, ut quis vere Sacramentum percipiat.

Non hic de parvulis, sed de adultis quæstio est: norunt quippe omnes, in parvulis dum baptizantur, sufficere intentionem publicam, & generalem Ecclesiæ.

Revocanda porro hic sunt quæ art. 1. superioris Quæstionis observavimus circa objectum & variam intentionis divisionem, cum de Ministro Sacramentorum sermonem habebamus. Ex quibus facile intelliges, præsens argumentum in eo totum versari, an scilicet in eo qui Sacramentum percipit, sufficiat consentire in externum ac pure materiale Ecclesiæ ritum, tametsi interius reclamet, ac fide & delusorie ritum hunc percipere velit, an vero necessarius sit interior ipsius consensus, qui feratur vel simpliciter ad actionem Ecclesiæ, quatenus est Ecclesiæ, & sub ea reflexa voluntate; vel ad eam quatenus est verum Sacramentum; vel denique quatenus est efficax & productiva gratiæ sanctificantis.

Qua in controversia omnes de his tribus capitibus consentiunt.

I. Ad percipiendum Sacramenti fructum; nempe sanctificantem gratiam, necessarium plane esse recipientis consensum: quia docent Patres Tridentini sess. 6. c. 7. *justificationem esse renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ, & donorum.*

Tom. 13.
Conc. p.
759. C.

II. Consentiunt ad veritatem Sacramenti Eucharistiæ, necessariam non esse susipientis intentionem, quia Sacramentum hoc in re permanenti consistit, & potest vel casu ab inscio, vel ab invito verum percipi Corpus Christi, quamquam sine fructu, cum huiusmodi perceptio Eucharistiæ vere non sit sacramentalis ad effectum gratiæ producendum ordinata.

III. Fatentur omnes habitualement seu interpretativam voluntatem certis in casibus sufficere ad validam Sacramentorum Baptismi, Pœnitentiæ, & Unctionis extremæ perceptionem.

Cajetan-
nus Gl.
in Canon-
nem So-
let de
consec-
ratione
dist. 4. &
alia
Glossa
in caput
Majores
de Ba-
ptismo
& ejus
effectu.

Disputant igitur 1. an necessarius sit consensus in ritum Ecclesiæ qui percipitur; an sufficiat, ut aliqui loquuntur cum Cajetano, *capacitas sine contrarietate*; hoc est, quod quis mere passive se habeat; licet neque velit neque nolit positive talem ritum percipere. 2. ad quid ferri seu terminari debeat ille consensus, sicut jam expositum fuit.

PRIMA CONCLUSIO.

In adulto, ut Sacramenta vere percipiat, requiritur vera & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ quem percipit.

Probat 1. ex Conciliis.

Ex Carthaginensi III. an. 397. c. 34. ubi jubet, ægrotantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium, hi qui sui sunt, periculo proprio dixerint, baptizentur.

Ex Carthaginensi IV. an. 398. c. 76. Is, inquit, qui pœnitentiam in in-
Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

Tom. 2.
Conc. p.
1172. A.
Ibid. p.
1205. B.

S

firmi-

firmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam.

Tom. 3. Ex Arausicano l. an. 442. Can. 12. quo sic statuit: *Subito obmutescens pro-*
 Conc. p. *ut status ejus est, baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis aut*
 1449. E. *præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.*

Ex Aurelianensi III. an. 538. Can. 7. *Si invitatus, inquit, vel reclamans*
 fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non a communione pellatur.
 Tom. 5. *Episcopus autem qui invitum aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali*
 Conc. p. *pœnitentiæ subditus Missas facere non præsumat.*
 297. D.
 E. Probatur 2. ex SS. Augustino & Thoma.

S. Aug. l. 4. contra Donatistas c. 24. inter infantes, & adultos, dum baptizantur, istud discriminis esse statuit, quod adulti interrogati pro se respondere teneantur, sufficiat autem susceptores respondere pro infantibus. Ideo, ait, cum alii pro eis (parvulis) respondeant, ut impleatur
 Tom. 9. *erga eos celebratio Sacramenti, valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi*
 p. 141. A. *respondere non possunt. At si pro eo qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet. Ex qua regula illud in Evangelio dictum est, quod omnes, cum legitur, naturaliter movet, Etatem habet, ipse pro se loquatur.*

Ibid. p. Et lib. 7. c. 53. Nequaquam, inquit, dubitarem habere eos Baptismum,
 202. C. *qui ubicumque, & a quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum; sine sua simulatione & cum aliqua fide acceperint. Quo in loco per fidem intelligit sanctus Doctor, intentionem seu voluntatem percipiendi Sacramentum. Quo sensu Epistola 98. ad Bonifacium alias 23. ait: Nec te moveat quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vitam regenerentur eternam.*

S. Thom. S. Thomas in 4. dist. 6. q. 1. ar. 2. quæstiuncula 3. In adultis, inquit, & in
 T. 10. p. *habentibus usum rationis, in quibus potest esse contraria voluntas actu vel habitu,*
 91. col. 2. *requiritur & contritio sive devotio ad percipiendam rem Sacramenti, & intentio vel voluntas ad recipiendum Sacramentum; in pueris autem absque utroque percipitur & Sacramentum, & res Sacramenti; & similiter est in carentibus usu rationis, nisi contraria voluntas habitu insit, etsi non actu. Tamen sciendum, quod non requiritur in adulto voluntas absoluta suscipiendi quod Ecclesia confert, sed sufficit voluntas conditionata, sicut est in voluntariis mixtis Et ideo si sit coactio sufficiens, ita quod principium sit ex toto extra nihil conferente vim passo, (ut cum aliquis reclamans immergitur violenter) tunc talis nec Sacramentum suscipit, nec rem Sacramenti: Si autem sit coactio inducens sicut minis vel flagellis, ita quod baptizatus potius eligat Baptismum suscipere, quam talia pati, tunc suscipit Sacramentum, sed non rem Sacramenti.*

Et in summa q. 68. art. 7. ad 2. Dicendum, inquit, quod si in adulto deesset intentio suscipiendi Sacramentum, esset rebaptizandus: si tamen hoc non constaret, esse dicendum: Si non es baptizatus, ego te baptizo.

Et in Supplemento q. 45. art. 4. in corp. Sicut se habet ablutio exterior ad Baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc Sacramentum (Matrimonii:) unde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere Sacramentum, sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus, ita expressio verborum sine interiori consensu Matrimonium non facit.

Probatur 3. ex SS. Pontificibus Innocentio III. IV. & Paulo V.

Inno-

Innocentius III. c. *Majores*, de Baptismo & ejus effectu l. 3. Decretalium titulo 42. consultus ab Arelatenſi Archiepiſcopo circa Baptiſmum amentibus, dormientibus, invitis ac reſiſtantibus datum, ſic reſpondet: *Sunt autem nonnulli qui dicunt, quod Sacramenta quæ per ſe ſortiuntur effectum, ut Baptiſmus & Ordo ceteraque ſimilia, non ſolum dormientibus & amentibus, ſed invitis & contradicentibus, eſſi non quantum ad rem, quantum tamen ad characterem conferuntur, cum non ſolum parvuli, qui non conſentiunt, ſed & ficti, qui quavis ore, corde tamen diſſentiunt, recipiant Sacramentum. Sed oppoſitur talibus, quod qui fuiſſent invitati & reſiſtentes immerſi, ſaltem ratione Sacramenti ad juridiſtinctionem Eccleſiaſticam pertinerent; unde ad ſervandam regulam fidei Chriſtiane forent rationabiliter compellendi. Verum id eſt Religioni Chriſtiane contrarium, ut ſemper invitatus & penitus contradicens, ad recipiendam & ſervandam Chriſtianitatem aliquis compellatur. Propter quod inter invitum & invitum, coactum & coactum, alii non abſurde diſtinguunt; quod is qui terroribus atque ſuppliciis violenter attrahitur, & ne detrimentum incurrat, Baptiſmi ſuſcipit Sacramentum, talis (ſicut & is qui ficti ad Baptiſmum accedit) characterem ſuſcipit Chriſtianitatis impreſſum, & ipſe tamquam conditionaliter volens, licet abſolute non velit, cogendus eſt ad obſervantiam fidei Chriſtiane: in quo caſu debet intelligi decretum Concilii Toletani, ubi dicitur, quod qui jam pridem ad Chriſtianitatem coacti ſunt, ſicut factum eſt temporibus religioſiſſimi Principis Diſibuti, quia jam conſtat, eos Sacramentis divinis aſſociatos, & Baptiſmi gratiam ſuſcepſiſſe, & chariſmate unctos eſſe, & Corporis Domini exitiſſe participes, oportet ut fidem quam neceſſitate ſuſceperint, tenere cogantur ... Ille vero qui nunquam conſentit ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti, quia plus eſt expreſſe contradicere, quam minime conſentire: ſicut nec ille notam alicujus reatus incurrit, qui contradicens penitus & reclamans iſtiusſimiliter cogitur violenter. Dormientes autem & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione perſisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, eſſi fuerint ſic immerſi, characterem non ſuſcipiunt Sacramenti; ſecus autem ſi prius Catechumeni exitiſſent, & habuiſſent propositum baptizandi: unde tales in neceſſitatis articulo conſuevit Eccleſia baptizare. Tunc ergo characterem ſacramentalis imprimi operatio, cum obicem voluntatis contrarie non invenit obſiſtentem.*

Decret.
p. 1386.
n. 40.

En integra circa propoſitam quæſtionem Romani Pontificis reſponſio, ex qua hæc habes.

I. Eos qui ſimpliciter & omnino invitati ac reſiſtentes baptizantur, vere non baptizari, nec proinde cogi poſſe ad Legem Chriſtianam obſervandam; quemadmodum rei non ſunt idololatriæ, qui plane invitati ac reclamantes coguntur exterius iſtiusſimiliter adolere.

II. Eos qui tantum invitati ſunt ſecundum quid, ſeu qui minis aut tormentis adducuntur, ut magis eligant baptizari, quam cruciari, eos, inquam, tamquam conditionaliter volentes valide baptizari; ac ſi poſtea reſiſtentur, ſibiſque illatam violentiam obtendant, nihilominus ad Chriſtianam Legem obſervandam cogendos eſſe, quia ſufficienter in Baptiſmum conſenſerunt.

III. Dormientes & amentes, qui nuſquam Baptiſmum petierunt, imo qui reſiſtati ſunt, ſi hac durante reſiſtentia baptizentur, vere non baptizari; ſecus vero ſi poſtquam Baptiſmum petierunt, in amentiam, & phræneſim

versi sunt: quo casu tamquam infantes baptizari valide possunt ac debent.

IV. Cum Innocentius III. ait *caracterem imprimi per sacramentalem operationem, quando hæc obicem voluntatis contrariæ non inveniunt obfistentem*, sensus ejus non est, sufficere ad veritatem recepti Baptismatis, quod exterius homo non contradicat, quasi vellet interiorem consensum non esse necessarium; utrumque enim exigit Summus Pontifex, & non resistantiam externam, & internum consensum: *Qui nunquam consentit, inquit, sed penitus contradicit, nec rem, nec caracterem suscipit Sacramenti*. In ea igitur non resistantia seu contradictione externa includit ac supponit Innocentius positivum voluntatis consensum.

Innocentius IV. in tertium Librum Decretalium titulo, *De Baptismo & ejus effectu* q. 10. expresse docet, eum qui sine consensu baptizatur, aut Matrimonium contrahit, nec baptizari, nec Matrimonium contrahere.

Paulus V. in Rituali Romano cavet ne adultus, qui in amentiam aut subitum morbum incidit, baptizetur, nisi prius, cum sui compos erat, Baptismum petierit.

Probatur 4. ratione, & inductione per singula Sacramenta. Sicut enim ad suavem Dei providentiam pertinet, non justificare adultum, nec ipsi ampliore gratiam conferre, nisi ipse ex animo consentiat; ita pariter nullus adultus Sacramentis initiari, ac per ea certas quasdam obligationes potest contrahere, nisi ipse voluerit seu consenserit; quod si singula percurrantur Sacramenta, facile patebit, hanc esse eorum naturam, ut consensum exigant illius cui ministrantur. Ac primo quidem consensum hunc postulant Sacramenta quæ caracterem imprimunt; alias cum hæc iterari non possint, invitis ac animo reluctantibus data caracterem necessario imprimerent, & consequenter cogendi illi forent ad ea implenda officia, quibus obstricti tenentur quotquot ea percipere Sacramenta: at nemo plane invitus nec consentiens ad ea cogi potest, ut docet Innocentius III. Secundo, de Matrimonio & Pœnitentia, res quoque manifesta videtur. Namque Matrimonium essentialiter consistit in unionem animorum, quam sine vero & interiori consensu vix concipias. Pœnitentia autem necessario includit actus pœnitentis tamquam materiam, nempe Contritionem, Confessionem, & Satisfactionem: an vero sine interno animi motu ac consensu hæc fieri possunt? Tertio, Eucharistia equidem in suo esse non pendet ab intentione suscipientis, quia habet esse permanens, & ab invito seu ignaro sumi realiter potest: verum hujusmodi sumptio materialis est, non sacramentalis ad effectum Sacramenti percipiendum ordinata. Denique in extrema Unctione percipienda, etsi Ecclesia non exigit actualem voluntatem, nihilominus interpretativam supponit; igitur ut quis Sacramenta valide percipiat, debet ex animo consentire in eum Ecclesiæ ritum quem percipit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Non sufficit in adulto intentio percipiendi merum externum ac materiale Ecclesiæ ritum; nec etiam requiritur ut eum expresse tamquam verum Sacramentum intendat, sed sufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Ecclesia.

Conclusio hæc tam affinis est ac connexa cum iis, quæ supra de intentione

tione Ministri necessaria dicta sunt, ut non tam probanda, quam paucis exponenda videatur.

Si quis itaque externo Ecclesiæ Sacramento exterius duntaxat se subiceret, interius tamen fide ac illusorie vellet agere, ille verum non perciperet coram Deo Sacramentum: quia tamen exterius eodem modo se gerit, ac si vellet reipsa Sacramentum percipere coram Ecclesia, quæ de internis non iudicat, præsumitur verum percepisse Sacramentum, ac consequenter censuris ac pœnis Ecclesiasticis cogendus foret ad ea omnia observanda, quibus tenentur qui Sacramentorum sunt participes. Neque, ut alias observavimus, ei, qui contestaretur se in Sacramenti perceptionem vere & ex animo non consensisse, fides tam facile habenda foret, aut ab obligatione, quam exterius contraxit, tamquam liber dimittendus, (quantis enim abusibus & incommodis sic aditus aperiretur, sed cogendus potius ut suo consensu ratum tandem faciat quod ejus defectu irritum fuerat, Matrimonium v. gr. Votum sollemne &c. Quod si de Baptismo ageretur, (quod certe rarum est) conferendus iterum foret sub conditione, sicut docet S. Thomas q. 68. art. 7. ad 1.

Neceffe tamen absolute non est, ut qui ritum externum Ecclesiæ percipit, eum intendat vel quatenus Sacramentum est, vel quatenus sanctificantem gratiam impertitur; sed satis est quod vere & ex animo velit ritum hunc generatim suscipere, quatenus est ritus Ecclesiæ; seu velit percipere id quod facit Ecclesia. Revoca quæ superius dicta sunt ubi de intentione Ministri.

TERTIA CONCLUSIO.

In aliquibus Sacramentis percipiendis v. g. Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, sed interpretativa sufficit intentio recipientis.

Probatur ex Canonibus Conciliorum Conclusionem 1. laudatis. In illis etenim qui subita vi morbi oppressi obmutescunt, aut sui compotes amplius non sunt, haud dubie nec actualis nec virtualis adest intentio, seu voluntas percipiendi Sacramentum Baptismatis, vel Absolutionis, vel Unctionis extremæ, constanti nihilominus piæ matris Ecclesiæ usu ea Sacramenta ipsis conceduntur, cum aliquo testimonio constat quod ea sani postulaverint: ergo Ecclesia existimat his in casibus interpretativam sufficere intentionem ad Sacramentum non tantum valide, sed etiam cum fructu percipiendum.

Ex quo inferes diversa plane ratione præteritam voluntatem sufficere ad veritatem Sacramenti ex parte Ministri, & ex parte recipientis. Nam ex parte Ministri, debet illa voluntas manere virtute, hoc est, ex illa proxime vel remote derivari debet administratio Sacramenti; ex parte vero recipientis, satis est si voluntas illa præcesserit, nec usquam contraria fuerit: necesse vero non est, ut ex illa homo moveatur ad perceptionem Sacramenti.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, multa exempla sacrarum Ordinationum, quæ invitis ac plane reluctantibus data, approbata, ac rata fuerunt.

Inter hæc duo sufficiant exempla.

Tournely de Sacr. in Gen. Tom. VI.

S 3

Pri-

Primum est Macedonii Ascetæ, de quo Theodoretus in Religiosa Historia c. 13. Postquam magnus Flavianus magno Dei gregi (Antiochenæ Ecclesiæ) Pastor est ordinatus, & viri (Macedonii) virtutem cognovit de montis illum vertice per speciem objectæ accusationis abduxit, & sub mysticum Sacrificium Altari admovit, coaptavitque in numerum Sacerdotum. Cumque peracta liturgia hoc illi quidam indicassent (ignorabat enim prorsus quid egissent) primum quidem convitiis verbisque asperis proscidit universos; deinde arrepto baculo, quo innixus propter senium incedebat, Pontificem ipsum, & alios qui aderant insecutus est, Ordinationem hanc ratus montis verticem sibi optatamque habitationem erecturam. Sed tum quidem sic indignantem egre tandem amici quidam sedaverunt. Expleto autem hebdomadæ curriculo, cum rediisset dies Dominicus, iterum evocat illum magnus Flavianus, rogatque ut celebritati cum ipsis intersit. Tum ille ad eos, qui venerant: An vobis, ait, non sufficiunt, quæ jam acta sunt, sed iterum me Presbyterum errare vultis? Et respondentibus illis fieri non posse ut bis eadem fiat manuum impositio, non acquievit. Hæc Theodoretus.

Secundum exemplum est Pauliniani fratris sancti Hieronymi, quem, ait sanctus Epiphanius in Epistolam ad Joannem Jerosolymitanum inter Hieronymianas 110. alias 60. ignorantem & nullam penitus habentem suspicionem, per multos Diaconos apprehendi jussimus, & teneri os ejus, ne forte liberare se cupiens, adjuraret nos per nomen Christi: & primum Diaconum ordinavimus, proponentes ei timorem Dei, & compellentes ut ministraret; valde quippe obnitebatur, indignum se esse contestans. Vix ergo compulimus eum, & persuadere potuimus testimoniis Scripturarum, & propositione mandatorum Dei; & cum ministraret in sanctis Sacrificiis, rursus eum ingenti difficultate, attento ore ejus, ordinavimus Presbyterum & iisdem verbis quibus ante suaseramus, impulimus ut sederet in ordine Presbyterii. Hæc S. Epiphanius.

Duobus modis potest quis invitus Sacramentum percipere. T. 3. p. 836. B. Episcopi olim invitati ac refugientes ordinabantur.

Resp. duplex esse posse genus hominum qui inviti ac reluctantes ordinantur.

Primus eorum, qui nec precibus, nec minis, nec adhortationibus possunt unquam adduci ut impositionem manus percipiant, aut qui plane ignari ac inscii eam percipiunt. Hi omnino ac simpliciter inviti dicendi sunt, nec rata & valida haberetur hujusmodi hominibus data Ordinatione. Talis fuisse videtur Ordinatio Macedonii in Presbyterum: quapropter Theodoretus postquam hanc Historiam narravit, addit: Scimus sane non laudandam multis visum iri hanc narrationem. (1)

Alterum eorum est qui ex humilitate, propriæ infirmitatis conscientia, metu ac reverentia sacros Ordines refugiebant, ad quos interdum populi suffragio, vocis imperio, precibus, clamoribus vocabantur & impellebantur. Hi primo inviti quidem ac reluctantes erant; ac subinde, ut votis Eccle-

(1) Simonnetus tamen Tract. XI. de Sacram. Disput. 5. Art. 2. in obj. 4. non rejicit Macedonii Ordinationem. Existimat nempe Macedonium non quidem explicitè & distinctè, seu, quod sufficiebat, implicitè, & confuse consensisse in Ordinationem suam: externam enim illam ceremoniam quam circa illum exercuit Pontifex, lubens ac volens suscepisse, & quidem ut sacram, intentionem suam conformando intentioni Pontificis, seu generaliter, & confuse intendendo per ceremoniam illam id, quod intendebat Pontifex eam peragendo. Addit deinde sub finem responsi: quod reipsa intenderit, illud Macedonium, dubitare non sinunt singularis ejus in Deum pietas, & observantia erga Prælatum.

Ecclesiæ & Superiorum voluntati se faciles præberent, consentiebant se ordinari. Ita testatur S. Augustinus Epistola ad Donatum 173. alias 204. *Multi, inquit, ut Episcopatum suscipiant, tenentur invitati, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec adsit eis voluntas suscipiendi operis boni. Scilicet, ait S. Gregorius Magnus parte 1. Pastoralis c. 8. tunc laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire. Itaque illo tempore quo quisque plebi melius præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur: at postquam a persecutoribus respiravit Ecclesia reddita ipsi pace, viri pietate, sanctitate & scientia illustres, Ecclesiasticas dignitates refugiebant, nedum exambibant. Audiatur S. Cyprianus Epistola 52. ad Antonianum de electione & Ordinatione Cornelii in Episcopum Romanum: Episcopatum, ait, nec ipse postulavit, nec voluit, nec ut ceteri, quos arrogantia & superbia suæ tumor inflat, invasit; sed quietus & modestus, & quales esse consueverunt, qui ad hunc locum divinitus eliguntur pro pudore, & pro humilitate ingenitæ sibi & custodiæ verecundia, non ut quidam vim fecit, ut Episcopus fieret; sed ipse vim passus est, ut Episcopatum coactus exciperet.*

In usu scilicet erant tunc temporis ista Gregorii Magni, Leonis, atque Anthemii Imperatorum effata, nempe: *Tantum ab ambitu debet Antistes esse sepositus, ut quærat coeundus, rogatus recedat, invitatus refugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi.*

Qui isto posteriori modo invitati ordinabantur, ii plane ac simpliciter invitati & nolentes dici non debent, sed tantum secundum quid, qui nempe de nolentibus & non consentientibus, volentes & consentientes tandem fiunt, ut Ecclesiæ obsequantur. Pariter qui ad Baptismum adducitur suppliciorum metu, ac magis eligit baptizari, quam ea tormenta subire, ille non simpliciter invitatus baptizatur, sed, ut ajunt, secundum quid; eo fere modo quo mercator ingruente tempestate ac mortis periculo, merces suas in mare projicit; quæ projectio non simpliciter & absolute, sed tantum secundum quid involuntaria dicitur.

Objicies 2. auctoritatem S. Augustini duobus in locis. Tractatu 26. in Joan. ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens, accedere ad Altare potest nolens, accipere Sacramentum potest nolens; credere non potest nisi volens.* Et L. 4. Confess. cap. 4. narrat amicum suum, cum diu sine sensu jacuisset, nescientem baptizatum fuisse. Quod autem Baptismum antea non desiderasset, videtur innuere sanctus Augustinus: *Nam, inquit, a fide vera, quam non germanitus & penitus adolescens tenebat, deflexeram eum in supersticiosas fabellas & perniciosas, propter quas plangebat me mater.*

Resp. ad primum, Sacramentum illud quod in mente S. Augustini aliquis nolens accipere potest, esse Eucharistiam, quæ cum habet esse permanens, potest a nesciente vel invito (quamquam sine fructu) percipi. Quod si sanctum Doctorem de Baptismo etiam locutum fuisse contenderis, dicendum erit eum aut ad infantes alludere, qui sine proprio consensu baptizantur, aut ad adultos, non quidem plene ac simpliciter, sed tantum secundum quid invitos.

Ad secundum: Amicus ille Augustini, quamquam animo erraret, Baptismum nihilominus sanus petierat, quem infirmus ac nesciens percepit, &

T. 2. f. 613. A.
T. 2. p. 9. A.
Episcopatus primus erat ad martyrium gradus.
S. Cyprianus de electione Cornelii.
P. 67.

Lege
Quamquam c. de Episcopis, & Clericis.

T. 3. p. 2.
P. 494. F.
I. 1. F. 99. E. F.

quem a morbo recreatus ita probavit & confirmavit, ut Augustinum, a quo tunc irridebatur, sustinere non potuerit, sicut ipsemet narrat Sanctus Doctor.

Objicies 3. Glossa in caput, *Solet*, de Consecratione dist. 4. & in caput, *Majores*, de Baptismo, docet esse validum *Baptismi Sacramentum ab eo susceptum qui corde dissentit, modo dicat ore se consentire.*

Resp. Nullius ponderis ac momenti esse glossam hanc, quam Gregorius XIII. expungi iussit.

Objicies 4. Concilium Florentinum tribus duntaxat dixit Sacramenta perfici, nempe materia, forma, & Ministro habente debitam intentionem, si porro suscipientis intentio seu consensus requireretur, non tribus, sed quatuor rebus Sacramenta perfici dixisset.

Resp. Concilium agere tantum de iis, quæ necessaria sunt ex parte Ministri, non vero ex parte suscipientis: quare mirum videri non debet, si de intentione in suscipiente necessaria nihil dixerit; hæc enim nec in omnibus Sacramentis, puta Eucharistia; nec semper, puta in parvulis dum baptizantur, necessaria est. Adde quod in Sacramenta, quæ in usu consistunt, suscipiens quodammodo includitur in materia Sacramenti, quatenus scilicet hæc consistit in passione aliqua, quæ circa suscipientem exercetur; neque enim concipi potest v.g. Baptismus, sine aliquo qui baptizetur.

Instabis 1. Perfectio Sacramenti unice pendet a Ministro: atqui si necessaria foret ad illius integritatem suscipientis intentio, Sacramenti perfectio penderet non tantum a Ministro, sed etiam a suscipiente: ergo &c.

Resp. dist. maj. Perfectio Sacramenti unice pendet a Ministro, tamquam a causa efficiente ministeriali, concedo: tamquam a conditione necessaria, nego. Distinguo min. ad sensum majoris. Intentio quippe seu consensus illius qui Sacramentum percipit, non est causa perficiens; sed conditio duntaxat necessaria, ut verum ac ratum sit Sacramentum.

Instabis 2. Quod in uno essentialiter non pertinet ad substantiam Sacramenti, non potest pertinere in alio: atqui intentio suscipientis in infante non pertinet ad substantiam Baptismi: ergo nec in adulto.

Resp. nego maj. Neque alia hic querenda ratio, quam Christi voluntas, qui sic Baptismum instituit, ut valeat in parvulo sine ipsius proprio consensu, non valeat autem in adulto.

Objicies denique contra secundam Conclusionem: S. Thomas Conclusionem 1. laudatus q. 45. Supplementi art. 4. docet eum, qui exteriorem ablutionem perciperet, nec intenderet recipere Sacramentum, baptizatum non fore: ergo exigit sanctus Doctor in suscipiente intentionem quæ feratur circa ritum Ecclesiæ, quatenus Sacramentum est.

Resp. Per Sacramentum sanctum Doctorem hic intelligere actionem exteriorem Ecclesiæ, quatenus est Ecclesiæ; atque hoc unum exigere ad veritatem Sacramenti, ut qui illud percipit, non ludum aut dolum velit facere, sed generatim velit percipere ritum Ecclesiæ.

ARTICULUS TERTIUS.

De dispositionibus necessariis ad Sacramenta valide, aut licite & cum fructu percipienda.

De valida & licita perceptione sacramenti movetur hic quaestio; utrum
nem-

nempe fides & pietas necessariæ omnino sint, ut sacramentum & valide, & licite, seu cum fructu percipiatur.

P R I M A C O N C L U S I O.

Fides non est dispositio necessaria ad Sacramenta valide percipienda, una excepta Pœnitentia.

Prima pars probatur 1. ex usu & praxi Ecclesiæ, quæ ratum habuit Baptismum quem Hæretici legitimo ritu perceperunt.

II. Ex S. Aug. L. 3. de Baptismo c. 14. *Nec interest, inquit, cum de T. 9 p. 114. F. Sacramenti integritate & sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest: fieri enim potest ut homo integrum habeat Sacramentum, & perversam fidem.*

Altera pars, nempe excipiendum hic esse Sacramentum Pœnitentiæ, probatur: Quia huic Sacramento peculiare istud est, ut idem actus contritionis quo homo disponitur ad effectum Sacramenti, sit quoque pars materialis, vel quasi materialis ipsius Sacramenti: non potest autem integra esse Sacramenti substantia sine valida materia; at contritio, nisi fidem, ac pietatem aliquam includat & præsupponat, nulla plane est.

S E C U N D A C O N C L U S I O.

Ut Sacramentum licite, ac cum fructu percipiatur, necessariæ sunt præviæ ex fide, ac pietate dispositiones.

Probatur ex sancto Augustino mox citato: *Interest plurimum, inquit, ad salutis viam, quali nempe fide imbutus sit qui Sacramentum percipit.*

Concilium Tridentinum sess. 7. can. 6. definit: *Sacramenta novæ Legis continere gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre.* Et can. 7. ait: *eam quantum est ex parte Dei omnibus dari.* Supponit igitur Concilium, esse in potestate hominis oblatam in Sacramentis gratiam non recipere; adeoque nonnullas in ipso prævias requiri ex fide, ac pietate dispositiones, ut aliquem ex Sacramentis spirituales fructus reportare possit.

Dispositiones illas exponit idem Concilium sess. 6. c. 6. *Disponantur autem, inquit, ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt; atque illud in primis, a Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu: & dum peccatores se esse intelligentes, a divina justitiæ timore, quo utiliter concutuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur; fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis justitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam penitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Et: Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Et: Timor Domini expellit peccatum. Et: Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine*

Tom 14.
Conc. p.
777. A.
Ibid. E.

Ibid. p.
758. E.

mine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus Sancti. Et: Eunt ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti; docentes eos servare quaecumque mandavi vobis. Denique: Preparate corda vestra Domino.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Contra primam Conclusionem, Canonem 8. primi Concilii Arelatensis quo statuitur: ut *Afri in Ecclesiam redeuntibus denuo baptizentur, si interrogati non responderint Trinitatem.*

Tom. 1. Et in altero Concilio Arelatensi Can. 27. statuitur: Bonosiacos baptizatos in Trinitate, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate, & manus impositione in Ecclesia recipiendos esse. Supponit igitur utraque hæc Arelatensis Synodus, fidem in suscipiente Baptismum plane necessariam esse, ut ratum & firmum habeatur Sacramentum.

Tom. 1. Resp. Ad primum, sermonem ibi esse non de fide baptizati, sed de forma Baptismi: Interrogent eum Symbolum, ajunt Patres Arelatenses, & si perviderint eum in Patre & Filio & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum Sanctum.

Ad secundum, non statuit Synodus ut Bonosiaci iterum baptizentur, si dum a suis baptizati sunt, fidem S. Trinitatis non sunt professi, sed hoc unum, ut per manuum impositionem in Ecclesiam sinum non admittantur, nisi prius se omnes fidei articulos ex animo credere palam profiteantur.

Quamquam & dici merito potest, Veteres sollicitos fuisse de fide illius qui Baptismum percepisset, ut nempe ex ea velut signo & argumento a posteriori cognoscerent, quæ forma sive ritu baptizati fuissent: si enim interrogati, fidem Trinitatis non respondissent, gravis fuisset ratio suspicandi, eos in nomine Trinitatis, ut oportet, baptizatos non fuisse. Quæ ratione Nicolaus I. respondens ad consulta Bulgarorum cap. 104. vult explorari conditionem baptizantis, an Christianus sit, vel Judæus, vel Paganus, ut inde conjiciatur, quo ritu, legitimo vel non legitimo, collatus fuisset Baptismus.

Tom. 9. Objicies 2. Si Augustinum L. 7. de Baptismo contra Donatistas c. 53. ubi asserit; valere Baptisma receptum sine simulatione, & cum aliqua fide: ergo requirit fidem ut valeat Baptismatis Sacramentum.

Resp. Nomine fidei S. Doctorem hic intelligere intentionem seu voluntatem recipiendi Baptismum, sicut jam antea observavimus ex Epistola S. Doctoris 98. alias 23. ad Bonifacium.

Objicies 3. Optatum Milevitanum L. 5. adversus Parmenianum, ubi docet eandem esse necessitatem fidei ex parte suscipientis, quæ invocationis S. Trinitatis ex parte Ministrum: atqui hæc posterior ita necessaria est, ut sine ipsa nullum sit Baptismatis Sacramentum: ergo & prior. In hoc Sacramento Baptismatis celebrando, ait Optatus, tres esse species constat: prima species est in Trinitate, secunda in credente, tertia in operante duas video necessarias principalem locum Trinitas possidet, sine qua res ipsa non potest geri: hanc sequitur fides credentis. Jam persona operantis vicina est, quæ simili auctoritate esse non potest Trinitas enim semper ipsa est, fides in singulis una est; vim suam semper retinent amba &c.

Resp.

Resp. In mente Optati fidem suscipientis esse quidem necessariam, sicut invocationem Trinitatis, sed diverso necessitatis gradu. Invocatio enim Trinitatis absolute necessaria est, *sine qua*, inquit ille, *res ipsa non potest geri*, quæ proinde principalem locum obtinet: at vero fides in suscipiente necessaria est non ad substantiam Sacramenti, sed ad fructum dumtaxat seu effectum ipsius percipiendum. Loqui vero Optatum de fructu seu gratia Sacramenti, ostendunt hæc ipsius verba: *Quis fidelium nesciat, singulare Baptisma, virtutum esse vitam, criminum mortem, naturam immortalitatem, celestis regni comparationem, innocentiae portum, peccatorum, ut tu dixisti, naufragium. Has res unicuique, non ejusdem rei operarius* (idest Minister) *sed credentis fides, & Trinitas præstat.*

Pag. 80.
nu. 1.

Objicies 4. Sanctus Ambrosius Lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 3. ubi sic loquitur: *Plenum est Baptismatis Sacramentum, si Patrem & Filium, Spiritumque fatearis. Si unum neques, totum subrues. Et quemadmodum si unum in sermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum Sanctum; fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum Sanctum abneques, plenum est fidei Sacramentum. Ita etiam quamvis & Patrem & Filium & Spiritum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus Sancti minuas potestatem, vacuum est omne mysterium.* Ergo, judice S. Ambrosio, fides suscipientis necessaria est ad veritatem Sacramenti.

T. 2. p.
608. D.

Resp. nego conf. Hæc est S. Doctoris mens atque sententia, nempe Sacramentum quoad effectum, seu gratiam, nullum esse, quando sine fide, aliisque præviis dispositionibus necessariis percipitur: neque vero alium sensum exprimunt verba ista: *vacuum est omne mysterium.* Quippe cum res aliqua effectum, ad quem destinata est, non asequitur, nulla & vacua solet appellari; Sacramentum autem institutum a Deo est, ut spiritalem nobis conferat gratiam: cum igitur hoc suo fine vitio suscipientis defraudatur, vacuum dicitur & inane Sacramentum.

QUÆSTIO ULTIMA

De ceremoniis Sacramentorum.

DE ceremoniis seu ritibus Sacramentorum in genere dumtaxat hic agemus, de singulis pro re nata, ubi de unoquoque Sacramento, dicturi.

Nomen, definitio, ac partitio ceremoniarum.

Nomen.

Cæremoniæ, aut carimonie, inquit Isidorus Lib. 6. Etymologiarum cap. 19. apud Latinos dicuntur *sacra omnia quæ apud Græcos Orgia vocantur.* Proprie autem visum est doctores a carendo appellari cæremonias, quæ si cæremonias; eo quod quædam cæremoniæ in abstinendo & carendo positæ sunt, qualis erat apud Judæos carere usu carnis suillæ, & omnia fere vota Nazaræorum, & aliorum, qui vini & aliarum multarum rerum usu, ex voto carebant.

Ed. Par.
1605. p.
8. c. 1. A.

Definitio.

Cæremonia recte definitur vel describitur: Actus externus Religionis, qui ad honorem Dei, ornatum, & pompam cultus divini, Sacramentorum dignitatem, ac reverentiam, & ad hominum utilitatem refertur.

Tom. 3. p. 89. F. Cæremonia, inquit Bellarminus L. 2. de Sacramentis in genere, Controversia 6. cap. 29. non aliunde habet laudem, nisi quia fit ad Dei honorem. Religio enim, pergit, quæ nobilissima est moralium virtutum, tres habet actus, ut quævis alia virtus. Primo, actum internum elicitum, qui est velle Deo debitum honorem, & cultum dare. Secundo, actum externum interno respondentem, qui est qualibet externa actio, quæ non aliunde est bona & laudabilis, nisi quia fit ad Deum colendum, ut sacrificium, genuflexio, & similia. Tercio, actum imperatum, idest actum cujuscvis virtutis, qui a Religione ordinetur ad Dei honorem. Hoc modo jejunia, eleemosinæ, & alia id genus dici possunt actus Religionis quando fiunt ad colendum Deum, licet aliquando sint etiam actus aliarum virtutum. De hoc tertio actu dixit sanctus Jacobus cap. 1. Religionem esse visitare pupillos, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo; & sanctus Augustinus Enchiridii cap. 3. dixit, Deum coli fide, spe, & charitate. Ex his tribus actibus, primus nullo modo est cæremonia; tertius non est etiam cæremonia, nisi quatenus imperatur a Religione: secundus est proprie & simpliciter cæremonia, & de eo tractamus hoc loco. Hactenus Bellarminus.

Partitio cæremoniarum.

Omnes generatim Sacramentorum cæremoniæ vel præcedunt, vel comitantur, vel subsequuntur administrationem Sacramentorum, unaquæque vero suam laudem habet & utilitatem. Quæ præcedunt, ad gratiam præparant; quæ comitantur, eam clarius exprimunt, ac quasi oculis subjiciunt; quæ subsequuntur, in ea jam percepta hominem firmitus confirmant. Communi, ac trito vocabulo cæremoniæ Sacramentorum appellantur Sacramentalia, quia pertinent ad ritum seu modum administrandi Sacramenta.

Ibid. p. 90. A. Bellarminus loco mox citato paullo explicatius varias cæremoniarum partitiones evolvit. Quinque refert.

Prima partitio sumitur a fine seu effectu. Quædam enim instituuntur ad justificandum, ut Sacramenta. . . . Quædam ad alios quosdam effectus spirituales, ut ad dæmones coercendos, ut exorcismi, aqua benedicta &c. quædam ad solum ornatum & significationem, ut vestis alba Neophytorum, lumina cereorum &c.

Secunda partitio sumitur a causa efficiente, idest, ab institutore. Quædam enim sunt ab ipsa natura quodammodo institutæ, quæ dici possunt naturales: quale est respicere in cælum, tollere manus, flectere genua, tundere pectus, cum Deum oramus: ista enim natura ipsa docet, unde etiam communes sunt & Gentilibus, & quibuscumque Sæctis. Quædam sunt a Deo institutæ, ut multæ in Testamento veteri, & Sacramenta quædam in novo; atque hæc divinæ cæremoniæ appellantur. Quædam denique sunt ab Apostolis, vel eorum successoribus institutæ, quæ dicuntur Ecclesiasticæ . . .

Ter.

Tertia partitio sumitur a causa formali. Quædam enim cæremoniæ sunt immediate cultus Dei, ut sacrificium, oratio, adoratio. Quædam disponunt ad colendum Deum, ut jejunia, celibatus, vitæ asperitas &c. Quædam sunt instrumenta divini cultus, ut templa, aræ, calices.

Quarta partitio a causa materiali, seu ab objecto materiali. Quædam enim cæremoniæ versantur circa personas; ut exorcismi, insufflatio, asperio cineris &c. Quædam circa tempus, ut dies festi, Vigiliæ: Quadragesima Quædam circa modum, ut quod Latine Sacramenta ministrantur. Quædam denique circa res ipsas, ut benedictiones aquæ, olei, vestium, palmarum &c.

Quinta denique partitio sumitur ab accidentibus, ut quod aliæ sint universales, aliæ particulares, ut jejunium Sabbati temporibus S. Augustini servabatur Romæ, non Mediolani; & contra lotio pedum post Baptisma, servabatur Mediolani, non Romæ. Item aliæ temporales, ut abstinencia a sanguine & suffocato. Act. 15. Aliæ perpetuæ, ut ritus Sacramentorum; denique aliæ in præcepto, aliæ libere, de quibus vide S. Augustinum Epistola 118. Ita Bellarminus.

Cæremoniarum reſtitutio & æquitas.

Novatores Lutherani & Calvinistæ multis calumniis, ac mendaciis Catholicæ Ecclesiæ cæremonias proſcindunt, ac deformant, quibus sepositis, vix ulla inter nos superest controversia. Ut igitur ea mendacia, & calumnias statim diluamus, & occupemus, fatemur

I. Cæremonias Ecclesiasticas præcipuum non esse cultum, qui Deo impendi debet.

II. Ab iis non pendere essentiam, & efficaciam Sacramentorum.

III. Eas vim non habere iustificandi, sicut habent Sacramenta.

IV. Minime probari a nobis ritus, si qui forent, qui cum verbo Dei propugnarent.

V. Eos plus æquo multiplicari non debere, ne forte sua multitudine obruant quodammodo Religionem cui servire debent. *Ut enim agricola, ibid. G.* belle ait Bellarminus loco citato c. 30. cupiunt in vitibus præter uvas etiam pampinos, quibus ornentur, & adjuventur uvæ; sed si nimium pampini crescant, & impediunt potius quam juvent, eos reſecant; ita faciendum esse in huiusmodi ritibus docet S. Augustinus Epist. 119. nunc 55.

Neque dicas illum cæremoniarum apparatus contrarium videri simplicitati, & veritati divini cultus. Venit tempus & nunc est, ait Christus Jo:4. v. 23. quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Ab illa autem adoratione in spiritu, & veritate avocant tot externæ ac corporales cæremoniæ, quibus gravatur, & quasi suffocatur cultus interior ac spiritalis.

Non est, inquam, quod id cum Novatoribus opponas; mox enim patebit, valere plurimum illam cæremoniarum pompam, & apparatus, ut mens ad cælestia erigatur. Adoratio igitur Dei in spiritu, & veritate, de qua Jo:4. non cæremoniis nostris opponitur, sed cultui tum Judaico, qui totus corporalis erat, & externus, ac in umbris, & figuris positus; tum Samaritano, qui falsitati, & errori admixtus erat. Unde paullo ante Dominus dixerat: Neque in monte hoc, idest Garizim, ubi Samaritani adorabant, neque in Ierosolymis adorabitis Patrem. Ac si diceret: Non coletis Deum deinceps cultu Samaritanorum falso, neque cultu Judaico, præcipue corporali, sed cultu Christiano, qui erit in spiritu, & veritate, idest,

purus

purus ab omni errore, ac spiritualis in solo exteriori caeremoniarum cortice non inhærens.

Rectas esse ac laudabiles caeremonias quibus utitur Ecclesia, earum necessitas, & utilitas demonstrant.

Caeremoniarum necessitas, & utilitas.

Tom. 14. Conc. p. 854. B. Quæ sint commoda, & utilitates caeremoniarum exponit Conc. Trid. Sess. 22. de Sacrificio Missæ c. 5. his verbis: *Cum natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero clariore in Missa pronuntiarentur, instituit. Caeremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ex Apostolica disciplina, & traditione, quo & majestas tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis, & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc Sacrificio latent, contemplationem excitarentur.*

Trident. Conc. succinit Catechismus Romanus jussu ejusdem Concilii adornatus, part. 2. n. 16. *His, inquit, accedunt caeremonie, quæ tametsi prætermitti sine peccato non possunt, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat: tamen, si quando omittantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de vera Sacramenti ratione imminui credendum est. Ac merito quidem a primis usque Ecclesiæ temporibus illud semper servatum est, ut Sacramenta sollemnibus quibusdam caeremoniis ministrarentur. Primum enim maxime decuit, sacris mysteriis eum Religionis cultum tribuere, ut sancta sancti tractare videremur. Præterea, quæ Sacramento efficiuntur, caeremoniæ ipsæ magis declarant, ac veluti ante oculos ponunt, & earum rerum sanctitatem in animos fidelium altius imprimunt. Deinde vero mentes illorum, qui eas intuentur, & diligenter observant, ad sublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis, & charitatem excitant: quo major cura & diligentia adhibenda erit, ut fideles vim caeremoniarum quibus singula Sacramenta consciuntur, cognitam & perspectam habeant.*

Ex istis tum Concilii, tum Catechismi verbis manifestum est, multum esse caeremoniarum fructum, easque potissimum valere.

I. Ad majestatem & reverentiam mysteriis nostræ Religionis conciliandam. Externo enim illo apparatu, ornatu & pompa Ecclesiasticorum rituum, ad cultum, venerationem, & obsequium exhibendum homines longe proniores fiunt, quod divina majestas iode magis eorum oculis splendeat.

II. Ad pietatem Fidelium promovendam, ac excitandam, nutriendam eorum fidem, notitiam mysteriorum oculis veluti subjiiciendam; denique ad excitandum in corde tenerum quemdam Religionis & amoris Dei affectum. Ita quippe homo factus est, ut per externa & sensibilia signa ad spiritualia erigatur. Tam enim a capto nostro semota sunt fidei mysteria, ut nisi indumentis quibusdam veluti circumvestita ob oculos ponantur, mentis attentionem facile fugiant. *Ad ipsum ignem amoris nutriendum & flandum quodammodo, ait S. Aug. Epistola 55. alias*

T. 2. p. 119. cap. 11. quo tamquam pondere sursum vel introrsum referamur ad re-
136. A. quem, ista omnia pertinent, quæ nobis figurate insinuantur: plus enim movent

& accendunt amorem, quam si nuda sine ullis Sacramentorum similitudinibus ponerentur. Cujus rei causam difficile est dicere. Sed tamen ita se habet, ut aliquid per allegoricam significationem intimatum plus moveat, plus delectet, plus honoretur, quam si verbis propriis diceretur apertissime: Credo quod animæ motus quamdiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigrius inflammatur: si vero feratur ad similitudines corporales, & inde referatur ad spiritualia, quæ illis similitudinibus figurantur, ipso quasi transitu vegetatur, & tamquam in facula ignis agitatus accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad quietem. Hæc S. Augustinus.

Describit idem S. Doctor Lib. 9. Confessionum c. 6. & 7. quos pietatis sensus in se excitari expertus fuerit ex hymnis & canticis Ecclesiæ. Quantum steti, ait, in hymnis & canticis tuis (apostrophe est ad Deum) suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ in-
T. 1. p. 162. 2.
 fluebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & exastuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. Non longe cæperat Mediolanensis Ecclesiæ genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Justina Valentiniæ Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium prosequeretur hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesiâ, mori parata cum Episcopo suo, servo tuo. Ibi mater, ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi a calore spiritus tui, excitabamur tamen civitate attonita atque turbata. Tunc hymni & psalmi, ut canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tadio contabesceret, institutum est; & ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac pene omnibus gregibus tuis, & per cetera Orbis imitantibus.

Origo
catus in
Ecclesiâ
Medio-
lanensi.

Quin & externos orantium gestus, ac corporis conformationem aliquid ad pietatem prodesse docet idem S. Augustinus Lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 5. num. 7. Nam, inquit, & orantes de membris sui corporis faciunt quod supplicantibus congruit, cum genua figunt, cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt, quamvis eorum invisibilis voluntas & cordis intentio Deo nota sit, nec ille indigeat his indiciiis, ut humanus ei pandatur animus: sed hinc magis se ipsum excitat homo ad orandum gemendumque humiliter atque ferventius. Et nescio quomodo, cum hi motus corporis fieri nisi motu animi præcedente non possint, eisdem rursus exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hos cordis affectus, qui ut fierent ista præcessit, quia facta sunt, crescit. Ante S. August. jam observaverat Tertullianus, etiam in gestibus, ac conformatione corporis Christianos mysteria fidei suæ ab initio expressisse. Nos, inquit, manus non tantum attollimus, sed etiam expandimus divina passione modulantes.

Externi
etiam o-
rantiuge-
stus &c.
aliquid
utilita-
tis ha-
bent.

T. 6. p.
520. A. B.

III. Utiles sunt cæremoniæ tum ad exponenda, tum ad defendenda fidei nostræ mysteria; quæ enim obscurius in Sacramentis, apertius per ritus, ac cæremonias adjunctas manifestantur. Unde S. Aug. Lib. 1. de peccat. mer. & rem. cap. 34. & Lib. 10. in Julianum cap. 2. ex exorcismis, qui Baptismum antecedunt, invicte demonstrabat esse in parvulis originale peccatum.

IV. Ad conservationem Religionis, divini cultus majestatem, & ad distin-

distinctionem Catholicorum ab Hæreticis. Namque 1. Religio per actus externos conservatur: id vero maxime præstant cæremonia, ne illa vilescat & contemnetur, sicque paulatim pereat; sed potius efficiunt ut continuo usui trita vigeat & magis in dies efflorescat. 2. Cæremoniæ non immerito dici possunt ad partem cultus divini pertinere: Homo scilicet qui anima & corpore constat, Deum colere & honorare tenetur tum internis animi, tum externis corporis actionibus. 3. denique, per cæremonias distinguimur ab Hæreticis: illi etenim nonnulla quidem nobiscum communia retinent Sacramenta, sed in ritu, ac modo ea sollemniter administrandi multum a nobis dissident. Quod si nonnulli ex nostris nostrarum cæremoniarum apparatu abutuntur, quasi Religionis summam in illis collocando, eos improbamus; at vitium illud hominis est abutentis, non rei qua abutitur.

Nec vim ullam habet quod opponunt Novatores, ritus nostros fere omnes a Judæis acceptos esse, quos etiam Pagani suos sacrilega imitatione fecerunt. Quid tum? An non recti & laudabiles erant ritus Judæorum, quos Deus ipse instituerat? An non licuit Ecclesiæ, ut facilius ad unitatem fidei Judæos & Gentiles adduceret, nonnullos eorum ritus retinere, omni sublata specie superstitionis, eos consecrando, ac sanctificando? Hac certe prudenti cæconomia usi fuere Apostoli in Concilio Jerusalemitano, cum primis Christianis legem ad tempus impoferunt abstinendi a sanguine & suffocato, a quibus abhorrebant Judæi, qui tam cito ad oppositam disciplinam transferri non potuissent.

Nec te moveat, quod tam simplici cultu Ecclesia primis sæculis divina mysteria celebraret. Metu enim persecutionum in cryptis, ac locis subterraneis absconditi Fideles, sine ullo fere apparatu Sacra peragere cogebantur: at reddita pace, cum favente Constantino paullo respiravit, mirum quo magnifico sumptu & erecta templa & qua pompa, ac superbo rituum apparatu divina Officia fuerint celebrata. Lege Eusebium in vita Constantini.

Est ne aliquarum cæremoniarum quidam spiritualis effectus?

Ita certe: maxime vero signi Crucis, quod in omnibus Sacramentis perficiendis adhiberi docet S. Augustinus Tractat. 118. in Joann. Cujus vim & efficaciam plurimum extollunt SS. Patres.

Observandum autem cum Bellarmino de Sacramentis in genere Lib. 2.

T. 3. P. c. 31. tribus modis operari signum Crucis in demonibus terrendis. Primo, ex apprehensione ipsorum demonum; secundo, ex devotione hominis; tertio, idque potissimum, ex instituto Dei, atque adeo, ut nonnullis placet, ex opere operato. Ac primum, dubium esse non potest, quin demon cum signum Crucis fieri videt, recordetur se Christi cruce devictum, ac proinde horreat illud signum sue calamitatis, & fugiat. . . . Deinde vim habet hoc signum ex pietate & devotione hominis se signantis, eo modo quo vim habet oratio vocalis. Est enim signum Crucis quedam invocatio meritorum Christi crucifixi signo expressa: loquimur enim corde, & nutibus. Tertio ex instituto Dei valet aliquando signum crucis ad demones fugandos. Dico, aliquando: neque enim hunc effectum semper, necessario, ac infallibiter annexum habet, sed cum vult Deus, ac providentiæ suæ decretis consentaneum est. Quapropter non eodem modo, quo Sacramenta, efficax est ex opere operato,

Hæ.

Habet-ne Ecclesia potestatem instituendi cæremonias?

Observandum cum Bellarmino L. 2. de Sacramentis cap. 31. cæremonias, quæ ab Ecclesia instituuntur, tribus modis utiles esse posse 1. *ibid. F.* Ad ornandum, & representandum aliquod mysterium Religionis, & eo modo juvando rudiores. 2. ad morbos curandos & demones pellendos, & peccata venialia purganda, & alia id genus, idque per modum impetrationis, ut cum Ecclesia benedicit candelas, aquam, palmas, agros &c. Ista enim valent ad effectus illos, ad quos instituuntur ex vi orationum Ecclesiæ. 3. ad effectus aliquos producendos per applicationem meritum Christi, atque ita quasi ex opere operato: qui certe modus cæremoniis convenire non videtur; siquidem effectus illos, ut jam dictum est, semper, necessario, ac infallibiliter non operantur.

Atque his præsuppositis, certum est Ecclesiam habere potestatem instituendi cæremonias.

I. Quia potestatem a Deo accepit promovendi exteriorem Dei cultum, ornandi Sacramenta, instruendi Fideles, & ad pietatem eos informandi: atqui ad hæc omnia conferunt plurimum cæremoniæ, ut patet ex ante dictis.

II. Minorem potestatem haud dubie non habet Ecclesia Christi, quam vetus Judæorum Synagoga: at ista poterat novos ritus, cæremonias, festivitates instituere. Esther 9. Synagoga, auctore Mardocheo, addidit novum festum diem sollemnem omnibus celebrandum, quem Deus in Lege non instituerat. Idem factum est tempore Judith, sic enim legimus cap. ultimo: *Dies autem victoriæ hujus festivitatis ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur a Judæis ex illo tempore usque in præsentem diem.* Genes. 28. Jacob novam cæremoniam excogitavit: erexit enim lapidem in titulum fundens oleum desuper, & vocavit nomen loci illius *Bethel*, in memoriam visionis quam in eo loco habuerat.

III. Ipsimet Apostoli Act. 15. in Concilio congregati novam induxerunt disciplinam, nempe ut Gentiles ad fidem conversi abstinere a sanguine & suffocato, quod certe nusquam Deus jussit, nisi Judæis. Quin & S. Paulus, interprete S. Augustino Epistola 54. alias 118. potestatem hanc determinandi ea quæ ad decentem Sacramentorum administrationem pertinent, assignavit 1. Cor. 11. v. 34. his verbis: *cetera cum venero disponam*: quæ S. Doctor de Eucharistia ante omnem cibum percipienda interpretatur. *Salvator*, inquit, *ideo non præcepit quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum.* T. 2. p. 127. A. B.

IV. Denique, Ecclesia hanc sibi inesse potestatem & declaravit, & factis demonstravit. Concilium Trident. sess. 21. cap. 2. declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ sucipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret. To. 14. Conc. p. 846. D.

Quam potestatem verbo declaravit Ecclesia sibi competere, eandem quolibet tempore exercuit, ut videre est in antiquis Scriptorum Ecclesiasticorum monumentis, Justino, Tertulliano, Cyrillo Jerosolymitano, Augustino, & aliis. Unum hic sufficiat Tertulliani testimonium ex L. de

P. 102. A

Corona cap. 3. ubi necessitatem traditionis vindicat, exemplo rerum multarum, quas Ecclesia sui temporis observabat, et si scriptæ non essent. Ut a Baptismate ingrediar, inquit, aquam adiuri, ibidem, sed & aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renunciare diabolo, & pompæ, & angelis ejus. Dehinc ter mergitamur, amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit: Inde suscepti, lactis & mellis concordiam prægustamus, exque ea die, lavacro quotidiano per totam hebdomadam abstinemus: Eucharistiæ Sacramentum, & in tempore viæ, & omnibus mandatum a Domino, etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quam præsentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitii annua die facimus. Die dominico jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate a die Paschæ in Pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad calciatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem exposules Scripturarum, nullam invenies. Traditio tibi prætenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.

Tertullianus varios ibi recenset ritus quos sui temporis Ecclesia usurpabat, inter quos jam nonnulli sunt obsoleti, alii vero etiamnum vigent & observantur. Quis porro nisi hæretico afflatus spiritu dixerit, Ecclesiam, aut non accepisse a Christo potestatem ritus hujusmodi usurpandi; aut eos posse aliquando usurpare, qui mundi & satanæ vanam ac superstitiosam pompam sapiant, sicque vergant in ruinam & perniciem Fidelium? An non sic impetitur Ecclesiæ sanctitas & inerrantia, quæ vel ignorasset, vel prætergressa fuisset potestatis sibi a Christo concessæ limites; vel ea potestate in ruinam & perniciem Fidelium abusa fuisset?

Necessitas observandi caeremonias ab Ecclesia præscriptas.

Tom. 14.

Conc. p. 777. E. Decretum est Conc. Trid. sess. 7. can. 13. Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholice ritus in sollemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem omitti posse, anathema sit.

Et sess. 22. Can. 7. Si quis dixerit, caeremonias, vestes, & externa signa quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit.

Ibid. p.

856. A.

Ratio est I. Quia Ecclesiæ in omnibus semper obsequendum est, cui Christus potestatem fecit ritus ac caeremonias instituendi. Non est enim potestas nisi a Deo, ait Apostolus Rom. 13. v. 1. & sequ. Quæ autem a Deo sunt, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Et vers. 5. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Et ad Hebr. 13. v. 17. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

Neceffe porro est eas Sacramentorum caeremonias rite observare, non tantum cum ex earum omissione scandalum sequi posset, sed etiam eo seposito scandalo: quia nempe sic jubet Ecclesia, cujus leges conscientiam ligant,

gant, etiam cum sine scandalo & offensione proximi violari possunt. T. 2. p. Siquidem, iudice S. Augustino Epist. 54. alias 118. insolentissima insania 126. C. est, disputare an faciendum sit, quod tota per Orbem frequentat Ecclesia.

II. Quia ordo & uniformitas servari debet in Ecclesiastico ministerio; ac necesse foret suis nervis totam dissolvi, deformari ac dissipari Ecclesiae disciplinam, si privato cuilibet Pastori liberum foret aut antiquatos ritus renovare, aut novos invenire. Quanta foret Reipublicae Christianae confusio, si quis v. gr. omnes antiquos Poenitentiae publicae vel Cathecumenatus gradus in usum revocare jam vellet; aut infantibus Eucharistiam porrigere, aut eam adultis sub duplici specie, vel etiam ipsis in manus domum asportandam praebere? Quisque igitur sedulo eos ritus servare debet, quos observat Ecclesia in qua vivit. Neque enim, ait S. Aug. loco mox citato, disciplina ulla est in his melior gravi prudentique Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere videbit Ecclesiam ad quam forte devenerit Ipsa quippe mutatio consuetudinis, ait ibidem, etiam quae adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quae utilis non est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est. Ibidem.
124. D.
Ibid. p.
126. D.

A D D I T I O.

(*)

Diversitas caeremoniarum praesertim in Oriente, & Occidente.

Ecclēsia Romana veterum rituum retinentissima semper fuit, non sic aliae Ecclesiae. Disquendum igitur, quenam Ecclesiae a Romanis moribus longius recedant, aut non per omnia ritum ejus sequantur: tum & quibus principiis, quibusque ex causis varia illa disciplina per Ecclesias exordium traxerit, aut invaluerit? Primum, quod attinet, satis nunc fuerit generatim edixisse, Orientalem Ecclesiam maxime distitis a Romanorum moribus vivere, caeremoniis, praeceptisque gubernari; id quod, productis per decursum operis exemplis pluribus, planum fiet. Ceterum neque Oriens, quam late diffunditur, sibi ipsi in totum constat; neque etiam Occidens. Occidentem, praeter ritus Romanae Ecclesiae ingressi quoque fuerant Mozarabici, Gallicani demum, & Ambrosiani; ut nihil dicam de Ordinis Praedicatorum, Carmelitarum, & Carthusiensium variantibus caeremoniis. In Oriente alia aguntur disciplina Graeci, atque sub horum nomine adfata gentes Illyriae, & Georgiani Ponti accolae; alia rursus Armenii, nec in paucis ab atrisque, atque etiam a se mutuo discedunt Syri, & Copti: quae tamen Orientalium invicem, sive a Romanis in ritu ac disciplina discessio non nova, aut cum Schismate primum nata, ex vulgi iudicio aestimari debet; sed aut Apostolis, aut certe horum successoribus deputanda est, quemadmodum & illa Occidentalium.

Et Ecclesias quidem ipsas, quae a Romana ritu variant, existimasse jam olim institutionem perinde suam, atque Romanam ab Apostolis descendere, liquet ex illo Hieronymi effato. Epist. 28. Unaquaeque provincia abundet in sensu suo, & praecepta Majorum leges Apostolicas esse arbitretur. Sed Innocentius I. de plerisque, qui a Romanis vestigiis recesserunt, contrarium nobis testatur, atque discrimen prope omne, in consequentes Sacerdotes conjicit in Epist. ad Decentium Eugubinum Episc. Si instituta Ecclesiastica, ut

sunt ab Apostolis tradita, integra vellent servare Domini Sacerdotes; nulla diversitas, nulla varietas, in ipsis Ordinibus, & Consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel Ecclesiis aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis, aut Apostolicis viris contrarietatem inductam. Et quia procul dubio exploratum habuit, Hispaniam gloriari Jacobo, Mediolani provinciam, nescio qua traditione Majorum, Barnabam sibi vindicare, atque in hos duces, & Magistros variantes illos Ecclesiarum suarum ritus conferre; ad horum fortasse refellendam sententiam sic Epistolam prosequitur. Quis enim nesciat, aut non advertat, id quod a Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci, aut introduci aliquid, quod aut auctoritatem non habeat, aut aliunde videatur accipere exemplum? præsertim cum sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispaniam, Africam, atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerunt Sacerdotes. Aut legant, si in iis Provinciis alius Apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Quod si non legunt quia nusquam invenitur, oportet eos hoc sequi, quod Romana Ecclesia custodit, a qua eos principium accepisse non est dubium; ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Quod argumentum Innocentii, si quem locus pondusque obtineat, jam non occidens modo universus, sed & plurima nobilissimaque sui parte Oriens a principio unum cum Ecclesia Romana ritum coluisse dicendus esset; quem enim fugit, eundem Apostolorum Coriphæum, priusquam Romam in sedem deliqueret, Antiochenam informasse Ecclesiam; tum & per Marcum discipulum Alexandrinam instituisse, atque ita omnem orbem Christianum, qui tunc præcipuis illis tribus & matricibus Ecclesiis continebatur, in suos ritus adduxisse.

Verum ea Innocentii ratiocinatio non adeo firma est, ut non planissime cum eadem componantur Ecclesiarum differentes ritus ac cæremoniæ in ipsis initiis; quæ enim aliis Apostolis, aut diversis eorum successoribus, eadem causæ uni etiam Petro esse poterant, ut Ecclesias Occidentis & Orientis ad differentem disciplinam accommodaret, nec vellet unis esse ritibus adstrictas omnes. Nam præter infigne decus, quod in tanta variatione refulget, primum, ut differentes ritus inducerent, impulisse Apostolos potuit, quod apprime tenerent, nullam in his a Christo scriptam legem esse, ut enim Ernulfus Rossensis Episcopus Epist. 2. in illa Christi: Hoc facite in mei memoriam; observat Tom. 2. Spicilegii. Non ait: hoc modo facite. Deinde, quod divisus inter Apostolos ad prædicationem regionibus, prorsus & proclive fuit, ut præter certa quædam graviora, in quæ conventum fuerat, minora cetera ad mores, indolem gentium, & consuetudines, quibus eæ ante fidem susceptam vivebant quam varie, ritus quoque Sacrorum temperandos accommodandosque ducerent. Libera vero hæc facultas cum ab Apostolis ad successores quoque derivata esset, id in fundatione sequioris ævi Ecclesiarum decrevisse existimandi sunt, quod loco, tempori, aut ingenio hominum accommodatius, aut ad pietatem alendam

Hippotionius visum fuit; hinc factum, ut Ecclesiæ tam sibi varios ac discrepantes ritus adjunxerint, quam sunt varia hominum ingenia, temporum vices, locorum, ac rerum adjuncta: atque procedente ætate rerumque circumstantiis in pejus aut melius conversis, novam faciem ritus quoque identidem induerint: hinc denique evenit, ut non modo per Regiones magnis spatiorum intervallis disjunctas; per Nationes moribus ac indole differentes, sed in gente eadem, inter concives eodem murorum ambitu conclusos, imo sub eodem tecto degentes, variae interdum observationes extiterint. Luculentus hujus rei testis nobis est Gregor. Protosyncellus adversus Marcum Ephefum ita scribens, in ritibus Ecclesiasticis consuetudo est varia: nam Constantinopoli major Ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur; alio vero majora Monasteria; alio minora ad quietem accomodata; denique alio Sacerdotum sæcularium Ecclesiæ. Quin Tabennesiota in uno eodemque cœnobio varios jejunandi, psallendique modos habebant, aliis per bidduum jejunantibus, aliis per hebdomadam, & his quidem ad vesperam, illis vero de media nocte Hymnos cantantibus: quod fiebat etiam in Monasterio Accemetarum. Hac vero qualicumque rituum discordia nihil in Ecclesiarum pace & tranquillitate ex veterum Patrum sententia turbatum esse, nihil de Pastorum mutua charitate decessisse, nec unitati fidei quidquam fuisse detractum olim, multos testes habeo. Ex his primum appello Irenæum in Epist. ad Victorem P. apud Eusebium Hist. Eccl. lib. 5. cap. 24. de quadagesimali jejunio: ibi explicata vetusta quæ in ejus observatione fuit differentia, sic in rem nostram concludit: Atque nihilominus, cum isti inter se pacem tranquillam retinuerunt, tum nos etiam inter nos retinemus: sicque varia, ac discrepans jejunii ratio concordiam fidei plurimum commendat. Firmilianus quoque Cæs. Episc. Epist. ad Cyprianum sic scribit: circa multa Divinæ rei Sacramenta, sunt apud illos, (Romanos) aliquæ diversitates, nec observantur illic, quæ Hierosolymis observantur. . . . Multa pro Auctorum varietate variantur; neque tamen propter hoc ab Ecclesiæ pace & unitate discesum est. Certe & Sozomenus lib. 7. cap. 19. & Socrates lib. 5. cap. 21. & Nicephorus & Callistus lib. 12. cap. 33. & sequenti; libenter agnoscunt, ejusdem cultores fidei sæpe consuetudinum observatione inter se discrepasse, neque easdem semper traditiones coluisse. Quod probe assecuti Græci aque ac Latini Patres, cum intentissima acie ad tuendam dogmatum Concordiam excubarent, minorem sollicitudinem de rituum inæqualitate animo prætulerunt. Catholicus Armenius apud Theorianum in Legatione: Non magnopere, inquit, sollicitus fuero de festis, aliisque consuetudinibus Ecclesiæ, modo in fidei Sententiis conveniamus. Et infra de locis Pœnitentium agens, ait: Nunquam animum isti Canoni hætenus adverti; tuæ quidem orationi plurimum momenti adfert; sed de his esse solliciti non debemus, modo circa fidem, ut dixi, consenserimus. Imo Augustinus, ambigenti sibi aliquando de variis Ecclesiarum observationibus, narrat Epist. 118. edixisse Ambrosium: Ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi. Ipse vero Augustinus Epist. 86. admonet mores quidem proprios custodiendos, at ex diverso aliorum improbandos non esse: In his rebus, inquit, de quibus nihil certi statuit divina Scriptura, mos populi Dei, vel instituta Majorum pro lege tenenda sunt: de quibus, si disceptare vo-

luerimus, & aliorum consuetudine alios improbare, orietur interminata luctatio. Hæ nempe sunt in sacris ritibus pacis Regulae, tueri proprios, non aspernari extraneos: quam legem utramque etiam Hieronymus Epist. 28. ad Lucinium complexus videtur dicens: Illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiunt, ita observandas, ut a Majoribus traditæ sunt: nec aliorum consuetudinem, aliorum contrario more subverti.

Atque si ab hac gemina pacis, & charitatis regula Ecclesiarum privati Antistites, nullo unquam tempore animum deflexissent, in tanta etiam, quanta ab initio statim fuit, rituum varietate, multa animorum dissidia caveri poterant, nec tam assidua Christianos comississent odia, neque Ecclesiam tam frequens divulsisset schisma, concussissent scandala, nihil etiam reprehensione dignum, aut a fide abhorrens in Ecclesiasticis ritus irrepsisset. Verum cum licentiosius, quam par fuit, privati Præsules ad miscendos novandosque ritus prouunt, Majorum traditiones, suæ privatæ Religioni, aut etiam arrogatæ libertati posthabent, & ceremonias ut ἀδικοῦσιν prorsus liberrimæque observationis tractant, gravissimis per vices motibus successa est Ecclesia. Et ut negligam litem, quæ in suis initiis vexavit Ecclesiam, ob legalium ceremoniarum hinc observantiam, inde neglectum, quam sapiens Apostolorum æconomia Act. 15. composuit: neminem latet, quid barbarum de die agendi paschatis, Asiatici; quid Africani de Hæreticorum baptismo repetendo excitaverint; ex hac nempe lite ad extremum Donatistarum, ex illa vero, τῶν τεσσάρων οὐκ ἀδεῶς τῶν profligatæ Hæreses emerferunt. Sic quoque, cum nimis licentiæ in ritibus indulgent Ebionæi, & Pascha azymo solo, & mera aqua absolvunt; cum Marcion triplex suis Lavacrum permittit; Montanus alteras nuptias repudiat; Armenii aquam sacro calici non admiscent; alii aliter ritus sacros a Majoribus prope derivatos pro libidine mutilant, confundunt, aut subvertunt, ad Hæreticorum nomen evasere.

Altera via Græci se Ecclesiamque in laqueum conjecere; cum Ritus Romanorum & Occidentalium omnes, quosquos in sacris suis non cernebant, seu novos, profanos, aut legem redolentes execrari cœperunt, docti ex suis omnia institutis ac moribus æstimare, aut condemnare. Semen huic malæ segeti posuit famigerata in Trullo Synodus πρεδερν dicta, ex male intellectis Canonibus vulgo Apostolicis, ad castissimam Romanæ Ecclesiæ de cœlibatu Cleri, & Sabbati jejunio disciplinam reprehendendam audacissime progressa. His deinceps conflato schismate Photius, Cerularius, & alii, ut sit progressu temporis, addidere non pauca, quibus ritus a Sacra Romana sugillarunt: corruptionem Nicetas Seidus a Vandalis inventam scribit; Doxapatrius ad Gothos & Barbaros urbem ingressos refert, homines in rebus Ecclesiarum, Historiis, atque Patrum monumentis, si superis placet, eruditi. Non est cur velim, aut diffuere debeam, esse quoque in Romana Ecclesia nonnulla commutata, aut intermissa; descendimus, ita rebus poscentibus, a ceremoniis aliquibus. An vero Græcia, ipsaque adeo Constantino-polis eandem semper faciem tenuit? Tot tantæque sunt, in quibus a primis Ecclesiæ moribus discessio ab illis facta est, ut si præsentis instituti esset, neque me exscribere cuncta pigeret, paginas bene multas conflare possem: paucula ex multis, quæ in ritibus Sacramentorum novarunt lubet attingere, ut imaginariæ vetustatis, quam sibi arrogant ubique, gloriam male partam ponant S. Maximus Homologeta in c. II. Dionysii de Eccl. Hierarch. Non oportet, inquit, cum,

cum, qui Ecclesiasticæ Hierarchiæ orationes legit ab hoc Patre abalienari, si quædam ab ordine jam in Ecclesiis recepto diversa commemoraret: uti cum hic post unguenti perfusionem, Sanctæ Communionis participationem introducit: verisimile enim est, hæc pro isto temporis statu congruisse, nunc autem accuratius fieri in perfecto Divinorum Mysteriorum Missæ Sacrificio, in quo etiam ii, qui recens illuminati sunt, communicari debent. *Affirmat præterea in c. 5. de Ord. Episc. Presbyteros ac Diaconos aliter, ac narrat Dionysius, consecrari. Pachymeres quoque in paraphrasi ad eundem librum: quomodo, inquit, Baptismus per Sacerdotes administratur? neque Baptismus, inquit, perfecte absolvit; opus enim erit Pontifice, qui Baptizatum Chrismate inungat: quippe is antiquus mos fuit. Cum bodie apud Græcos Presbyteri ungant. Quid multa? S. Maximi ævo alius ordo ritusque Missæ fuit, a Dionysiano. De Catechumenis, Emergumenis, & Pœnitentibus nihil Dionysii observari testis est idem Maximus. Tonoras in Can. 19. Laodic. Hoc, inquit, tempore, quæ ad pœnitentes spectant, nescio, quomodo obsoleverunt.*

Ex plurimis pauca attuli, non quo & ipse Græcorum more omnia, quæ a majorum Consuetudine recedunt, reprehendam; sed ne severi rerum nostrarum censores, in suis cæcutiant. Major semper fuit Romanorum Pontificum circumspectio, major moderatio, quam ut etiam injuria provocati, ritus Græcorum, quamquam non vetustos omnes sugillarent: audi Nicolaum 1. Epist. 2. ad Photium: De Consuetudinibus, quas nobis opponere visi estis, scribentes; per diversas Ecclesias diversas consuetudines; si illis Canonica non obfistit auctoritas, pro qua obviare debeamus, nihil judicamus, vel eis resistimus. Nec aliter Leo IX. Epist. 29. ad Michaellem Cerularium, contentus namque reprehendisse hominem ritibus Latinis insultantem: Ecce, inquit, in hac parte Romana Ecclesia quanto discretior, moderatior & clementior vobis est, siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum Monasteria reperiantur, sive Ecclesiæ; nullus eorum adhuc perturbatur, vel prohibetur a paterna traditione sive sua consuetudine, quin potius suadetur, atque admonetur eam observare. Scit Sancta Romana Ecclesia, quia nihil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore consuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes.

His vero malis duobus qua demum via occurrerint Romani Pontifices jam accipe. In Occidente, ubi præter summum illud, quod est Ecclesiæ Capitis, etiam Patriarchica jura exercent, hoc, si recte conficio, iniere consilium, ut ad unum morem formamque rituum communem, si fieri sine turbis posset, Ecclesias omnes redigerent. Vestigium consilii talis deprehendisse mihi videor in Epistola Innocentii I. P. ad Decentium Eugubinum in Umbria Episcopum. Ibi postquam licentiam innovandi deploravit, testatusque est, grave sibi accidere, quod quidam sive ex ingenio proprio, sive aliunde ducto exemplo jure privato novos in Ecclesias ritus importarent; optat ad extremum, non tam alienorum rituum odio, aut contemptu, quam unionis arctioris pacisque studio, ut universus, qui late patet, Occidens Matricem Romanam Ecclesiam æmuletur, atque ad ejus exemplum se componat, ut a qua principium credendi accepit, ejus etiam disciplinam vivendo exprimat. Galliæ quoque Episcopis idem suum Consilium aperuit Innocentius edito ad quæstiones eorum in Concil. Rom. c. 6. responso: Sicut una

fides, una debet esse traditio & disciplina. At res tunc quidem intra vota stetit; tanta est potentia Consuetudinum, earum præcipue, quas homines cum lacte combiberunt, quibus hoc etiam tenacius adhærescunt, quo proprius eadem Regionem, aut sacra contingunt, si præsertim præjudicatis populi moribus robur insuper ex Sanctitate eorum accedat, quos velut Auctores rituum suorum colunt; tum enimvero contrariæ persuasioni nec locus, nec spes relinquitur. Atque ab hac tali ad avitos ritus affectione ne sanctissimos quidem mortalium liberos fuisse, exemplo sit D. Ambrosius: agnoscit Lib. 3. de Sacram. c. 1. morem abiundi pedes recens baptizatorum in Ecclesiæ Romanæ usu non fuisse, verum postquam Christi exemplo inductam & a Petro admissam perorasset, præfatus dicta a se quædam ad sui moris potius commendationem, quam aliorum contemptum; denique in hunc modum concludit: In omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam, sed tamen & nos homines sensum habemus; ideo, quod alibi recte fervatur, & nos custodimus.

Ita animis hominum ad Majorum instituta consecranda obfirmatis ab Innocentii Consilio destitit ceteri Pontifices, ne si acrius urgeretur propositum, plus inde noxæ quam commodi proveniret, & quo consilio turbis, schismati, fraudibusque hæreticorum parabant occurrere, hoc ipso turbas cierent, & pacem everterent. Certe Gregorius Magnus cum Augustinum fidem illatarum destinaret in Anglo-Saxoniam ad An. Christi 696. ambigenti inter ritus Ecclesiarum, & percontanti: cur cum una sit fides, consuetudines Ecclesiarum tam sunt diversæ? in hunc modum respondit: novit fraternitas tua Romanæ Ecclesiæ consuetudinem, in qua se meminit enutritam. Sed mihi placet, ut sive in S. Romana, sive in Galliarum, sive in qualibet Ecclesia aliquid invenisti, quod plus omnipotenti Deo possit placere, sollicite eligas, & in Anglorum Ecclesia, quæ adhuc in fide nova est, institutione præcipua, quæ de multis Ecclesiis colligere potuisti, infundas. Non enim pro locis res, sed pro bonis rebus loca nobis amanda sunt. Neque tamen sic large facta potestas prohibuit, quin cum fide ritus quoque Romanæ Ecclesiæ in Anglorum mores recepti sint. Quemadmodum vero Gregorio I. nihil tale optanti, molientique fauste cecidit per Augustinum, ut Anglia in ritus Romanos se daret, sic prorsus sæc. VIII. Gregorio II. P. propagato late per Germania Evangelio, Romanis itidem ritibus gentem amplissimam mancipavit S. Bonifacius. Sæculo eodem ad finem vergente conspirantibus Hadriano I. & Carolo M. Galli in Romana sacra toti concessere: Hispano Gotbi ritus suos Mozarabicos in Romanos Gregorio P. VII. mutavere. Atque ut nihil vi actum scias, tot amplissimis Regnis Romanum morem secutis, Mediolani ritus Ambrosii incolumis ad hunc diem permansit; quamquam & ibi plures Ecclesiæ sacra Romana faciant. Ex qua archissima societate morum confirmata est denique pax & tranquillitas Ecclesiarum per Occidentem.

Cum vero hæc rituum equalitas non unum pacis esset medium, quemadmodum ab initio in Ecclesiæ more fuit, saluberrimis præceptionibus Romani Pontifice Ecclesiarum consuetudines confirmarunt, atque, ut suis moribus quæque degerent, imperarunt; ut quemadmodum Augustinus ait: Instituta majorum pro lege tenerent; aut sicut Hieronymus loquitur: præcepta Majorum, leges Apostolicas esse arbitrentur. Gregorius I. Lib. 3. Epist. 37. jam olim edixit: Absit a me, ut statuta majorum cum Sacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam. In cujus deinceps sententiam concessere reliqui, quantum

tum Orientem spectat. Atque ut præteream Nicolaum I., & Leonem IX. jam memoratos; Galesinus III. vetuit Græcorum & Latinorum rituum comixtionem. Approbandas duxerunt Orientis Cæremonias, qua parte nec fidei, nec Ecclesiastica detrabunt honestati, magno deinceps numero Pontifices, & Concilia. Innocentius III. & sub eo Lateranense Concilium IV. Innocentius IV. Alexander IV. Gregorius X. atque ejus auspiciis gestum Conc. Lugdunense II. Florentinum quoque sub Eugenio IV. Leo X. Clemens VII. Paulus III. Julius III. Pius IV. & V. Gregorius XIII. Clemens VIII. parum id habuit, nisi beneficiis etiam Græcos auget; quod denique locupletissime præstitit, cum ipsos, Romæ magnifice fundato Collegio, Ecclesiæque D. Athanasio dicata donavit, & Constitutione 34. Bullarii T. 3. decrevit, ut perpetuo Romæ degeret Græcus Episcopus, qui gentilitio more sacra procuraret. Atque, cum se per universam Ecclesiam non pauca identidem dubia de sacris ritibus offerrent, Sixtus V. Sacram Congregationem rituum sapienti Consilio instituit; Gregorius vero XV. alteram de propaganda fide erexit, cujus præcipuum illud munus esset, ut per Orientem Catholicum & propagetur fides, & sacri Ritus in sua integritate serventur. Benedictus XIV. publicas insuper Rituum scholas in urbe esset jussit: atque sicut sollicitudine omnium ante se Pastorum curas complexus est, ita Constitutione: etsi Pastoralis; Decreta eorum, quæ ritus attinent, saluberrime renovavit, & veterem obligationem intra suos ritus se continendi omnibus indixit, & explanavit: atque ut paucis dicam Doctrinam Rituum necessariam prope omnem exhaustit.

Quæ si omnia libero a præjudiciis animo inspiciantur, cadit ex se ipsa duplex illa Græcorum nonnullorum querimonia: qua & licenter renovatos a Romana Ecclesia ritus accusant, & suos mores spretos contemptosque amaro animo deplorant. Constat namque quam graviter & severe suis Romana Ecclesia insistat ritibus, a quibus, si quando recedendum fuit, innovationes nil habuisse piaculi; & neque Græcos ita inter veterum cæremoniarum limites se continuisse, quin de iis interdum decerperent, aut commutarent, ubertim jam ante dixi, ut adeo dicta repetere, aut nova addere nil intersit. Spretos aut mores suos, qui tandem possunt dicere post tot Conciliorum & Romanorum Pontificum luculenta decreta, quibus iis est cautum, atque consultum, sic, ut præcluso a Græcis ad Latinos ritus transitu, pari loco cum Latinis constituti potius videantur? An tibi videtur iniquiore loco posuisse Græcos ritus Clemens VIII. e recto in urbe ipsa domicilio, Græcorum Episcopo? an denique Benedictus XIV. cum Prælatos Græcos, qui Ordinariorum funguntur juribus, a Latini in eadem forte urbe Episcopi potestate immunes esse jussit: atque cum inter plura similia Const. Etsi Pastoralis, ait, nisi consuetudo aliter obtineat, non attendatur ritus Græci & Latini diversitas, sed tempus Ordinationis prædictorum Clericorum, vel qualitas Ecclesiasticæ dignitatis, si aliqui eorum ea insigniti reperiantur, vel ceteræ qualitates, quæ jure suo in sollempnitatibus Ecclesiasticis principem locum sibi vindicare solent. Non sunt hæc molitiones honori Græci ritus detrabentium, sed sanctitati ejus locum, quem par est, atque honorem tribuentium, quod utinam alte in animum admittant, & pari humanitate jura sua reddant Romanæ Ecclesiæ Græci.

An Ecclesiastica caremonia in sua prima institutione, symbolicam seu mysticam & spiritualement significationem contineant.

Duo hic extrema sunt æqualiter declinanda.

Primum eorum, qui non aliam, quam simplicem, pure litteralem ac historicam assignant caremoniarum nostrarum originem, nempe aut a decencia cultus divini, aut ab utilitate & commodo earum, aut a locorum & Regionum, in quibus Sacra perficiebantur vario usu, aut ex fortuito quodam eventu, aut denique ex relatione ac correspondentia quæ debet esse inter gestum & situm corporis, & verba quæ ore proferuntur; ita certe ut illi nihil omnino in prima earum institutione mysterii deprehendant. V. g. si ab illis sciscitatus fueris unde cercorum ac luminarium usus? Respondebunt ad expellendas tenebras; quia primi Christiani metu persecutionum in locis subterraneis & obscuris latitantes Sacra facere cogeabantur. Pariter quis thuris & incensi finis? Ad purgandum, inquit, tetrum ac foetidum odorem qui ex locis illis subterraneis exhalabat, & sanitati nocere poterat. Quod si urgeas, Ecclesiam usum illum luminarium & incensi etiam retinuisse, quando illi reddita pace, aperto celo ac depulsis tenebris, iisque in locis Sacra peragere licebat, in quibus a foetido exhalitu nihil erat timendum; ajunt hanc causam esse, tum quod Ecclesia suorum usuum in Officiis publicis retinentissima sit, ac cujuscunque innovationis inimica; tum quod populi Regionum in quibus publica Officia Ecclesiastica celebrata primum fuere, aromatico & incenso plurimum delectarentur.

Hæc profecto ratio exponendi caremoniarum originem, jejuna nimis videtur, arida, exsueca, quæ nihil aut fere nihil juvat ad Fidelium animos in Deum erigendos. Fatendum tamen est simplicem illam, litteralem, & historicam caremoniarum expositionem placere plurimum ac summo oblectamento esse eruditis ac curiosis antiquitatis exploratoribus; neque morosius nos ei repugnabimus; modo suus etiam ipsis servetur mysticus ac symbolicus explicandi modus, unde crescit ac nutritur Fidelium pietas ac religio. Eo in argumento sese feliciter exercuit eruditorum qui de rebus Liturgicis scripsere, industria; in primis vero D. Claudii de Vert Ordinis Cluniacensis Religiosi, in Opere Gallico cui titulum fecit: *Explication simple, litterale & historique des Ceremonies de l'Eglise*. Parisiis 4. Tomis in 8. apud Florentinum Delaulne.

Alterum extremum illorum est, qui neglecta, ne dicam improbata, illa litterali & historica origine caremoniarum, unice ad mysticam & symbolicam earum significationem attendunt, ac in minutissimis quibusque rebus nonnihil altioris ac reconditi mysterii latere arbitrantur.

Media, nostro quidem judicio, quædam via tenenda est, qua utraque extrema sententia concilietur; si nempe nec litteralis & historica, quæ ad eruditionem, nec mystica & symbolica, quæ ad pietatem valet plurimum, caremoniarum explicatio contemnatur, sed utraque simul, quantum fieri potest, confocietur. Prima, fateor, aptior videtur ac commodior revincendis Novatoribus, qui superstitionis vitium in ritibus sacrificii, perpetuo

tuo nobis obtrudunt; altera vero ad pietatem Fidelium & Myfteriorum intelligentiam magis comparata. Prior posterioris basis est ac fundamentum; neque certe D. de Vert animus ac consilium unquam fuisse videtur, mysticas illas ac spirituales explicandi caeremonias rationes excludendi, sicut ipsemet aperte profitetur pag. 45. præfationis primo tomo præfixæ.

Dicendum igitur, non improbata litteralis & historica caeremoniarum expositione, etiam a primis Ecclesiæ exordiis, mysticum ac symbolicum sensum annexum illis fuisse.

Tædiosum certe foret singulas seu veteris seu Legis novæ caeremonias hic enumerare, ac uniuscujusque symbolicam designare significationem: ex multis pauca perstringemus.

Ac 1. Quidem Lex vetus tota certe symbolica erat, ad præfigurandam novam, & Christum ipsum, qui finis est Legis, prænuntiandum destinata. *Omnia in figura contingebant illis*, ait S. Paulus 1. Cor. 10. v. 11. Sacrificia, quæ Abel, Abraham, Jacob, & alii Deo obtulerunt, non nuda profecto fuerunt, omnique spiritali sensu destituta signa, sed mentis obsequium, ac cordis oblationem designabant, nec in vanum Deus celebris illius Sacrificii quod Abraham Gen. 15. obtulit, & aliorum omnium apparatus ac caeremonias præscripsit. *Significativa sunt omnia talia sacrificia*, ait S. August. T. 2. p. Epist. 102. alias 49. ad Deo gratias in respons. ad 3. quæstionem, & quæ- 271. D. rumdam rerum similitudines; & quidem ad nostram utilitatem ordinatæ. Namque, ut ait idem S. Doctor L. 6. contra Faustum c. 5. Deus non frustra ea, quibus non indiget, sibi iuberet offerri, nisi aliquid in eis ostenderet; quod nobis & nosse prodesset, & talibus signis præfigurari oporteret. T. 8. p. 206. A. B.

Jacob, Gen. 28. *erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper*. Quod etiam c. 35. v. 14. ejusdem Libri iterum fecisse legitur, consecrando ibi lapidem, ubi cum Deo luctatus fuerat, ac repromissiones acceperat, nomenque sibi permutatum cognoverat; quam consecrationem olei tantum libaminumque effusione factam fuisse denotant verba hæc: *Erexit titulum lapideum, in quo locutus fuerat ei Deus, libans super eum libamina & effundens oleum*.

Ista porro libaminum & olei effusio, divinum quid ac sacrum denotabat. Nemo quippe ignorat quanto in usu ac pretio apud Judæos fuerit olei unctio, qua Sacerdotes consecrabantur, inaugurabantur Reges, ac omnia Tabernaculi utensilia sanctificabantur; unde sacrum & sanctum oleum dicebatur, cujus conficiendi singularem ritum ac formam Deus ipse præscripsit Exodi 30.

Hincque David Psal. 44. prophetico spiritu de Christo propter plenitudinem gratiæ, quæ in ipso erat, dixit: *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo latitiæ*. Metaphora ducta ab oleo quo Israelitæ festivis diebus utebantur, & quod ipsis in deliciis erat; quo perfuso homines ac mulieres animi hilaritatem, festum diem, cordis latitiam indicabant, & a quo luctus ac doloris causa abstinebant.

Quin & supersticiosi Gentiles eo etiam progressi sunt, ut non tantum lapides atque ligna in hominum aut brutorum similitudinem affabre effigiata, oleo perungerent; sed etiam rudes atque impolitos lapides, quorum usus in agris terminandis erat, oleo perungere ac consecrare solerent, unde religioni ducebant illas manu contrectare aut loco movere, ut constat ex Platone L. 8. de Leg. Istos porro lapides non inunxissent supersticiosi illi Pagani, nec coluit.

fuissent; nisi in ea cæremonia divini aliquid inesse ac latere arbitrati fuissent, atque etiam aliquid Divinitatis in terminis, ut notum est, admisissent. Unde Arnobius de se ipso loquens, cum Paganorum ad-
Ad cal. Oper. S. Cypria- ni p. 11. huc teneretur erroribus, Lib. 1. adversus Gent. ait: *Venerabar, o cecitas! nuper simulacra modo ex fornacibus prompta, in incudibus deos & malleis fabricatos, elephanterum ossa, picturas, veternos in arboribus tenias. Si quando conspexeram lubricatum lapidem, & ex olivæ unguine sordidatum, tamquam inesset vis præsens, adulabar, affabar, & beneficia poscebam nihil sentiente de trunco.* Quam Pagani ex superstitione, hanc veri Dei cultores ex Religionis sensu unctionis cæremoniam observabant.

II. Quanto clarior est & expressior cæremoniarum in nova Lege spiritualis ac mystica significatio! Quid aliud, quæso, referunt Baptismi & Eucharistiæ ritus, nisi sublime quid ac divinum? Non alio profecto tendunt in administratione Baptismi, exorcismi, insufflatio, renunciatio diabolo, ejusque pompis, degustatio salis, unctio, tactus aurium, cereus accensus &c. Totus Baptismi ritus symbolicus est, figura & imago mortis ac sepulturæ Christi, ac nova, quæ in ipso habenda est, vita. *An ignoratis*, ait S. Paulus Rom. 6. v. 3. *quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Aqua in Baptismo, ait S. Basilus Lib. de Spiritu sancto cap. 15. *mortis exhibet similitudinem, corpus velut in sepulchro recipiens; Spiritus vero vim vivificam im-*
Ed. vet. T. 2. p. 177. C. *mittit, a morte peccati renovans animas nostras in novam vitam.*

Olim Catechumenis post solitas renunciaciones dabatur pallium loco togæ, quod certe mysterio non carebat: toga scilicet dignitatis insigne erat, pallium vero abjectionis & humilitatis, qualem decet Christianos.
 P. 118. Tertullianus Lib. de Pallio cap. 5. *Enim vero, ait, cum banc primum sapientiam vestit quæ vanissimis superstitionibus renuit, tunc certissime pallium super omnes exuvias & peplos angusta vestis; superque omnes apices, & titulos Sacerdos suggestos. Et postea: Grande pallii beneficium est, sub cujus recogitatu improbi mores vel erubescunt.* Hinc istud procax Gentilium in Christianos disterium: *a toga ad pallium.*
 A.
 P. 119. C.

In Eucharistia autem quot mysteria! panem & vinum, cibum & potum usualement pro materia hujus Sacramenti assumit Christus, ut significet Eucharisticam ac quotidianam esse debere animorum nostrorum cælestem alimoniam: in azimo pane consecrat, ut quæ debeat esse animæ mundities ac puritas, oculis veluti subjiciat. *Expurgate vetus fermentum*, ait Apostolus 1. Cor. 5. v. 7. *ut suis nova conspersio &c.* Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitie, sed in azymis sinceritatis, & veritatis. Panis vero qui ex multis granis confectus est, unionem populi cum Christo significat: *Unus panis, unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus*, ait idem Apostolus 1. Cor. 10. v. 16. Pedes Discipulorum lavat, quare? Explicat ipse Christus Jo: 13. *Qui lotus est, idest baptizatus, non indiget nisi ut pedes lavet; hoc est, quotidiana expurget peccata.*

Spiritualement ac symbolicum esse nostrarum cæremoniarum finem, jam paullo ante ex Concilio Tridentino, & Catechismo Romano demonstravimus;

mus; neque porro desideratur finis ille in iis etiam cæremoniis v. gr. luminarium, thuris &c. quarum originem, & institutionem totam literalem esse ac historicam nonnulli referunt.

Utrumque illum cereorum seu luminarium finem agnoscit S. Hieron. confutans Jovinianum, nempe tum ad solatium, & necessitatem, cum Sacra de nocte peragebantur, tum in signum lætitiæ ac fidei. Audiatur S. Doctor L. adversus Vigilantium. Cereos, inquit, non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui per imperitiam, & simplicitatem sæcularium hominum, vel certe religiosarum feminarum, hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis? causabantur quondam & Apostoli, quod periret unguentum; sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur. Et quicumque accendunt cereos, secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Unusquisque in sensu suo abundet. Idololatrias appellas hujusmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Christo credimus, de idololatriæ errore venisse: non enim nascimur, sed renascimur Christiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat Idolis, & idcirco detestandum est; hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum est. Nam & absque Martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam Sole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. Unde & Virgines illæ Evangelicæ semper habent accensas lampades suas. Et ad Apostolos dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Et de Joanne Baptista: Ille erat lucerna ardens, & lucens, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Psalterio legimus: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis. Hæc S. Hieronymus.

T. 4. par.
2. p. 284.

Mat. 15

Luc. 12.

Joan. 5.

Pf. 118.

Multi e veteribus cereorum usum in sacris Officiis commemorant. Prudentius Hymno 2. in honorem passionis S. Laurentii, S. Paulinus Pœm. 14. alias 18. de S. Felic. Natal. 3. v. 98. S. Gregorius Turonensis lib. de glor. Confess. c. 21. 69. 70. 71. 79. In exequiis defunctorum solitos Christianos cereos accendere, testantur S. Gregor. Nazianz. Oratione 4. adversus Julianum, S. Hieronymus Epistola 86. alias 27. ad Eustochium, S. Greg. Nyssenus de Vita S. Macrii.

Quod de usu cereorum, idem & de usu thuris dicendum: nempe adhibitum fuisse ad depellendum noxium odorem, qui ex locis subterraneis, & ex magna Fidelium in illis inclusorum copia exhalabat. Ita fert antiquum Missale S. Dionysii in Gallia ad benedictionem incensi: Hoc incensum ad omnem fœtorem nocivum extinguendum Dominus benedicat, & in odorem suavitatis accendat. Et S. Thomas 3. p. q. 83. art. 5. ad 2. Thurificatione, inquit, non utimur quasi cæremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto... primo quidem ad reverentiam hujus Sacramenti; ut scilicet per bonum odorem depellatur, si quid corporaliter pravi odoris in loco fuerit, quod posset provocare horrorem; secundo ad repræsentandum effectum gratiæ.

Primis Ecclesiæ sæculis in usu fuisse thus adolere, significat Canon 3. eorum qui Apostoli dicuntur. Ne liceat, inquit, aliquid aliud ad altare offer-

Tom. 1.
Conc. p.
26. B. C.

offer-

offerre, quam oleum ad luminare, & incensum tempore sanctæ oblationis. Non est quod in re tam certa, & explorata comprobanda immoremur diutius: Deus ipse Exodi 30. thuris compositionem præscribit, prohibetque ne in alium, quam Tabernaculi cultum usurpetur, v. 37. *Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruat, peribit de populis suis.* Continet igitur usus thuris, & incensi sacrum aliquid ac divinum quod ad Dei cultum suo modo refertur. Deo adoletur, tamquam supremo rerum omnium Domino, cui latriæ cultus debetur: thure fumant, & odoribus altaria, in honorem Sacrificii quod ibi offertur; thuris honores exhibentur Cruci, & Sanctorum imaginibus, qui honos præcipue ad archetypa tendit ac refertur. Exhibetur quoque sacro Evangeliorum Libro, in signum venerationis qua verbum Dei prosequimur, & boni odoris quem respergere ubique ac diffundere Christiani omnes tenentur. Oblationes etiam suffitu perfunduntur, ut consecrentur, & Deo gratæ fiant, & acceptæ. Ipsi denique Fidelibus, dum Sacris intersunt, incensum offertur, ut moneantur orationes suas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quasi thus acceptissimum, circumquaque diffundere. Hæc pauca de cæremoniis, quantum ad institutum nostrum spectat, sufficiant, de quibus data opera fufius tractant, qui de rebus liturgicis scripserunt.

Qua lingua Officia divina celebrari in Ecclesia debeant.

Rem statuit Conc. Trid. sess. 22. de Sacrificio Missæ c. 8. & Can. 9. *Tom. 14. Priori loco si loquitur: Etsi Missa magnam contineat populi fidelis eruditio-*
Conc. p. nem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua cele-
854. E. braretur. Quamobrem, retento ubique cujusque Ecclesiæ antiquo, & a S. R. Eccl. omnium Ecclesiarum matre, & magistra, probato ritu, ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant, & non sit qui frangat eis, mandat Sancta Synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missis leguntur, aliquid exponant; atque inter cetera sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent diebus præsertim Dominis, & Festis.

Canone vero 9. sic definit: *Ibid. p. Si quis dixerit, Ecclesiæ Romæ ritum, quo*
856. B. submissa voce pars Canonis, & verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse, aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere anathema sit.

Ista porro ad disciplinam pertinent, non ad fidem: perinde quippe valet Sacramentum Baptismi vel Eucharistiæ, quocumque idiomate administretur; verba etenim ad elementum, non ad personas circumstantes referuntur. *Accedit verbum ad elementum, ait S. August. Tract. 80. in Joan. & fit Sacramentum.* Disciplina porro illa qua cautum est, ne vulgari passim lingua Sacrificium Missæ, ceteraque publica Ecclesiæ Officia celebrentur, universalis est, omnemque obligat Ecclesiam, sive Græcam, ut græce; sive Latinam, ut latine loquatur, cum sacra peraguntur Mysteria; jam enim a multo tempore, & Græca in Oriente, & Latina lingua in Occidente defuit esse vulgaris, & omnibus domestica: unde S. Pius V. Constitutione, *Providentia*, an. 1566. prohibuit, ne Latini græce, & vicissim Græci latine celebrarent; voluitque, ut suum unaquæque Ecclesia morem ac ritum

ritum antiquum probatum retineret. Domestica quidem ac vulgaris aliquando fuit in Oriente græca: sicut latina in Occidente, aut saltem in magna Occidentis parte, quam S. August. l. 1. Confess. c. 14. fatetur se inter blandimenta nutricum, & joca arridentium didicisse. At ex quo græca Orientalibus, & Occidentalibus latina desuit esse vulgaris, Ecclesia optimis rationibus ducta primævum suum idioma in celebrandis suis Mysteriis constanter ab omnibus jussit retineri: soli Novatores usum illum improbant.

Æquissimæ porro rationes illæ quibus Ecclesia nixa fuit, istæ sunt.

I. Usus, & praxis Judæorum, qui in persolvendis Religionis Mosaicæ Officiis Hebræa lingua utebantur, tametsi post captivitatem Babylonicam vulgaris apud ipsos amplius non foret, sed solis Sacerdotibus, & Levitis perspecta. Ex frequenti scilicet commercio, & cohabitatione cum Chaldæis, & Assyriis, linguam Chaldaicam, & Syriacam familiarem sibi reddiderunt, suæ patriæ ac vernaculæ linguæ prorsus obliti: unde nonnisi Levitarum interpretatione verba Legis intelligere poterant, sicut legimus l. 2. Esdræ c. 8. v. 13. *In die secundo congregati sunt Principes familiarum universi populi, Sacerdotes, & Levitæ ad Esdram Scribam, ut interpretaretur eis verba Legis.* Ergo sine interprete verba Legis, seu Textum Hebræum, Judæi tunc non intelligebant. Idem usus tempore Christi, & Apostolorum in Templo adhuc observabatur; atque Legis Doctores textum Legis Hebraicum populo exponebant, & interpretabantur.

II. Usus, & praxis Ecclesiæ utriusque tum Græcæ, tum Latine: Græci nempe non populari ac domestico vulgi sermone Sacra perficiebant, sed græco, ut aperte demonstratur ex Liturgiis SS. Basilii ac Chrysostomi. Ecclesia pariter Latina semper latine Sacramenta ministravit, licet jam dudum lingua latina desierit esse vulgaris. Id vero manifestum est ex Isidoro, Alcuino, Amalario, Rabano, Strabone, Micrologo, Ruperto, Thoma, VValdensi, qui scribebant de divinis Officiis in Hispania, Gallia, Germania, Italia, Anglia, quo tempore lingua latina in usu communi ac vulgari non erat.

III. Vix ulla lingua sub sole est, quæ latius diffundatur, quam latina cum plus etiam quam quartam Europæ partem complecti videatur, ait Stanislaus Cardinalis Hosius Dial. de Sacro vernacule legendo. Hac enim utuntur & Boemi, & Moravi, & Cassubi, & Russi, & Moschi, Sclavi, Suetii, Dalmatæ, Croatæ, Bulgari, Rasciani &c. Ceterum, pergit Stanislaus, sic inter se nationes illæ dialectis variant, ut minus etiam Sclavum atque Dalmatam Polonus intelligat, quam Hollandum aut Burgundum, Svevus, aut Helvetius.

IV. Cum Ecclesia una sit, & membra ejusdem corporis communi quodam societatis vinculo colligari debeant, sapienter omnino institutum fuit, ut ea lingua Sacra celebrentur, quæ commercium Ecclesiarum non impediatur. Si vero liceret unicuique lingua sua familiari ac domestica divina persolvere, commercium illud intercluderetur: non enim possent convenire in Ecclesiis Germanorum, Anglorum, Polonorum, Itali, Galli, Hispani, & vice versa.

V. Ritus administrandi Sacramenta constans esse debet, uniformis, decens, nulli mutationi obnoxius, pro constantia, dignitate, ac reverentia Religionis cujus Sacramenta sunt: at si lingua vernacula promiscue

Æquissimæ rationes usus Ecclesiæ.
I. Praxis ipsorum Judæorum.

II. Praxis veteris Ecclesiæ.

III. Latine lingue diffusio.
T. 1. p. 664.

IV. Commērciū Ecclesiarum.

V. Ritus Sacramentorum constans, lice-

liceret ea administrari, mirum quanta inde confusio, ei non abfimilis, quam in construenda Turri Babel olim contigisse legimus: vulgaris etenim & vernacula lingua continuis mutationibus obnoxia est, ac sæpe sæpius immutandus foret ritus publicus administrandi Sacramenta; multa quippe sunt vocabula jam obsoleta, quæ a paucis jam intelliguntur, & quæ infirmorum irrisioni ac contemptui subjacerent; unde proculdubio læderetur, quæ tanta esse debet Sacramentorum majestas, dignitas, & reverentia. Qua vero ratione, ait hic Bellarminus, æquum est, ut in Sacramentis administrandis utamur alia domo, aliis vestibus, aliis instrumentis, quam ordinariis & quotidianis: ita par esse videtur, ut utamur alia lingua: nempe ut verba Sacramentorum conceptis verbis, & eodem modo ab omnibus proferantur, ne forte periculum sit mutationis, vel depravationis, aut etiam erroris alicujus. Nullibi autem cum majori salutis æternæ dispendio ac periculo erratur, quam in conficiendis & administrandis Sacramentis: id autem facillime præcavebitur, si eadem lingua omnes utantur; difficillime, si diversis.

L. 2. de Sacram. in gen. c. 31. T. 3. p. 94. E. Addit Bellarminus loco mox indicato, quod si lingua vulgari Sacramenta ministrantur, aperietur porta latissima ignorantiae: contenti enim erunt Ministri si sciant legere; atque ita paullatim obliviscuntur linguam latinam, nec Opera sanctorum Patrum legent, & proinde non intelligent Scripturas; verum, quod amplius est, vix congregari unquam poterunt, quæ tamen aliquando necessaria sunt, Concilia generalia: nisi enim quædam sit communis & quasi Ecclesiastica lingua, quomodo Episcopi sensa sua sibi invicem communicare, ac Religionis negotia communi consilio pertractare ac definire poterunt?

Ibid. F. Inde facile est intelligere, quam immerito Novatores nostri inter ceteras suæ ab Ecclesia Catholica secessionis causas, istam obtendant, tum varias quas induxit in cultum divinum caeremonias, tum latinum idioma quo divina Officia persolvenda esse mandavit. Quam levis est, ne dicam injusta hæc querimonia? Namque, ut probatum fuit, & caeremoniæ illæ suum & quidem spiritalem fructum afferunt, & ipsimet Calvinistæ societatem Religionis habent cum Lutheranis Germaniæ & Protestantibus Angliæ, qui tamen omnes fere ritus nostros seu caeremonias retinuerunt. Imo nec ipsi quidem Galli Calvinistæ, dum ad exterarum regiones perveniunt, conventus fratrum suorum Anglorum v.g. & Germanorum refugiunt, quamquam linguam non intelligant, qua suam illi liturgiam celebrant. Quare igitur in nobis culpant ac reprehendunt, quod in suis tolerare, imo & approbare tenentur.

V I. VI. Usus linguæ vulgaris in persolvendis Ecclesiasticis Officiis, necessario involvit, ac supponit versionem alicujus saltem partis Scripturarum in linguam vernaculam: atqui quantum & Clero Gallicano, & sacræ Facultati Parisiensi displicuerint semper hujusmodi versiones, patet ex multis censuris quibus illæ perstrictæ fuerunt. Ex multis tria duntaxat exempla hic selegimus.

V I. Primum, quod ordine temporis postremum est, cum an. 1660. prodisset in lucem Missale Romanum a D. Voisin e latino in vulgarem linguam conversum, ac per columnas divisum, habens ex una parte textum latinum, ex altera vero gallicum, ad rei novitatem attoniti Gallicani Præsules Parisiis congregati, dictam versionem unanimi consensu eodem anno die Martis 7.

Decembris improbarunt, ac suppressam voluerunt, data etiam die 7. Januarii anni 1661. ad Summum Pontificem Alexandrum VII. Epistola, enixe rogantes ut publica & sollemni Constitutione huic novitati statim obfisteret, ne serperet longius. Inducti fuimus, *Beatissime Pater*, ajunt Episcopi Gallicani, multis iisque gravissimis rationibus, quæ beatitudinem tuam.. non latent, ac potissimum quod præter antiquitatis reverentiam, postulet ipsa Christianorum rituum, ac Mysteriorum dignitas atque majestas, ut ea vulgo & quibusvis obviis non exponantur, ne ipsa sua frequentia & assiduitate vilescant, sintque eo magis mira & veneranda, quo rariora, neve apicum, syllabarum, aut verborum immutatio quæ ex singulorum idiomatum dialecto & proprietate oritur, scandalum aliquod vel offendiculum in rebus fidei, ac doctrinæ ponat. Laudant ibidem Præsules Gallicani celebre istud sancti Hieronymi testimonium ex Epistola ipsius ad Paulinum: cum tractent fabrilis fabri, solam T. 4. p. 2. p. 571.

Alexander VII. die 22. Januarii an. 1661. Constitutionem in forma Brevis emisit in qua sic loquitur: *Ad futuram rei memoriam. Ad aures nostras ingenti cum animi nostri mœore pervenit, quod in Regno Galliarum quidam perditionis filii in perniciem animarum novitatibus studentes, & Ecclesiasticas sanctiones, ac praxim contemnentes, ad eam nuper vesaniam pervenerint, ut Missale Romanum latino idiomate longo tot sæculorum usu in Ecclesia probato, conscriptum, ad gallicam vulgarem linguam convertere..... ausi fuerint, & ita sacrosancti ritus majestatem latinis vocibus comprehensam dejicere & proterere, ac sacrorum Mysteriorum dignitatem vulgo exponere temerario conatu tentaverint. Nos..... quemadmodum novitatem istam perpetui Ecclesiæ decoris deformatricem, inobedientiæ, temeritatis, audaciæ, seditionis, schismatis, aliorumque plurium malorum facile productricem abhorremus & detestamur, ita Missale præfatum gallico idiomate a quocumque conscriptum, vel in posterum alias quomodolibet conscribendum & evulgandum, motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, perpetuo damnamus & interdiciamus, ac pro damnato, reprobato & interdicto haberi volumus &c.* Scripsit & idem Pontifex ad Episcopos Gallicanos Breve die 7. Februarii ejusdem anni 166. in quo post præmissam gratulationem ob eorum zelum, ac vigilantiam, ait se etiam ante acceptas eorum Litteras, statim huic malo occurrisse: expressa Brevis animadversione. Rec. des Bulles p. 452.

Accessit & Censura sacræ Facultatis Parisiensis die 1. Aprilis an. 1661. confirmata die secunda mensis Maji ejusdem anni, cujus hæc verba sunt: *Sacra Theologiæ Facultas post editam a se & publicatam mense Januarii recens elapso ad approbationes versionum tam Missalis nuper editi, quam sacræ Scripturæ & Officii Ecclesiastici, sub nomine quorundam ejusdem Facultatis Magistrorum vulgatas, declarationem, admonita prima Februarii sequentis plurima esse in eodem Missali animadvertenda, illius examen aliquot Magistris demandavit, qui post accuratam ejus per menses Februarium & Martium lectionem, retulerunt prima Aprilis, Librum illum non solum ad Fidelium institutionem prorsus ineptum, sed & perniciosum esse, utpote cujus explicationes aliunde adscitæ, ambigæ, rudes & indigestæ, vel ad textus sensum apposi-*

te non sint, vel passim textu ipso longe difficiliore & obscuriores, quoque alia explicatione indigeant, in quibus variae sunt propositiones animadversione dignae, velut subjectae. Relatis deinde nonnullis propositionibus, sic pergit sacra Facultas: Quibus auditis, & re maturius discussa, censuit sacra Facultas, in eo Missali, ut verba sonant, contineri errores contra sanam doctrinam de Christo, de Spiritu sancto, de Gratia & libero arbitrio, de Sacramentis praesertim Baptismi & Pœnitentiae, aliisque capitibus; & multas versiones ineptas, ac falsas, aliqua etiam quae textu Latino, tum addendo, tum detrabendo inducunt in opiniones olim & recenter condemnatas.

Secundū exemplum a Censura Erasmi Propositiones notavit die 17. Decembris an. 1527. excerptas ex Praefatione ipsius in Matthæum; quales istae sunt.

Erasmi. Prima: *Sacras Litteras cupiam in omnes veri linguas.*

Propositiones Erasmi. I. Censura. In re ad salutem non necessaria, ajunt Theologi Parisenses, potius consulendum est multorum profectui, ipsam (lectionem Scripturae) interdicens, quam paucorum utilitati, eam permittendo cum gravi multitudinis incommodo; unde jure damnata est hujusmodi translatio.

2. Propositio. Secunda: *Exclamant, indignum facinus si mulier vel corarius loquatur de sacris Litteris.*

Censura. Recte, ait Censura, perpensa multorum hujus temporis impudenti temeritate, indignum facinus existimandum est, quod idiotae & simplices suo judicio sacras Litteras legant in suam linguam conversas, & de illis disferant, aut disceptantes de earum difficultatibus tractent.

3. Propositio. Censura. Tertia: *Me auctore sacros Libros leget agricola, leget faber, leget latomus.* Testantur sacra eloquia, inquit Censura, simplices esse tamquam parvulos, quibus, Auctore Paulo, lacte opus sit, non enim solidam adhuc escam ferre, ac digerere possunt: perfectorum siquidem solidus est cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Quapropter non est medium aptum hujusmodi simplicibus, quod indiscriminatim quosvis sacros Libros legant in linguam vernaculam translatos; sed convenientissimum eis medium Ecclesia constituit, auditionem verbi Dei & frequentationem Prædicationum ejus; neque eis obiter interdicat usum quorundam sacrorum Librorum, qui cum explicatione convenienti, ædificationi morum sint accommodi &c.

4. Propositio. Censura. Quarta: *Neque Ezechielis Prophetae, neque Cantici Canticorum, aut cujusquam Librorum veteris Testamenti lectionem ulli homini interdico.*

Cum Sedis Apostolicae Decreto, ait Censura, multorum talium Librorum lectio laicis jam pridem interdicta sit, & eruditis in Lege Domini apud Hebræos graviorum Auctorum sententia, prohibita fuerit lectio dictorum Librorum, atque primi capituli Geneseos ante annum ætatis trigessimum, prædicta propositio temerarie & impudenter asseritur; quandoquidem eadem subest causa inhibendo talium Librorum lectionem, quæ suberat, quando Decretum Innocentii III. super his constitutum est.

5. Propositio. Quinta: *Indecorum vel ridiculum potius videtur, quod idiotae & mulierculae psittaci exemplo Psalmos suos, & precationem Dominicam immurmurent; cum ipsi, quod sonant, non intelligant.*

Censura. Hæc propositio, ait Censura, simplices, idiotas & mulierculas ab oratione vocali, juxta ritum & consuetudinem Ecclesiae, perperam retrahens,

ac si inutilis sit, nisi ab eis intelligatur, impia est & erronea, viam præbens errori Bohemorum, qui Officium Ecclesiasticum in idiomate vulgari celebrare conati sunt: alioqui in Lege veteri indecorum fuisset & ridiculum simplicem populum ex Dei instituto caeremonias Legis observare, quas non intelligebat; quod asserere, est in Legem & ejus latorem Deum blasphemum, & hæreticum. Neque enim per verba orationis solum prætendit Ecclesia, ut serie verborum illorum erudiamur, sed ut ejus fini nos conformando, veluti ipsius membra, divinas laudes pronunciemus, debitas gratiarum actiones persolvamus, & nobis necessaria imploremus, unde propter talem orantium intentionem, Dei munere affectus inflammetur, intellectus illuminetur, humana inopia sublevetur, atque gratiæ & gloriæ fructus comparetur; quæ certum est orantes per tales orationes vocales, quamvis verba non intelligant, prætere, quemadmodum Legatus, etsi verba domini sui non capit, illa tamen juxta mandatum domini sui referens, gratum impendit obsequium & domino, & ei, ad quem mittitur. Multæ similiter Prophetiæ in Ecclesia cantantur, quæ quamvis a multi cantantibus non intelligantur, plurimum tamen utilis est & meritoria earum eronunciatio & cantus: divinæ siquidem veritati quæ illas docuit, ac revelavit, eas cantando gratum obsequium exhibetur. Per quæ sane constat, non in sola verborum intellectu fructum orationis consistere; perniciosum quoque esse errorem existimantium, solum ad erudiendum intellectum fieri orationem vocalem, cum præcipue fiat talis oratio ad inflammandum intellectum, ut pio & devoto animo in Deum modis prædictis se erigendo, mens reficiatur, & obtinendo quæ petit, sua intentione non frustretur; mereatur etiam intellectus illuminationem, quemadmodum & alia utilia aut necessaria: qui nimirum fructus longe uberioris sunt, quam sola verborum intellectio, quæ absque excitatione affectus in Deum, parum affert utilitatis. Quod si contingeret Psalmos in linguam vulgarem traduci, non propterea eorum sensum simplices & idiotæ plene perciperent. Hactenus sacra Facultas Parisiensis.

Tertium exemplum ex Censura versionis Bibliorum in linguam vernaculam a Renato Benedicto editæ. Anno Domini 1567. die 15. Julii Facultas censura notavit versionem Bibliorum a M. Renato Benedicto editam, suamque censuram sollemniter confirmavit 3. Septembris annis 1569. quam approbavit & laudavit Gregorius XIII. Summus Pontifex Diplomate scripto 3. die Octobris anni 1575. & ad Facultatem transmissio.

Et anno 1565. die 1. Aprilis, Facultas conclusit, ne liceret Magistris Facultatis componere Libros Gallicos, nec transferre in linguam gallicam, aut illis subscribere, nisi prius sint probati ab ipsa Facultate ut moris est.

Anno 1661. die 4. Januarii, eadem Facultas in sua Declaratione circa approbationes versionum Gallicarum, occasione Libri cujusdam precum gallice impressi apud Joan. le Mire via Jacobæ, mentem ac sententiam suam sic aperit.

Quoniam vero eadem Facultas occasione precum hujus Libri in linguam vulgarem traductarum, rescivit multas alias hujuscemodi versiones editas fuisse cum approbatione quorundam ejusdem Facultatis Magistrorum, censuit etiam omnibus declarandum, declaratque se nunquam intendisse cuiquam suorum dare licentiam approbandi ullam versionem Li-

Tertium exemplum a Censura versionis Bibliorum per Renato Benedictum.

brorum quorumcumque de Officio Ecclesiastico, aut precibus arbitrariis, sine Episcopi auctoritate in lucem emissis, quorum omnium approbationem annis potissimum 1548. 1567. 1607. 1620. 1641. aliisque respective prohibuit.

Quod autem spectat ad Missale gallice nuper Typis excusum, præferens ejus approbandi licentiam a Facultate, tantum abest, ut eam unquam alicui concesserit, cum petita tantum fuerit licentia approbandi *explicationem Missarum totius anni, non vero ullam Missalis gallicam versionem*; quin potius eam petendi licentiam haud dubie denegasset, & datam a quocumque suorum traductionis illius approbationem non potest non improbare, uti & præfenti declaratione improbat, sicut Magistris Breviarii Romani versionem approbandi licentiam postulanti denegavit an. 1655. & datam ab illis pro novi Testamenti versione approbationem improbat an. 1649.

Ad hæc omnia accedit auctoritas SS. Pontificum Gregorii VII. Innocentii III. & Pii IV.

Gregorius VII. rogatus a Duce Bohemiæ, totius gentis suæ nomine, ante annos quingentos & amplius, ut permitteret Sacra lingua Sclavonica apud suos celebrari, Pontifex denegavit. *Quia vero, inquit in Epistola ad Ducem Bohemorum, nobilitas tua postulavit, quod secundum Sclavonicam linguam, apud vos divinum celebrari annueremus Officium, scias nos huic petitioni tuæ nequaquam posse favere. Ex hoc nempe sape volentibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidam cunctis pateret, forte vilesceret, & subjaceret despectui; aut prave intellecta a mediocribus, in errorem induceret.*

Innocentius III. scribens ad Abbatem Cisterciensem & Collegas ejus, incommoda gravissima quæ ex usu linguæ vulgaris in Officiis divinis peragendis emergere possent enumerans, acriter eos reprehendit qui Canonicos sanctarum Scripturarum Libros gallice redditos passim laicis, & mulieribus permittunt. Significavit nobis, ait, *Venerabilis frater noster Metensis Episcopus per suas Litteras, quod tam in Diocesi, quam in Urbe Metensi laicorum & mulierum non modica multitudo gallicæ cuidam traductioni divinorum Librorum intendens, secretis conventiculis etiam inter se invicem eructare præsumerent, aliorum aspernantes consortium, & in faciem redarguentibus presbyteris resistentes, quorum simplicitatem fastidiunt in suæ translationis peritia confidentes. Non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, sed universis tam in Urbe quam in Metensi Diocesi constitutis, sub eo tenore Litteras curavimus Apostolicas destinari, qui vobis ex transcriptis earum poterit inspectione patere. Et paullo post præscribens, ut inquiratur circa fidem Catholicam ipsorum, subjungit: Nuper autem idem Episcopus per suas nobis Litteras intimavit, quod quidam eorum, quos notabiles prioribus Litteris denotarat, mandatis recusant Apostolicis obedire; quibusdam eorum clanculo, quibusdam vero jam publice obediendum esse dicentibus soli Deo: ab occultis etiam conventiculis non cessantes, officium prædicationis occulte, licet a nullo mittantur, prohibiti etiam sibi non metuunt usurpare: aspernantes sibi dissimiles & translationi eidem usque adeo insistentes, ut se nec Episcopo, nec Metropolitano suo, nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decrevimus abolendam. Mandat ibidem Pontifex, ut isti corrigantur, & ad obedientiam Decretis Apostolicis præstandam*

adi-

edigantur. Cum enim, addit Innocentius, in hoc universalis Ecclesiæ verratur negotium, & agatur causa fidei Christianæ, ad exequendum Apostolicæ Sedis mandatum, cum summa diligentia & cautela, vos studiosos & promptos esse volumus & mandamus. Hactenus Innocentius. Istæ igitur sunt utilitates, quas lingua vulgaris omnibus nota in Libris sacris & divinis Officiis afferre potest in Ecclesia Dei: Sacerdotum videlicet simplicium despectus, inobedientia, clancularia conventicula, seditiones, schismata, & alia hujusmodi, quæ Innocentius contigisse ea de causa commemorat.

Denique Pius IV. Decretum Indicis Librorum prohibitorum, quod a Patribus a Synodo Tridentina selectis conditum est, auctoritate Apostolica comprobavit, ac suum fecit. Hæc autem est quarta hujus Indicis regula æquitatis, ac sapientiæ plena. Cum experimento manifestum sit, *Tom. 14.* si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittatur, plus inde *Conc. p.* ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte Judicio Episcopi, aut Inquisitoris stetur: ut cum consilio Parochi, vel Confessarii Bibliorum a Catholicis auctoribus versorum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione, non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse. *593. D.*

Dices 1. Ex usu linguæ incognitæ in divinis & Ecclesiasticis Officiis persolvendis grave omnino incommodum sequitur: nempe infinitam propemodum hominum multitudinem, qui linguam latinam non intelligunt, nullum spirituale fructum ex publicis Ecclesiæ precibus percipere posse; utpote qui ea loquantur, quæ non intelligunt.

Hanc esse Apostoli mentem probant ex c. 14. prioris ad Corinthios v. 13. & seq. Qui loquitur lingua, ait Apostolus, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente. Ceterum si benedixeris spiritu qui supplet locum idiotæ, quomodo diceret: Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit. Ipso igitur Apostolo iudice, qui orat lingua, & mente seu intelligentia orare debet: mente autem orare non potest, nisi verborum, quæ profert, sensum intelligat. Id vero non potest idiota seu quilibet de vulgo fidelis, nisi lingua vulgari, ac domestica Preces, & Officia Ecclesiæ publica celebrentur.

Resp. objectionem istam quæ apud Novatores nostros hic palmaris est, plene & abunde dissolvi a Theologis Parisiensibus in Censura quintæ propositionis Erasmi paullo ante relata. Et certe ad fructum ex oratione vocali percipiendum necesse non est, ut qui orat, sensum orationis & mysterii, quod in ea includitur, privatim intelligat: quam multi enim sunt rudes & simplices qui sensum illum nequidem capiunt, etiam cum gallice orant? Illos, ait Tertullianus, fides salvos facit, non exercitatio Scripturarum; & ut loquitur S. Augustinus Lib. contra Epist. fund. cap. 4. turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit. Sensum verborum Scripturæ absque interprete non intelligebant veteres Judæi a captivitate Babylonia reduces, an minus propterea utiles erant eorum orationes? Summum Sacerdotem, cum intra Sancta Sanctorum secrete orabat, non audiebant qui stabant procul, an idcirco frustra & in vanum orabant? Sufficit igitur si populus fidelis mente, & animo cum Ecclesia uniatur, cumdemque sibi finem proponat, ac effectum confidenter speret, quem po-

stulat, ac sperat Ecclesia; crescit enim vero ex obscuritate & ignorantia meritum fidei, modestia & humilitatis Christiana. Adde Concilium Tridentinum sess. 22. c. 8. incommodo, quod Novatores hic opponunt, *Tom. 14. Conc. p. 855. A.* provide occurrisset, cum *Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus* mandat, ut frequenter inter *Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quae in Missis leguntur, aliud exponant &c.*

Ad textum S. Pauli ex c. 14. prioris ad Corinthios, manifestum est Apostolum eo loci non agere de oratione sollempni Ecclesiae, nec de divinis Officiis, aut sacrificio Missae, sed de dono linguarum, quod multis Corinthiis concessum fuerat; jubetque Apostolus ut quo decet ordine, eo dono utantur ad aedificationem Ecclesiae, non confuse, ac perturbate simul omnes loquantur, ne forte insanire videantur, sed pauci (duo vel tres) modeste, & cum adest interpres, qui idiotas, seu simplices docere potest. Non aliam esse S. Pauli mentem demonstrat totius capitis contextus. Quid ergo est fratres? ait Apostolus v. 36. Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad aedificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur; si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur & Deo. Prophetae autem duo aut tres dicant, & ceteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat.... Potestis omnes per singulos prophetare; ut omnes discant, & omnes exhortentur, & spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis Deus, sed pacis; sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut Lex dicit &c. Et tandem concludit in fine capitis v. 39. his verbis: Itaque, fratres, emulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste, & secundum ordinem fiant. Ex quibus manifeste constat, Apostolum agere de donis linguarum eorumque debito usu; prescribens scilicet ne omnes simul confuse, ac perturbate loquerentur, sed honeste & secundum ordinem ad aedificationem Ecclesiae. Si enim, ait eodem c. 14. v. 23. conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes simul linguis loquantur, intrent autem idiotae, aut infideles, nonne dicent quod insanitis?

Dices 2. Conc. Lateranense IV. sub Innoc. III. an. 1215. cap. 9. approbat ut quaelibet Natio lingua sua vulgari, ac domestica divina celebrat Officia. En verba: Quoniam in plerisque partibus intra eandem Civitatem atque Diocesim permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes *Tom. 14. Conc. p. 102. A.* sub una fide varios ritus & mores, districte praecipimus, ut Pontifices huiusmodi Civitatum sive Diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum, & linguarum divina Officia illis celebrent, & Ecclesiastica Sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque Civitas sive Diocesis adversos Pontifices habeat, tamquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum. Sed, si propter praedictas causas urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci Catholicum Praesulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi Vicarium in praedictis, qui ei per omnia sit obediens, & subiectus. Unde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussus; & si nec sic respuerit, ab omni Ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito, si necesse fuerit, brachio seculari ad tantam insolentiam compescendam.

Resp. Concilium dumtaxat agere de Graecis & Latinis qui in iisdem civitatibus

tatibus simul habitabant, quibus permittit, imo & mandat, ut qualibet Natio suis ritibus suaque lingua divina celebret Officia. Concilii mens non est, ut duo sint in eadem civitate Episcopi, sed ut loci seu civitatis Antistes sibi Catholicum aliquem Episcopum tamquam Vicarium assumat, qui Sacramenta secundum ritum unicuique Nationi proprium administret. Ratio temporis quo Decretum illud conditum fuit, aperte interpretationem illam demonstrat. Concilium scilicet Lateranense IV. habitum fuit sub Innocentio III. quo tempore & Constantinopolitana, quæ dudum Imperio Græcorum parebat, & Ierosolymitana Civitas in Latinorum potestatem devenerant. Itaque præsentibus in eo Concilio tum Constantinopolitanus tum Ierosolymitanus Patriarchæ adfuerunt, quod Græci tunc ad obedientiam Sedis Apostolicæ reversi fuerant, quorum mores, ac ritus sustinendos esse Patres decreverunt, relicta unicuique Nationi libertate suo solito ritu divina Officia persolvendi. Non igitur ea fuit Patrum Lateranensium mens, ut cuilibet promiscue Nationi permetterent lingua sua vulgari in Officiis Ecclesiasticis uti: Namque si hoc illi sensissent, ut Novatoribus placet supponere, iam inde a trecentis quinquaginta & amplius annis ex quo celebratum est istud Concilium, & in Germania, & in Anglia, Hungaria, Polonia, Boemia, Dania, Scotia, Suetia, Norvegia, & in reliquis omnibus Orbis Christiani plagis, usus linguæ Latinæ in divinis Officiis intermissus, vel potius omnino extinctus & abolitus fuisset, quem tamen constanter ad hanc usque diem in toto Occidente retentum fuisse, certum est, & apud omnes exploratum.

Hactenus de genere linguæ qua Officia divina celebrari debeant, egimus: nunc de modo linguæ, hoc est de pronuntiatione ipsa verborum, an nempe necesse sit in sacrificio Missæ omnia alta voce pronuntiare, an e contra nonnulla sint submissa voce pronuntianda.

De usu nonnulla in sacrificio Missæ submissa voce pronuntiandi.

Ad ritum seu disciplinam, non ad substantiam Sacramenti pertinet, alta, vel submissa voce verborum pronuntiatio.

Necesse porro est ut privati quicumque ritus & mores Ecclesiæ in qua vivunt, religiose observent. *In his enim rebus*, ait S. Augustinus Epist. 36. ad 86. *de quibus nihil certi statuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt ... Ipsa quippe mutatio consuetudinis*, ait Epist. 54. al. 118. *etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa, consequenter noxia est.*

Concilium Trid. sess. 22. de sacrificio Missæ cap. 5. cui titulus: *De sollemnibus Missæ sacrificii caeremoniis*, hæc habet: *Cum natura hominis ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia vero elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit. Et Can. 9. ejusdem sess. Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit.*

Hunc Ecclesiæ usum Novatores improbant, Kemnitius in primis. Nonnulli etiam inter nostros, nescio quo zelo, melius, quo novitatis, ac singularitatis pruritu, verba Canonis in Missa voce altiori contra expressam Ecclesiæ legem pronuntiare affectant.

Exci-

Excitata est apud nos paucis ab hinc annis hæc controversia, occasione novi Missalis Ecclesiæ Meldensis, quod novis typis excudi & adornari iusserat una cum Capitulo Illustriss. bonæ memoriæ Bossuetius Meldensis Episcopus. Qui vero folia recenter excusa corrigendi provinciam susceperat, de suo, inconsultis Episcopo & Capitulo, litteram R. rubrici coloris ante vocem *Amen* frequenter apposuerat, tum ut Sacerdotes celebrantes hac nota induceret ad Canonem, Secretam, & verba Consecrationis alta voce pronunciandam, tum ut moneret circumstantes, ut etiam post verba consecrationis responderent, Amen. Quin & post istas rubricæ voces, *submissa voce*, per modum explicationis adjecerat, *idest, sine cantu*. Temerariam innovationem non tulere Episcopus & Canonici. Quapropter Capitulum actum publico die 29. Jan. an. 1710. declaravit additiones illas se inscio & inconsulto factas esse, eas a se improbari, ac ut deleberentur, mandavit. Idem publico Mandato die 22. ejusdem mensis & anni jam edixerat Eminentissimus Cardinalis de Bissy, in Sede Meldensi sicut & in zelo ac studio Religionis Bossuetii successor.

Ista porro interpretatio verborum, *submissa voce*, *idest, sine cantu*, præterquam quod a Kemnitio conficta fuit, qui per submissam vocem, intelligit moderatam, *idest, non elatam cum strepitu & cantu*, sicut observat Bellarminus L. 2. de Missa c. 12. inepta & ridicula prorsus videtur, nec locum habere potest in Missis privatis in quibus nihil cantatur, quorum frequentissimum usum invaluisse a nono vel decimo Ecclesiæ sæculo omnibus compertum est. Deinde, ait Bellarminus, cum Liturgia S. Chrysostomi dicitur, *Sacerdos orat secreto, vox Græca, μυστικῶς, non significat voce moderata, sed plane secreto; non enim dicuntur mysteria, quæ moderata voce publicantur, sed quæ omnino celantur*. Præterea ibidem monetur Sacerdos illas preces secreto recitare, dum Diaconus alta voce canit Litaniam, vel dum cantores alia quædam concinunt: proinde non potest populus iis attendere, quæ dicit Sacerdos, atque ideo vere & proprie secreta sunt.

Quærent Critici, unde, & quo tempore primum introductus sit usus pronunciandi *submissa voce* Canonem, Secretam, & verba Consecrationis.

Cardinalis Pallavicinus L. 18. Hist. Conc. Trid. c. 50. n. 5. sensum istorum verborum, *submissa voce*, ex mente Concilii Tridentini his verbis aperit. Quod quædam sacrificii partes *submissa voce* proferantur, inquit, qui ritus a Concilio comprobatur, non ea sunt in causa quæ comminiscitur Suavis, ligneum sibi signum extruens quod feriat pro sua libidine; sed sunt revera major illa veneratio, quæ rebus divinis oritur ex arcano, & major ille pietatis sensus, qui excitatur & alitur a silentio; unde fit, ut qui celebrant, & intersunt, possint attentius quæ aguntur mysteria meditari. Hæc autem arcani silentiiq; decencia, in sacrificiis, ostenditur quoque ex institutione divina in sua Lege veteri, ubi præsertim in capite 16. Levitici, cum sollemne sacrificium thuris describitur, jubetur solus Sacerdos ultra velum pergere, ibique precari non modo non auditus, sed ne visus quidem a populo. Quin idem pariter naturæ lumine ipsi Ethnici in suis sacrificiis agnoscere. Quod si hujusmodi consuetudo sensibus veterum Patrum non consonaret, sed orta esset ab utilitate, mortalisque vitæ rationibus, sicuti Suavis blaterat, certe non extaret apud Ecclesiam Græcam, jam tot sæcula sejunctam ab obedientia Romani Pontificis. Præterquam quod expressa legitur ea consuetudo in

vetustissimis Liturgiis S. Basilii, & S. Chrysostomi, tametsi de quibusdam vocibus, quæ ibi elato sono dicuntur, cujusmodi sunt voces consecrationis, Græcus ritus discrepat a Latino. Quibus verbis Pallavicinus non tantum mentem ac sensum Concilii aperit, sed etiam solidissimis confirmat momentis.

Cardinalis Bona rerum Liturgicarum Lib. 2. cap. 13. existimat non nisi sæculo decimo usum illum obtinuisse. Sic ille loquitur: Græci & Orientales verba consecrationis elata voce pronunciant, & populus respondet, T. 3. p. Amen. Dionysius Alexandrinus de hoc ritu testimonium perhibet Epistola ad 630. Kysium Romanum Pontificem apud Eusebium Lib. 7. Hst. cap. 9. Qui gratiarum actionem, inquit, frequenter audierit, & qui cum ceteris respondit, Amen, qui ad sacram Mensam astiterit, & quæ sequuntur. Eundem morem servabat olim Ecclesia Occidentalis; omnes enim audiebant sanctissima, & efficacissima verba quibus Christi Corpus conficitur. Hinc Tertullianus Lib. de spectaculis cap. 25. in eos invehitur, qui eo ore quo Amen in sanctum protulerant, gladiatori testimonium reddere non verebantur. Ambrosius L. de iis qui initiantur, ait: Ante consecrationem aliud dicitur; post consecrationem Sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, Verum est. Alcuinus idem asserit, & ex eo Florus Magister in expositione Missæ: Amen autem quod ab omni Ecclesia respondetur, interpretatur verum, non ubicumque & quomodocumque, sed mystica religione. Hoc ergo ad tanti Mysteriorum consecrationem, sicut & in omni legitima oratione respondent Fideles, & respondendo subscribunt. Postea statutum est, ut Canon submissa voce recitaretur, & sic desit ea consuetudo sæculo decimo, ut conjicio, quia post Flo- rum, qui nono labente vixit, ejus mentionem non reperi apud ævi posterioris Scriptores. Hæc Cardinalis Bona.

Sunt qui existimant primam originem silentii seu vocis submissæ, & mutationis antiqui ritus, repetendam esse ab eo tempore quo contigit historia, quam refert Joannes Moschus in Prato spiritali cap. 196. idest, sæculo septimo. Nonnulli scilicet pueri inter pascendos greges, Missam, quam sæpius in Ecclesiæ conventu celebrari viderant & audiverant, per jocum & fictionem imitari voluerunt; eorum unus Sacerdotis, alii vero Ministrorum partes agebant. Verum subito de cælo delapsus ignis pueros illos ita terruit & obstupescit, ut diu attoniti & quasi hebetes hæserint, vocis usu destituti. Inde factum, ajunt, ut quæ hætenus elata voce celebrata fuerant Mystéria, eadem postea submissa celebrarentur. Historiam illam multi post Moschum retulerunt, quamquam nonnullis immutatis circumstantiis.

Justinianus Imperator sexto sæculo Novella 137. mandavit ut integra Missa elata voce ubique celebraretur: unde facile inferitur, ante Novel- lam illam, quæ ubique observata non fuit, contrarium usum obtinuisse.

Alii denique usum recitandi Canonem, & Secretam submissa voce, non a decimo tantum, ut vult Cardinalis Bona, neque ab octavo sæculo, ut aliis placet, initium duxisse, sed vel a primis Ecclesiæ sæculis viguisse arbitrantur, neque sibi eripi patiuntur Scriptores illos, quos dictus Cardinalis suos esse gloriatur.

Non Dionysium Alexandrinum: Amen quippe quod ait responderi ab iis qui Mensæ sacræ assident, non consecrationem ipsam Eucharistiæ spectat, sed ejus usum, seu Communionem.

Idem

Idem est Tertulliani sensus; aut saltem loquitur ille generatim de toto & integro ritu sacro, prout Orationes includit, ad quarum clausulam populus respondebat, *Amen*.

Non sanctum Ambrosium. Lib. enim 4. de Sacramentis cap. 5. aperte mentem suam declarat, nempe de tempore Communionis Eucharistica se loqui, non consecrationis. Ergo, inquit, non otiose dicis tu, *Amen*; *T. 2. p. jam in spiritu consistens quod accipias Corpus Christi. Dicit tibi Sacerdos: Corpus Christi; & tu dicis, Amen, hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.*

In Libro autem de initiandis seu de Mysteriis c. 9. unde verba citata deprompsit Card. Bona, in eo, inquam, Lib. S. Ambrosius Eucharistiam potissimum considerat, ut Sacramentum est, ad spirituales animarum nostrarum alimoniam destinatum, non ut Sacrificium quod mysticis verbis consecratur. *Ibid. p. Vera itaque, ait S. Doctor, Caro Christi, quæ crucifixa est, quæ 359. D. sepulta, vere ergo carnis illius Sacramentum est. Ipse clamat Dominus Jesus: Hoc est Corpus meum. Ante benedictionem verborum caelestium, alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur; quod sermo sonat, affectus sentiat. His igitur Sacramentis pascit Ecclesiam suam Christus.*

Non Alcuinum. Libro enim de divinis Officiis c. 40. de celebratione Missæ, sic loquitur: *Ed. Par. Te igitur (verba sunt Canonis) clementissime Pater, & 1617. p. reliqua. Idcirco, ut ferunt, consuetudo venit in Ecclesia, ut tacite ista obsecratio 1107. A. atque consecratio a Sacerdote cantetur, ne verba tam sacra vilescerent.*

His consentanea scribunt nono sæculo Amalarius, Rabanus Maurus, Vvalafridus Strabo.

Amalarius de Officiis Ecclesiasticis l. 3. c. 23. *Bibl. PP. Secreta, inquit, appellatur, quia secrete dicitur. Magisterio suo Dominus secreto nos orare præcepit. Tom. 14. (quæ verba Sancti Cypriani sunt.) Deinde adducit exemplum Annæ. pag. 992. Quod Anna, inquit, Ecclesiæ typum portans custodit, & servat, quæ Deum Ibid. E. non clamosa petitione, sed tacite, & modeste intra ipsas pectoris latebras precabatur, & loquebatur prece occulta, sed manifesta fide. Loquebatur non voce, sed corde, quia sic Dominum sciebat audire, & impetravit efficaciter quod petiit. Et l. i. Reg. c. i. v. 13. Anna loquebatur in corde suo, & labia ejus movebantur, & vox ejus non audiebatur. Secreta igitur, judice Amalario, inde dicta fuit, quod secrete, seu submissa voce recitaretur. Non ergo, ut nonnulli fingunt, a secretionem seu separationem eorum, quæ inter oblationes Fidelium consecranda erant, Secreta nuncupatur; cujus certe interpretationis ante ætatem nostram, quod sciant, nullus mentionem fecit.*

Ed. Col. Rabanus Maurus l. i. cap. 32. de Institutione Clericorum, Sacrificium, inquit, dictum est, quasi sacrum factum, quod prece mystica consecratur, idest, secreta.

Vvalafridus Strabo Lib. de exordiis, & incrementis rerum Ecclesiasticarum cap. 22. de ordine Missæ, laudat preces, quæ altiori, laudat etiam eas, quæ demissiori voce pronunciantur, quas exemplo Annæ Samuelis matris confirmat.

Bibl. PP. Non denique Florum Magistrum; namque in expositione Missæ sic habet: Amen autem quod ab omni Ecclesia respondetur, interpretatur, Verum, Tom. 15. p. 81. C. Ibid. p. non ubicumque, & quomodocumque, sed mystica religione. Hoc ergo ad tantæ 72. B.

Myfterii consummationem, ſicut & in omni legitima oratione respondent Fideles, & respondendo ſubſcribunt. Ibidem ait, Sacerdotem, poſt cantatam Præſationem, clamare cum Eccleſia, non voce, ſed corde. Quid eſt autem clamare non voce, ſed corde, niſi in ſilentio, ſed voce ſubmiſſa orare? vox quippe ſubmiſſa, ſilentium aliquando vocatur, ut obſervat S. Auguſt. Tract. 49. in Jo: n. 16. Suppreſſam vocem, inquit, ſilentium nuncupavit. Quo ſenſu de Judith Scriptura Jud. 13. v. 6. ait, labiorum motu in ſilentio dicens. Et Joan. 11. v. 28. Martha ad ſororem ſuam, ſilentio, ideſt, ſecreto ac ſubmiſſa voce dixit: Magiſter te vocat.

Tom. 5.
par. 2. p.
625. G.

Ex his certe omnibus manifeſtum eſt, Cardinalem Bona deceptum fuiſſe, cum ſcripſit, decimo tantum ſæculo uſum ſubmiſſæ vocis in recitatione Canonis incepiſſe.

Quantum vero ſpectat Juſtiniani Novellam, non diſſimulamus, eam novitatis aliquid in aliquibus Eccleſiis intuliſſe; at non in omnibus obtinuit, ſicut jam obſervavimus. Illuſtriſſimus Petrus de Marca L. 2. Concord. c. 6. legem hanc libere carpit & improbat: Vereor, inquit, ne Juſtinianum damnare cogamur, quod de ſacræ Liturgiæ ritibus Conſtitutionem ediderit, qua myſtica verba conſecrationis Eucharistiæ clara voce, non autem demiſſa, ut ſollemne erat, proferri jubet, ut qui locum tenet idiotæ, Amen ſuccinere poſſit. Præterquam quod enim de ritu Sacrificiorum decernere ſentat, quæ pars diſciplinæ ſolis Sacerdotibus competit, antiquos Eccleſiæ mores ſollicitat, qui, ut reverentia Myſteriis conciliaretur, preces myſticas demiſſa voce proferri induxerant.

Pag. 79.

Cardinalis Bellarminus L. 2. de Miſſa c. 12. hanc Juſtiniani Novellam primum improbat, tum benigne interpretatur: Ad Novellam Juſtiniani, ait, responderi poſſet in primis, non ad Imperatorem pertinere de ritu ſacriſcandi leges ferre; proinde non multum referre quid ille ſanxerit. Sed illud etiam respondemus, non eſſe legem illam ſententiæ noſtræ contrariam; ſolum enim ille jubet, ut quæ in Eccleſiis Orientalibus alta voce dici ſolebant, ab omnibus alta voce dicerentur. Erant enim quidam, ut ex illa ipſa Novella colligitur, qui ſubmiſſa voce pronunciabant ea, quæ ex recepta conſuetudine alta voce pronuncianda erant, ut eo modo ignorantiam ſuam tegerent: qui quidem jure reprehenduntur, tum quod contra morem Eccleſiæ facerent, tum quod ex imperitia legendi id facerent. Hæc Bellarminus.

T. 3. p.
337. E.

Ex his omnibus manifeſte conſtat, non decimo, ut vult Cardinalis Bona, non octavo dumtaxat Eccleſiæ ſæculo, ut alii dicunt, primum incepiſſe uſum Canonem, & Secretam in Sacrificio Miſſæ ſubmiſſa voce pronunciandi; ſed uſum illum perantiquum eſſe, & ad nos uſque continua & non interrupta Traditione defluxiſſe: quod certe multis aliis testimoniis comprobare promptum foret, tum ex Liturgiis SS. Baſilii, & Chryſoſtomi, tum ex vetuſto Ordine, & Pontificali Romano, ex Micrologo, Ritualibus, & Miſſalibus diverſarum Eccleſiarum, de quibus P. Martene in Opere de Ritibus antiquis; ex SS. Patribus Ambroſio, Auguſtino, Innocentio I. Iſidoro Gregorio Magno &c. quorum verba repræſentant qui de rebus Liturgicis ex profeſſo tractaverunt: Unde merito dicere poſſumus cum Auguſtino L. 4. de Baptiſmo c. 24. Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, nonniſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur.

T. 9. p.
140. G.

Ve-

Verum istud etiam gratis concedamus, nonnisi decimo sæculo novam illam silentii seu vocis submissæ disciplinam investam fuisse, an, quæso, privatis fas unquam esse potest a disciplina tot sæculorum tractu & Ecclesiæ totius auctoritate ac Judicio confirmata recedere, ac novæ ad arbitrium inhaerere? An non delicatis illis ac fastidiosis Ministris placebit, quod a tot hominibus pietate ac scientia illustribus probatum fuit & usurpatum? Recte omnino ac prudenter Isidorus Hispalensis Lib. I. de Officiis cap. 43. generatim de rebus disciplinæ pronunciat. *Nec disciplina in his melior est gravi prudentique Christiano, nisi ut eo modo agat quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter sequendum, & propter eorum, inter quos vivitur, societatem servandum est; ne per diversitatem observationum schismata generentur.*

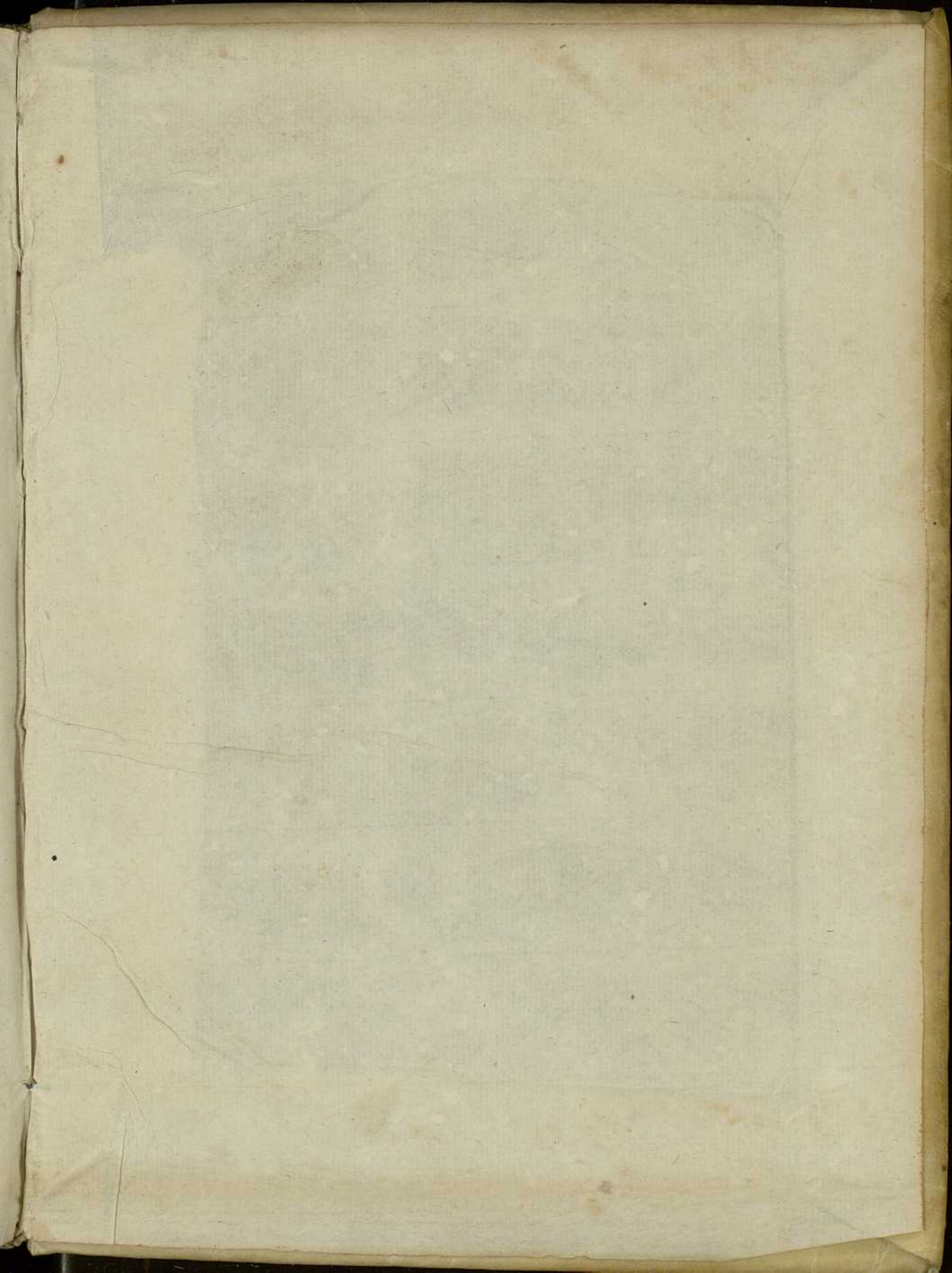
P. 559.
B. C.

Totam istam disputationem claudemus ista, quæ sapientiæ, & æquitatis plena est, Rubricarum generalium regula cap. 16. *Sacerdos autem maxime curare debet ut ea quæ clara voce dicenda sunt, distincte, & apposite proferat, non admodum festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis morose, ne audientes tædio officiat; neque etiam nimis elata, ne perturbet alios qui fortasse in eadem Ecclesia tunc temporis celebrant; neque etiam tam submissa, ut a circumstantibus audiri non possit; sed mediocri, & gravi quæ devotionem moveat, & audientibus ita sit accommodata, ut quæ leguntur, intelligant. Quæ vero secrete dicenda sunt, ita pronunciet, ut & ipse se audiat, & a circumstantibus non audiat. Denique servetur istud Apostoli 2. Cor. 14. v. 40. Omnia honeste, & secundum ordinem fiant.*

Pauca hæc de hoc gravi argumento nobis, qui brevitate consulimus, dicta sufficiant: multo plura de illo copiose ac erudite discussa reperies in Dissertatione speciali quam eam in rem accurate adornavit eruditus Theologus rerum Liturgicarum curiosus explorator. Omnes ille remotioris antiquitatis sinus ac latebras diligenter excussit ac exploravit, si forte aliquod inveniret apud veteres Canonis altiori voce pronuntiati vestigium, nullum a se detectum nec ab æmulis hæcenus prolatum fuisse confidenter asseverat. Publicam huic Dissertationi, cujus lectione nos profecisse lubenter agnoscimus, lucem inviderunt, ac pro viribus avertere conari sunt clamosi illi, qui Canonem inter Sacra tam elata voce pronuntiando, circumstantibus, quo temporis puncto in profunda meditatione toti immergi esse debent, & quasi absorpti, inofficiose obstrepunt. Scilicet illorum intererat plurimum, obscurari veritatem qua damnantur.

Atque hæc dicta sint de Sacramentis in genere, in quibus exponendis si quid nobis incautis minus sanum ac rectum excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

F I N I S.

TO
D
ET